ספר

חבלים בנעימים

דברי יהודה

על כללי שיטות הש"ס, ואיזה שאלות ותשובות,
אשר חנני ה'.

הצעיר יהודה ליב חופ"ק מאקאווי

הועתק וחוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"א
פיעטרקוב

בהוצאות השותפות ובדפוס של הרבני הנגיד וכו' מו"ה שמואל פיינסקי נ"י

שנת תרס"א. פ' חבלים בנעימים גם דברי יהודה' לפ"ק

СЕФЕРЪ

ХАВОЛИМЪ БАНИМИМЪ

т. е. ПРІЯТНЫЕ УДѢЛЫ.

Разъясненіе нѣкоторыхъ мѣстъ въ талмудѣ.

Соч. Раввина гор. Макова Л. Граубарта.

ПЕТРОКОВЪ
въ Типографіи С. ПАНСКАГО
1901.

Дозволено Цензурою
Варшава 27 Ноября 1900 г.

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"א

הוצאת הספרים סלדהיים בע"מ, רח' תחכמוני 39, ירושלים

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"א

©
כל הזכויות שמורות

Printed in Israel

נדפס בישראל

דפוס אופסט האמנים, ירושלים

לזכר עולם יהיה צדיק

ספרי חבלים בנעימים המכילים שאלות ותשובות בארבעה חלקי שולחן ערוך מאת הגאון מרן יהודה ליב גרויבארט, זצ"ל, אבד"ק טורונטו שבקאנאדה, מוקדשים לזכרם הקדוש של

הר' יצחק מאיר

ב"ר ישראל יחיאל ורבקה קאראלניק

עסקן נפלא בשדה התורה והמצוות

ואשתו הצדקנית מרת

אלטא טאבא

בת ר' משה אהרן ורבקה גאלדקינד

זכרם לברכה,

שכל חייהם היו מסורים לכל היקר והקדוש ביהדות ושעבדו שכם אחד עם ידידם ורבם, הגאון המחבר, זצ"ל, בכל מוסדות החנוך והחסד בטורונטו, וביחד בתלמוד תורה "עץ חיים" שהרי"ם קאראלניק היה ממייסדיו ומנהיגיו עד יומו האחרון.

ברם דכירא לטב האשה הצדקנית מרת רבקה גאלדקינד, אמה של אלטא טאבא קאראלניק, שכל ימיה היו מסורים לתורה ומצוות ושעזרה מהונה להגאון המחבר זצ"ל בכל מפעליו בשדה התורה והחסד.

תהיינה נשמותיהם צרורות בצרור החיים.

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"א

IN MEMORIAM

This second edition of CHAVALIM BA-NE'IMIM, containing responsa based on the four parts of the Shulḥan Arukh by the sainted scholar and eminent Halakhist, Rabbi Judah Leib Graubart, of blessed memory, late Chief Rabbi of Toronto, Canada, is reverently dedicated to the sacred memories of REB ITSHE MEYER KOROLNEK, zealous worker in the vineyard of Torah and *mitzvot*, and his beloved wife, ALTA TOBA, both of blessed memory, whose lives were dedicated to everything sacred and precious in Judaism, and who worked together with the author in all philanthropic and educational institutions in Toronto. Special mention should be made here of the sainted RIVKA GOLDKIND, mother of ALTA TOBA KOROLNEK, whose entire life was consecrated to Torah and *mitzvot*, and who always supported every worthwhile project undertaken by Rabbi Graubart. May their souls be bound up in the bond of life.

PREFACE TO THE SECOND EDITION

It is, indeed, a signal privilege to introduce to the Torah community the five volumes of Chavalim Ba-Ne'Imim by my late Father, the eminent scholar and halakhist, Rabbi Judah Leib Graubart, of blessed memory, containing responsa based on the four parts of the Shulhan Arukh, which in their day left an indelible impression on the rabbinic world. The first volume appeared in 1901, when the young author served in the capacity of rabbi in the city of Makow, in the province of Lomza, in Poland. In the main the work dealt with *sugyot* of the Talmud in an encyclopedic arrangement. And it is no mere coincidence that the Sephardic savant, Rabbi Hayyim Hezekiah Medini, author of the classic *Sede Hemed*, itself an encyclopedic work, gave his *haskamah* to that book. But already then it contained a number of responsa.

When the second volume appeared, the author was the spiritual head of the Jewish community of Staszow, in the province of Kielce. There his responsa are already addressed to the leading rabbis of the time. The subsequent two volumes were published at a time when the author was for a brief period Chief Rabbi of St. Louis, in the United States of America, and then again when he ministered to the Jewish community of Toronto, Canada. In those volumes there appear responsa dealing with the Halakha as it affects contemporary problems. The fifth and last volume was published posthumously. The reader is referred to the preface published there, which will give him a glimpse into the personality and character of this distinguished rabbinic scholar.

The author of *Chavalim Ba-Ne'Imim* and the other books mentioned in the introduction to the fifth volume was one of the outstanding rabbis of his generation, and was widely known as a classic responsa writer to whom rabbis of many lands addressed their queries. He was also a leader and spokesman, and published important works on problems affecting his people. Among his books are: *Sefer Zikkaron*, dealing with the period of the First World War and the author's activities in Russia, where he was instrumental in establishing a network of Yeshivot and religious schools, and in addition doing heroic rescue work; *Yamin U-Semol*, essays on Jewish problems and the relation between Jews and non-Jews througbout history; *Devarim Ki-Ketabam*, a collection of sermons for the High Holy Days and the Festivals, and *Yabi'a Omer*, sermonic discourses on the Pentateuch. He also wrote articles for the Hebrew and Yiddish press and literary publications devoted to Halakha and Aggada.

Rabbi Graubart's published works are only a partial expression of the author's greatness in all the ramifications of the Torah. He was a master of the Halakha, scholar and thinker, creative writer, and savant.

Aware that the *Chavalim Ba-Ne'Imim* had disappeared from the market and unable to meet the demand for the books by rabbis and laymen, we resolved to publish a new edition of the books. This edition is dedicated to the sacred memories of the late beloved REB ITSHE MEYER and ALTA TOBA KOROLNEK. REB ITSHE MEYER was a remarkable community leader whose entire life was devoted to education and philanthropy, and who was a veritable pioneer in Toronto, where he established monumental Torah institutions. He was one of the founders and leaders of Talmud Torah Eitz Chaim. The sainted ALTA TOBA was his true helpmate, co-operating with him in all his endeavors. REB ITSHE MEYER was a pillar of strength to Rabbi Graubart, working with him throughout the years in the Toronto Jewish community. The two, Rabbi and community leader, labored together in the vineyard of the Lord, rearing great educational institutions which are today, after the departure of these two illustrous personalities, the crown and glory of that great Jewish community.

Our thanks are due to the Karoll-Korolnek Family which made possible the new publication of the books. Remembered be for good the members of this distinguished family:

I. M. Herb and Florence Karoll
Samuel and Anita Karoll
Harry and Mary Korolnek
Anne and Jack Wolff
Max and Rose Korolnek
Ruth and Irving Lerman
David and Toni Karoll
Their children, grandchildren, and all their dear ones.

My profound thanks to my beloved wife, Eunice, who exerted every effort to make this project a reality. Her share in this publication is invaluable. I was further encouraged to publish the books by my children, Gale and Rabbi Judah Leib Graubart, my sisters, Hilda and Debbie and their husbands, Rabbi Dr. Irving A. Weingart and Carl M. Gottfried, and my brothers, Jack Graubart and Charles J. Azenberg, and their families.

It is a genuine pleasure to express my thanks to my friend and colleague, the eminent writer, Rabbi Nachman Shemen of Toronto, true disciple of my Father, who always quotes his great teacher in his books, and who has already published his biography in several periodicals. Rabbi Shemen has also encouraged me to bring out a new edition of the *Chavalim Ba-Ne'Imim*.

I recall with reverence beloved departed ones. My sainted Mother, Esther, was my Father's true helpmate. She came of illustrious rabbinic stock. Daughter of Rabbi Alexander Susskind Liebschuetz of Ozorkow, in the province of Kalisz, Poland, she was a direct descendant of R. Sabbatai Cohen, the famed *Shach*, R. David ha-Levi, the celebrated *Taz*, R. Samuel Koidenower, R. Yehiel Heilperin, author of *Seder ha-Dorot*, and other great rabbis of past generations. We further recall reverently our brothers, Rabbi Benjamin Graubart, Rabbi Dr. Philip Graubart, and Wolfe Barzell,

as well as other family members who perished during the Holocaust. May their memories be for blessing.

All praise to the Almighty for the completion of this work. The *Chavalim Ba-Ne'Imim*, which inspired and taught generations of rabbinic scholars, is now again available to the student of the Halakha.

DAVID GRAUBART

Lag ba'Omer, 5734 — May 10, 1974
Chicago, Illinois
U.S.A.

Note on the meaning of the title Chavalim Ba-Ne'imim

The phrase Chavalim Ba-Ne'Imim comes from Psalms 16,6: "The lines fall for me in pleasant places"; in Hebrew: "*Chavalim nafelu li ba-ne-'imim*". The author saw in the phrase, *chavalim ba-ne'imim*, a reference to *chavalim*, pangs of birth, and *ba-ne'imim*, pleasantness. Basing himself on the text in *Pirke Abot* (Abot 5, 26): *lefum tza'ara agra*, that the reward is commensurate with the painstaking effort, he speaks, in his introduction to the first volume, of the pangs of birth — *Chavalim* — experienced in the process of writing a book, and the sweetness of its completion — *ba-ne'imim*. But in addition, the author who was fond of *gematrias*, the numerical values of words, tells us that *chavalim* spelled out the words *Hidushe Yehuda Leib ben Mori ha-Rav Benyamin*. The reader is referred to that introduction for all the intricate and esoteric details.

DAVID GRAUBART

הקדמת המהדיר להוצאה השניה

מגיש אני בזה לפני קהל לומדי התורה את ספרי **חבלים בנעימים**, מאת הגאון הנפלא, מרן יהודה ליב גרויבארט, זצ"ל, על חמשת חלקיו, המכילים שאלות ותשובות בארבעה חלקי שולחן ערוך, שבשעתן עשו רושם כביר בעולם הרבנות. החלק הראשון הופיע בשנת תרס"א, כשהמחבר הצעיר כיהן בתור אבד"ק **מאקוב**, פלך לומזה, בפולין. ברובו דן החיבור בסוגיות הש"ס ונערך בסידור אנציקלופדי. ולא מקרה הוא שהגאון הספרדי, רבי חיים חזקיהו מדיני, זצ"ל, בעל שדי חמד, שהוא גם־כן חיבור אנציקלופדי, נתן הסכמתו לספר זה. ברם כבר אז הכיל הספר אי־אלה שאלות ותשובות.

כשהופיע החלק השני היה הגאון המחבר רבה של **סטאשוב**, פלך קילצי, בפולין. שם הוא כבר מריץ תשובותיו לגאוני הזמן. שני החלקים הבאים נתפרסמו עת המחבר היה רב־הכולל בס"ט־לואיס שבארצות הברית ואחר־כך שוב בתור רבה של סורונסו שבקאנאדה. שם כבר מופיעות תשובות הדנות הלכה למעשה בבעיות הזמן. החלק החמישי, הוא האחרון, יצא לאור אחר פסירת המחבר, ושם ימצא הקורא את דברינו **בפתח דבר**, מהם יוודע קצת על מהות הגאון האדיר הזה.

מחבר ספרי **חבלים בנעימים**, ושאר הספרים הנזכרים בפתח דבר לחלק החמישי, היה אחד מגאוני הדור והיה מפורסם כמשיב גדול אליו פנו רבני ישראל בהרבה ארצות בשאלותיהם. הוא נחשב גם־בן כאחד ממנהיגי האומה ופירסם חיבורים חשובים על שאלות העומדות ברומו של עולם היהדות. ידועים ספריו אלה: **ספר זכרון**, הדן בתקופת מלחמת העולם הראשונה ועבודת המחבר ברוסיה, שם הקים רשת ישיבות ובתי־ספר ועסק במפעל ההצלה; **ימין ושמאל**, מאמרים על פרובלימות שונות במחנה ישראל ועל היחסים בין ישראל לעמים בדברי ימינו; **דברים ככתבם**, קובץ הספות על הימים הנוראים והמועדים; **יביע אומר**, דרשות על חמשה חומשי תורה. כמו כן השתתף במאמריו בעתונות העברית והאידית ובהוצאות ספרותיות המוקדשות להלכה ואגדה. רבי יהודה היה ראש המדברים בכל מקום.

רק ביטוי חלקי של גודל הגאון מרן יהודה ליב בכל מקצועות התורה הם ספריו הנפלאים. הוא היה שליט בכל מכמני ספרותנו, חוקר, הוגה דעות, יוצר מושגים, סופר בעל סגנון נהדר וחכם במלוא מובן המונח.

כשהרגשנו שספרי **חבלים בנעימים** כבר אזלו משוק הספרים וכשהדרישות לספרים התחילו מגיעות אלינו, החלטנו להוציאם מחדש. ותודתנו מובעת למשפחת קאראלניק החשובה שהודות לקרן קאראלניק מופיעים הספרים כעת לזכרם הקדוש של ראש המשפחה, אביהם החסיד המופלג, עסקן גדול שלא היה כמוהו במדינת קאנאדה, ר' יצחק מאיר קאראלניק, ואמם הצדקנית, מרת אלטא טאבא קאראלניק, זכרם לברכה, שכל ימיהם היו נתונים לתורה ולתעודה והיוו שרשרת ארוכה של מצוות ומעשים טובים. ר' יצחק מאיר ז"ל, עבד שכם אחד עם ידידו ורבו, הגאון מרן יהודה ליב גרויבארט, זצ"ל, בסורונטו שבקאנאדה, שם ביהן המחבר כרב ואב"ד הקהילה ושם פעל הרי"ם קאראלניק, ז"ל, כראש הקהל. שניהם, הרב והפרנס, עמלו יחד בכרם ה' צבאות והקימו מוסדות חינוכיים גדולים שהנם כעת, אחר פטירתם של תרי צנתרי דדהבא אלה, תפארתה של הקהילה ההודית באותה עיר ואם בישראל.

אסיר־תודה אני למשפחת קאראלניק הכבודה שאיפשרה את הוצאת הספרים. יזברו לסוב בני המשפחה הרוממה הזאת: ר' ישראל יהיאל ורעיתו פיגל קאראל, ר' שמואל חנה קאראל, ר' צבי הירש ומרים קאראלניק, חנה ויעקב שלמה וואלף, ר' מרדכי וריזל

קאראלניק, רחל ור׳ ישראל לרמאן, ור׳ רוד ורעיתו ארל אסתר קארול יחיו, הם ונשיהם ובעליהם וכל אשר להם.

ומביע נאי בזה את תודתי הנובעת מקרב ולב לרעיתי העדינה, הרבנית יהודית, תחי׳, שהשתרלה הרבה במימוש המפעל הנוכחי, הוצאת ספרי חבלים בנעימים, ועשתה מאמצים גרולים להוציא את הרבר מהכוח אל הפועל. לה חלק גדול בביצוע הרעיון הזה. כמו כן אני מכיר את העידוד הגרול שנתנו לי צאצאי היקרים, בתי גאולה, ובני הרב יהודה ליב גרויבארט, שליט״א, אחותי הרבנית הנדה, ובעלה הרב ד״ר אברהם אייזיק ויינגארט, שליט״א, אחותי דבורה, ובעלה ר׳ קאפל גוטספריד, ואחיי ר׳ יעקב גרויבארט ור׳ ישראל יהושע אייזנברג, הם ומשפחותיהם, יחיו.

ועונג מיוחר הוא לי להביע את רגשי תודתי לידידי ורחימאי, וידיד בית אבא, הסופר הנודע לתהילה בחיבוריו הנפלאים, הרב ר׳ נחמן שמן, שליט״א, מטורונטו, תלמידו המובהק של הגאון מרן יהודה ליב, זצ״ל, שבכל ספריו ומאמריו הוא מזכיר ומצטט את רבו הגרול, ושכבר פירסם בקובצים שונים את פרשת חייו של הגמהרי״ל, והוא־הוא שעודדני להוציא את הספרים מחדש.

כולם יעמדו על הברכה ויתברכו משמים מעל.

ולהבדיל בין החיים לחיים, יזכרו פה אמי הרבנית הצדקנית והמשכלת, מרת אסתר, ז״ל, אשת־חבר הגאון מוהרי״ל, בתו של הגאון רבי אלכסנדר זיסקינר הכהן ליפשיץ, זצ״ל, אבד״ק אוזרקוב, פלך קאליש, בפולין, וחותר, ממש בן אחר בן, מגזע הש״ך, הגאון רבי אהרן שמואל קאידנובר, בעל ברכת הזבח, הרבי ר׳ העשיל והט״ז, זצ״ל, כפי שכותב הגאון המחבר בהקרמה לספרו, חלק שלישי, יעויין שם. שם הוא מתנה גם־כן את פרשת יחוסו הוא, ומביא שהוא ממשפחת הגאון הצדיק האדמו״ר בעל חידושי הרי״ם, זי״ע; אחיי, הרב ר׳ בנימין גרויבארט, הרב ד״ר פינחס גרויבארט, ור׳ זאב ברזל, ושאר בני משפחתנו, קרושים וטהורים שניספו בשנות השואה, זכרם לברכה חזי״ר.

בעזר בורא עולם בקנין נשלם עכשיו זה הבנין, והנני מברך על המוגמר.

דוד גרויבארט

בן הגאון המחבר מרן יהודה ליב גרויבארט

שיקאגו של איליגוי, בארה״ב, ל״ג בעומר, תשל״ד

הבכמות הגאונים המפורסמים שליט"א.

ראשי אלפי ישראל המה.

בעז"ה

ב"ה. שנים עכר יום לחדש אכר **"בן יגאלו בני ישראל"** לפ"ק.

בין גאולה לגאולה "יעמוד רות והגלה" לכבוד ידידי גדול המעלה "הלח הוא הגאון המפורסם זה סיני עיקר הריס וטוחנן" דית רענן מהר"ר **יאודה ליב** אבד"ק **מאקאווי** יאודה יעלה מעלה מעלה כיר"ת.

כבר פירסמתי במכתב נלוי מודפס הרגוף כזה אכר מיום כוחי לל הלרן הטובה (בשנת תרע"ן) נדרתי בעדי שלא להתעכב בשום דבר ושלא לבוא בפירוש מכתבים מן הטעמים המבוארים בו דבר שהי' בכלל הזה כי ידי תיו מסולקות מלחת העודות והסכמות לשום דבר ולא לחפוץ לידע מון מחרבע חמות של הלכה שלי בחבורי שדי חמד והפלאת ליה"ם והתגללתי כן לפני ליזה רבנים מידידי יחיו אכר בקשוני לתת הטודתי על ספריהם הקדושים ולא יכולתי לעשות רצונם לטעם הנ"ל:

ומה גם עתה אכר בדלות ה' הוטל עלי משרת רבנות פה עיה"ק חברון תוב"ב אחר אכר מלך גלחמתי שלא לקבל משרה כזאת הלא. לך מלת ה' היתה זאת ואחרי כי כן דייט לעמוד בשלט:

אמנם אנכי לא אשכחך

זכרתי ימים מקדם אכר עיני רלו ולו זך והב הגהו זהכולי כותבות דבי רבי כל כתבי הקדם מלהילין הן מזהירין די שדר לן מני"ר לפם קלהו ממחברתו הטהורה "אכר **חבלים בנעימים** נפל יקרא" ומעטו הרבני. דרום דרם ממני להות כלל מסכים להדפוסי הדלה "לו לממרתי" וכפה מלא נדרתי. כאכר יזכהו ה' להחחיל להוציא מחברתו לאורה "לשם ידי וקולי לקרא" "לברכו ברכת התורה" "יזכהו הש"י הגבור והטרא" לנרך על המנמר חבת לו מהרה:

ומה נכבד היום אכר רלתי מרחות עהים לור נגה עליו בקבלתי עלין מודפסים מספרו הקדוש **חבלים בנעימים** הנ"ל. סלת בלולה משפה בי"ב נפה כי שם בלל חדושים יקרים אכר הגו רעיוני. ושבעתי טוב בכל דק ודק אכר היו למרלה עיני. והחלק יעיד על הכלל כולו לומר כבוד בחריפות ובקיאות בפלפול בסברא ישרה. ועם כי ספרו היקר היה לריך הסכמה מגדולי דורנו יע"ו ולפ כי ממני הדל כי תורתו מכרות עליו והעיני בשר לו מחזה שדי יחזה בו לילים ופרחים השלים לרגון כריח ניחוחים. אכר בלל במים חדירים יש התלמודים וספרי הפוסקים רחשונים ואחרונים. לך מולח שפתי חשמר ואני אחרך לכבוד נאות יהי ה' בעזרו והי' לחירו. וזכה להפיץ כל מעיינות חכמתו. ורבים יאותו לאור תורתי. ויאריך ימיו ושנותיו בהשקט ובטחה על התורה והעבודה בששון ובשמחה בנפשו היקרה ונפש ידידו הבעה"מ פה עיר הקדש **חברון** תוב"ב עטרתי שנת מה נמלנו לחכי **אמרתך** (לפ"ק "רב עז ושלום")

הלכ"י **חיים חזקיהו מדיני** המסנה **חח"ם** סי"ו.

בעזהי"ת. ה' ע' חייר כ"ד למנ"י תרס"ח
יעליסאוועט-נראד.

ידא שלמת רבת לגברת רבת. כבוד הרב הגאון
הח"ב בחדרי תורה. חיים חי ורב פעלים
מו"ה יהודא ליב נראהבארט הי"ו החבר"ק
מאקאווי. תבר חבלים נפלו לו בנעימים.
ומן שמיא קא זכו לי' ללקט חוכות בחדושין דהוריית
בהרבה סוגיות הש"ס ופו"ת בהלכה למעשה. ויהיב דעתי'
להדפיסי תדרא. תיכרא דעד כען לא הוה לי עידנא
לאעמקא עיונא כדקא יהות בקונטרסין חילין דשדר לי.
מדטרידנא טובא ביומין חלין. ברם חזינא בי'. ואשכחנא
בי'. חילין טבין. חילין בסימין. וכל מן דן סמוכי
לנא. ואמינא לפעלא טבא ייסר. ומרא דשמיא יהא
בסעדוהי. להוליא כפרו זה לאור. פולו מעיוהיו חולה
ויהבדרין שמעתתי' בעלמא. יקומבו רבים ותרבה הדעת.
ומיכן תכי לקבל ספר זה בסבר פנים יפות בלחתו לאור ברנות ה'. ובלומו ובלום תירתו יגדל. וכל טוב
כלה ממנו לא יחדל. חלקים יחגרהו ויברכהו ויאר פניו אתו סלה. כנפשו וגפש ידידו. המכבדו כחוש עדכו.
הדלוף להבה ומלפה ליפוצה:

פנת "וחבלים נעימים האלה נפלו לו ליהודה ליב" לפ"ק
נאום **חיים ברלין** החופ"ק והגליל.

בעזה

כבוד בן אחותי יקירי הרב הגאון מלא הלולים. קופת
הרוכלים. רב פעלים. החביד המפורסם כ"י פה"ח
מו"ה יהודא ליב שליט"א אב"ד דק"ק מאקאווי
מדפיס את ספרו על כללי סוגיות התלמוד תבר העריכה
על דגלם בתוהותם בסדר ח"ב. וגם חיזה שו"ה. בלב
תמים תביעה רוחי כי יקר בעיני מעשהו להגין מעיוחיו
ובפרה בעיני מלהבתו העבדה וחזקה על חיבר חברים
מחוכם שיולית דבר מחוקן לחועלת המבקשים למנות דבר
לשמוע בלמודים. ירחו יפרים שמחו וממעשהו יבכילו. והחונן
לאדם דעת יחכנו להגדיל תורה ולהאדירה. וממנה
נוסף תשועת עולמים.

הכותב למען "בבוד אהבי התורה" לפ"ק. המלפה ליפוצה
הק' **יחיאל מיכל** החופ"ק **שעפס**.

הקדמה

אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים. אשר הביאני עד הלום להקריב ספרי ראשית בכורים. אשר
אספתי בעמרים. פניני אמרים. אומר ודברים. שהיו אחת הגה ואחת הגה מפוזרים. כתועפות
הרים. ועתה הם לנקבציהם נקבצים. עת כנום אבנים יושבים על כלאותם משובצים. הנפרדים היו
לאהדים בסודרים בישרים. אני קרתי ושתיתי מים אדיר ם. מבאר חפרוה שרים. מנקרת הצורים.
מן הבאר ההיא ישקו את העדרים. לבו נא הגברים. בני ציון היקרים. ורדו לשערים. דרך האהרים.
המצאו מאה שערים. בדעת ימלאו חדרים. תחליפו בח העלו אבר כנשרים:

רבות ינעתי ומעט מצאתי. ראשית תרומתי ותנובתי. בן נרני ומדושתי. נפני ותאנתי. בארץ
אחוזתי. וחבל נחלתי. הנה קמה אלומתי. קחו נא ברכתי ובכורתי. לכם הבאתי.
ובמוצאכם את חידתי. תקחו את ערובתי. וברכתם גם אותי. והי' שבר לפעולתי. ומחיר
עבודתי. בי על כן באתם בצל קורתי:

ואמנם כבר עדרו בזאת המלאכה לשובב נתיבות ולעשות כללים לתורה רבים וכן שלמים.
המאורות הגדולים ראשי החבמים. אשר בנו ביתם במו רמים. כמו רבינו בעל ספר
כריתות. הליכות עולם. יבין שמועה. יד מלאכי. ארעא דרבנן וקהלת יעקב. פחד יצחק.

הקדמה

מלא הרועים. כסף נבחר ועוד. ובדורנו ספר כלילת שאול וחתן סופר וכהנה. והאחרון המאסף הגדול רב פעלים מקבצאל מופת דורנו הגאון הקדוש ר' חיים חזקיאו שליט"א היושב עתה בארץ צבי בעה"ק חברון תובב"א. הוא הגדיל לעשות לבנות מעלותיו ויכנס כנד את סוגיות התלמוד ויוציא בטפסר צבאם. ובשמים קא זכו לי' בלי יקר מעשה ידי אמן. השמש יצא על הארץ בספרו הבהיר מלא ריח שדה אשר ה' "שדי חמד" שם ילכו יונקותיו. תרבינה פארותיו ודליותיו. והיו תוצאותיו פרי הלולים. אשר זכתה לו שדהו. בבל זאת עוד נשאר לפני כר נבחר וקרן בן שמן תבואות שמש. ואין אדם נוגע בטה שטוכן לחבירו. באשר עיניכם תחזינה מישרים באיזה שבאו בספר שדי חמד והנם גם בספרי. כי לא הי' לריק יגיעי ושל ילין בקצירי. הלא לכם ברכה וזאת התעודה. וערבה לכם מנחת יהודה:

ואא אלך בגדולות ובנפלאות להתפאר, כי אשיא כשואות על ראשי ההרים ואמשוך ז בכחי ואומר אני מעשי למלך כי תושי' לרוב אודיע למרנן ורבנן הי"ו. ידעתי גם ולא נכחד עצמי ממני כי קטנם עבה ממתני והם אינם צריכים לדידי ולדכוותי. ולא להם כ אך חצי צדה אורה למטרתי. על התלמידים חובשי בהמ"ד אטיף מלתי. ועל קצותם תכ למו יריתי אבן פנתי. ולהם תהי לאכול תבואתי. אתם צעירי הצאן אשר למים חיים הצ ותשוטטו בשיטות ובסוגיות לבקש דבר ה' שטו נם נעו. ולמצוא נתיב תלאו. וייעפו נערים ו פה הנן בתורים תמצאו. שלום לכם אל תיראו. דדשו מעל ספר זה וקראו. הלא תדעו תשמעו. כי דבר על אפניו תראו. כי אטרתי לצפון תני ולתימן אל תבלאי. אני אתנהלה לרגל הילדים ולרגל הצאן. יחדו נטייל בגן ודגלי עליכם אהבה ורצון. תאמרו האח מצאנו אני צויתי למקודשי אתכם הקהלתי. שערי לכם פתחתי לא נעלתי. ולדבר באזניכם הוא אכילכם משתי ומסלתי. ולכם הפקתי. **חבלים** נפלו לי **בנעימים**. על הרי בי ומטעי כרמים. לא אמנע טוב מהולכים בתמים. אעשה לכם מטעמים. זבחי שלמים. והנה מאלם אלומים. ואתם תחלקו שלל את עצומים:

כן לא אתאמר כי אמרתי צרופה וקטחי מולת נקי' ושמני שמן זית זך. כי שניאות מי יב יאמר זביתי לבי. ידעתי כי רבות פעמים אני אמרתי בחפזי ע"פ ראי' שברודית. להיות כי מזנה היא. אך אם תמצאו טעות אל נא עלי תתנוללו וברמי לא תע להשחית בעבורה את כל המלאכה ולחכל הבל נמרץ. כי העולם נדון אחר רובו. ואקוה במחברתי האור מרובה על הצללים והשבח יתירה על היציאה. את הטוב תקבלו ואוזן תבחן הני מילי מעליותא די בי'. קחו דצון הביטו לברית. ודונו את ספרי לכף זכוה

וקראתי שם ספרי **חבלים בנעימים** ע"פ מ"ש באבות ספ"ה לפום צערא אגרא. כי ג הריתיו ובחבלים ובעצב ילידתיו ובזעת אפי הבאתיו עד בה. ונם כי בו יקרא ושם אבותי אשר בארץ החיים הטה. בבוד אבי מורי הרב החריף ובקי אדם ביקר למשנב מו"ה **בנימין** זצ"ל. ואמי מורתי הצדקת המפורסמת בחכמתה ובבשרון מעשי' **דבורה רעכיל** נ"ע. חבלים ר"ת חידושי יהודא ליב בן מו"ה בנימין. גם דברי י "דברי" ר"ת דברי יהודא בן ר' בנימין. בן דבורה רעכיל. הם משחר טל ילדותי ופקדו עלי וקרנים מידם לי להעיר כי אוזן לשטוע בלמודים. ושמו כל מעינם ואונם לשנן התורה וליצוק דוחה על זרעיהם וברכתה על צאצאיהם. וכל ששון ישעם בחלד הי' אך לו את בניהם למדי ה' ולכל בהם חיי רוחם. זכרה לכם אלוה כל זאת והתלוננו נפשות יי בצל שדי. בנימין יריד ה' ישכון לבטח. ודבורה היא יושבת תחת תומר בעדן נן אלהים תעמדו ותקיצו לקץ הימין:

הקדמה

ושפתי לא אכלא מהזכיר בשער בת רבים לטובה ולברכה את כבוד אחי הגדול הרב הגאון המובהק אביר הרועים איש טופת חכימא דיהודאי מו"ה ישכר בעריש שליט"א אבד"ק בעגדין. אשר הייתי אצלו אמון ויאכילני לחם אבירים וישקני מים נאמנים כפכים מבאר חכמתו. האירה עינך ה' עליו ומברכתך יכורך לעד. הרוממנה קרנוה צדיק יחי' באמונתו. יהל אור תודתו. כצאת השמש בגבורתו. יהי כגן רוה וכמוצא מים חיים. אורך ימים יוסיפו לו ושנות חיים. ביתי השמים:

וזאת ליהודה ויאמר. ירצה פועל ידי ראשית אוני. ויהיו לרצון אמרי פי והגיוני. בעיני אדוני. ותוי ידי יעננו. ויטצאו חן ושכל טוב בשבת החכמוני. עין ראתה ותעידני ואוזן שמעה ותאשרני. אנא ה' שלח לי עזרך מקודש ויטינך תמעדני. באמתך הדריכני. על מי מנוחות תנהלני. ונפלאות מתורתך תלמדני. חיים וחסד תמסכני. כימות עניהני שמחני. עוד ישיש ה' עלי לטוב לרחמני. ישוב אפך והנחמני. יאיר פניו אלי ויחנני. ועוד ירים קרן ישראל עם סגולה. ויטנן ויושם את ירושלים תהלה. ונבנתה על תלה. העיר שחוברה לה. ובשמחה וגילה. נעלה בטפלה. בית אל עולה. אמן סלה:

אור יום ו' עש"ק י' מרחשון תרס"א.

המחבר

הטיבה ה' לטובים הושפי עירנו יתיו ולישרים בלבותם. ישאו ברכה מאת ה' הרועה אותם. ויהי ישועתם יבלו בטוב שנותם. וירבה כבוד ביתם. ער יבא שילה וינאו את נאולתם. ויהי בשלם סוכתם ומעונתם. לדור ודור משכנותם. ולכל בני ישראל אור במושבותם:

מודעה

בדבר איסור השגת גבול ח"ל להזהיר. כי מוזהרים ועומדים הם בכ"י ע"ז. וגם חק הקי"ה ידוע. ועתה יעצם בפלילים. וכוודתי שארית ישראל לא יעשו עולה תלילה להדפים הם' הג"ל בלי ידיעה המחבר ושותפו. ולהשומע יעצם והבות עליו ברכת טוב:

מפתחות וציונים מכללי סוגיות השס"ם

[א] (א) אפשר לצמצם. (ב) אאמע"ר. (ג) אויר מקום וכלי וקלופה כמו שהונחה. (ד) אומר מותר. (ה) אשה אי הוי קנין הבעל. (ו) א"א נתקדשה לאחר אי צריכה גם משני. (ז) אי אפשי בהק"ח. (ח) איבה. (ט) אדם חשוב. ת"ח. חומרות. והפטור מן הדבר ועושהו נקרא הריוח. (י) אין בלוע יוצא בלא רוטב.

[ב] (יא) בל השחית. (יב) בושה ופנס משפחה. (יג) בירור. (יד) בירו באיסור. (טו) ביטול אי' לבתחלה.

[ג] (טז) גורל.

[ד] (יז) דיני נמירי. (יח) דמום.

[ה] (יט) הוביח סופו על החלתו וכל העושה ע"ד ראשונה עושה. (כ) הערמה. (כא) התורה חסה על ממונם של ישראל ואין עניות במקום עשירות.

[ו] (כב) ובערת הרע מקרבך.

[ז] (כג) זיעה.

[ח] (כד) חי אם בולע ואם פולט. (כה) חוזא אי מלתא.

[ט] (כו) טעות הערים.

[י] (כז) יש בילה. (כח) ישן.

[כ] (כט) כבוד צבור. (ל) כופים על מדת סדום

[ל] (לא) לפני עור. (לב) לא בשמים היא.

[מ] (לג) (א) מחילה ברבר שהיא בעין. (ב) מחיל ברבר של צער. (ג) מחילת השבועה. (לד) מצו לקיים דברי הסת. (לה) סת אסור בהנאה (לו) מתעסק.

[נ] (לז) נסים.

[ס] (לח) סתם אי לעולם.

[ע] (לט) עבירא לגלויי.

[פ] (מ) פרהסיא. (מא) פרנסימ וי' טובי העיר (מב) פסח שני.

[צ] (מג) צער בעלי חיים.

[ק] (מד) קנינים. (מה) קטן שהגדיל.

[ר] (מו) רופאים.

[ש] (מז) (א) שבחה אי שונג או פשיעה. (ב) אי יכו' לומר שכחתי. (מח) שתיקה בהודאה. (מט) שבועו אמת. (נ) שבות בסקרש.

[ת] (נא) תקלה אי חוששים. (נב) תביעה. (נג) תקוע (נד) הנאי שההנה הנותן עם המקבל שלא ימכר לאחר ועבר ומכר. (נה) תוך בדי דבוד כדבוד דמי

מפתחות שו"ת

(א) ברכת נמ"י לחכילה לי לריך לברך מעומד. (ב) ק' בחולין (יח ע"ח).

(ב) בעין מעלין בקודש.

(ג) לחדות לעוכות וולסמכר לימוכ לי מוחר לשחות המים בס"ק.

(ד) ילד מלד לח' מדמים ולחה ימים לם מוחר למולו בשבת.

(ה) בטלמול ע"י מירוב בס"ק בעריס גדולות שים בהם הרבה מחללי שבחות בפרהסיח.

(ו) ע"ד ק' שלחת לרי' ברס"י מירוכין (לה ע"ב).

(ז) שמן מלחן הנעשה לפני פסח לי מוחר להשתמש בו בפסח ולין בו נזרת קטניות.

(ח) יסוד דברי רמב"ם פ"ב מחמן ה"ב דל"מ ביטול לחמן יחוש.

(ט) מי שהי' לו חזקה לחקוע בשבור ונעשה חינר לי יכול להיות בעל חוקע. (ב) ע"ד הדגמ"ר חו"ח תרי"ג ברחולת כהנים ביוה"ב.

(י) ביסוד רמב"ם פ"ח מטחיטה ה"ז בקמע.

(יא) ניקב כוריד הנמשך מן הכבד ונסניח דיבי.

(יב) בלים שנמלח על החלטן מחיכת בשר לחדמדם ל דינס בקורט דס.

(יג) ביו"ד סי' ל"ז ס"ד לימונים על עטו"ס מוחריב ק' משו"ת רדב"ז חקמ"ו. (ב) ק' בחום' חולי (לו ע"ב) ד"ה לבל.

(יד) ק' על ע"ך יו"ד קפ"ה סק"ה בלבשה בג"ג דמהג לחמלח גדולה.

(טו) בנשים שים להם שנים חלולים והרופלים סותמים לת הנקבים וכן בשנים חותבות לי חולנות בשבילה.

(טז) בעין הג"ל.

(יז) ק' על רמב"ם פ"ל ממלה בעולד מהול שלריך להמיף ממנו דם ברית.

(יח) בעין הג"ל.

(יט) להרב הג' בעל שלריח יעקב על ספרו. (ל) בעין עוסק במלוה. (ב) בחום' פסחים (מד ע"ב) ד"ה אלא בעין מכ"ע. (ג) בעין מלוה בחיבת ס"ח. (ד) בשרה שילח ממנה דס עם החלב.

בדין

מפתחות שו"ת

(כ) בדין חלה :

(כא) קו' בשבועות (יז ע"ב) בגבגם עמח דרך לחוריו למקדש :

(כב) בענין הכרזה ר"ל :

(כג) בגט נכפה ושוטה . ולי מותר לכתוב הגט בסירוגין בלילה ימים :

(כד) בענין הג"ל . (ב) קו' במגילה בשבת :

(כה) בגט שכתה לותיות נמחק ונקבע ממנו לי מותר לתקן :

(כו) בגט שכ"מ :

(כז) שמונה שחלות בענין בשתיות :

(כח) בשתיות ובעלה עבריין לי עשו תקנה . (ב) ותודות נחמנות רופאים עכו"ם . (ג) קו' במגמות (פד ע"ב) . (ד) קו' שם (מה ע"ח) :

(כט) בהוכ' כהוטות (ב ע"ב) ד"ה לי :

(ל) עניגים שונים שם' בגמת חכמי ישראל :

(לא) בהשגת גבול בשכירות בתים :

(לב) בדין לוגלה וירידת הטער :

(לג) במי שלוה קודם מותו ליתן שכום מעות לרחמן ממשפחתו שיולד ויקרא על שמו :

(לד) בגודר ומת לי יורשיו תיבים :

(לה) קו' בשבועות (לג ע"ח) בהדליק נדים ביוה"כ . (ב) קו' ברמב"ם פ"ח ממכירה ה"ז דשטח בר"ה בקדושין (כו ע"ח) במוכר שדהו מפני רעתה . (ג) בקו' קלה"ח שפ"ה סק"ח על ב"י יו"ד סי' ד' :

(לו) קו' על ריטב"ח מכות (כב ע"ח) במצילה בחה"נ :

(לז) מכתב מהרב הגאון מבד"ק פלונסק נ"י בענין קלב"מ בב"ג ובענין פרהסיה ורבים :

השמטות ותקונים

בכללים שוגיח ח' חות ח' ד"ה וע"כ ג"ל . יש להוסיף דאי מתה בחמשע לידה הו"ל יולח דופן דאי אפשר להולד לנאת לאויר העולם אי חלח ע"י קריעה כמ"ש רמ"י או אפי' יולח משעמו מ"מ כיון שהאם לא גמרה פעולת הלידה מקרי עמי יולח דופן . משח"כ אי מתה בגמר לידה והולד בולד כדרכו אינו יולח דופן ובחמשע רק מחחת אמו :

שם שוגיח מ"ב חות ב' . עיי"ש מ"ש מכלל . ולק"מ דאמירת הלל בשעת עשיית הפסח או בשעת אכילתו הוי מצוה שעל גופו כיון דהוי ביחד עם הפסח ושפיר בעי קרא :

שם שוגיח מ"ו חות ב' עיי"ש מ"ש לייסב בשם רבב"ו . ובאי מיושב מה דקשה שם למה לא אחמאי קמיע לא מהני מ"ש מכל שפק נפשות שדוחה את השבת . ודומק לומר דבאמת בחולה שיש בו סכנה מותר לנאת אפי' בקמיע שאינו מן המומחה ומאי דנקיט לאיסור משום דקאי אפולה שאין בו סכנה דמ"מ הו"ל לפרש וכן בחו"א סי' ס"ח סכ"ה סאמת מאי דאסור לנאת בקמיע שאינו מן המומחה . ולאי רבב"ו י"ל כיון דכל ההיתר משום דדרך העולם לנאת בו לרה"ר ובקמיע שאינו מומחה י"ל שאין דרך העולם בכך . ויש עוד לעיין בזה :

שם שוגיח כ"ה חות ז' . ועי' רמב"ם פ"ב משבושות הי"ח דאם נשבע ואמרו לו אתרים חזור בך וקבל מהם בתוך כדי דבור ואמר אין ה"ז מותר והריאב"ד השיג עליו דאם הי' אחר כ"ד של השבועה אע"פ שאכ"ד של אחת אתריב היא אינו יכול לחזור בו ועי' כ"מ ולח"מ ורמ"ח יו"ד סי' ר"י ס"ג שדעתם כן ופירשו גם כוונת הרמב"ם כן :

שו"ת סי' ה' ד"ה הגה . וכן מלאתי בשו"ת אבקת רוכל סי' מ"ת שהביא משו"ת ה"ר יהודה אסקירלי דהא דמהני שכירות משכירו ולקימו הייט משום דדירת נכרי לא שמה דירה עיי"ש :

שם סי' ו' (דף פד ע"ח) ד"ה ומ"ש כבודו . עיי"ש מ"ש דאי המלוה אינה מלוה בלל . ואין סחירה לזה משכת (קלג ע"ב) מתקיף לה ר"ש אומן לימח להו אינח עבדי פלגח דמלוה אחון עבדיהו פלגח דמלוה . דשח"ה דהמלוה יכולה להעשות ע"י שמים דס"ם האיטק נימול משח"כ הכח במלוה שחלוי רק בו במלה ותפילין וכדומה ודאי דאם עשה מחליחה לא עשה כלום :

שם בשורש סי' (פד ע"ב) ד"ה הרמב"ם . ופשיטא דאין קו' מערובין (ק ע"ח) דר"ח אמר יעשו במקן ד' ולא נפסל . דהא לר"ח אין שם בל חוסף כלל כמ"ש לא אמרו אלא בשהוח בעלמו :

חבלים בנעימים

אות א . סוגיא א

אפשר לצמצם

(א) **דעת** הרמב"ם דהא דחי לפסר לגמלם הפירוש שלי
לפסר כלל בעולם שיהי' מלומנם בבת אחת
יבודאי לא חירש שיהי' מלומנם כמ"ש פ"ה מבכורות ה"ח
רחל שלח בכרה וילדה ג' וכריס לי לפסר שלח קדם ל'
וכ"כ בפי' המשניות שם וכן משמע פשטות לשון רש"י בכורות
(ז ע"ח) ד"ה ל"ח שכ' ל"ח לגמלם שילחו שני רחשיהן
כאחד שלח האחד ילח תחלה וכן גרסה מרש"י שם (דף ט
ע"ח) ד"ה בשלמא שכ' דמש"ה לח תני שילחו ב' רחשיהן
כאחד משום דלח לפסר . וקשה ל"ב דחי לפסר שיהי' מלומנם
בשוה למה פסק הרמב"ם פ"י משבת הט"ו דפרון כעומד
מוכר הא ל"ה להיות שהעומד שוה כפרון ושמא הפרון
מרוכה על העומד . ונרחה דרק בידי שמים כגון ברחל
שילדה שני וכריס ס"ל שח"ל שיהי' בבת אחת וע"כ ילח
אחד מהם תחלה אבל בידי אדם כגון במעידת פרון כעומד
שפיר לפסר שיהי' מלומנם אלא שאין אם בקיאים ומש"ה
אמרי' פרון כעומד כיון שיש שני לדדים להחיר שמא עומד
מרוכה ושמא שניהם שוים כמ"ש הוס' חולין (כח ע"ב) ד"ה
לפי ובכמה דוכתי :

וקשה לדעת רמב"ם אין יפרנס מ"ם בגמ' חולין (לח
ע"ב) כי יולד פרס ליולח דופן אחת אמו פרט
ליתום ה"ד לילימא דילדתו אמו והדר מתה לעולם תיחי
ותיזול אלא דמתה והדר ילדתו אכי יולד נפקא אלא פשיטא
זו פי' למיתה וזה פי' לחיים ועי"ש תוד"ה אלא דאין רחי'
מכאן דבידי שמים לפסר לגמלם ד"ל קרא אחי אם יבא
אלי' ויאמר שנעשה בגמלוש ועב"פ מפורש דלפסר שיהי'
מלומנם הלידה והמיתה בבת אחת :

ובאורה חשבתי לתרן דבאמת מש"ה השמים רמב"ם
חוקימתא זו דגולד עם מיתת אמו וכ' בפ"ב
מאכורי מזבח ה"ד פרט ליתום שנולד אחר שנשחטה אמו משום
דלשיטתו לי לפסר כלל שנולד עם מיתת אמו בע"ח ועי"ש
בהי"ח שחשב י"ד לאכורי מזבח והשמים יתום ותמה ראב"ד
ע"ש למה השמיטו ותי' כ"מ בשם מהר"י קורקוס ז"ל משום
דקי"ל דח"ח לגמלם לכן השמיטו . וי"ל להוסיף ביאור דרבא
שהוא בעל המימרא בחולין שם לשיטתו דס"ל לפסר לגמלם
וכמ"ש תוס' יבמות (כח ע"ח) ד"ה לא משח"כ רמב"ם
דפוסק ל"ח לגמלם ושיט דאי לפסר כלל שיקרה שיהיה
מלומנם לכן ל"י להשמיד בנולד ביחד עם מיתת אמו :

והנה בפשיטות הי' לפסר לישב דבריהם זו נקי לגיבא
דרבי יוסי הגלילי וכמ"ש בתו"כ לאמור שם ריה"ג

לומר מה ת"ל ואי' שבעת ימים תחת אמו וכו' יכול לפי'
ילח ממנו כשהיה מהה ת"ל עם אמו וריה"ג לשיטתו דס"ל
במתני' בכורות (יז ע"ח) לפסר לגמלם לפי' בידי שמים ומה
שלין כן לדידן :

או י"ל כיון דספק הוא אי ילדתו' והדר מתה או מתה
והדר ילדתו' ורבא לשיטתו דס"ל ספיקא דאו' לאומרא
כמ"ש הצב במעשהה ב"ח פ"ד ושוד לאחרונים לכן ממעט
החת אמו פרט ליתום משום ספק . משא"כ רמב"ם דס"ל
כר"ח מה"ת לקולא השמיט יתום . ולפ דהוי ספק חכרון
ידיעה מתי טלד מ"מ כיון דהוח ספק שליט מבורר לכל
העולם שפיר מקיים בספיקו . ויש לדחות :

אך שבתי ורחה והנה בחמת היבחה לוקימתה דרבא זו
ברמב"ם פ"ו מבכורות הי"ד וכן היתום שמתה אמו
או נשחטה עם לידתו אינו מחשבר ולפלא על תי' כ"מ בשם
מהר"י קורקוס הנ"ל אין לא רחה בחותה שעה דברי
הרמב"ם שלו :

ועב ל"ל דחש"פ שחי לפסר שהלידה והמיתה יהיו
מלומנמים בב"ח מ"מ כיון דספק הוא שמא מתה
מתחלה ואח"כ נולד מיעטו קרא . וזה פי' בסוגיא דחולין
שלא דמתה והדר ילדתו' הייט כמ"ש רש"י שילח דופן ע"י
שנקרעה אמו אכי יולד נפקא . אבל אם טלד כדרכו ולא
נקרעה אמו אף שמתה בגמר לידה לא נפקא אכי יולד אלא
מתחת אמו וזה מיקרי בגמ' זו פי' למיתה וזה פי' לחיים .
וזה פי' במתני' בכורות (נו ע"ח) כל שמתה אמו או שנשחטה
ואח"כ ילדה והייט נמי דמיירי כזו פי' למיתה וזה פי' לחיים
ומש"ה מיעטו קרא דשמא מתה אמו תחלה :

וקשה לי על תי' תוס' חולין הנ"ל דאתקי דקרא אתחת
לכשיבא אלי' ויאמר שבגמלים נעשה . הא כיון
דשיתתם דלפסר שיהי' מלומנם בב"ח ל"ב ים לחרן דאף
דח"ח לגמלם מ"מ פסול למזבח משום ס"ם שמא מתה אמו
בריחא ושמא הי' כמיתה והלידה בב"ח וכמ"ש בתוס' חולין
(כח ע"ב) בשם רבי שמעון :

ודעת תוס' חולין (כח ע"ב) ד"ה לפי שפפי' בידי אדם
ל"ח שיהי' מלמלוש בב"ח עי"ש שכתבו בגמלא מטון
כין שהי עיירות דלפי' קמא אחי שפיר דלעולם ל"ח לגמלם שיהיו
שוים אלא א' מהן קרובה יותר וכ"כ מהרש"ח עירובין (ו ע"ח)
לשיטתם ומי' ריטב"ח שם מ"ם. אבל שיעה זו תמוה מאד

וכל הרמזונים לא פירשו כן אלא דח"ת לגמלם הייגו שיכול להיות שקדם ה' לחבירו אבל לא לומר שח"ת כלל שיהי' בב"ח לפי' בידי שמים ומכ"ש בידי אדם עי' תוס' חולין (לח ע"ב) הנ"ל וכ"ד:

וכ"כ רשב"ח יבמות (לד ע"א) על מה דאמרי' שם שנעשו נ' גלים בב"ח והוי ליסור בבא אחת הק' למב"ן הא גופיים נעשים גדולים בשנים עד שיבלע שערות והרי ח"ת לגמלם שיבלע בב"ח ותי' רשב"ח שפמ"ס קידושין (עמ ע"א) קדשה אחי' בדרך וקדשה עלמה בעיר והרי היא בוגרת רב אמר הרי היא בוגרת לפניו מדהשתא בוגרת בלפרא נמי הכא נמי כשבדקוה והביאו סימנים בלחוחו יום דכלל חד אמרי' מדהשתא גדול בלפרא נמי גדול. והייט דחזקה זו מדהשתא גדול בלפרא נמי כיון דמהני על אחד לבדו מהני נמי על כולם ביחד ופ"כ דס"ל לרשב"ח דלא אמרי' דאי לפסר כלל שיבלע בבא אחת. אבל לא זכיתי לע"ע להבין דברי קדשו דאף דיש חזקה דמלפרא שם גדולים מ"מ מנין לנו שנעשו כולם גדולים בבא אחת דלמא גולדו השערות בח' קודם ובהשני אח"כ ואף דאם גדון על א' לבדו. אז על כל רגע שבאותו יום נאמר שכבר גולדו הסימנים. אבל לגמלם שבא כאחד בכולם י"ל דאי לפסר לגמלם:

(ב) **קיו"ל** כרבנן דאמרי דאי לפסר לגמלם בין בידי שמים דהייגו מה שבעינינו דאיגו ברגע אחת שנעשו ב' דברים בבא אחת ואח"כ ח"ת לברר עוד את הדבר שבבר עבר הזמן כמ"ש בכורות (יז ע"א) רחל ילדה ב' זכרים וילפו ב' דאסיהם כאחד אז כמ"ש רמב"ם פ"ג מה' שחיטה ה"ד ניהה פחות מהבשר שחיטה דבר מועט שמשערים שבשעור זה אחר יגבי' וירבין וישתוע עי"ש בכ"מ (ועי' פמ"ג יו"ד כ"ג ס"ד סק"ג שב' די"ל דזה הוי בידי אדם וג"ע דגרלה ברור דהוי בידי שמים ואף דהלכה דח"ת לגמלם מ"מ כ' כ"מ שהוא ספק דהא דקיי"ל דח"ת לגמלם הוא מספק והוי ספק גגלה וכן ל"ע מ"ש תב"ש סי' ט"ז סק"ב שגים שבחטו תוך בבא אחת-הוי בידי אדם וק' דפשיטא דהוי בידי שמים דאי אפשר למדוד ולברר אח"כ וכל שאין יכולים לברר אחר המעשה מסיב בידי שמים) לאמרי' אע"פ שגרלה לנו שהי' בבא אחת מ"מ אין לכחוש על חוש הראי' שלנו דיוכל להיות שאותם שפטה אותנו בדבר מועט וח"ת לגמלם היטב:

ובין בידי אדם דהייט דבר התלוי במדידתנו שבוכל תמיד למדוד ולברר מ"מ לאמרי' דח"ת לגמלם דאמרי' שמא לא דקדקנו יפה ונטעינו במדה קטנה וכמ"ש בכורות (יז ע"ב) באותם הסיקרא דילמא אע"פ שלפי המדה הוא בחמלנו של המוכח מ"מ אשכים שמא נוטעים אנו וכן שם במדת כלים ומזבח. וכן עוד שם בגמלא הרוג בין ב' עיירות אף שיכולים למדוד לאמרי' דח"ת לגמלם וכן מק' תוס' שם ד"ה לפסר מפרון כשומד ושאם חניין של הסימנים דלפסר במדידה ומ"מ ח"ת לגמלם (ומפורש בגמ' דאותם המיושם והמדידה עדיף מאותם דאמרי' וכמ"ש חכם לבי סי' ל"מ בידי שמים הי' פשיטא דח"ת לגמלם והייגו אף שרגינו בשעת מעשה שהי' בבא אחת מ"מ אותם דאמרי' אינו בידוע ובידי אדם קבעי אי הוי בירור) ועי' רמב"ם פ"ה מבכורות ה"ח ופ"מ מרואה ה"ח שב' דח"ת לגמלם אף בידי אדם:

ותמוה מגבת (כה ע"ב) דקאמר הכא בג' על נ' מלומלמות שסקינן דכיון דאחליק בי' פורתא הוי בכר כלי וק' דכיון דח"ת לגמלם אף בידי אדם היכי אמרי' הכא דאחליק בי' פורתא הוי בכר כלי הא אפשר לצמצם שיהי' בבא אחת ממש ואפי' אם נאמר דאי אפשר לצמצם מ"מ אפשר שיהי' בבא אחת בקירוב ואפי' אם נאמר דאי אפשר לצמצם בקירוב

הגרלה לעניים ולא כני בזוב בעלמא ועי' כר"ת סק"נ ועי' כלים פי"ז מ"ז מ"ח בכילה בגרונרות כזית שאחזו לא גדול ולא קטן חלא ביטני . ועי' מקוואות פ"ז מ"ו מקוה סים ג. ק' סאה מכוונות וכו' הרי דא"ל הוספה על סום סיעור ול"ל כמ"ם בכורות (י ע"ב) ריחמנא אמר עביד בכל היכי דמי למיעבד ה"ג כיון דהללמ"ם מסרה לנו סיעורים הי' הכוונה רק סיהי' מחזיק לפי רלות עיניו הסיעורים האלה ואף בע"ם הלמה הוא פחות לו יותר לא תיכפה לן ועי' פמ"ג פתיחה להטרוכות ח"א פ"א ופ"ב חקר כיולא בזה בתיקבע תיכורא למה תייב אסם חלוי הא ת"ח לגמלם דילמא הסיתר גדול וג"ל דלק"מ כמ"ם הום' חולין (כח ע"ב) בסם ר"ם דים ב' לדדים והי"ג יש ב' לדדים לתיסור בתא התיסור גדול ובתא שניסם שוים ולהחיר יש רק לד ת' שתא הסיתר גדול :

ובצל"ח פסחים (לג ע"ב) על מתני' טהרות המוכת שם בשתא תת שאחט זיתים וענבים כגילה מכווגת טהורים . מקשה הא ת"ח לגמלם ובתא הי' יותר מכגילה וע"ש מה בתי' . ולי נראה לייבב דהא דת"ח לגמלם הייט דמחסר רק מעטו ואם כיון דילא טיפה ת' כבר מסר הרבה ולפי' יש יותר מכגילה לא יקשה שוד גילה :

ועי' שבועות (לג ע"ח) דמקשה למה כפרו שניסם בבת אחת חייבים הא ת"ח לגמלם וא"כ כפר ת' תחלה והשני פטור . וק' לפמ"ם הום' חולין הנ"ל דהיכא דיש ב' לדדים מהני והתם גמי יש ב' ספיקות לחיוב על כת"ח בתא כפר הוא לפני תביכו ובתא כפרו שניסם בב"א . ולפטור הוי רק בפק ת' בתא כפק הוא אחר תביכו . ותולי י"ל דמ"מ לא תפשר לחייב שליהם דהספיקות בתרי לתדדי דגם תביכו חייב משום ב' ספיקות אלו והוי תרתי דסתרי ולכן שניסם פטורים וכמו שכ' מהרי"ט ח"ב יו"ד סי' ת' דלא מהני ס"ם בסתרי לתדדי . תו י"ל דמ"ם הום' בכורות (ט ע"ח) ד"ה מלן דלא שכיח שיהי' בבת אחת והכי נמי לא שכיח שיעדו שניסם בב"א ומש"ה לא מהני ספק זה בתא כפרו שניסם בבת אחת . והום' כתבו רק ב' ספיקות בפרק כשומד ומחלה על מחלה בשחיטה דשכיח במדידה להיות שניסם שוים :

ובזה ניחא מ"ם מתני' יבמות (סז ע"ב) גפל הבית עליו ועל בת לחיו ולין ידוע לזה מת ליחסן לרחה תלגת ולא מתיבתא וקשה תתיבם מס"ם ספק בתא בתו מחלה וספק בתא מתו שניסם כלחד ובשעת גפילתה ליכום לא היתה שוד לרת ערוה ורק ספק ת' הוא לתומרא בתא מת לחיו מחלה ולהנ"ל ניחא דלא שכיח שיתרמי שימותו בבת אחת :

ובבוד מתני' התבדך התריף מ' תבריהם כ"י הציב דל"ק לפמ"ם הרמ"ם בבכורות פ"ת סי' י' דלא מהני ס"ם אם יכול לברורי ה"נ לא מהני ס"ם ליבם משום דיכול לקיים המלוה בחליצה וכמ"ם ביבמות (ו ע"ח) מה להבך שכן הכבר מלוה וכ' רש"י דיבום ליט הכבר מלוה דיכול לחלוץ וכמ"ם שם (כ ע"ב) דיכול לקיים שניסם בחליצה ולין לומר דהכת שתני שהוא חפץ דוקא לייבם מותר לו משום ס"ם ולא דמי להתם דבת בתורת דתי' עשה להכי תמרי' דים עלה לקיים המ"ע בחליצה זה ליט דהת לתבת שתול לחסור לכוגסה לשם תיבות רק לשם מלוה ולין תלוי כלל ברלונו והמלוה יכול

לקיים בחליצה וכבר כתבו התום' (לב ע"ב) ד"ה לתר בשם ר"ת דהלכה כתבת שתול ושתם מתני' כותיה :

(ג) **ברמב"ם** פט"ז מכלים ה"ב כ' תטר שחלקו לב' טמא וטבלא שנחלקה לב' טהור . והגה הריטב"א ניחא משום דת"ח לגמלם . ולקמ דהת דת"ח לגמלם הוא רק מספק מ"מ טמא הכא ודאי . כמ"ש תום' ריש נדה דם"ט ברה"י ספק טמא והוי כודאי . לק סיפא בטבלא היא מחלוקת ר"ג וחכמים בכלים פי"ב מ"ו וע' תויו"ט וחום' רשק"ח שם ופמ"ג יו"ד כ"ג ס"ד י"ח שהניחו בל"ש דין זה למה טהור הא קי"ל ת"ח לגמלם ומ"ם מחטור . ועי' רלב"ד עדיות פ"ג מ"ט דמפרש דמיירי בטבלא של עץ וטומלתה דרבנן דלין לה בית קבול ור"ג מטמא דת"ח לגמלם ורבנן ס"ל כיון דטומלתה דרבנן תולי להקולא ולמרי' דלפשר לגמלם . והת דלא סני לרלב"ד לומר דלק ת"ח לגמלם מ"מ סד"ר לקולא . י"ל כמ"ם בתום' רשק"ח הנ"ל משום דם"ט ברה"י טמא . לכן הולרך לומר דרבנן ס"ל דבדרבנן לפשר לגמלם ושניסם שוים . ועי' בל"ח פסחים (לג ע"ב) ד"ה עשבים :

(ד) **במרש"א** פסחים (לח ע"ב) ד"ה ושלהן כתב דמפורש במשנה דת"ח לגמלם לפי' לקולא ומש"ה בחבורה שלבד פסחה ולמרו לא' לא ובקש ושחום עליו והלך ושמע והם לקחו ושחטו לם שחטי שניהם כלחד פטורים מלטעות פסח שני דמש"ב בהשמו נמנו וסיימ דלמרי' לי לפשר לגמלם ולחד נשחם לחטון ולכלורה קשה כיון דהת דלמרי' ת"ח לגמלם הייט מספי מחמירים כמפורש בכמה דוכתי . ת"ל הכא ניחום להיפון שמא נשחטו שניהם כלחד בגמלוס ויתחייבו לעשות פסח שני וע"ל משום דים שני שפיקות דלמת שלו קדש ודלמת שלה קדש . ולפנד זה יש רק בפק לחד שמא נשחטו שניהם בבת לחת . ומ"מ מוכח דס"ל דלי לפשר לגמלם דלי נימי דבודאי יכולין לגמלם . לא מהני ב' הספיקות דהת ודלמתו יפה :

(ה) **הא** דת"ח לגמלם לפילו בידי לדם הייט רק במלו קבן ומועט לבל לם תלוי במלוק גדול ודי דבקילים לתו כמ"ם בע"ז (מ ע"ח) מעשה בנכרי ת' שהבי גרב של תמיכות ונמלא סי' בלחת מהן והתיר רשב"ג ה גרב כולו תרגמת ר' פפת כשהתיכות בוות מ"ד נימו דילמת לתרמי קמ"ל וקי"ל כן יו"ד פ"ג ס"ד ועי"ש בט דגם בזה"ז סומכים על הכרה זו וזה רלי' הג"ה מיי' ושה קע"ש המובא בי"ד ס"ם ק"ת שסומכים על דימוי שו הקוריקבן לשומן התרעולת וכן על הקפת רלש הכבש לעול ת' הכבשים . ועי"ש בם"ם ק"ת שהלחרונים מפקפק על היתר זה בזה"ז דלין לתו בקילים . וע"ע מ"ם מסי' פ בדגים דסומכים לבקילות לפי' בזה"ז וכן בסי' ס"ג ס' דסומכים לטוב"ע . ועי' חכ"ל סי' ל"ט דמסוניח ע"ז משמע דבמדידה בקילים ונראה כן גם מב"ב (קכת ע" דפסל עדות בומת רק משום דבעי' תחלתו ושופו בכשר לבל לתרי' דיכול לבוון מלרי הקרקע ומדת גלימת ומש הגסכת . ועי' קלה"ח סי' מ"ו סק"ת . ועי' ט"ז יו"ד ל סק"כ דלם הטבת לחר שמלת טריפות י"ל שמלת לישה כ בתלר הכבד מה שלת מלת השני ולפי' השני לומר חפש ולת מלתי ליט רלי' דלפשר שהרלתון רלה מה שלת ר זה ליזה נקב קטן וכעין זה בע"ב קמת תה"ע ל"ג לע נימות שלם לט רולים בעיניו לת שייך לומר שתין נקיים :

אין אדם משים עצמו רשע

(א) **בדיני** ממונות כל טענה שטוען עד תברו הן להוליא הן להחזיק לפי' מפיס עלמו רשע בהלי טענה
אין זה מזיק לטענתו כלום. כמ"ש רמב"ם פ"ב מנערה ה"י נערה שתבעה את איש בדין ואמרה לו פתית לותי והוא אומר להד"מ נשבע היסת ולא אמרי' דהיינו נאמנת מפוס דמפיימה א"מ לטענת וכ"כ בשו"ת לרמב"ן מובא ב"י או"מ ע"ה מהו' י"א וב"ע סי' פ"ב ס"י ויו"ד קע"ז ס"ק את"ד שטוען הלוהני בריבית קף שמע"ר דלוה בריבית פסול לעדות כמ"ש בחו"מ ל"ד ס"י מ"מ אם הלוה כופר נשבע. וכ"כ הג"ה אשרי ב"ק פ"ע ס"ק במעשה דפרק דלפטור ממון ל"א אין אדם מע"ר ומוכח בב"י או"מ קפ"ג אות ו' וכ"כ בשו"ת רמ"א סי' פ"ו דנאמן לפטור עלמו קף דמע"ר וכ"כ אם"ז בשם רמב"ן ב"מ (ג ע"ב) גבי מזיד היינו דמק' קו' תום' היכא מלי למימר מזיד הייתי והא נאמנ"ר ותי' דל"ש לומר נאמנ"ר אלא גבי עדים והייט ע"כ משום דכל שטענתו נוגע לפטרו ממון אלא יפטרך להביא קרבן ל"ש נאמנ"ר וכ"כ הב"י יעקי' הורוויץ נכד הלב"ה בשו"ת חוות יאיר סי' קמ"ו:

וצ"ל דהא דכ' יו"ד קע"ו ט"ב בשם סמ"ג מקבל מעות לחלי ריוח ובומן הנתבע שהיה מלוה בריבית אינו נאמן אע"פ שסמ"ג כ' דטעמו של דבר משום דאין אדם מע"ר לכן אינו נאמן מ"מ לדינא א"א לומר כן דלבד מה שיהי' כנגד כל הדעות הנ"ל דלפטור ממון ל"א נאמנ"ר. יהי' גם סחירה מסתיק הקודם שכ' דאם בומן הלוה מנה לי יכידך מריבית קלוה שלקחת ממני נאמן להשביע אף המלוה היסת ניחא ג"כ דאמנומ"ר דאסור ליתן ריבית. וכן הוא בחו"מ פ"ו סכ"ה. אע"כ הכא הטעם במקבל מעות לחלי ריוח שא"א לומר שהי' ריבית משום חוקה לא שכיח היתירא ואכל איסורא משום דאפשר בדרך היתר וכמו שכתב ביו"ד קפ"ט סעיף כ"ה אם המלוה משיב שלא לקח ריבית אלא שטעה מה"ט שכיח התירא:

ויש חולקים ע"ז. עי' הג"ה אשרי ב"ק הנ"ל בשם אבי מורי דאתי לפטור ממון מ"מ אין אדם מע"ר וכן כ' המרדכי שם קכ"ד וכן כ' דעת תום' ב"מ (ג ע"ב) ד"ה מה אם דאתי' דנאמן מזיד הייתי דרוצה לעשות תשובה ואינו רוצה להביא חולין לעזרה הא לא"ה לא הי' נאמן אף שפוטר א"מ ע"י טענה זו מקרבן וכ"כ ריב"ש סי' של"ו. ואין סחירה עד זה מריב"ש סי' מ"ח מובא בהג"ה רמ"א או"מ פ"ו סכ"ה והא"ע קפ"ז ס"ה וכב"ש סי' כ"ב סק"ה תשמ שתבעה לאחד נדרה לי דבר נאמנני והלה כופר נשבע היסת ומשמע דבטו"ח בעלי דין יכול לטעות ע"ר. כי המעיין בריב"ש בפנים יראה כי שם היתה הטעות שילדה ולד ול"ש לומר אאמנ"ר ואינו נאמן כי המטעה הי' ברור ולא מפי' אלא חיים שלא שהספק הי' לי הבעיה לה לא לא. ומש"ה צריך לישבע. וברמ"א הוסחה בקלרה:

(ב) **אם** מחייב א"א ממון בפירוש אע"פ שע"ז מפיס עלמו רשע נאמן. ונראה הטעם דהא בלא"ה אדם פסול על עלמו דקרוב הוא ומ"מ נזה"כ כי הוא זה דהודאת בע"ד כמאה עדים כמ"ש קלוה"ת סי' ל"ד סק"ד בשם רש"י קידושין (סה ע"ב) ד"ה הודאת בע"ד ע"י"ש וא"כ מה בכך אם נוסף עוד פסול רשע ס"ם הודאת בע"ד כמאה עדים. ומפורש הדין במתני' כתובות (מא ע"א) פתיתי בחו על פלוני מאלם בושת ופגם ע"פ עלמו נגבתי מאלם הקרן ע"פ עלמו. וכן מתני' ב"ק (קיח ע"ב) האומר לחברו גולחיך וכו' חייב לשלם וכן מתני' ב"מ (לז ע"ב) אמר לשנים גולתי טהן לזה מנה ולזה מנה וכן מכות (ג ע"ב) העדו והוזמו בב"ד פלוני חייב לשלם חלקו וכמ"ש ריטב"א שם ד"ה אמר רבא שהרי אין נאמן היא לאחמע"ר ותי' דהיינו בחיוב שבועה לחוד הבל ממון פלוני דכותי' כאומר נגבתי או נזלתי שאאלם הקרן ע"פ עלמו שהרי יולא מדבריו שהוא מודה שיש לחברו ממון בלבו. וכ"כ רמב"ם פי"ב מעדות ה"ב הרי שבא לב"ד ואמר שנגב או גזל לף שאאלם הקרן ע"פ עלמו מ"מ חייב נשבע וכ"כ ב"י או"מ ל"ד סל"ז בשם בעה"ת. וכ"כ שו"ת רשב"א חלק ב' סימן רל"ח וכ"כ הס"ז בחוכות (יט ע"ה) ד"ה מ"ט בשם רש"ם דמלוה בושן שטר אמנה נאמן ול"ש ה"א מע"ר כיון דמפסיד לעלמו ממון וכ"כ רמ"א הה"ע קכ"ד ס"ח בשם אגודה דאם הודה שהוא רועה אחות כופים להוליא משום דטוען לאחתו דיאבד הן כמ"ש שו"ת חכ"ל סי' קל"ג וכ"כ רדב"ז סי' תר"ז והו יודע דבממון ל"ש זה וכו' וכן כתב חכ"ל סי' ק"ל וכן כ' נאוני בחרלי סי' כ"ו (ומ"ש שם דגם לענין איסור נאמנת הוא עד הדין ומה שהבי' רש' ממתני' נדרים (ג ע"ב) בראשונה היו אומרים ג' נשים יולאות האומרת ממאה אני לך וכו' וק' הא אין מעיד עלי' אלא היא ואאמנ"ר אלא ודאי לאסור על בעלה נאמנת. תמוה מאד דמפורש בגמ' דמיירי בשאין כאן שטופת שנאנסה ולא מבוי עלמה ראיסת כלל) וכ"כ תי' רעק"א בחוכות (סג ע"ב) דדעת כל הפוסקים לחיוב. ומפני זה תמוה מ"ש רשד"ם סי' קל"ז מובא בבהכ"י או"מ סי' ל"ד אות ל"ו מי שהודה שמסר איט נאמן לף לחייב א"א ממון מפוס דאאמנ"ר והוא עד משניות מפורשות ונמ' ורשבוים. וכן מק' קהלת יעקב אות ג' י"ז על שו"ת חוות יאיר ס"ם הל"א שבשובדת דיד' שהודה במעשה א"י לחייב א"א ממון סייס שזה ל"א למה נאמן. ותמוה דמה מסופק בדבר הא בחוב ממון לאדם מע"ר:

(ג) **אינו** בח לחייב א"א ממון אלא שמודה לענין איסור והממון תלוי באיסור כגון שהודית שעברה על דת שהכילתו דבר שאיט משוער וממילא הדין שאין לה כתובה. שיטת ראב"ד מובא בר"ן בחוכות (עב ע"א) דאין נאמנת מפוס דאאמנ"ר. ורליתי בשו"ת הר המור סוף (דף כט ע"ב) שכ' בטעמו של הראב"ד דהודאת בע"ד כמאה עדים לא מפוס מנו דאי בעי יהיב לי' במתנה. אלא מפוס נאמנות שמאמינים לו שבאמת חייב ומש"ה כיון שמע"ר ואינו נאמן ל"ש הודאת בע"ד. ותמוה דכי יתלוק ראב"ד על מאניות וגמ' הנ"ל (אות זה ה') שאפי' אי מע"ר מ"מ אם מחייב א"א ממון חייב לשלם. ומשום שדעתו דה"מ חייב אם בח לחייב א"א ממון אבל הכא כיון שאיקר בידאה לענין איסור אינה נאמנת כיון שאין אדם מע"ר לף שטוען לענין ממון:

אבל הרמב"ם פכ"ד מאישות הי"ח כתב דנאמנת לענין הכתובה בלאמרת טאל וכ"כ כל הראשונים בכתובות (עב ע"א) דזה שהודית שעברה על דת הוי כמודית בפי' שאין לה

כהיבא דאם חזר לו וכיוצא הודאת בע"ד. ולעלי י"ל דמחלוקת זו דרמב"ד וכל הראשונים תלוי במחלוקת רש"ם בסם הירושלמי והתם"ן. דרש"ם סם פ"ו סי' ט' מביא ירושלמי דכולהו בעדים שנרים שם"י עדים נאבדר שקרוחה לו יוליח שלח נכחובה אבל כ"ח לית ליה נחמן ופ"ב משום דס"ל דמקרי תיקף הפקעת ממון ולין מפקיעין ממון בע"ח וכ"כ כ"ן בשם רשב"ח ועי' כ"י יו"ד סי' קפ"ה דרשב"ח ורש"ם רק לענין ממון בעי ב' עדים אבל לענין לאסור מודו דשני בע"ח וכ"כ פ"ו שם סק"נ והורת השלמים ח' וכ"ם חש"ם קע"ו סק"ד. ולפימה ז שפיר קאמרו הרמב"ם והראשונים דלאחמת לענין הכחובה דמקרי תיקף שנאה לחייב ח"ם ממון ולין מפניחים כזה בחע"ר. אבל דעת רא"ד כרמב"ן מוכח ברי"ן שם דהחכם לו הכהן לבדו נחמן להכחישה ולה לחברי דקם לממון כיון דלע"ם הוא רק לענין לאסור לה דיתגלגל ממנו ממון ומש"ה לינה נחמנת דלחמע"ר:

(ד) **ובין** לאותו ממון שלנו לו לה שמע"ר יכול לחייב חת שלנו. אבל לענין ממון לחר כגון שהודה שנשבע לשקר ולח"כ נחייב שבועה בממון לחר לו לחברי הודאת בע"ד כמלה עדים ופסול לשבועה. דעת רמב"ם פ"ב מטוען ה"נ דלית נפשה חשוד ע"פ עלמו וכ"כ מרדכי ב"ק פ' נחרית סי' ק"פ בשם ר' לפנחור הכהן דנהודאת עלמו שהודה במכר לית נפסל. וכ"כ דברי חמת קונטרס ה' נעניין חשוד בשם מרדכי ב"מ פ"נ סי' רס"נ בשם רלנ"ן דלית נפסל ע"פ עלמו וכ"כ שם בשם ר' שרירא ור' חלי מוכח בטוח"מ סי' פ"ו סכ"ח ובטה"מ ור' יהוחם. ורשב"ח שבועות (מו ע"ב)ד"ה ושבעדו:

אבל דעת שו"ח ריב"ש מוכח בטוח"מ סי' פ"ז סכ"ח ור"ן ר"פ כל הגשבעים דנפסל ע"פ עלמו לח טנע לממון משום הודאת בע"ד וכן ר"ל סי' הרמ"ה מוכח בה"ה פ"נ מטוען ה"נ ובטוח"מ סי' ל"נ ס"ה דגשבע וטעל שחומר חשוד לגי נחמן להזיק עלמו וכן ר' שימת שור שם. ועי' ברכי יוסף חו"מ סי' ל"ד סקל"ו שמקשה סחירת ריטב"ח כתובות (עב ע"ח) בשוכרת על דת דפליג על רלנ"ד וס"ל דלית ליך מע"ר ונחמת להפסיד הכתובה. תריטב"ח ר"פ כל הגשבעים דכ' כרשב"ח דלית נפסל ע"פ עלמו. ונחמת כמו כן היה יכול להקשות מרמב"ם פכ"ד מלטות ה"ח דכ' דנחמת לענין הכתובה לרמב"ם ה"נ מטוען ה"נ דכ' המודה משלו שמכר שנפסל בה משביעים חותו. לך לשע"ד לק"מ דהחלוק כנ"ל בין חותו ממון שלנו דנחמן להפסיד משל"ב כמה שטוען לחחר דמפני שהוח חשוד בממון זה לין מוכרח שטכוחה זו שקר משל"ה משביעים חותו:

(ה) **בבית** שמואל לה"ע קנ"ב סק"נ מסופק לי בה' דנרנגן לחד מע"ר. ולי נימה לחלק בן דנרנגן נהמן ים ליישב קו' הפלחה כתובות (יח ע"ב) על רמב"ם למה חזר בו מרישא דחפי' כתנו ליט נחמן היכה דמע"ר דהח רבח לח סחר דבריו חלח כחטוסים מחמת נפשות דבלח מנו לינם נחמנים חבל בהח דמחמת ממון נחמנים כתנו לח כחר רבח חת דבריו. וי"ל דמחחלה טרם שחידם לו רבח דברים החמורים על הסחר כמי שנחקרה עדותן דמי ה' דעת רמב"ם דלין נחזיקת שקר לי' דלחריחת בלח חטענה ברעון עד שקר נחמר רק כמעידים בפיהם בע"ד מפל"ח בחסר דלינה הנדה מדלחרי' וכחיבה לח כדיבר דמי והח דמחבנהם ה' לרבה שנתו להפסיד בלוה בחחימחם י' דנ"ב ליט חלח לי' דרבנן חם עוד לח עמר ההיזק ומש"ה כיון שליט חלח לי' דרבנן חפי' בחטוסים מחמי ממון נחמנים כיון שים להם מנו. והח דפסולי עדות הוי כמ"ם רש"י בחחרי מפחקים בקונית שליט חלח נ מדבריהם כמ"ם רש"י שבועות (לח ע"ח) ד"ה חבל מפחק ובפיפי כיון שלין להם מנו לפי' לי' דרבנן לין לחד מע"ר חלח לחחר בהק' לו רבח מעדים החחומים על הסחר ול"ב הוי עדות שקר ושבנו על לח חענה וכו' נם בריבי ע"ב לפי' ים להם מנו לינם נחמנים חבל בחי' דרבנן ים להם מנו נחמנים:

אך בחמת מפורש יולח מכל הפוסקים דלפי' בחי' דרבנן לין לחד מע"ר. ורש"י דמפרש בחחרי פסולים מפחק בקונית הוח רק להפ"ד חבל בחסקנת בנמ' ד"ה הפה שהחזיר השמים מפחק בקונית וכ' שעדים ופ"ב דלמסקנ לפי' בדרבנן לחמע"ר כמ"ם חם"ו שם בדפת רש"י. וכ"ה מרמב"ם ושוח"ם סי' מ"ו שהשמיטו מפחק בקונית וכ"ה ב"ח שם בפחק בקונית לחמע"ר וכ"כ לרעת דרבנן ה י"ו. לך מה שהביח רלי' מסוניח זו דפסולי עדות שפי רש"י מפחקים בקונית דלינם נחמנים משום דלחמע"ר ל"ב רב כחו שהך בנרב"י דבפסולי עדות השעם כמ"ם חום משום דמלוה נופי' מדק דייק וכ"כ רשב"ח מוכח בחש"ם. וגם דבש"י דפי' כן בחחני' י"ל דהוח לפוס המסקנ דרמב"ח חריטח לחבה ולפ"ז לי מפחק יהיה בכלל פסול עדות גלמד לינסח דבדרבנן לחד מע"ר דלטוסים מחמי ממון לח מהמני ופסולי עדות (היינו פסולי דרבנן) מהמני וגם ק' לי על בעל לחד"ר לין יפרנם קרובים דהם פסול דלי'. ול"ל דעיקר רלייתו לח משום פיפח רק משום דרש" חזר בו כמ"ם לעיל:

ונראה רלי' דגם בחי' דרבנן לחברי לחמע"ר מכחובו (יט ע"ב) עדים שלחמרו לחמה היו דבריו לי נחמנים משום דלחמע"ר כמ"ם רש"י שם ד"ה לחמה ולינ חלח לי' דרבנן לל חסבן בהלינך טולה. ולעלי יש לדחו דדברי קבלה חמיר מפחק לי' דרבנן כמ"ם ב"י לע"ח חקכ"ז ד"ה וכ' הרמב"ן דדברי קבלה כדברי הורה דמי וכ"כ פ"ת חרפ"ז סק"כ ופ' פמ"ג פתיחה טולנת לפע"ר ח"ח י"ח:

וראיתי נברית לברהם לה"ע סי' י"נ מביח רלי' מכחובות (עב ע"ח) דהק' רלנ"ד בהח דמק' מנו ידע לוקמה בחודית ותי' רלנ"ד דלינה נחמת דלחמע"ר לק דמיירי שם נם נלי' דרבנן כמ"ם ה"ה פכ"ד מלטוה ה"ח דמהכילהו שליט משוכר בזה"ז לינו חלח דרבנן. ולינה רלי' דל"ל בדרבנן לחד מע"ר ולח מני לחבן בחודית בלח יהיה מספיק על לי' דלי'. ועי' עוד שם דמק' מכחובות (יד ע"ח) לחכום לוכר ממני למה נחמן הח לחמע"ר ופ"ב משום דהוח רק לישור דרבנן ועי"ש שהעלה בזה"ז דפנינות נדית לינו נחמן לומר ממני משום דמע"ר. ודבריו החומים דמה יפנה למ"ם בב"ב (קנו ע"ב) נחמן לומר בני בן גרובה ותלונה וכ"כ רמב"ם פע"ו מהל' חע"ז הע"ז והח שם לי' דלי' היח ולמה נחמן. וגם לין מחלק דבזה"ז לין לחכום נחמן לומר ממני עד המפורש בהל"ם סי' ד' סכ"ו דסהים חפי' בזה"ז. ובחמת עיקר יהי' כמו שחכחוב לפנינו להבן חוח (ע"ז) בשם ר"י בב"ב שם ופני יהושע קידושין (עח ע"ב) לי מביח

דמחייב ח"ש ממון לפרנס הולד וכחיוב ממון ל"ש לחלמ"ר וכמ"ש למעלה :

ובתפארת ישראל יכמות פ"ו לות כ"ב מחרן דדוקא בהרגתו ופלוגי רבעני שלומר בפי' שחטה לחתי' לחלמ"ר משח"כ בלחום לא שלומר ממני מ"מ היט לומר בפי' שבעלה בלא ברכה ומשא בידך לא שהיט ידוע לנו . ולדבריו מה החם שברכת חתנים בעשרה וכל בי עשרה היכא פרסום כמ"ש ב"ב (קמב ע"ב) ותפ"ה תלינן שבירך לח"פ שלא נחפרסם מכ"ש בפנויות גדות שבזה"ז שהיט מודה בפי' שבעלה בגדהה והרי נהרות מלויות ושמא טבלה :

ועי"ש עוד בגריח הברהם בלות ה' שהביא רחי' מחולין (לה ע"ח) הלי טבחת דלחמר חרי עבדי והלי שמכר לעכרי טריפה היה למה נלחן הח שביד לחי' דרבנן שמכר טריפה לעכרי שלסור למכור לו שמא ימכרנה לישרחל וע"כ דלחי' דרבנן נלחן . וים לדחות דלחי' זה לח קים לחגבי וכמ"ש לקמן לות ט"ז :

ובתומים כללי מט ק"ה כ' ג"כ דלפי' בדרבנן לחלמ"ר . ומי' חוט השני סי' י"ת שכתב דהטובר על לחי' דרבנן מקרי רבע ומביח רחי' מיבמות (כ ע"ח) וכן הוח בגדה (יב ע"ח) לחר רבח וכל שהיט מקיים דברי חכמים רשע לח מקרי וטי"ם דמחלק בין טובר בקום ועשה לטוח"ת . ועי' מהרי"ט בחי' על ריי"ף קדושין ד"פ הלומר ד"ה והח דלחמרינן עני שהביח בשם טו"ח מהר"ם סי' רמ"ח דהטובר על לחי' דרבנן רשע מקרי ולח הביח רחי' הנ"ל . ועי' לרעת דרבנן חל"ע נהחפ"ק בזה ולח הביח מיבמות . ועי' ב"מ (ע ע"ח) קלוב לשכר ורחוק להפסד רשע לף דמדרבנן הוח :

(ו) **הא** דחין לחדם מע"ר היט שהיט נלחן על עלמו כלל לפום טועם כמ"ש רמב"ם פי"ח מסנהדרין ה"ו שמח נטרפה דעתו בדבר זה שמח מן העמלין מרי נפש הוח המחבין למות וכללו של דבר נזרת מלך היח . ועי' פי' רדב"ז שם בשם בריימח מי שכח לב"ד ולחר הלקוני לין שומעין לו . ודלח כרשב"ם חקל"ח חקל"ב מובח בברב"י ת"מ ל"ד לות ל"ג שכתב דשונשים לותו ע"פ דבריו . ורלייתו מכתובות (י ע"ח) לסבוחו כופרי מברכתח חביטי ליה הרי דהי' נלחן ע"פ עלמו יים לדחות דלח ע"פ דבריו מעטשים לותו חלח כמו שנלחן לומר פ"פ מלחתי על הכתובה משום חזקה לין לחדם טורח בסעודה ומפסידה ולח היה טוען על הספק ומסחמח יודע ברור . ומשום חזקה זו הוי כנחברר לנו שהוח חבוד על הזוטח . ומה שהביח רחי' מנדרים (ל ע"ב) בשמלה חני לך דנלחנת למה לח לחמר הש"ם דלהכי לח לחפשר לחוקמי מהני' ברמון דח"כ למה נלחנת הח לחלמ"ר וכן הק' חפלרת ישרחל שם . י"ל משום דחם לח נלחין לה חעשה לישור כמה שדרה עלמו לכן נלחנת כמ"ש בשו"ת נלחני בחרחי סי' כ"ו . לו דהטעם משום דשויח לפשטה חד"ח כמ"ש חכ"ל סי' ק"כ :

ומ"ש היכח שהוח מינדר מלחח כי' בשו"ת רמ"ח ח"ח ע"ח מובח בלרעת דרבנן ס' י"ז שמדין לותו ע"פ דבריו וכ"כ ברכ"י שם בשם שו"ת רח"ש כלל י"ח סי' ו' וחפצ"ן ח"כ רע"ד :

וע"י רמב"ם פ"ב משוטן ה"ב מובח חו"מ ל"ד סב"ה בהג"ה ונ"ב ס"ה דלף דלין נלחן על עלמו מ"מ חשבין לו ולין רלוי לעשוחו עד לכהחילה והייט שלין להזמין לותו לעד לבל פשיטל דחם יודע עדות כבר כמ"ש ס"ב ס' ל"ד סקב"ז ונ"ב סק"ה וכ"כ לרעת דרבנן שם דכ"מ דלחמרי' לחלמ"ר לים נפסל כלל לפי' מדרבנן וכ"כ ברכ"י חו"מ ל"ד סק"ל :

ופשיטא דלעניו לחלמ"ר לין חילוק בין לים לחבה כמ"ש בקה"י לי' י"ז ומביח רחי' מרלב"ד בחובח בר"ן כהובות (טב ע"ח) בטוברת על דת שכתב דלח מלים לבויח נפשה רביעח ומבו"ח תב"ל סי' ג' וסי' ק"ן :

(ז) **מרדכי** ב"ב פ"ג סי' תקכ"ח מביח מחביחלף בשם זקנו רלב"ן לם ים ע"ח שמעיד כדבריו נלחן לח"פ שמע"ב וכ"כ דברי לחת קונטרס ה' בעניו תשוב ד"ה וכבר בשם כנה"ג חו"מ פ"ז לדעה סו"ח ר"ף שהובח בשוח"מ פ"ו סכ"ח ובבעה"ת דלם כשבע היסת ולח"כ בה ע"ח ה"ז בשבע שבועת ההורה ולי בחר דמשחבע הודה מעלמו מקלת הו"ל חשוד ובשעדו בשבע ובטל והקמו עליו לין נעשה חשוד ע"פ עלמו ולי' דהייט דוקל בשלין עוד לחר עלמו לבל לם ים עלמו ע"ח נפסל וכמ"ש רלב"ן הנ"ל . והח דפלוגי רבעני לישני לחלמרי' דהו"ל רבע ולחלמ"ר לף שב"ב ים עלמו עוד ח' . ל"ל דהעד לחר ח"י לם ה' כרשוט ול"ל שי' בלוגם וכ"כ חומים פ"ז סקכ"ז והפלחה בקונטרם לחכרון לכי' קכ"ו לות י"ט . לבל לשיללף במדבי שם חלק עליו וכהב שדבריו רפוים . וכן בהומים שם כ' בשם חוס' מכוה (ו ע"ח) ד"ה נרבע דמפרשים שהעד מעיד ג"כ שי' לישוט ומ"ש לית נלחן וט"כ שבמקום שלחלמ"ר לפי' ים ע"ח כדבריו לית נלחן וכ"כ בשו"ת רשב"ח חלף רל"ז וחלקת מחוקק סי' קט"ו סקכ"ה וב"ש שם כ"ח . וכן משמע בחי' רמ"ה סנהדרין (ט ע"ב) ד"ה רבח דלח כרלב"ן וכ"כ בשו"ת מהר"ם לובלין סי' פ"ח וכן מובח בפי' כל הרלשונים בנסבח דר' לבח לשחבע הח לחמר מחטף חטפה לייט מפני שמודה שחטפה ומ"ה ל"י לשבע לבל לית נפסל לשבועה לע"פ שמודה שחטף דרך נזלה ולע"פ בשם ע"ח מעיד כדבריו הכי דלח כרלב"ן . ועי' רלב"ד פ"ג מנזלה הט"ז מובח כדבריו לחמ שחולק על נוף דין רלב"ן שחטף נפסל לשבועה ומביח רחי' מנסבח דר' לבח לשהבע הח הקמוה :

וע"י מהר"ם לובלין סי' פ"ח לפי' בים הוכחה ונלע"ד לדבר מ"מ לחלמ"ר ורחי' מסנהדרין (ט ע"ב פלוגי דבעני לף בגם עד השני מעיד כן שהי' לרלוי ולין לך הוכחה נדולה מזו ומ"מ לית נפסל לבל כגה" חו"מ ל"ד כחב בים הוכחה לדבריו נלחן :

(ח) **כתב** חס"ז ב"מ (ה ע"ב) בשם מורו הרדב"ז נ המפר במלוה דכשר לעדות דלחמרי' לשחמוי קחשחמים דחם רלו בידו מעות והודה שהם של חבירו וח עליו מלוה לחרת נלחן לפטול לת עלמו . ולכחורה ה לחלמ"ר ולמה נלחן ול"ל הטעם דלף דשייך לומר לשחמוי מ"מ הח ע"פ הדין לשור לעשות כן לכתב בחשומת בשביל שלין לו וכיון שרוחים שעושה לישור רבה שלמ"ם לחבי ונלחן לעשות עלמו בשם גם לישור רבה שלמ"ם לחבי לף שים לו וט"פ מ"ם תכ"ל סי' ג' דל"ח לחלמ"ר לא

במקום

במקום שאין שם יודעים דבר רע ושם לשוחח אצל כשים רשותא לפנינו כגון פנוי שעיברה נאמנת כשאומרת שנבעלה לפסול. דאפי' אם נבעלה לכשר אינה אסור וע"כ עבדה איסורא וזעזע נאמנת לומר דעבדה אי' רבה:

(ח) **היכא** שאנו יודעים נוף העברה ומ"ל לדבורו ואפי' אם יצחוק חייב אע"פ שבידו לעשות היזה טעמה לפטור מ"ט ולא טען ל"ת אאמע"ר כיון דלא חייבו משו נפשיה דשיעא. ומש"ה כתב רמב"ם בפ"ב מצבועות הי"ב שאם נשבע לאחד בפניו שלא יאכל היום ואכל אע"פ שאם הי' שוטן לא הי' בלבי שלא שלא אכל היום הי' פטור מ"מ אם לא טען כן חייב וכ"כ תוס' יבמות (קצו ע"א) ד"ה הכא באי' השני דמש"ה במכות (ה ע"א) אמר רבא אחו ג' ואמרי בא' בשבת בצוקר הרג פלוני את הנפש בהרדעת ואחו אחי ואמרו בא' בשבת בערב ממנו הייתם בסורא אי לא מני אחלי מבוקר לערב מהרדעת לסורא נהרגין ולא חייבי' שמא אחלי בגמלא פרחא דאם איתא דאחלי הי' להם לטעון כן ומדלא אמרו הכי ש"מ דשקר הם מעידים. הרי דנהרגים עי"כ אף שהיו יכולים לטעון טענה לפטור מ"מ לא אמרי' דהא שלא טענו עושים ש"מ דשפיר כיון דמ"מ לא ע"י דבורם נהרגים לא מקרי מע"ר וכן משמע מכ"י סנהדרין (כו ע"ב) גבי הני קבורתי דאף שיכולים לומר מלוה קעבדי מ"מ אם חיוס טוענים כן פטולים ולא הוי נפטלים ע"י עלמן. וכ"כ שו"ת רשב"א ח"ג סי' ק"י דנגב בעדים אף שיכול לטעון החזרתי מ"מ אם לא טען אין זה מרמיע את עלמו:

וראיתי בקהלת יעקב י"ו שהבית רבי זאב אחי ב' על חוס' מכות (ג ע"א) ד"ה מעידים דכ' דאוהב גולה כיון דשחיק כשאמרו לו העדים בודאי אי הוי אמר לא הרגהו יכול לחזר ולומר לא הרגתיו שונג שלא מזיד כמו שלא אכלתי חלב אבל כיון דשחיק כהודאה דמית. ועורשום אחפלה ולא אוכל לעמוד על כוונתו ברבי' זו דהא שם אף לעניין גלות שהרג שונג ולא שייך לומר שא"נ משום שאאמע"ר דאיט נעשה רשע כלל:

וב"ב מל"מ פי"ח מאישות ה"ת ד"ה ודע לעניין מודה בקנס כשהמעשה לא מפיו אלא חיים אף שהי' בידו לפטור מ"מ ולא טען מ"מ חייב (ופ"ק כל זה ל"ע להבין דברי ר"ן קדושין (מ ע"א) ד"ה והש"מ גבי שליח נעשה עד דאפי' כשהמעשה מודה שקבלה כסף קדושין היה מקודשת ידאי כיון שאין העדים נאמנים מצד עלמן אלא מפני הודאתה הוי כמקדש בלא עדים ומכל המבואר למעלה מפורש דהיכא דאי שחיקת הבע"ד אין הבע"ד מקיים ומכויב להדבר והעדים לנדם נאמרו את הענין והוי עדות דאתי' ונמורה):

אבל היכא שבלא דבורו הייט מכשירים אותו כגון עדים שאחמו על שטר שיש בו רבית דאחרי' מסחמא דלא השמע להו לאסורא כמ"ש תוס' ב"מ (עב ע"א) ד"ה שטר יה"ב פ"ד ממלוה ה"ו ועי' ש"ך חו"מ סי' נב סק"ח. אז אע"פ שאאמרים מוחדים הייט אין נאמנים דכיון שאריכים לדבורם אאמע"ר וכ"כ מל"מ פ"ד ממלוה ה"ו ד"ה וכתב נעל כ"ה וכן מביא שם בשם מ"כ סי' ל"ח וכ"כ ירושלמי ריש מכות ומביא רבי' מתום' ב"מ (ג ע"ב) ד"ה מה אם דכ' על מזיד הייתי דאאמע"ר כיון דבלא דבורו לא הייט מחויבים אותו לשלם ואמרי' דשוב הי' אינו נאמן וכ"כ תשב"ץ ח"ב קמ"ח ומביא רבי' זו וכ"כ שם' דברי אמו קונטרס ה' בעניו חשוד ומביא רבי' מרשב"א ור"ן ר"י כל הנשבעים שהקנו אמאי הוי חשוד על השבועה בשבועו העדות דמאן מוכח דעבר עליה במזיד אפי' אינה עדי דהתרו בו דילמא אשגלי ואפי' מודה שהוזד שידע ולא העי מ"מ הא אאמע"ר. ועי' תוס יומא סי' ק"ד. ועי' קהלו יעקב י"ו שמקשה על מל"מ הנ"ל דהיכא שהאיסור יהוא אלו שיכולים לאחות שלא ידעו שהמעשה הזה אסור והם מודיע שידעו והזידו אינם נאמנים משו"ת חכ"ל סי' ג' דכ' דכ דאינה רישואה קמן נאמן לומר שבמזיד הי'. ולעש"ד נראי דלא פליגי דשא"ה בשובדא דחכ"ל בפנוי' שעיברה דיש איסו זעזע ומאי' זעזע לאי' דבה אדם מע"ר משא"כ הכא דאמרי דלא משמע להו לאסורא ולא עשו איסור כלל לפי דעתם

וב"כ תוס' ב"ק (מא ע"ב) ד"ה מודה ואש"ו שם דמ שם ע"פ בעלים מודה בקנס הוא וכ' דהוי מ לאפרך אע"ג דאין כאברא לומר שלא יחשוב מרשיע עלמ כשמודה ואין רוצה ליקבע ואע"ג דע"י העד בא עליו חיו זה אלא בפשוט יותר נקט עכ"ל הרי דאפי' שהחזיר בא ע" ע"ג תשוב מרשיע עלמו כיון שבלא דבורו פשוט דלא הו למידע ורק ע"י דבורו מתחייב הוי מודה בקנס וכן בב"י (מג ע"ב) דלאחו כהדי ואהכידו בי' דקטל ולא ידעו אי תש זו מועד ואמר מרי' דמועד הוא דהוי ע"פ עלמו וכן כת' אי' ר"ן שבועות (לד ע"א) גבי עדי קנס לא מצחת דאי כלי ידיעה דאף דהוחזק כפרן מ"מ כיון דבפניעתו מחתי מקרי מודה בקנס וה"ה לענין מע"ר (אבל בירושלמ שבועות פ"ד ה"ה ליתא דהוחזק כפרן חייב בקנס תן ל קנס כהי שהוא בידך והוא תאמר לא נתחייבתי קנס מימ והעדים מעידים שנתחייב קנס ולית לחן ידעין אי קנ ברבי' אי- קנס לאחרי' וכו' זה מתקיים בקנס ידיעה כל רבי'. והוא בעד נמ' בבלי שם וב"ק מג ע"ב) ומש" תולק בשער משפט סי' ל"ד סקי"ד על מ"ש ש"ך יו"ד רל"ו סקכ"ז על הרמב"ם פ"ב משבועות הנ"ל דאפי' יש עדי כדבריו האחרונים לא מהני דהוחזק כפרן וכ' ע"ז בשע" דזה ליתא דכיון שיש עדים כדבריו האחרונים ה"כ מיקו תיובו הוו בא אלא ע"פ הודאת עלמו ואאמע"ר. וכן נ ממל"מ פ"ג ממלוה ה"ו דהודאתו הוה מנוטרפא להעדאו עדים לחייבו מלקות (ועיי"ש שמ"ש שע"י הודאת הלוה חייב מלקות המוה טעמא מאי):

(י) **באש"ז** בתובות (יח ע"ב) ד"ה אלא לא אחמר בשב הר"י מינאש כתב דהיכא שאומר שטעה עבירו בזמן העבר ופתה עשה תשובה ל"ש אאמע"ר וכל הרחשוני שם תולקים ע"ז. וכ"כ טאו"מ סי' מ"ו ל"ז אפי' לומ שטעה תשובה מ"מ אאמע"ר. ועי' מרדכי בהדרין פ"ג סי תרל"ב מובא בד"מ ל"ד י' וסמ"ע שם סק"ם וצט"ב קמ הה"ע ע"ב בהג"ה בשחירת היתר הב' דכ"ז אלא מהני משוב די"ל ערומי קמעריס אבל אי אין שייך הערמה נאמן. וכ"כ עבודת הגרשוני סי' כ"ח עי"ש שדוקא רק מפני שהוי לבדו אינו נאמן אבל לענין שמע"ר נראה מדבריו שאב הוה דרך השובה נאמן. וכ"כ ח"ם יו"ד סי' ד' דכל שאומר דרך וידוי נאמן אף שמע"ר ורחייתו מקרבן שבועת בפוי לשטר דנרין להודות בידע בחיסור כמ"ש שבועות (כו ע"ב) וק' הא אאמע"ר וע"כ משום דדרך וידוי נאמן עי"ש ואין לדחות דמש"ה נאמן בקרבן משום דהוא לחייב א"ע כמ"ש בחות כ'. וי"ל דהא דנאמן הוא רק כמה שטוגע לממונו אבל

פסיטא דאינו נותן לאי' שיאכל הכהן תולין בשורה כמ"ש רש"י יבמות (פז ע"ב) ד"ה וכי לא דע"י נותן באי' דהא מייתי חטאת לפומי' ומהתלה דאי לא מהימן היכי מתחלה דילמא תולין בעזרה גינהו:

ובשו"ת חכ"ל סי' ק"כ כתב בעמלה לגי לך שנתנה דעתו נפשה חד"א ומה לי ממון מה לי איסור שביד האדם להודות על עלמו חלה מעתה האומר בשבועת העדות זכר הייתי בשעת שבועה את העדות ונשבעתי לשקר לא יניח קרבן ע"פ עלמו עכ"ל ותמוה מה ענין הודאת בע"ד להכחת תולין לעזרה. ואפשר לומר כמ"ש תוס' ב"מ (ג ע"ב) ד"ה מה אם שנתנו מזיד הייני כדי שלא יעשה איסור חדש ה"נ י"ל דנתנו כדי שלא יעשה איסור דאם לא יניח קרבן לא יתכפר לו. ועי' לקמן אות ט':

או י"ל אע"ג אי סבי' דשם אי ובתה עשה העזרה. אי שהוא עכשיו דשם שרוצה להכשיל את הכהן בתולין לעזרה ומניח בעלמו תולין לעזרה ובחטאת העוף מכשיל את הכהן בלי נגילה. ולכן יותר טוב לומר שמתחלה הי' דשם ועתה נב מרכבו וכשר הוא משנתמר שעודנו דשם גם עכשיו. ולפי שראיתי בשער משפט ע"ג בקו"ג אב' דאם מסופקים אנו אי עשה מעשה דשם אם מהתלה או עכשיו אתמי' שהשה הוא דאיתרע עי"ש שכתב כיון דעכשיו החטיס ביוקר אינו נותן לומר מכרתים בשעת הזול דמקמי' לי' בחזקת כשרות ואינו נותן למיפס ח"מ דשם אפי' שעה אחת י"ל הכא שאני דעושה תשובה על העבר יותר ים סברת לומר שמתחלה הי' דשם ועתה חזר בו: ל

(יא) **דיבא** דאם לא נתנין לו יעשה איסור עתה ל"ח התמע"ר ומש"ה נתכלת חלב נתנן לומר מזיד הייתי כדי שלא יניח תולין לעזרה כ"כ תוס' ב"מ (ג ע"ב) ד"ה מה אם וביבמות (כה ע"ב) ד"ה ואין וכריתות (יג ע"ח) ד"ה אי וכ"כ מהרלב"ח מונח בתד"ר י"ז דכהן שתומר שהרג את הנפש נתנן ולא יפת את כפיו מפני דלפי דבריו אסור לו ליפת את כפיו ועי"ש וכ"כ שבות יעקב ח"א סי' ק"ע דזה העושה ביגול לחייב ה"ח ממון אף היכא דמע"ר כמ"ש לחמלה מפני שהיו רוצה לעבור על אי' גזל. ועי' בער המלך פ"ט מהלכות הע"ז ד"ה ואולם לנכי הרואה וכן כתב בס"ת נתרלי סי' כ"ו דמש"ה למשנה ראשונה הייתה נתמנה לומר טמאה אני לך משום דאינה רוצה לדור עמו באיסור וע"כ נתמנה אפי' לנבי נעלה וכמ"ש ט"ב הניחא אי"ש סי' כ"ג דהיכא שאינו רוצה לעשות איסור נתנן לו אפי' לנבי אחרים ומביא ראי' מניטין (נד ע"ב) בפינוי דכהן נתנן ע"י אף בפינוי איסור דאי' הוא כמ"ש זבחים (כט ע"ב) ורמב"ם פי"ח מפסוה"מ ה"ח וע"ב משום דשוטה העזרה ואינו רוצה לעבות איסור שיאכלו קרבן פסול:

אך עי' בינת נון סי' כ"נ בב' שהנו"ב כותב ח"ש דבאה"ע קל"ו כתב דסברת זו דאינו רוצה לעבוה איסור ומש"ה נתנן מועיל רק הנוגע לנבי עלמו ולא להייה נתנן כמה שנוגע לאחרים. וראי' מכתובות (יח ע"ב) בתנוסים הייט מחמת ממון דתינה נתנים לעולם ודין זה נוהג גם בעומתות ומברות ואי"ה ואפי' בתי תים וא"ב עדיה שהחמו על הנגע ואמרו תנוסים הייט מחמת ממון ומקר מהתמו אין נתנים בח"ת מע"ר ואמתי נימת בשעשים העזרה ואינם רוצים שתנשה ח"ת על ידם אלא ע"כ שאין טעמה זו מועיל לקלקל לאחרים. ועי' הגהות הג"ר ברוך פרענקיל ז"ל שם דאפי' בשטר של ממון שיין ס' זו שרוצים לעשות תשובה שלא לגזול את הלוה. וכ"כ פני יהושע ניטין (נב ע"ב) ד"ה אחמר גבי אין אדם חוסר דבר שאינו שלו דאחמר' לעשורי מכוין לפי שהוא חומר שיסיק וכוונתו להשובה שלא יההו יין נסך מ"מ אינו נותן במה שנוגע לנבי אחרים דמע"ר ויש ראי' לזה מניטין (מד ע"ב) ס"ת שכתבתי שכתבו כתבתי שלא לשמן ויש לומר נ"כ שאינו רוצה לזכרות שכו כתבתי שלא לשמן ויש יגלו יד"ח קריאה ומכל מקום אינו נותן:

ועי' שם דמחרן סחירת דבבי נו"ב. דהיכא שנוגע גם לעלמו אמרי' מנו דנתנן על עלמו נתנן גם על אחרים. ומש"כ היכא שנוגע רק לנבי אחרים לבד לא מהני סברת זו דרוצה למעשה מאיסור. ועוד לא הועיל בזה דבנו"ב סי' כ"נ כ' אפי' אין עליו שום איסור מ"מ נתנן לנבי אחרים עי"ש שכתב אפי' לא הי' שום איסור עלי' דק על הבעל ל"ש לומר אחמע"ר דאחמר' דכוונתה לעשה שלא יחשוב הבעל על ידה וכהן שפינל אף שרשע הוא לפנל קדשים מ"מ נתנן אע"פ דלא נפ"מ לדידי' להבא בזה דאם לא יהיה להכול ממנו מי יכריח הוא חלא כוונתו להליל שאר כהנים מן האיסור עכ"ל. גם מ"ש שם שיבת ניון דאחמר' מהון שנתנן על עלמו נתנן על אחרים משרש להיפוך ביבמות (מז ע"ח) נתנן לאה לפסול את עלמך ואין אדם נתנן לפסול את בניך:

(יב) **קידושין** (ג ע"ח) לא מבוי אינם נפסי' דשיעת פי' שאם שמן טמאה שהיו מע"ר אינו נתנן כמנו שהי' מע"ר אע"פ שהי' נתנן אם הי' טומן כן כגון שעשה השובה ואינו רוצה להניח תולין לעזרה מ"מ אינו מנו דאינו רוצה לעשות כן וכ"כ הום' כריתות (יג ע"ח) ד"ה אי וכ"כ גם כריתות קפ"ט לא אחמר' מנו דאי כשי הי' מפיס עלמו נשם דאינו נתנן לומר לא הכלתי כמנו דמזיד הייתי (פי' כמ"ש הום' כריתות שם אי טעין מזיד הייתי נתנן אבל מ"מ אינו מנו) ומה שלא הביא ס' כריתות אפי' שמק' עליו (ג ע"ח) מי' יכין בשועה הקס"ח ועי"ש שמק' עליו מכריתות (יג ע"ב) בבעלת שפחה חרופה והוא לומר לא בעלתי דמודה ר"מ דאחמרינן מנו דא"כ אמר לא נמרתי ביאתי ומשמע דשעם דבקן במתני' בהכלת אבל משום מנו ואפ דמע"ר:

והביא ס' כריתות עוד ראי' מפלוגי דבעני דא"ר לרנוני כמנו לאונסי ומזה ראי' דא"נ כמנו שהי' מע"ר. וזה המוה דשם הוא להיפך שעטן דבר שאינו עלמו דשם ואינו נתנן כמנו שהי' טומן דבר שאינו מע"ר ולולא דמסתפינא י"ל דמזה הביא ראי' על ס' ק"ן דהיכא דמע"ר אינו נתנן אף שם לו מנו:

ועי' ס"ך בכללי מנו אות כ"ד שהק' על ס' כריתות דהא אמרו לו חכמים מה שם ירלה לומר מזיד הייתי הרי דנתנן כמנו ומהרן עשמ"ם תום' דרטנו למשות תשובה ואינו מע"ר כלל. ואינו מבין דבריו ז"ל דנראה דמפרש דאם דולה לעשות תשובה נתנן כמנו דמזיד הייתי. והא מפורש להיפך בקדושין כוניא הנ"ל דאף ע"פ שהי' נתנן כגון שרולה לעשות תשובה מ"מ אינו נתנן כמנו וכן כוונת הר"ם פשוט:

ועי' ר"ן קידושין (סד ע"ח) ד"ה לגמולין שהק' ליהמני' לאב שהומר נשבית במנו דאי בעי אמר קדשתי' בביאה לפסול לה אף דלא אמרי' מנו היכא דמשים עלמו רשע וכן מחרן בחומת מהרי"ט בחי' על רי"ף שם ד"ה קדשתי'. אך עי' שער המלך פ"ח מהה"ג כתב הכ"ד ד"ל דר"ן מייירי בהומר קדשתי' לפסול לה בכונג שלא יודע לו עד שנבעלה לו דאין כאן מע"ר:

(יג) כתב ס' כריתות סי' ק"ך דהיכא דמע"ר חיישו נאמן אף שים לו מנו ובתות קע"ט כ' ראי' לזה מיבהדרין (ט ע"ב) דחיישו נאמן פלוני רבעני לרלוני בחנו דלאונסי ול"ע מה ראי' היא זו וכי מועיל מנו להרוג הדם והלא אפי' מנו להוליא ממון לא מהני. והא דבכתובות (יח ע"ב) בב"ד דרמי בר חמא בחטים מחמת ממון דגאמנים במנו הייטו כמ"ש חוס' שם ד"ה הרי מכוס דכוך כוך אין כאן קיום שהמקיימים עלמן הומרים חטים הייטו. ונם קשה דהי' לו להביא ראי' מפורשה מכתובות (יח ע"ב) ממקנת רמב"ח דחטים מחמת ממון אין נאמנים אף בריבה דים להם מנו. וכ"כ שעה"מ פ"ע מאישות הט"ו בשם סמ"ג מוכח ב"י יו"ד קע"ז דמיבן שהי' רגית אף שים לו מנו דלהד"מ אין נאמן מכוס דמע"ר וכ"כ ריב"ם סי' ל"ו היכא שאם היו החטים פקדון בידו ומכרם בלא רשות ב"ד ובלא שומא והי' בעין שא"א לבטל המכר אז מן הדין שלא ישלם כי אם כשעת הזול ואף אם עכשו שלא כדין אבל שנאמינהו לומר אני מכרתים בשעת הזול אין להאמינו במנו לשוי' נפשי' ורחי' מכתובות (יח ע"ב) גבי עדים שאמרו חטים מחמת ממון דאין נאמנים:

ועי' חי' רעק"א כתובות (יח ע"ב) ותק' ע"ז מחום' כתובות (כג ע"ב) ד"ה אבל שהקשו נאמינה טמאה אני לך בלוז במנו דמאים עלי והכי נאמרת בזיונה בלוז מע"ר והיכא דמע"ר לא מהני מנו וקדמו בקושיא זו בשעה"מ הל' ד"ה הן אמת וכתב דשם אינה מע"ר דהיכא למימר לטובה מכווה לעשות הטובה ואינה רוצה לעשות בהיסור כל ימי' כיון דאסורה על בעלה ומש"ה אין לנו לומר שלא תהא נאמנת ושיבעול בעילה אי' לפי דבריו. ואו"ל כמ"ש חכ"ל סי' ק"ג מטום דשויא תנפשה חד"א (ועי' מחנה אפרים על הרמב"ם פכ"ד מאישות הי"ח דמקשה נם כן על טא"ל הל' מע"ר ולק"מ) נם עי' חי' רעק"א כתובות (כג ע"ב) שכתב עי' אחר בדברי התום':

נם מה שהק' בחי' רעק"א מחום' כתובות (יט ע"א) ד"ה וכנון שהק' נהמני' למלוה שטר אחנה במנו דאי בעי מחיל לף דאחנה מע"ר וכן הק' בפני יהושע שם. לק"מ כמ"ש לעיל דבשעטת שבממון לף שמע"ר לא חיכפת לן. וזה מיושב מה שהק' שם מרמ"א יו"ד קמ"ט סכ"ה שכתב דהלוה נאמן דההלוואה הי' ברגית במנו ועי"ש ס"ך ס"ק ע"ט מטום דבממון הוא. ועי"ל דהיכא דבידו למעטות כעת הדבר לאיש ומדיף ממנו דעלמא וזה ברור ומפורש בכמה דוכתי (עי' כלל בידו נם זה) ומש"ה כיון דשוד עתה בידו למחול בשע"ח שפיר הק' חוס' שיהי' נאמן אחנה לף שמע"ר במנו דמחילה. וזה מיושב ק' ברית אברהם אה"ע סי"נ אות ז' מב"ש אה"ע סי' קמ"ח ס"ק ל"ח ול"ט בשם חי' רשב"א דבעל שאחר שביטל נאמן במנו שיכול עכשיו לבטל לף דמע"ר דאחור לבטל שלא בפני השליח. לף ג"כ מבעה הנ"ל דמה שעדיין בידו לבטל לאיש ממנו דעלמא ולכן

לף שמע"ר מהני. ובלח"ה ל"ק ק' ברית אברהם לפמ"ש שעה"מ הנ"ל בשם רשב"ח דמ"ל דאף שמע"ר נאמן במנו ול"ב רשב"ח לשיטתו נאמן לומר שביטל שלא בפני השליח. ועי' בחי' רעק"א שמביא דאחמע"ר אף שים לו מנו וכן כתב פרמ"ג יו"ד סי' ה' מ"ז סק"ז ד"ה דע:

ומה שמק' בחי' רעק"א שם על רש"י שכ' בפי' אחמע"ר דאיט נאמן לפסול ח"ע דקרוב פסול להעיד אם כן למה בתומרים הטוסים חיכם נאמנים לפסול אח השטר הא אף שקרוב הוא אצל עלמו אבל אינם קרובים לגבי השטר והא דמי למ"ש הב"ה אברי ב"ק פ"ט ס"ח דלפטור מממון ל"א אאחמע"ר ול"ל שאני התם שנאמן לגבי עלמו שאומר שטיה מדעה המשלח וקנה לעלמו במטות המשלח משא"כ הכא שנוגע לגבי שטר של אחרים והם עדים בדבר. וזה אחיד רבא דדיבור שאחד אומר על עלמו אינו כלום והוי כאלו לא אמרו כלל אטסים הייטו ונשאר רק דבור אחד ידיט זה:

(יד) במדבי יבמות (מז ע"א) סי' ל"ו גבי מי שבא ואמר נהבייתי ביני לבין עלמי כ' דמש"ה נאמן לפסול עלמו דהיכא דמהכוון לטובתו ל"ם לאחמע"ר וכל הראשונים שם לא פירשו כן וכ"כ ברכ"י חו"מ ל"ד אות ל"ו בשאמר מוהר בריחיה דקרוב למוד הוא מ"מ ע"פ עלמו אינו נפסל אף דהוא מחנגל ח"ע ועי' שו"ת מהר"ם לובלין סי' פ"ח דנחלק בזה עם הב"י פיבום מקרחקא דדעת הנר"פ דהיכא שכוונתו להתנגל ולטובת עלמו נאמן ומהר"ם חולק דאין נפ"מ ואפי' אם הוא במה שאחמע"ר מחכוין לטובתו מ"מ אינו נאמן:

(טו) עי' תום' יבמות (כה ע"ב) ד"ה לימא וכן (מז ע"א) ד"ה נאמן וד"ה ואין ורא"ם יבמות פ"ד סי' ל"ה וכ"י שם וה"ה פי"נ מהא"ב סוף ה"ח אף דאחמע"ר מ"מ היכא דאיך שויא חד"א נאמן וכ"כ הא"ל סי' ק"נ בשמאה אני לך למשנה ראשונה נאמנת מטום שויא חד"א וכ"כ נו"ב תניינא אה"ע כ"נ ועי' קלה"ח ל"ד סק"ד:

(טז) בדבר חיבור שאיט נפסל עי"ז לעדות כ' ב"ח אה"ע ס"ם קל"ב דל"ם אחמע"ר ועי' ט"ב תניינא אה"ע סי' קנ"ו שמסתפק בזה. ועי' רשב"א בתובות (יט ע"א) בעדים שאמרו להם אחמו שקר דר"מ ס"ל אפי' לשוי' נפשי' אינו מכיר ג"כ אחמע"ר ומש"ה ס"ל עדים שאמרו להם אחמו שקר ואם לאו אחרנו יהרנו ואל יאחמו שקר וכיון דאחמ"ל הכאח אנו אחו קמן לאחלוכי אחמי' לאו זילי אחומי וכו' פליג ע"ז. ומשמע דכ"ז במה שהדין יעבור ואל יהרג כגון באחיימת שקר אבל מה שהדין יהרג ואל יעבור אף דאם עבר באונס אינו נפסל לעדות מ"מ אאחמע"ר בזה וכ"כ שו"ת רשב"א סי' אלף רל"ז כיון דחייב הוא ליהרג ולא לעבור ואם עבר רשע הוא. וכן מוכח מראב"ד ורן' בתובות (עב ע"א) גבי עע"ד דכ' דאינה נאמנת לעשות ח"ע רבינה אף דעברה על לפ"מ שהכשילתו בחי' מאכלות אי בחי' נדה ולא נפסלה לעדות בזה כמ"ש כ"מ פי"ב מעדות ה"ע וכמ"ש חו"מ ל"ד סקט"ז ותלקח מחוקק קט"ז סק"ל. וכ"כ שער משפט סי' מ"ו סקי"ז והביא ראי' מריב"ש סי' ש"ו במכר משכון שלא ברשות ב"ד דאחמע"ר אף שלא נפסל עי"ז וכ"כ קלה"ח סי' ל"ה סק"ד. אבל בספרו ס"ם ס"ז פ"ה כ' להפוך והכריחו לזה קושיא מיבמות (כה

ע"כ) דס"ל לר' יוסף דרבנן ליח להו דר' מנסיא וגזלן לחפי' דדברי תורה כשר לעדות לחבה ומס"ה בהרגיתו תגשה לחבתו וק' לחע"פ שגזלן כשר לעדות מכל מקום לחלי מהימן לומר הרגיתו לא משים עלמו רשע וכן מק' בחי' רעק"ח כתובות (יח ע"ב) ומזה דייק הס"ם דהיכא שליט פוסל ל"ע לעדות ל"ק לחלמ"ר:

והנה מבואר שהגאונים חלו לה ס"ל כמ"ם תומים בכללי מנו ק"ד דמפרש בדעת ר' יוסף דס"ל לחדס משים עלמו רשע וגלמן על עלמו לפסול לעדות. ומחני' דהעדים שלמרו ע"כ מפרש דברישא חמיד נלמנים לחפי' מחמת ממון ובסיפא חמיד לינם נלמנים משום דלין חוזר ומגיד ונטעמא דר"מ דס"ל דלין נלמנים לפסלו הוא משום מודה בשטר שכתבו ח"ל לקיימו. והגאונים הנ"ל ס"ל דלחפי' רב יוסף מודה דעל עלמו ליט נלמן דלין לחדס מע"ר ונלמן רק לגבי לחרים וכ"כ חי' הרי"ח ת"ח סי' ל"ד:

ונראה לי לי"ש ק' שב שמעלחת הנ"ל מיבעות למה נלמן לומר הרגיתו הא לחלמ"ר. דדעת ר' יוסף ה' שעל עלמו ליט נלמן כיון דלחדס קרוב לגל עלמו ומ"מ ס"ל דעל חברו נלמן להבעו דרחוק הוא ולף שמעיד על עלמו נ"כ מ"מ לם משיד על רחוק ועל קרוב נלמן על הרחוק ומ"מ כמ"ם ביבמות (מז ע"ח) לדבריך כותי לחה ולין עדות לכותי ה"נ לחריכין לדבריך פסול לחה ולין לחה נלמן על לחרים. לך כל זה במשיד על עלמו דבר שנפסל עי"ז לעדות לבל לם מע"ר בדבר שליט נפסל לעדות דל"ק לומר לדבריך פסול לחה שוב הדין דנלמן על הרחוק ומס"ה לם גזלן כשר לעדות לבה נלמן לומר הרגיתו לר' יוסף. לבל רבה דס"ל פלגי' דבורה הייט דלחרי' לם משיד על דבר שבוע לעלמו ה"ז כלגו לה הגיד כלל. ובשלר רק העדות על חברו והיכא דלי לפשר לחפלוגי מסלקים כל הדבור וכלגו לה נלמר כלל ומס"ה לפי' בדבר שלה נפסל על ידו מ"מ לם ח"ח לחלק העדות שייך לחלמ"ר ולינו עדות כלל:

(יז) **באור** זרוע הלכות פסחים סי' רכ"ג מקשה למה לחמרי' ניטען (נד ע"ב) דכהן נלמן לומר שפיגל לם לין לחדס מע"ר ולחי' דמייתי בטועה עיי"ם וט"ב תניגא לה"ע כ"ג לחי' מס"ה נלמן דשוכה תשוכה ולינו רולה לעשות לימור כמ"ם חום' ב"מ (ג ע"ב) ד"ה מה לם. והפמ"ג יו"ד סי' ה' מ"ז סק"ו ד"ה דע לחי' דבגדרים (לו ע"ח) מק' לח"ב כהנים שלוחי דשמיח מס"ה יכולים לפגל ללה לי שלוחי דידן לימח לי' לחקוני שדרתיך ולה לשוחי ולחי' משום דלמר קרח לה יחשב לו מ"מ ול"ב לדידן דקי"ל כהנים שלוחי דשמיח מיוחר קרח דלה יחשב ולחי קרח ע"ז דנלמן. ועי' בית שלמה יו"ד סי' ל"ב דחי' משום דבידי לוי בבעלים ובעלים נלמנים בשלהם:

(יח) **הודה** שמבר מברה בשוגג נלמן ול"ם דמע"ר כיון דליט עושה עלמו רשע בזה כ"ב טוח"מ מ"ו כל"ג גבי שטר לחנה וכ"ב ני"ב ב"ב (קכו ע"ב) גבי בני הוח בן גרושה דמקשה לחיך נלמן לשוס עלמו רשע שנשח גרושה לו חלוצה ולחי' שלמר שוגג הייתי וכ"ב פ"י קדושין (עח ע"ב) ד"ה מבנה לחומר זה בני ממזר שנולד לו מחייבי כריתות לע"ג דלחלמ"ר מייבי שנוסן לחתלה לדבריו שלה ידע שהיח לסורה לו בח"ב (ועי' ה"ה פט"ו מהל"ב הי"ב שב' שלין לסס נלמנת לפסול לח הולד שלה לחב שלבד דב' יכיר יכירנו לחרים ולע"פ שחי' נלמנת כל שלה קרח עלי' מרעור שלי"ה שלי"ח משים עלמו רשע ומוכח דלחביו דנלמן משום דב' יכיר לע"פ שמע"ר נלמן) וכ"ב ב"ח לה"ע ס"ם ק"ב גבי עד שלחת שלמו שלה טוי הבעל דלס טעה בדין ל"ם נלחמע"פ וכ"ב שטר המלך פי"ח מהל"ב סוף הל"ד. וכ"ב לס"ו בחוכות (יח ע"ב) ד"ה שלה לי לחמר בשס רל"ה ורמב"ן גבי משמק בקוביח כיון דפסולו רק משום דליט עוסק בישובו של עולם לה משמע לי' ליסור ול"ם לחלמ"ר וכ"ב פי"י שם של רש"י ד"ה פסולי עדות:

סוגיא ג

אויר מקום וכלי וקלוטה כמו שהונחה

(א) **הנה** הלויר הוי כמות בהמקום ההוא. ומס"ה בכל מקום קדום הלויר קדום כמוהו כמ"ם וכחים (כו ע"ח) לחמר רבה לויר פנים כפנים ולויר לפון כלפון וכ"פ רמב"ם פ"ח מפסה"מ ב"ב לויר מקום כמקום. וכן לויר עזרה כעזרה כמ"ם חום' שבועות (יז ע"ח) ד"ה הלה ורש"י שם ע"ב ד"ה לין שנחקדשה הרלפה והלויר עד הגג ומ"ם רמב"ם פי"ח מסנגות ה"ד דספק לי לויר עזרה כעזרה הייט דוקח שם דהלה עלמו בלויר עזרה משום דלמו בח השחחו' כמו שכחב לח"ח ומל"מ שם:

ומ"ש מהרש"ח מכות (יב ע"ח) על תוד"ה לילן על מ"ם חום' לילן שהוח עומד בפנים מכנגד החומה ולפנים כלפנים למה הח גנות לה נחקדשו ולחי' חום' בחי' בחרח דמייתי לחפי' בלילן שפנימו מרוכים ולויר ירושלים כירושלים וכ' המהרש"ח לפרש דלה לחמרו דגנות לה נחקדשו ללה

ונקט לקרבן בידי' פסיטה דמזבח דהנחת גופו כהנחת קרבן דמי לך בדקתי בתרעא ונקט בקניא תיקו ועי' רמב"ם פ"ג מפסה"מ הי"ב סותם דחמיד לויי מזבח כמזבח וכ"ד מהר"י קורקוס ולח"מ שם. והכסף משנה כתב דנקט בקניא ספק הוא:

ובן לויי כלי פסטינן בזבחים (כה ע"ב) דכלי דמי ועי"ש תוד"ה ז"ל דכל דמסופק בזבחים (פז ע"ל) בחויר כבש לא כבש דמי יכול לפסוט מכאן:

והא דחויר מהני היינו לויר שרוחה את המקום לו את כלי ולפי' אין לו מחילות כמ"ש זבחים (כה ע"ב) לישנא בחויר שאין מופו לנוח עיי"ש כרש"י דאם הי' בחויר במחילות טרם שנפחתו פסיטה דהוי קבלה והספק רק אם לא הי' בחויר המחילות והיינו משום שנפחתו שולי הכלי את"כ אבל אלו לא נפחתו הי' מהני אף שלא הי' בחויר מחילות וכן שם (פז ע"ל ופח ע"ל) לויר כבש ומזבח מהני אף שאין להם מחילות וכ"ז בחויר שסופו לנוח אבל אם אין סופו לנוח אינו כמונח כמ"ש רמב"ם פ"ד ממעה"ק ה"ט:

(נ) **וב"ן** בחויר עד הגג אבל גגין שעל העזרה לא נתקדשו כמ"ש בריייתא שבועות (יז ע"ב) גגין הללו אין אוכלין שם ק"ק ואין שותטין שם קדשים קלים. ומ"מ י"ל דרק גגים שעל העזרה אינם קדושים כעזרה אבל גגים שבתוך תומת ירושלים קדשי קדושת ירושלים וכן הסיב ר' חייא לרב בירו' פסחים פ"ז הי"ב ששאלו גגות ירושלים מה הן ת"ל מן מה דמחלין מהלת פסחך כזיחת והלילת מתבר תגרייתא הדא אמרה גגות ירושלים קודש. אבל המסקנא שם ובכלי פסחים (פה ע"ב) מימרת דרב דגגים ועליות שבירושלים אף שהם בתוך התומה לא נתקדשו זולתי שם הם סוים לקרקע העזרה כמ"ש שם (פו ע"ל) ועי' מהרש"ל מכות (יג ע"ל) תוד"ה תילן שכ' דגגות ירושלים קדושים וזה נגד דברי הגמ' כאן וכמו שכתבנו למעלה לות ל':

והנה הדבר לריך ביאור דבשלמא גג העזרה דחיט קדוש ניחא דלא נתקדש רק החויר עד הגג. אבל גגי ירושלים העומדים בתוך התומה ק' למה אסור לאכול קדשים ס"ם הלא הוא בתוך החויר שבתומת ירושלים ומה גרע שהוא על הגג. וי"ל דרק קרקע ירושלים נתקדש והא דהחויר קדוש היינו מפני שרוחה את הקרקע משא"כ הגג אף שהוא בתוך התומה מכל מקום כיון שאינו רוחה את הקרקע שהגג לא העלי' מפסיק בין החויר להקרקע לכן חינו קדוש:

וכן לי מכאן על הרמב"ד תמיד פ"ח דפוס פרמא (יח ע"ב) שכ' דהא דגגים ועליות לא נתקדשו היינו אותן שהיו בתוחה שעה כשנתקדשה עזרה אבל מכאן ואילך כל מה שיעשה בחויר עזרה הכל קדוש דלאו כל כמיני' ע"י בניט להפקיע קדושת העזרה שנתקדשה דבשלמא הלשכות שהיו בניט כשעה שנתקדשה העזרה י"ל שהחויר של מעלה ע"ג לא נתקדש מפני שהפסיקה התקרה של לשכה בין החויר של מעלה אבל לאחר החויר שנתקדש עד רום רקיע שוב לא נתבטל ע"י שום בנין וכ"כ רדב"ז ח"ב סי' תרל"ח דלא נתקדשו רק גגים ועליות שהיו בניוית בזמן שביהמ"ק קיים אבל הגגים והעליות הבנויות עתה סביב למשכן קדושים דשמא בתוך חויר העזרה הם בניוית לא בחויר הלשכות שהיו לא וכיון שהיו מחחלה קדושים מפני שהיו בתוך החויר לא פקעי מקדושתם לף שעכשיו אינם רואים את החויר וכ"כ מהרי"ט יו"ד סי' ד' בטעם הדבר דעליות היכל קדושים מפני שעשוי נוסף ההיכל ממסר ברוה"ק שהי' מלא לממה והכל נקרא היכל ואלו לא היתה עלי' הי' כל הנוסה הזה קדושה ג' כלכך לפי שאתלק במחילה אין בית לעלי' לא ירד מקדושת היכל עכ"ל ולדבריהם ק' למה גגים שבנו בתוך תומת ירושלים לא נתקדשו הא החויר הי' קודם מהחלה וגם בפסחים (פה ע"ב) דפריך על דב דאמר גגין ועליות לא נתקדשו והא"ת כזיחת דפסחת והלילת פקע אגרת מה קושיא הא י"ל דמיירי בגגים שבנו את"כ בתוך התומה שם אכלו את הפסח:

ועי' פסחים שם דעלי' היכל קודם דכ' קרח בדה"י ועליותיו ועי' תוס' שבועות (יז ע"ב) ד"ה וטמא דטמא שבנגע לעלי' היכל חייב כרת ועי' בל"ח שהקשה על רמב"ם למה הסמיט דין זה דעליח היכל ומרחה דהביאו בפ"ז מביהב"ח הכ"ג מקום שהי' בעלי' מכוון על קה"ק אין נכנסים לו אלא פ"א בשבוע לידע מה הוא לריך לחזק בדקו. ופסיטה דכ"ז בעליח היכל אבל גג היכל לא עדיף מכל הגגין ומה שכתב ירושלמי שם דגג היכל קדום מוכרח לומר דנקט גג תחת עלי':

ותן מכות (יב ע"ל) ד"ה אילן שהק' אין מותר לאכול מע"ם על האילן הא לא עדיף מגג ועי' דמייתי בפיפים שאין בהם תרבעה טפחים והוי רק לויר ועוד תירלו (כפי מה שפירש מהר"ם לובלין) דבאילן כיון שאין הגג על המחילות לא מקרי גג רק לויר ועי' ריטב"א שהי' ק' זו דלא האמינו חכמים דגגות לא נתקדשו רק לענין לאכילת קדשים ולא במעשר הקל ולא זכיתי לעמוד בסוד קדושים דכ' מדבריו דמדאו' גם גגים ועליות קדושים ורק לתומרת נזרו רבנן שלא לאכול שם וא"כ מה ק' בפסחים (פו ע"ל) על הא דעליות לא נתקדשו מעליות קה"ק שאין נכנסים לשם אלא פ"א בשבוע הרי דעליות נתקדשו ומה ק' הא לא נזרו חכמים רק לתומרת שלא לאכול אבל להקל לכנוס שם וע"ש:

(ד) **מתני'** מגילה (כח ע"ל) בהכנ"ס שאבד אין שוטחים על גגו פירות. והייגו דאף דגגים ועליות לא נתקדשו ופסיטה דקדושת בהכנ"ס לא עדיפא מביהמ"ק מ"מ אסור להשתמש שם בדבר של בזיון ושטיחת פירות דבר בזיון הוא וכן הוא בירושלמי שם ה"ג ר' יוחנן מיקל לגבית דשטיחן בגדיהן על לוירא דבהמ"ד וזה כ"ל מקור דברי מרדכי רפ"ק דשבת הובא בתו"ח קכ"ח סי"ב שכ' דאסור להשתמש בעליות וגגין של בהכ"נ בדבר של בזיון ובפתח תשמיש שלויו בזיון מטופק דאולי י"ל דעליות בהכנ"ס דמי לעליית היכל דנתקדש. ועי' מהרי"ט חלק ב' יו"ד סי' ד' שהקשה עליו לוך מדמה עליות בהכנ"ס להיכל הא היכל שאני דלויינו קדום עד מאה אמה מה"ה העליות קדושים: **והנה** לף דבמתני' הכ"ל אסר רק שטוח פירות דהוא דבר של בזיון ומשמע דשאר תשמישים שרי י"ל דאורחא דמלתא קאתי דהא בהכנ"ס עלמה ודאי דאסור להשתמש כל דבר ומ"מ תשיב גם כן במתני' רק תשמישי גגאי אין מפסילין בחוכו חבלים ואין פורסין לחוכו מלודות וע"כ דנקט רק תשמישין שדרכן במקום חרוב וה"ה לכל תשמישים דאסורי:

ובטז תו"ח קנ"ה סק"ד כתב דאף לפשוטה מרדכי מ"מ אם ההטו מתחלה שרי אף בדבר של גנאי אבל בגזון גדול לא מהני גנאי ועי' שו"ת פאר הדור סי' ע"ד סמהיר לשכב בעלייה בהכ"מ רק נגד תרה"ק הוסר והק' עליו כחיים שאל ח"א סי' כ"ו ממהרי' מנילה הכ"ל דדבר של גנאי אסור והיי דדוקא לפשוט פירות על הגג אסור דהוי גנאי בפרהסיא מש"כ שכיבה בעלי' דהוי בגינזה עכ"ד והיין רהי' לפ"ד הדור להתיר שכיבה מירושלמי בכורים פ"ג ה"ב דמק' ויליט בהכ"מ ומשני מבני חוצל הטומאה די"ל שא"ה דהוי לגורך מלוה דהמעלים בכורים הם עוסקים במלוה וכמו שכתב בתו"ח קנ"ה ס"ד דלגורך מלוה מותר לאכול עם יה"ה ליתן עם כמו במכואר בירושלמי:

(ה) **במע"ש** פ"נ מ"ח לשכות פהוחות לקדם הוכן קודם ועי' זבחים (נו ע"א) דלאכילת קדשים מהני מדאו' דהתורה ריבתה מקומות הרבה ולשאר דברים הוא רק תומרת מדרבנן ואסור לף ליישב עם כמ"ש ביומא (כה ע"א) ועי' מהרי"ט ח"ב יו"ד סי' ד' שכ' לענין פרדס בחצר בהכ"מ דאם ההטו מהחלה להשתמש בו מהני והיי חול. ורחיקי נפ' סו"ת בית שלמה ח"א תו"ת סי' כ"ח שהק' ע"ז מספ"ח דכלים דחשיב מדרגות של קדושה דקדושתן זו למעלה מזו. והיכא מכשיה לה והא כל ה' כיון דפהוחה לגוקום קדושה חמורה היי קדושה כמוה עכ"פ מדרבנן והי' כיון דביומא (כה ע"א) ליתא לשכות הבניוות בחול ולהם כ' פתחים ח"א לקודם ות' לחול הוכה הול ולכן כל מקום שבקודם ח"א להעלות מדרגות למדרגות מקום הפתוחה לה כיון שפהוחה מלד השני למקום פתחים ממנה עכ"ד. והנה הירושלמי תמוה מאד ות"י לפוהרו דמפורש מהני' מע"ם הנ"ל פהוחה לקודם ולחול נגד קודם ולקודם קודם הרי הף שפהוח נפ לחול מ"מ מה שנגד הקודם הוא קודם (וק' על רמב"ם פ"ז מהביהב"ח שהשמיט דין זה) ומה שהני' רש' מיומא (כה ע"א) המוה דלדבריו שהי' שם חול ליד פיסו שם הא נעי' פיס בקודם כמ"ש שם נכית חלקים נהלך בגגם. ובפשוט הפי' ביומא שפיסו במקום הפתוח לקודם שהוא קודם והיכיה היה במקום הפתוח לחול. ולהרן קושייתו התמורה נ"ל לומר דרק בלשכה של חול הפתוחה לקודם הקנו חכמים ועשאוה כקודם משא"כ המקומות המקודשות מכבר כתו"ת ים לו דיני וזה לא הקט חכמים דבר. ועי' לע"ת פסחים (פה ע"ב) דאם העליות פהוחות לעזרה קדושים נ"כ דלא נרעי ממחיטה ופשוט הוא:

(ו) (ח) **ובן** לענין קנין לאיר חצר קונה כאלו מונח בתוך החצר כמ"ש מהני' גיטין (עט ע"א) כיון שהניע לאויר הגג מנורכה וכן כ"ק (ע ע"ב) כיון דמהני לחצר ביהו קנה לענין שכה לא מחייב עד דמהני לחצרעה וכ"כ רמ"י כ"מ (יב ע"א) באויר חצר פשיעא דמהני וכ"כ ר"ן גיטין (עח ע"ב) ותו"מ רמ"נ שכ"ה:

(ז) **וכן** באויר שבופו לטח אבל אם אין סופו לטח בהוך החצר אם מפסק כלי ועי"ז לא יהא פשיעא דלאו כמונח כמ"ם כ"מ (קב ע"א) וקי"ל כן או"מ סי"נ ס"ג בהג"ה. אבל אם אין דבר מפסיק ומלד עלמו אין סופו לטח נעי רבא כ"מ (יב ע"א) אי האויר בעלמו הוי כקרקע ומש"ה אף שאין סופו לטח מהני כמו במחנלל ע"נ קרקע דמהני כיון שבבר נח פ"א. או דהאויר מהני רק משום דעומד לטח ע"נ קרקע וע"כ אם אין סופו לטח לא מהני.

ועי' רמ"י גיטין (עח ע"ב) ד"ה ע"נ הגהר שכ' העעב דהוי לאויר שאין סופו לטח וכ"כ ר"ן על הרי"ף. אבל בחי' רשב"א ור"ן וכ"ם קל"ט סקכ"ו כ' דאין העעם משום לאויר שאין סופו לטח אלא משום דמטיקרא לאבוד קאי וכן אם (עם ע"א) קדם דליקה לגע דלא מהני לפי' רמ"י העעם משום לאויר שאין סופו לטח וכ"כ ר"ן בשם י"א ופוהמ"ע קל"ט. ורמב"ן כהב דהוי כמאבדו בידים בשיטת רלשונים הנ"ל. ועי' עוד שם דמק' והא לא מנטר ופרש"י דהוי לאויר שאין סופו לנוח וכן שם נעץ קנה וברחשו מרשקל דלא מהני הנט כ' רמ"י דהוי לאויר שאין סופו לנוח. ועי' ב"י ב"מ (יב ע"ה) דרי"ף ס"ל בפיקה הוי אי כמונח וכ"כ רה"ם וכן קי"ל תו"מ רמ"נ בכ"ד ועי' לה"ע קל"ם ס"ח הוכחו כ' דעוה דעה רמב"ם דוהאי לאו כמונח ודעה רמב"ן ורשב"א דספק הוי. ועי' ר"ן וה"ה וט"ז שם דרק בנגם כ' רמב"ם דלאו כמונח ובכל דוכתי ספק הוי. ודעה לח"מ פ"ה מגירושין ה"י ופ"ד מחעה"ק ה"ט וב"ם לה"ע קל"ט סקי"ע דרמב"ם ס"ל דנפשע בעיה דלאו כמונח מוכחים (כה ע"א) ופשוט בכל דוכתי דלאו כמונח:

וראיתי בחבני מלוהים קל"ט סק"ז דמקשה עליהם. דהיך תפשר ללמוד מוכחים (כה ע"א) דהסוגיא שם כך היא השותף נרים ביהן וירדין להוך הכלי להמר נמי ה"ר יוחנן וירדין נרים בירהו לאויר כלי בעח מיני ר"ח מר"י מקבל ונפחהו ביני המזרק עד שלא הניע הדם לאויר מהו לאויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא וב' רמ"י עד שלא הניע הדם לאויר המזרק מיהו על כנגד לאויר הם דהא וירדין רואין לאויר כלי. לאויר שאין סופו לנוח כגון הא שבהידין בולין ליפול עד שלא יניע הדם לחוכו כמונח דמי וכ' וכשהניע הדם לאויר דופטיהו עד שלא נפחהו בולין לא מבעיא לי' דמשנכנס לחיכו הוי קבלה מ"ל רמ"י וא"כ החם בהניע לאויר מחיטה הכלי מהני אף בנפחת אח"כ בולי הכלי ולא הי' סופו לנוח וכל דוכתי באויר שאין סופו לנוח אף שהי' באויר המחיטה לא מהני וע"כ דהיין קבלה הדם שאני ואין למדים דין קנין לאויר חצר משם:

ולענ"ד דבזה שניהם שוים דא"ל לאויר מחיטה דכמו דכתבתי למעלה הוא מ' דבקודם לא נעי לאויר מחיטה ה"נ לענין קנין מהני לאויר לפי' אין לו מחיטה. והא דנעי' מחיטה היינו רק דאם אין לו מחיטה הוי לאויר שאין סופו לנוח כמ"ם ניטין (עם ע"א) דמק' והא לא מנטר וכ' רמ"י דהוי לאויר שאין סופו לנוח והי' בגג שים לו מעקה. הרי לולא חסרון דאויר שאין סופו לנוח אף בלא היו מחיטה מהני ואמרי' לאויר חצר כחצר וכן אם נעץ קנה וברחשו טרשקל דל"מ הנט משום דלא מנטר כ' רמ"י דהוי לאויר שאין סופו לנוח הא לא"ה מהני וזה כוונת חום' כ"ה (ע ע"ב) ד"ה כמאן וניטין (עט ע"ב) ד"ה דהא ורשב"א שם דאם לא נח באויר מחיטה לא מהני הייט משום דלא מנטר והוי לאויר שאין סופו לנוח:

אלא הא דבוכחים (כה ע"ב) אי אחח לאויר כלי מהני אף בשאין סופו לנוח כ' כיון דשם ת"ח שהני' הקבלה מהפר על שולי הכלי אלא באויר הכלי כמ"ם רמ"י ד"ה ווירדין ולכן מה שנהקבל הדם בחוך לאויר הכלי הוי כמו בכל דוכתי הם מונח על שולי הכלי דלא אכפת לן אף שידעינו בברור שעד שהניעה יהבלע משם ולא יעות וכמ"ש כ"מ (יב ע"א) שאני מהבלע דכמונח דמי:

ובאויר

ובאויר תרגם למום לחצני ניטין (עח ע"ב) לי קנה וספק הוא כמ"ש לח"ס קל"ט סע"ז ועי"ש בב"ש סקכ"ה שהעלה דלפי' אין סופו לנוח הוי ספק מסוס דיש לומר דקן הי' הקנה חז"ל שבד' למות לפי' אין סופו לנוח ק"ו:

יבן לויר כלי קוסה כמו שחיתה בס"ז (עח ע"ב) ס"ס כי מטח לחוירת דמנח קניי' עיי"ש וכ"כ תום' ורחשונים ניטין (עט ע"ב) וחלקו על רש"י שכ' לחויר כלי לוט קוסה ועי' ב"ש קל"ט סקי"ב כי בכלי שחין לו שולים לכ"ע לוט קוסה:

(ז) **בשות** רח"ש כלל ל"ח סי' ז' ובהלכות מקוואות סי"ב כתב שלח יניע פי הסילון של מחכות המק"ט על החויר של מקוה וג' דס"ל לויר מקוה כמקוה וכ"כ ח"ס יו"ד ס"ס רי"ד ד"ה לחנם דהסלוטות לח יהלו לויר מי המקוה דלויר כלי ככלי דמי והו"ל כחלו בח מהמכוח המק"ט למי המקוה. ועי' דברי מלכיחל ח"ב סי' ס"ה שהק' הח לח מוכלין בלויר כמ"ש חגינה (יט ע"ח) וח"כ לח שייך לומר לויר מקוה כמקוה דהח בשוד המים בלויר פסולים לטבילה. וע"ל דהח גם בלח"ה לח דמי לכל דוכחי דלויר כלי ככלי ולח נכנם לחוך הלויר חבוב כמונח בשולי הכלי משח"כ הכח וכי חטלה על דעתך שחס יבח הטמח בחוך לויר המקוה יטהר בלח מים. וע"כ דמ"מ ס"ל לרח"ש דלעניו הח דבעיניו הויחו במהרה לי נכנס דבר המקבל טומחה לחוך לויר המקוה הוי ככח להוך המים ופוסל. ועי"ש עוד בדברי מלכיחל ובביח שלמה ח"ב יו"ד סי' ס"ב שהמהו על דין זה מרש"י זבחים (כה ע"ב) ד"ה שבחולה לה שכחב שמדיין לח פי' מן הלטר ולפי' לויר לין כלי ס"כ דלויר כלי ככלי ל"ח חלח כשחין המים בחוך מחיצות לחרות ולחויר שייך לכלי לפל הכח מה בכך הח המים הם בחוך מחילות הסילון והסילון מפסיק בין המים שבסילון לחויר במקוה:

(ח) **בשבת** (ו ע"ח) מחלוקת ר"ע וחכמים הזורק מרה"י לרה"י ורה"י בחמלע ר"ע מחייב וחכמים פוטרין דסבירח להו דקלוטה לחו כהונחה וכן פסק רמב"ם פי"ג משבח הט"ז והייט כמו שחיתח בניטין (עט ע"ח) ע"כ לח פליני רבנן חלח בשבח לפל הכח משום לגבורי ולחמרי' בנט קלוטה כמו שהונחה והטעם בזה כמו שכתב ירושלמי שם סוף ה"ג בשבח כ' לח חמשה כל מלחכה ונעשית היח מחלי' ברס הכח ונחן בידה ברשותה:

ולענין לירוף חלה עי' ירושלמי פסחים פ"ג ה"ג ח"ר ירמי' שני חלחי זיחים בחוך הבית חין הבית מלרף והכח הוח לומר הכין שמלרפים ומבני עד שהוח בלויר הבית יקרח לה שם לויר הבית מלרף לחלה חין קרקע הבית מלרף לחמן ועי' פ"מ דמשחר כן לדינח דלויר הבית מלרף לחלה וקה"ע כ' דנדחה חי' זה וטו"ע יו"ד שכ"ה לח הטחיקו דין זה דלויר הבית מלרף:

(ט) **עי'** ניטין (ח ע"ב) חרן העמים נזרו על נוסה ועל טוירה הייט לויר שרוחה לח נוסה לפל לויר שחיט רוחה לח נוסה ויש דבר המפסיק לבניית נזיר (נד ע"ב) לי נזרו כמו שבחבו חוס' טיר (נד ע"ב) בחי' בחרח ופסק רמב"ם פי"ח מטו"מ ה"ח לקולח עי"ש במל"מ. וסוריח לח נזרו כלל על לויר כמו שחיתח בניטין שם:

סוגיא ד

אומר מותר

ציונים ומראה מקומות

מבות (ז ע"ב ח ע"ח) שבת (כח ע"ב עב ע"ב) מתני' יבמות (פו ע"ב) שבועות (יד ע"ב יח ע"ח) כנחות (מט ע"ח) סנהדרין (כב ע"ח) ב"ק (לה ע"ב) הוריות (ב ע"ב) רש"י פסחים (עח ע"ח) ד"ה הפסח וד"ה חם וד"ה ושחטו. רש"י כריתות (ב ע"ח) סד"ה ועל לח. רש"י מנחות (כה ע"ב) ד"ה שונג. רש"י ניטין (נד ע"ב) ד"ה יעלו. רש"י ב"מ (ו ע"ב) ד"ה והלח. הוס' ב"ק (ט ע"ב) ד"ה בשננה שם (ק ע"ח) ד"ה טיהר. זבחים (קח ע"ב) ד"ה שונג. בכורות (כג ע"ח) ד"ה סבר. שבועות (לח ע"ב) ד"ה ואין. ירושלמי הרומות (פ"ב ה"ח) ד"ה ר' פנחס בעי. שם (פ"ח ה"ח) ירושלמי ניטין (פ"ה ה"ה) ירושלמי שבועות (פ"ג ה"ח) רמב"ם פ"ה הרומות ה"ח פ"א משבועות ה"י והי"נ. שם פ"ג הי"א. פ"א מנזירות הט"ו. שם פ"ד הי"נ. פ"א מחסורי מזבח ה"נ וראב"ד וב"מ. פ"א מחמורה ה"ב וכ"מ. טל"מ פט"ו מהמ"א הב"ה. רמב"ם פ"ב משגגות ה"ג. שם פ"ה ה"ה והי"ז. שם פ"ז ה"א והי"ב. פי"ג ה"א והי"ה. פי"ד האב"ג. ט"ז יו"ד צ"מ סק"מ. ט"ז אה"ע י"ז סקע"א. אה"ע קע"ח ס"ג בג"א ק"ד סק"ו. שם ק"ח סק"י. שם שי"ח סק"ג:

(א) **במבות** (ט ע"ח) ס"ל לחכי ור' הסדח לחמר מוחר מוחר חגום הוח ורבח ס"ל לחמר מוחר מוחר קרוב למיד הוח מפני שהי' לו ללמוד וכמ"ש רש"י שם ד"ה כסבור בהמה. וכ"ז בבן נח שחע"פ שפטור חס הי' שוגג מ"מ נחשר מוחר מהרג מפני שהי' לו ללמוד ולח למד כמ"ש שם (ס ע"ב) ופסק הרמב"ם כרבח פ"ה מרולח ה"ד גר חושב שלחמר מוחר להרוג לח גר חושב מהרג דלחמר מוחר קרוב למיד הוח ולכן נח בג"ש ופשיטח דמיס לחמר מוחר לח נחשב שוגג דהו"ל ללמוד ולח למד ומרלה לי דהייט משום דמטח בן נח מוטמים לכן לחמר מוחר קרוב למיד שהי' יכול ללמוד מלותיו:

(ב) **ובן** פליני (במבות ז ע"ב) לחכי ורבח ביטרחל לעניו גלות בלחמר מוחר להרוג וס"ל לרבח דקרוב למיד הוח

ולית נולה וכן פסק הרמב"ם פ"ז מרוצח ה"י והייט דוקא הכא משום דבגלות כ' כשגגה יחידה למעט לומר מותר כמ"ש תוס' מכות (ז ע"ב) ד"ה הלה וכ"כ תוס' ב"ק (כו ע"ב) ד"ה כשגגה ושבת (סח ע"ב) ד"ה לאבל ושם (עב ע"ב) ד"ה כלומר וסנהדרין (סב ע"ח) ד"ה ורבה:

(נ) **וכן** נראה מזנהל ברנון וסברה שמותר כ' מהרי"ק שורש קס"ז סי' ב' מוכח ב"י הל"ע קע"ו ורמ"ח קע"ח ס"ג ושם"ם יכמות פ"ג סי' י"ז ופ"ז יו"ד ל"ט סק"ט דלף דשוגנה מותרת לבעלה כמ"ש רמב"ם פכ"ד מחיטות ה"ט הייט דכסבורה שהוא בעלה ומלה לאחר כמ"ש נדרים (לא ע"ב) לאבל הכא לאסורה לבעלה דסוף סוף נהכוונה למעול מעל בחיסה ומעלה בו מעל כתיב ופי' חיים שאל ח"ח סי' מ"ח שהביא בשם ס' לחם יהודה שהק' עליו מל"ל להדום דרשות מעלמו מה שלה מליט בגמ'. ול"ל לומר משום דרמב"ם פ"ג מסוטה הל"ד מביא דרש חז"ל דזינתה בשוגג אין המים בודקים אותה דכ' ומטמל מעל בחיסה פרט לשוגנת. ומלה דכל הלימוד על שוגג דמותר הוא מקרא זה ומשום דלה נהכוונה למעול מעל וממילה נשמע דאם מעלה מעל בחיסה אף שהיתה שוגנת בחיסור דאסורה. אך עי' רמב"ם פכ"ד מחיטות הי"ט שכ' מדבריו שאל"ל קרא מיותר על שוגג וגלמד ג"כ מקרא והיה לא נחפשה שממטעים ממט חוגם וכ"כ שם מפורש ה"ל ודין השוגנת ודין הנאנסת ר' הוא שהשגנה לד חוגם יש בה ומפורש בגמ' דין שוגג במותרת במחני' יבמות (לג ע"ב) ובסוטה (כח ע"ח) ומה סוטה שלא עשה בה שוגג כמזיד (ועי"ש ברש"י ג"כ מפיק לה מוהיה לא נחפשה) וכן עוד שם (לב ע"ב) משמעים לוהה נמה היה נעלמת בשוגג לו במזיד וירושלמי פ"ה דסוטה ה"ח הוא מזיד והיא שוגנת פשיטא שהיא מותרת לבעלה:

ובברכי יוסף הל"ע סי' י"ז סק"כ וכתיים שאל ח"ח סי' מ"ח וכשו"ת הלף קפ"ע שכ' בחשה שהקדשה לרחובן ונישת לשמעון כלא נם דחלא מזה ומזה. ואם תאמר לנוסה זו שלא ידעה שחסורה להנשא דסברה שקידושי לחובן לינם מועילים הא ליתא דהו"ל למידק וכל דלא דייקא הלא מזה ומזה ואיזה לוגם לי' שחסמוך עליו לינשא ח"כ כל הנשים שזנו נחיר ונלמר כסבורה היתה שהיה לחסורה בכך ע"ל חלק על המהרי"ק ום"ל דלחומרת מותר לינה לחסורה מדלא' רק מקום דרבנן משום דהו"ל למידק ולא משום דמעלה בבעלה ונם דאי ס"ל כמהרי"ק אם כן מה לומר דאי נהיר כאן נהיר בכל הנשים שיאמרו ככסבורים היו שמותר. הא לא דמי דבכל דוכתי שייך סברת מהרי"ק דטע"פ מעלה בחשה משא"כ בטובדת דהנשג"ח דכסברה שהיו בעלה כלל וע"כ הל"ל ס' מהרי"ק:

והנה בחמת בר"מ הל"ט קט"ו לוה ט"ו כהב על מהרי"ק שכ"כ בו"ח רשב"ח הל"ל וע"כ כוונתו דרק לענין הדין שיהים מסכימים לדעת לחת דלחומרת מותר לחסורה על בעלה לבל בטעמיהם יפרדו כי טעם רשב"ח דהיו שוגג משום דהו"ל למידק וטעם מהרי"ק משום דמעלה בחשה ובחמת בטובדת של הרשב"ח שעשתה וסברה דאין קדושי הראשון חלים והיו בעלה י"ל דמהרי"ק חולק ום"ל דמותרת דלא שייך ס' זו דמעלה בו מעל. ואיני מבין לע"ע טעם רשב"ח שכ' בטשתה בדין לא הוי שוגג דהו"ל למידק מ"ם מכל שוגג דעלמא כסבורה שהוא בעלה ומלה לאחר דג"כ שייך דהוי לה למידק וכמ"ש בתכות (ט ע"ח) דאחבי ורבה דפליגי בלחומר מיהר אי לטעם אי קרוב למזיד לחזי לטעמייהו

דלחמר כסבור בהמה ונמלה לחדם עכו"ם ונמלה גר תושב רבה לחמר חייב ורב חסדא לחמר פטור והוי ג"כ כלומר מוהר שהי"ל ללמוד וה"ג הי"ל לעיין אי בהמה אי לחדם וא"כ למה לם לא דייקה בהאיש לם הוא בעלה או לחר דמותרת כמ"ש לעיל ולם לא דייקה בהדין בהסורה:

וראיתי בחיים שאל שם שהקשה על ט"ב קמח חלו"ת סי' ל"ה שכ' דנשי לחו דינא נמירי ולא ידעו שאם זינתה לסורה על בעלה ולומר מותר לא נרע מבוגג והק' עליו שכתב עוד דברי מהרי"ק הנ"ל דבזמות נרע מבוגג ולסורה לבעלה ולק"מ דלף דבחמה לדינא בלומרת מותר בהסרה על בעלה משום שמעלה בחיסה מ"מ לדעתה שהיה יודעת הדין ושוגנת וסוברת שמותרת לדור עם בעלה לט"פ שזנתה. ומש"ה לדעת הרא"ם ברכות (יט ע"ב) דנורם המולת כלחים בכגדו פשטו וקלי על המולת עלמו שהות לבוש בכלחים לו מחייב לפשטן משום שהות טובר בקום ועשה שהולך לבוש כלחים לבל לם מולת על חברו כלחים בשוק והלובש הוא שוגג לא מקרי לגבי קום ועשה ולגבי המולת שרלוהו לבוש ושוחק הוא שוא"ת ה"נ בגידון דידי' כיון שים בכוד הבריות. לין היודע מזנותה מחויב להודיעה להפקיעה מבעלה מפני שהיא שוגנת ועי' ליון יהושלים שבועות פ"ח ה"ב דמקשה על מהרי"ק מהא דלמר שם שבועת סוטה מה שיהיו חייבים משום שבועת בטוי מה לחן קיימין לם בשוגנת בעברה ובשבועה לין כלן כוטה לם במודה בעברה ובשבועה לין כלן קרבן. ולישי מבין כוונתו דלוך לפשר לחוקמה בשוגנת בעברה ולמרה מותר דמ"מ בשעת שבועה לריכה להודות לם זנתה וא"כ לם הודית לין כלן שבועה כלל. ולם מכחשת לת הזנות ודלי במזידה היא בשבועת בטוי לבקר ולין כלן קרבן:

(ד) **וכן** נראה מכחת על העהור כ' רמב"ם בפ"ה מתרומות ה"ח דלומר מותר לחרוש מן הטמת על העהור כמזיד הוא. והייט מפני שפסק כר' יהודה בתרומות פ"ב מ"ב לם הי' יודע בו בתחלה לע"פ שהות שוגג לו עשה כלום כמ"ש כ"מ שם. ולחו דוקא מייתי רמב"ם בלומר מותר וה"ה בשוכת וכ"ז רק בתרומה ולא בשאר דוכתי כמ"ש תוית דעת ל"ט סק"ו דחורש מטמת על העהור לחו מטעם קנם הוא דהא ליכא למ"ד ביכמות (פט ע"ח) דלא עשה כלום דאפי' לחי נרייות הדר לטעלי' וכזה אין קנם לחורש כמ"ש תוס' שם בד"ה מזיד רק הקנת חכמים היא משום הפסד כהן ומש"ה מחלק ר' יהודה שם בין לו יודע מטולם ובין ידע ושכח מה דלא חילק כן בכל מקום המחלקין בין שוגג למזיד וא"כ לדידן נמי ליכא למילף שאר לכורים מתרומה וכ"כ פמ"ג שם ס"ד סק"כ דנזרו לחטו לא הי' לו שעת הכושר וכמ"ש תוס' יבמות (פט ע"ח) ד"ה אין. לאבל מי' ט"כ תניא לה"ע סי' קמ"ב משמע דלחו דוקא בחרומה קלי הלי דינא לגלא ה"ה בכל דוכתי דמייתי לה לענין תלינה. ומ"מ דעהו דאין חילוק בין לומר מותר לידע ושכח:

ובמל"מ פט"ו מהמ"ח הכ"ה כתב דמרמב"ם הל' לומר מיתר דיט כמזיד מוכח דלא כתוס' בכורות (כג ע"ח) ד"ה סבר דכ' דמותר לבטל תכיב שוגג ודעהו דרמב"ם ס"ל לענין ביטול וקנם לומר מותר הוא וכ"כ פמ"ג יו"ד הל' דרמב"ם ס"ל לומר מותר תמיר משאר שוגג וסמך על ירושלמי הנזמות פ"ב ה"ח ר' פנחס בני קומי ר' יוסי עד כחן בסבור שהם מהורים פי' יודע שטמחים וסבר שמותר לחרוש מטמת על טהיר ת"ל

יחות

יהות רבי סבר כר' יהודה בכס כר' יוסי היה הדת היה הדת. ומפרש דר"י ה"ק דר' יהודה אמר הי' יודע בתחלה קיימ שכל שידע בטומאה בתחלה לא שעכשיו שכת קדוש למוד מקרי ובזה אין הלכה כר' יהודה אלא כת"ק וכסבר שמותר לתרום דאמר מותר בזה הלכה כר' יהודה דטועה בדין מקרי מויד לכל לר' יוסי הוא הדת וכו' דאפי' במויד גמור מהני ההרומה. ועי' מחס סופר יו"ד פ"ת שכ' בטעם הרמב"ם דלא דאמר מותר מותר שוגג מ"מ הכא בתרומה תמיר משום דס"ס הויד בגזל ועיש דעה בשל כהן והיא דוגמת ס' מהרי"ק הל' לוח ג':

ולענ"ד נ' דמירושלמי הל' מוכת דאמר מותר קיל מאחר שוגג ולא כדברי הפמ"ג דתמוה. דמל' לר' יוסי דבשל חבירו זו ס"ל כר' יהודה דהי' יודע בו בתחלה אע"פ שעכשיו שוגג לא עשה כלום. דלמא בעי לאוקמי דברבן דס"ל בשוגג תרומתו תרומה מה דין לומר מותר לי דיבו כשוגג לא נגרע מיני ודמי למויד. וע"כ דזה פשיטא דאמר מותר לא נגרע משוגג וכן משמע בירושלמי שם פ"ת ה"ל ר' חגיי שאל לחבריא מניין לאוכל בדשות שהוא פטור וכו' והייט כמו שפי' שם במלחה"פ דאמר מותר עדיף מאחר שוגג ופטור מקרבן עיי"ש ואין ס"ד דשם בפ"ת שאל טעם למה לומר מותר עדיף משוגג והכא הי' דעת הירושלמי דנגרע משוגג. אע"כ שנתפקק לו לחידד ניסא לר' יהודה דאמר שוגג ומ"מ י"ל דאמר מותר דעדיף משוגג גם ר' יהודה מודה דמהני ההרומה בדיעבד. וע"ז הביא דהוא כ"ל כר' יוסי דתמיד מה שעשה עשוי. אבל הרמב"ם פוסק כר' יהודה ומשום מדותיו אין בשוגג כאן באמר מותר לא מהני. וכן משמע מכ"ק (לה ע"ב) דאמר מותר לא נגרע מאחר שוגג דעל מה דאיבעי' לא בשוגג נמי קיים פשיט לי' מתשמה גוכין מן המחוברין וקתני בה שכת פירות ה"ד כגון בגזל שדה מחברו וכו' מאי לאו בעם הארץ מסקינן דלא ידע דקרקע בגזלת לא היה עגלת ופ"ה קאתי בעל הקרקע ושקל לתרעא ושבחה וס"מ בשוגג נמי קיים ע"כ ואי נימא כדברי המל"מ והפמ"ג דאמר מותר נגרע משוגג מאי מייתי ראי' מכאן דלמא בשאר שוגג לא קיים רק הכא דוקא באמר מותר ועי"כ דשניהם שוים:

ועי' בלילת שמואל כלל ל' אות מ"ב כתב חילוק בין אמר מותר דעוקר כולו שוגג הוא ובין לא עקר כולו דקרוב למויד הוא. ובזה מיושב בהירת פסקי רמב"ם שפוסק בפמ"ו מפסולי המוקדשים הט"ז דעקירה בטעות לא הוי עקירה כרבה וקל עליו במנחות (מט ע"ח) מכהנים שפגלו במקדש דשוגג פגול פגול אלמא עקירה בטעות הוי עקירה ואי' דידע דחטאת וחשיב לשם שלמים ומיירי באמר מותר וא"כ הרמב"ם דפוסק כרבה ע"כ דמ"ל דאמר מותר שוגג הוא אין פוסק כפ"ה מתרומות ה"ת דאמר מותר בתרומה מויד הוא וע"כ כחילוק הנ"ל:

והנה כעין חילוק כתוב בריטב"א מכות (ו ע"ב) ד"ה אימת דמשני קי' תום' שם דבשבת (סח ע"ב) אמר דאמר מותר שוגג הוא ולמה בגלות ממעטי' ת"מ ואי' דהתם בשבת מייירי שהיו עוקר כל הגוף והכא מייירי שאמר מותר לגמרי שהיו יודע בו שום חיסור. אך מה שפי' עפי"ז דברי הרמב"ם דכריו תמוהים דגבי גן נת כתב רמב"ם פ"י ממלכים ה"ח אפי' עוקר כולו קרוב למויד הוא. וביראל כ' רמב"ם פ"ה מטמאות ה"ה לחמה שבלו עדיס שמא בעלה וניסח ואח"כ נח בעלה מייבת קרבן הרי לא עקירה

טלו דיודעה לחיסור זנות ומ"מ הוי שוגג. וכן שם ה"ז ס לא ידע שהאשה לפרום בקשו תייב אף דלא עקר כולו מ" שוגג הוא. אך באמת אין כאן שום סתירה כמ"ש למעל דבכל דוכתי לומר מותר שוגג הוא לגבי בתרומה:

(ה) **אבל** בכל התורה לענין חטאת לומר מותר שו הוא ותייב קרבן (ו) בין בעוקר כל הגוף כלומ בין שבת בהורה ותיטוק שבשבה לבין העכו"ם (ג) ובין ביוד שים מנה זו בתורה אלא שאמר מותר בפרט אחד:

(ו) **בעוקר** את כל המנה מיני הוריות (ג ע" הוכו כ"ד לעקר את כל הגוף כ"ד פעורי ומי שעשה על פיהם תייב אע"פ דאמר מותר הוא כמ בתוספתא וירושלמי שם פ"ח ה"י יותבן פתר מתניי בהוריית כ"ד הוכו כ"ד לעקר את כל הגוף הוחיל ו כ"ד מביאים פר יחיד מביא כשבה ושעירה וכן פסק הרמב פי"ד מטמאות הל"ב עיי"ש וכן הוא בשבת (סח ע"ב) ושמואל אמרי אפי' אינו אלא בשבת שבשבה לבין העכו"ם וגר שנתגי לבין העכו"ם תייב והא דפליגי ע"ז ר' יוחנן ור"ל בחבו מ שם ד"ה הכל דלא משום דס"ל אמר מותר אשם אלא טע כמוכח דילפי' מקרא דכתי' בהי' לו ידיעה מהלה. ו שם (שב ע"ב) אלא באמר מותר מחל"ב בשבת דפט לגמרי וכו' אבל מפטרי לגמרי לא. וכן בסנהדרין (סב ע" שנגת עכו"ם היכא דמי וכו' אלא באמר מותר תיפב דבעית מיני' רבא מר"ב וכו' הא ל"ק ותיפשוט. ו כריתות (ג ע"ב) וכן פסק הרמב"ם פ"ב מטמאות ה"ו ה"ב:

(ב) **באינו** שוקר כל המנה. הוריות (ב ע"ב) אבל חכמ אומרים יחיד בשעה בהוראת ב"ד תייב דאמר מותר הוא וכן פסק הרמב"ם פי"ב מטמא ה"ח ואפי' ר' יהודה בהתני' רפ"ק דפטור. טעמו מ בהלה בב"ד ולא משום אמר מותר. וכן שם (ב ע"ב) ט במנה לשמוע דברי חכמים תייב וכ"כ רמב"ם פי"ב מטמא ה"ה. וכן כריתות (ג ע"ב) ואבע"ח אפי' תימא כגו דמעי בהדין קרא וכן פסק רמב"ם פ"ו מטמאות ה ידע שזו ע"ז ושחטה לעובדה אבל לא ידע שהשחי וניסוך עבירה תייב וכו' ולא ידע שזו ע"ז לפי שלא הי על כסף וזהב וכו' וכ"כ רמב"ם פ"ב מע"ז ה"ה השו ע"ז כדרכה ואפי' עשה דרך בזיון תייב כיולד הפוער א לפעור כדי לבזותו הוחיל ועבודתו ככך תייב ומבית ק על שגגתו ועי' כ"מ פ"ה מיסודי התורה ה"ד ד"ה כ הרמ"ך שהק' על מ"ש רמב"ם דעבד ע"ז באונס פטור מ מפוער עלמו לבעל פעור דתייב אע"ג דמכוון לבזוי ו ודאי מוטעה הוא ומ"ש אונס וכי' בלח"מ ע"פ מ"ש סנהדרין (סד ע"א) ד"ה אע"ג דפוער עלמו שאני שנאמ לעובדה בכזוי ז:

וכן במתני' יבמות (פו ע"ב) לא ניחת ע"ש ב"ד (אלא ט עדיס) תייבת בקרבן אף שבברה שמאחר שמני ב בעלה וכ"פ רמב"ם פ"ב מטמאות ה"ה וכ"כ שם פי"ד ה" וכן שבועות (יד ע"ב) ולא ידע בכעדשה לא ממחת לא ממחת וכן שם (יז ע"ב) (יח ע"א) בח"א אפריסה לא תייב מדד הוא ובעם האדן שבטור מותר תייב חט ומי' רש"י (יח ע"א) ד"ה אכל שב' שהרי לא למד ו זה אונס אלא שוגג וכ"כ בד"ה ולא בע"פ דאמר מו

וכן פסק הרמב"ם פ"ה מטענות ה"ז אם לא ידע שאסור לפרום בקשו חייב. וכן במנחות (מט ע"ח) על כהנים שפגלו במקדש שונגים מוקי לחני בתומר מותר ועי' רש"י שם ד"ה בתומר וכן הוא בירושלמי ניטין פ"ה הלכה ה' דמוקי כהנים שפגלו שוגנים בתומר מותר. וכן מתניתן דהמטמא והמדמע שם מוקי גם בתומר מותר. ועי' ציורי הרכן ד"ה אם שהך ממכות (ט ע"ח) דאמר רבא דתו"מ קרוב למזיד הוא ולק"מ דשם מיירי בכן נח דוקא ועי' מרחה הפנים ד"ה וסבור. וכ"כ רש"י פסחים (עח ע"ב) ד"ה הפסח ועוד שם ד"ה אם אינם רואים ודי"ה שתמו. וכ"כ רש"י מנחות (כה ע"ב) ד"ה שוגג קבבר אין קרבנות מקבלים טומאה וכ"כ רש"י שם (כד ע"ח) ד"ה תייב על הנני' חטאת דשוגג הוא כסבור מותר לשתען בשבת הואיל ושל נבור הוא וכ"כ בד"ה לאיסורא דמ"ם לאי' לאו דוקא דהא שגג סבור מותר לעשות הואיל ושל נבור הוא וכ"כ רש"י ב"מ (ו ע"ב) ד"ה והלא מעל ושוגג הוא אלא כסבור שמותר מפני שכך הקדם וכ"כ תוס' שבת (סם ע"ח) ד"ה עד וכ"כ ראב"ד פ"ח מאכורי מזבח ה"ג שלא מיזו לוקה על שוגג ואומר מותר שוגג הוא:

ונ"ל דהא דאי' בירושלמי תרומות פ"ח ה"ח והוריות פ"ח ה"ח ר' חניי שאל לחבריית מה בין סבור שהוא מותר ונמלא אסור שהוא פטור אין הפי' כמ"ש מרחה"פ שם דוקא על כל אומר מותר דאסור הוא. אלא בירושלמי ניטין פ"ה ה"ה כתב דאומר מותר שוגג הוא. ומו דאמה מלא ר"ח מפורש דין זה דאומר מותר אסור שאשל לחבריית טעמו של דבר. ופ"כ כ"ל דוקא על הוראת ב"ד דהוא שאל מהחלה מאין לאוכל. ברשות שהוא פטור אמרין ליה מהוראת ב"ד וע"ז שאל למה באמת יחיד שעשה בהוראת בית דין פטור לר' יהודה במתניתן רפ"ק דהוריות אבל אסם אומר מותר מ"ל דשוגג הוא:

ובמ"ז אהמ"ם סי' י"ז סקט"ח על רמ"ח שם בשם שו"ת רשב"ח אלף קפ"ם במיכל בת שאול דמש"ה החזירה דוד לפי שהורו לה ב"ד שאין קדושי דוד מופסין בה ומעשה זה כאנוס הוא ומקשה עליו אי נימא דיחיד שעשה ע"פ הוראת ב"ד אנוס הוא למה יחיד מביא קרבן על שגגת הוראת ב"ד. ולק"מ כמ"ש בנכי יוסף סק"כ וביא מאיר דאשגרת ליתן הוא ברשב"א וכוונתו לא דהיא אנוסה רק שוגגת ככל אומר מותר דגם בשוגג אם זיכתה מותרת לבעלה כמ"ש מחני' יבמות (לג ע"ב) וכן מפורש בשו"ת רשב"א סי' י' דמעשה וסברה שבעלה הוא מותרת לו. ועי' שבות יעקב ח"א סי' ס"ח אך בי' שאלה שלותו אל מורה הוראה עם דבר מאכל להורות לו דין תו"ה והורה התורה שאסור בהנאה והלך השליח וזרק את המאכל לאבוד ואח"כ נודע שטעה המורה בדבר משנה וכ' דהשליח פטור דאנוס הוא כיון שעשה ע"פ שגגת הוראה של המורה ומכי' ראי' משו"ת רשב"א הנ"ל בהיתר מיכל בת שאול לדוד דאנוסה היתה כיון שעשתה ע"פ ב"ד וה"נ דכוותה עכ"ד ולפמ"ש למשלה בשמס נדחה דינו דכוונת רשב"א לא דאנוסה היא רק דשוגגת היא ומש"ה בזמת מותרת מש"כ בממון דמחני' ב"ק (טו ע"ח) אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד וכו' ודלא דחייב. ועי' פתחי תשובה יו"ד ס"מ סק"ה. וכן כ' כוונת תוס' זבחים (קח ע"ב) ד"ה שוגג למשעי שוגג אנאי ומועשה שהק' ל"ל קרא על אנאי שוגג למשעי דאומר מותר אנאי שוגג הוא ולכאורה יש לאלק

פסיעה דאונס רחמנא פטרי' והיכן דהאי אנאי פרש לאומר מותר. אלא הפי' דאומר מותר אנאי שוגג ניהו דהדי שוגג מחני אלא דאתי נווני שוגג ניהו:

ובמראה"פ נזיר פ"ה ה"ח ד"ה תוקי' מקשה על כ"מ פ"ח מהמורה ה"ב שכ' בטעם הרמב"ם שם שכ' אם דימה שמותר להמיר אינו לוקה אף דבהמורה (יז ע"ח) ר' יוסי ברבי יהודה אומר עשה שוגג כמזיד בהמורה דכ' יהי' קודם לרבות שוגג כמזיד ה"מ בחכמין לומר ה"ז המורה עולה ואמר תמורת שלמים אז לוקה משום דחכמין להמיר אבל כסבור שמותר להמיר אינו נדין שילקה דהוי כאנאי ומחמה עליו מרחה"פ שם הא אומר מותר שוגג הוא ולמה כהב דאנאי הוא:

ולי נראה דלק"מ דודאי כ"מ ס"ל דאומר מותר שוגג הוא רק שמחלק דה"מ בהרכה מקרא יהי' דשוגג כמזיד רק אם מזיד הוא בעיקר ההמרה אז אמרי' ששגג בפרט ההמרה לוקה כגון בהטון לומר ה"ז תמורת עולה ואמר תמורת שלמים אבל אם דימה שמותר להמיר אהי' שוגג בעיקר ההמרה כיון שאין כוונתו לאיסור כלל הוי ככל שוגג דעלמא שאין בו מלקות והייט שגם שוגג דעלמא אנאי הוא בכוונתו אלא בתטון לאיסור. ולאי' לזה דאין כוונת כ"מ דאומר מותר הוי אנאי ולא שוגג דכ"מ עלמו כתב בפ"ח מאכורי מזבח ה"ג על מ"ש רמב"ם מי שדימה שמותר להקדים בע"מ למזבח והקדים קדוש והק' ראב"ד אי אנאי טעות הוא ואי' הכ"מ דלא מקרי הקדם טעות אלא באומר שור שמור שילא מביא לחטון וילא לבן שאחטון להקדים נוף אחר אבל אם דימה שמותר להמיר שוגג מקרי ולא טעות אע"כ כוונתו כ"מ כנ"ל וכמו שביאר הלח"מ פ"ח מהמורה ה"ב דלענין הפיסת ההקדש אזלי' בתר קיום מחשבתו ומש"ה אם דימה שמותר להקדים בעל מום סוף סוף נתקיימה מחשבתו ומש"כ בהמורה לענין מלקות אם עשה ודימה שמותר להמיר כיון דאין כוונתו לאיסור לא לקי. ועי' מחנה אפרים ה' נדרים סי' נ' דמק' על כ"מ פ"ח מאכורי מזבח דאומר מותר לא מקרי טעות מחום' ב"מ (קמו ע"ח) כד"ה וחייב שהקשו לתנני דס"ל עביד מכני למה לוה תנני להחזיר אם אבל כלים שעושים בהם אוכל נפש ותי' דכיון שהמשכן הי' שוגג שלם הי' יודע שהוא אסור לא הי' תובלו והו"ל זכי' בטעות ותוורת ע"ל הרי דאומר מותר הוי זכי' בטעות וי"ל דרמב"ם וכ"מ לא ס"ל כתי' זה של התום' רק כמ"ם תום' התורה (ו ע"ח) ד"ה שאני שלא נחטון הא נברת לעבור כלל ובאמת שאיני מבין תי' תום' בב"מ דאף במחלה כשאבל לא ידע שם אי' בדבר ואלו הי' יודע לא היה ממשכן מ"מ עתה כשנתודע מהאיסור ורוצה עתה להחזיק בו בתי' למה מ"י עתה לזכות בו הא עודנו תחת ידו:

אבל דעת רש"י ז"ל שבת (סת ע"ב) ד"ה פטור דר"י ור"ל דס"ל תיטק שעשה לבין העכו"ם פטור הוא משום דאומר מותר אנאי הוא וכ"כ רש"י כריתות (ב ע"ח) סד"ה ואל לא הודע דאומר מותר לגמרי דשוקר כל הנוף לאו שוגג הוא אלא אנאי הוא ופטור וכ"כ רע"ב שם פ"ח מ"ב ד"ה והמחלל. וכ"כ תום' סנהדרין (סב ע"ח) ד"ה ורבא שב' בתי' קמא דנלמי' רבה והוא ס"ל בכל דוכתי דאומר מותר אנאי הוא. ונקשה אין יפרנסו כל המון המתמרים הנ"ל דמבואר דאומר מותר שוגג הוא. ולכאורה יש לאלק

דהא דאומר מותר לטעם מיירי בשוקר את כל הגוף בתיוק שנשבה לבין העכו"ם דמיירי בו ר' יוחנן ור"ל לא אומר מותר בראיה וכ"כ ריטב"א מכות (ז ע"ב) ד"ה אימא וע"ש נראיה לחלק כן. ודרש"י בעלמא כתב בב"מ (נו ע"ב) ד"ה והלא מעל דמיירי שאמר מוהר משום שכר הקדם הרי דס"ל לאומר מותר שונג הוא וחייב קרבן מעילה. תע"כ משום דהיו עוקר כל איסור מעילה ויודע שים מעילה הלא שטעה במפני ריוח הקדש מותר למעול הו"ל שונג:

וראה דהולרך רש"י לפרש כאומר מותר ולא פי' כפשוטו דטעה ובבור שהם משות חולין ומש"ה מעל גרידה משום דכפשוטו מיירי בריית' דאין ריבית בהקדש היינו דמותר להלוות של הקדש בריבית ות"כ ע"כ מיירי דיודעים שהוא של הקדש וע"כ דמיירי כאומר מותר ואע"פ דיכולים לפרש דאין ריבית בהקדש לענין דאח"כ חייב הלוה לשלם מה שקבלו עמו בשעת הלוואה ות"כ י"ל דבשעת הלוואה סברו שכל הדיוט הוא ואח"כ בשעת הפרעון נודע שכל הקדש מ"מ יותר ניחא לרש"י לפרש דבריית' מיירי בהיתר דלא רצו לעבור איסור ריבית וכמ"ש תוס' פסחים (כז ע"ב) ד"ה בעלי דהא"מ לאוקמי בעלי הקדש ובמויד הלא דלא אוקימ דמלתא:

והקשה לי תכס ר' על מה דמק' שם בגמ' ריבית דהקדש ד"ד לי דאוסף' נזבר מלה במלה ומעריס והלא מעל הנזבר וכיון שמעל נפקי לחולין והו"ל דהדיוט למה לי מתרץ כמו שתי' בפסחים (כז ע"ב) על הא דמק' והלא מעל המסיק דמיירי בעלי שלמים שאין בהם מעילה וכמו כן קשה דהי' יכול לאוקמי בגדולי הקדש וכמ"ש בע"ז (מב ע"ב) דאין מועלים בגידולים וכן ק' נימא דמיירי בהקדים מופלת הבמוך לאים דאמרי' בנדה (מו ע"ב) דהקדישו מהני מדלי' ומ"מ אין בו קרבן ולא יצא לחולין. ונר' לי דתוס' שם ד"ה כיון דקשו דלמא מיירי דאוסף' במויד דלא נפקא לחולין ומש"ה אין ריבית בהקדש ותי' דת"כ ליכא לאגר נטר כיון דהלוה לכסור להשתמש בהם דלא זכה בהם ע"ל והנה לפ"ד של תוס' דמיירי שהלוה משות הקדש במויד לעבור אי' הקדש ת"כ י"ל דעכו"ם ג"כ על אי' ריבית ואו לא שאלו כלל אי יש ריבית בהלואת הקדש הלא שאח"כ בשעת הפרעון שחוב המלוה לה הריבית והלוה ממלן ליתן לה הריבית בלאמרו שמי שאכל שוס לא יאכל שוד ועכה היו רוצה לעבור אי' ריבית וכלא לדין ופ"ז תניא דאין בהקדש אי' ריבית וא"כ מה תי' תוס' דליכא לאגר נטר כיון דאסור לו להשתמש בהמשות הלא ס"ם נשתמש בם. ופ"כ י"ל דס"ל לתוס' דאפי' אי נשתמש בהמשות מ"מ כיון דהמשות לא יצאו לחולין והלוה בעל הקדש נשתמש הוי כגזל בעלמא והיינו הלואה כלל וליכא לאגר נטר:

והנה הרמב"ם פ"ז ממעילה ה"י כתב דאם הפקיד משות מותרים לגזל שולחני אין הנפקד מועל משום דנשתמש בהם ברשות ולפ"ז אפשר לדון דאם הלוה משות הקדש במויד והלוה לו ידע ונשתמש בהם אינו מועל משום דנשתמש ברשות ות"כ הדרת קו' תוס' דלמא מיירי בהלוה משות הקדש במויד והלוה הוליאם וכיון דנשתמש בהם שייך איסור ריבית וקמ"ל דאין ריבית בהקדש ואע"ג דאפי' נשתמש בהם ליכא לאגר נטר דהוי כגזל בעלמא וכמ"ש לעיל ואפי' נימא שאין הדין כן מ"מ זה פשיטא דהמלוה לחבירו משות על זמן מוגבל אע"פ שלא הוליאם כלל מ"מ חייב

לשלם הריבית שקצץ (לולא איסור הריבית) כיון שהי' יכול להוליאם. ולעניו הי' מעילה היו מועל עד שיוליאם כמ"ש רמב"ם פ"ז ה"ה והחטני חייב כשיוליא אותה פרוטה. וא"כ י"ל דמיירי כגי"ל דחצזכר מוד והלוה שונג ולא הוליא את המשות וא"כ לא מעל והנזכר תוכע הריבית והלוה היו רוצה ליתן מפני איסור ריבית וקמ"ל דאין ריבית בהקדש תע"כ דנם כזה שייך תי' תוס' דכיון שעדיין המשות של הקדש ל"ם לגר נטר. ומטעם זה עלתה ג' כרוב דה"ה נם אם הלוה נשתמש בהם כשונג ג"כ ל"ם לגר נטר כיון דמ"מ לא נפק לחולין והמשות של הקדש לא זכה בהם הלוה ואולי עוד שייכא פ' זו דלא זכה בהם כשונג יותר ממויד כמו דאמרינן בכבורות (לו ע"ה) במוכר את הכבור ונודע בלא הרלהו לחכם ומוכר טריפות דחייב להחזיר ללוקחים את הדמים אע"פ שאכלו את הכשר משום דאין להם הנאה מאי' והוי כמקח טעות. ומש"ה לא אמי לאוקמי רק בנוונא דאין בו איסור הקדש. דלא יש בו אי' הקדש ואין בו מעילה ה"ה שיהי' בו אי' ריבית כיון דלא זכה בו כלל כמ"ש הוס' לע"ע שנשתמש בהמשות]:

אך עדיין ק' ממתני' הוריות (ג ע"ב) וירושלי' הנ"ל דאם אין כ"ד מביאים פר יחיד מביא קרבן הרי אפי' בהורו כ"ד לעקור את כל הגוף מ"מ לומר מותר חייב דשונג הוא. וכן כיון לפי' רש"י כיון לפי' תוס' בטעם דעת ר"י ור"ל בשבת (סח ע"ב) בחיוק שנשבה לבין העכו"ם דמ"מ פטור הוא לדבריהם מקרבן. ק' דר' יוחנן תלידיה דבירושלמי הוריות פ"ח ה"ח קאמר בהורו כ"ד לעקור את כל הגוף יחיד מביא חטאת ונ"ע:

(ו) **בגוב** תניא יו"ד סי' ס"ו מקשה על הוריות (כ ע"ב) דחייב קרבן על פי שגגת הוראת כ"ד למה חייב הא אין לך אדם גדול מזה שעשה ע"פ הוראת כ"ד והתורה אמרה ע"פ התורה תסור יוכיח שאפי' לומרים על ימין שהוא שמאל נשמע להוראתם ות"כ לא הי' רשאי היחיד להורות לחבריהם ולמה יתחייב זה לשונג ולא לאנס. וכן הקשה הגר"י מליסא ז"ל בשו"ת חמדת שלמה חא"ע סי' כ"ד אות י"ח וכן הק' מחבר חמדת שלמה חא"ע סי' כ"ג ויו"ד סי' ח' על מתני' יבמות (פז ע"ב) לא ניחא ע"פ כ"ד אלא ע"פ עדים חייבת בקרבן וכ' רש"י ד"ה שלא דאינה אנוסה דאבעיית לה לאמהוני וק' עד היכן אתחזק. וגם למה הסומך על כ"ד לא על עדים אינו אנוס מ"ם ממי שסומך על דוב או חזקה דאמרי' דאנוס הוא כמ"ש שבועות (יח ע"ה) שלא בשעת וסחה אכניסה אנוס כיון דיש לה וסת וכן כ' תוס' יבמות (לה ע"ב) ד"ה ונמלאת דכוגם יבמתו אחר ג' חדשים ונמלאת מעוברת דאנוס הוא וכ"כ תוס' בילה (כה ע"ב) ד"ה אורח דאוכל בשר ונמלאת טרפה דאנוס הוא וכמ"ש פניס מחירות ח"ב סי' מ"ח ותי' ט"ב דבניסת ע"פ עדים לקח שמוהרת להנשא על פיהם מ"מ אנוס זה ע"פ טעות הי' שהרי העדים העידו בשקר והעדים המעו אותה לכן מחשב הדבר טעות ושגגה ולא אנוס מש"כ שימשה שלא בשעת וסחה שהיא מותרת לשמש ואין כאן טעות וכן תשה שנתיבמה אחר ג' חדשים אפי' נמלאת אח"כ מעוברת הרי ע"פ דין הי' מותר ליבמה שרוב נשים מעוברן ניכר לשלים ימי' נמלא שהאנוס של יבוס לא הי' ע"פ טעות ולכן יחיד שעשה בהוראת כ"ד חייב קרבן שהי' ע"פ טעות שהב"ד טעו בהוראה ל"ה אנוס וכן חי' הג' מליסא שם. וכש' לפרוש שלמה מזבח אבנים כ' לחלק ע"פ דברי

רמב"ם פ"ה מטענות ה"ו הכא מל לחמו שלח בשעת וכתה ורלחה דם וכו' פסורים מקרבן חטאת שזה לחטם הוא ולא סוגג שהשוגג הי' לו לבדוק ולדקדק ולאו בדק יפה יפה ודקדק בשאלות לא הי' בא לידי שגגה ולפי שלא סרח בדריסה וחקירה ולח"כ יעשה לריך בפרה והייט דהתם שלא הי' מלילות כלל לבדוק ולדקדק בזה הוא דמיחסב לוגם דמה ס"ל למעבד משח"כ בשעות ב"ד ועדים שהי' לפשר לדרוש ולחקור ולדקדק לע"פ שמדין תורה הי' מותר לעשות הדבר ולא הי' לריך לחקור מ"מ הם נמלא לח"כ שהי' בזה ליסור ליט לוגם שלא שגגה ע"ד והיולו יפה ומ"מ בזה לא העלה תרוכה להקו' מהום' בילה בחלל בשר ונמלחת טריפה למה הוי חטם הא הי' במלילות לבדוק לח הבהמה מכל מיני טריפות וכיולא בחילוק זה כ' בחמדת שלמה יו"ד סי' ל'. והנה על שני הסירולים הללה של הט"ב והלפריון שלמה ק' מפרה פי"ב מ"ד המזה מחלון של רבים וגבעם למקדש ונמלחו המים פסולים פסור וכ' רמב"ם פע"ו מפרה ה"ח דטעם הדבר מפני שחזקת המים שמזין מהם על הרבים שהן רבים וה"ז כחטם הרי חע"פ שהי' בשעות דהא הוי פסולים שלא שהות שתך על המזה שהטהו. וגם שם הי' בנדר המלילות והלפשרות לברר הדבר לם המים רבים לא לא ומ"מ פטור מחטלת והוי חטם ול"ע:

ועי' בלפריון שלמה שם שמק' על ט"ב שהחליש שכל שהורו ב"ד כן מהויב כ"ל מיברחל לעשות כהוראתם ולילו רשאי להרבר לחריהם מהוריות (ג ע"ב) של מתני' הורו ב"ד וידע ר' שטעו ועשה על פיהם חייב חטלת פריך הא כה"ג מיד הוא ומוקי לה דטעה במלוה לשמוע דברי חכמי' שסבור כיון שהורו ב"ד כן מהויב לעשות כהוראתם ע"פ שברור לגלו שטועים הם ובלחת לין שדבר כן שלא לם ברור לגלו שהב"ד טועים בהוראתם ליט רשאי לעשות כן. וכן ליתא בירושלמי שם יכול לחפי' לומרים לך על שמחל שהוח ימין ת"ל ימין ושמחל עד שיחמרו לך על ימין שהוח ימין ועל שמחל שהוח שמחל וכ"כ רמב"ן בהשגות לם' המלות שורש ר' ד"ה והנה בכלן מיי"ם בחמלע הדבור ויש בזה תנלי והוא שלם הורו ב"ד וידע ר' מהם שטעו ליט רשאי להחיר לעלמו הדבר החסור לו ויש עליו לבח לב"ד לסדר טענותיו ולשלח ולחת עמהם וכו'. ולעיני יודע מה לו כי נזעק על הט"ב בכל מקומות שלו מיירי ביודע ברור שטעו הב"ד ולח ודלח דלחסור לו לעשות לפי הישוב מדין התורה לבל לם ליט יודע הדין ודלח דלחסור לו להרבר לחריהם:

וראיתי בחמדת שלמה לחב"ע סי' כ"ה שב' דבשל ע"י חיט לחר ת"ל כפרה ומביח רשי' מבטורות (לז ע"ח) לרמב"ח בדברים שלין נפשו קלה לין המוכר לריך להחזיר לת הדמים מפני שהנה וק' הח לין לו להלוקח הנלה מפני שלריך כפרה לפ"ב מפני שהי' המבשל ע"י לחר ת"ל כפרה. ועם לדחות דלפ דנרם לו המוכר היזק מה דלריך כפרה מ"מ כיון דס"ם נהנה מהלילה דרמב"ח לח ס"ל דלחמרי' נפשו של לדם מיתה מהלילה מב"ה לריך לשלם. ועי' נה"מ רל"ד סק"ג דב' להפוך דלפי' בשל ע"י לחר לריך כפרה. ומ"ם הח"ם רשי' מחנינה (יח ע"ח) הכח מי יודע דהשלית לח ידע דהמעות של הקדש ומ"מ השליח מעל ועי' רש"י ד"ה הייט שב' שקרוב לומר שיותר מן השוגג ומשמע שם דחידוש הוח במילה לבל בשל חבירו בשל ע"י לחר ת"ל כפרה ועי"ש שהב' בניסת ע"פ עדים למה חייבת בקרבן. ולי נ' לחלק דלפי' בשבשל ע"י לחר לריך כפרה רק ה"מ שם עושם

על דעת עלמו דלמרי' לבעי' לי' לעיוני וכן בלשה שב' לה להחין בשוחין עד שיחבבר ממיחת בעלה. והא דחניגה בחלי דהוח שלית ושוחה ע"ד מבלתו סומך על המבלת דמסהמת חקר יפה. ומשרש שלא כדבריו בחמש' פרה הל"ל מחלון של יחיד ובגוש למקדש ונמלחו המים פסולים חייב הרי דלפי' בשבשל ע"י לחר חייב. וכן משרש בחרומות פ"ו מ"ג המחכיל פטליו ולרמיו תרומה הם מבלמים קרן וחומש לף דנשבלו ע"י הבעה"ב:

ומ"ש לף דלחיוב קרבן לין חילוק בין לומר מותר מעלמו בין עשה ע"פ הורלת ב"ד מ"מ עשה ע"פ ב"ד קיל יותר כמ"ש הום' ב"ק (ק ע"ח) ד"ה טיהר וסנהדרין (לג ע"ח) ד"ה מה לף דמ"מ קנים שוגג לחמו מזיד מ"מ היכח דעבד ע"פ חכם קיל ולא קנס:

(ז) **ובבל** דוכחי נ"ב לומר מותר שוגג הוא עי' מלחמות לרמב"ן שבת (לז ע"ח) ד"ה שמעתי שרעת רבי' הנדול שב' לעניו המבשל בשבת שלומר מותר שוגג הוא ומביח רשי' משבת (קט ע"ח) לח"ח שירקח טויח שרי פעטעי ביעי לסור דביחהו דזעיירי עבדת לי' לח"ח ולא לבל לומרה לרבך עבדי לי' ולבל ולח לא לבלת וכן שם (קמ ע"ח) לימת דלבייי עבדת לי' וכו' והכי ודלי שוגגים היינו בסבור מותר והא"ל כמעשר בשבת בשוגג לו כמבשל וכו' עיי"ש וב"ב תה"ד רי"ו מובח בב"ם ס"ג סקט"ז בשם תו"ח לענין מיבקח חברו דלומר מותר דיט בשוגג. ותה"ד מביח רשי' מפורשת מב"ק (לה ע"ב) מלי לאו בע"ה דלא ידע לי קרקע נגזלת ום"ם בשוגג נמי קנים, ועי' פר"ח יו"ד ל"ם סק"ב מביח רש"י נימין (נד ע"ב) ד"ה יעלו דהו"ל שוגג דלא נהטון ללקט ע"מ לבטל דסבור שבבר בטלו במחובר חלמת דטועה בדין דבטל למחובר הוי שוגג וב"ב ס"ז שם וב"ב מג"ח רמ"ח סק"ח בשמו. וב"ב מג"ח סי"ח סק"ג בשם רד"ך לענין מבשל בשבת דעשה ע"פ הורלת חבם הוי שוגג וב"ב מג"ח ק"ד סק"ו וב"ב בסי' ק"ח סק"י דחפשר לדוגו בשוגג בסבור מותר להחפלל ערבית קודם וב"ב ב"ם קע"ח סק"ד וב"ב ל"ל סי' מ' עשה ע"פ הורלת בעל הורלה מפורשם הוי שוגג (מובח בקיצור בב"ם סי' ע"ו סק"ח):

וברין שבת (לז ע"ח) ד"ה והיכח דעבר ושבח בחד בשם רלב"ד דלומר מותר מדיף מבוגג לענין קנס. ומביח רלפי' מפורי' בבורות (כג ע"ח) ד"ה סבר שב' דלפי' למ"ד קנס שוגג לחמו מזיד במבטל ליסור מ"מ בלומר מותר לח קנס והעיבוהו הפר"ח וט"ם דלדרבה מתום' מוכח להיפך דהקשו שם על מ"ם סבר לבטליהו ברוכח מה יועיל הא לין מבטלים לי' לכחחילה ותי' דיש מ"ד דבשוגג יעלו ושמח הא בחום שוגג שסבור שמותר לבטל ול"ב תום' מפופקים לי לומר מותר דיט בשוגג לבל לח ס"ל דעדיף מבוגג. והא דמספקי להו לתום' שם ב' פר"ח מבום דהבל יודעים שלסור לבטל מב"ה הוי שוגג גרוע ועי' ירושלמי תרומות פ"ח ה"ח ופיי"ם בפ"מ ודו"ק. וגם מירושלמי תרומות פ"ב על זה ועיי"ם בפ"מ ודו"ק. וגם מירושלמי תרומות פ"ב ה"ח ר' פנחס בעי וכו' מובח דלומר מותר עדיף מבוגג בם"ם לעיל לות ד':

(ח) **ובשבועות** ומדרים דשוגג פטור ומותר בם"ם נדרים (כה ע"ב) ושבועות (מ ע"ח) החדם

החדש בשבועה פרע לחנם נמי תומר מותר פטור . והייט
אם דימה בשעת שבועה שמותר לעבור על השבועה :

עי' יהושלמי שבועות פ"ג ה"ח מובא בריטב"א שבועות
(כו ע"ב) ד"ה ת"ל בתומר וריטב"א נדרים (כה
ע"ב) ד"ה תני . סבור הייתי שאין שבועה (פי' שתומר
מותר) מותר וכ"כ רש"י שבת (סט ע"ב) ד"ה תכל וכ"כ
תוס' שבועות (לח ע"ב) סד"ה ואין וכ"כ תוס' שבת (סט
ע"ב) ד"ה הא תני ומהרש"א שם . וכ"כ תוס' שבועות (כו
ע"ב) ד"ה אפי' וכ"כ בשל המאור שבת (סט ע"ח) וכ"כ
הרמב"ם פ"ח משבועות ה"י בשבועת הפקדון דאם לא ידע
שאסור לשבע לשקר על כפירת ממון ה"ז אנוס ופטור וכ"כ
שם בהי"ג בשבועת העדות וכ"כ פ"ח מגזילות הע"ו תמר
שהי' נדעתי שמותר לי לשתות יין מפני שח"י לחיות בלא
יין לו מפני שאני קובר את המתים ליט עזיר ופי' תפלרת
ישראל מיר פ"ב אות י"ח מקשה על מ"ש הרמב"ם שם הי"ד
עזיר שתמר לא הייתי יודע שהמיר לאסור ניין לו בשומתה
לו בתגלחת ולכן הייתי יודע כן לא הייתי טורח ה"ז עזיר
ותייב בכולם למה הוי עזיר הא הוי נדרי שגגות ותי' ניין
דתומר מותר הוי קרוב למיד והו"ל כיודע שיין אסור ותפ"ה
פהגה שיהי' מותר לו . והמוה מאד איך נעלם ממנו כהב"י
מפורש דתומר מותר פטור ובנוף קושיתו קדמהו במהרי"ט
ח"א סי' ס"ח ד"ה אך קשה בשיטי ומתנה אפרים נדרים
סם"ג סיי"ם . וג"ע על הרמב"ם למה השמיט בפ"ג דשבועות
דין תומר מותר בשבועת בטוי כמ"ש בשבועת הפקדון
ושבועת העדות . ופי' קהלת יעקב ת"ב ת' ע"ב שהק' על
רמב"ם פ"ד מנזילות ה"י מי שנדר בעזיר ודימה שליט נדר
והי' טובע היתר בנדרו ושהה"יין ולתח"ז שפל לתכס והורהו
שהוא נדר ה"ז מוכה משעה שנתן למה מוציא משעה שנדר
הא תומר מותר מיד הוא וכ' ודוחק לומר דהוא בכלל החדש
בשבועה פרע לחנם וג"ע אך נשמע ממנו כ"ז . וכן מה
דמסיק דבכל דוכתי תומר מותר מיד הוא נפלא מאד :

וקשה לי מ"ש רמב"ם פ"נ משבועות ה"ח שבשבו
ככר שלא יאכלנו ונעטער עליו ואכלו מפני ו
והוא שונג שהרי דימה שמותר לו לאכלו מפני הטער
פטור מקרבן לפי שאיט שב מידיעתו הלא ידע שאסורי
ואכלה בשגגה . למה לו טעם זה . הא בכל תומר
פטור משום דהוי שבועה שגגות וכמ"ש פ"ח מגזילות ה
ואולי דוקא אם בשעת שבועה דימה שמותר לעבור
שמירי בפ"ח משבועות ה"י והי"ג ופ"ח מגזילות הפ"ו ל
הוי החדש בשבועה ופטור . אבל הכא מירי שבשעת ש
ידע האיסור הלא שאח"כ בשעת אכילה לאחר מותר ו
מקרי החדש בשבועה מי לאו דאיט שב מידיעתו (ועי'
בלח"מ שם) ואף שדעת רמב"ם דאפי' בשבועת בטוי
אם שבח מותר כמ"ש בפ"נ שם ה"ו . מ"מ לולי
מותר גרע משבח ול"ע כי אין לי ע"ז רחי' (ומתוס'
(סם ע"ח) ד"ה עד שב' דתומר מותר להבא חייב אין
דתומר מותר גרע דהם ס"ל בפי' רוב הרשבונים
להבא אפי' בשבח חייב ועי' לות שבחה סעיף ח)
מרחה"פ תרומות פ"ח ה"ח ד"ה ר' תני :

וברשב"א שבח (סם ע"ח) ד"ה הכל וד"ה ה"נ
על כ"ז וס"ל אפי' אי תומר מותר
שבועה חייב דמקרי החדש בשבועה כיון דידע השבועה
תי' ר"ן שם (סם ע"ח) ד"ה הא תני . ועי' מהרי"ט
סי' י"ם מק' בנדרים (פט ע"ב) בהיות דאהסר ו
דעלמא עלי' אי נסיב אינשא כי לא אתי הלכתא ולא
למיחנא אתא ר' אחא ב"ר הונא ושבקי' ואנסב אינשא
הר"ן שהטעהו לומר שלא יהי' נאסר לאחר מיכן ו
אינשא כדי שיואל הנדר ואח"כ החיר לו נדרו . ל
התרה כלל דהא אנוס הוא דתומר מותר ועי"ש מה ש
ולק"מ דהר"ן לשיטתו בשבח (סם ע"ח) דתומר מותר
ושאר מפרשים אינם מפרשים שבשי שהטעהו שלא
על לבו ופתה לותו שיטת אחד :

סוגיא ה

אשה אי הוי קנין הבעל

ברשב"ץ שהדרין (נו ע"ח) ד"ה על הגזל כתב דיפת
תואר היא גזל שנוטלין את חשתו כמלחמה
ומש"ה עט"ש בשו"ע ובכו"ש ביערהל אסור וכ"כ רש"י שם
ד"ה נהרג דבן את שיחד שפתה לעבדו ובח עלי' נהרג הוא
משום גזל ולא משום חיטות . ומוכח מזה שים לבעל בחשתו קנין
ממון תון קנין החיטות . וכן כתב בתי' רשב"ח ניטין (פה ע"ח)
ד"ה מכלל דלא אמרי' נחינה בעל כרחו לא שמה נחינה
שלא בנחינה שמפסיד בכך המקבל מה שהוא שלו כי הא
דח"ל לאשה ה' ניכוך על מנת שתחני לי מחתים זו דאשה
זו קטי' היא שאל הבעל וקניט קניי' דחמנא כדכתיב כי
יקח איש אשה וקנין כספו היא וכדאמרי' לקמן (פה ע"ח)
תון מתרומתיך מלי קנין כספו אמר רחמנא והלכך כשאשה
בח לפלוף משלו בעל כרחו אל חפלקטו מכ"ל וכן כתב אח"ז
כתובות (נ ע"ב) ד"ה נשתחפה בשם רש"י דמש"ה טולדו
בה מומים אמרי' נשתחפה שדהו משום שאשה קנין כספו
על אחים כמו עבדו שורו וחמורו ושלוי' כמשלו פיי"ם :

דהמניח גט ב"י נתן ואין תוספים לויוף ה"נ בממון נפרעים כשטר שלח נפקיו לפי שאין מפקיעים ממוט שאין החשה ממוטו של הבעל וכ"כ רשב"ח קדושין (ו ע"ב) ד"ה לי דמש"ה בתרוות לה ויומנא לה הוי ריבית קטוה דנופה ממש לה קני ליה ולאו מידי שקיל וקן כתב תבני מלואים סי' מ"ב סוף סק"ח דאפי' לי תלוה וקני לה קנה י"ל דהלוה וקדים מהני משום דלקוות בעי לאון עפי וכל שבעל כיון לה קנה לכל קדושי תשה היו קנין לגבי הבעל דאין נופה קנוי לו ואין לו זכיה בנוף האשה:

והא דאמרי' ביבמות (סו ע"א) ובכתובות (נו ע"ב) דאשת איש נתקדשה לאחר אי צריכה גט משני

סוגיא ו

אשת איש נתקדשה לאחר אי צריכה גט משני

אף דאין קדושין תופסין באשת איש מ"מ אי נתקדשה לאחר לריכה גם מבני כמ"ש ניעין (פט ע"ב) אשת איש שקבלה קדושין מאחר הוי כאומרת גרשתני ונאמנת ועי' בחלקת מחוקק וב"ש סי' י"ז סק"ה דיש להחמיר לפי' שלח בפני בעלה דלריכה גם מבני:

ואם ניסת לאחר אף היכא דלא בייך טעם הראשון דהוי כאומרת גרשתני כגון כאומרת את בעלי נאח"כ כא בעלה לריכה גט מדרבנן כמ"ש יבמות (פח ע"ב) מפני בורה שמא יאמרו גירש זה וכבא זה ונמלאת אשת איש יולאה בלא גט ובורה זו לא שייכא בקדושין לבד אלא בגשואין. ועי' תוס' שם (נב ע"ב) ד"ה נותן דנשתפקו לי בורה זו היתה רק בניסת בשוגג כגוונא דהתם דבאו עדים שמת בעלה ושכנה שכן הוא האמת או ים עלי' שם גשואין ולריכה גט אף שאנלוני מלהה למפרע שהיו גשואי טעות אבל אם ניסת באיסור בזדון לא נזכו דלא הוי בשואין כלל ולא שכית אבל בשו"ת רשב"א מובא בב"י אה"ע ס"ס י"ז כתב דה"ה למזידה דנזכו להלריך גט. והנה שם בשו"ת רשב"א דכתב בתקדשה לחוד מ"ל גט ולא ק' להוי כאומרת גרשתני משום דמייר שם דאחר נשואי שני קבלה גט מבעלה ומ"ב הודיה שלא נתגרשה בתחלה. וכן ביבמות (פט ע"ב) לא שייך טעם הראשון דהא הביאה עדי מיתה ומ"ב שלא נתגרשה:

ואי"ב אף ס"ל בגזרה זו היה אלא לכתחלה אבל דיעבד אם ניסת לאחר מ"ל גם מבני מ"מ היכא דשייך טעם הראשון דהוי כאומרת גרשתני פביעא דמדאוריי' לריכה גט ואם ניסת לאחר כלא גם מהבני תלא:

סוגיא ז

אי אפשי בתקנת חכמים

ציונים ומראה מקומות

ב"ב (מט ע"ב) כתובות (נח ע"ב) ועוד. רמבים פי"ט ממלוה ה"ו. פ"א מטוען ה"ד. אה"ע סי' ס"ט ס"ד וה'. ס"פ' סמ"ו בהג"ה. תו"ם קע"א ס"ג בהג"ה:

(א) הנה פשיטא דכל אחד יכול למחול זכותו וטובתו אפי' מה שהוא שלו מן התורה כמו שאיתא בכתובות (מ ע"א) בשנם אי אמרה לו בעינא מי איכא לעשה כלל ופט (ע ע"א) ע"ש שאין לך עלי שאר כתות ושונה בדבר שבממון תנאו קיים. אלא אם יוכל לבטל תוב ושול שביעו לבין חברו המוטל עליו מפני שכל הכוונה רק לתועלתו ולטובתו אז רק בתקנת חכמים מליט כן כמ"ש בתובות (נח ע"ב) שיכול לומר אי אפשי בתקנת חכמים ולא בדאו' וזה נראה בפוסיק רבא על ר"ה שאמר יכולה אשה לומר אינו נוזנת וכו' שמשמעט דאומר א"א בתקנת חכמים שומעים לו דזוקא בדרבנן אמרי' כן ואע"פ שרמב"ם פי"ב מאיסות ה"ב ס"ל דמאונות תייב הבעל מדאו' ואמה יכולה לומר אינו מזונת ואינו עושה. מ"מ השעם כיון שהי' תקנת חכמים שמעשה ידיה לבעלה תחת מזונות וכמו שכתב רמב"ם שם בה"ד וכמו שפי' בחש"ו בתובות (ע ע"ב) ד"ה ואבע"א ע"ש:

וכל זה אם כבר זכה בו אז דוקא כמה שהוא לטובתו יכול להסתלק ולומר אי אפשי בתקנת חכמים אבל קודם שזכה בו אפי' אם לא נתקן לטובתו יכול לסלק א"א וכמ"ש מהרש"א ב"ב (מט ע"ב) תוד"ה דמש"ה יכול לכתוב

לכתוב דין ודברים אין לי על הפירוש לפי שמה שתוכל הבעל פירוש הוא תחת פרקונה כמ"ש תוס' שם מ"מ כיון שמירי שכתב לה ועודה תרוסה טרם שזכה בפירות יוכל לכלך ח"ע מיי"ם וגריך לומר דהא דמייתי בגמ' שם רחי' מחני נזונת ואיני עושה הייט דכמו דנס לאחר זמן החיוב שנתחייב לה מזונות מ"מ הוכל להסתלק כיון שבחיוב למוכתה ה"ה שיוכל להסתלק לפני החיוב לפי שלא היתה התקנה לטובתו והא דפריך בכתובות (פג ע"ח) ח"ה לפי כשוהה נמי ומה קשיא הא נשוהה כיון דכבר זכה בפירות לא יוכל עוד להסתלק כיון דחיוב לטובתו דהוא התם פריקונה י"ל דפריך דכיון דהתם סתמא הני לפי' הינו רוצה לבטל מעליו לת חיוב הפדיון שלא ברוצה למחול חיוב הפירות ומ"מ היינו יכול להסתלק שלא בעודה תרוסה ע"ז מקשה למה לא יוכל להסתלק ולמחול זכותו ותירץ משום דידו כידה :

ולבאורה ק' מסנהדרין (מו ע"ב) דתבעי' להו הקוברה משום בזיונא לא משום כפרה למאי נפ"מ דהמר לא בעינן דלקברוהו אי משום בזיונא לאו כל כמיני ואי משום כפרה הא אמר לא בעינן כפרה הכי קאי דקוברה מדאו' מ"מ יכול לומר אי אפשי ולאו דוקא בדרבנן . וע' דלקוברה קאי למה כתב רש"י שם ד"ה הא אמר דכיון דאמר לא בעי' כפרה קאי שם הם יכבו לי' אינו מהכפר כמו שפירש בכריתות (ו ע"ח) למה לי פי' כפשוטו דשומעים לו כיון שאומר אי אפשי ואקוברה היא רק משום הקנאת דידי' . שלא י' דהא קניא לי' להש"י דבדאו' לא מני למימר אי אפשי וא"כ למה שומעים לו אין משום כפרה הא קוברה מ"ע ומ"ז פי' אמ"ה שומעים לו דאין חיובא בהקוברה ולא יכפר בה והרמב"ם פי"ב מהלכ' ה"ח דפוסק דאין שומעים לו כתב בטעם משום דהקוברה מצוה ועי' בלח"מ דבעל הלישבית ס"ל דהקוברה חינוך מ"ע מדאו' ומש"ה נראה כיון דהרמב"ם פסק דקוברה מ"ע דאורייתא לכן אין שומעים לו דבדאו' אינו יכול לומר אי אפשי ומדויקים דברי הרמב"ם ז"ל :

ועי' כי ב"מ (י ע"ח) דמש"ה אמרי' שם כיון דנפל גלי דעתי' דבנפילה ניחא לי' דלקני כד"ח לא ניחא לי' דלקני כיון דתקנת חכמים היא דלקני ד' אמות שומעים לו לאומר אי אפשי בתק"ח והא דאוז ריחמוהו לא פסקו כמ' זו כמ"ש ת"ה ורמ"ח ורמ"ה שם סעיף א' ל"ל דמ"ל דמנפילה אין רצי' שנתכוון לומר אי אפשי בקנין ד' אמות אלא שסבר שהנפילה היא קנין יותר מובחר מד' אמות :

(ב) **עי'** תוס' כתובות (מז ע"ב) ד"ה זמנין ורי"ם שם ותוס' ב"ב (מט ע"ב) ד"ה יכולה דמש"ה אינה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת לבעלי משום דיד בעלה כידה ואכה בגוף הקרקע . וגראה בכוונת דבריהם דלא אמרי' ח"ח בתקנת חכמים אלא היכא שבעה בפעמה זו להחזיק מה שבידה כמו במעשה ידי' שאינה רוצה ליתנם לבעלה אבל הכא כיון שהיא רוצית להוציא ממנו בפעמה זו כיון שהוא מוחזק בפירותי' אינה יכולה וכ"כ מרדכי כתובות פי"ב סי' רע"ז ושו"ת מיי' קנין סי"ד מוכח ברמ"ח מ"מ קע"ח ס"ג בניח שהיו בו רשות ומשמע שוחפים לכל ח' הי' בו כדי חלוקה אבל לא היו רשאים לחלוק מפני לוי שלא היה בו כדי חלוקה בחלק וקבה משמע מלו אחד חלק בניח ולא היה בו כדי חלוקה ואמר

שמעון אי אפשי בתקנה חכמים שיתנו לי אחד מגרה כי אם אחרי מלרי וכדי לבטל החלוקה אמר כן אין שומעין לו דל"ח אי אפשי בתקנת חכמים אלא להחזיק ולא להוציא ט"ז ומביא בשם ריב"ח (וכ"ה בתש"ז כ"ק ז ע"כ) שהקשה בכ"ק (ו ע"כ) למה בע"ח שרוצה וזכורית אין שומעין לו הא מדאו' דינו בזכורית אלא אחק"ח הי' בניטוית ועימא א"א בתק"ח והי' דלא יוכל לומר א"א בתק"ח להוציא זכורית כדהשתא . ועי' כנה"ג תו"מ ק"כ טור אות ד' שהקשה והירין כן ולא ריהה שאלת הקדמונים היא ואף לפמ"ש ר"ן בכתובות (לב ע"א) ולש"ז ב"ק שם בשם תלמיד ר' פרץ שזה בחמת ק' ר' אחא ברי' דר' איקא בגמ' למה אינו נוהה מזכורית א"כ נשלח דלא בפני לוין והכוונה שיכול הבע"ח לומר א"א בתקנת חכמים . מ"מ י"ל דלא פליג ע"ז דלהוציא לא אמרי' אי אפשי . אלא שמקשה מה הועילו חכמים שהקנו דבע"ח בניטוית משום נעילת דלת הא אם רוצה זכורית אפי פורתא ואין טוענים לו . יתכר עוד נעילת דלת :

ובבי תו"מ קל"ח בכא דאף דמעות אינם קושה כמטלטלין מ"מ אם התנו בהדיא שיקנה במעות קנה והש"ך שם חלק ע"ז דאינו יכול להתנות ולעשות קנין מדבר שאינו קנין והביא ראי' מרשב"א קדושין (כה ע"ב) שכל מקום שאמרו חכמים שאין קנין תן הקונים קונה לע"פ שפירש המוכר והלוקח שיקנה בו אינו קונה והרי הוא כאלו אומר שיקנה בחמירה בעלמא עכ"ל . והב"ח מסביר לדעת הב"י כיון דמעות קושה מדאו' אלא שלגבי הלוקח אמרו חכמים שאינו קונה יכול לומר א"א בתקנת חכמים וכן הק' המחנה אפרים קנין מעות סי' ו' על הש"ך וע"פ דברי הרשב"ם הנ"ל לק"מ דכיון שהלוקח רוצה להוציא מהמוכר את החפץ ע"י קנין מעות א"י לומר אי אפשי בתקנת חכמים :

ולבאורה קשה על ס' זו מרמב"ם פ"ח מטוען ה"ד הובו רבותי שאם אמר ההובע איני רוצה בתקנה זו שתקנו לי חכמים שאשבע ואטול אלא הריני כשאר התובעים ה"ז משביע את הנאשע ויכן ק"ל תו"מ פ"ז סי"ב ושטעם פשוט שיכול לומר א"א בתק"ח . ולפי מ"ש דלהוציא ל"א א"א בתק"ח למה יכול לומר איני רוצה לשבע ולטול אלא ישבע הנאשע הא ה"ב להוציא הוא דאם אין הנאשע רוצה לישבע לריך לשלם . וע' דפשוט הוא דזה שדיבו להיות נשבע ונוטל מיד בתחילת התקנה כלי חכמים להשביח את זכותו וכיו שהוא עדיף מכל שאר התובעים שאינם נשבעים ונוטלים אלא הנאשע נשבע ונפטר והוא אם ירלה ישבע ויטול אבל ודאי דלא פתחו את זכותו שיגרע מכל התובעים אלא שנתנו לו שני ברירות אם ירלה יעמוד על מנלו כל התובעים ואם ירלה יוכל לישבע ולימול וא"כ זה שאומר שאינו חפץ להשתמש ביתר שאת תאמר לו אלא שהנאשע ישבע אינו אומר כלל שאינו רוצה בתקנת חכמים דהא כך הי' תקנת החכמים שיהי' לו ב' ברירות . וכזה מיושב מה שהק' הב"ח שם על דין זה דהא תקנתא לתקנתא לא עבדי' מיי"ם ולק"מ דאין זו תקנה חדשה אלא כך הי' עיקרה של התקנה שלא ניטל ממנו זכות כל התובעים ויש לו יתרון עליהם לישבע וליטול :

ועי' עוד במרדכי כתובות ושו"ת מיי' הל"ל דל"ח א"א בתק"ח אלא היכא דליכא פסידא דאחריני . ויש מתליקים בפי' פסידא . דעת ר' יחיאל בשטן במהרי"ט

ח"כ תי"מ ע' דמגיחים רק לפסידת של מי שהוא בכלל התקנה שגם נעדו בתקנה אבל על פסידת של אים אחר שאינו בכלל התקנה אין מגיחים ומ"ה כתב דיורכי כתובה יכולים למחול שבועת התלמוד אף שמפסידים לבע"ח מאחר משום שאומרים ת"ח בתק"ת שתקנו הבית ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה. והמהרי"ם סי' י' חולק ע"ז דאינם יכולים למחול השבועה ולהפסיד להבע"ח מאחר דכוונת מרדכי דמקום פסידת ת"י לומר אי לפסי בתקנת חכמים הייט שם אב לאחרים יהי' מי שיהי'. ומביא רא' דכל יסודו של מרדכי בשם ריב"ח הוא מב"ק (ו ע"ב) אי שקלת כדיך שקול כדהשתח ואי לאו שקול כיוקרת דלקמי' כתובת למעלה והחם לא הי' הלוה בכלל התקנה ואפ"ה חייבי' לפסידת דילי'. וכן דעת תלמידו בכנה"ג תו"מ כ"ה כללי קים לי אות מ"ד דת"י לומר אי לפסי בתקנת חכמים אי אינו רוצה לומר קים לי היכא שמפסיד לבע"ח:

ובזה תמוה מ"ש הפלאה על תום' כתובות (נג ע"ב) ד"ה דינא דאזיל דאוכן ומפקי לי' שהק' מה נפ"מ שיטעון עמו דאוכן ואי' תום' דנפ"מ שיכול דאוכן לומר לבע"ח אישתבע לי דלא פרעתיך וכגון שמחל לו שטעון שבועת הבית ליפרע מנכסים משועבדים. והק' הפלאה דת"כ אין יכול שטעון לחזור על דאוכן הא יאמר לו הי' לך להשביע לאותו אם נפרע ואת הוא דאפסיד אנפשך כמה שמחלת לו מה השבועה ואי' כיון דהתקנה דהבית ליפרע ממשועבדים גריך שבועה אתקן לטובת הלוקח ויכול לומר לא ניחא לי בתק"ת ומ"מ יכול לגבות מן הלוה כי הטעם בחזקתו מה"ת והעלה כן לדינא דאפ"פ שמחל הלוקח השבועה אפ"ה יכול הלוקח באחריות לחזור על הלוה ובשלמ בע"ש למה לא הזכירו זאת הפוסקים. ודבריו המוזרים ועגד דברי שו"ת מהר"ם מר"ב שבמרדכי הל' דבתיבת פסידת לאחריני אי' לומר ת"ח בתק"ת וה"ג ע"י שמחל את השבועה הוא מפסיד לבע"ת ודמי ממש לשובדת של המהרי"ם שאין היורש יכול למחול שבועת התלמוד היכא שחב לבע"ת. ומתי' התום' אין רצי' לדיוק כי י"ל דמייירי שהלוקח הודיע להמוכר תיכף בשעת המכירה שמחל לבטל חובו כל השבועות ומתלה ומ"ה אין להמוכר מ"מ עליו:

ובזה מיושב מה שהקשה מהרש"ל בתשובה (פח ע"ב) תוד"ה הרואה למה יבם אינו רשאי למכור בנכסי לחיו כיון דהא דאמרו במתני' יבמות (לח ע"ת) דבתובתה על נכסי בעלה הראשון היא לטובתו ולהנאתו כמ"ש שם (לט פ"ת) מ"ש אשה הקנו לו מן השמים ועי' רש"י שם ובכתובות (פג ע"ב) ת"ל אם הוא רוצה לכתוב לה בתובה אמאי אינו יכול לומר לי אפשי בתקנת חכמים וכן הקשה בנ"ש סי' קם"ח סק"ג ודעת הב"ש דאם בשעת הינום רוצה לכתוב לה בתובה של נכסיו אינה יכולה לעכב ורשאי למכור ולפי דברי המרדכי ושו"ת מיי' הל' לא הקשה מידי דכיון שים לה פסידת אם ימכור נכסי בעלה הראשון יכולה לעכב ואין כיבם יכול לומר אי לפסי בתקנת חכמים:

ולענין מחלוקת ז אי יכולים למחול שבועת התלמוד עי' שוד בנ"ם אה"ע ס"ז סק"ד בשם שארית יוסף ופת"ש סק"ג וכנה"ג תו"מ סי' ק"ח טור אות פ"ו:

(ג) **דוקא** היכא שהתקנה לטובת עלמו יכול לומר ת"ח בתק"ת משא"כ היכא שתקנה נם למובת חברו וכמ"ש תס"ו בתובות (מז ע"ב) ד"ה קמ"ל בשם רמב"ן ורא"ה דבפרקונה כיון דהוא נם טובת הבעל אלא שבוה ממנו שהרי קנה לאחה לשמשו אינה יכולה לומר ת"ח בתקנת חכמים וזה הטעם בירושה ובקבורה דאין הבעל יכול לומר לאיני יורש ולאיני קובר משום דהוא טובת שניהם כמ"ש ר"ן שם והא"ע סי' ס"ם ס"ה בהג"ה וכ"כ מהרי"ט תו"מ ס"ם י' סד"ה ולאחר דיורכי בתובתה ת"י למחול שבועת התלמוד במקום שיש ב"ח דהשבועה נתקנה נם לטובת הבע"ח עי"ש:

(ד) **בתובות** (ג ע"ת) הניח זמן בתחד בשבת אינו מעלה לה מזונות. וקשה הא כל הטעם שתקנו שתשת ברביעי הוא משום טובתה דשקדו חכמים על תקנת נטת ישראל ת"כ למה אינו מעלה לה מזונות הא היא תאמרת לי אפשי בתקנת חכמים להשת ברביעי ורוצה אני להשת בת' בשבת:

ונראה לישב דכל היכא שתקנו חכמים תקנה קבועה ורצון חכמים הי' שהתקיים התקנה ולא יעברו על' אע"פ שהשעם הי' בשביל טובת אדם ת' ת"י לומר לי אפשי בתק"ת וכמ"ש תום' בתובות (מז ע"ב) ד"ה ומכין ורא"ם שם ותום' ב"ב (מט ע"ב) ד"ה יכולה דבפרקונה לא מלית אמרה אין רצוני להפדות דהוא נגד רצון חכמים שתקנו דיפדוה כדי שלא תצטע בין העכו"ם וב"כ אס"ו בתובות בשם ר' יונה מהירושלמי דלאו כל כמינה שתחכל הפירות וכשיבנו אחה תבחר בין העכו"ם בחזקת הפקר וב"כ שם בשם הריטב"א וב"כ טוהב"ע סי' ס"ט ס"ה. וכיוצא בחבו תום' בתובות (מז ע"ב) ד"ה הקנו דבטל ת"י לומר לאי מעבי ידיך במזונותיך בלא ספקה אפי' לר"ל דס"ל מעבי ידי' עיקר והטעם כמ"ם אס"ו בשם ריטב"א שאין זה רצון חכמים שתהא אופה ומבשלת ומניקה ותמות ברעב. וה"נ בתקנה שתשת ברביעי כ' תום' (ב ע"ת) ד"ה ותשת דאי לא ניחא בתקנת ברביעי מקרי עבירה ומ"ה ת"י לומר ת"ח בתק"ת זה נגד רצון חכמים:

ונראה ראי' לזה מניטין (יז ע"ת) שתקנו זמן בגט ור"ל לאמר מקום פירות בלא תפסיד ומ"ה מוקדם פסול דמסכדת מזמן הכתיבה עד הנתינה וק' למה פסול דיעבד הלא תוכל האשה לומר ת"ח בתק"ת שתקנו לטובתי ואני מוחלת על הפירות ומרוצה בגט זה ומ"מ הגט פסול אע"פ שהיא טובת כן וע"כ כל שחכמים תקנו כן תקנה קבועה וגוזע במקום לישוב לא שהסבה היא בשביל מזון ל"ת ת"ת בתק"ת וה"נ שתקנו חכמים שתשת ברביעי לא שהתקנה מקום שקדו לטובתה לא מצי למימר אי לפסי ועי' תס"ו (ב ע"ת) דלא די"ל ת"ת בתק"ת מ"מ לא הוא תולה בתקנה אין העבנה מבלו. ועפ"ז ניחא מ"ש בשו"ת ר"ן מ"ת דתר"נ שלא לישת ב' נשים י"ל שתקנו לטובת האשה ומ"ה אם טשת לאחרת מדעת הראשונה י"ל דשרי כיון שאומרת ת"ת בתק"ת שומעין לה. וכתב עוד שלא שאני מפקפק בזה כי שמא תרם זה לא לתקנת הנשים בלבד נעשה שלא לא לתקנת האנשים כדי שלא יכניסו מריבה בניהם ולכן אין להחיר האר"ש סכ"ל ולכאורה ק' דמה בכך שתקנו למובת הבעל סוף סוף הא הבעל שוטת ב' נשים תומר לי אפשר בתר"נ שתקנו לטובתי תע"כ דבתקנה

קבועה שכו' לטון חכמים כן ונוטע לגו' ח"י לומר לי לפסי ולבטל תקנתם :

וצ"ע עפ"ז דכרי ט"ז יו"ד שמ"ב סק"ח בבחולה שיכת ועדיין לא נבעלה ומהה לחה ולא הי' הפכד כסעודה ומ"ה הסור לבעול וכ' שהתחיל מיד ז' ימי לבילוה ותח"כ היבעל דהיו לומר כיון שחלה עליה התופה הו"ל כרגל ומתילה לא תתחיל בחבלות עד שיבלו ז' ימי התופה ו"ל דז' ימי המשתה הקבו רבנן לשמת חתן וכלה ומם לא ניחת להו בהאי הקישא דשם הנהוג תחלה ז' ימי המשתה ויש שחוכה לבעלה הלטרך להמתין ז' ימי לבילות ותיחבר י"ד יום ולפי' בממון יכול לומר ח"ל בהק"ת כ"ם בתידי דמלוה עכ"ל וע"פ הג"ל כ' דחקנה קבועה דז' ימי המשתה לחוב לבעלם לע"פ שהטעם הי' בשביל עונת הזוג ול"ל לומר לי לפסי וכתו בגע מוקדם ותב"ג :

ויש להרן עוד דמדינת קודם גשואים אין לה מזונה אלא מבים קבס בשביל בהגיע הזמן ולא גשאה מעלה לה מזונה וכמ"ש רמ"י בתובה (ע ע"ב) ד"ה בתגיע ח"כ פשיטא דה"ה בחתה לומר ח"ל בחק"ח ועי"ז נקנסי' להבעל דהת הוא לא פסם מידי . ובחם"ז (ב ע"ח) בשם רשב"ח ח' כיון דשקדו נתקן לטובת שניהם דחיכו נמי ניחת לי' לשמות עמה לכן חיכה יכולה לומר ח"ל ועי' עוד בחם"ז ח' לחר ובחם"ז ב"ק (ו ע"ב) בשם ר"י כ"ן משום דהות להוליה ממון וכמ"ש לעיל הוה כ' . ועי' הוס' בתובות (מז ע"ב) ד"ה זמנין וחוס' ב"ב (מב ע"ב) ד"ה יכולה דנסחפקו היכא דשוקרת תק"ח על לשולם מי יכולה לומר ח"ל בחק"ח:

(ה) **עי'** בחר היטב חה"ע סי' ס"ט סק"ב בשם בנה"ג דוקא לחתה חיני נוחת וחיני עושה שומעין לה חבל חם היתה עושה מלחכה חלא שחומרת חיני נוחת וחיני נוהגת לך לין שומעין לה . והמוה דמפורש להיפוך ברש"י בתובות (נח ע"ב) ד"ה וחיני עושה חלא לעלמי וכ"כ רשב"ם ב"ב (מב ע"ב) ועי' בחם"ז בתובות שם שמפרש בדעת רש"י להפיך דוקא בחופן זה יכולה לומר כיון דעושה מלחכה חבל חם לחתה חיני נוחת וחיני עושה כלל לא מהני :

סוגיא ח

איבה

ציונים ומראה מקומות

עירובין (פ"ח ע"ב) יומא (יב ע"ב עג ע"ח) חגיגה (כב ע"ח) יבמות (ג ע"ב) בתובות (מז ע"ח) תוד"ה משום . שם (נח ע"ב פח ע"ב ו ע"ח ב"ק (קג ע"ב) ב"מ (יב ע"ב) ורש"י ד"ה ארחב"א . שם (לב ע"ב) ע"ז (ב ע"ח) תוד"ה אסור . שם (ו ע"ב יט ע"ב) תוד"ה הגיע . (כו ע"ח) והוד"ה סבר . ירושלמי דמאי פ"ד ה"א וה"ב . או"ח קצ"ט ס"ג . שכ"ה ס"ב . יו"ד קי"ב סעי' בהג"ה . קמ"ח ס"ה וסי"ב בהג"ה . ש"ך סק"ה . קנ"ב ט"ז וש"ך סק"א . קנ"ד ס"א . רצ"א ס"ב בהג"ה . חו"מ ע"ר ס"ב . ער"ב ס"ט :

(א) **ביומא** (יב ע"ב) ליחת חירע פכול בכ"ג ומנו לחר תחהיו ליחסן חוזר לעבודתו שני כל מנות כהונה גדולה עליו משום דר"מ לא חיים ליכה . ור' יוסי לומר שני היו ליתי לא לכ"ג ולא לכהן הדיוט משום דחיים ליכה . וי"ל דהת דר"מ לא חיים ליכה היינו הם בעיהם שוים במעלתם . חבל הם השני קנין ממנו גם ר"מ חיים ליכה הם ישתם בכהונה גדולה כמוהו וכמ"ש ביומת (עג ע"ח) בבריית דבכהן שעבר לא חייבין ליכה משום דכוותי' הוא ובמשנת מלחמה חוטר מכ"ג חשו ליכה . ועי' חגיגה (כב ע"ח) דר' יוסי משום ליכה היקל להחמין ע"ה על טהרת יין ושמן של קודש . ובשה תר"פ כמלן מקבלים סהדותה מע"ה כר' יוסי חף דע"ה היו במקרא ובמשנה וד"ח ולחמרי בקדושין (מ ע"ב) דפסול לעדות מדרבנן ובפסחים (מט ע"ב) שפה דבריס נחמרו בע"ה חין חוסרין להם עדות ולין מקבלים מהן עדות ומ"מ משום ליכה הקילו :

ולכאורה קשה לר"מ דלא חיים ליכה הת מחני' כ"מ (יב ע"ח) מיחוה החשה לבעלה ולחמרי שם ע"ב ויבמות (ל ע"ב) דהטעם כי היכת דלא תהוי לה ליכה וסחם מתני' כ"מ הרי דר"מ חיים ליכה . חך כ' דפשיטא דליכה שבין חים לחשתו טיהרם ע"י שלום ביה כ"מ מיהה דלריכים למיחם לו ולחקן שלא יבת ליבי כך וכמ"ש שבת (כג ע"ב) גר ביתו וגר תושב גר ביתו עדיף משום שלום ביתו ורק ליכה בהנשים דעלמת לא חיים . ומש"ה ניחת דשמואל דקחמר כ"מ (יב ע"ב) במליחת חשה משום ליכה ומ"מ כ"ל שם דמליחת בנו וכהו קטנים היינו קטנים ממש ולא ס"ל כרחב"ח ח"ר יוחנן דנדול וכמוך על שלחן חביו הוא קטן ומליחתו לחביו משום ליכה וע"כ בחילוק הג"ל דחוקת בשלום בית שבין חים לחשתו ס"ל ליכה ולא במקום חחר חפי' בבן וחביו . חך קשה לר' יוחנן דס"ל כ"מ (יב ע"ב) דמיירי בגדול הסמוך על שלחן חביו ומשום ליכה חף דלא שייך טוד טעם דשלום בית וע"כ ס"ל דחיישי' לליכה בכל דוכתי והת שחם מהני' ר"מ ור"מ הת לא חיים ליכה ודוחק לומר דר' יוחנן לשימתו דפוסק ביומת (יב ע"ב) כר' יוסי דחיישינן לליכה ולדידיה מחני' דר"מ לחיית נ"כ כר' יוסי דמ"מ הת שחם מחני' ר"מ היא . ונרחי' לומר דדוקא שם לשלן ליה מכהונה גדולה שכבר זכה בה משום ליכה ס"ל לר"מ דלא משלקי' ליה דגדול הכחון משל"כ הכא במליחה דמונע רק לענין ממון עקבי' ממנו משום ליכה דהפקר ב"ד הפקר :

ויותר נרחה דליכה דהכא במליחת בנו הגדול וכן מחני' בתובות (מו ע"ב) התם זכתי במליחת בתו דחמרי'

שם הטעם משום חיבה לא דמי כלל לחיבה דעלמא. דהכא הפי' שם"י החיבה יניע להם נזק ועי"ז לא יזון האדם לתת בנו וכתו כמ"ש רש"י כתובות שם לא כמ"ש תוס' שם כדי שלא יקדשנה למטול ומוכה שחין והשם נופייהו ניתא להו שיהי' המניעה להביהם ולכן גם ר"מ מודה. ופליג רק בחיבה דעלמא שפ"י החיבה לא ינועל שום נזק ממון רק יהי' חיבה ופרוד הדעה בין חיש לרעהו ע"ז פליג ר"מ שלא תקטו הקטות כשביל כך:

(ב) **תוס'** ע"ז (ט ע"ח) ד"ה סבר כחנו דלא שריגן משום חיבה לי' דחו' וכ"כ ריטב"א שם (ח ע"ח) ועי' דביבה יו"ד קג"ב מסופק בחיסור מחלוקת כשרות על שלחן עכו"ם שחמרו בע"ז (ח ע"ח) לי שרי משום חיבה דלא דנלמד מוקרא לך ולחלת מזבחו מ"מ נראה מרמב"ם פ"ע מע"ז הע"ז דהוא רק חיסור דרבנן משום הרחקה מע"ז (וריטב"א הנ"ל חולק וכ' דהא דאסור לאכול בסעודת עכו"ם מחלוקת כשרות לי' דחו' הוא. ועי' מדרש שיר השירים פ' זאת קומתך מעיין בגליון הש"ס מגילה (יג ע"ח) גבי שהטו מסעודתו של לוטו רבב שרבב"י אמר שנעשו על שלחנו מחבשיל העכו"ם משמע דנעשו רק משום שלחנו מחלוקת חמורות ולא משום חיבה על שלחן עכו"ם דהוי רק מדרבנן)

וי"ל דלא דחי' דרבנן שרי משום חיבה מ"מ כיון שחיסור זה נסמך לקרא לא מהני היתר חיבה. ולזן לומר דחיבה על שלחן עכו"ם נרע משום דהוי לחיזרייהו דע"ז ומש"ה חזלי' לפי' בדרבנן להחמיר ז"ל דנם בלפני לידיהן מחירים משום חיבה ליתא ולית עמהם וכמ"ש הרחשונים וטיו"ד ס"ם קמ"ח משם התוספתא דמכירו מוחר שהוא כמחניף לו. ועי' פמ"ג חא"ח סי' ס"ל שהל סק"ה דמכיח מש"ך יו"ד קי"ב סקכ"ה כ"ו דרק מפני חיבה עכו"ם מחירים לי' דרבנן ולא מפני חיבה ישרחל ולא מלחתי שם רחי' לדבריו:

(ג) **ט"ז** יו"ד קנ"ב סק"ח כחב דכל היכה דעיקר החיסור הוא משום הרחקה וחיבה דרכו להרחיק לה ישרחל מן העכו"ם לין שייך להחיר משום חיבה:

(ד) **בע"ז** (כו ע"ח) דיקן דנטרי שבחת מחללים דידכו דלא מנטרי לא מחללים ותוס' שם (ים ע"ב) ד"ה הניח דכ' כעין זה דמלי לאחחמוטי למימר דאסר לן למיעבד שום חכשיטי עכו"ם ועי' חחם סופר מ"מ קל"ד בזה"ז ים היתר ליילד בשבת דאיכא למיחש לסכנחת ולא יקבלו חירון לדידן מנטרי שבחת וכו' סל"ל ועי' רמ"א יו"ד רל"ח סם"ב:

סוגיא ט

אדם חשוב. תלמיד חכם. חומרות.

והפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט.

(א) **מציגן** בהרבה מקומות דאדם חשוב לריך להחמיר על עלמו. מקור הדבר במחני' שביעית פ"ח מ"ח ואם מחשב הוא ה"ז לא ירחון עי' פי' ר"ש ורא"ש ורע"ב שם דאם הוא אדם חשוב שבני אדם למדים ממנו יש לו להחמיר על עלמו שלא לרחון במרחץ שהוסקה בקש וחבן של שביעית. ועי"ש בירושלמי כהדא ריב"ל חזיל מלוד לביח נברין בגין מסחי ול"ל לפירושם דבביח גברין לא הסיקו בחבן וקש ומש"ה שרי לרחון שם. ול"ע מ"ש כ"מ פ"ה מטמיחה ה"כ דהוסקה בחבן וקש לרבותא נקט שחט"פ שידוע שלא הוסקה אלא בחבן וקש לא יהיה בה דא"כ למה רחץ ריב"ל בביח גברין. וכן הוא בשבת (נא ע"ח) ת"ל ר' נחמן לדרו עבדי' לעמין לי טבן ואייתי לי מיא דאחים קפילא לרמחה שמע ר' אחי ואקפיד וכו' והוא סבר אדם חשוב שאני וכן במ"ק (יב ע"ב) שבח (קמב ע"ב) ותוס' שבח (קמג ע"ח) ד"ה שמואל ור"ן שם דמחמיר על עלמו הי' משום דהוא אדם חשוב וכ"כ רא"ש שם דלכן הביא הרי"ף דיני מוקלה לף. דשסק כר"ש דמוקלה שרי כדי להשמיעו דאדם חשוב יחמיר וכן הוא במו"ק (יח ע"ב) (יב ע"ח) וכן בפ"ז (ח ע"ב) ויו"ד קנ"ב ס"ח וש"ך שם סק"ב. ובפ"ז (מח ע"ב) וטוי"ד קמ"ב ס"ט ומגילה (כב ע"ב) ותוח"מ קל"ח ס"ח. ובב"מ (סז ע"ב) האי מסכנחא בחחרת דמסלקי לה ניטול חלא בנכייחא ונוכחא מרבנן אפי' בנכייחא לא ליטול ורש"י שם מפני שלריך ליישב דרכיו ולהחקדם לף בשוחר לו פן ילמדו ממנו לזלזל בחיסורים. ושם (טג ע"ח) וטוי"ד קע"ג סט"ז. ובכחובות (נב ע"ב ושם ע"ח) ועי' יד מלחי שם"ח בשם ה' קדוש דבגדרים (סב ע"ב) דפריך רבינא לר' אבי מלפני עור אע"ג דלא קאי בחרי עברי דנהרא אלא משום דאדם חשוב הוא לו להחמיר וחמה עליו בשדי חמד כללים לוח ו' כלל כ"ז לוח ח' דע"ב כוונת לחד קושם דמדלו' אדם חשוב עובר בלפ"ע אפי' לא קאי בחרי עברי דנהרא דאי מדרבנן הא לכ"ע אסור לף בלא קאי בחרי עברי והדבר חמוה שיהי' חילוק מדאי' בין אדם חשוב לשחם בני אדם. ולק"מ דוחאי כוונחו רק דאדם חשוב לריך מדרבנן להחמיר והא דמקשה בשד"ח וכ"כ יד מלאכי דמדרבנן לכ"ע אסור ז"ל כמ"ש ש"ך יו"ד קי"ח סק"ו ומנ"א שמ"ז סק"ד דבנכרי אין איסור מסיים בלא קאי בחרי עברי ואפשם בנכרי מיירי. ועי' כ"י יו"ד קי"ב בשם הרא"ה בפת פלטר נכרי דלף דמוחר מ"מ הוא מכוער לח"א. ועי' כ"י לא"ח ס"ם חקל"ז דעם כ"י ורוקח דאדם חשוב לריך להחמיר בחוה"מ בדבר האבוד ובדק הבית חולק עליו:

וטעם הדבר דאדם חשוב יחמיר עי' רש"י שבח (נא ע"ח ונקמב ע"ב) ד"ה לי לחו ובכחובות (פו ע"ח) ד"ה אדא"ח וב"מ (סז ע"ב) ד"ה ונוכחא כדי שלא ילמדו ממנו להקל ולזלזל באיסורים. ועי' בריב יוסף לא"ח רנ"ז שבהב טעם מפני שילעיזו עליו בני אדם. ולפני טעמים אלו י"ל דלק בפרהסיא יחמיר וי"ל טעם אחר דאדם חשוב לריך להחנהג בפרישות והינוחות יותר משאר בני אדם ואפי' בלעטה נמי:

(ב) **ברמב"ם** פ"ע ממלוה ה"ז מביא דין אדם חשוב יחמיר. ובטור מובא בכסף דוכחי. ועי'

ס"ך יו"ד קנ"ב סק"ב ורמב"ם ולטור משמיטו דין אדם חשוב בכמה דוכתי משום דמלתא דפשיטא דאדם חשוב נריך להרחיק מיע בכל מה שיוכל. ועי' בכ"י תו"מ י"ז בשם מנחת יעקב כלל ע"ה אות ל' דלא קיי"ל כן ועיי"ש בחמה עליו:

(נ) **בשבת** (נח ע"ה) ומו"ק (יב ע"ב) היינו דר' אחי מיקפד על ר"נ בהקל. משום דאדם חשוב נריך להחמיר. ועי' מג"א רנ"ז סקט"ו בשם כנה"ג דקיי"ל כעובדות הלו דאחי' בהדם חשוב ברי. ובעצמו משום דר"ג ור' יוסף ס"ל דמותר כוותייהו נקטי' וכ"כ פר"ח יו"ד קי"ג סקנ"ג דקיי"ל דברי חכם דר"ג ור"י עבדו הכי ומעשה רב. וב"ך יו"ד קי"ב סק"ב חולק ע"ז. ועי' הב"ח מוכח כ"י יו"ד קי"ג דמיני מחיקה של עכו"ם דאדם חשוב יש לו להחמיר. שכדי להתרחק ממעשה עכו"ם דאי לכל אדם חשוב לקדם עלמו במותר לו וכ"ש בדברים האלכלים מחוש העגול ויקל לאחרים ויחמיר על עלמו עכ"ל ואין לומר דכוונתו דוקא בדבר זה דמהבלות של עכו"ם דאדם חשוב יחמיר דהא בש"ס איתא חומרת דאדם חשוב גם בטיניס אחרים. אלא ל' הכוונה דאפי' הכא בכבולי עכו"ם דר' נחמן ור' יהודה נזיהה לה חכו כמ"ש בשבת (נח ע"ח) ומ"ק (יב ע"ב) מ"מ דאי להרחק כיון דמעשה עכו"ם הוא. ועי' בתר שכתב שכ' דוקא בכבולי עכו"ם יחמיר והמה עליו כיד מלאכי חוח ו':

ובברכי יוסף חו"ח רנ"ז מקשה מר' נחמן בשבת (נח ע"ח) דלא חש לחומרת דאדם חשוב ולא החמיר על עלמו. ובכהונות (פו ע"ח) נבי קריאתיה דחניגא כהונתה בכותא הגיה תר"ג ליכא דליכתא לה עלה ומו' תר"ג עשינו עלמנו כעורכי הדיינים משום דאדם חשוב אחני ומקשה דידיה לדידיה ועיפ פשוט י"ל דאין זה כלל בכל דוכתי דאדי"ח לריך בכל דבר המותר להחמיר על עלמו וכמ"ש הר"ן מ"ק (יז ע"ח) ד"ה במלחא דפסיקא דרבוחא קאמר דאפי' לורבא מרבנן בעריך סיבי' נח במשלו ובמהנהו עביד דינא לנפשיה במלחא דפסיקא ליה. ובברכ"י חי' בשם אור יקרות דבשבת (נח ע"ח) אומו דבר עלמו שעשה ר"ג להטמין את הטנן וכל שנאכל כמו שהוא אי מותר אלא שים חשם שילמדו ממנו גם להחיר עי"ז דבר אחר ועי"ז לא חשם ר"ג. מבא"כ בכהונו' דבאמת אסור להיות מעוררי הדיינים ואע"פ שמי שהוא קדוש מותר לא כ"ח ידע שר"ג הוא קדושה. ועוד חי' דבכתובות אין החשם משום שילמדו ממנו רק משום הולאת לעז שמנמר שעמחא לאינשי ועי"ז חשם ר"ג. אבל ברש"י בכהונות ד"ה אדם לא כ' משום לעז אלא לפי שילמדו ממנו ויעשו כן אחי' אלא בקדושים:

(ד) **בב"מ** פ"ז מעכו"ם היכ"ח כתב דדבר שאינו טרחא דעת ריף ורמב"ם דכל א' לריך להחמיר ע"ע באדם חשוב ומש"ה במקום שים אחרה נוחלת את הדגים חייב כ"א לרון כי מטח להחם כמ"ש בע"ז (מח ע"ב) דא"ל ר' אחא לאמתי' כי מטית להחם להריטני. ועי' כ"ת יו"ד קמ"ב ד"ה ואפי' שאהרן סיטחם דאחמרי בכל אדם אף דבגמ' אמרי' אי בליכא דרכא אחרינא לאה לי אריטני דהייט דוקא בר' אחא דבני נהור הי' ועורת גדול הוא למשכו במרולה ולכן א"ל לעיל ועי"ז מהרן אד"ח שאני אף דבני נהור הוא אחמיר אבל בליכא טורח גדול כ"א יחמיר. ויש להבחיר דברי דאין אינא דרכא

הא

אחרינא אסור א"כ הא דיכול לרחן ע"פ הוי כאינא דרכא אחרינא:

(ה) **בב"מ** (סז ע"ב) האי מסבנחא באחרא דמפלקי לא ניכול אלא בנכייחא ועורכא מרבנן אפי' בנכייחא לא ניכול. הרי דאפי' במניע לו הפסד ממון עי"ז נריך אדם חשוב להחמיר. ועי' מ"ק (יח ע"ב) בהיא גמלא דחורא דמרון ברי' דרבין ומר בריה דר"א בריה דרבא דאחרע מילחא בא' מהם ופסקי' לגמליה ומקשה ר' אחי למה לא חיים לפסידא דחבריה ואי' דאדם חשוב שאני ומוכח דאפי' במניע עי"ז הפסד לאחרים נריך אד"ח להחמיר והמה דפשיטא דאסור להחמיר היכא אמפסיד עי"ז לאחרים וכמ"ש מהרי"ק שורש כ"ח. וע"ש נר' כמ"ש הרא"ש שם דהא דאמרי אדם חשוב שאני היינו דאד"ח אינ ליה קלה והוי הכלות דפרהסיא ודמיא לנעילת חנות דאסור ואין המעשה מפני חומרת דאד"ח. ועי' כ"מ פ"ה מאכל סוף ה"ט שפן דעת ריף ורמב"ם. ועי' ח' ר"ביב"ח שם אי מחמיר על עלמו ובעל מניאתה אי חייב לשלם לבעלים הפסידו:

(ו) **תוס'** ב"מ (סז ע"ב) ד"ה דרבינא כתבו דהא דרבינא אבל בנכייחא לאף דמבואר שם דאורכא מרבנן לא ניכול מבוח דרבינא לא רלה ליטול אה השם ולעביה עלמו אורכא מרבנן. ובקה לי הא אינה בהעניח (י ע"ב) לא כל הרואה לעשות עלמו יחיד עושה דברי ר"מ ר' יוסי אומר עושה וחבור לטוב לפי שאין שכח הוא לו אלא לעבר הוא לו וכן בראב"ן וקיי"ל כן דבדבר של עבר מבוחה הוא אם מחמיר ב"א באדם חשוב וה"ג ברבינא אי' דבר של עבר והפסד ממון למה לא החמיר אלא ליטול בנכייחא. וי"ל עפמ"ש בפלפולא חריפאה על הרא"ש סי' ל"ד אות ז' מבוח דמאן דאמר בנכייחא נמר מבדה אחוה כמ"ש בגמ' וביון שמפורש בחורה להיחר לא רלה ליטול אה השם. ועי' ב"ח יו"ד קע"ב ד"ה ומ"ש דבאחרא. ועפי"ז נדאה מ"ש חיים שאל ח"א סי' א' דב"ח יכול לומר אני אני אדם גדול ואיני רולה ליטול אה השם ומבוח רצוי מהאי דרבינא. די"ל ההם שאני מבוח דמפורש בקרא להיחר:

ועפ"ז נראה לי לייסב מה שהק' בס' שורה הלבות על ה"ג להגאון ר' שלמה שלם ז"ל חלק א' (דף נח ע"ב) על רבינא דלא רלה ליטול אה השם מברבות (ז ע"ב) דאם אינו טורח מלאכה בע"ב לא שייך יהרא מבוח דהוא שוא"ת דהרואה אומר מלאכה הוא דאין לו דמה בעלני אינא בשוקא וה"ג מה שלא יאכל בנכייחא שוא"ת הוא ול"ש יהרא ולמה לא רלה ליטול אה השם ועיי"ש מה שאי'. ועפ"ש דברי פלפולא חריפאה הנ"ל לק"מ דשא"ה דמפורש בקרא. ומש"ה אינא מ"ש כ"י אא"א חקל"ח סד"ה אסור לקלור דכיון דרב חנדו לי' בחוה"מ אע"ג דאדם מבוח הוי כוותיה קיי"ל. ובקה מה ראי' מרב דלמא לא החזיק אע"ג דאדם חשוב וכמ"ש חוס' לרבינא ולהנ"ל ניחא דדוקא ברבינא אמפורש בחורה להיהר י"ל שלא רלה רבינא להחמיר נגד דברי חורה. שוב ראיתי דאי אפשר לומר דרב לא החזיק אע"ג דאדם חשוב דמפורש בגמלה (כב ע"ב) דרב לא נפל על אנפי' מבוח דאין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אא"כ נענה כיהושע בן נון:

ובזה יבואר מ"ש בחוספחא שבת פי"ז בה"א מניחים מעל השלחן עלמות וקליפין ב"ש אומרים מסלק את הבלה כולה ומנערה ר' זכרי בן אבקולם לא הי' נוהג לא

כדברי כ"ם ולא כדברי כ"ה אלא טעל ומעלין אחר המטה ת"ר יוסי עטותטו של ר' זכריה כן הכקולם שרפה את ההיכל עכ"ל . והמוה ההמשך דמה ענין עטוהטהו של ר' זכריה שאמרו בגיטין (ט ע"ח) בענין תורכן בית המקדש למנהגו שהי' מעלין את העלמות אחר המטה . ונראה דהוספתה ביאדה דעת ר' זכריה לענין דינא דאשור מעום מיקלה אפי' לנערם ע"י הטבלה רק כל זמן שהם בפיו ווקק אחר המטה . ומעום דאפשר לומר דגם ר' זכרי' ס"ל להיתר אלא שמתיר על עלמו הי' מפני שהי' מחזיק את עלמו לאדם חשוב וכמ"ש שבת (קמב ע"ב) אמר לבני אי לאו דאדם חשוב הוה כפית הכיפי למה לי וכמ"ש תום' שם (קמג ע"ח) ד"ה שמואל דאע"ג דס"ל כר' שמעון דשרי בגילה שהגילה בשבת מ"מ התמיר על עלמו מעום דהוי אדם חשוב על זה מביא ההוספתא דאי אפשר לומר כן דהא ר' זכרי' הי' עטותן ולא החויק ח"ע לאדם חשוב וכמ"ש עביאטותו של ר' זכרי' התריבה וכו' אע"ב שמדינא ס"ל כן להיסור לכל אדם :

(ז) **מצינו** באדם חשוב גם קלות יותר משאר בני אדם . עי' שבת (קלט ע"ב) לוכתא מרבנן דשקל בריא דחומתא ומנח בבראי דדגת ואמר לאלטוי מכוונא ונתים במברא ועבר להאי גיסא ובייר פירי ואמר הכא למיגם המכוונא ס"ל העדמה הקמרא העדמה בדרבנן הוא וגזרינן מרבנן לא אתי למיעבד להחילה והתירו העדמה זהה דק לוכתא מרבנן וכן ב"מ (ל ע"ח) בוקן ואינה לפי כבודו יכול להתעלם וכן שם (עה ע"ח) ה"ח מוהרים ללות זה מזה בריבית מ"ם מידע ידעו בריבית אסורין ומהנה הוא דיבבי אהדדי וכן בחולין (קלד ע"ב) אתי בקא דדגי דההוא לבי מדרשא קדם ר' אמי וזכה ' בהן והיכי עביד הכי והא כ' ונתן ולא שיעול מעלמו וכו' אדם חשוב אתני אמ"ה שיעל לקדש ולזכות וכן ב"ק (קיד ע"ח) אבעיא להן אדם חשוב דשמכי' עלי' כבי הרי מפקי ממונא אסומו ולא אבעי' לי' להכהודי (בפני ערכאות עכו"ם) ח"ד כיון דאד"ח הוא לא מלי מסהמים להו ומלי להכהודי ועי' פהתי אשובה חו"מ סי' כ"ו סק"ב דמביא מ"ם בעה"ת בשם ר' שריבה נאון ים רשות לזקנים ולתלמידים שילכו להעיד בערכאות שזה חייב לזה וכ' לפרש זה לכוונת דאפי' להם הוא יותר דבר זה לעשותו דלא נימא אדם חשוב לריך להתמיר על עלמו . ולי בראר דכוונת ר"ם נאון ע"פ גמ' הנ"ל דאד"ח כיון דלא מלי להסהמוטי אף דשמכי עלי' כבי הרי שרי . ועי' תוס' פכתים (נא ע"ב) ד"ה אני שרשב"י שאכל בפיהי כרוב בשביעית אף שבעם על אחרים שאכלו משום שלא הי' רולה שע"ה יבמכו עליו כ"ו שלא פסק הלכה כמותו ול"ע כמו שהק' מרהה"פ שביעית פ"ע ה"ח ד"ה רשב"י דאין לפשר שהי' מיקל לעלמו ומחמיר לאחרים . ומחרץ דמה שאכל רשב"י הי' כמקום שלא נהגדו על השביעית :

ועי' עוד כיו"ב יו"ד ק"כ רמ"ח סע"ז בריבית על ידי שלית דאין לפרשם ההיתר בפני ע"ה ועי' ש"ך סקכ"ב דכן הוא בתוחות (נט ע"ב) אפי' לא קרא אלא ק"ש שחרית ועבדית קיים לא יתום ודבר זה אשור לאמרו בפני ע"ה וביו"ד קכ"ד סכ"ד בהג"ה אם עם עכו"ם שלא בכוונה ביין שרי ואין לפרשם בפני ע"ה וכן מג"ח סי' רע"ו בק"י של מ"ם רמ"ח להתיר אמירה לעכו"ם בטלטול מיקלה אחב דאין להתיר אלא לבני תורה וכ"כ סי' ש"ח בשם ב"י בשפשידת ליהן קודם שהוסק האשור ומ"מ אין להקל בפני ע"ה ועי'

בעין זה רש"י התענית (יג ע"ח) ד"ה בשאמרו דלילי ט"ב מוהר במלאכה אבל אין מפרשמים הדבר וכ"כ רש"י חולין (יב ע"ח) ד"ה פשת נאבדה הריאה הבהמה בשרה ואין מפרשמים הדבר :

ובעין זה שבת (יב ע"ב) אדם חשוב לא נזרי' שמא יטה משום דאין דרכו להטות וכ"כ ב"י יו"ד קל"ה דמש"ה הרמב"ם בפי"ח מה' ח"ב הי"ב כ' דמוענת הטוב לבעלה בימי נדתה לשור ולא חילק דע"י שנוי מיהר כמ"ש בכתובות (פה ע"ח) דס"ל שלא התירו ע"י שנוי רק לאדם נדול דומי' דהך דינן בכתובות שהיו זכורים והרדים לדבר כ' ביותר ולא יכלו לחטות אבל לא לשאר כל אדם (אבל דבריו המוכיס מאד כי רמב"ם פכ"ח מאישות ה"ה מביא דין זה דע"י שנוי מותר כמ"ש ה"ה כאן ובודאי סהך ח"ע על מ"ם שם) :

ובן עי' רמב"ם פ"ד מנחלות ה"ה מי שהיתה לו שפחה והוליד ממנה בן וכו' הם תלמיד חכם הוא או אדם כשר שהוא בדוק בדקדוקי מלות הרי זה ירשנו והם משאר הדיוטות הוא ה"ז בחזקת עבד לכל דבר ועי"ש בה"ה הרי ד"ח דים לו חזקת כשרות ירשנו בנו ושאר כל העם בחזקת עבד הוא :

ומצינו שוד בשאר מקומות חלוקים בין אדם חשוב לכל אדם . עי' בריטת (יט ע"ח) כל המספר אחרי המת כאלו מספר אחרי אלהן חיי וכו' שאני נורעה מרבנן דאקב"ה הנא ביקרי' ובפסחים (קי ע"ח) לענין זונות דאדם חשוב שאני דכתיב ליזהר טפי . ובקדושין (ז ע"ח) אבא באדם חשוב שבקי' דבאתי אשאה דמקבל מאנה מינה נמרה ומקניא ליה וכתבה וכע"ז (מד ע"ב) אלא בשוכה ר"נ בשוכה אחרים דמי והא"ד פ"ה מבמיניה ה"כ דפי' והם מהחשב לא יהיון דמיהר ליהון בחנם קאמר ולא בשכר דהוי כפחורה והם אדם חשוב הוא דחנם דיד' בשכר דמי לא יהיון . וכע"ז (כח ע"ח) אדם חשוב שאני ומפהפי למקבלי לכך נהרפא ר' יוחנן ע"י העטו"ם . ובם (כט ע"ה) היון דאיכא מריאה מאחוי באדם חשוב . ויו"ד קע"ג סע"ו והם המוכר אדם חשוב שפיטרין לעוקה המכס בשבילו מ"ל להת לו שכר עמרו . וכן ערכין (יט ע"ח) והם אדם חשוב הוא אע"ג דלא פרים לפי כבודו וב"מ (ט ע"ב) ואי אדם חשוב הוא קני וב"ב (ט ע"ח) ה"מ היכא דליכא אדם חשוב אבל כשיש אדם חשוב אפי' היכא דאיכא אדם חשוב לא כל כמיניהו דמהנו :

(ח) **מצינו** בכ"מ שהחמירו בכמה דברים לפי שהיום בני תורה עי' שבת (קלט ע"ח) בנני בשבר שהחמירו עליהם בכילה ובכשותא בכרמא ובמת בי"מ וכן יבמות (מז ע"ח) ר"ת בר אבא אילקלע לבבלא שהחמיר ר"י בהורמבן משום בשולי עכו"ם וכן ע"ז (נת ע"ח) בשבשך עכו"ם אלא בכוונה ואבר בשביעית ובהרדעת ומחוזא לפי שהיום בני תורה וכעין מ"ם בשירוזין (ו ע"ח ק ע"ב) וחולין (קי ע"ח) רב בקעה מלא ובדר בה גדר וכן פסחים (מ ע"ב) אילא דשרי כי האי מלחא בדוכתי דשכיחי עכדי . ועי' תום' שבת (קלט ע"ב) ד"ה יו"ם על בני מליאן וכילה (ו ע"ח) ד"ה החידוש שדעת ר"ת גם לדידן היום בני תורה וכ"י חולק ודעתו דלדידן אין מחמירים . ור' יחיאל דעתו כר"ת בפרהסיא דאוכא מלחא :

(ט) **חילוקים** בין ת"ח לאיש אחר מפורש בש"ס בראבה מקומות. ומעם מהם שבת (קיד ע"ח קיט ע"ח קלט ע"ב) מ"ק (יז ע"ח) קדושין (מט ע"ב) ב"מ (כג ע"ב מב ע"ח עה ע"ח קח ע"ב) ב"ב (קמח ע"ח קעד ע"ב) כתובות (קו ע"ח) חולין (מד ע"ב) טוה"ח קלו ס"ח. ס"ם עיי. וכ"ם שלט. מג"ח תקפ"ח סק"כ. טוה"מ סמ"ח וסמ"ע וב"ך. סי' ד' ברמ"ח. סי' פו סמ"ע סק"ד וש"ך סק"ח. יו כ"ב. כ"ח ס"ה. פ"ב ס"ו ס"ו. רס"ב סכ"ח. רפ"ז ס"ב. תה"ע סי' ב' ס"ו. סי' ל"ח סכ"ז סכ"ח וב"ם סקנ"ד. יו"ד רמ"ג ס"ב:

והנה ברמב"ם פ"ג מהוכל ה"ו מפורש דגם בזה"ז יש ת"ח לענין ליטרת דהבח עיי"ש שכ' מעמים היו תלמידי תמיד ככך בספרד. וכן דעת טוש"ע שהבי' דין ת"ח בכמה דוכתי. וכ"כ מהרי"ט ח"ב חא"מ ס"ם מ"ז מוכח ש"ך חו"מ סס"ח. אבל עי' ה"ה פכ"ג מבחת ה"ג כתב שאין לורבת מרבנן מלוי בזה"ז וכ"כ מהרי"ו בשם רבו מהרי"ל (והחשובה מדפבת במהרי"ק שורש קם"ג עי' שם הגדולים אות י' קם"ת ופי' רמ"ח יו"ד רמ"ג ס"ז שכ"כ מהרי"ק והוא הוא) ורחיותיו המה ח' מיחשובה פ"ק דחולין שכ' שאין בזה"ז ת"ח שיודע לפי' מס' כלה. ושוד ראי' מהוס' ב"מ (סז ע"ב) ד"ה רבינא שרבינא לא הי' מחזיק ת"ש כת"ח מכ"ם תו. ושוד ראי' דהמדי' בב"מ (כג ע"ב) הני תלת מילי עביד רבנן דמקנו בתילייהו ואי מבני במלחא אחריבייהא לא מהדרי' לי' ופתה אין מזהירים בזה. והנה על ראי' ב' מחוס' ב"מ י"ל דאף דרבינא לא החזיק ת"ש כת"ח מ"מ לא בעל דין ת"ח לגמרי ונם לפמ"ם לעיל בחות ו' בשם פלפולא חריפתא אין רחי". ורחי' ג' מב"מ (כג ע"ב) ב"מ דמדלה קאמר שם בפ"מ אי מקרי ת"ח לכל דבר ופורש רק לענין אבדה דלא מהדרי' לי' משמע דדוקא אבדה אית יכול להוליא בטב"ע דתבדי' לי' למשקר אבל לעניבים אחרים עדיין לא ילא מכלל ת"ח ועי' בם חוס' חולין (מד ע"ב) ד"ה אינה ת"ח זה הרואה טרפה לעלמו דכ' ג"כ דשם קאי רק לענין להדר לי' אבדה בטב"ע. ועי' רדב"ז חתל"ד (תכ"ג) שכ' אחי משם אי אינה השחא לורבת מרבנן שיהי' מותר לו העברמה. ולפלא שלא הביא דעת טוה"ח ס"ם ע"ד וס"ם של"ם דמבואי דין זה דהעברמה שרי לח"ת בם בזה"ז. ועי' מג"ח ע"ד סקט"ו שכ' ג"כ כרדב"ז שאין ת"ח בזה"ז ועי' מג"ח תל"ת סק"ב. ועי' שבו"י ת"ח קמ"ד שכ' שאף שאין בזמבו ת"ח מ"מ יש דין טורבת מרבנן שפירושו בחור חריף. וק' עליו מה"ה פכ"ג מבחת הל' שכ' שאין טורבת מרבנן אלו בזה"ז:

(י) **מצינו** בגמ' אף מה שמותר ע"פ דין מ"מ נהון להחמיר ואביהן דבולהו בחולין (לז ע"ב) ביחזקאל שלא אבלתי בשר בום בום. ושלא אבלתי מבהמה שהורה בה חבם. עי' בילה פ"ב מ"ו מה בעשה לבית אבין שהיו מחמירים על עלמם ומקילים לבל ישראל. וכן שבת פ"ח מ"ם טהגים היו בית אבא שהיו טוחבים כלי לבן לבוכם עכו"ם ג' ימים קודם השבת וכן בדכות (בב ע"ח) אמ"פ אמקיל אבי על אחרים מחמיר אבי על עלמי וכן שבת (קלד ע"ח) בבי ר"מ היו מחמיר על עלמו ולאחרים ברי ומפורש בירוש' ברכות פ"ח ה"ח אמ"פ שאבי מיקל לאחרים מחמיר אבי על עלמי וכן מחבי' ב"מ (עד ע"ב) ולא מפבי שהלכה כן אלא שרוה להחמיר על עלמו וכן תמורה (לד ע"ח) ר' יהודה אומר אם בח להחמיר וכו' וכן מש"ם פ"ג מי"ג אבל אם רוה להחמיר על עלמו וכו' וכן

סוכה (כו ע"ב) אם בח להחמיר וכו' ובירו' סוכה פ"ב סוף ה"י ולא שמיע ר"ג ור"ח ונכנס ויושב כל הלילה ועי' מרחה"פ שם דהאי תלמיד ס"ל דמחמירים על עלמם היו וכ"כ ב"י או"ח תר"מ ד"ה ואחבן דר' זירא בסוכה (כה ע"ב) שהחמיר ליבב בסוכה אף שהי' אחבן הוא מלד מדת חסידות וכן פסחים (מ ע"ח) בעל נפש לא יאחות וכן ברכות (בג ע"ב) תד עביד כב"ם ואסבת אחבקא דדהבא (ועי' ברכות (י ע"ב) כדי היית לאחוב בעלמך הייט רק מדעבר על דברי ב"ה כמבואר בירו' פ"ח דברכות ה"ד. והא דברכות (בג ע"ב) שהחמיר כב"ם וחזר לאחקם שאכל ובירך עם ברכה אחרון ואסבת אחבקא דדהבא. אע"פ שעבר על דברי ב"ה. הוא כמ"ם מלמידי ר' יוסה ורא"ם שם וע"ז חוו"ת קפ"ד סק"ח מקום דגם ב"ה מודו דעדיף טפי לחזור למקומו אלא שלא הבריחוהו ועי' כיולא בו חוו"ם שבת פ"ח מ"ם דהסב"ג מחמיר כב"ם ג"כ מה"ם דב"ה מודו דהבי עדיף) וכ"כ הום' עירובין (כח ע"ב) ד"ה מוטב דר"ם החמיר על עלמו. וכ"כ חום' פסחים (ל ע"ב) סד"ה והלכחא דר' אבי התמיר על עלמו וכ"כ חום' מ"ק (אא ע"ב) ד"ה לא אשאיה דשמא הי' מחמיר על עלמו ושם (כה ע"ב) סד"ה ועל דשמא מחמירים על עלמם וכ"כ חום' כחובות (קה ע"ב) ד"ה לא שהיו מחמירים על עלמם וכ"כ חום' ע"ז (כו ע"ב) ד"ה יכול אם רלה להחמיר אפי' בשאר מבות רבאי ורחי' מירושלמי שביעית פ"ד ה"ב מר' אבא בר זמינא אסול בגלה ואי לא קמילבא יאך דהביב אי בעית מקבול קבול דלית אבא אכיל וכ"כ רא"ם פסחים פ"ב סי' כ"ו דאפי' שבדאו דברי רבא דבבי למימר בשמור דלישה אינו שיעור אפ"ה לא הדר בי' ומחמיר על עלמו אי' מעשה קאילה לשמור מלה של מבוה עכ"ל משמע דאינו לבד אי' מחמיר וכל שאר החכמים לא בהגו בן וכ"כ רא"ם שבה פ"י סי' ג' ואם אדם חשוב מרוב עבותו ופריסותו אינו רוצה לסמוך על עלמו לעשות מעשה יבהג מדת פריסותו לעלמו וכ"כ בש"ע או"ח מ"ג ס"ט בשם הרשב"א מותר לרופא ליקח שביט של מ"ר בידו ואפלין ברחשו ובעל נפש יחמיר לעלמו וכ"כ ב"י יו"ד קי"ג ד"ה כ' בא"ח בשם הרא"ם אע"פ שהדעת טוטה לדבריו בעל נפש רשאי להחמיר על עלמו וכ"כ ב"י שם ד"ה כ' התשב"ן ויחמיר על עלמו ויקל לאחרים וכ"כ הג"ר נפחלי כ"ן בשו"ת מכם לבי סי' ע"ו בעיטל הלב שהחמיר בביתו וההיר לכל וכ"כ ב"י יו"ד קפ"ה ד"ה ואם בחבת דאע"פ שע"פ דין בחמבת בחמחלת שמואל דלא שביד טובדת בעפי' החמיר על עלמו וביו"ב במקומות רבים (ועי' רש"י בילה (ב ע"ב) ד"ה דהחירא ותו שם ד"ה וכ"ת שהכל יכולים להחמיר אפילו בדבר המותר):

ומצינו שלש מלוקים בדבר. (א) עי' מג"ח סי' ל"ב סק"ת בשם הים"ם פ"ת מחולין סי' ו' בשם מהר"ב דאין להחמיר רק במה שמליט שהחמירו אמוראים בחלמוד ופ"ך יו"ד פ"ם סקי"ז חולק ע"ז וכחב דמהר"ם משמע אפכא. (ב) ועי' אם"ז ב"ק (פח ע"ב) בעובדא דרבי ור' חייא הוו שקלי וחולי בתורחא אסחלקו לגדי הדרכים הוי מפסיע ואזיל ר' יהודה בן בקוסא קמייהו וכו' (ועובדא זו הובאה בירושלמי ספ"ב דברכות בבירסא מ"ד אחרים) מי שמחמיר בפני מי שבדול ממבו חייב בדוי. (ג) ועי' מג"ח סי' ס"ג סק"ב בשם ים"ם בק"ח פ"ז סי' מ"ח מי שמחמיר בדבר שפשם החירו רחוי לבדותו ואולי לשיטתו אזיל לעיל דמפני שלא החמירו בגמ' אסור להחמיר:

(יא) **והנה** בגד כל אלה המחמירים שבהון להחמיר אע"פ שמותר מדינא. מבינו בירושלמי ברכות פ"ב

ס"ט ומכח פ"ח ה"כ וגו' חזק' כל הפטור מן הדבר ושמעו נקרא הדיוט ועי"ש דקי"ל כן. ומובא ירושלמי זה בפי' המשניות לרמב"ם סוטה (כ ע"ח) שהוא בכלל חסיד שוטה. ובתוס' ניטין (ו ע"ב) ד"ה ת"ר ילתא ומנחות (לב ע"ב) ד"ה הא וסוטה (יז ע"ב) ד"ה כתבה ורח"ם ה' ס"ת סי' ז'. מרדכי ברכות פ"ח תות ח'. רח"ם סס פ"נ סי' כ' ומרדכי סוף מ"ק. רמב"ן קדושין (לח ע"ב) וניטין (לו ע"ח) ד"ה הא. ר"ן סוכה (כו ע"ב) ד"ה מעשה. ב"י או"ח ל"ב ד"ה וא"ל וב"ע סס ס"ו ומג"א סק"ח. סי' ט' מג"א סק"ה. ל"ב מג"א סק"ט. תע"ב ט"ז סק"י ומג"א סק"ו. הגה"מ פ"ו סוכה תות נ' ותו"ח תרל"ט ס"ז בהג"ה. ים"ם תלין פי"ח סי"ח:

ומעם הדבר. המעיין במקורו בירושלמי סס"ב דברכות דמביא על דין התחילו אין מפסיקים ומק' והא נקרא הדיוט אם מפסיק והב"י ממהגי' סס דאתן אם רגה לקרות קורא ח"ל דקאי כר"נ ועי' בנבלי סס (יז ע"ב) אתן אם רגה לקרות וכו' למימרא דרשב"נ חייש ליוהרא וכאן לא חייש ליוהרא וכו' גרסה דטעם הדבר דנקרא הדיוט משום יוהרא. וכן מפורש בפי' חרדים על עלמו מחמיר ולית בי' משום יוהרא ומעשה בחי והביאו לריב"ז לעשות את ההבדיל וכו' ואחר העלום לסוכה וכ' הר"ן ד"ה מעשה כלומר דלא תשיב כחי שאיט מוה בדבר ושמעה דנקרא הדיוט. הרי דהדיוט שנקרא הוא משום יוהרא. דהא בגמ' מפורש טעם דיוהרא. וכ"כ מרדכי ברכות פ"ח סי' ח' מובא ב"י או"ח סי' רלי"ח החחרים לקדוש ק"ם ולהתפלל בלילה מחי כיוהרא שכל השתף דבר שא"ל נקרא הדיוט. וכ"כ לחמות חיים ה' שבת דף ס"נ ע"ד מובא בכרכי יוסף יו"ד סל"נ סק"ח דהטעם משום יוהרא וכ"כ שבו"י ח"ב סי' מ"ד משום יוהרא:

ועפ"ז מיושב קו' תפלרת ישרחל סוטה פ"ז תות כ"ד על תגריפוס שקרא טומד ושכחוהו חכמים הא הפטור ושמעו הוי הדיוט. ועי"ש שתירן דתגריפוס לא הי' רלוי למלכות ע"פ דין תוכה ולא הי' רשאי ליכנס ולהכי שכחוהו דעשה כחורה. ועפ"ז דבריו מיושב קו' תי' הר"ן שהודרין (יט ע"ב) על מה דאיתא כמתני' שם (ית ע"ח) ר' יהודה חומר אם רגה המלך לחלון לא ליכנס זכור לטוב אחרו לו אין שומעים לו וקאמר בגמ' דטעם ר' יהודה דאע"ג דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול מ"מ מלוה שאני וכאן פליני ולא ס"ל דמלוה שאני ולמה כשוטה שכחוהו חכמים לתגריפוס דקרא טומד משום דמלוה שאני. די"ל רק לתגריפוס שכחו משום שלא הי' מלך נמור לגבל בכ"ד ס"ל לאפילו במלוה א"י למחול על כבודו. אך א"א לומר כדבריו דא"כ מה מקשה בסוטה (מא ע"ב) על תגריפוס הא מלך שמחל על כבודו אינו מחול דהא י"ל שאני תגריפוס שלא הי' מלך נמור אע"כ כמ"ם חוס' כחובות (יז ע"ח) ד"ה מלך דאע"נ דלא הי' מלך נמור מ"מ נהגו בו כבוד כמלך נמור:

אך עפ"י הנ"ל ניחא כיון דטעם דנקרא הדיוט הוא משום יוהרא ולא שייך יוהרא אלא אם יש בני אדם אחרים שאינם טהגים כמותו והוא מהמיר יותר מהם מש"ה כמלך שהוא יחיד בדורו אע"פ שמדינת מותר לקרות בי"ש מ"מ אם מחמיר וקורא טומד לא ניכר יוהרא ולא נקרא הדיוט. ואפילו לרשב"נ בברכות (יז ע"ב) דס"ל כאתן שייך יוהרא אם קורא ק"ם אע"נ דכ"ע קרי ולא מנכר החילוק ניט לבין שאר בני אדם. י"ל שאני התם כיון דיש חתנים לאחרים בעולם והם אינם מחמירים לקרות אלא הוא לבדו מחמיר שייך יוהרא משא"כ כאן דאין אחר כוותי':

(ועל נוף קו' חי' הר"ן הנ"ל בשחירת דברי חכמים מהגדרין דהין שומעים לו למחול על כבודו אפילו במלוה ובסוטה דשאתוהו חכמים. יש לייעב ע"ם מ"ש בחב"ל סי' ח' דאליבא אינה מלוה חיובית רק משום ענון דידה ואי אמרה לא בעינא ליהא לעשה כלל וכמ"ש כחוכות (מ ע"ח) גבי אונם. וכ"כ בחי"ם לאו"ח ח"ב סי' פ"ה ומש"ה הוי עשה קיל ולא גדחה מפני' עשה דשוס חשים עליך מלך אע"נ דבכל שאר מלות שבח הוא לו אם מוחל. ור' יהודה דס"ל זכור לטוב דעתו דעשה חיובית היא ולא משום ליהא דידה:)

ולא קשה מה תידם תזקי' דנקרא הדיוט הא בבר אמרה רשב"נ בתעניות (י ע"ב) דרק בדבר של נער יכול להחמיר ולא בדבר של שבח די"ל בתעניות מיירי רק בדבר שהח"ח נגדל ומצוה מבאר העם אז כ"א היכו יכול לעשות עלמו כח"ח. אבל בדבר שאין ה"ח משוה ס"ד דמוכח להחמיר על עלמו והוסיף חזקיה דגם בזה נקרא הדיוט:

ולפ"ז דהטעם משום יוהרא נראה דבלגעה מוכח להחמיר על עלמו דלא שייך יוהרא בלגעה וכ"כ שבו"י ח"ב סי' מ"ד דל"ם יוהרא בלגעה והמחמיר תע"ב ולא דמי לדברים שאסרו משום תגד דאתי' בחדי חדרים אסור משום דכאן אין האיסור רק משום יוהרא ובסוטה בלגעה אינו מכוון ליוהרא ואין כאן איסור. וכ"כ פח"ם יו"ד סי' רמ"ו סעק"י דל"ם יוהרא בלגעה. ומ"מ אין הדבר ברור כ"כ דק' לי מתענית (י ע"ב) דהא דמוכח להחטוות תעגית של יחידים ולא הוי יוהרא הוא משום דדבר של נער הוא הא ל"ה אסור והלא תעגית דבר שבלגעה דמי יודע אם אכל או לא ול"ד למלאכה דכ"ע רואים אותו שהולך בשל וכן יש לדקדק מהום' ברכות (יז ע"ב) ד"ה כ' שיפת דכ' אתן בזה"ז אם לא יקרא ק"ם הוי יוהרא והא ג"כ לגעה הוא ול"ע:

(ה) **בני** חופים ליכא יוהרא. (ה) עי' ברכות (יז ע"ב) מחלוקת רשב"ג וחכמים. לרשב"ג אם הכל חייבים אף שהוא לבדו פטור ל"ם יוהרא ומש"ה אתן קורא ק"ם אף שפטור כיון דכ"ע קרו. וכ"כ ברכ"י יו"ד של"ג סק"ח בשם תרחות חיים ה' שבת ס"ג ע"ד דנקרא הדיוט רק בדליכא אחריני דעבדי כוותי' אבל אי איכא אחריני דעבדי כוותי' אינו נקרא הדיוט אף שהוא פטור מן הדבר כדחזי' ר' יוסף דהוי סגי נהור ואומח פטור ממ"ע ואעפ"כ הי' עושה כיון דאחרים עושים אותם. ותירוש הוא שלא הניח שאם דברי נמ' הנ"ל. (ג) ולרשב"ג הלוי בשוח"ת כנון לבטל ממלאכה בט"ב ל"ם יוהרא דכמה בטלני איכא בשוקא (ועי' שבו"י ח"ח סי' קל"ד בכלי הדיינים ל"ם יוהרא כמ"ם פוק חזי כמה בטלני ה"נ הרואה לומר מקרא היה שם אלנו הכלים הללו). (נ) ובדבר של נער כנון תעגית (י ע"ב) ועי' בירושלמי ת"ח עושה ול"ם יוהרא כמ"ם תעגית (י ע"ב) ועי' בירושלמי

(ברכות פ"ב) ה"ם דאפילו בדבר של עבר מ"מ אם מחמיר בפני אחרים שהם חושש מ אמיריס כמותו אסור משום דמגאה תותח שהם חושש חסידים כמותו :

והנה בדעת הרמב"ם במחלוקת רשב"ג וחכמים עי' לח"מ בפ"ד מק"ש ה"ז שכ' שפוסק כרשב"ג וכתי' ר' יוחנן דמוחלפת השיטה ולכן בין בק"ש בין בפ"ב יכול לעשות עלמו כת"ח לכל בתוי"ם פסחים פ"ד מ"ה כ' דדעת רמב"ם כרבנן ובתו"ח תקל"ד סכ"ב פסק כמלחכת ט"ב כרשב"ג דיכול כל אדם להחמיר שלא לעשות מלאכה ובדבר של עבר קי"ל כן עי' כ"י ת"ח תקפ"ח וש"ע שם ס"ב ומג"א סק"ט :

ולבאורה ק' לדעת רשב"ג בברכות לתי' בחרת דהכוונה לומר מלאכה הוא דלית לי' דכמה בעלמי לישה בשוקא ובשוו"ת ל"ם יוהרא. למה לו לרשב"ג תענית (י ע"ב) הטעם בחענית דמוחר לכל אחד להחמיר ולהחעטח משום דבדבר של עבר כל הכוונה לעשות עלמו גדול שפה הא תענית ג"כ שוא"ת הוא ואפי' ליטו דבר של עבר שרי . ול' רשב"ג לא קאי שם לחענית דוקא שלא לכל דוכתי אפי' היכא שהוא קום ועשה מ"מ שם הדבר עבר ל"ם יוהרא ועי' רש"י שם ד"ה ר' יוסי . ומ"מ עי' ת"ח תקע"ה ס"ק דרך תלמידים מחענים תענית נשמים ולא כל אדם והקשה מג"א הא דבר של עבר הוא ומחרן דבחענית נשמים שייך יוהרא אפי וש"ע דמ"מ הא שוא"ת הוא ול"ש בו יוהרא :

(כ) **ורמב"ן** וריטב"א קדושין (לא ע"א) כחבו בטעם דנקרא הדיום . מפני דשובר לבל חוסיף והא דנשים מברכות במלות שהזמן גרמא לה דפטורות הוא משום שאין מחדשות מלוה חדשות אלא עשות מה שאנשים מלויים ועי' ברכי יוסף ת"ח ס"ז דאנשים אינם יכולים להחמיר שלא לעשות מלאכה בר"ח כנשים משום דגרסי שהיו בחותו מלוה מחחלה אלא שמיטל מהם בחוכחות עלי עון וכ"כ בם' הגיל חיו"ד סי' של"ג דמי שהי' חייב ונדחה מחותה מלוה לחחמיר וש"ד לנשים דיכולים להכנים ת"ש בחיוב מלות שהו"ג לפי שלא נחחייבו משלם . ורלי' לחלוק זה דמי שנדחה ונדחה גרע מדמי מעיקרו מירושלמי ברכות ספ"ב ר' יוסי ור"ש בר' יחק שישבו בסעודה והגיע זמן חפלה והפסיק ר"ש בר' יחק סעודתו ומק' והחני חזקיה הפטור ועשהו נקרא הדיום . ומה ק' הא החם בהפסקה שלחי דכ"ע חייבים להחפלל מנחה והוא היטו מחדש מלוה חדשה שלא עשה מה שהבל עושים ודמי לנשים דל"ם בל חוסיף וט"ב משום דהי' חייב ונדחה גרע ולפי טעם זה משום בל חוסיף לחפי' בנשה לחסור להחמיר :

ובראש ברכות פ"ג סי' ב' על מי שמתו מוטל לפניו פטור מבל מלות שבחורה מביא דירושלמי לחמרו ס"ז בל הפטור ושושהו נקרא הדיום . וק' מחה דבירושלמי שם ליחת לם רלה להחמיר על עלמו לין שומעים לו משום בבודו של מת משמע דוקא משום בבוד מת אבל לא לח"ה היטו נקרא הדיום ועי' ברכ"י יו"ד של"ג בחב דשייך בי' נם הא נקרא הדיום . אבל ס"ם ק' של הרח"ם דבירו' ליחת טעם זה . ונם ק' למה בחחת לא מייתי ירושלמי טעם זה דנקרא הדיום . וכ"ל

כמ"ש ברכות (יז ע"ב) לרבנן כיון דכ"ע קרו ולישו נמי קרי לא ממו כיוהרא ה"ל כיון דנם לחרים קורחים חע"ם שהוא לוץ ופטור מ"מ לא הי הדיום . והא דבהחילו לין מפסיקים מביא ירושלמי ברכות ספ"ב דהי הדיום לף דג"ב כ"ע חייבים . י"ל החם לף דכ"ע מחפללים מ"מ לטו לין דנים על חיוב החפלה אלא על ההפסקה מסעודה ואחרים בחחת לישם מפסיקים מסעודחם . או יש לייחב דברי הירו' דלף דנקרא הדיום ג"ב לף עדיפא קאמר דהם מפסיק לניטחו לא סבי לי' בהדיום אלא שמוחים ביזו . או לפמ"ם למעלה די"ל דבנשה לא נקרא הדיום י"ל דהבא במת מיירי בנשה או לפי מה שב' לקמן לוח י"ד חילוק בין חדם חשוב ונדול הדור לחבשים אחרים קמ"ל אפי' בח"ח דלא נקרא הדיום מ"מ לחשוב משום בבודו של מת :

(יב) **אופנים** דלישו נקרא הדיום . (א) עי' בהם"ז ב"ק (פז ע"א) . בשם המחירי דרק בדבר שאין בו טלטול ומוטר או הוא הדיום לבל מה שיש בו מוטר לא מקרי הדיום וכיו"ב כ' בשוחת אלי' ברכות (פ"ח מ"ב) דבל שהיא מלוה בעשה אלא שלא המריחוהו חכמים או הם עושהו טחנים לו שבר ומי"ש מה שפי' בירושלמי בשובדת דר"ם שהפסיק לחפלה : (ב) עי' ב"י אוה"ח ל"ב ד"ה ואם ירלה בשרטם דשום' ושור פליגי הם לישו עושה מנד חומרת אלא לכוונה לחחת הם נקרא הדיום וכ' ברבי יוסף שם דדעת רמ"א אוה"ח קא"ח ס"ה בשם סמ"ק דטלטל ידיו לפירות משום נקיות מוחר הוא בפי' חום' דלישו נקרא הדיום אלא בעושה בשם חומרת : (ג) ביסיר אוזן אות פ' י"ב כ' דלא נקרא הדיום אלא במחמיד במלות שבין אדם למקום אבל במחמיר במלות שבין אדם לחבירו שפיר שביד דבן .ריאי להחנצ לפים משורת הדין : (ד) פרמ"ג או"ח ל"ב אשל סק"ח . ותע"ב מ"ז סק"י כ' אם יש ספק ופלוגחא אף דהלבה לקולא מ"מ לישו הדיום הם מחמיר ע"ש :

(יג) **והנה** בשין זה בנקרא הדיום . עי' רע"ב אבות (פ"ה מע"ו) שכ' עשה חורחך קבע אלא החמיר לעולמך ואיקל לאחרים וכו' אלא הרא חורחך קבע לך כמו לאחרים וכן הוא לומר בפזרת כי פזרת הבין לבבו לדרוש את חורת ה' ולעשות וללמד לבני ישראל כמו שהבין לבו לעשות בך הי' מלמד לבני ומי' תו"מ שם דבית חבין של ר"ג בביזה (פ"ב מ"ז) שא"ל מה נעשה לבית חבין שהיו מחמירים על עלמם ומקילים לבל ישראל חולקים על זה :

(יד) **במג"א** ל"ב סק"ח חמה על סחירה וחת . דבירושלמי אחר שנקרא הדיום ובשים מליט בכמה מקומות דהיו מחמירים ע"ע . ול"ק מהא דמליט בכמה דוכתי אדם חשוב שאני . די"ל דאדם חשוב שמחמיר לישו נקרא הדיום וכמ"ש מרדכי ריש ברכות במי שמורגל בפריסות לו שייך יוהרא וכ"כ ב"י או"ח ל"ד ד"ה ומלחתי בחשובה חבכמית (היא חשובת מהרי"ל קל"ז) לענין חפילין דר"ח מחזי פיוהרא ומוחר רק למפורסם בחסידות וכ"כ בם"ם שם ס"ב וכ' רלי' לזה מברכות (יז ע"ב) דרבן ורשב"ג פליגי ביהורא ומ"מ על ר"ג בחשובה (שם עו ע"א) שנקרא ק"ם לא הקשו מיוהרא חע"ב בנדול הדור ל"ם יוהרא :

וקשה לי כסוכה (סו ע"ב) דמק' מעשה לסחור ומסני דאם בח להחמיר על עלמו מחמיר ולית לי' כשום יהרה ומעשה גמי והכ"מ לריב"ז לעשות לח החכמיל ולר"ג שמי כוהכות והלי של מיס ותמרו העלוס לי וכה. מה לחי' הח י"ל הס בחמי שהיו גדולי הדור ולכן היו מיר דל"ם נהו יהרה וכמ"ש לעיל. ואולי משום דהוי דגר של נעד לכן יכול כ"ח להחמיר ולית לי' משום יהרה. ועי' שבו"י ח"ב סי' ל' דסוגיא שבה (ס ע"ב) דאמר כיון דברי המיוי' לח מעלחין לי' ומשמע דאי הוה יכול להחמיר להפסיק חולק על הירושלמי דקאמר ע"ז דהחחילו אין מפסיקים דנקרא הדיוט:

והנה גם דברי הרע"ב לעיל לוח י"ג המוכיח מכל המקומות הנ"ל דמכואר דנכון להחמיר. ואולי דעת הרע"ב דאם אומר לחברו שע"פ דין מותר ומה שאני מחמיר על עלמי הוא מדה חומרא זה מוחר. אלא אם הוא אינו אוכל ומוכן לחברו ואינו מפרש שהוא מדה חומרא זו אסור משום שעשה הבדל בינו לבין חברו:

סוגיא י

אין בלוע יוצא בלא רוטב ושתי קדירות שנגעו זו בזו

(יו"ד ק"ה ס"ו. ל"ב ס"ח סוף הע"ה. ס"ס ל"נ נהנ"ם)

ציונים ומראה מקומות

תום' חולין (קח ע"ח) ד"ה טיפת. תוס' שם (ו ע"ב) ד"ה אפי'. רשב"א חולין (קח ע"ב) ד"ה אילימא. ראב"ד פ"ט מהט"א ה"ח וה"ה שם. טרדכי ס' כל הבשר סי' תרצ"א והג"ה אשרי כ"ב והע"ה מיי' פ"ט מהט"א סי' נ'. טרדכי פב"ה סי' תש"ה והג"ה אשרי כ"ח. ישי"ש פנ"ה סי' ל"ז ס"ד ומ"ה. ד"ט יו"ד צ"כ ס"ט. פמ"נ או"ח ת"א ס"ז סקב"ח (ועי"ש) מע"ז (יח ע"ב) לא הלכה לעור מימיך וראית ישראל ועכו"ם ששפתו כ' קדירות ע"נ כירה א' ולא חשו חכמים:

אור"ח מג"ה ס"ס קע"נ וכמ"נ. מג"ח תמ"ז סק"כ ופמ"נ. שם פמ"נ מ"ז י"ג ד"ה ונסהפקתי. שם לבל י"ט ול"ב. תכ"ח ע"ו סקכ"ח ופמ"נ. מג"ח שם סקל"ו ופמ"נ. מג"ח שם סקמ"ד. הס"ח ע"ז סק"ד ומג"ח סקי"ב. הב"ז ס"ד ומג"ח סקל"ח ופמ"נ. שם סקל"נ ופמ"נ. מק"ח שם ע"ו. מג"ח סקל"ו ומחלית השקל ופמ"נ. תל"ד פמ"נ לבל סק"ח:

יו"ד סי' ס"ו ס"ך סקי"נ ופמ"נ וחי' לעק"ח. סי' כ"ט ס"ך ס"ד ופמ"נ. ל"ח ע"ו סק"ה ופמ"נ. ולעק"ח. ל"ב ע"ז סק"ז ול"ז ע"ז סקג"ד ונקכ"נ ופמ"נ. ל"ד ע"ז סק"ד וגפ"מ לענין בב"ח וכו' עד וכד"מ. מ"ז שם וע"ז ד"ה והנה ים מקוס. ס"ך שם סקל"נ ולעק"ח. ק"ה ס"ך סק"י. פמ"נ ל"נ ס"ד ו' ד"ה דע. ל"ד מ"ז סק"ז לקח דכ' קדירות וכו'. פתיחה להעלוכות ח"ב פ"נ. ק"ה ס"ד ל"ח ד"ה ודע. ק"ח מ"ז סק"ו ד"ה לחמנס. שם מ"ז סק"ז:

חד"ל ע"ב סק"ב. ע"ג סק"נ. ל"ח סק"ז. ל"ב סק"ה כ' וכ"ח. ל"ד סקמ"ו וחידושים כ"ח. ל"ו סק"ו וז'. ל"ז סק"ה. ק"ה סק"י י"ב י"ג י"ד ט"ו י"ח: חי' לע"ק ל"ב על ס"ך סקכ"ז: אמרי בינה ס"ס ל"ב ד"ה מידי. ט"ב קמח יו"ד סי' ל'. דו"ח השובה ו' בפירות יבבים. לב"ם חי' דינים קל"ז:

קיצור הדין

(א) **מאכל** אסור בצד עצמו כובלה. או חתיכה שיש בה דם של עצמה אפי' הודחה בדם בעין (ומי' לות ה) אוסר את חברו עד שיהי' ס' ונפילה אם הם רותחים אף שהם יבשים וכחושים. וכן אפי' איסור בלוע במאכל אלא שהוא שמן יוצא בלא רוסב ואוסר עד ס' (ובכלוע שמן במאכל חם לתוך צונן בהפסד א"צ קליפה (יח).) אכל איסור בלוע כחוש בחתיכה (אפילו נם הבעין טונח שם (ח) אף ש־התיכה שבנה (יב) אינו יוצא אפי' משהו (י) אפי' באיסור דאוריתא (ו) בלי רוסב רוחח (כ) שבקדרה (אבל רוסב של צלי. מליחה וכבישה ועדוי שנפסק הקלוח אינו רוסב (כ).) ובשר שבלע חלב אינו איסור בלוע ומ"ם יש חילוק בין כחוש לשמן דאם הבשר בהוש אוסר רק כדי נסילה ובשמן אוסר עד ס'. ודעת חו"ד דכל זה בבשר כחלב ע"י צלי בבישה ומליחה. אבל כב"ח

ע"י בישול אוסר אפי' כחוש עד ס' (ופי' פרטי הדינים בחו"ד ל"ב בחי' לוה ד') ובמאבל שבלוע בו בשר בחלב כחלוקת האחרונים ז"ל (נ) :

(ב) **בלי** פולט בלא רוטב למאבל ובין כחוש ובין שמן אוסר כדי קליפה (ז) ואם יש בו רטיבות קנת אפי' כחוש אוסר עד ס' (ז) אבל אין כלי בולע בלא רוטב ממאבל אפי' יש בו בלוע שמן אפי' יש בו רטיבות (ח) ובן ברוחקא וחריף כנון חתך צנון בסכין של בשר ואח"כ חתך הצנון בסכין של חלב לא נאסר הסכין (ט . ח .) ;

(נ) **שתי** קדירות רותחות ומלאות מאכל וא' של איסור לכתחלה אסור לינע זו בזו (יד) ודיעבד מותר אף בכלי חרס (יט) אף ש"ש בם אי' שמן (טו) אם ננעו מבחוץ ראין בלוע יוצא מכלי לכלי בלא רוטב ואפי' באותו כלי אינו יוצא ממקום למקום (חי' רפ"ק ל"ב של ס"ך כ"ז) ואם ננע בף בקדרה בפנים ויש שם מאכל או הבל הקדירה הוי כרוטב (טי' לוח יז) . ואם לחים בחוץ צריך ס' דק נגד הבעין (טז) וביצה אסורה שנגעה בכלי הוי בשני כלים שננעו זו בזו (יח) :

(א) **דחדך** סי' ק"ה לית י"ח כהב דלח לחמרי' לין בלוע כחוש יולח כלח רוטב לולח לם לין לם הבעין . לחכל לם הבלוע מוגח בם . לו נם הבלוע חבוב ליסור מלד עלמו וכ"כ בח"ד ע"ב סק"ב לף בדם דכחוש . וכ"כ מקור חיים הס"ו ס"ו . ומי' ב"ע הרב לי"ח הס"ו ס"ג . לחבל פמ"ג בשער החערובות ח"ב פ"ג ד"ה והנה וכסי' ק"ה ס"ד י"ח בשם מ"ב (מובח מנ"ח חמ"ז סק"ב) ובשם ל"ח ד"ה ודע חולק ע"ו . וס' שח"ד סובר ח"ע מכי' ל"ב כוף כ"ח דהח נף לחם החלב בעין . ולין קי' של החד' ממ"ח הס"ו סקל"ח דב' לם נמלחה החטה בהיך ההרגולח לין החחרות לריכות קליפה משום דבלוע כחוש לינו יולח כלח רוטב לף דהחם מוכחח החטה הבעין בב . דהחם קלי לביטח החחבר דם"ל דבקילים בין כחוש לבמן ולחדרבה יש לחי' מבם לח"ד די"ל דמב"ה רמ"ח חולק על רשב"ח ולשכר כל החהיכות משום שהבעין מונח :

והנה המנ"ח חס"ח סקי"ב כ' להפוך במלה בפולה וגעבה בגד שלח נחבפלה בחחרות לינה לשכרת דלין לי' בלוע יולח מחחיכה לחחיכה לף שהלישור יבמו שם חשוב לי' בלוע וכ"כ בח"ח רים כלל כ"ח :

(ב) **חדך** סי' ל"ח סק"ו כחב דלישור בלוע שהינו יולח כלח רוטב היינו דבעי רוטב רותח (דכ"ו שהוח טון לפי' רוטב שבקדרה לינו רוטב . ח"ד ל"ב כוף בקב"ח) שבקדרה . לחבל כלי ומליחה ועדיו שנפסק הקלוח לח הי רוטב להפליט הבלוע (טי' ח"ד ע"ב סק"ב ועי' יד יהודה בם כוף סק"ה שהניח דבריו בל"ע) וזה כוונתו בח"ד ק"ה סק"ב שכ' לפי' מדבר ל'ול לינו יולח כלי רוטב . פי' לם לח הי' בכלי לחשון . וזה לשייחו מללי שלירו לח הוי רוטב . ובזה מיושב מה שמקשה שם על הש"ך שכ' בסי' ק"ה סקי"ח בחחיכה שנמלחה והודחה כדין ולח"כ בלעה דם לינו יולח מחחיכה לחחיכה ע"י מליחה וללי'. והק' מחום' ורא"ם חולין (קיב ע"ב) בד"ה דגים דים רולים לחשור הטופח מטעם שבלשו מהדגים וכי' רא"ם שבחב דטעם דם יולח מדגים ונבלע בטופח ולדברי הש"ך ק' הח לינו יולח בלי רוטב דהח הדגים לין לבם לינ דקדמי ופלטי טיי"ם . ולבלורה ק' מה קושייתו הח מפורש ברא"ם שם להדגים לינ ול"כ הוי רוטב וחב"ה כ' לחשור הטיפוח שיולח הטעם מהדגים ע"י

לינ . לף להנ"ל ניחח דרוטב הייט רק רוטב רוחח שבקדרה ומדברי הפמ"ג שהובח לקמן סק"ו נרחה שחולק עליו . ועי' פמ"ג ק"ה מ"ו סק"ד שכ' לפי' היחר שחלטו לגלול לין כח בבלוע לללח בלח רוטב ועי' מ"ו ל"ח סק"ה שכ' דוחלי לישור בלוע בחחיכה שבלעה דם וכדומה מדברים שחינם מפטפטים ונפלה לרוטב רוחח תחלי נבר ומפלים מן החחיכה ולח טוד תלח לפי' רוטב קר שנפל לבשר רוחח הבלוע מלישור תחלי נבר ומרחית לרוטב העליון . וע"כ ל"ל דמ"ש בסי' ק"ה לפי' היחר לגלול מוחר מיירי בדוטב החלי לוהן :

(נ) **בשר** בחלב . טי' ט"ו יו"ד ק"ה סקי"ג והגר"ח שם לוח מ' דהוי לי' בלוע . לחבל ב"ך בם סקי"ו כ' דהוי לישור מלד עלמו ולשכר בכחוש כדי נטילה דבקילים בין כחוש לבמן . וח"ד סי' ל"ב סק"ה כחב דבב"ח דלי' ט"י בישול הוי לישור מל"ע לחבל ט"י ללי וכביסה ומליחה הוי לי' בלוע . ופי' ח"ד ל"ד ט"ו דלח דוקח בשר שבלע חלב חלח לפי' מלחכל שבלוע בו בב"ח פולט ג"כ בלי רוטב דכל הבח מבב"ח בשב"ח דיינינן . לחבל דעת בית מלור ל"ד של ט"ו סק"ד ובית שלמה יו"ד קס"ו דלח כוותי' . זולתי לם נפפך לחוך תבשיל חלב ממש לף דהחבשיל עב הוח מ"מ לח חשוב בלוע והכף נעשה כמותו משא"כ לם בלע ט"י בליפח חלב לינו רק לי' בלוע :

(ד) **חלב** לינו לישור שמן . טי' ט"ז פ"ז סק"י . ל"ב סק"ג . ק"ה סקי"ג וש"ך ל"ב סק"ג . ק"ה סקי"ז וכ"ב . וח"ד ק"ה לי' כ"ב :

(ה) **פמ"ג** ק"ה מ"ו ט"ז כחב דחחיכה בשעח מליחה לו לללייחה של החם להוליח דמה מקרי לי' מלד עלמו . לחבל לם סלקה מהחם לף שעדיין רוחחח היח לו חחיכה חפלה וטנעם בקדרה רוחחח לגל החם . לו הי לישור בלוע ולינו יולח כלח רוטב . ובדם שבלע ממקום לחר לפי' בשעח מליחה וללי' הוי בלוע . ועי' ס' מנחח שי כי' ד לח הדחה מדמה חשוב לשולם לי' מלד עלמו . ולפי' בהודחה חולק על הפמ"ג ח"ד ק"ה סקי"ב דחחיכה שים בה דם של עלמה שסלקה מהם ונעטה חם בלחרת לחבור דחולדות החם מוליח דם כהם עלמו . וכ"כ

במנחת שי דתחיכה טובא שים בה דס על עלמה נעשה בתחיכה רוחתת אצל התם הוי ממש כשעת ללייחה וכ' שם ד"ל דפמ"ג ס"ל דחפלה טובעת בקדירה אצל תם הוי בלוע מיירי בתין הקדירה רוחתת כל כך :

והא דאמרי' שבשעת גלי' כ"ע מודו דהוי ליסור מלד עלמו דוקא לאסור הקדירה שנגע בו . לו תס המאכל שבקדירה הוא של חלב שאו גם המאכל לאסור אחל שבקדירה שהיט של חלב תוחר (עי' ח"ד ע"ז סק"ב . ונפש חי' ו"ד סי' ס') :

(ו) **עי'** מג"א תס"ו סקל"ג בשם או"ח רמ"ח סי' כ"ח דוק בחי' דרבנן אין בלוע יולא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב והניחו בל"ע פמ"ג שם ובשער התעדוכת ח"ב פ"ג ד"ה והנה ורעק"א סי' ק"ה על ש"ך סק"ט . דהא לחפי' בחי' דאי' נמי :

(ז) **בלוע** כתוס ויבש בכלי לוסר רק כ"ק . ולם יש בו דיעוכת קלת לוסר עד ס' (ש"ך ו"ד סי' ס"ט סקס"ד . ק"ה סקכ"ג . ח"ד ל"ד חי' כ"ח . ומ"ה כ' ש"ך ל"ד סקכ"ז עו"ל דהסכין בלע מציעוכין ולוסר כולו) ובבלוע יבש שמן . ש"ך ק"ה סקכ"ג הניח בל"ע לי לוסר כ"ק לא בעי ס' . ועי' פרמ"ג ל"ד מ"ז סקע"ז ד"ה והנה דמפרש בדעת ט"ז דלוסר עד ס' . לבל מג"א חג"א סקל"ז כתב בלוע שמן בכלי די כ"ק . (ועי' כ"ס ו"ד ל"ד שכ' משום דנקלט הטעם . ועי' מק"א שם לות ' ד"ל כיון דנוף לי' ממן כחום יאכל לם נוף הליסור שמן י"ל דלסור עד ס') וכ"כ פר"חי ק"ה סקכ"ח לפי' בשמן כ"ק . וכן מכלימים בט"ב קמא ו"ד סי' ל' ופמ"ג א"א חל"ד לחל ח' . וח"ד ק"ה חי' כ"ח . ודו"ק להגרעק"א תשובה ו' בפילות יבשים :

(ח) **טז** ק"ה סקט"ז בלוע שמן ממאכל לוסר בלי . ועי' ס' שבולי דוד ק"ה סקי"ב רלי' מש"ך ל"ה בסקכ"ב דברוי מפלים משיורי מאכל לבלי ולא מבלי לבלי . ל"ג לם שלין יולא מבלי לבלי בלוע שמן מ"מ יולא ממאכל לבלי וכ"ד ח"ד ל"ו סקי"ז וסק"ו . לבל החד"ד ק"ה סקט"ו כ' דממאכל לבלי לית יולא לפילו בלוע שמן לפילו ים בו דמיעוכת וכ"כ בח"ד ל"ד סוף לות ט"ו וכ"כ בסי' ל"ז סק"ה (ומ"ם בס' מנחת שי סי' ה' לייבב הסחירה דבסי' ל"ו כ' לליסור לעי' מג"א תג"א סקל"ו דחמיר לי' מאכל מבלי . ליתא דעי' ח"ד ל"ו סק"ו כתב ג"כ בן ובס לקי לע"ן) וכן מסיק להיחר בנפש חי' ו"ד סי' ל"ו :

(ט) **פמ"ג** או"ח חמ"ו מ"ז סקי"ג מבופק לי דוחקל ולריף מפלים בלוע בלא רוטב בגון חתך בסכין של בשר לגן וחתכו בסכין של חלב לי ליחר בסכין ובחתל שם סקל"ב מסיק להיחר בלא חמיר מרוחת (וח"ב לדעת החד"ד לעיל סק"ח לפי' בלוע שמן שרי) ולב"ם בחי' דיגים מ' כתב דלריך להחייבב בדבר ועי' ביה מלוי ו"ד ל"ו סק"ל :

(י) **איסור** בלוע לית יולא ממאכל לפי' משהו . עי' מ"ז ל"ב סק"ו וק"ה ו"ד בשם רש"ל . וב"כ בפתיחה לה' תערובות ח"ב פ"ג וב"כ ש"ד ק"ה סק"ח . ובלא"ח חמ"ו חתל סק"ב ו"ט . ובח"ד ק"ה סק"י :

(יא) **שך** ק"ה סקכ"ל כתב דבבלוע שמן מוחר חס לתוך לוכן ופר"ח כ"ו שם תולק . וכ' פמ"ג ש"ד כ"ל וח"ד סק"ד דבתין הפסד מחמירים כפר"ח :

(יב) **אם** לין הבלוע שמן לק שהחתיכה שנבלע בה התיסור שמנה לל לחמרין דמפטם לי' . כ"כ ש"ך ק"ה סק"ט . וט"ז שם סק"י הניח הדין בל"ע ועי' מג"א המ"ז סק"ב כש"ך וכסי' חס"ל סק"ב כ' דמנהגנו להחמיר . והקשה עליו פמ"ג שער התעדוכת ח"ב ספ"ג שכותב ל"ע . ופמ"ג ק"ה ש"ד סק"ט וח"ד שם תידושים כ"ל מכבימים כש"ך :

(יג) **אפילו** בלוסר מלד עלמו מ"מ בחליחה לל לחמרי' פיטום (ט"ז ק"ה סקכ"ז וש"ך סקכ"ח . פמ"ג ש"ד סקל"ח דין הב' ד"ה גם קי"ל וח"ד שם חי' ל"ה) ובפ"מ בחי' דרבנן ואין בו שייטת שמטניח כמ"ש סי' ק"ה ס"ט סוף הג"ה :

(יד) **שתי** קדרות לבחחלה לסור ליגע צ בצ (ט"ז יו"ד ל"ז סשכ"ג . ועי' פמ"ג שם בשם ח"ח טעם לחר שמח יוב מו לז) וכ"כ ט"ז לא"ח סי' תג"ל סקכ"ח דרק דיעבד מוחר . וכ"כ פמ"ג לא"ח לבל כ"ם קע"ג ובמ"ע יו"ד ק"ה ש"ד סקכ"ב :

(טו) **שתי** קדרות לפי' בלוע שמן מוחר . כן מוכח בט"ז יו"ד ל"ז סק"ד וכ"כ פמ"ג ל"ג ש"ד סק"ו ד"ה דע . וק"ה ש"ד כ"ב . וכ"כ ח"ד ל"ז סק"ה (ועי' לחרי בדוך ס"ם ל"ב בשם חורת יקותיאל) :

(טז) **כתב** ח"ד ל"ב סק"כ קדרות הגוגעות והם לחים בחוץ לריך ס' רק עד הבעין ולא לחרי' דזה שהוא לא תשיב רוטב ועל ידו מוליא גם הבלוע דדבר מועט כזה לא מקרי רוטב . ורלייתו מלי דלחרי' לין בלוע יולא בלא רוטב לף שהם לחים הרבה (וכ"כ פמ"ג לא"א חס"ו לחתל סקל"א דמוהל היולא מלי מעט הוא ולא תשיב רוטב) לף ק' לדעת הח"ד שכ' בכמה דוכחי דרוטב שחון לקדרה לית רוטב ל"כ י"ל גלי שתני . משל"כ הכא בקדירה לם נשפך מחוך הקדירה בעדוי שלא נפסק על דופנה מבחון י"ל דפולט גם הבלוע :

(יז) **עי'** פמ"ג ל"ד מ"ז סק"ו הא דב' קדרות לין לוכרות זל"ז . דוקא לם נגעו מבחון . לבל לף בגע בקדירה נפנים ויש בה מלכל ע"י הבל הקדירה מפלט בפיר (ועי' פמ"ג ל"ב מ"ז סוף לות כ"ט שב' דרך בהחירה די ס' בגד חלב שבמחבת ולא גם בגד הבלוע שבמחבת מבוש דבלוע הוי ל"ט בר ל"ט דהחירה לבל בליסור לריך לשער בגד בל הבלי החחחונה . ועי' ח"ד שם סקב"ו שחולק עליו וכ' לפי' בליסור לל לשער רק בגד הגעין וכ' דפמ"ג לשיטתו כלן) ועי' בית שלמה ו"ד קס"ו שחולק עליו דהא מקור הדין מחולין (ק"ח ע"ב) מבלע בלע מפלט לא פליט לף דים שם הבל הקדירה . ומ"מ למעשה לא הקיל בגד דעת הפמ"ג . ולכאורה דברי הפמ"ג ל"ע . דהא ט"ז יו"ד ל"ז סק"ג ולא"ח חל"א סקל"ח ומב"א שם סקמ"ד מחירים בחטר שבלע חלב ונחט עליו קדרת בשר והחס נ"ב הבליעה בפנים ומפטם זה חלק בגפי יוכה יו"ד ל"ב על הט"ז . ול"ל דעת פמ"ג דהבל קדרה חמור מחטר :

(יח) **ביצה** הוי כלי ולכן בילה אסורה נעשה בכלי הוי כ' קדרות טנשות זו בזו ושרי (ס"ך יו"ד סי' ס"ו סק"נ) ועי' שבילי דוד דלקמן הבילה מטקבת כמ"ש ט"ז ל"ה סק"כ ותשוב כבעין לענין נ"ט בר נ"ט. מ"מ לענין איט יולת מכלי אל כלי תשוב כבלוע. ורלי' מקליפה דס"ז סי' ק"ה סק"ח כתב דהוי כעין ומ"מ ת"ש מקליפה לקליפה דתשבי' לי' לבלוע. וכ' עוד שם דאין לבילה דין כלי שפולט בלח רוטב דכל הטעם בכלי כמ"ש ד"מ ק"ה אות כ' בשם ר"י מחיברת דאין לו מה לפלוט מגופו (ועי' רשב"ח חולין (קח ע"ב) ד"ה אילימא כ' טעם אחר) אבל קליפה בילה יש בה לחלותית ומש"ה מלרפים גם הקליפה וכמ"ש ט"ז ל"ם סק"ח דמלרפים המלמות משום ב"ש בהן לחלותית (ועי' עוד ת"ד סי' ע"ה סק"ח ובו"ח לעק"ח החדשות סי' ק"כ):

(יט) **ראיתי** בס' חדש ברכת משה סי' ח' ט' שמביא בשם רב ח' דקדרת חרס מלחה מאכל לוסרת תבריה בעיניהה. ורלייתו מפסחים (ל ע"ב) חזי' להו דמדייתו ומיומת (עח ע"ח) דפחרת משחל שחיל וממכשירים פ"ג מ"כ תניא שהיה מלחה פירות וכו' ושחנו. הרי מבואר בכל אלו המקומות דכלי חרס פולטת מדופנה החיצון. והמחבר לא הודה לו ומסיק דאין חילוק בין חרס לשאר כלים והסכים על ידו הג"ר ברוך הירש זי"ל אבד"ק פיעטרקוב משום דלמא דלמרי' דמדייתי הייט שיוכל להיות כך וכמה פעמים חזי' כך דמדייתי לך ט"פ איט בפלט כן וכמה פעמים איט פולט לכן הוי ס"ם. ספק ס' שמא לא חפלוט כלל. וגם ספק שמא נאבד חיקף שלא יהי' כלל בכח להבליע בקדרה אחרת וכוי ככלי שדרכו להשתמש בו בשפע כי לאף שיפלט מעט איט רק משהו ועוד המשהו יש כמה פעמים בשים בבירור. ומובא שם רלי' מע"ז יו"ד סי' סק"נ וט"ז או"ח תנ"ח סק"ח ומג"א שם סקמ"ד דמחיריס ושם מייתי בחטור של חרס וכ"כ יד אפריס יו"ד ל"ם בשם שאלת יעב"ן ויש לדחות דשם מייתי בחין מאכל בקדירה. וכן הביא הגאבד"ק פיטטרקוב ז"ל רלי' מב"י יו"ד קכ"ב ד"ה כתב המרדכי דסחם קדרות של חרס ומ"מ כחמו הפוסקים להיחר בב' קדירות ופ"ב דאין חילוק (ויש לדחות דשם כ' סחם קדרות שבש"ם ולא שלנו) ועי' עוד שם רלי' מע"ז (יב ע"ח) דלא חשו חכמים משמע אפי' בכלי חרס:

והנה לדינא הדבר פשוט כן דמוכח. ולפלא מה נסתפקו זה. דהא עיקר המקור דאין ב' קדרות אוסרות זא"ז הוא ממרדכי פכ"ה סי' תרל"ח וגלמד מחולין (קח ע"ב) אילימא לא ניחר כלל ולא כמה כלל מבלע בלא מיפלט לא פלט ואמאי יאסרו שאר תחיכות שאלה תלמי שאין הבליעה הולכת מתחיכה לתחיכה בלא רוטב עיי"ש. ובתחיכה ודאי שים עלי' לחלותית ומ"מ מותר וכ"ש בכלי חרס. והנה לדעת ח"ד ל"ב סק"כ דמעט רוטב לא חשוב רוטב ודאי דברי הלא שים לדון לדעת פמ"ג ל"ב מ"ז סקכ"ט דאם לא קלח אין בו דין ב' קדרות וכן לדעת ס' שו"ת בית שלמה יו"ד קם"ז דגם אם נעטו בפנימית הקדירה שרי ע"כ דגם בכלי חרס שרי דכל דכלים מדייתי בפנים כמ"ש חוס' פסחים (ל ע"ב) ד"ה התורה ומ"מ מותר וה"ה בכלי חרס מחזן. ועוד רלי' ברורה דכלי חרס שרי מבילה דאף דמנוקבת ותשיבה כבעין לענין נ"ט בר נ"ט ומ"מ מקרי כ' קדרות כמ"ש למעלה אות י"ח. כ"ם כלי חרס דגם לענין נ"ט בר נ"ט לא מליט חילוק ותשוב רק בלוע מכ"ם לענין שתי קדרות דלא מקרי בעין רק טעם ומותר לפילו להפמ"ג הנ"ל:

אות ב. סוגיא יא

בל תשחית

ציונים ומראה מקומות

מתני' שביעית (פ"ד מ"י) ופסחים (נג ע"ב) ותוס' ברכות (לו ע"ב) ד"ה אין. מתני' ב"ק (ל ע"ב לח ע"ב) והוד"ה אלא ד"ה עובר. ב"ב (טו ע"ח) סכות (כב ע"ח) סנהדרין (ק ע"ב) פסחים (ג ע"ב) ופסקי תוס' ומהרש"א וסוכה (כם ע"ח) ע"ז (יח ע"ח) ותוד"ה עוקרין וד"ה עיקור. שם (ל ע"ב) וב"ק (קטו ע"ב) ותוד"ה לא. חולין (ז ע"ב) ורש"י ד"ה עקרנא ושנ ע"ז (יג ע"ח). קדושין (לב ע"ח) ותוד"ה ר' יהודה. שבת (סו ע"ב. קה ע"ב. קכט ע"ח. קמ ע"ב). סס' שכחות סס"ט וריטב"א ס"ק (כד ע"ח) ד"ה א"ר יוחנן. יומא (עב ע"ח). זבחים (לה ע"ח). מדרש שמות ל"ה. רש"י מנחות (פח ע"ח) סד"ה ולימא. תוס' שבועות (מו ע"ח) ד"ה עביד:

מתני' מדות פ"א (ס"ב). ברכות (לח ע"ח) ותוד"ה אייתי. חולין (פח ע"ב). מדרש במדבר (כח ז) ורש"י מלכים ב' (ג יט). ורמב"ן דברים (כג ז). רמב"ם פ"ז ממלכים החט"י. פ"ז מיסודי התורה ה"ז ופ"א מבהב"ח הי"ז. פ"ה משמיטה הי"ז. פ"ט מכלי המקדש ה"נ. פ"ב מדעות ה"נ. פי"ד מאבל הב"ד. מל"ם פ"ז מאי' מזבח ה"נ. ס' חסידים תרס"ז תרע"ז תת"נ תתע"ט. רשב"א חולין (נ ע"ח) ד"ה מתני':

וכר"ח סוף הוח ע'. כ"ו ק"ז סק"ד ד"ה נכתלתי. טוי"ד סמ"ח וסך סק"ח כ'. סמ"ם ס"ד. ס"ך יו"ד שג סקב. מחו"מ שם"ב. פרישה חו"מ ת"כ סכ"ח:

תלוקי העניינים

א הקוצין אילני מאכל אפי' שלא במצור לוקה (רמב"ם פ"ו ממלכים ה"ח) ויש בזה גם סבנה (כ"ק נת ע"כ) והמאורות לוקים ע"ז (סוכה כט ע"ח) (ובתרן עמון ומואב מותר לקנן תילנות אפילו במלוי כמ"ש מדרש פנחם כ"ח ו' מוכח נרמ"י מלכים כ' נ' י"ם ורמב"ן דברים כ"נ ז' ועי' הקדמת הרמב"ם לפי' המשניות ד"ה והחלק השני) ואילני סרק שרי לקצין ומ"ם אינו רואה סי' ברכה (פסקי חום' פסחים ג ע"ב וג"ע): **ב** המותר אבן ממזבח או משאר העזרה לוקה (רמב"ם פ"ו מיסוה"מ ה"ז ופ"ח מהנהב"ח ה"י): **ג** השורף עצי הקדש לוקה (רמב"ם פ"ו מיסוה"מ ה"ח): **ד** הקורע מעיל וכל בגדי כהונה לוקה (רמב"ם פ"ע מכלי המקדש ה"ג): **ה** אסור לקצין אילן מאכל בשביעית משיתחיל לעשות פרי משום שנאמר לאכלה ולא להפסד (רמב"ם פ"ה משמיטה ה"ז): **ו** ולשבר כלים ולהשחית כל דבר שאינו אילן אסור מדרבנן (רמב"ם פ"ו ממלכים ה"י) ואם משברם בהסתו הוא באילו עבד ע"ז (סכת קה ע"ב ורמב"ם פ"ב מדעות ה"ג טי"ב). וכל אלה אסור רק דרך השחתה אבל לצורך שרי. (עי' מז תו"ח קנת סק"ג נמתן דכר מכהנ"ם ויעתר שם נומת לתף שהות לו לעזרך במקום תחר תסיר ואלי' רכה קנב תולק ומחיר. ועי' פמ"נ שם מ"ם נכוונת הע"ז) חוץ מקציצת אילן מאכל בשביעית דאפילו לצורך אסור (עי' פי' הרתשוים שביעית פ"ד מ"י):

(א) **לא** שייך כל תשחית אלא נעושה דרך השחתה והיזק ואין לו הועלת נדבר תכל לעזרך אין כן משום לי' כל תשחית כמ"ם כ"ק (לת ע"ב) דקלת דעיון קצת תשור למקלי' ואם כי' מעולה, כדמים מוכר ושם (לב ע"ח) נמוחל לייתי לי' תריסי' תמרי אכיל טעים כהו טעמא דתמרת ת"ל כיני נופני קיימי תמר מלחצת כחמרת כולי האי למחר לייתי לי' מקוריי' ולוה לעוקרם. וכ"כ רמ"ם שם ס"ם י"ד תם נריך למקומו מוחר (ועי' פתחי חשובה יו"ד קע"ו סק"ו מביא דין זה נלריך למקומו נשם נשמים רחם כי' שלי"ד ומפורש נרמ"ם נמקומו. וכ"כ למח נדק סי' מ"ת) וכ"כ רמב"ם פ"ו ממלכים ה"ח לת תסרה תורה הלת דרך השחתה וכ"כ נשו"ת פחר הדור לרמב"ם סי' כ"ד וכ"כ רמב"ן נספר המלות נהוספות מ"ע ו'. וכן תיהת נמדוח פ"ת מ"כ ורשות כי' לו לשרוף תת כשהו והייטו משום מנדר מלחת כדי שלת יתרשל נשמירת המקדש הוי לעזרך ול"ם כל תשחית וכמו דהותר שם לי' לת הנזול לתבד ככות חברו משום הפקר כ"ד וכן נמולין (פח ע"כ) לי' מהלך נמדבר ותין לו ספר לכשות שותק דיבר זהב ומכשה וכו' שורף עליתו ומכשה וכ"כ פר"ח יו"ד כ"ח ל"נ ומביא רמ' מברטנורא (לת ע"ת) חזיקהו לרבנן דהוי קבדתו ניוכת תבר כשת המוקדת ועי' תום' שם ד"ה לייתי. וכ"כ הכ"ם שם סקל"ו. וכן כ"ק (לת ע"כ) הקונם על המת יותר מדאי עובר משום כל תשחית והקשו שם תום' ד"ה עובר ממ"ק (כד ע"ת) שמוחל קרע על כב תריסר מני והי' נורמת מרבנן שאני דלת הוי יותר מדאי והייטו דכל מה שקורע נשביל נבוד ת"ח ליכו השחתה דהוה לעזרך וכ"כ תו' שם סד"ה חלת דקריעה הוי לעזרך וכן שבת (קה ע"כ) דקטניד למרמת לימחת לאתבי ביתו וכ"כ תום' קדושין (לב ע"ת) ד"ה כ' יהודה שם זורק תרנוקי ליס למרמי לימחת לין כו משום כל תשחית וכן שבת (קכט ע"ת) שמוחל נלתו לי' תכחקת דשלחת וכו' והת קטנר מר משום ב"ת ת"ל כל תשחית דנופתי עדיף לי וכן שם (קמ ע"כ) וכן נע"ז (יח ע"ת) שורפים על המלכים עוקרים על המלכים וכ' הו' ד"ה עוקרין דלכבודו שלו מלך ליכת כל תשחית דהוי לעזרך וכ"כ נתשטל לרתב"ד ח"נ ה' שחיטה כ"ם י' וכ"כ סמ"נ לתין רכ"ם וכ"כ ס' תסידים תהע"ט דף שתיו יפה כל כך נכ"ת יכול להסירו ולנמו ותיו עובר משום כל תשחית וכ"כ מג"ת ר"ם קע"ת דלעזרך ליח כי' משום הפסד תולנים ומביא רתי' מתו"ח סי' ק"ם כ"כ דטעלים לידים נשכר תו נמי דנם לי ליכת מים. וכן נפמ"נ מ"ז נק"ת מביא מתו"ח קפ"ת ס"ט נמים לחרוניס דטולים לידים נכל המקיים. וכ"כ פ"ז יו"ד קע"ז נסק"י נשם רב"ל נהורנ כלב רע ליכת כל תשחית:

ולא קשה מחולין (ז ע"כ) נכודנייתת חוורתת דתמר רבי קנילנת להו ליכת כל הנחית. הת היה לעזרך כדי שלת יזיק לח הברזות. די"ל כמ"ם תה"ד פסקים ק"ה דע"כ ל"ל דהיוק כודנייתת לת היה שכיח. דתל"כ ודתי רבי לת היה שובר על ולת השים דמים נכיתך. תלת ר' פנחם בן יתיר מלד מדת תסידות הוי קפיד ומב"ה י"ל כיון שתיכם מזיקים דלת הוי ההרינה לעזרך כ"כ. וכן מלתהי נתוות יתיר סי' קלה שכ' דמתחר דכ"ע ידעי דדרך פרידות להזיק כל העולם מתרתקים מכם והו"ל כבהמה דעלמת דתין להמיתה נחנם ומ"מ להפלנת תסידות כ' פנחם בן יתיר לת רלה לעטום לנית שנו חיות מזיקות. תו י"ל כמ"ם שנו"י ח"נ סי' ע"ת דנלת"ה ק' למה לת מה לעבור לותם נחדר סנור נעגין שת"ת להזיק תלת ערבי הגין מדנרי ר' פנחם שלת רלה לסעוד תלנו משום שנבר עבר על לתו ולת חשים דמים נכיתך וע"כ היה רולה לעשות תשובת המשקל על מה שנבר עבר לף שהיה לו עזרך נהם. וי' פנחם מתם נתשובה כזו כיון שים נה עדיין לד ליסור דכל השחית וע"כ לת רלה לסעוד תלנו משום תסידותו וכ"כ ט"ה קמת יו"ד סי' פ"נ. וכ"כ מז יו"ד קיז סק"ד ד"ה נשלתי דנים לו הגלה נשור ליכת כל תשחית וקדמו שם' תסידים תרס"ז שכ' מי שתין לריך לתכול נשר עובר על ב"ת לם שוחט לחבל לם לריך לשור

מוהי שהרי בחולין (קה ע"ב) ר' חייא היה שוחט עוף בשביל שהיה צריך רק לדמו לעורך פשחטו שפשל לו תולעת בו עי"ש. וכ"כ ט"ב תניגא יו"ד סי' י בשאה בשור שרי. וכ"כ עבודת הגרשוני סי' יג וכ"כ תו"י קל"ב וכ"כ שבו"י ח"ח סי' קעב ות"נ סי' ע"ח דלעורך מותר:

והא דבקדושין (לב ע"ח) גבי ר' הונא דקרע שירתי לפני רבה בנו כדי לנסותו אם יכעוס ומק' והא עבר אבל תשחית. ומ"ה היה לעורך כדי להחודע לו רחמ. אך כ' דפשיטא לי יכול לעשות הדבר הצריך לו בלי שום השחתה דאסור להשחית דשוב אינו לעורך ושם גמי יכול לעשות כיהיר כמו שמהרן בגמ' דקרע במקום התפירה בשוליו שליט נחשר מדמיו ומקשה למה השחית שלא לצורך. ומשני נהמת דעביד הכי בשומביני. ומ"ה נהמ"ח קעח ס"ד מחשיבים יין בלטורות לפני חתן וכלה והוא שיקבלנו בפי הליטר. היינו משום דהשבר לקבלו בלטורות אסור להפסיד היין שלא לצורך:

ועי' בבית הבחירה יו"ד סי' ס"ח דמק' על מל"מ פ"ם מכלי המקדש ה"ג דגם במעיל ד' לא יקרע נ"כ רק דרך השחתה אסור. מוכחים (זה ע"ח) מעיל שנשמח מכניסו בפתח מ' על ג' ומכבסו משום שלחתר לא יקרע. למה לאסור לקרעו הא יכי לצורך דצריך לכבסו במקום קדוש ולי לפשר להכניס טומאתו ולו יוכל להכניסו. ולין לומר כיון דים שלה להכניס שחות מנע"ג לכן לין הקריעה לצורך. דה"כ בכל הבגדים נמי שייך בל תשחית ולמה תנן במהני' (נד ע"ב) בגד שנטמא קורעו ומכבסו במקום קדוש הא יכול להכניסו פחות מג' על ג'. וי"ל לפמ"ש מרדכי שבועות ס' מקוואות כי' תמ"ג דבכל לי' דרבנן תמרי לקף שבות במקדש. ה"כ בבגדים דלי' בל תשחית דידהו מדרבנן לא גזרו במקדש ומ"ה קורעו ומכניסו. משה"כ במעיל דליסורו מדאו' דכתיב בקרא לא יקרע אסור להשחית כיון דים שלה להכניס פחות מג' על ג':

ומ"מ בקיולת חילני מחכל בבציעית דכ' לאכלה ולא להפסד כמ"ש בפסחים (נב ע"ב) אסור לפי' לעורך כמ"ש רמב"ם ור"ם שביעית פ"ד מ"י ורע"ב ותו"ט והגר"ח שם דסיפא דחילן כיון שבא לשונת המעשרות מותר לקולטו מיירי במשולה בדמים וחין בו לי' קיולת עני מחכל וע"כ דריש דחין קונין חת החילן בשביעית משהוליאו הפירות וכו' מיירי לפי' במשולה בדמים ומ"מ לאסור. וכ"כ תוס' ברכות (לו ע"ב) ד"ה חין וכ' נכים נחון שם. ועי' חפארת ישרחל שביעית שם חות נב שמביח זה בשם חביו ז"ל. והוח דבר מפורש בכל הרחשונים שם:

(ב) **ברמב"ם** פ"ו ממלכים ה"י כתב דבל השחית מה"ת הוא רק בקונן חילן מחכל ולפי' שלא במלוי (ועי' ס' חיים שחל סי' כג רלי' דלפי' שלא במלוי לי' ב"ת דלי' ממכות (כב ע"ח) על המכשל ניד בחלב ביו"ם ולכלו לוקה חעם מחקוף לה רבינו ולחשוב נמי הקונן חילנות עוזות ולהורלי' מהכח כי ממנו תחכל ולחו לא תכרות וכן מפורש בחו' ב"ק (נח ע"ב) ד"ה החוכל דקונן נמיטותיו דפטור לחו היינו פטור ממלקות דהא חייב משום לא תכרות וכ"כ רמב"ח שם) וכבל דבר חוץ חילנות הוא רק לי' דרבנן. ול"ל דמ"ם שם' המנות ל"ת ג"ז דשורף בגד ושובר בלי דלוקה כוונתו למכות מרדות וכ"כ שם' החטך תקב"ם. ופי' שוחל ומשיב מהדורת ד

ת"ח סי' כ"ת שכתב רלוה לזה ממכות הג"ל ולחשוב הקונן לילנות עוזות מדפרש רק לילנות משמע דשחר דברים דרבנן:

ויש לדחות רלי' זו. כי נסתפקתי לי שייך לי' בל תשחית לפי' בפחות מש"פ לי דבעי' דין ממון כמו בגזל וגניבה וכל ענייני ממונות דפחות מש"פ לית בלום הוא. ויש לדון ע"פ שי' הגחונים ורמב"ם פ"ג מטוען ה"ה דלענין שבועה לפי' הן עשר מחנין בפרוטה ותבעו שני מחנין והודה לו בח' חייב דכלי תשוב לפי' לין שוה פרוטה. ולדעתם ניהב דשב"ח שבועות (לט ע"ח) ד"ה מה בלים די"ל גם בקדושין מהני לם קדשה בכלי שליט ש"פ ל"כ י"ל דה"ה לענין לישור בל תשחית ל"ב ש"פ. לך הרשב"ח לח בריהי לי' זחת. ותוס' ורמב"ן ורח"ם מולקים ע"ז גם בשבועה ום"ל דבעי' ש"פ לפי' בללי:

וזה נרחה ברור דקונן חילן דמפורש בקרח ושתו לח תכרות (לם טעון קבח במ"ם ב"ק נ"ח ע"ב) וכן שוקף עני הקדש ונותן לבן ממקדש דכ' לח תעשון כן וכן קורע בגדי כהונה דכ' במעיל לח יקרע ח"ל שוי פרוטה דמה נפ"מ לט כמה היה שוה הדבר סוף סוף הוח קלן החילן ושרף חת השניים ונתן וקרע. וכן מפורש חום' מכות (כ"ב ע"ח) ד"ה חלח שהח' בשבלו בעני הקדש יקה משום היד במפילה ותי' דלח תשיב חלח לחוץ דחיתנייהו גם בפחות מש"פ שכ"ל וכיון דבגמ' מק' שם מקונן חילנות טובות וע"כ דלחו זה הוח לפי' בפחות מש"פ. ולפ"ז חזלח הרחי הג"ל דשחר דברים דרבנן מדפרש רק חילן. משום דמייתי רק בלחין שהם גם בפחות מש"פ ולכך לח הביח לי' בל תשחית בכל הדברים ד"ל דליט עובר עד שישחית ש"פ ופחות מש"פ לח מקרי השחחה משח"כ קלן חילן דכ' ולחו לח תכרות לפי' פחות מש"פ נמי. ובזה יש ליישב מ"ם בספר חסידים תת"ל דבר הטעון ברכה עובר עליו משום בל תשחית דכ' כשבר ימלח התירום כחשבול ולחמר לל תשחיתהו כי ברכה בו. ולכחורה תימה מדוע נקט דוקח דבר הטעון ברכה הח בכל דבר יש בל תשחית ולהג"ל יש לומר בכוונתו דבכל דבר בעי' שיהיה ש"פ לבל פדבר חטעון ברכה דקרח מפורש לל תשחיתהו לפי' פחות מש"פ נמי:

אבל דמת רש"י מכחות (פח ע"ח) סד"ה ולימח דבכל דבר עובר על בל תשחית מדלי' דכ' לפרש שם מ"ם דקח ממעם כחלילה הייט דשוקף הטחר ועבר משום בל תשחית וכן כתב בם' חיים שחל סי' כג דכן מוכח מרמ"י חולין (ו ע"ב) ד"ה עקרנה שכ' דליכח בל תשחית כיון דרלויות לדיטה עוד וה"ק ע"ז בם' תורת חיים מל"ל דלם ליט משחית לגמרי דל"ם בל תשחית כמ"ם לקמן וכ' הוח לפרש דבשחלת עקרנה להו הק' לו מלי' נעכר בע"ח דהוח לי' דלי' ובדיף לי' למנקם לי' דלי' משח"כ בל תשחית דליט שלח דרבנן בשלר דברים. ורש"י דלח ניחח ליה בהך לי' י"ל משום דס"ל דבכל דבר ים בל תשחית דלי' וכמ"ש ב"ק (נח ע"ב) בקרפ על מתו יותר מדלי לוקה משום בל תשחית (ויש ני' עובר ולח לוקה) וכ"כ דעת תוס' ב"מ (לב ב"ב) ד"ה מדברי שהביחו רלי' לנב"ח דנדחה מפני כבוד מלך מלי' בל תשחית דנדחה דשונקלס שרף על ר"נ ע' מנה לורי. הרי דס"ל לחום' דבל תשחית שוה לחי' נב"ח ושניהם דלי' וכן כ' מם' ירלוים רנו וסמ"ג

לחון

לתון רכ"ם . ותן רתיה מסנהדרין (ק ע"ב) גם' בן סירה תסור לקברות לילימת משום דכ' כי' לח תעטוס גילדנת מתודני' דלח ליזל משכי' לחבלח וכו' לח מפסטי' בתורייתח נמי כ' לח תשחית לח טלה הרי דלמד שור מלח תשחית לח טלה . דים לדחות דהכוונה רק דשיקרו דתו' והח מיטו דהחמירו חכמים דשייך בכל דבר בל תשחית וח"כ דברי בן סירה מסכימים להדין :

ובהגהות מהרח"י ישוטין ז"ל גם' המלות כ"ז כתב שגם דעת הרמב"ם דים לי' תורה בהשחתת כל דבר חלח שחיט לוקה משום דהוי לחו שבכללות . ומיושב בזה דברי כ"מ פ"ו ממלכים ה"ח דהביח רחי' דחפי' שלח במלור לוקה לם השחית עץ מקדושין (לב ע"ח) בר' הונח דקרע שירתי וכן מצבח (קל"ט ע"ח) דהיו שורפים כסחות ומק' בגמ' הח טברו בבל תשחית והק' בהגהות מל"מ מחי רחי' משם הח החס חיט חלח לי' דרבנן דרק בחילן לי' דתו' ולהנ"ל ניחח דבחמת ים בכל דבר לי' דתו' טכ"ד . והדבריס מהמיבים דתם לי' יהיבנח לי' כן בבל טכ"פ חין מלקח רק בחילנות וח"כ מה רחי' דלוקה חפי' שלח במלור משם דהח טל זה טיקר רחי' הכ"מ :

(ג) **בנו"ב** חניטח יו"ד סי' י' נסחפק לי שייך בל השחית בדבר הפקר וכ' לי לפשוט דבר זה מפי' רמב"ם ור"ם פ"ד שביטית מ"י ותום' ברכות (ט ע"ב) ד"ה חין שהקשו טל הח דחנן חין קוללים לילנות משביטית דכ' לחבלה ולח להפסד הח חפי' בלי לי' שביטית חסור משום בל תשחית . הרי דפשיטח להו דשייך בל' תשחית בשביטית לתם דהית הפקר לבל ועי' פ"ו רמב"ם שם שב' בטעם החיסור לקטן מפני שהוח נוחל בני חדם שהקב"ה נתן פירותיהם לבל חדם . וידוע מחלוקת מבי"ט ובטו מהרי"ם דם"ל דשביטית הפקר מטלמה מגד תפקטחת דמלכח וב"י ס"ל דבטי' שיפקיטנה הבטלים טי' מהרי"ט ח"ח מ"ב ומ"ג . ומה שכ' בתו' הרח"ם מדות פ"ח מ"ב שהק' טל הח דמלטו יש רשות לי' לו לשרוף חת כסותו למה מותר לשרוף והח שוכר טל בל תשחית ותי' דהפקר ב"ד הפקר לח משום דהפקר חין בו תי' ב"ח חלח הפי' כמו שהותר שם לי' נזל ותמרי' הפקר ב"ד משום שהית מינדר מלחת כן לח שייך לי' בל תשחית משום דהוי לצורך :

(ד) **בשלטי** גבורים פ"ו (יח ע"ח) תות ב' מביח דמת רש"י חולין (ו ע"ב) ד"ה טקרנח שב' מנשר פרסותיהם ושדיין הן יטולין ליהך וכל תשחית ליכח דרתויות טוד לדישה הרי לף דמשחיתן קלח מ"מ כיון דחיטו מקלקלן לגמרי לח שייך לי' בל תשחית ועי"ם שמק' ע"ז מתו' פ"ו (יח ע"ח) ד"ה טוקרין שהק' שם טל לי' בל תשחית בטקירת פרסות וחי' משום כבודו של מלך הרי דם"ל לתום' לפי' משחית קלח טובר לב"ח ועי"ם מה שחי' . ולי ב' דהית נמ' משורשח דחפי' חיטו משחית לגמרי ים בל תשחית . בפ"ז (ל ע"ב) מיט שנתגלו לח ישקה לבהמתו ולבהמת חבירו ומק' והחניח לבל משקהו לבהמת עלמו כי תניח הח' לשוערת וכו' דחבירי כחיב דידי' נמי כחיב ות"ב טובר טל בל תשחית כמ"ם תום' ב"ק (קט"ו ע"ב) ד"ה ולח דהפי' משום ב"ח הרי לפי' ליטו משחיתה לגמרי חלח שמכחיבה ג"ב יש ב"ח ודוחק לומר דתין להקשות מבתן טל רש"י משום דרש"י מפרש בב"ק (קט"ו ע"ב) ד"ה ולח דהחי' משום סבטח נפשות שמח יסחטנה ולח משום ב"ח כפי' תום' . דמ"מ שם בפ"ו תין לפרש פי' לחר רק משום בל תשחית . ולולח פי' רש"י בחולין יש לפרש בש"ם הורח חיים דבשחלת טרבנח להו הק' לו מחי' לטב"ח דהוח לי' דתו' ועדיף לי' למוקם לי' דתו' לבל ה"ג דשייך ב"ח נמי לף דרתויות לדישה :

ועי' בחיים שחל ח"ח סי' כ"ג שמביח ג"ב רחי' דשייך בל תשחית לף לם חיטו משחית ומקלקל לגמרי . מקדושין (לב ע"ח) ד"ה קרע שירתי דמק' והח טבר לב"ח וכן מתו' ב"ק (לח ע"ב) ד"ה חלח דב' דקרע טל המת שייך ב"ח וב"ב רשב"ח שם . וכן מריטב"ח מ"ק (כד ע"ח) ד"ה ת"ר יוחנן ופריסה תו"מ ת"ב סב"ח דחיכח בקריפת בגד משום ב"ח . ומסיק די"ל דגם רש"י מודה בדבר חלח דוקח שם בחולין דהוי לוכך מלוה שלח יזיק לבריות לח שם לח מכליח קרנח ליכח בל תשחית :

(ה) **ב"ק** (לח ע"ב) לח שכיב שבחה כרי חלח דקן תלגה בלח זמנה הרי דים שכנה בקלילח לילן מלבל . וכן ב' מלוולח ר' יהודה מסיד לוח מ"ה דמביח שם לילן טושה פירות לל יקלן לוטו בין שלר טניני לטוחה שהם משום שכנה . וב"ב ע"ז יו"ד קט"ז סק"ו ופר"ח סוף לוח ט' וב"ב ג"ל מ"ל דהוי ליסורה ושכנתה וב"ב תי' ס"ם קל"ב. וב"ז היכח שלסור לבל שם מוחר מן הדין כגון שהוח לצורך פשיטח דליכח שכנה :

אלא שמלחתי לפסקי תום' פסחים (נ ע"ב) דמ"ם שם מנדלי בהמה דקה וקוללי לילנות טובות ליכם רומים סימן ברכה קלי לפי' טל לילני סרק דמוחר לקוללם ומ"מ ליט רוחה סי' ברכה . ותמוה דבסוכה (כם ע"ח) ליחח דמלורות לוקים טל מנדלי בהמה דקה ועל קוללי לילנות טובות . ות"ל לומר דהמלורות לוקים טל קוללי לילני סרק וט"ב דקלי טל טני מלבל והי"ה הכח בפסחים דמיירי ט"ב רק בטני מלבל ועי' מהרש"ל שם דלחב נ"ב דמיירי היכח שים לי' בל תשחית גם ודלי לשון לילנות טובות משמט טני מלבל וכמ"ש מכח (כב ע"ח) ולחשוב הקונן לילנות טובות ולוהרתי' מהכח כי ממט חלבל ולחתו לל חכרות ול"ט . וכמל"מ פ"ו ממי' מזבח ה"ג חולק טל בחר שבח וכ' דבקללת טנפיס לין בו ב"ח דלי' דקלילח לילנות לבל פשיטח דים בו דין בל תשחית דרבנן :

(ו) **בטז** יו"ד קט"ז סק"ו חמה שלח מזכר דין בל תשחית בטור . ועי' לי' הגרשוני שם שבחב שמזכר ברמב"ם פ"ו ממלכים ומוח"מ שפ"ב . וב"ב שבות יטקב ח"ח קלח ומליין גם לסוי"ד שמ"ח שמ"ט . ועי' טוד ס"ך יו"ד שמ"ח סק"ח ב . ס"ט שמ"ט ס"ד . ס"ך יו"ד ס"ל סק"ב דמוזכר שם מבל תשחית :

סוגיא יב

בושה ופנם משפחה

ציונים ובראה מקומות

ברכות (סוף דף לד ע"ב). בכורים (פ"ג מ"ז) . שבת (קיג ע"ב) . מגילה (כח ע"ב) תוד"ה תנא . שם (כה ע"ב) . פסחים מתני' (פח ע"ב) וגמ' (דף סב ע"ח) . שם מתני' (פו ע"ח) בכלה ושם (ע"ב) . תענית מתני' (כו ע"ב) . מ"ק (כו ע"ח וע"ב) . יומא (פו ע"ב) . יבמות (מב ע"ב וקח ע"ח) . כתובות (מח ע"ח) . שם (פד ע"ח) . שם (קו ע"ח) . קדושין (יח ע"ח) . ירושלמי נדרים (פ"ה ה"ד) . סוטה (ו ע"ב) . שם (י ע"ב) תוד"ה נח . שם (לב ע"ב) . מתני' שם (מד ע"ח) . ירושלמי שם (פ"ח סוף ה"ט) . ב"ק מתני' (פג ע"ב) . שם (פו עב) . שם (ג ע"ח) . ב"מ (נח ע"ב . נט ע"ח) . שם (סו ע"ח) תוס' ד"ה ומניומי . ב"ב (ח ע"ב ט' ע"ח) . שם (קנד ע"ח וע"ב) . סנהדרין מתני' (מד ע"ב) . שם (מה ע"ח . ומו ע"ח) . שם מתני' (נג ע"ב) . שם מתני' (נד ע"ח) ות"כ קדושים . שם (עה ע"ח) . מכות מתני' (יב ע"ב) . שבועות מתני' (גב ע"ב) וגמ' שם . ערכין (טו ע"ב) . חולין רש"י (מח ע"ב ד"ה ל"ם) . נדה (מו ע"ח) :

אה"ע סי' כ' ס"ח בהג"ה . תלקת מחוקק ק"ח סקכ"ח . ת"ח סי' ק"ו ס"ב בהג"ה . שם קע"ה סנ"ג בהג"ה . שם רכ"ח ס"ח בהג"ה . סי' ת"כ . תכ"ח :

(א) **אונאת** דברים הוא ל"ת שבתורה שלא לדבר לחברו דברי ביוש וחרפה כמ"ש מתני' ב"מ (נח ע"ב) אם היו בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים . והיינו דוקא אם הוא בעל תשובה אז אסור לביישו לגמל לחוטאו שעומד במדרגו וכבר הוציאו מלבו אבל אם הוציאו מלבו ולביישו בפרהסיא כדי להחזירו לתשובה וכמו שאמרו שם (נט ע"ח) לא חוטו אלא את עמיתו עם שאתך בתורה ובמלות אל תונהו וכמ"ש בנמוקי יוסף שם מובא בתו"מ רכ"ח ס"ח בהג"ה דמי שהיו ידיו שמיס מותר להונאו ומביאין כן בשם המרדכי וכן מ"ש במגילה (כה ע"ב) הלא מלן דמני שומעני שרי לבזויי בנ"ש גרלה דנ"ל מיירי שהבזיון הוא לצורך ולתוכחה להחזירו לדרך טובים וכן משמע בב"ח שם שמביא דברי מרדכי דרק להעמידו על הדת מותר לביישו עיי"ש ונרלה לי שזה מקור דברי רמב"ם פ"ו מדעות ה"ח שכתב דקרוא ולא תשא עליו חטא שלא לביישו ברבים קאי רק בדברים שבין אדם לחברו אבל בדברי שמים אם לא חזר בו בסתר מכלימים לאתו ברבים ומפרסמין חטאו ומחרפים אותו בפניו עד שיחזור למוטב כמו שעשו כל הנביאים בישראל וקשה מניין לו חילוק זה הא בערכין שם פחמת קאמר דאין לביישו . לך וודאי שלהרמב"ם סי' קשה מב"מ ומגילה הנ"ל דמותר להוטות את החוטא בדברים ומחלק בכך דהא דשרי משום דמיירי לצורך תוכחה וכמ"ש ב"ח בשם מרדכי הנ"ל :

אבל אם יכול להוכיחו בלגעה אסור להוכיחו בדברים ולביישו כמ"ש בספר המטות לרמב"ם מל"ת ש"נ שלא לבייש אדם מישראל ואפי' את החוטא והוא מקרא ולא תשא עליו חטא כמ"ש ערכין (טו ע"ב) יכול אפי' משאינים פניו ת"ל ולא תשא עליו חטא וכן הוא במתני' סנהדרין (מד ע"ח) אם אדם חטא כהאי מה חטאת וכו' שלא תהא בהאי שובתא בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה ובח"כ קדושים פי"ח סי' ו' וכי למה אמרה תורה להתריע את המקומות ולאבד את החילוטה מפני שמוכירים נגותו של אדם והלא הדברים ק"ו ומה אם כך אם הקב"ה על הרשעים ק"ו על כבודן של לדיקים וכן מתני' סוטה (מד ע"ח) ר' יוסי הגלילי אומר הירא וכך הלבב זהו המתירא מן העבירות שבידו לפיכך תלתה לו תורה את כל אלו שיחזור בגלגן והתם מיירי במי שעודנו עומד בחטאו דאי עשה תשובה הא ליתו תוך מעורכי המלחמה כמ"ש שם (מג ע"ב) כגון דעבד תשובה ויהב דמי' וכו' וכן הוא בסנהדרין (מה ע"ח) דמ"ה אינה נסקלת עדיפה כדי שלא לבייש דאין לך ייסור נדול מזה וכ"ת ליעבד בה תרתי אר"י אמר קרא ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיהה יפה הרי דאפי' את החוטא שנהנג אסור לבייש וכן עוד שם דמקשה אי הכי לינבי' בית הסקילה טפי ומשני משום דמיטול וכן שם (נג ע"ב) מטות הסנהדרין היו מתיישם את רואם בסייף וכו' תניא ר"י יהודה לחכמים לף אמי יודע שמיתה מטולה היא וכו' וכן סוטה (לב ע"ב) ר"י יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מפני מה תקנו תפלה בלחש כדי שלא לבייש את עוברי עבירה שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה ולכאורה קשה למה לריך ר' יוחנן ללמוד שלא לבייש עוברי עבירה מדלא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה שאין מפורש בתורה דעשעו על דבר הוא מפני הבושה ולמה ליתו לומד מקרא דלא תשא עליו חטא דמפורש בקרא שאסור להמוכיח לבייש את החוטא בדברים ויל לפי מ"ש למעלה בשם רמב"ם דבדברי שמיס אם לא הועיל בתוכחתו בסתר מותר לביישו בגלוי ח"כ ח"ש ללמוד משם דאין לבייש :

ובברכות (לד ע"ב) חלוף עלי מאן דמפרש חטאתיה שנאמר תשרי נשוא פשע כפוי חטאה והטעם כמ"ש תוס' שם ד"ה כפוי דאם מפרש חטאתו דומה שאינו מתבייש מהם וכ"כ רש"י סוטה (ו ע"ב) ד"ה מאן דנרחה שאינו נכלם בדבר לא כמו שכתב רש"י יומא (פו ע"ב) ד"ה בחטאת שלא יגלה חטאו מפני כבוד ס' שכל מה שאדם חוטא

בפרהסיא משום כבוד שמים הוא וברחה רחי' לזה ממתני' סנהדרין (מו ע"ח) לא תלין נבלתו כי קללת תלוי תלוי כלומר מפני מה זה תלוי מפני שניתך את ה' ונמלא שם שמים מתחלל ועי' פנים מאירות ח"ב קע"ח שהעלה שאסור להתוודות על חטאיו ברבים ול"ע קלת דלמה נריך להתריך על דבר שמפורש בברכות הנ"ל :

והנה ודאי דהא דרש"י יומת כתב המעם משום חלול השם ולא קאמר משום בושה כר' יוחנן בסוטה . הטעם פשוט דאף שלא תקנו חכמים שיתודה ברבים כדי שיתביים אבל אם הוא בעלמו היה מקפיד על בושתו ורוצה להתביים לא הפת לן וכמו שאיתא בב"ק דף (לא ע"ב) דאדם רשאי לביים את עלמו . אך לכאורה קשה על טעם רש"י ותוס' הנ"ל דמש"ה חליף מתן דמפרש חטאיו בושה לעזות הוא הא מיפכא שמעינן מסוטה (לב ע"ב) דאפלה בלאם כדי שלא לביים ומפורש דמפרש חטאיו בושה היא לו ולא עזות וכן עוד שם בגמ' דבאטאת ע"ז ניכסוף וניזול כי היכי דנכפר לי' וכן קשה מה רחי' ר' יוחנן מאפלה בלאם שלא לביים דלמא מש"ה לא תקנו להתוודות ברבים משום דעזות היא :

ונראה לאלק דרק אם מדעת עלמו הוא עושה כן להתוודות בפרסום מה שאיט נריך ע"פ דין אז אמרי' דעזות ותוספת הוא לו משא"כ אלו הי' הדין כן דמוכרח להתוודות ברבים אין זו עזות דהא מחויב לעשות כן והוא מלווה ועושה אלא דבייך מעם דבושה הוא לו ומש"ה שפיר מוכח מאפלה בלאם ולא תקנו שיאפלל בקול דאז לא הי' תשם עזות כיון שהי' הדין כן אא"כ כדי שלא לביים וכן בע"ז דלוותה תורה להביא חטאתו שפירש ע"כ משום דאפלה תורה שיתביים :

והנה לבד מה שנותר לביים את החטאת לנוכך תוכחה כמ"ש למעלה . עוד יש חמשה לופנים היולאים מן הכלל והוחר בהם בוסה : (א) כל שוגם מלקות הי' עיקר הכוונה לביים את החוטאת כמ"ש מחתי' מכות (כב ע"ב) נחקלקל בין ברשי בין במים פטור ועי' רש"י דכחיב ונקלה והרי נקלה ועי"ש בגמ' דף (כג ע"א) : (ב) בחולת שהרג בשוגג הי' מלוה שיפרסם ויביים א"ע כמ"ש במהתי' שביעית פ"י מ"ח רולה שגלה לעיר מקלטו ולא תגסי העיר לכבדו יאמר להם רולח אתי שגאתר וזה דבר הרולח : (ג) בסוטה מביישים לולה כמ"ש במתני' סוטה (ז ע"א) וכהן לולח בנגדי' אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו ושם (ח ע"ב) משום דכחיב וטמרו כל הנשים שהתייפה לטושות ולא יביאו עלמן לידי חשד : (ד) וכן בחטאת ע"ז אמרי' בסוטה (לב ע"ב) דאף דבכל קרבנות לא הי' ניכר בין חטאת לשולה כדי שלא לביים עוברי עבירה מ"מ קרבן חטאת ע"ז דשעירה היא וניכרת דאין לה אלי' הייט משום דבחטאת ע"ז נכסוף וניזול כי היכי דנכפר לי' וכייט דבכל חטאת בשוגג הקרבן בעלמו מכפר משא"כ בע"ז רק הבושה מכפרת לו : (ה) וכן כדי שיזהר יפה בשמירת הקרבנות ויתרחק מטומאה אמרי' במתני' פסחים (פח ע"ב) טומאת שלם אי רובו שורפים אותו לפני הבירה מעני המערכה מ"ט אר"י בר חנינא כדי לביישן מפני שהביאו את הקרבן פסח לידי טומאה וכן שם (פב ע"א) מבית מחני' דחמיד ילחם המעמד היה מעמיד את המחתים על שער המזרח מ"ר יוסף כדי לביישם שלא ינחנו מן המומאה :

ועי' בפנים מאירות ח"ב קע"ח שכתב דאף' בחטאת עבודה זרה דוקא בעניני קרבן נזרת הכחוב שיהי' מפורסם

לבל ילין מוטל עליו לפרסם את חטאו ומבית רחיה מיומת (פו ע"ב) רב רמי כחיב לחברי נשוח פשע בשני חטאה וכ' מכסה פשעיו לא יצליח ותי' הא בחטאת מפורסם הא בחטאת שאינו מפורסם ולא חילק בין ע"ז לשאר עבירות אע"כ דבזמן שאין קרבן אין לו לביים אפי' בחטאת ע"ז . והנה רחייתו ליטה ברורה כ"כ דים לדחות דדוחק לאוקמי קרא דמכסה פשעיו בע"ז כיון דכחיב לשון רבים משמע דמייר בכמה סוגי פשעים . ועי' מעילה (כ"ה ע"א) מעשה שגגל הרלחון נקרא ומחרנם פשיטא מאי דחימא ליתום לכבודן של ישראל קמ"ל כ"ם דהוי ליה כפרה . וקשה הא אמרי' בברכות (לד ע"ב) חליף מתן דמפרש חטאי' ואמאי מוחר לחרנם ולפרסם חטאת הגגל . ואין לומר כמ"ש ביומא שם דחטאת מפורסם שרי וה"ג חטאת הגגל שאני דהי' מפורסם . אך טורי אבן שם הקשה מ"ש מעשה רלוכן דנקרא ולא מחרנם משום כבודו ממעשה שגגל דנקרא ומחרנם ונם חטאת רלוכן הי' מפורסם ואי נימא דלא כחלוק הפ"מ ניחא דגגל שאני דבע"ז ניכסוף כי היכא דנכפר :

והנה בחום' ניטין (לה ע"ה) ד"ה ליחום הביאו ירושלמי נדרים פ"ה ה"ד הטדר הגלה מחברו אין מחיריס לו אלא בפניו ר' יוחנן אמר מפני הבושה וריב"ל אמר מפני החשד ואחיח הדא פלונחא כהדא פלונחא דחניא יוה"כ נריך לפרט את מעשיו דברי ר' יהודה בן בבא ר"ע אומר אין נריך לפרט את מעשיו ופי' חום' דר' יוחנן ס"ל כריב"ב נריך לפרט את החטאת כדי שיתביים מחטאיו וריב"ל ס"ל כר"ע שלא יפרט מעשיו שלא יחשדוהו בשאר עבירות ולפי פי' החום' קשה על הרמב"ם דפוסק בפ"ו משבועות ה"ז דאין מחיריס לו אלא בפניו מפני החשד ולמה פסק בפ"ב מחשובה ה"ג דלריך לפרט את החטאת כריב"ב ואין מזה קשה למה פסק דלא כר"ע הא הלכה כר"ע מחברו . ועוד קשה לפמ"ש בסוטה דבע"ז אמרה תורה לפרסם ולביים כי היכי דיהי' לו כפרה ה"נ מה מייחי ביומא (פו ע"ב) ר"י בן בבא רחי' דלריך לפרט את החטאת מדכ' אלא חטאת העם וכו' ויעשו להם אלהי זהב הא י"ל חטאת העגל שאני דחייב לפרסם . ופ"ב מוכרחים לומר כמ"ש מג"א תרי"ז סק"ב חוי"ב דמחלוקת ר"י בן בבא ור"ע לא מיירי כלל בפרסום החטאת ברבים אלא במהודה בלאטה לפני המקום ואין לו שייכות כלל לביוש ושפיר אין חילוק בין ע"ז לשאר עבירות וא"ב אין חלו החום' לפלונחא דר"י בן בבא ור"ע בסוטה הא אין לו ענין כלל לבושה . ונם חמוה דחום' כחבו דר' יוחנן ס"ל נריך לפרט את החטאת כדי שיתביים מחטאיו הא ר' יוחנן ס"ל בסוטה (לב ע"ב) דאפלה בלאם כדי שלא לביים עובדי עבודה ואין לחלק דהא דס"ל לר' יוחנן דאין לביים הייט בשוגג והא דלריך לפרט את החטאת מייתי במויד ז"א דא"ב ביומא (פו ע"ב) דמקשה סחירת הפסוקים מחטאי נשוח פשע וכו' ומכסה פשעיו לא יצליח למה לא הי' דחטאי וכו' מייתי בשוגג ומכסה פשעיו במויד לא יצליח וע"ב דאי אפשר לומר כן דהא קרא דחטאי נשוח פשע מייתי אפי' מויד דפשע הייט בשוגה להכעיס כמ"ש שם (לו ע"ב) פשעים אלו המרדים :

ומפני הקושיות האלה נראה לי דרמב"ם אינו מפרש בירושלמי כפי' חום' ולא פליגי ר"י בן בבא ור"ע במחלוקת ר' יוחנן וריב"ל מפני הבושה או מפני החשד אלא קאי אמחלוקת דאיחא שם למעשה אי לריך לפרט את הנדר דמאן דס"ל לריך לפרט את הנדר ס"ל לריך לפרט את החטאת וכיון דירושלמי מסיק שם אחד בר בא דמדר שלא

יפתח בקונית וכו׳ לר׳ יוחנן להחירו וע״י שפרט לח הגדר ממנע להחירו ואמר בחוך שבחר בתורה ובחכמים שלמדו צריך לפרש לח הגדר ס״ל לרמב״ם כמסקנת הירושלמי וכמו שכתב בפי׳ המשנה פ״ו מכלורות שהעיקר בידיט דלריך לפרש לח הגדר וכ״כ בפ״ו מטכוטות ה״ה כילד מחיריס יבח הגבעם ויחמר נשבעתי על כך וכך ונחמתי וכ״כ מהרי״ט ח״ח סי׳ קמ״ד בדעת הרמב״ם ומ״ה לעפ״י שהלכה כר״ע מחברו פוסק כר״י בן בבח דלריך לפרש לח החעת כיון דפסק לריך לפרש לח הגדר :

(ב) **במתני׳** סנהדרין (מד ע״ב) הלים מכסין לוהו מלפניו והחשה מלפני׳ ומחחרי׳ דברי ר׳ יהודה וחכמים לומרים הלים נסקל ערום ואין החשה נסקלת ערומה ומסקי׳ סס בגמ׳ דסקילה במלטוסים הוי יותר לשר הגוף בשהה למוח ועדוס הוי יותר בזיון ופליגי בזה דר׳ יהודה ס״ל לשר גרע לה מבזיון וחכמים ס״ל דבזיון קשה יותר לה ועי״ש במתני׳ (מה ע״ח) ביה הסקילה היה בבוה כ׳ קומות ומקשה בגמ׳ ומי בעינן כולי הלי ומתני׳ לחמר קרח ולהבח לרשך כמוך שימות מהר ומקשה ח״ה לינבי׳ טפי ומתני׳ דלם יהיה בבוה יותר מדלי מיטוול ומקשה לר׳ יהודה דס״ל דניחח ליה בבזיון לם ע״י יקל הלשר ממנו למה לין מנביחים יותר ודוחק לומר דמתני׳ ז׳ לחיחת דלח כר׳ יהודה. ונרחה דהיכח דהזמן של ניוול ולשר שוה ואין נמשך לחד יותר מחברו ז׳ פליגי ר׳ יהודה וחכמים מה קשה יותר מש״כ הכח דהלשר ליטו חלח לרבע בבעה מיחתו והניוול שיהפוך גופו והבריו מהפרקין יומשך זמן לחחר מוחו נס ר׳ יהודה מודה דבוה יותר בלשר לבעה מניוול זמן. תרוך. והוח הדין להיפוך היכח דהלשר נמשך יותר מהניוול נס חכמים מודים דלשר גרע לו ובזה ניחח ב״ב (ח ע״ב) דחמר ר׳ יוחנן כל המחחר בפסוק זה קשה מחברו חרב קשה ממיח דמיטוול ורבע קשה מחרב דר׳ טוביס היו חללי חרב מחללי רבע וחיבע״ח בברית הלי (מיחה רבע) מלטער והלי (מיחה חרב) לח קמלטער הרי דלשר גרע מבזיון וכי חולק ר׳ יוחנן על חכמים דמחני׳ בסנהדרין הל״ל ונס לית ליפרכמו חכמים הלי קרח דטוביס היו חללי חרב וכו׳ וכו׳ חלח מביח דלשר הרבעון הולך ונמשך ומיחה המטולח של חרב

לימה חלח לבעה הלשר קשה מהניוול :

וביון דקי״ל כחכמים דבוה קשה מלשר מש״ה בנדה (מו ע״ח) בחולל בדק בלחמי׳ וייבב לה ר׳ זוי דמי בושתה בחולל לבעלי דחמר לשולם בהם חעבודו לעבודה נחחיו ולח לבושה דחע״פ דמותר לרדות בהם בפרך מ״מ לחבור לבייסם דבוה גרע וכן בב״ק (נג ע״ח) דמקשה מ״ם בחח לח עיני ע״מ לפשור דחייב ובהכני פלעני פטור וחי׳ רבח חבוס שלין לחדס חשלם על רלחי לחברים וגרחה הבוונה דקטיעה רלחי לחברים בושה הוח לו וכמ״ש בס ר׳ בבח חבוס פנס מבפחה וכיון דבושה חמור לו מלשר לחברי׳ דלח דחולל על לשר הכלה מ״מ ליבו חולל על בושתו ולחברי׳ דמלחח בעלמח הוח דלחמר ולין בוונחו למחול :

וקשה לי לפ״ו למה לחברי׳ בסנהדרין (מו ע״ב) דלי קבורה חבוס בזיון לם לחמר שלח יקברוהו לין שומעים לו חבוס בזיון קבוביו כמ״ש רש״י לו כיון שהוח בזיון לכל החיים כמ״ש פ״ק דיו״ד סי׳ שמ״ח לפי׳ בלח בזיון קבוביו חלח חבוס בזיון עלמו לח שיכול למחול נימח דלח היה בוונחו למחול לח בושתו כמו שלי׳ רבח בב״ק שלינו מוחל על רלחי לחברים ולולי כמו דלחמרי׳ ב״ב (קנה ע״ח)

שב״ם שהודה ח״ל לומר לחם עדי דלין לחד מבשה בבשת מיהה ס״ג מבחחת מה שלחמר שלח יקברוהו בדוקח קלחר ומש״ה לחי עלה דלח לחר כלום חבוס בזיון דלחריני :

והנה קשה לפי מה דקי״ל כחכמים דבזיון קשה לחדס יותר מלשר למה פליגי בזה ב״ב (ט ע״ח) ר׳ הונח ור׳ יהודה דר״ה ס״ל בודקין למזוטות ולין בודקין לבבוה חבוס דמבי ליל פרוס ובזיון גרע מלשר ור׳ יהודה ס״ל בודקין לבבוה ולין בודקין למזוטות חבוס דמלטער ולשר קשה מבזיון וכי יחלוק ר׳ יהודה על חכמים ונס קשיח הלכהח דקי״ל יו״ד רל״ח ס״י דבודקין לבבוה ולין בודקין למזוטות. ונרחה דבלחמח דעח ר״ה היה לחכמים דסנהדרין דבזיון גרע ליה ומש״ה לין בודקין לבבוה חבל הח דקי״ל כר׳ יהודה חבוס דמזוטות הוי פקוח נפש שמח בין כה וכה עד שהביח הבדיקה ותקירה יחוח ברעב והח ודלחי דפק״נ גדול מבזיון ולח דמי להח דלין נסקלה ערומה דבין דס״ב היח בהדיח ולינו חלח לשר לבד לו בזיון קשה יותר. ובזה ניחח מ״ם בבחוכות (קו ע״ח) מי שהלך למדינת הים ולבבו הובעח מזוטות ב״ד ואין ומפרנסין לאבותו חבל לח דבר לחר מלי דבר לחר ר׳ חבדה לחמר דלין טוחנים לה חבבים ור׳ יוסף לחמר לדקה לבל הבבים יהבי׳ לה דלח ניחח ליה דהטול וקשה לר׳ חבדה למה לין נוחנים לה חבבים הח קי״ל כחכמים דניוול קשה לה מלשר לפ״ב חבוס דמזוטות הס פקוח נפש ובבזה וב״ע מודו דקשה מבזיון ושוב ראיתי בחוס יחיר בי׳ קל״ח שקשה בחירה מב״ב לסנהדרין ומחרן דלין עניני לשר בים ודעתו דלשר גרע מבזיון ולע״ד הדבר ברור כמ״ש. ורלי׳ דבושה גרע מלשר דגדול בבוד הבריות שדוחה ל״ח שבחורה בשב ולל העשה כמ״ש בברבות (יט ע״ב) ומפני לשר לח מליט שידחה לי׳ דחו׳ חלח לי׳ דרבנן כמ״ש בהוריות (ה ע״ח) נוגח יוגח חלב בשבח מ״ט יוגח מפרק כלחחר יד ובמקום לשרח לח נזרו רבנן ולפ״ז קשה דר׳ יהודה דס״ל לשר קשה יותר מבזיון לח יודה בדין בבוד הבריות שדוחה לימור דחו׳ ולי״ע. ועוד רלי׳ דבושה גרע מלשר מל״ק (יז ע״ח) ל״ר פסח חיחי לי דלח שמיחי לורבח מרבנן וכו׳ דבמערבח מימו חגיידח דלור״ח ולח מימו לשמחח והייבו משום זה דשמחח בזיון חמיר מלשר בגיידח ועי׳ פסחים (בב ע״ח) :

וביבמות (מב ע״ב) דמש״ה לח יבח לחדס מעוברח חבבו דילמח ליטברה ומיעבר חלבה ולח ממבמבח ליה בבלים וחלב דלח יהב לה בעל ומקשה ולימבעיי ליורבים וחי׳ חבעי דחשה בושה לבח לב״ד לחבוע מהם דמי מזוטות בשה והורבח לח בשה הרי דחשה קשה עליה בושתה יותר מפקוח נפש של בשה ודין זה בס ר׳ יהודה ס״ל בש״ם שם (דף לו ע״ב) מחלוקת ר״מ וחבמים לם בבח מעוברח חבבו לי יוליח וחבמים דר״מ הוח ר׳ יהודה וש״ב קשה הח ר׳ יהודה לימבח ס״ל בסנהדרין בבי חשה דבסקלה ערומה דלשר חמור לה מבושה ולמה חייבי הבח דמחמח בושה בהדוב לח בשה ולין לחלק דדוקח לשר של עלמה חמור לה מבושה משה״ב הבח דלשר של בשה הוח ז״ל דרש״ם בחוכות פ״ז סי׳ י״ט פוסק כרב שם בחומר לימי זן ולימי מפרבם יולח ויבן בחובה ולין בופים לחחו לזון מבוס דהשה בושה לבח לב״ד וחמות ברעב הרי דבושה חמור לה לפי׳ מלשר של עלמה וב״ל לחלק דש״ל לר׳ יהודה דחם לימה לריבה לעשות מעשה לז קשה עליה לשר יותר מבושה משה״ב היבח דלבושה לריבה לעשות מעשה

אי לאו דנטר קרא עליה יהיר מ"מ נשתרת בשוא"ה ולכן אמרי' דלא חבת לכ"ד ליתבע מזוטתיה אי מזונות הילד :

(ג) **במתני'** פסחים (פו ע"א) שתי חבורות וכו' והכלה הופכת את פניה ואוכלת וקאמר ר' יוחנן סם מפני שהיא בושה ועיין במכ"ם פ"ט מהלכות פסח ה"ד שהחירו לה ליפור שתי חבורות בק"פ מפני הבושה וכ"כ תוס' ד"ה בכלה דלא תסבי' כשתי מקומות לע"פ שהכלה מקלת סעודה בלא הפיכת פניה וכן מניט שהקנו כמה הקנות מפני הבושה במתני' הטנית (כו ע"ב) בנות ירושלים יולאות בכלי לבן שאולים בלא לבייש את מי שאין לו וכן בשופר קטן (כ"ו ע"א וע"ב) הרבה הקנות בענייני מת ואבל כדי שלא לבייש וכן בפסחים (פב ע"א) שברפו את הק"פ שנטמא בטני הקדש ולא מטני עלמן שלא לבייש את מי שאין לו ועי"ש בתוס' (פא ע"ב) ד"ה נטמא מסום דלב ג"ד מתנה עליהם והע"פ שעיקר החקנה שברפיהו לפני הבירה הי' כדי לבייש מ"מ לא הוסיפו על ביום זה עוד ביום אחר שאינו שגין לו ושיהי' תילוק בין שני לעשיר :

ובבורים (פ"ג מ"ו) ברחשונה כל מי שיודע לקרות קורא וכל מי שאינו יודע לקרות מקרין לפניו כמנהג מלהכיח שהיו מהבייחים שהקנו שיהיו מקרין גם את שיודע וגרסה שרק מפני ביטול מלות הבאה בבורים הקנו כך ולא מפני הביוש עלמו ול"ל דהא דלא הקפידו חכמים על הבושה שרלו שיהבייטו כדי שילמדו לקרות בעלמם וכמ"ש בברכות (כ ע"ב) לאבל לחמרו חכמים חנא מילחה מילחה לאדם שאמתו וכניו מבריכים לו ועי' הוס' מגילה (כא ע"ב) ד"ה חנא ותענית (כז ע"ב) ד"ה כליכה וכ"ב (טו ע"א). ומנחות (ל ע"א) ד"ה שמונה למה שנוהגים עתה לקרות בחורה עם השולה נלמד מבבורים הל"ל שלא לבייש מי שאינו יודע לקרות. ורא"ם מגילה סם חולק ע"ז דמאי ההם שע"ז נמנעו מלהביח בבורים לבל הבא מה בבך יקראו את הבקיאים ומחמת הבושה יחנו לב ללמוד וכחב טעם לחר על המנהג. ועי' חו"ם בבורים פ"ג מ"ת על הא דעשירים מביאים בבוריהם בקלחות של בסף וזהב ועבייס בסלי נגרים של ערבה קלופה שהקצה הא עניים מחבייסים ולמה לא חקנו שיביאו הבל בסלי נגרים כמ"ש סוף מ"ק ותי' משום בבוד בים המקדש והדור מנוה נדחה ביום עניים :

(ד) **מבור** דין דמי בושת לנחבל בב"ק (פו ע"א) ושלחה ידה וכו' יקנותה את כפה ממון ופרטי דיני דמי בושת בחו"מ סי' ת"כ סעיף כ"ד ומבעיף ל"ד עד סוף הסי' ובסי' תכ"א ס"ב וסי"ג בהג"ה ויו"ד רמ"ג ס"ו ס"ו. וחו"מ ר"ז סט"ו בהג"ה מהום' ב"מ (סו ע"א) ד"ה ומניומי :

(ה) **מתני'** בבורות (נב ע"ב) ר' יוחנן בן ברוקה אומר לא היורם את חמהו יחזיר לבני משפחה ויבבה מהן את הדמים ובגמ' שם דסבר ירושת הבעל דאו' ומייתי שהוריעתו לחמתו בית הקברות ומשום פנם משפחה אומר רבנן ליטול דמי וליהדר וכדחניא המוכר קברו וכו' בחים בני משפחה וקוברים אותו בעל כרחו של לוקח משום פנם משפחה הרי דמוניחין הקרקע מחזקת יורש ולוקח משום פנם משפחה ומזה למד מרדכי ב"ב פ"ו סי' תק"ע מובא רמ"א חו"מ סי' קע"ה סעיף ב"נ דה"ה לא מכר מקום שירש מחבותיו בבית הבנסת דבני משפחתו מסלקים את הלוקח משום פנם משפחה וכן הוליף מהב ני"ו בשם ריטב"א מובא בהא"ע סי' ב' סעיף ח

בהג"ה דה"ה למי שבח ליטח אשה שאינה הוגנת שיכולים בני משפחתו למחות בידו וכן כתב הכ"ל סי' מ"ת דטעם דין ת"ח ק"ו ס"ב דקבורו ת"י לטולו לא שים לו פסידא הוא משום פנם משפחה וכופין בני משפחה זה את זה. וכן מהני' יבמות (ק ע"ב) ספק בן חשעה לרחטון לא בן שבעה לאחרון אם היו שניהם בהגים שולה במשמרו של זה ושל זה ות"ר יותנן משום פנם משפחה אילמרו שפטול הוא לעבודה וכן בקדושין (יח ע"א) ה"ר יב בשבתי מה שאין בשבתי שמפדין היותה בעל כרחה דאב משום פנם משפחה כמ"ש חוס' שם ד"ה אמר דכופים את בני משפחה לפדותה וכן דעת רמב"ם כמ"ש כ"מ פ"ד מעבדים ה"ב וכן בהגדרין (עה ע"א) פנוי היתה ת"ר פפח משום פנם משפחה :

וקשה דבכתובות (מ"ח ע"א) ר"ש ס"ל בהאמר פתיחי נהו של פלוני דאינו משלם בושת ופנם ע"פ שנמו דלא כל הימנו שיפוסו בתו של פלוני ואפי' ניחא לידידה ולאבי' משום פנם משפחה דאי אפשר דליכא חד במדינת הים דלא ניחא לי' וסהם מתני' שם ס"ל דמשלם בושת ופנם ע"פ שנמו וכי ליח לי' לח"ק פנם משפחה ואף דמברייהא קידושין הנ"ל ל"ק דבנמ' מוקי לה בליכא דר"ש דס"ל דאינה נמכרת ונישנית אך קשה משאר המקומות הנ"ל ונ"ל דאף דלא פליג על פנם משפחה מ"מ ס"ל להנח דמתני' דאין נרין ליה להפסיד ממונו בשביל פנם משפחה :

ובב"ק (פו ע"ב) בעי ר' אבא בר ממל בייסו יבן ומת מהו ות"ר פפח דאבעי' משום פנם משפחה ומ"מ פוסק הרי"ף שם דפטור ול"ח לפנם משפחה ורמב"ם פ"ג מהובל ומויק ה"ג כתב דסכף הוי נרלה דאף דפנם משפחה מלהת היח מ"מ י"ל דהחורה לא חייבה ממון דמי בושת בשביל פנם משפחה ור' עקא בסנהדרין (פה ע"א) דפליג וס"ל דחייב משום דלדידי' פנם משפחה אליס טובא ואיל לבייטו בב"ק (נ"ג ע"א) דמקשה למה לה לחמר הכני פלעני ע"מ לפטור פטור ואם חמר סמא את עיני חייב ומשני ר' עקא משום פנם משפחה י"ל דס"ל דמה שהוא נעשה בעל מום ליטו פנם למשפחה :

ועי' בסנהדרין (מו ע"ב) אם חמר לא בעינא קבורת אי משום בזיונא לאו כל כמיני וכ' רש"י דבזיון הוא לקרוביו (ועי' ב"ר פל"ו לאמר הקב"ה ליפת את בסיח ערות לאביך חייך שאני פורע לך שנאמר ביום ההוא אתן לגוג מקום שם קבר וחייט דהאשלומין יהיו מדה כנגד מדה דקיי"ל קבורה משום בזיונא) ויהוס' שם ד"ה לא הקשו מ"ש לא פסיט מהמוכר קברו בחים בני משפחה וקוברים אותו בע"כ וי"ל דהכ"ת יו"ד ר"ס שס"ו מביח בשם הרמב"ן שהקשה למה המוכר מקום הכפידו בני משפחתו מבטילים המקח מ"ם מנוף ההספד דאי לא בעי הספידא לא מספדי לי' ואי' דשא"ה כיון דיבאו לחריס ויספדו מחיהם במקום ההספדים ליכא פנם משפחה טפי ומ"ש י"ל דכי' ס"ד דמה שיקבר נכרי בשדה קבורתם שפיר הוי להם בזיון משא"כ מה שנוגע ביה לבן מבפחתם ולא להם אין הבזיון נדול כל כך :

וקשה על הס"ז ב"ק (נג ע"א) בפי' השני גבי שמח את עיני לפי' לחמר ע"מ לפטור דחייב משום פנם משפחה דאמרי' דאין כוונתו למחול אבל אי בעי יכול למחול הא הכא אי קבורה משום בזיונא הוי יכול למחול בזיון קרוביו ולפ"ז דשאני הכא שהוא בזיון לכל החיים וכמ"ש טוי"ד סי' שמ"ת לפ"ז קשה מבבורות הנ"ל דלפ"ז הוא מכר מקום קבורתו מ"מ אין במעבירו כלום וכן בקדושין דפודיס את בתו בעל כרחי'

דאב הרי דאיט יכול למחול פנס משפחה ונ"ל דאין כל הכזיונות שוים ומה שהוא נעשה סומא לא מיגר ליטו כזיון גדול כל כך לקרובו ולכן אפי' לר' שמת ור' משמעיה לי נעי יכול למחול :

(ו) **ב"ב** (קנד ע"ח) מעשה בנני ברק כאחד שמכר בנכסי אביו ומת ובאו בני משפחה וערערו לומר קטן היו ובאו ונחלו את ר"ש מה לבדקן אמר להם אי אתם רשאים לנולו ועי' שם ע"ב דכל זה אם בני משפחה טוענים הכל אי לקוחות מערערי אחרי שאני אומן אין יכולין ליגול וליגול דמקום פסידת דלקוחות אין תובעים לגוול המת אבל בני משפחתו אין רשאים לנולו אף שנוגע להם לענין ממון . ועי"ש בהו' ד"ה וזו דכתבו בהי' קמא דדוקא אם נוגע להם בענין יכולה אלא הולילו על זה ממון מכיסם הו אין רשאים לנולו ובאמ"ז שם כתב דמאד הדין נם קרוב מוכר לנולו אלא שכיון שלא הולילו ע"ז ממון חייב לעשות לפניהם מצורת הדין . אבל עי' הג"ה אשרי שם מובא תו"מ ק"ז כ"ב בהג"ה בשם ד"ה ס"ל דאף שבן משפחה נופה מצות בהמת ויכול לנבותו ע"י ניזול בני משפחה מוחים בידו אלא לנולו והוא בחי' הכ' של הוס' שם ועי' סמ"ע וש"ך ואו"ח שם וחכם צבי כי' מ"ח וחלקת מחוקק ק"ח בקל"ח . ואלא קשה הא לאחרי' בשנהדרין (מח ע"ח) דמוכר המת ליורביו משום דאף דבזו לי' לאחולי אחיל דאלותי' לנבי יורשים וכן ק"ל יו"ד שכ"ו ס"ב למה לאמר ר"ע דאין היורשים רשאים לנולו הא מחיל להם בזיוו די"ל בחני האם דבזון מועט הוא ואין מבזים את נופו משא"כ הכא לאשוו את קברו בזיון גדול הוא אין מוחל אפי' לנבי יורשים :

ועי' ט"ב תניגא יו"ד סי' ר"י דפסיטא דעול המת נדאה מפני פקוח נפש אך כל זה אם יש ספק סכנת נפשות לפניו אבל אם אין הדבר טנע לענין על עכשיו רק שרוצים לנול את המת כדי ללמוד ממנו ענין נאות כדי שאולי יזדמן חולה אחרי לריך לזה אשור לנולו וכש' נחל אשכול ח"ב דף ק"ז בשם הגאון ר' קאפיל ז"ל מוורמיזא חולק וס"ל דבזיון מת אין נדאה אפי' מפני ודאי פק"נ וכ"כ בש' בנין ציון סי' ק"ע ובקע"א ורליותיהם אלובות :

ועלבון אדם חי. יהוש מ"ם בב"מ (נט ע"א) נות לו לאדם שיפיל עלמו לבבשן האש ואל יליבן פני חבירו ברבים וילוף לה מהמר ובאבו הום' סוטה (י ע"ב) ד"ה נת דדין נמור הוא והא דלא אשיב לה בהדי ג' דברים שיהרג ולא יעבור משום דאין מפורש בתורה והרמב"ם השמיט דבר זה וע"כ דס"ל דרך דברי אגדה היא וכן דעת נחל אשכול ח"ב דף ק"ת . ועי' בנין ציון סי' קע"ב קע"ג שדעתו דיהרג ואל יעבור לגיים את חבירו ואין רליותיו מוכרחות . ו"ל דהרמב"ם לשיטתו בפ"ה מיסודי התורה ה"ד דכ"מ שנאמר יעבור ולא יהרג אשור להחמיר על עלמו וליהרג ומש"ה כ"ל דבהלבנת פנים רק נת לו לאדם וכו' וקמ"ל דהכא מותר להחמיר ומדת חסידות היא . מש"כ התום' דכ' בע"ז (כו ע"ב) ד"ה יכול דבכל המלות רשאי להחמיר ת"ב מה קמ"ל ר' יוחנן בטובה דנת לו לאדם וכו' ומש"ה בחבי בטובה דמהויב מלד הדין למסור נפשו :

סוגיא יג .

ביזור

ציונים ומראה מקומות

מתני' גיטין (לח ע"ח) . מתני' רפ"ה מטהרות ור"ש . פי' רמב"ם עדיות פ"ח מ"ד ע"ז (לו ע"ב) . בריתות (יז ע"ב) . שם (ט ע"ח) לברר עון . פסחים (ד ע"ח) . ב"ם תום' (לד ע"ב) ד"ה שמא . שם (פג ע"ח) . קדושין (יב ע"ב) . שם (כו ע"ב) . יומא (ו ע"ב) . שם (יח ע"ח) . חולין (י ע"ב יב ע"ח) ורש"י ד"ה פסח . (נת ע"ח) . מתני' נדה (יג ע"ח) . שם (טו ע"ב) . שם (מת ע"ב) . ב"ב (קט ע"ב) . רי"ף ריש תולין . תום' שם (ג ע"ח) ד"ה המניח וד"ה אבל . דא"ש בכורות פ"א סי' ט' . רא"ש ע"ז פ"ב סי' ל"ה . יו"ד ל"ג ס"ם בהג"ה . סי' ס"ו ס"ח בהג"ה . ר"א סעיף ס"ה :

(א) **בטהרות** רפ"ה הערן והלפרדע וכו' (בפק טומאה נרה"ר) ר"ש תמוה וחכמים מטהרין וכ' ר"ם דהא ד"ש תמוה לף דב"ש נרה"ר טהור ר"ת אם עשה טהרות בין דאין להם הקנה אם נתמלא אבל בחדם דיש לו תקנה בעבילה מחמיר להלריכו טבילה ואותרים לו תמת להה וחכמים מטהרין אפי' אם יש לו תקנה והלכה כחכמים ומ"ת אחרי' בע"ז (לו ע"ב) כי אתו לקמי' דר' יוחי אמר להו הא מיא בשקיעתא זילו טבילו והיינו לף ש"ל מ"ת הוא על לד הזהירות כמ"ש רמב"ם פט"ו מהאבות"ט ב"ש שאומרים לו שף שעשור אחה מ"ת אם עבלת אין לך הפסד והיינו בספק טומאה נרה"ר כיון שהתורה התירה לכן ת"ל לברר מדינא :

(ב) **וכן** נראה דכל חוקה שהיא בטבע כן ת"ל שום בירור לף שאפשר לברר ומש"ה אחרי' בנדה (יג ע"ח) כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת אבל מדינא אין לריכה לבדוק וכמ"ש ביו"ד קפ"ד ס"ח וקל"ו ס"ע דמקמי' לה אחזקתה הייט משום דהטבע כן הוא דאורת אינו בא אלא בזמנו ומש"ה בניטין (לח ע"ח) התנית פירות להיות מפרים עליהם תרומות ומעשרות מפרים עליהם בחוקת שהם קיימים ות"ל בדיקה משום דודאי עומדים וקיימים בטבעם :

(ג) **אבל** אחר חוקות שאינם בטבע אם לריכה לברורי בקל בלי טורח לריך לברר כמ"ש פסחים (ד ע"ח) חזקתו בדוק אף אין חזקתו בדוק למאי נפ"מ נשיילי'

כיון דחיכת לברורי ע"י שחלה וכ"כ ר"ן סס וב"ה בחו"ח חל"ז ס"ב דאם הוא בעיר שהלו אם בדקו וחפי' כאי' דרבנן כמ"ם תום' ורא"ם סס דחפי' ביטלו דאין הבדיקה אלא מדרבנן לריכים לשחלו וכן בשה (מת ע"ב) לחלילה בעי בדיקה אף שם חזקה דרבא דאם הגיעה לשנים הביאה סימנים (ואף שחזקה זו היא חזקה טבעית מ"מ נרועה היא משאר חזקות) וכן הוא בשו"ת ר"ן סי' כ"ו מובא ביו"ד סי' ר"ח סעיף ס"ה דמקוה שפעמים שמימיו מחמעטים אף שלא שחזק שיחמעטו פחות ממ' סאה לריכים לעיין קודם השבילה אם יש בו מ' סאה דאין סומכים על החזקה אם אפשר לברר וכן כחבו תום' חולין (ג ע"א) ד"ה המניח וד"ה אבל דמ"ה מותר כזית בשר ונותן לו אף בים חזקה דמרחה משום דיכול לברר ע"י כזית בשר יש לו לברר והגה בכל מקומות אלו מחעבד לחזקה ש חזקה אחרת כעבדה דבח' בדוק עומד כעבדה ח' חמן שהי' בביח כל השנה וכן בחלילה שהיח בחזקת זקוקה ליבם וכן במקוה שבאה להוליח אח הטמאים מחזקחם וכן בכותי שבא להוליח בשחיטחו מחזקה שאינו זוח ומ"ש י"ל דהלריכו לברר אבל במ"א כי' ח' סק"א כ' דלריכים לבדוק אח הלילית אם הם כשרים אף שהם בחזקה כשרות משום כל היכא דחיכת לברורי ואע"פ דשם אין חזקה אחרת מחנגדת לה ועי' ט"ב קמא יו"ד סי' נ"ה והגינת או"ח ח' והב"ע ק"ע שהח' על מנ"א שכיחר ל"ע מכי' ח' לכי' חל"ו סק"א בב' שרק אם מהעבד לה חזקה אחרת לריך לברורי ועי' מחלית השקל ח' שכחב בדעת מנ"א דהיכא שהחיחר הוא ע"פ חזקה אפי' אין חזקה מנגדחה לריך לברר. וכ"ו אם יכולים לברר בקל אבל א"ל לטרוח כמ"ש בפסחים (ד ע"א) לאחרוחי להאי מאי ומביא דא"ל למרוח ולבדוק:

וראיתי בחי' הרז"ה מהג"ר יחב שלמקה ז"ל מבראשי' בחי' לא"ח סי' ח' שהקשה על מנ"א שכ' דאין סומכים על החזקה אם אינה לברורי מחולין (י ע"ב) דלפי' חזקה מנגע דילמא לדנפק ואחא בלר לי' שטרא ופרכי' ודילמא כגון שלא דרך אחוריו דקאחי לי' כי נפק ומצני יליאה דרך אחוריו ל"ש יליאה וע"כ אין פירושו שאסור לילך דרך אחוריו דמהיכי חיחי אלא ע"כ שא"ל לילך דרך אחוריו הרי אף דאפשר לברר שם ע"י דאין בנברי ואעפ"כ א"ל:

והנה לא על המנ"א לבדו אלוגחו כי מה יענה לסוגיא דפסחים הנ"ל דמפורש למחי נפ"מ נשיילי' הרי דלריך לברר ובכל הרחשונים שם והא דמקשה מחולין ל"ק כי אא דלריך לברר הוא רק חיוב דרבנן וכמ"ש לקמן ומדאי' ודאי דל"ב לברר ושם בחולין לעיקר דין חזקה מה"ה דאי' וע"ז מסיק דמה"ח כמכי' לחזקה ול"ב יליאה דרך אחוריו או דאת בנברי כר' אחא בר יעקב דלא ס"ל דין חזקה אבל מדרבנן י"ל דבמי לברר בקל. עוי"ל דיליאה דרך אחוריו לא להעמיד דאת בנברי אינם בירור בקל אלא ע"י עורח וחפי' מדרבנן א"ל לברר:

(ד) **ובן** בחוב נמור אם חיכת לברורי בקל לריך לברר כמ"ש רא"ם בטורות פ"ח סי' י' דאע"נ דים רוב לפטורא דהא מחלה יולדות נקבה חחלה ונהי נמי דילדה זכר אחלה מיעוטא נפיק מקאחה נקבה בהדי זכר וכו' מ"מ מפרים טלה א', והוא לעלמו מסוס דלא מפסיד מידי וכ"כ ס"ך יו"ד ק"כ סק"ח דכלי שנחערב בחחרים לא מהני רוב כיון דחפשר להנפילם בהולחה מיוחדח יגם יכול להשהות עד שיהיו חב"י:

אבל אם יש טורח לברר א"ל לברר כמ"ש חולין (יב ע"א) היכא דחפשר חפשר והייט לר"מ דחייש למיעוט אבל לדידן אפי' חפשר לברר סמכי' אחרובח כמ"ש רש"י ד"ה פסח דהלחמ"ם כן הוא וכ"כ כל הרחשונים שם וכן כחבו תום' ב"ב (כג ע"ב) ד"ה חון דרבנן דר"ם בן חלעזר דאמרי בב"מ (כד ע"א) אפי' בעיר שרובה עכו"ם חייב להכריז בדבר שיש בו סימן אף דבב"ד אחרי' בחר רובא אלא חקנת חכמים היא כדי לקיים מלוה השבת אבדה כיון דיכול להחברר ע"י הכרזה אם היא של ישראל וכ"ו לרבנן אבל לגבי קי"ל כרשב"ם דאף דיכולים לברר ע"י הכרזה מ"מ סמכי' הרובא:

ועי' בשר המלך פ"י ממקוחות כלל ג' דכיון דקי"ל כרבנן דר"מ יבמות (פח ע"ב) דקבוצה מחיבמת ול"ח שמא חמלא לילוניח ואין ממחינים לה עד שהגדיל ע"כ דסומכים אחזוב אפי' חיכת לברורי והגה אף שגם מהרש"א חשיב לה חיכת לברורי עי' יבמות (פט ע"ב) ד"ה רש"י בא"ם דבח כהן שבא עלי' ישראל אוכלה בחרומה ניחש שמא עיברה והק' מהרש"א נימא דמש"ה ל"ח משום דמעמידים אחזקה שלא היחה מעוברת וחזקה כשרות להחרומה וחי' כיון דחיכת למיקם אחלחה ולהמחין ולההודע אם היא מעוברת לא מהני חזקה. מ"מ קשה ליחר כן דבב"ד היכת לברורי היינו אם יכולים עכשיו לברר משא"כ בקבוצה ובבא כהן דעכשיו שאנו מסופקים בדבר אי אפשר לברר אלא שלאחר זמן יבא הבירור ובוב מלאחי בנו"ב מהד"ח אחע"ו סי' קל"ב שהק' לו בעל אור חדש לפמ"ם ביבמות ל"ו דהכרח עובר לשלים ימים הוא רק מנד רוב א"כ למה ההייבם אחר ג' חדשים והלא הוכל להמהין עד ה' חדשים ויוכ א' דכ"ה דחיכת לברורי מבררינן והביא לו אחי המח אם זה מקרי חיכת לברורי ולדבריו למה קבעו אנשי כנסת הגדולה הנדלנו נימא המחין עד שיגדל דחיכת לברורי אלא ודאי זה לא מקרי חיכת לברורי משום שאין הבירור עכשיו:

(ה) **ובין** בחוב נמור אבל היכא דהמיעוט שכיח ומצוי לריכים לברר אפי' ע"י טורח וזה טעם בדיקת הריאה כיון שמצוי בה טריפות וכמ"ש רש"י חולין (יב ע"א) ד"ה פסח ורחשונים וריב"ם סי' קל"ח. ואיוב הבדיקה הוא רק מדרבנן כמ"ש בירושלמי בילה פ"ג ה"ד דחייש טרפה מדבריהם וכ"כ מלחמות רים חולין ורשב"א שם (ט ע"א) ומביחים ראי' מביצה (כה ע"א) הפשט ונחות בטולה אבל לקנים הוא רק מדרך ארן וכ"כ ריב"ם סי' קמ"ג וכ"כ ס"ך יו"ד ל"ם סק"ב וסק"ח וכ"כ ר"ף רים חולין דל"מ רוב מצוים אלא שאינה מומחים אם השוחט חיחח לפניו ויכולים לבדוק והטעם משום דהוי מיעוט המצוי כמ"ש ר"ן ומלחמות שם (וכמלחמות הוסיף רים חזקת אבותי"ח כעבד) וקי"ל כן יו"ד סי' ח' ס"ח. וכן הוא במחני' ניטין (לח ע"א) ר' יהודה אומר בשלשה פרקים בודקים אח היין משום דבומנים אלו הוא מיעוט המצוי להתקלקל וכ"כ שו"ח רשב"א סי' רע"ד והובא יו"ד סי' פ"ד ס"ח בהג"ה בשירות שהרשם מצוי בהם לריך לבדוק כפרטות הריאה ומקור הדין מחולין (נח ע"ב) הני המרי דכדת שפי' כל הרחשונים תון מרש"י דמיירי בשחט שאין ידוע שהחליטו ומ"מ חוך יב"ח אסורים. וכן הוא ביומא (יח ע"א) מווח יחיד נבדקת פעמים בשנוע ושל רבים פעמים בוכל וע"כ ל"ל שרוב המווח אינם מחקלקלים במשך שמיטה אחת דחל"ב למה של רבים כשרה אלא שרק מיעוט מצוי להתקלקל ולא הטריחו על רבים כמ"ש רש"י ושל יחיד לריך בדיקה דמיעוט מצוי ל"מ רוב וחזקה

וכ"כ לכ"ם סי' ל"ט סק"נ דכל דבר שהרשותא שכיחא לריך בדיקה ומכיח רש' מפמ"ג יו"ד מ"ו מ"ז סק"ז נכנסות הכיחות נכר לחומת :

וכן על רמ"ח יו"ד ל"ג ס"ט שכ' שהי' תקנה בעירו לבדוק הוסם מלחוזות שמלטיטים לחסם משום דשכיח יותר מסרכות הריאה ומשמע דאף דהוה מיעוט דשכיח מ"מ מדינה כמכי' תרוכה וח"ל לנכר אלא מפני תקנה מיוחדת שעשו ע"ז . וגם עיי"ם שכ' ויותר היה טוב שלא לבדוק כלל ולכחוך תרוכה מלבדוק ולהקל במקום דאיכא רשותא משמע דאין הבדיקה מעיקר הדין . וי"ל עפמ"ם בלחם לדק סי' קט"ו שאף"פ שכ' רמ"א דלחוזות המלטיטים לחסם יותר שכיח בהם רשותא דאחינת קרן מסרכות הריאה בבהמה ועי' מ"מ אף שבחי' לין מכסין דמה עד אחר בדיקת הריאה כמ"ש יו"ד כ"ח ס"כ בכ"ז בלחוזות דמלטיטים לחסם ח"ל להמחין בכאו דאף"ג דשכיחי בהו רשותא מ"מ לא שכיחי כל כך דמסרפת בהו מש"כ בחי' דשכיח בהו טריפות והיכא דאית בה סרכא מיסרפת בה דאין סירכא בלא נקב עכ"ד ומש"ה כיון דלא שכיחי בהו רשותא המסרפת הולרכו להקנה מיוחדת :

(ו) **בריחות** (יז ע"ב) ח"ר זירא מ"ט דרב דבעי כ' אחיכות לאסם הלוי משום דבב' אחיכות לאסר לנכר לישורו ואחיכה ח' ח"ח לנכר אי' והייט דאף דסד"א מה"ח לקולא לגי' רמב"ם מ"מ אם יכולים לנכר חייב לאסם חלוי ועי' חום' כחובות (כב ע"ב) ד"ה בחסם חלוי דמביאים טעם זה דאסר לנכר לישורו ומזה מביא פר"ח בכללי ס"ם רש' למהרי"ם ח"כ יו"ד סי' ח' שכחב לייסב קו' ר"ן סס"ק דקדושין על"י דמב"ם דסד"א מה"ח לקולא מה רש' דחולי' בחר רובא משכירת עלם בפסח דלמא שרי משום סד"א לקולא ואי' מהרי"ם דאף דסד"א שרי הייט היכא דליכא לנכרי אבל היכא דאסר לעמוד על בוריו של דבר אסור ומש"ה בפסח כיון דאסר לנכר ומ"מ אמר רחמנא ועלם לא תעבדו בו מוכח דחולי' בחר רובא :

(ז) **והיבא** שים ס"ם בחי' דאורייתא אם יכולים לנכר בקל מבררים כמ"ש רש"ם בכורות פ"א סי' י' דאע"ג דלגבי הפרשת טלה ח' הו"ל חרי ספיקי שמא ח' ילדה נ' זכרים וח' ילדה נקבה ואין כאן אלא נחינה ח' לכהן ואף אח"ל ח' ילדה זכר וח' ילדה נקבה וזכר שמא יאחה נקבה אחלה אפ"ה כיון דאסר לו בהקנאת דהפרשת טלה ח' ולא מפסיד מידי שהרי הוא בולמו ליח לי' למסמך אהאיכא דאחרי ספיקי . והא דאמרי' בגדה (טו ע"ב) אשה שים לה ופחת בעלה מחצב ימי ושאה ובא עלי' משום דם"ם הוא ס' לא ראתה ואח"ל ראתה אימר טבלה וח"ל לשאול אותה מי' בחורת השלמים ר"ם קפ"ה שחי' משום דים לה ח' שהרה ומהאמת דרכה לטבול בומנה . וק' מ"ם מחוקת בדוק דנ"כ דרכו לבדוק והוי רק אי' דרבנן אם ביטל ומ"מ אמרי' בשייל ונריך לנכר וכ"ל כי זה פי' מ"ם בירושלמי נדה פ"ב ה"ד ואם לומר שמא לא טבלה ח"ר תניא ז"א שאסור לאכול בטומאה והייט שהקאה כן למה ח"ל לנכר והביא מפני שאסור לאכול בטומאה ולכן סמכי' דלא עבדה איסור וח"ל לנכר . ועי' רש"ל מובא בפ"ז ומ"ך יו"ד קכ"כ סק"ד שכ' בפחם כלים של נכרים אבי"א משום ס"ם ח"ל לשאול לנכרי מה ביטל בו אף שם"ל שהנכרי נאמן לומר מה ביטל למה ח"ל לנכר הא הבירור הוא בקלות :

אבל אם יש קלת טרחא ח"ל לנכר כמ"ש חום' פסחים (פ ע"ב) ד"ה הייט כ' קופות דכולה שמעתא מייתי שהכבר כ"כ נדול דליכא למימר אכלתי' עכ"ל והייט דבכבר קטן דיש ס"ם שמא מלה ואמא אכלו ח"ל בדיקה וכ"כ מוח"ת חל"ט וכ"כ שעה"מ מקוואות פ"י כלל נ' רש' מפסחים (פ ע"ח) הא מאי בשלמא האם לימור הוה לימור לא הוה ואח"ל הוה לימור אכלתי' ואח"ל לבדוק וכ"כ רש"ם ע"ז פ"ב סי' ל"ה נבי סחם כלים אינם ב"י שהק' ולטעמי' קפילא ואי' כיון דס"ם הוא לא הטריחו חכמים להטעימו לקפילא . והרשב"א לחם שמחי' חולין (מו ע"ב) סד"ה הני כ' דבסירכא חלוי' לחם שים ס"ם לריך בדיקה וכ"כ שם (ע ע"ב) ד"ה כי פליגי מ"ם בחה"ב חזר בו וכ' דאח"ל בדיקה וכ"כ בפסקי מהרי"א ס"ם מ"ז הובא בד"מ ס"ם ס"ז וסי' ק"י ס"ט בהג"ה דאח"ל בירור בס"ם ועי' פרמ"ג שם משום דהוי טרחא וכן מסקנא ש"ך ופר"ח וט"ם שם . (אבל דעת ר"ן דבכל ס"ם לריכים לנכר שכ' בריש בחובות לייסב דעת רש"י שכ' מחוך שיבא לב"ד יחבנר הדבר ושמא יבאו עדים דמשום דכיון דמהמנינן לי' קיס לן דוחאי זינחה וכיון שכן ליחבעי ועל כב"ד רמי למיקם עלה דמלחא ואח"ג דאי לא מצכחי שהדוחא במילחא שריא לבעלה משום חרי ספיקי אפ"ה כיון דאחרע עלייהו רמי למיקם אקמעא דמלחא שמא יחבנר הדבר ויבאו עדים עכ"ל ואפשר דרך בוחת הדין כן) :

ובשער המלך חמה אחום' יבמות (ב ע"ב) ד"ה אי שהרי לר"ח דקטנה אינה מחיבמת לאחי מחיבם ממ"נ אם אינה לילונית שפיר מייבם ואם היא לילונית שרי דלא היתה בעת אחיו ואי' ר"ח מבורגיל דחייש' דילמא אם היו קיים לה היה מקפיד והקי בשעה"מ הא ס"ם היא שמא לילה לילונית ואח"ל שהיא לילונית שמא אם היו קיים היו מקפיד ונמלא שלא היתה בעת אחיו מעולם ואי' משום דאיכא לנכרי דאח"כ יחבנר החמלא לילונית ול"מ ס"ם וכבר כ' למעלה דכיון שאין הבירור עכשיו י"ל דלא הוי איכא לנכרי . גם יש לדון דלא הוי איכא לנכרי לפמ"ם ט"ב מהל' חיו"ד סי' כ"ז דבעי' שיבורכו שני הספיקות אבל אם אחר הבירור לא יבורר לנו רק ספק א' לא הוי בירור וה"נ לא יבורר ספק השני שמא היו מקפיד ואולי יש לייסב קושיחו דשם קאי לר' מאיר וכיון דלר"מ ליח לי' רובא ה"ה דס"ם לא מבעי . אך יש לדחות דאף דרובא לאוד לא מבעי לר"מ מ"מ רובא עם ס"ם עשיטא דאף לר"מ מבעי ואפי' רובא וחזקה לא חיישינן לדידי' למשטה כמ"ש יבמות (קיט ע"ב) סיפא חזקה לשוק ורובא לשוק וגם בגדה (נט ע"ב) פליגי ר"י ור"ל אליבא דר"מ ואמינא סומני דר"י דר"מ מטהר בחים ואשה שומדים דהוי ס"ם הרי דנם ר"מ מודה דמבעי ו"ל כמ"ש שו"ת רשב"א סי' ת"ח דס"ם מדיפא מרובא :

(ח) **וכן** בספק דרבנן היכא שיכולים לנכר נקל לא אולי לקולא דלא חשוב ספק כל שיכול להתברר כ"כ מל"מ פ"ד מבכורות ה"ח בשם הראשונים ופי' שעה"מ שכחב שחפש ולא מלא דבר זה בספרים של ראשונים . והנה לכאורה ק' למה לא הביא ממני' דפ"ב מידים ספק ידים טהור וכ"פ רמב"ם פ"ו מברכות הט"ו ורלב"ד שם כחב שאם יש לו מים אחרים יעול ידיו והוא ע"פ מ"ם ס"ז (לז ע"ב) כי אחו לקמי' דר' יוחי אמר זילו טבילו וי"ל שספק ידים קל משאר ספק דרבנן ולכן פוסק רמב"ם דח"ל לנכר :

וראיתי בהגהות לס' יד מלאכי שתמה על שטה"מ שלא מלא המקור לדין זה והלא היא ס' תום' עירובין (ה ע"ב) ד"ה וספק דבריהם שהקשו על ר' יהודה שאמר לפי' תימה במצוה שמונה נמי ל"ל לאי דספק דבריהם לקולא והק' תום' לאחי הוי ספד"ר לקולא הא לפשר לחמש ולבגר הרי דאם יכול לבגר אין מקילים כסד"ר. ול"ג דאין רבי' משם לפמ"ם השטה"מ שם דספק חכרון ידיעה גרע מספק העומד להתברר ושם בפרון בעומד בספק חכרון ידיעה הוא דהא יכול לחמש ולמדוד:

(מ) **איתא** בקדושין (סו ע"ב) אף דע"ח היו נאמן לאסור בדבר שהיו בידו מ"מ בדבר שיכול לבגר נאמן ומש"ה בעל מום פסולו ביתיד דאמר לי' שלא לאחוי ועי"ש תום' ד"ה שלא לפי' ע"ח שהיו בעל דבר מכחישו וכ"כ תום' שם (סה ע"ב) סד"ה נטמא. וזלתי בשבוי' לא תיישי' לבירור כמ"ש בקדושין (יב ע"ב) אע"פ שהיכה כהדי בתדה"י שנשבו ח"ל עדי' בלד אחתן והתבר משום דבשבוי' הקילו. וכן בענוה הקילו להאמין להשה שאומרת מפי עד א' שמת בעלה ואין ב"ד לריכים לבלות אחריו אע"פ שהוא בעיר כמ"ש רמ"א אה"ע י"ז ס"ת בשם מהרי"ו וכ"כ ב"ש שם סקכ"ד ועי' תלקת מחוקק סקי"ת שתולק. ומ"מ עי' ב"ש סקי"ז דשם העד מעיד בשמע שבוחלים לו ממי שמע דהא אפשר לבגר ומ"מ אין לריך לבלות אחר העד הרחבון:

(י) **מהני** יבמות (פו ע"ב) ושם (נב ע"א) דניסת ע"פ ב"ד או ע"פ עדים שאמרו לה שמת בעלה ואח"כ נא בעלה חייבת בקרבן כמ"ש שם דאיבעי' לה לאחוני ועי' רמב"ם פ"ה מאבוות ה"ה שהביא דין זה ואח"כ כתב בה"ו הבא על אשתו שלא בשעת וסתה וביאתה בס פעורים מקרבן ומחלק בין ב' דינים אלו שזה כאשם הוא ולא שוגג שהשוגג הי' לו לבדוק ולדקדק ואלו בדק יפה יפה ודקדק בשאלות לא הי' בא לידי שגגה ולפי שלא טרח בדבר הזה ואח"כ יעשה לריך כפרה אבל זה מה לו לעשות הרי עהורה היתה ושלא בשעת וסתה בעל והייט בלעיל בניסת ע"פ עדים אף שהיתה מותרת להשאי מ"מ כיון שהי' יכולה לבדוק ולבגר אין זה אשם אלא שוגג:

(יא) **בית** (פג ע"א) אמר בן יהודה הא ים רואה יביא אחי' ויפטר דכל היכא דאיכא לבירורי אין טחנים שבועה. ובירור זה מדאי' וקי"ל כן תו"מ ב"ד ס"ב וקפ"ז סעיף ז' ב' ג'. וזה שכ' תום' כ"מ (לד ע"ב) ד"ה שמא דנגחי היא לשבועה היכא שהדבר מתברר לאח"כ ובדקי"ל תו"מ סי' פ"ז כל"ג ומפני זה כ' רמב"ם פ"ו מטוען ה"ה דאומר פרעתיך בפני פלוני ופלוני ליך להניחם כדי לבגר דבריו ולהפטר אף משבועה מפני שאין להשביע היכא שיתברר הדבר:

והנה ב"ב (קסט ע"ב) הבא לידון בשטר וחזקה מחלוקת רבי ורשב"ג ופסקו רש"י ורי"ף כרשב"ג דה"ל לבגר. ועי' ש"ך סי' ע' סק"ו דהא דקי"ל דלריך לבגר ולקיים את השטר ולא כמכי' לאחזקה מפני דחזקה מבת שטר קאתי וי"ל דכיון שאמר שם לו שטר הו"ל כאלו התחייב וקיבל עליו מדעתו בירור זה:

ועי' ט"ז חו"מ רל"ו ס"ח דמ"ה ס"ל לר"י הלוי ולרמב"ם דלא אמרי' מגו לאפטורי משבועה משום דשבועה היא בירור וכ"ה דאיכא לבירורי מברייתא והר"י הלוי אזיל לשיטתו שכ' מרדכי ריש חולין מצמו דלא מהני רוצה באיכא לבירורי. ואף דכ"י יו"ד קפ"ה כ' בשם כ' יחזקאל דבאמרה טמאה לי ואח"כ אמרה טהורה אינה נאמנת הייט אחר כדי דיבור אבל תכ"ד נאמנה ועי' קרבן נתנאל בהוספות פ"ב סי' כ"ד שהק' למה הביא זה בשם כ"י והא מפורש ברא"ש שם ולק"מ דפשיטא דמגו מהני אלא כ' יחזקאל דמגו מהני אפי' במקום דאיכא לבירורי ע"י טבילה וזה לא ידעי' מהרא"ש ואח"כ הרי דאף דאיכא לבירורי מהני מגו. וי"ל דכ"ז במגו דאי בעי שתיק אבל מגו דעלמא לא מהני במקום שיכולים לבגר (וכן היכא דהוי אמחלה טובה מהני אף היכא דאיכא לבירורי כמ"ש ר"ן בכתובות (כב ע"א) דזה הביב רב לשמואל אף בזו אם נתנה לחחלה נאמנת אף שיכולה לעבול):

וב"ב ט"ז אה"ע קל"ב ס"ק כפי' דברי רמב"ם פי"ב מגרושין ה"ה שפוסק דבעל יאמר נרשתי את אשתי היו נאמן כמסקנת גמ' כ"ב (קלה ע"א) והוסיף רמב"ם שאומרים לו אם אמת הדבר הרי אתם קיימים גרש אתה עתה בפניהם הייט משום דהגאמנות היו אלא על להבא לא מהני מגו כיון דאיכא לבירורי בגט והייט דרמב"ם לשיטתו דס"ל דל"א מגו לאפטורי משבועה דמגו לא מהני במקום שים אופן לבגר ואפי' בוכל לבגר ע"י ערעאת כע"י שבועה ונע"ע:

אך קשה לי על פי' הט"ז מב"ב (קלה ע"א) ההוא דקאביב אמרו לו אימתי' למאן ס"ל חזית לכהנה רבא ומסיק דאיבו נאמן לומר נרשתי. והנה לפי' רשב"ם והום' ניחא דלא מהימן נרשתי כמגו דאם איתא דנרשה הו"ל קלא למלתא. אבל לפמ"ם ט"ז דמב"ה אינו נאמן אם דאיכא מת וא"א לבירורי בגט למה אינו נאמן אם דאיכא מת וא"א לבירורי עוד ומ"ם מבדיקת הרייתה דתקנו משום איבה לבירורי ומ"מ נאבדה כשרה ול"ע:

סוגיא יד

בידו באיסור

(א) **אע"ג** דאין אומרים מגו דאי בעי מפיס עלמו רשע כמ"ש בקדושין (ג ע"א) אין הטעם מפני דאומדים דעת בני אדם דאין רלונם לעשות איסור, דהא כל מגו שבעולם הוא כן. אם אתה תומדו למשקר בטענה זאת יפקר בטענה אחרת והכא נמי אם אמר שלבי הי' להביא ממקום זה שקר הוא ואינו רולה להביא קרבן מעילה יפקר ג"כ לומר מיד הייתי. ומו דהכא כמה

ומתרץ קו' ר"ן שם והמני' נמצית כמנו דקדמי' לפסול וחי' מהרי"ט ולא מרעי נפשי' שעשה לי' לפני שור והקשה בשעה"מ פי"ח מהל"ב סוף הכ"ד למה כתב זה מסברת הנפשי' הא מפורש בקדושין (ג ע"ח) ולא עכיד לימנם ומשוי נפשי' רשיעא. ולק"מ דמהרי"ט מחדש דאף בלפני שור נמי חיט רובא לטעון כן:

וקשה מקדושין (ס"ד ע"ח) ומק' בגמ' למה מצינו ופדיתי' חיט נאמן והכי נידו להבילה לממזר ואלמנה לכ"ג אף שעובר על לפ"ע ולא יכא מחזר בקהל ה' ואלמנה לא יקח. וא"כ לא יהיה לעשות הת עלמו כשם שהכי ותין לומר דהתו' קאי לרבא דס"ל בקדושין (עח ע"ח) דקידם ולא בעל חיט לוקה וקי"ל כווחי' וא"כ אם יקדשנה לפסול לה יעבור על לפ"ע. וי"ח דע"כ מיירי הכא בגיהא דבקדושין לכד הא לא נפסלה לכהונה ולא נהחללה ועיקר הקו' דנידו לפסלה וע"כ דבגיהא מיירי. ועי' שער המלך שם שהניח בשם מהר"י ן' לב שתין נהאב עובר בלא שלא הזהרו בשרות להגשת לפסולין והשעה"מ דוחה דברי דהא ולא הזהרו בשרות הוא בפסולי כהונה לבד ולא בשאר פסולים. ותמצאי לתרץ דהא ולא עכיד נפשי' רשיעא הוא רק שעשה חיסור בעלמו אבל על לי' לפני עור חינו חשש. והא דבניזין (נד ע"כ) בפינול ודאמרי' דנאמן מכוח דנידו לפגל אף בפינול לי' ודאו' כמ"ש וכתים (כט ע"כ) וכן במנסך את היין דנאמן מכוח דנידו לנסך עי' ש"ך יו"ד קכ"ז סק"ח ועי' בית מאיר שם שהק' על נסוך מה מנו הוא זו דהא ודאי שלא יהיה לעבור על החיסור ותי' דנידו ליתנו לנכרי שינסכנו וק' מה תהרן על פינול לית הוא נידו. וגרולה וכבל הני אף דעושה בעלמו חיסור מ"מ ל"ק דהא אין אדם רוצה לטעון טענת חיסור. ובין שאם עתה טוען שפינל וניסך לכן אמרי' דאים זה שחיט בוש לומר שעשה לי' ודאו' נאמן כמנו שיעשה חיסור זה. והא דכ' תוס' יבמים קדושין (סד ע"כ) ד"ה רבי ותע"נ ודחסור לגרש בגם יש מ"מ כיון דדיעבד מהני תבוא שפיר מנו י"ל כיון ודאי גרושין בגט יש חיט חלא ורבנן תבוא נידו:

ויותר גרולה דהא ודאמרינן לא עכיד נפשי' רשיעא הייט כל זה אם הטעה בובנת על זמן העבר שבבר עשה המעשה ועתה אין שוד הדבר נידו לאמרינן דחיט רוצה לטעון שעשה מעשה בשם. אבל היכא שעדיין הדבר נידו לעשות עכשיו אז תע"פ שהוא לי' ודאו' נאמן ואין החיסור מעכב עליו. ומש"ה ניחא כל הני נידו דלעיל אף שהוא בחיסור דנידו חלים טפי. וזה שפירש מהרי"ט בכוונת ר"ג קדושין (סד ע"ח) הל"ל דחיקן דבגיהא חיסור אין החב נאמן והכ' דהא בגמ' אם לאמרי' דנידו להבילה לפסול ולפוסלה. וביאר ותע"נ דוודאי נידו לעשות כן להבילה לפסול מ"מ אם לומר שעשה כן חינו נאמן ודאמע"ר ומהרי"ט מדעת עלמו תי' דאף לי' נאמן מ"מ חיט מנו ודחיט רוצה לטעון טענה שעשה לי' עי"ש. ועי' שעה"מ הל' שהק' על מהרי"ט הא בגמ' לאמרי' שנידו להבילה לממזר ותי' דשמא נידו חלים טפי ומהני לפי' במקום דמע"ר וכמ"ש הר"ן בסמוך ומנו דנידו חלים לפי' במקום חזקה. ול"ע מה נסתפק השעה"מ הא מפורש כן בגמ' דנידו בחיסור לאמרי' ותע"נ דבקדושין (ג ע"ח) לאמרי' דל"ת מנו היכא דמע"ר והמהרי"ט עלמו מחלק בין מנו להא דנידו. ומעם התילוק הזה דעל למפרע לאמרי' דחיט נאמן לגוי' נפשי' רשיעא ועל להבא לאמרי' נידו. וי"ל כמ"ש הרתבונים

וחזקה להבא לא לאמרי' ה"נ היכא ונידו עדיין לעשות החיסור עכשיו אין חזקת כשרות שלו מגרש כתו לעשות כן ולאמרי' והוי נידו לעשות חיסור. ועי' קאה"ח סי' ח' סוף אות ח' ומקשה בכ"ק (עד ע"כ) שר"נ הודה שסימא עין ניבי עבדו ואמתו לו שחיט נאמן למה ח"נ בתנו שיכל לשחרו עתה ולי דחסור לשחרר עבדו מ"מ לא שפיר התנו וכודאי טוענתו גם כן מסוס ושודע נידו עתה לעשות החיסור:

ועי' בס' תרן לבי תה"ע סי' י"ח שהביא רתי' לזה דאמרי' נידו לע"פ שהוא בחיסור מבטורות (לו ע"כ) הכל נאמנים על מומי מעשר מנו דאי בעי מומח בבולי עדרי' לף דחסור להעיל מוס כמ"ש בבכורות (ג ע"כ) בשנתם ר' מרי בר רחל ובללי חיומי' מסוס ומפקע ליה מקדושה וכן ממנחות (סז ע"כ) לשבר ודאפי לה פחות מה' רבעים קמת ועוד תע"נ דחסור לבחלה לחשת פחות מעשור כמ"ש יו"ד שכ"ד סי"ד. ובכריו תמוהים דשאני ההם דגם עתה שעה חיסור דמעיל מוס ומש"ה מה נרע המנו בחיסור דאמרי' לא אתה מוסנו למסקך וכאמת העיל מוס בעלמו גם עתה יעיל ולא יעלינהו החיסור וכן במנחות דגם עתה עשה חיסור דחולה ממוטו בעכו"ס בשקר וכמ"ש רמב"ם פ"ד מתרומות הט"ו (ועי' רש"י שם ד"ה לפשר שכ' דמותר לעשות כן לחפות פחות מכשיעור ל"ע דהוא עוד הדין הנ"ל) לאמרי' דיעשה חיסור זה דיחפה פחות מעשיעור וכן מ"ש רשי' מעבת (קלא ע"כ) ודאמרי' נידו להפקיעם תע"נ דחסור להפקיר בשבת כמ"ש תו"ת ס"ו. אין רשי' ומג"א ס"ס י"ג תביא רשי' מכאן ומותר להפקיר בשבת. ועיי"ש עוד שהק' ע"ז ממל"מ פ"ג מיכום ה"ח שכ' בחוש ותוס"ר שאין נידו לגרשה ועוכ"ש מפני החיסור ולא יוכל לשלחה חיט נידו! ולק"מ דאין כוונת המל"מ מפני החיסור רק מפני שלא יועילו מעשיו דהא כופים אותו להחזירה כמ"ש רמב"ם פ"ח מנערה ה"ו ופ"ג שם ה"ד:

(ב) **ובין** לענין נידו. אבל בירי' הדבר מצד עלמו מקרי רשאי. אז אם הוא לי' ודאו' לא הוי רשאי. אבל בשאי' ורבנן מקרי רשאי עי' שבת (מג עא") שכל מוכן הוא שאם עבר ותקנו מתוקן וכמ"ש הו' יבמים שם שהק' נימא בשאני' ואין נותנים כלי החת הגר נמי שאם עבר וכיבה מותר השמן ותי' שאי"ה ובכגי לי' ודאו' ולא לאמרי' בי' שאם עבר וכו' ועי' רש"י בילה (לא ע"כ) ד"ה נוטל ודאי' ורבנן ל"ח מוקלה וזה נעשה בכל מוכן הוא כיון ודאי' הנהנת תרומות רק מדבריהם וכ"כ שם (לד ע"כ) ד"ה הא קמ"ל וכ"כ תו' פסחים (פ ע"א) ד"ה להה מדחתו ולאף דה' בדרך רחוקה בראשון מ"מ כיון דחחומין ורבנן הוי חד בראשון וכ"כ תו' סוכה (לא ע"כ) בד"ה בשאינה ונהי דחסור למעט העגיים בי"ט מ"מ נידו למעט. והייט דשם רק לי' ורבנן כמ"ש רש"י (לג ע"א) ד"ה עבר והו' יומא (לה ע"א) ד"ה הני מילי ומש"ה הוי ודאי (וקשה לע"ע מתו' זבחים (לד ע"כ) ד"ה כל שכ' להיפוך ועגניו מרובים מעליו חיט נידו כיון ודאין ממעטים בי"ט) ועי' כפות תמרים סוכה (לד ע"כ) בכוונת רש"י שם (לה ע"כ) ד"ה הרי שכ' דתרומה אין לה פדיון והאומר כן רשע הוא שהק' וכי מי שעושה בדין ואומר דהרומה יש לה פדיון יקרא רשע לא יקרא אלא ע"ה אלא כוונתו דאין לומר מנו דאם יכול לפדותו ואם יאמר לפדותו רשע הוא ואין פודים בי"ט ומש"ה חיט נידו לפדותו. אך עי' שעה"מ פ"ת מלולב ה"ח ד"ה ושל מע"ש שדוחה ודברי:

(ג) **וכן** לענין הוחל וחי בעו' וכו' . עי' שלמת חרי' סי' ס"ד בשחט בהמה שהיא טריפה מדרבנן ביו"ט לא עבר לדתו' ותמרי' הוחל לקמ דבתי' דתו' לא תמרי' הוחל באיסור כמ"ש מל"מ פ"ח מטופר ה"ד . וכן נראה ברש"י פסחים (מז ע"ב) ד"ה כלאחר יד שכ' בתריסה כיון דלאח"י מדתו' שרי פקע לי' מלקות ותמרי' הוחל וחזי לכסוי דם לפור וכן ג' ברש"י שם ד"ה ועייל שכ' כיון דמדתו' לאסור להשתמש בעלי מוקלה ביו"ט לא תמרי' הוחל משמע דבתי' דרבנן תמרי' הוחל וכ"כ התחכונים רחי' מבילה (ד ע"ח) תשפוכני' דר' חדת ב"ח היו לו בילים מיו"ט לשבת ושאל מיני' מהו לגלותם ביו"ט לאכלם למחר והשיב לו דאף דשרי למחר מ"מ ביומי' אסורים בטלטול וק' אפי' לא מוחרים בטלעול הא עיקר ההיתר שמבלים מיו"ט לשבת הוא מטעם דמדתו' מותר משום הוחל לא תקלעו תורתים חזי לי' ורק מדרבנן אסור ומרי' לי' דרבנן ע"י עירוב תבשילין ואל"כ הכא שביו"ט אסורים ל"ש ההיתר של תורתים ול"ש הוחל ואסור מה"ת לשבשו על לי' דרבנן :

ובספר כשם דהרשנה סי' ס"ת אין דעתו כן וכ' דאיסור דרבנן שבשלו ביו"ט לקי כיון דאיתו עומד להאכל ל"ש הוחל ועביד לי' דתו' וכן נראה דעת פמ"ג פתיחה לה' יו"ט מ"ח פ"ח יט עי"ש וכ"ד שו"ת רעק"א סי' ה' וכ"כ מ"ש תו"ח סי' ע"ט דאסור להכין בי"ט ו' של פסח תבשיל עם פירות יבשים על אחרון של פסח אחל להיות בשבת כיון דאסורים ביומי' דז' של פסח נוהגים בהם איסור ל"ש הוחל . ול"ע מגמ' ורש"י הל' :-

(ד) **וכ"ן** בחלוי בידו לבד אז לתמרי' דתי' דרבנן מצינ רחוי דבידו לעבור על האיסור לבל אם תלוי בין בידו באחרים אפי' לי' דרבנן לא אשוב רחוי דזה לין בידו באחרים יעברו לי' דרבנן כ"כ רמב"ן במלחמות ספ"ד דבילה ד"ה אבל רבי הגדול לתרן קי' תוס' שבת (עג ע"ח) ד"ה בבל שהק' למה בבילה (כו ע"ב) בנסור אם עבר ובקרו ליט מבוקר מ"ם מבבל שאם עבר ותקנו מתוקן ותי' רמב"ן דבבל שחלוי רק בו ובידו להרים תרומה לתמרי' שהוא רחוי משא"כ בנסור שחלוי בין באחרים לתמרי' שאחרים לא ירלו לבקר את הבסור ולעסור אדרבנן וכ"כ לל"ח שם מד"ע דרחוי בסור כיון דלאו בידיי' תלוי כ"ח בהחכם שהחכם יעבור על דברי חבמים וירחה שוס ביו"ט לתמרי' שבבל הבסור מקלי דעתו מיני' וסובר שודאי לא יתרצה החכם לעבור על לי' דרבנן ולבן לפי' נזדמן שהחכם עבר ורחהו נשחר מוקלה . ובלתת שחלוק זה מפורש בגמ' גיטין (פד ע"ח) ע"ש שהחלבי בשר חזיר הוי תנאי שאפשר לקיימו דאפשר דהבלה ולקיח הבל ע"ש שהבשלי להבא ולהבין בדידה קיימת נהי דהיכי עבדת לי' הבא והבין מי עבדי לי' . ועפ"י תלוק זה י"ל דגם השתי"ח שכ' בטרפה דרבנן דתמרי' הוחל מ"ש י"ל בהוחל ומקלעי תורתים דאף דהי' דרבנן לקי משום דהלעי תורתים ואין בידו שהם יקלו לעבור חדרבנן :

(ה) **בספר** שעה"מ לישות פ"י קונטרס תופת מתנים סעיף ד' מק' על רמב"ם דתופת נדה היכה קנה משום דלא חזי לבילה מיומא ס"ת ה"ח דבנים לה כ"ג ביוה"כ ומקה הא היכה רחוי לבילה ביוה"כ ות"כ לא קרי' ביתו ואינה תופה ותי' דוקא בנדה דהסורה מחמת עלמה לא שהה תופה משא"כ ביוה"כ דאין הפסול בנופה אלא יומא קבלים וכזה כ' ב"ח או"ח סי' ל"ב ד"ה ובגרידת דהם נמלא דבוק בין אות לאות י"ל אפי' בשבת דאסור לנודדו מדתו' כמ"ש ב"ח וט"ז או"ח ס"ס סק"ל מ"מ כיון דמדין ס"ת כשר הוא בגרידה אלא דאיסור שבת רבים עלי רחוי לנודדו קבינין כי' ועי' בית שלמה יו"ד ח"ב קל"ט שכ' רחי' להב"ח מפסחים (סם ע"ב) דמשוכב הוחה שוחטים עליו ולא תמרי' דפסח נשחט שלא לאוכלו דהחס לחולה ולזקן דלא חזי לבל הלי מחזי חזי תקוני הוא דלא מתקן והייט דאין הלי' בנופו אלא דיומא קבלים וכמ"ש תו' שם (פ ע"ח) סד"ה לחה דטמא ותבר דפסולם בנוף כיון דלא חזי בראשון ל"ח בשני לבל אם הי' בדרך רחוקה מחזי חזי והטעם כנ"ל דרק יומא בלים :

ועיו"ש שמביא בשם ס' ויקן יוסף שהק' על חלוק זה מפסחים (מח ע"ח) ממשקה ישראל מן הטחר לישראל מבאן לחמרו אין מביאים מסבים מן הטבל יכול לא יביא מן המוקלה לחמרת מה טבל מיוחד שחי' נופו נרם לו יצא מוקלה שחי' דבר אחר נרם לו והייט אלא הנ"ל דחי' דבר אחר הייט יומא קבלים לא הוי פסול הנוף ופ"ז מקשה בגמ' ואי אי' מוקלה דתו' מה לי אסור נופו מה לי אי' דבר אחר הרי מפורש בגמ' דבאחלה אילקו בן ואח"כ שחרו זאת דאין אילוק וכן הק' שם תב"ב (קט ע"ב) ר' יהושע אומר בשבת לחמרו דדברי שב"מ קיימים אע"ג דאי' להקנות בכתב ק"ו בחול דבל הרחוי לבילה אין בילה מעבבת בו הרי דבשבת לחמרינן דאיתו רחוי לבילה ופשוטים דלא בב"ח שב' דבשבת הוי רחוי לנודדו :

והנה אילוק זה בין איסור מנופו בין יומא קבלים מפורש בתוספתא תרומות רפ"ז וזיר שטומה יין תרומה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ופי' ב"מ פ"י מתרומות הי"ח דבינן שהוא אסור בין קף אם הי' חולין לא בתי' היא . ואם אבל תרומה ביוה"כ משלם קרן וחומש ולא לחמרי' בינן דאסור בלאה"ה לאבול ביוה"כ לא אבילה היא וע"ב דבינן דיוה"כ אינו אי' מנופו אלא יומא קבלים הוי אבילה . ולאחרן קשייתו מפסחים נראה דהיכא שהדבר אינו עומד על שעה אחת ואינם אחד אלא לימים הרבה אז איסור של יום הזה אינו מעבב משום דאינו איסור מנופו ורק יומא קבלים ולבן בדבקות האותיות בם"ת בין דהם"ת קיימת ואח"ב בימי החול יכירו הנרד אף שהיום בשבת ח"ו להסיר לית לן בה בין דיומא קבלים וכן בחופת יוה"ב בין דהיא לשמו גם אח"ב לחמרי' דהא דעבשיו אינה רחוי' אינו מעבב דרק יומא קבלים משא"ב בנסבים של מוקלה בין דבל קיומם הוא רק על יום השבת ומחר לא יהיו שוד בשלם ובין דהיום בשבת אינם רחוים מה יחרון לומר דרק יומא קף בלים בין דבל השלה הוא רק על יום זה והיום פסולים המה . וזה הטעם גם בשב"מ דב' דשב"ם דאינו רחוי לבילה בין דהשב"מ משם שמא ימות ולבן מטוה על נכסיו ח"ב הנפ"מ רק על עבשיו בשבת ולא יהי' לאסור להקנות ולבחוב לאחר שבת ומש"ה אינו רחוי לבילה :

סוגיא טו

ביטול איסור לכתחלה

(א) **בספר** תוות דעת סי' לט סק"ת תיכן על קו' ע"ז ומ"ך שם בהב"ע כוהר ח"ע מהר"ח כ"פ חרע"ז שפוסק שחפי' ר' דרבנן לאסור להוסיף ליו"ד סי' ס"ט שפוסק ומותר להוסיף. ומחלק משום דגר חטוכה לאסור בהנאה וכיון שבטל ומבטלו זה בעלמו הוי הנאה ולכן לאסור לבטלו דאין לך הנאה גדולה מזו מבה"כ בהי' הכילה שהיו לאסור רק טעימת טעמא דאיסורא וכיון דמבטל לי' היו מרגיש הטעם. ועפ"י תלוקו י"ל דהה דנקטי' דביטול ר' לכתחלה הוא רק ר' דרבנן כל זה הוא בהיסור לכילה. אבל בהי' הנאה אין מבטלים הוא ר' דאוריימא. כיון דזה שמבטלו הוי הנאה ולאסור בהנאה וכ"כ כמה אחרונים. ועי' בשו"ת רמ"ן יו"ד סי' מ"ב ומהרי"ח יו"ד קכ"ד שהביאו רהיה לזה דה"כ למה בקדושין (ט ע"ב) המקדש בערלה וכל אה"נ היה מקודשת מה"ט הה יכולה ליהנות ע"י ביטול ברוב והה דאין מבטלים הוא רק ר' דרבנן וכן הוס' הקשו שם הה יכולה ליהנות אלא כדרך הנאתו ולמה לא הקשו שיכולה לבטלו ברוב אע"כ כיון דאיסור הנאה הוא. היסור דאין מבטלים הוא מדאו'. וכיוצא בזה הקשה בנאלה נבי בפתחי השובה יו"ד ס"ט ע"י ס"ק שהי' בשם הג"ר אבלי מווילנא ז"ל דהה דיכולה לבטל מ"מ כיון דבעכ"ו אה"נ אין לו בעלים ולא הוי אלו ולאו מידי יהיב לה:

והנה מה שהיקן בדעה הרמב"ם דאה"נ אין לו בעלים היינו ברור. עי' כ"מ פ"ח מהלכות היי"ח בהלכה של עיר המדחת כתב דפסולים משום כהוהי מכהה בעורי' אבל לא פבל משום דכ' לכם ואה"נ לאו דידיה הוא וע"כ דדעה הרמב"ם דאי' הנאה הוי אלו וכ"כ רמב"ם בפי' המשניות כוכה פ"נ בגי ערלה דפסול לאהרון משום שאינו פרי ולא קאמר משום דאסור בהנאה ואינו לכם. אך לענ"ד קושייתה ל"ק דאפי' אי נימא דאה"נ יש לו בעלים והוי דידיה מ"מ עתה כמו שהוא א"י ליהנות ממנו אלא לימתי יבא ההנאה אחר הביטול ולמה הוכל אי ליהנות ממנו משום שנתבטל ואינו עוד במליאות וכמתן דליתא וכמ"ש רש"י מנחות (כג ע"ב) ד"ה לימא דאי נימא בתר בטל אזלי' ובטלה מבטל לסויים לא הוי ריבה כלתה דבטל כמתן דליתי' דמי ולא חייתר לי' וכיון דאינו במליאות אי אם כן לאו מידי יהיב לה ומש"ה אינה מקודשת ונדחה רחייתם מכתן דאה"נ מדאו' אין מבטלים. ועי"ש במהרי"ח שהק' על דיוק דברי ריב"ם שמ"ש שהק' לפוסקים דאין מבטלים דאי' אין הבעילו כלי מדין בני יומן הה אפילו הי' בימים ס' מ"מ נאסרו משום דעשה אי' וביטל לכתחילה ואוזרים ואוסרים הכלי הנמכל. ומבואר דלרוב הפוסקים דאין מבטלים הוא רק אי' דרבנן ניחא הא י"ל שהבעילו מאי' הנאה ולכ"ע הוא אי' דאו'. ולק"מ דהה שפכו מי ההבעלה לאין ולא נהנה כלל מהאיסור:

וקשה לי על סברת זו דכל מקור דין אין מבטלים איסור לכתחילה הוא מתני' פ"ה דתרומות שאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ואח"כ נפלו שם אולין אם שוגג מותר ואם מזיד אסור כמ"ש שם הר"ש. ותרומה הא אסורה בהנאה של כלוי כמ"ש תום' יבמות (סו ע"ב) ד"ה לא וכמה דוכחי. וא"כ מה מקשה בגילה (ד ע"ב) על שלי מוקלה הא מבטל אי' לכתחלה ואתן בתרומה דאסור הא י"ל דוקא בחס משום דאיסור בהנאה אבל מוקלה דמותר בהנאה שרי. ואף דבירושלמי תרומות שם א"ר יותן דה"ה בכל איסורים ומקשה ולא מתני' היא ומחרן מתני' בתרומה אחת מימר לך אפילו שאר דברים. והייט כאלוק וה ד"ל הרומה שאי דאסור בהנאה וקמ"ל ר"י דה"ה בתי' אכילה מ"מ בגילה מק' מתני' ובמתני' מיירי רק בתי' הנאה. והנה לדעה מנ"א אק"ח סק"כ דמוקלה לאסור בהנאה ל"ק דנם הכא הוי אי' הנאה ושפיר מקשה מתרומה על מוקלה אבל הלא הרשבוים ז"ל כתבו להיפוך כמ"ש רשב"א שבת (כט ע"א) ד"ה כי שרייך מהכא דמק' והא מהפך באיסורא דמוקלה מותר בהנאה ול"ק ליה אלא הכא מהפך בהו הא אי לא מהפך בהו ועל מה שהחבטיל מהבבל בו אין בכך כלום וכ"כ חוס' פסחים (טו ע"ב) ד"ה חדש דבהמבטל בשבה בשוגג יאכל ולא אמרי' יש שבת מוקלה בפת ול"ל אלא בתי' הנאה ומוקלה מותר בהנאה וכ"כ הוס' ע"ז (סו ע"ב) ד"ה אחר רבא ומנ"א בעלמו כ' להפוך נכי' שב"ה סק"ט והק"ז סק"נ והק"ם סקט"ו. אע"כ שאין חילוק ואפי' הה"נ הוי רק אי' דרבנן לבטל לכתחלה:

(ב) **אף** שאין מבטלים אי' לכתחלה מכל מקום אם אין כוונתו לבבטל אלא האיסור מותר כמ"ש ר"ן עבודה זרה (נג ע"ב) ד"ה אינטי' להו שהקשה על הגמלה למה שרי והרי הוא מבטל אי' הבלוע בהם במים שהוא מבטיל בם והי' מבוס דאין כוונתו לבבטל כדי ליהנות מהאיסור אלא להכשיר אח הכלי ול"ב שו"ת ריב"ש סי' שמ"ט (הדין מובא בב"י יו"ד ס"ם ס"ד ולמ"ח קכ"ח ס"ח) דמותר ליתן תלב נדופני הכלי כדי שיתובדו הנסרים היטב ולא יבטף היין ולא אמרי' דמבטל איסור כיון דכוונתו רק להקן הכלי וכ"כ הרא"ם בשו"ת רשב"א הם"ב שכן הוא בירושלמי בפ"ה דהרומות דבותן ומתיר שכן דרך בהנים להיות טוחנים מדומע בפתיהם. והייט שאם אמי תרומה מעורבים בחולין אף על פי שבוחנן מוזר נקרא שוגג לענין ביטול ולא נחבוין לבבטל אלא לבוחן ולאכול ככל חביים שעומדות לטחינה וכ"כ בפי' הירושלמי הזה בפר"ח יו"ד סי' כ"ד בקב"ו וכוון לדעת הרא"ם:

ובברית אברהם לאו"ח סי' ל"ד לאות ב' מק' על פר"ת שאין הפי' בירושלמי משום שאין כוונתו לבבטל אלא כמ"ש תוי"ט פ"ה מתרומות מ"ט ד"ה כך שב' דלא הוי מבטל אי' שאין זה אלא שבהנלה עי"ז שבוחן שהביאר הי' יותר ממה שהייט שבורים מהאלה לפני הטחינה. ודברי תמוהים דבירושלמי שקאמר הטעם שכן דרך בהנים להיות טוחנים מדומע בפתיהם ע"כ אין הטעם בתוי"ט אלא משום אין כוונתו לבבטל (אע"פ שבאמת הדבר יפלא על ירושלמי ורא"ם ופר"ח מ"ט מאחו בטעם תוי"ט החמתי והפשוט) וכן יניד עליו רשו בירו' ערלה פ"ח ה"ד שהביא סמוך לדין זה בתרומה דמותן ומתיר דכן בערלה ר' יוסי לומר לפ יהכוון ולכאורה מ"ש דר"י שכן דרך בכ"ח להיות מידל בנפנים ומי"ש נפני משה שכן דרך שם הם רופות וחכופות שוקרים שהם ל' או כ' ומדלדל לאוקם כדי שהנשחרים יתגדלו ויחעבו ולכן תלוין שדעתו בזה להיות מידל מהם ולא לבבטל האיסור. ומי' תפלרת ישראל בחי' תרומות פ"ה מ"ם שכן הוא בנויטין (מד ע"ב) חוקה אין

חדש לאסר לח כרמו בנטיעה לחה וחלו הי' יודעו הי' שוקרו דדרך לעקור נפן מבין הנפנים כדי לעבוד הגפנים ח"כ אין טוענו לבטל התיסור דחלו יודעו הי' עוקרו דמה שמפסיד בעד ח' מרויח בעד לאחר עייש :

וכ"כ טו"ח חנ"נ וס"ע שם ס"נ בחמיס הנשוכים מעכבר דמוחר לטחנם דאין טוענו לבטל וכ"כ תה"ד סי' קי"ד נגי חמיס המלומחים וכ"כ שם קט"ח בחמיס המחולעים למחנם מובח יו"ד פ"ד סי"ד וכ"כ שם סי"נ בשם הח"ח בדבם שנפלו בו נמלים וכ"כ ני"ל כי' נ"ח בפירות מחולעים לעבוד מהם י"ם וכ"כ ט"ז יו"ד פ"ד סק"ט בקמח מחולע לעבוד י"ם וכן הקבה מנ"ח המ"ז כוף ס"ק מ"ה על נ"ל סי' פ' שאוסר לערב חלב חמיס בין הח אין טוענו לבטל וכ"כ ב"ח יו"ד ר"ם קכ"ב וקל"ז ד"ה וירחה לי . וכ"כ ט"ז ת"ח חנ"ב סק"ה ויו"ד נ"ע סק"ז וש"ך יו"ד קט"ו סקכ"ח וכ"כ פר"ח ת"ח חנ"נ סק"נ ויו"ד ס"ד סקכ"ו :

והולקים על זה המה רחב"ד ורבב"ח ור' יונה שכ בע"ז ל"נ במיס שנעבו בהם מלוי וערוי הינון לאחר ולח כ' משום הין כוונתו לבטל וע"כ דהפי' הין כוונתו לבטל לאכור . וכן כ' בשו"ת רשב"ח ס"ס חל"ה דבהנעלה ל"ם הין מבטלים אי' להחלה דלכחוב איסור ולהוציאו מחוך היחר חיט מבטל אי' הלח מכשיר את היחר ומפריד ממנו האי' והפלינ הרבה לדעה שביך בהנעלה ביטול איסור וכ"כ ב"י יו"ד ס"ם קל"ד בשם רשב"ח בפלפלין הבלועים מיין אפי' יש שמים אסור לבטל לכחלה אף שהין כוונתו לבטל וכן חום' פסחים (ל ע"ח) ד"ה לשהינהו ור"ן שם ד"ה ופרבי' שהק' על וליעבד בהו שלח במיט הח הין מבטלים אי' לכחלה (ועי' שער המלך פט"ו מהמ"ח הכ"ה מקשה דר"ן כאהר ח"ע מע"ז הל"ל שכ' להיפוך ופי' לקמן אות נ') וכ"כ ב"ח ת"ח חנ"נ ד"ה כ' הר"פ בשם ש"ח ר"ן ס"ז וס"ע בחמיס המלומחים דמחינה הו"ל מבטל איסור אע"פ שהיט טוהן ע"מ לבטלם . ומה שכותב הר"ן ח"ע מע"ז הל"ל בהנעלה החלוק פשוט דהכא נהנה מהביטול דהח האיסור נאחר בהוכו מבח"כ בהנעלה דהיט נהנה מהאיסור . וכ"כ שם בשם מהר"ם בשו"ת רשב"ח החל"ח וכמ"ק . ועי' בש"ה רעק"ח סי' ע"ז שפקפק על היהר דאין כוונתו לבטל מרמוני בדן דאינם בטלים הח צריך לפנעם לחקן המאכל . וכן בחערובות בטלי חייב לשחרי לכחלה לבחשם דאין כוונתו רק לחקן המאכל . וכן במהני' פ"ח דערלה מ"ו לגבי נטיעה הח צריך לחלום להקן המאכל ועייש מ"ש דדוקא בטחינה בעומן ביחד וח"ח לעיון נרעין נרעין ח"כ יש בטחינה זו נ"כ ודאי היחר מש"ה לאהרי דעומן לחקן הח היחר ומקרי אין כוונתו לבטל אבל בטחינה בע"ח ופלוט רמוים ולקיטח ירק הדרך לעבוד חדח חדח ועל כ"ח יש בפק אם עשה עהה הדבר בהיחר דבמח זהו אסור לח מקרי מחקן היחר ומקרי כוונתו לבטל :

(ג) **ועי'** ט"ז יו"ד ס"ע סק"ו וקל"ו סק"ד דגם להמחירים נאין כוונתו לבטל הוח רק כשח"ח בענין אחר . ועי' פמ"ג ס"ם מ"ז סק"ו שהקשה שע"ז כותב ח"ע מהו"ח חנ"כ סק"ה דמותר להגעיל כלי אי' בכלי היחר אם יש כ' ולח הוי מבטל כיון דחיט מחטין לכך אף דאפשר בענין אחר ואי' דבכלי איסור ח"ח להגעיל בהיחר והח דלוג מכשיר היורה אח"כ כיון דבשי נדנפח הוי מרחח והוי כח"ח בענין אחר . והנה יש ראי' לסברח זו דמרחח מהוי"ט פי"ח הרומות מ"ו מניהה שפינה ממנה חצי הרימה אין מהייבים אותו

להיות יושב ומלקט ח' ח' חלח מכבד כדרכו וכ' החוי"ט כיון שמכבד כדרכו לח מטרחי' לי' טפי הואיל והיט מתכוון לבטל ואף שאפשר בענין אחר מ"מ לח מטרחי' לי' ובאמת שמחרומות שם אין ראי' די"ל דבחרומה דרבנן הקילו אפי' אפשר בענין אחר עי' יוסלמי שם ה"ד דהקילו גם לענין הגעלה בכלי חרס . ועי' שו"ת רשב"ח סי' רכ"ב מובח בחו' רע"ק שם כ' נ"כ דמייירי בהרומה דרבנן ומי' שם טעמו כיון דח"ח לבח לידי ט"ט וכמו כלי שדרכו להשחמש בשפע :

ובי"ב לקו' פרמ"ג מפהירת הט"ז יש לומר דרק כשבאהר האי' בהוכו לא דוקא כשח"ח בענין אחר שרי לבטל בהגעלה שמוילת האיסור ממט ואין האי' נשאר בו לא שם אין כוונתו לבטל אפי' אפשר בענין אחר שרי . ועי' בביח הלל דבעי' שיהי' מוכח שאין כוונתו לבטל ודייק מהה"ד ק"ד שכחב וגם הבריה מוכחת שאין כוונתו לבטל וכ"כ כו"פ סי' פ"ד בדבם שנפלו בו נמלים דאין כאן ביטול אי' כיון דמסננו ומסיר האיסור ולכאורה למה לי' טעם זה הח פשוט שם אין כוונתו לבטל הלח דאפי' היט מהכוין לבטל מ"מ בעי' שיעשה מעשה המוכח ע"ז והייט ע"י הכיטן :

(ד) **כל** הח דאמרי' אפי' אם האיסור נשאר שם ע"ן ביטול מ"מ אם אין כוונתו לבטל שרי . הייב דוקא הם היו עושה מעשה חדש ואיט מוסיף על האי' כגון בחביש מחולעים שההולעים כבר יצאו שם הלח שהוח עוהן את החביש . אבל אם עושה מעשה חדש אפי' אין כוונתו לבטל מ"מ אין מבטלים אי' לכחחלה . כמ"ש רמ"א חולין (קח ע"ח) ד"ה אי קסבר וחום' ד"ה אפשר . דאפי' למ"ד אפשר לכוחטו מוחר ואין על האוכיכה שם איסור רק שנפלע בה איסור מ"מ כ' רמ"א וחום' דלכחחלה אין מבטלים אותה ולח אמרי' דאין כוונתו לבטל את האיסור אלא להחיר האחיכה וע"כ דאפי' אין כוונתו לבטל מ"מ אסור לעשות פעולה חדשה וכ"ה ביו"ד ל"ט ס"ה דאפי' נפל אי' מעלמו אין מוכיפים עליו ועייש ברמ"א דמייירי היכא דלא אמרינן אחיכה נעשה נבלה ואף דכוונתו רק להכשיר את האוכל . והח דכ' ר"ן ע"ז (לג ע"ב) דמש"ה שרי להגעיל משום דאין כוונתו לבטל אף דעושה מעשה חדש . היט משום דעוסף מי ההגעלה לחון והוי כעורף את האיסור אבל שם אאי' נאסר אסור . וכן מבוק בם' יד אפרים יו"ד ס"ט בשומן שנאסה ג' ימים בלא מליחה עייש דאפי' במאכל מותר לבטל לכחחלה שם עוסף מי הביטול לחון . אך בשו"ת פני יהושע כ"ח אוסר וכ' דרק בכלים שרי להגעיל משום דבהגעלה מועטת פלטי הכלים דאין שם אאורות דהאי' היט בלוע בכלי והוי כאלו עומד בפני עלמו מבח"כ אוכל דיבטי טעמא להדדי שהאיסור טאן טעם בהיאר והאיאר באיסור והוי אאורות ודרך הגעלה וביטול מובח לשאוב האיסור ואייש' דלמא לא שאיב לח שפיר . וכ"כ פר"ח ת"ח חנ"נ סק"נ בשם שו"ת רשב"ח סי' חפ"ה דאוסר להוסיף על חמיס חמוצים קודם הפסח אף שאין כוונתו לבטל את האי' אלא לטאון את החמיס . ובזה מיושב מה שהק' מנ"ח חמ"ז סקמ"ה על ל"ל סי' פ' ניין לבן שהוכיה מרשיתו דאוסר לערב בו חלב חבה אע"פ שיתבטל בם' מ"מ שמא יבוא ממט בפסח והו"ל מבטל אי' לכחחלה ואמה עליו מו"ד פ"ד כי"ב דבם שנפלו בו נמלים יאמתו עד שיהי' מיאך ויכנסו מבוס דאין כוונתו לבטל . ולפי הל"ל החלוק פשוט דבאי' בדבם דאין כוונתו לבטל אוס דבר מבח"כ הכא לערב בו חלב חבה דעושה מעשה חדש שלא היה עד עהה לאסור ובזה

מיושב דאין הלמת לדק סותר ס"ע מסי' כ"ח שהתיר לעשות י"ם מפירות מהולעים כיון שאין כוונתו לבטל ובברכת זו כ' מדעת עלמו בגו"ב קמא יו"ד סי' כ"ו בהג"ה ותגינת יו"ד מ"ו וכ"ו שלא הקילו לערב לכתחלה אפי' בדבר שאין כוונתו לבטל אלא אם כבר נתערב אלא שעדיין לא נתבטל והוא עושה דבר וע"כ מתבטל בזה אולי' בתר הכוונה כמו בתביט שם בהם חביט מבוקעים שמותר לטחון אף שעי"ז מתבטלים מ"מ הכוונה רק לטחון ולעשות קמח אבל לאכול לערב חביט מבוקעות בידים כדי לטחנן ומביא רמ"י מרשב"ח בכלי שדרכו להשתמש בו בשפע שמתיר משום שא"א לבוא לידי ע"ט אבל בכלי שדרכו לפעמים להשתמש דבר מועט לאכול להשתמש בה כמ"ש בס"ע בק"כ ס"ה משום שאין מבטלים אי' לכתחלה והלא אין כוונתו לבטל רק לבשל בהקדירה אלא ודאי שדוקא בדבר שבבר נתערב מותר אבל לערב מהתלה אף שאין כוונתו לערב רק להשתמש בכלי לאכול:

והנה מה שהביא הגו"ב רמי' מרשב"ח בכלי שדרכו להשתמש בשפע י"ע דהא הרשב"ח ליח לי' הא דאין כוונתו לבטל כמ"ש בר"ן ע"ז הל"ל וביעב"ח שם ומש"ה מתיר רק בכלי שדרכו להשתמש בשפע. ולדידן הא דאכור בכלי שאפשר לבוא לידי ע"ט הוא משום גזרה אטו לא יהי' ס' והוא בכלל גזרה היט בן יומו אטו בן י' וכמ"ש ריב"ם במ"ט מוכח יו"ד ס"ט ל"ט גזרה שמא ישתמש בדבר מועט ויבא לידי ע"ט וכ"כ טוי"ד הק"כ וב"ח ד"ה כתב רשב"ח. ונם ל"ע על רבינו בס"ע שס"ל חלוק אין כוונתו לבטל ולמה ביו"ד הק"כ ס"ה כ' טעם רשב"ח דמש"ה בכלי שמשתמשים בו בדבר מועט אכור שאין מבטלים אי' לכתחלה הא אין כוונתו לבטל. ולמה שינה ממ"ש בס"ט ל"ט דהטעם משום נזרה שמא יבא להשתמש בדבר מועט:

ובן כ' כוונת פמ"ג סוף פתיחה למליחה ד"ה ויש לחקור שהק' למה לריך למלות הבשר יבשה עד ס' ולא שייך אין מבטלים אי' לכתחלה דלע"ע כל זמן שלא פירש שרי ואי' דשם אי' דם עליו וכי תימא שאין כוונתו לבטל הדם אלא לאכול הבשר מכל מקום מבטל מקרי והכוונה כנ"ל כיון שעשה מעשה תדם וכ"כ יד אפריס סי' ס"ם על ת"ד שכ' בשומן שעשה נ' ימים בלא מליחה שאחר המליחה כדיו יבשל השומן במים שים בהם ס' ואין זה מבטל אי' דכוונתו להתיך השומן והשיג עליו י"ח דבכל דוכתי דאין כוונתו לבטל היט מוסיף עליו אלא משחירו כמו שהוא אבל אם מוסיף על הכמות וע"י הוספה זו הוא מתדם מעשה הביטול היח בי' משום אין מבטלים:

ובספר נחלת לבי בפתחי תשובה יו"ד פ"ד הק' על ט"ב שמחלק דמעשה תדם לאכור מלמת לדק סי' כ"ח דהתיר לעשות י"ם מפירות מהולעים. ואיני מבין קושייתו. דהא שם היט מעשה תדם דבשר מעורב. ולדבריו ת"ל כותר הל"ל ח"ע מהכא לפי' פ' דאוסר לערב חלב כחלה אין ישראל מה שם בגורל לתת כאן בגורל אי מה להלן בקלפי ותו"ת וכו' ת"ר תפי בההוא הגלה דקא לייתי להדדי

נמרי

(א) **ב"ב** (קו ע"ב) תניא ר' יוסי לומר החתין שחלקו כיון שעלה גורל לאחד מהן קט טולב. מ"ט תר"ח

חטה ביין וע"כ דשם מש"ה אסור דעושה מעשה תדם. ולדעת נת"ל אי' יכול להקשות על הגו"ב מט"ז פ"ד סק"ט ד"ה נשאלתי שכ' ממש כהל"ל בקמח מתולע לעשות ממנו י"ם. ומה שהק' מכלי שדרכו להשתמש בו בשפע למה מותר הרי הוא מבטל אי' לכתחלה וע"כ הטעם מפני שאין כוונתו לבטל וא"כ מוכח דאף לערב לכתחלה מותר לק"מ דשם הטעם דל"ם אי' אין מבטלים מפני דאי אפשר לבוא לידי נתינת טעם לא נזרו וכמ"ש ר"ן בפ"ו (לג ע"ב). ומה שהקשה מהפתרת ישראל דמאי פ"ו מ"ד סוף אות י"ת שכ' דמיחל ושותה פי' דמוזגו במים כדי שתבטל התרומה ולא אמרי' דמבטל איסור לכתחלה דהרי כך תיקון שתייתו ואין כוונתו לבטל הרי דאף דמערבו לכתחלה שרי אם אינו מהכוון. י"ל דגם הגו"ב לומר רק לעשות מעשה שאין דרכו בכך ואינו עומד לכך אבל ההס כיון דהפתרת ישראל מדמה זה לתתינת תבשיל אולי גם ט"ב מתיר כיון דעושה רק מה שדרכו לעשות והי' עושה זה גם בלא"ה. ומ"מ לא מלאתי נלוי ורלי' לסברת תפי"ז ז. ורליתי בס' שו"ת מגחת בי סי' ל"ח דמתרן ע"פ ס' זו כוונית דומית (כו ע"ל) לא לאמרה תורה אלא לחקלה וקשה הא בטל ברוב ולא יהי' תקלה וע"כ הפי' כמ"ש מל"מ פ"ז ממעילה ה"ו ושער המלך פט"ו מהמ"א הכ"ה וט"ב הגיגת יו"ד סי' מ"ה דאין מבטלים אי' לכתחלה וק' הא אינו מהכוון לבטל אע"כ דלעשות מעשה תדם ולשלחה לערבה להוך הרוב לאכור. ויש לחלק דאין רלי' משם דשם ל"ם היהר אין כוונתו לבטל משום דהאיסור נשאר בעינו אלא שהמולאו יסמוך על כל דפרים ולא שרי אין כוונתו אלא היכא דהאיסור מעורב ונהפך להיהר:

וראיתי שם' נחלה לישראל (הלכה למשה סי' ל') בח' שרלה לבטל לביעות ולפני נתינה הקמח נהן על הגבינה ב' בילים ומלא טיפת דם בקליפה א' ולא הי' שם שמים. והתיר לערב הקמח בהגבינה ואז הלא יתבטל נם'. ואף דאין מבטלים אי' לכתחלה מ"מ הא אין כוונתו לבטל דנם לולא שקרה לו האיסור הזה הי' נ"כ עושה כן לערב הקמח והבלים עמו בהיהר זה הנאון ר' שלמה קלונער ז"ל מברחדי. וכגראה שנעלם ממנו בשעה זו כל הדברים הנ"ל. ואין לדבריו מקום זולתי ע"פ דברי תפתרת ישראל הנ"ל דאפי' בעושה מעשה תדם מ"מ אם עושה מה שהדרך בלא"ה לעשות מותר (ועי"ש שדברי הב' מהרש"ק ל"ע ומוקשים מאד. נם תשבון הבילים שתשב המחבר שם אינו מדויק כי תשב ס' נגד בילה עם קליפתה. וזה נעשת כי בחשבון שעור חלה מ"נ בילים ותומם הייט עם הקליפות והכא בטפת דם א"ל לשער רק נגד תוך הבילה ולא נגד קליפתה. ועיקר ההיתר פשוט שם משום כיון שנשאר טיפת הדם על הקליפה וא"כ אין בהתערובות רק פחות מבילת האיסור; ובילה של היתר היא שלמה ומבטל האיסור מב"מ נרוב):

נמי ומקנו להדדי . והכא לכתורה י"ל דר' יוסי לשיטתו בכ"מ (יב ע"ח) דהשוכר את הפועל אפי' למחצה לשלים ולרבים ילקח בו אחריו משום שעשו שתיו זוכה כזוכה ובתו שצייך התם דענייש נופייסו ניחא להו וכמ"ש תוס' שם ד"ה ואמר דמש"ה קיי"ל כוותי' כן צייך הכא דניחא להו משום בהמות הגלה דקא לייתי להדדי . והרמב"ם פוסק בכל דוכתי כר' יוסי דשני שתיו זוכה כזוכה תון בניטין (ל ע"ח) במלוה מטות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפרים עליהם מחלקם . ולא עת החסף פה בענין זה . ודעת רבי"ם שם ורמב"ם פ"ב משכנים הי"ח ורוב רישתוטים דגורל קוזה . והייט דקרקע שהיא שלהם הלא שתין מבורר חלקו של כולן אז הגורל שוזה קנין ות"ל עוד קנין אחר אבל דעת שו"ת הרמ"ם מובא בשוות"מ סי' קע"ג ורמ"ה שם כ"ב דאין הגורל שוזה קנין והוי רק כמברר חלקו בדוזא פלוני ובני' חוקה אח"כ :

והנה פשוט דין גורל ומשחק בקוביא אחד הוא כמ"ש שבת (קמא ע"ב) כדר' יהודה אמר שמואל מנה גדולה בגגך מנה קטנה אף אתה אמור אי"ט מפני קוביא ושיי"ם בכרש"י ושני ה"ה פ"ז מגזלה ה"י דמביא רבי' מכאן לדעת הרמב"ם דמשחק בקוביא הוי גזל דאסכתא לא קניא . והדבר צריך ביאור דרש"י דס"ל הכא דגורל אינו עובה קנין כמ"ש לעיל ות"ל נראה דה"ה דקוביא אינו קונה והוי גזל ומ"מ ס"ל להתיר בקוביא שי' הום' ורש"י ב"מ פ"ה ס' ע' ושות"ת סי' ס"ע משמו ורישתוגים מובאים בשות"ת ורמ"א סי' ר"ז ס"ג דמתירים למחק בקוביא . וכן מ"ש הרמב"ם דס"ל גורל עושה קנין ומ"ש ס"ל בפ"ו מגזלה דים גזל בקוביא . וי' דהא דגורל קונה לרמב"ם היינו אם החלקים שוים אלא שכ"א אינו יודע לברר לו חלקו ועז כומכים על הגורל לברר להם החלקים וכיון דבאמת אין הגורל מפסידם כלל משא"כ קונה משא"כ בקוביא כיון דים לו לפסד ברור על ידה אסור וכמ"ש בשבת דמנה גדולה נגד מנה קטנה אסור כיון דמגיע לו לפסד אבל במטות שוים שרי . ולדעת רש"י ל"ל דהא דמתיר בקוביא היינו דוקא אם המטות מוכנים על הדף או ס"ל דלא הוי אכתחת משא"כ הכא בגורל דאין שום דבר משלם לא מהני הגורל להוליא ממון מחוקת בעלים :

ומש"ה תמה אני על מ"ש בס' שבות יעקב ח"א סי' קל"ח דכיון שנחתיבו שבועה ישילו גורל מי יכבע תחלה ואינו מביא רבי' לדיט . ועפ"י החלוק הנ"ל אין דינו מוסכם דלעני' הרש"ם לא מהני גורל כלל אלא לברר חלקו . וע"כ דהשלה כן רק לעני' הרמב"ם וכבר כתבתי דהרמב"ם מתיר רק אם אין מניע לו לפסד ע"י הגורל דאל"כ הו"ל קוביא וא"כ הכא בשבועה כיון דים לו לפסד ע"י הגורל דאולי אם חברו הי' נשבע תחלה הי' מודה לו ולא הי' נשבע הוי כמשחק בקוביא ולא מהני . גם אין לחלק דאפי' לעני' רמב"ם דגורל קונה מניט רק גורל אם נתרצו שניהם לחלוק בגורל . אבל לא מניט דכ"ד יפסקו להגיל גורל בלי רצון הנדדים . ומש"ה בפאהדרין (לב ע"ב) בשני ספינות ושני נמלים ופגעו זה בזה פעונה ושאינה פעונה הידחה שאינה פפונה מפני פעונה וכו' היו שניהן קרובות שניהן רחוקות הגל פשרה ביניהן ומעלות שכר זו לזו ולא אמרו שם להגיל גורל . וכזה מיושב קו' נה"מ קל"ד בק"ז על מ"ם שם אם אחד הנכנים לפתוח בבת א' פתח נגד פתח לא תלון נגד תלון אם א' מהם אינו חכר וחברו נהנה כופים על מדת סדום ואם שניהם חכרים יעשו פשרה ביניהם והק' למה ל"א שיעילו גורל ביניהם כמ"ש בב"ב הנ"ל . ואי' דל"מ גורל רק לחלוק קרקע דגלמד מחלוקת הארץ ולא בכל דוכתי . והנה קצה על תירוצו מה"ה פ"ב משכנים הי"א בשם רש"י וכן בהשב"ם ב"ב (קו ע"ב) כתב דגורל מהני אפי' במטלטלין . אך ע"פ הדברים הנ"ל לק"מ דלרש"י הא אין גורל קונה כלל ולרמב"ם כיון דהכא הם חסרים ויש להם פסידא הוי גזל כמו במשחק בקוביא . והן הן דברי ט"ז יו"ד סי' ט"ז סק"ט שכ' נבי אותו ואת בנו שלקחו ג' בב"א מבני מוכרים וב"א רוצה לשתוף הבהמה היוס דאין לב"ד להכניס עלמס בדבר ולהפיל גורל מי מהם ישתוף החלה כי אין להם להפקיע זכות של ב"א שרוצה להיות ורוצ ושכנר . ועפ"ז ק' מ"ש ב"ת ותב"ש שם אחלקו על הש"ז וכתבו להגיל גורל דאף דבעניני מניט בש"ם שהניחו פייסות וגם כאן מצוה להשמר מעברת כמ"ש הב"ש מ"מ אין לנו להפקיע זכותו ע"י הגורל :

(ב) **לחלק** דבר בשבת ע"י גורל אסור אפי' ע"י עכו"ם כמ"ש רמ"א או"ח סי"ם שכ"ב ואפי' במקום שים חשש מריבה כמ"ש שבת (קמ"ו ע"ב) דמטילים הלשים על הקדשים ביו"ט אבל לא על המנות אל תול ביו"ט פשיטא מ"ד הואיל וכ' ועתך כמריבי כאן אפי' מטות דתול נמי הא"ל ואפי' היכא דאיכא משום חבוב מצוה אסור כמ"ש מג"א שכ"ב סק"ע ומביא רבי' מלחם הפנים דלא הפיסו עליו רק ביו"ם היתירו לפיים משום חבוב מצוה כמ"ש שבת (קמת ע"ב) ורמב"ם פ"ד מיו"ט ה"כ :

ולהטיל גורל על עניני מצוה כקדים וכדומה שרי בשבת כמ"ש מג"א שכ"ב סק"ע ומביא רבי' מפייסות שהיו ביוה"כ . ועי' שבות יעקב ח"נ סי' כ"ד וגתיב חיים שהקשו עליו למה לא מביא רבי' מפייסות שהפיסו על העבודות בהמ"ק בכל שבתות כמ"ש ביומא (כו ע"א) הכא בשבת עסק' האוהל ומשמורת מתחדשות וכמ"ש רמב"ם פ"ד מהמידין ומוספים ה"ט :

(ג) **מצינו** בתנ"ך כמה עניני גורלות . בשעיר המשתלח וי' נזה"כ שיהי' ע"י גורל ותלוקת הארץ ע"י קלפי ות"ח . ועכ שהומת ע"י גורל והודחת עלמו כמ"ש רמב"ם בפי"ם מסנהדרין דהורחת שעה היתה לו מדין המלכות . וכן י"ל בשאול שחפץ להרוג את יונתן ע"י הגורל נ"כ הי' מתוק דין המלכות . ומניט עוד גורלות במשמורה כהנים ולוים בדה"ח כד כה ו וכן בקרבן העלים בנתמי' וביושבת ירושלים (שם יח) ומי' ב"י ושו"ע יו"ד קט"ו ס"ח בשם ספרי דאסור לשחול בגורלות דכ' תמים תהי' ועי' בברכי יוסף שם דלהגריל ע"י סימן פסוקים שרי . ועי' דברי נחוניה כלל כ' בשם שו"ת נחומי קדמתי סי' ס' שכ' דגם עכשיו הגורל משמיש ואסור לעשור מניו וכ"כ בם' תפידים תרע"ב דגורל נ' פעמים מהני אפי' להמציע בים וכ"כ חוות יאיר סי' ס"ח דהגורל ידבק בו השנאה עליונה וכל זה תמוה בעיני ומפורש להפוך ב"ב (ק"ז ע"ב) דקאמר מי מה להלן קלפי ותו"ת וכו' ומתרץ רק משום דהתי הגלה דליתי אהדדי מהני אבל אי לא"ה אין רצי' מגורל דקרא על גורל בזה"ו . ומ"ם בם' תפידים רצי' מיושב דהטילוהו ליס ע"י גורל . ויש מבין דמתן יימר שהגכרים עשו כדין . ועי' בספר תפידים תש"ח דכ' להפוך דעכשיו אין הגורל משמיש :

אות ד. סוגיא ז

דינא גמירי

(א) **בכתובות** (עד ע"ח) ת"ר יוסף בר חנא ת"ר מנחם ת"ר לחמי המקדש בפתוח מש"פ ובעל לריכה ממט גט בהא הוא דלא טעי לבעל בהך טעי (במקדש במלוה לו על חנוני ובעל) והכא גרסה דטעם התילוק הוא דפתוח מש"פ דהוא דין בדור שלין קדושין תופסים ולין בו פלוגתא מש"ה לא טעי לומר דמהני ולחמי' לחדם יודע שלין קידושין תופסין בפתוח מש"פ ובעל לעם קידושין לכל מקדש במלוה כיון דהדין ליט פתוח ובקדושין (מז ע"ח) ים דיעות שוטת לי מקדשים במלוה ל"ש לומר לחדם יודע ולחמי' דטעה לומר דמהני כיון דים דיעה שמוברת כן. וכן הוא בסנהדרין (כט ע"ב) בתודייתא דלא כתוב בה לחמר לט כתבו וחתמו והבו לי לחבי ורבא לחמי' סייט דר"ל דלין בעדים תוהמים על השטר ת"ל ש"מ דמהני ואי"ל זדלי הוא לחמר להם לכתוב ולחתום. ולח"ב ליחח שם לחי לודייתא דכ' בה בוכרן פחנמי וכל ליפוקי דבי דינא ולא כ' בה במוחב חלחח כחדא היינא וחד ליפוקי שבר רבינא למימר הייט דר"ל ת"ל ר' נתן בר לחי הכי לחמי' מבמי' דרבח כל כה"נ חייבי' לב"ד טועים. ולריך להבין מה חילוק בין זה לעובדא הרחשונה ול"ל משום דבעדים כ"ע ס"ל דבעי' שיחמר כחבו ומש"ה לא חייבי' לטעות משל"כ בדין זה כיון דים בו מחלוקת ושמואל ס"ל בעים שדט דיניהם דין חייבי' שמח טעו וס"ל כשמואל וזה הפי' כל כה"נ עים בו מחלוקת חייבי' לב"ד טועים דס"ל כמ"ד דגם מרי חשיבי ב"ד וכן הוא בגיטין (נד ע"ב) דלחמר שלח מיבד נוילי ס"ח לשמן ת"ל ר' לחבהו מחוך שנחמן לחה להפטיד שכרך נחמן להפטיד ס"ח ומקשה מ"ש מדר' לחי בלא כתב לזכרות לשמן דליט נחמן להפטיד ס"ח ומשני החם ליכח למימר טעי בדר' ירמי' שס"ל דליט מפטיד חלח שכר לזכרות והייט לחם שלח הלכה כר' ירמי' מ"מ כיון דר' ירמי' ס"ל כן י"ל שטעה. לבל בעבוד לשמה דהכל נוחים דהם לח נעבדו הנוילים לשמן הס"ח פסולה לח שייך טעות וכ"כ הוס' ב"מ (סו ע"ב) ד"ה וכתן דלמ דבמקדש לחוהו והכיר בה שלינה שלו לחמר' לחדם יודע שלין קדושין בלחוהו ומקרקע לין לו מ"מ במוכר שדהו בשנה היובל ליכח למימר לחדם יודע שלין מכר ביובל דלין זה משום דהח רב פליג וס"ל דמכורה ויולחה וכ"כ הוס' ניטין (מה ע"ח) ד"ה מידי והוס' ערכין (ל ע"ח) ד"ה דילמח וכן כתבו חוס' סנהדרין (נג ע"ח) ד"ה הח דבב"מ (עו ע"ה) לחמר לחדם יודע שלין קידושין הופסין בלחוהו משמע דליכח מלן דפליג ע"ז וכן הוא ביבמות (כט ע"ח) דמקשה והח נבי ערוה לח נזריק ומשני שלחי ערוה דמנמר נמירי לה לישבי וכ' רש"י דערוה בכל יודעים שלין לריכה חליצה ולחוהה ללו לחוח זקוקה היח לבל ערוה דנעשו נרות דר' שמעון לח כ"ע נמירי טילבחח דלישבר שהיחן שוות ולי מפקח לה בלח הליצה לחני נמי למיפק לחוהה וכ"כ ריטב"ח קדושין (נח ע"ח) דבלח ולחמר לח קבה לחפי' לחמר לימי יודע שלין לחמר קבה חדש דכל עיקר פלוגחייהו נבי נכסי לך ולבנך וכו' וכי כל לחד יודע שלין חדש מקנה דבר שלב"ל הח פלוגחח דר"ח ורבנן וכו' וכמה חנלים ס"ל דקנה וכ"כ הב"ח שבח (יח ע"ב) ד"ה ניניח בר וקדלה לחפקורי מפקיר להו דמשום הפקר ב"ד נעשו בה דלב ב"ד מחנה עליהם להפקיר לח העם מלשבר דלי לח חימח הכי ודלי כ"ש ללו

דב"ח ידעו וכ"ם במקום ב"ה והייט דהשום דמחלוקת היח דב"ה לח סברי הכי י"ל דלינם בקיאים:

ועיין ת"ח סי' מ"ב ס"ט דסמ"ע סקכ"ו ופ"ך סקכ"ב חולקים בפי' דברי מהרי"ק דחם יש לומר שטעה הנותן כגון דחמר לבון דלח מהני במחנה ודלי נחבטל השטר וכ' הסמ"ע דמיירי שחמר שדה זו לחננו לו דלח מהני כמ"ש בסי' רמ"ה וטעה וכסבר שלשון זה יועיל. ופ"ך כחב דלי"ש דלחננו דליכח למ"ד דמהני לין לומר שהנותן טעה בכך חלח מיירי בליטנח דהחה כיון דהרי"ף ס"ל דמהני י"ל שהנותן טעה ופי"ם בחומים שהך של הפ"ך מסי' ל"ט סי"ב בכ' בהודלה בפי' ב"ד וחחומים בו שנים דחייבי' לטעות חפ"נ דלין שום דיעה דמהני ב'. והנה לכחוחה חמוה מלד מה קושיח דהח בחמת גם החם יש פלוגחח ושמואל ס"ל דשנים שדנו דיניהם דין וכמ"ש בכנהדרין (ל ע"ח) ודילמח כשמואל ס"ל וגרסה דגם מ"ש ס"ך דבליטנח דלחננו ליכח מ"ד דמהני חמוה דהח הוא מחלוקת בגיטין (מ ע"ב) לחננה לפלוני ר"ח חומר קנה ול"ל דכוונת ס"ך דעל דין שקיי"ל כן חע"ג דים מחלוקת בגמ' לח לחמרי' שטעה בכך כיון שהפסק הלכה כן ריק בדבר שהוא מחלוקת הפוסקים לחר הס"ם לו י"ל שטעה ומש"ה בלחננו כיון שקיי"ל כחכמים דלח מהני ולחר הס"ם לין מחלוקת הפוסקים בזה לח לחמרי' שטעה ושפיר מק' החומים מבנים שדנו שם שם כל הפוסקים שחמו כדיני ממוטח דלח כשמואל:

אך גרסה דלפי' כמה שלין בו פלוגחח לין בדור שיודע הדין דהח בכחובות (עג ע"ב) ר' שמעון בן יהודה משום ר' ישמעלל (לא ר' שמעון) לחמר הם בעלו לח קנו משום דס"ל לין לחדם יודע שלין קדושין תופסים בפחות מש"פ וכי קבעל לדעחח דקדושין הרחשונים בעל והכי קיי"ל מספק לחומרח בלה"ע סי' כ"ח סט"ז בהג"ה וס' ל"ח ס"ע בהג"ה והע"פ שדין זה הוא מוסכם מכל ולין בו מחלוקת כלל. ולפ"ז בים לחלק ולומר דבדין בדור ודלי לחדם יודע הדין והכח שלחי משום דים רשוחח שקידם בפחות מש"פ ויש רגלים לדבר שטעה בדין וכבר שמקדשים פחות מש"פ לף הלח במחני קדושין (ג ע"ב) וכן קטן שקידם הע"פ שפלח סבלוטח משבגדיל לח מהני ופי"ם בגמ' דס"ד דהכל יודעים שלין קדושי קטן כלום ושדר לדעחח דקדושין קמ"ל דטעה וכמ"ש בחי' רשב"ח שם לף בשם לין רגלים לדבר בטעה דמה שקידם בקטנוטו לין רלי' שליט יודע שהה הדין בגדלו. וכן בקדושין (יג ע"ח) בהלי דקדים בנשחח דלשמ דלחמר רבח דהרי שחיקה לחחר מחן מעות ולינה מקודשת וקשו בה משמי' דר' הונח ברי' דר"י הכח בחורה קדושין יהבינהו ניהלה ולם ליחח דלח ניחח לה לשדינהו פריך ר' לחלי לחמו כולהו נמי דינח נמירי ה"ג סברה לי שדינח להו מחחייבנח בחחריות. והנה שם הוא דין בדור שלין בו פלוגחח דשומר שלח קיבל עליו שמירה פשוט של לחריות לבדה ונחלקו בזה לחומרלי לי יודע דין בדור לי לח ר"ה ברי' דר' יהושע ס"ל דודלי כולהו דינח נמירי ומש"ה לף דשחיקה לחחמ"ם לח מהני מ"מ מדלח בליכה הקדושין הוי לומדנח שחרניה ולומדנח דמוכח זו הוי כשיטה בהדיח לשם קידושין וע"כ דס"ל כן דודלי נמירי דלל"כ ליכה לומדנח דמוכח לף לם נהכווגה כן וכמ"ש הרח"ש ב"ב (קמח ע"ב)

ד"ה לינעית בהקדש כל נכסיו דסלקא בחיקו לי עמד תוך מספקא לן לי שייך הכא תומדנת לו לא ירהה שתין מבטלים ההקדש וההפקר שתין מבטלים מעשיו אלא היכא דכריך לן תומדנת עכ"ל ורבינו ור' יחאי פליגי דלתו כולהו נמי דינא גמירי הייט כיון דספק הוא לו גמירי לינה תומדנת דמוכח שמחלית לה ידעה הדין וסברה שחלטרך לשלם וקיי"ל כרה"ע כ"ת ס"ה דהוי ספיקא דדינא ומעשים כר"ה כרי' דר' יהושע לתומדנת הרי דחפי' כדין ברור י"ל דלא גמירי:

ודוחק לחלק בין נשים לחשים דוחקא בעי הוא דלא גמירי דינא מסוס שתין בני תורה דמה טעם לחלק כך ושוד דלי גימא שים חילוק בין חשה לחים כזה מה מקשה בכתובות (ע ע"ב) בקונס שחני עושה לפיך תחני מ"ל להפר גימא מתוך שיכולה לומר לוי נוזת ולוי עושה נעשה כתומרת לו כן כמו במדיר לת לשחו דתמרי' דהוי כלומר לה לאי מעשי ידיך במזונותיך. והא לא דמי דשאני מדיר לת לשחו דיודע הדין שת"י להפקיע שעבודה וע"כ דלא הוליא דבריו לבטלה משת"כ הישה שמא עושה בדין והכריה דנדרה מהני ומש"ה לא תמרי' דנעשה כלומרת לוי נוזת ולי"ע תע"כ דתין חילוק בין חשה לחים:

ובן הוא בב"ק (יה ע"ב) מחי לתו בע"ה דלא ידע דקרקע נגזלת ותפ"ה קתני בעל קרקע ושקיל וכו' לא בלוקח ת"ח וידע הרי דיק ת"ח תמרי' דבקי אבל סחם אנשים מחזקי להו דחינם בקיאים בדין והם סוגיים לפ דדין זה דקרקע הינה נגזלת הוא דין ברור. וכן בקידושין (כד ע"ב) המכריעים לפני חכמים לומרים נרחיק דברי ר"ט בבן ובין בהחורה זכתה לו ודברי ר"ע בשאר אבדים הוליל ומדרש חכמים הוא וכ' תוס' שם ד"ה הוליל אלין שתין המדרש ידוע לעולם תימי' שמא יאמר לו עבדי אתה לע"פ שתין חולק בדבר פשוט לחרות בכל רחבי אבדים שתינם מוזרים. וכ"כ רמב"ם פי"ב מעדות ה"ח אבל אם רחוקו עדים עובר על דבר שקרוב השעה להיות שגג נריכים להזהירו ואח"כ יפסל כילד רחוקו קשה לא מחיר בשבת נריכים להודיעו שזה חלול שבת מפני שרוב העם אינם יודעים דבר זה ע"ל הרי ע"פ שהיה מלאכה דאי' מ"מ י"ל שהיו בקי בדין זה. וכללו של דבר נראה שהכל לפי הענין ולפי חומרן דעת כ"ד אם יודע לכל דבר זה או לא. ואיט תלוי אם ים בזה פלוגתא או לא וכמ"ש ר"ן בכתובות פ"ת דף ק"ג ע"ח ונראים הדברים שהכל לפי ראות עיני הדיינים שע"י נומר כאשה שחדע טשחי השטרות שכותבי השטרות מורגלים בהם. וכ"כ תוס' ב"ק (מה ע"ח) ד"ה מכור דמש"ה בשור הנסקל אם מכרו כשנמר דיט אין המעות מתנה לפי שתין הכל בקיאים בדיני שור הנסקל וסבור שיוכל להשהותו אף שדין ברור הוא מ"מ אין הכל בקיאים בדין זה והכל לפי הענין אם הוא יודע לרבים או לא ובענין זה כ' מדעתו הגדולה ט"ב תניגא דה"ע ע"ג ולא הניא ראיות לדבריו:

ובמקדש לאחוי קי"ל דה"ע סי' ל' ס"ב דהמעות מתנה ולא תמרי' דטעה ופ"ב משום דלאחותו הכל יודעים שתין קידושין תופסים בה וכמ"ש אם ברור לך הדבר כלאחותך שתסורה לך. ואף דבב"מ (טו ע"ב) הוט מחלק בין מקדש לאחותו להכיר בה שהינה שלו לומר דלאחותו שאני דהכל יודעים משת"כ בהכיר בה דמש"ה המעות תוזרים די"ל שטעה בדין וסבר שמהני קנין. הייט משום דהתם קתי לרב ושמואל והם ס"ל דאדם יודע שקרקע אין לו וכן ס"ל לרב ושמואל בכתובות (עד ע"ח) דאדם יודע דין ברור שתין כו פלוגתא וכמ"ש הוס' שם בד"ה דברי הכל. ועי' בילה (יט ע"ח) כי פליגי בגון דאיטמי בפחות מכשעשה ואחת לקמי' דרבנן לשיולי מר סבר מדהת לת נמיר הטרש שתם נתי לת נמיר ומ"ם הת הוא דלת נמיר הת הטרש שתם נמיר והייט דדין שיטור טומחה בכשעשה אין מפורש בקרא והטרש שתם מפורש בקרא וח"ק ס"ל אע"ג דאיטו בקי בדין שאיטו מפורש מ"מ דין מפורש יודע ור"ם שזרי איט מחלק וס"ל די"ל דגם דבר מפורש אי':

וקשה בגיטין (סג ע"ח) בתומר לשלוחו התקבל גט לאשתי אדם יודע שתין שליחות לקבלה ונתן לפס הולכה וקי"ל כן דהגט מהני. ולמה מהני נימא שמא טעה בדין דבעל יכול לעשות שליח לקבלה כמו דקי"ל לתומרת דטעה דקדושין הופסין בפחות מש"פ. וכן קשה בכתובות (נח ע"ב) לת הימא טעמא דר"מ משום דסבר אדם מקדים דשלב"ל אלא כיון דאין אדם מושיל דברי לבטלה נעשה כלומר לה יקדשו ידיך לעושיהם וקשה דלמא לת הושיל דבריו לבטלה אלא שטעה שאדם יכול להקדיש דבר שלב"ל ובפרט הכא דיש מחלוקת בדבר וביותר ק' על ריטב"ח קדושין (נח ע"ח) שהבאתי למעלה שב' וכי כל אדם יודע שתין אדם מקנה דשלב"ל והכא בסוגיא זו נקט לפשיטות דלא הושיל דבריו לבטלה. וגרולה לייטב ש"פ מ"ם רש"ם קדושין פ"ח סי' כ' בהשיל לחברו טבעת לקדש בה אין סהדי שדעתו לייהט לו בכל יפי לשון המושיל ואם לא יושיל לשון שלוה יחפוש בו לשון אחר שיושיל לענין קדושין דב"ע לא הינא גמירי והיו שטורים שיושיל לשון שלוה ולשלם תמדינן דעתו דכיון דמסרו לידו לקדש שדעתו לתופן המושיל וא"כ הכא נמי י"ל דמה שמסר הגט לשלוחו ואמר לו התקבל כיון דרולה לעשותו לשלוחו לף אם לא ידע הדין וטעה דיכול לעשות שליח לקבלה תמדינן דעתו דאם לא יושיל לשון שליחות לקבלה דעתו לשליחות להולכה (ועי' תי' רמב"ן שם דהאי לשון קבלה הולכה היא והייט שים לפרש הלשון כעלמו כן) וכן בהקדש מעשי ידי אשתו לף שנימא שטעה ומדמה בדעתו שמהני הקדש דשלב"ל מ"מ כיון שרלה להקדש מסחמת דעתו לתופן המושיל שיקדשו ידיה לעשיהן:

וכריב"ש סי' ח"פ מביא רחי' דכל ו' נקי בדין מב"ב (קלח ע"ב) חט מנה לפלוני בעל מוכי ברחוי לו טעלן וטעל מוכו ואתמי' הת מני רע"ק דדייק ליטנא יתירא דתנן לת אם הכור ולת אם הדות אע"פ שב' לו שומקת ורומת ונריך ליקח לו דרך דרע"ק וחב"ח ל"ל ליקח לו דרך ומודה רע"ק בומן שא"ל תן מאלו שא"ל ליקח לו דרך אלמא כיון דלת נריך ואמר לאפוקי מלחת קאתי וק' נימא דלמא הלי נברא לת גמיר והי סבור שמכר נס בור ודות ומש"ה פירש תן מאלו ולאו לאפוקי מלחת אלי אע"ב דכ"ח בקי בדין ע"ל והנה לייטב רחי' זו שהיא עד כל המקומות הנ"ל שאיט בקי בדיטים נרחה לי דהכא שאני דירדו חכמים לסוף דעתו שאם אמר תן מאלו שדעתו הי' שגם הדרך של הבור והדות שלו וכן באמר חט מנה לבע"ח נרחה לו מדעתו הלשון הוא דלשם מתנה נחשון. ונפלאתי על ריב"ש דסותר ל"ע מסי' שע"ח שב' דוקא בעדים דבקיאי בספרי הדייטים אמרי' חזקה דאין תותמים על השטר אע"ב נעשה בגדול אבל בסתם עדים י"ל דלא בקיאי בדינא:

וקשה לי דרבא ור' הונא בריה דר' יהושע החליפו את שיטתם דבקדושין (נ ע"ח) ס"ל לרבא דלא דינא גמירי ומש"ה לייטא מקודשת וב"ה ברי' דר' יהושע ס"ל

דכולהו בקיאי בדין וכסנהדרין (כה ע"ב) בתודיעתא תביי ורבנא ס"ל חזקה דהעדים ידעו הדין ומחקוף לה ר' פפי ואיתימא ר' הונא בריי' דר"י מי חיכא מידי דאתגן לא ידעי' וספרי דבי דינא ידעי. והנה שיטת רבנו ים לחרן דס"ל סחם תנאה חיננה בקיאה בדינים לכל עדים מסחמת יודעים ובקיאים בדבר שנעשו עדים על כך וכמ"ש חזקה העדים מוחמים עה"פ נעשה בגדול והוא כעין מ"ש רוב מעיין לגל שחיטה מומחים הם לכל דעת ר' הונא דקאמר לעיל דתנאה בקיאה בדינין ועדים לינם יודעים דין הנוגע להם. וי"ל ע"ל הדוחק דס"ל דרובא דתיבי בקיאים בדין ומ"ה כיון דלא הצליחה את המעות בע"כ דנחכוונה לקדושין ומ"מ לף שהרוב כן הוא אין הולכין בממון אחר הרוב ומ"ה לא מהני בתודיעתא להוליא ממון ע"ז:

(ב) **דא"** דאמרי' שיטו בקי בדין כ"ז אם אין הדבר נוגע לו לכל אם הענין נוגע לו להרויח או להפסיד ממון אמרי' דמסחם הוא בקי ואף אם אינו בקי בעלמו שואל את הבקיאים בדבר. דאל"כ בטלה כל דיני מגו שבע"ם דלעיל מס"ה לא שנן שטנה טובא זו משום שח"י הדין וכ"כ ס"ך סי' ס"ו סקנ"ו ועי' ר"ן בחובות (י ע"א) גבי אסנוהו כופרי דמשום דלא מהימן הוא דמסחמת אתן דאתחת קמי' כי דינא ביולי מסייל בריסא מאי דיני וכיון דידע דלא מהימן ואפ"ה מחויב פרילוחא קמייהו מחייב לאסוני טופרי וכ"כ מהרי"ט ח"ב חו"מ סי' נ"ב דמסחם שואל את הבקיאים בדין. ובזה ניחא דרבנא דס"ל בקדושין דלאו כולהו נסי דינא גמירי ולא"מ בב"מ (כ ע"א) דמקשה בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל ניחוש דלעא כתב ליתן בגיטין וכו' אמר רבא ב"מ אינה מקודשת לבעל דיטולה למחול וק' דילמא יהיה למחול כמ"ש רא"ם בחובות פ"ם סי' כ"ח דלף המוחל שם"ח א"ל לשלם רק דמי המכר מ"מ לאו דינא גמירי וסבורה שהלטרך לשלם כל הדמים. לף ט"פ חילוק זה ניחא דבקדושין דאין תובעים אותה למשקרת אמרי' דליננה בקיאה בדין משא"כ הכא שם אחה תובעה למשקרת וקנונית יש כאן מסחמת חוקרת ודורשת היטב אח הדין ויודעת שאם חמחול א"ל לשלם רק הדמים שקיבלה וזה טעם הדין בחו"מ סי' ס"ח סט"ו דמדקדקין לשון השטר ודנין על פיו ולא אמרי' דלא גמיר ויבי' שכוב שהדין הוא כך ומפני כך כתב לאו לשון וכייט נ"כ מפני שנוגע לו אמרי' דמסחמת יודע. ועי' רא"ם בחובות הנ"ל שכ' דבמחילה לאו כולהו דינא גמירי ואמנה מאד כמ"ש ס"ך הנ"ל מ"ם מכל מגו שבעולם דלף שאין הדין כרור מ"מ אמרי' דמסחמת יודע אח הדין ועי' הומים ובה"מ שם ונ"ע:

(ג) **וכן** אם הדבר נוגע לאיסור אמרי' דמסחמת ידע ובמ"ם בחובות (עג ע"ב) קידשה בשטות אע"פ שבלה שבלוטה אינה מקודשת דאמרי' שטעה וסבר שהקדושין חופסין ומ"מ אם בעלו קצ דכיון שנוגע לאיסור אמרי' חוקה אין אדם טועה בעילתו ביאה זנות ובעל לשם קדושין ומ"מ ר' ישמעאל שם חלק דאפי' בעלו לא קנו דאפי' נוגע לו לאיסור מ"מ י"ל דאינו בקי בדין. ועי' במב"ם פ"ד מנחלות ה"ו מי שהיתה לו שפחה והוליד ממנה בן אם א"א הוא לו אדם כשר שהוא בדוק בדקדוקי מצות ה"ז יבשנו ועיי"ש בה"ה שא"א יש לו חזקה כשרות ולא שאר אדם ופלא הוא לחלק בכך ולע"ש א"י מקור לדברי רבינו ז"ל:

סוגיא יח

דפוס

בניטין (כ ע"א) ופחב ולא וחקק ומסיק דהא דפסול כייט בחק הכתוב לכל אם חק ירכוח כשר דהוי כחיבה ומפורש בחורה בלוחות דכ' חרות על הלוחות וכ' וכחבתי על הלוחות הרי דחקיקה מקרי כחיבה וכמ"ש הום' ד"ה למימרא וה"ה דמליט בלין ויכחבו עליו מכחב פחומי מוחם (ובשבת חפי' חק הכתוב הוי כחיבה כמ"ש ר"ן שבת סוף הנוזה משום דמלאכת מחשבת אסרה חורה וכמ"ש בית שמואל קכ"ב סק"נ דלא' דשימה בטלמא חייב) ומ"ה דפוס דיבן דהוא חק ירכוח הוי כחיבה וכמ"ש ס"ז יו"ד רע"ח סק"ח ורפ"ב סק"י דים בדפוס קדושה כמו בכחיבה וכן הביא בשם מ"ב סי' נ"ם. וכ"ה במנ"ח סי' ל"ב סקנ"ז וקנ"ד ססקי"ד ור"ם רפ"ד ושל"ד סקי"ו. וכ"כ חוות יאיר סי' ס"ז וקפ"ד דדפוס קדושה יש בו חלת שמיקל אם הדפיסם נכרי (ושם הק' שחקן נכרי אפי' חק חוכות לריך גניזה כמ"ש רמב"ם פ"ו מיסוה"ם ה"ו בי' חקוק של הכלים והחיך הכלי ה"ז לוקה ואינו מחלק בין חקיקה חוכות לירכוח) ומי שנשחה יחזקאל סי' ל"ז ובשבו"י ח"נ סי' י"ח שחלק עליו דחין חילוק וכ"כ שבו"י ח"ח סי' ס"ו וס"ע חוות יאיר סי' ק"ו. וכ"כ פר"ח ואמ"ע קכ"ה סק"ד דדפוס הוי כחיבה וכ"כ בשו"ח רמ"ע סי' ל"נ. וכ"כ בחר שבע סי' מ"נ חלת שבחפילין ומזוזות כחב מנ"ח ל"ב סקנ"ו דים בשם מפני שהי' חפשר למלם ושמח ידפים חוח השני קודם לרחשון ויבי' שלח כסדרן. ועי' רמ"ע סי' הל"ל שכ' דבשם"ח פסול בדפוס וכ"כ מ"י סי' קפ"ד ולא נחכרר לי טעמם:

ובספר שבים יעקב ח"נ סי' י' כחב ע"ד הב"ם מ"נ שכחב בכחבי קודם הקדושים והבלוחים שמחרכים בכל שנה ואין עליות בהכנ"ם מספיק להכילם והעמידו החביות שמונחים בו בבה"ק ונענבו ע"י נכרים וכאו לידי זיון שחסר לשורפם והשבו"י מחיר ומביח רחי' משחול שחסר לנושא כליו שלוף חרבך ודקרני בה פן יבאו הערלים החלה ודקרוני והחעללו בי כרי דהחיר ליסור גדול דמחבד טלמו לדעת בשביל זיון וזה דומה לפ"ח שנשרף כמ"ם בשבת (קה ע"ב) ואע"כ ליון שהחיבו לחבד נופו בידים משום זיון ה"ה ממש בפ"ח ועי' ם סי' י"ח שהכשם יחזקאל שחר רחי' זו דשחול ידע ודחי שיהרג והי' רק חיי שעה. ועי' בדק הבית יו"ד קנ"ז שכחב דשחול שלח בדעון חכמים עשה ומפרש בן במדרש ברחשית פל"ד יכול כשחול ח"ל לך חח דמכם לנפשוחיכם וכו' לחיסור דלח כרח"ם מ"ק פ"נ סי' קמ"ח שמפרש לה להיחר ועי' חפחרת ישראל יומח פ"ח חות מ"ח סי' נ"כ מד"ם בבה"כ ועי' יוסיפן פע"ח ובשמים רחם סי' שמ"ה.

הוביח סופו על תחלתו וכל העושה על דעת ראשונה עושה

(א) **איתא** בשבת (לא ע"ח) אם הניעו בשבת ושכח למה הניעו ותפיק לי' שחמת לחמרי' כל העושה ע"ד רחשונה הוא עושה וחייב ע"ו קרבן. והטעם דחמרי' ודאי כל ז' מחזיק בדעתו ואינו חוזר בו אולחי אם פירש בהדיח שחוזר בו וכל זמן שלא חזר בו בפי' חמרי' דלא ניטל מחשבתו הרחשונה. וכן בקדושין (ו ע"ח) הי' מדבר עם האשה על עסקי ניטה וקדושי' ונתן לה ניטה וקדושי' ולא פירש ר' יוסי חומר דיו מפני שכל העושה מהשחת ע"ד רחשונה עושה וקיי"ל כן. והא דר' יהודה חולק וס"ל דלריך לפרש עי' ט"ז חה"ע קל"ו סק"ח דרך לכחלה מחמיר ודיעבד מודה דדיו וי"ל משום חיסור חשת חים מחמיר וכמ"ש בשו"ת הרח"ש כלל י"ז סי' ח"כ נבי ע"מ שחני נדיק דחיישי' שמח הרהר ע"ז דהוה משום חומרא דח"ח:

ומטעם זה כתב בהג"ה מיי' פ"ט מחישות חות ח' בשם רבינו שמחה דשידך ח' מבנותיו וחח"כ קידש לחת שהם לחמרי' משחמת קידש לותה שבידך התלה דכל העושה ע"ד רחשונה עושה ולף דחוס' קדושין (נב ע"ח) ד"ה והלכחא כחבו דר"ח לח עביד שובדח וכן קיי"ל בחה"ע סי' ל"ז סט"ז דבפק הוח ולכלורה קבה מה נשחנה דין זה מהי' מדבר עמה על עסקי ניטה וקדושי' דקיי"ל כר' יוסי דדיו ולמה לח נימח הכח כן דע"ד רחשונה עושה וי"ל משום שלח היו עבוקים בחותו ענין הכח וכן כ' חוס' קדושין (פ ע"ח) ד"ה הכי דמשום דמעיקרח היתה שולחת שלח בחורת קדושין ע"כ כשחמרה הבא לחדעתח דמעיקרח לחמרה וכן י"ל לקי' מחי' ניטין (ה ע"ב) ד"ה לפי' שלח' רחה שלח שיטה ח' דמשחמת סיימו לשמה וי"ל כוונחם משום דע"ד רחשונה הוח עושה. ויש לדחות דהחם הטעם כיון דידעו דלריך לכחוב לשמה משחמת עבו כדין. ולח קשה מקדושין (מט ע"ב) בהאי גברא דזכין לדעתח למיסק לא"י למה לח נחבטלה המכירה משום דגילה דעתו מחחלה וגימח דכל העושה ע"ד רחשונה עושה. די"ל משום שהחורה גלחה שים דיני חגלים והוח לח החנה בדרך חגלי לח נוהגי גלוי דעת לבד עד שיחנה כהלכה וכמ"ש ריב"ם סי' ק"ב:

ודא דפליני בכחובות (עב ע"ב) רב ושמוחל בקדשה על חגלו וכנסה שחם דדעת רב והכי קיי"ל בהה"ע ל"ח שלי"ה דלריכה גם משום דלחולי לחיל להגלו ולח לחמרי' ע"ד רחשונה עושה גרלה משום דלקריבה לחח ללקחה לחשה לחריני שמח מחל על חגלו ונחרלה בכל לשון שיהיה. ועי' קדושין (מה ע"ב) נחקדשה לדעת חבי והלך חבי למדה"י ועמדה ונשחח חמר רב לוכלת בחרומה ור' חסי חמר חינה חוכלת שמח יבח חבי' ויחחה וקשה כיון דחמרי' כל העושה ע"ד רחשונה עושה והייט דלח חיישינן לחזרה ומכחש חינו משנה דעתו ח"כ למה חינה חוכלת ולמה חיישי' שיחזור בו ומ"ם מכל שכן דחוכלת בחרומה ול"ח שמח יבלח לה וניבטלנו בלשון שהקדושין יהיו נעקרים מפני דמעמידים לחזקה כמ"ש חום' ניטין (לג ע"ח) ד"ה ולפקטינהו והכח נמי יש חזקה שלח יחזור בו וכמ"ש רמ"ם שם סי' ח דכיון שנחקדשה לדעתו הוי כנחן לה רשות שחכנס לחופה והוי כמעשה ח' הקדושין והנשואין וכ"כ מהרי"ק שורש ל"ב שם קידשה שהם נימח ליה בנשואין דשהם קדושין לנשואין עומדים ואולי י"ל משום דעד הנשואין עומדת היח ברשות החב ומלילחה ומעשי ידיה שלו כמ"ש מחני' כחובות (מו ע"ב) לכן חיישינן שימחה בהנשואין משום פסידח דידי' שלח יפסיד זכותו. חו י"ל כמ"ש חום' קדושין (מה ע"ב) ד"ה בפירוש דחין חזקה מהני טל להבח חלח טל זמן העבר ולכן לח מהני חזקה זו דע"ד רחשונה עושה דשמח שהם לח יהיה החב בדעתו טל עכשיו ורב ס"ל בחיסור חרומה כיון דחינו חלח דרבנן מהני חזקה להבח:

ובזה ניחח קו' שערי הורה מנדרים (י ע"ב) שלח יחמר חדם לה' טולה ופשוט הטעם דשמח יחזור בו ולח יחמר שהם לח"כ טולה. ולמה חיישי' להחלוקי הח בכל דוכחח לח חיישינן לבטי דינח קד ע"ם הב"ל ניחח משום דהוי חזקה להבח לח שמעמידים לחזקה שלח יחזור בו שהם לח"כ וחזקה שחמר חזקה דחוכמין שמח יחזור בו. עי' י"ל כמו דקי"ל כל היכח דחיכח לבטולי לח כמכינן לחזקה וה"ג כיון דים עלה לומר קרבן בחחילה לח הביחו לו לומר לה' קרבן עי' י"ל דשם חין הטעם משום נזרה שמח יחזור בו שלח כמ"ש מפרשי הש"ם פרשה ח' פ"ב דחין להזכיר שם שם ה' על דבר ריקן וכמ"ש חולין (לא ע"ח) דחין ישרחל מזכירים שם ה' עד שחר שחי חיכות. וזה מיושב שיטת רשב"ד פ"ג מחישות הל"ג שהולק על רמב"ם וס"ל דבכל קדושין מברך שה"כ דחיישי' שמח שחזור בה שם דבש"ד ל"ח לחחלוקי שלח משום דהוי חזקה להבח ול"מ לו משום דים עלה לברך שה"כ:

ולבאורה ק' על חי' זה דהוי חזקה להבח מבילה (י ע"ב) בש"ח לח יעזל שה"כ נשחע מבשוד יום וכה"ח עומד ואומר מכחן חני נוטל למחר ועי"ש דב"ם בברי דחיישינן לחחלוקי וב"ה לח חיישי' לחחלוקי והנה זה ודאי דב"ם חין חולקים על כלל זה דכל העושה על דעת רחשונה עושה ול"ח לחחלוקי שלח ג"ל טעמם משום דחזקה זו שלח ליחזור בו לח מהני רק על לבשבר ולח על להבח וחיישינן שמח שחזור בו וב"ה דפליני ס"ל דחמרי' חפי' חזקה זו להבח משום דחיסור מוקלה דרבנן וקיי"ל כב"ה ושה"כ ק' למה בקדושין (מה ע"ב) קיי"ל כרב דחמר חסי דחינה חוכלת בחרומה דרבנן הח בדרבנן מהני חזקה להבח ואולי י"ל דוקח החם בניולה לח חיישי ב"ה לחיסור דרבנן וסמכי טל חזקה חפי' להבח משום שמחת יו"ם. חו יש לחלק בין חרומה שהח דחרוסה חסורה לחכול בחרומה הוח רק חי' דרבנן מ"מ עיקרה דהו' משה"כ כמוקלה דחין לו עיקר בדהו' מהני חזקה להבח:

ודא דחמרי' בקדושין (מט ע"ב) ע"מ שחני נדיק חפי' רשע נמור מקודשת דחיישי' שמח הרהר חשובה בלבו וכן ע"מ שחני רשע חפי' נדיק נמור מקודשת דחיישי' שמח הרהר בדבר ע"ו ולח חמרי' מסחמת עומד בדעתו הרחשונה כמו דחמרי' בכל דוכחי דע"ד רחשונה הוח עושה י"ל כמ"ש לח"מ פ"ח מחישות ה"ה שהקשה מ"ש ממקדש בפסולי עדות דחינה מקודשת ולח חיישי' שהרהרו בחשובה ומחרן דכיון שחזינן שרולה לקדשה לבן חמרי' דהרהר בלבו כדי לקיים חת הקדושין לח כיון שבטלמו חלה בנדיק ורשע מסחמת כן דעתו בחמת דחי לח"ה לח הי' חולה חנלו בזה ועי' בש"ת הרח"ש כלל י"ז סי' ח"כ דכ' דמחומרת דח"ח חמרי' שמח הרהר בלבו ואולי נ"כ כוונתו בלירוף הטעם כיון שהחנה וחלה בזה כמ"ש לח"מ (ועי' נרכות כח ע"ח מחלוקת חביי ורבח מי טבח הוי כיסח לו לח ודו"ק) ועי' רמ"ח חה"ע סי' מ"ב ה' מבית דעת מהרי"ח מיגן דחשבים בפסולי עדות שמח חזרו בחשובה ועי"ש בחלקת מחוקק סקי"ו וב"ש סקכ"ב דרק מפני שחזרו בחשובה חח"כ דים לגלים לדבר כיון שעתה חזרו חיישינן שמח גם בשעת קדושין כבר חזרו בהם ועי"ש בש"ת מהרי"ח מינץ סי' י"ח דרק בחטפים

מיירי ולא כפוסקים נמוכים ועי' תב"ש סי' ס"ו סק"מ.
והה דכתב הב"ה מרדכי יבמות פ' החולץ סי' ק"ו דנס כמומר תוספין שמת חזר בו והה ל"ח לחמלוכי י"ל דכתב כן רק לחסם ותומרת דרבנן וכמ"ש בשו"ת מהר"י מינץ סי' י"ב. ועי' כ"מ פ"ה מיסורי התורה ה"ה בשם רשב"ח דח"ח שנטמאת חייבי' שמת חזרה בתשובה י"ל דרק לסניף לחמרה ועי' תה"ד סי' שע"ו בהרלה לענב ישרחל מחחרת לענוב מביח חברו פטור דלח הוי ברי הויקח דשמח יחזור בו ויהרהר בתשובה ולח יענוב ונרלה הטעם משום רחוקה נגב לח מהני להבח ומש"ה בשעה שהרלהו המחחרת י"ל שחח"כ יחזור בו ולח הוי ברי היזק:

(ב) **והא** דחמרינן ב"ב (קיד ע"ח) נבי נ' שבנאסו לבקר חת בחולה רחין כותבין רלו עושים דין וניחוש דילמח הדר בים חף דמסחמח יסמוד טל דעה לחת ע"י"ם בחוד"ה ניחוש דבחמת בכל דוכתי ל"ח לחזרה חלח הפי' לחמלי עושין דין ניחוש שמח יחזור והוי כמו לטורוחי בי דינח בכדי. והה דחיישי' לחמלוכי בב"מ (יח ע"ח) שחני חומר בחובין היו וגמלך טליהם טלח ליחנס הייט כמ"ש מהרי"ן סי' קנ"ט מביח דנפל ליהרט חייבי' לחמלוכי והה דבקדושין (מה ע"ב) הייט דחמר לקרובי והיה חמרה לקרובה כפי' טד דחמר לקרובה לדהכי להה קריבי' בחינרח וקדשה וכו' רבח חמר חזקה לין לדם טורח בטבודה ומפסידה הה לחו הכי חיישינן לחזרה ל"ל משום דמחחלה היה דטתו לקרובי' ורק לח"ב מחמת הפלרת לשחו נסתנה דטתו מדטת רחשונה חייבי' שמח חזר בו לדטתו הרחשונה ומש"ה לריכים לחזקה לין לדם טורח בטבודה ומפסידה וכמ"ב שו"ח מיי' חישות סי' ג סיק"ב. וקשה בהה דפליני טירובין (לח ע"ב) לי סמסנגן טל חזקה שליח טושה שליחותו לו לח למה חיישינן שהשליח חזר בו מדטתו הח כללח הוח דלחמלוכי לח חיישי' ול"ל משום דהוח דבר שיש בו טרחח חיישינן לחזרה:

וקשה לי במחלוקת דר"מ ור' יוסי בהמורה (כה ע"ב) ה"ז חמורה טולה תמורת שלמים דר"מ ס"ל חם תמורת טולה משום דחפום לשון רחשון ור' יוסי ס"ל חם לכך נחשון מחחלה הוחיל וח"ל לקרות שני שמות כל' דבריו קיימים ותמרי' דכוונחו היה לשניהם למה לר"מ לחמרינן דדטתו לחזור בו למה ל"ל דדטתו לקיים שניהם משום סברת דלח חיישי' לחמלוכי ונ"ל דס"ל לר"מ דהלשון בחומרו המורת טולה תמורת שלמים מוכיח מלד טלמו שכוונתו לחזרה ומש"ה חף שהסברח נוחנת דחין לדם חוזר בו מ"מ ח"ח לנעול משמטות כלשון וכן נ"ל בקדושין (נם ע"ב) דפליני רב ושמוחל במטבעו ולחחר שלשים לי הוי ספק הנחי לו חזרה ולמה ל"ח נימח דכוונחו להנחי דלח נחחנה דטתו משנחמר דחזר בו ונחחנה דטתו חע"ב כנ"ל משום דס"ל דהלשון מטבעו ולחחר ל' מוכח לחזרה וח"ח לנעול משמטות הלשון. חו חלוי י"ל שם דחמרינן בכל דוכתי דטומד בדטתו הרחשונ' ולח נחחנה הייט רק חם חוזר בו לנמרי מכל הטנין משמ"ב במטבעו ולחחר ל' דמנוף הקדושין לח חזר בו חלח שחזר בו מהזמן שבתחלה רלה שיתחילו הקדושין מטבעו וחח"ב חזר בו ודחה הזמן טל חחר שלשים בכה"ג חיישינן לחמלוכי:

(ג) **ומטעם** הנ"ל דל"ח לחזרה חם יהיה שנוי מדטתו של מטבעו לדטת רחשונה לחמרי' ג"ב הוכיח סופו טל תחילתו וחם רולים שחתה דטתו כן לחמרי' נם בתחלה הי' דטתו כן ומסחמח לח נחחנה דטתו ולכן דטת רשב"ג ב"ב (קלח ע"ח) בכותב נכסיו לחחד ושחק המקבל ולבסוף ליח הוכיח סופו טל תחלתו דחיקח מיחן לקבל המחנ'

והה דח"ק חולק ועי' טחו"מ רמ"ה סי"ח דדטת רל"ם כח"ק ודטת רמב"ם דספק הוח נרלה דלח משום דח"ק ליח לי' כלל הה דהוכיח סופו טל החלתו חלח דס"ל דהחם שחני מפני שים לומדנח להיפוך שטחיקה כהודחה שקיבל המחנה ולכן ל"ח הוכיח סופו טל תחלתו וכמ"ש בטחו"מ רם"ם דחם חמר לו וכה לי ליט נחמן לומר לטלמו הנבייה ועי"ש ב"ח ובטו"ה נחולי בחרלי סי' כ"ב הטטם דטחיקה כהודחה ורשב"ג ס"ל דחין רחי' מהטחיקה הה דטהם משום דסבר דלח לחה לידי חמחי חלווח ועי' ל"ב סי' מ"ה דלח חמרינן הוכיח סופו טל החלתו רק בים ליכה טטם טל תחלתו למה לח חמר זחח מחחלה חבל חם חין חירון ט"ז למה לח חמר זחח מהחלה ל"ח הסט"ח ומביח רחיה מרשב"ג שם דחמר טטם למה לח חמרינן שחיקה כהודחה דסבר כי לח חחח לידי חמחי חלווח חבל חי לח היה לו חירון זה לח חמרינן הוכיח סופו טל תחלתו ולי ל"ט די"ל בב"ד חפי' חין טטם טל השחיקה מ"מ חמרי' הוכיח סופו טל תחלתו והטם שחני דלריכים טטם טל שחיקתו מחחלה דסבר כי לח חחח לידי חמחי חלווח משוב דחל"ב הייטו חומרים שחיקה כהודחה כמו דס"ל לחכמים:

ובן בנדרים (מח ע"ח) בביח חורון שהיה חביו מודר הנחה ממנו והיה מביח לח בנו ונחן לחכירו חנך וטשודה וחח"ב חמר לו שרולה שיחבל חביו בטשודה דחסור ועי' רמב"ם פ"ז מנדרים הט"ו דחפי' חחר זמן חמר לו מ"מ חסור להנות לח חביו הייטו נ"ב מהחי טעחח דלח חמרי' דנשחנה דטתו דבחחלה נחכוון למחנה נמורה וחח"ב חזר בו חלח מסחמח נס בחחלה הי' טומד בדטה זו טל טבטיו והוכיח סופו טל תחלתו דנחכוון כדי שיחבל חביו והה דחמר רבח שם וב"ב רמב"ם הטטם משום דשודחו מוכחח טליו ויש לומדנח דהי' לטטו כן מהחלה ומוכח דלולח לומדנח זו חין חומרים הכט"ח נ"ל דחף שהוכיח סופו טל תחלתו שהי' כוונחו כן בשעת מחנה מ"מ כיון דחלוי נס בדטת חברו המקבל מחנה לחמרי' מה לכחת להמקבל מחנה מה שהי' בדטת נותן שנותן לו החחנה רק כדי שיהנה חת חביו הה הו"ל דבריס שבלב ורק מפני הלומדנח זו דשודחו מוכחח טליו הוי כפירש בהדיח:

והא דחמרי' בב"מ (נב ע"ח) בכלך לנל יפות חם נמלחו יפה מהן הרומחו תרומה דנס בחחלה הי' דטתו כן שיבריס מיפות והק' שם חוס' ד"ה חם נימח דהבחח ניחח לי' ביפות לכל מהחלה בשעה שחרס לי הוי ידע לח הי' ניחח לי' דחין דרך לחרוס מן היפות כמו נבי דבר שים בו סימן דחייב להבריז דחט"נ דהבחח מחיים לח מהני ותי' כיון דניחח לי' הבחח מטיקרח נמי ניחח לי' משום מלוה טכ"ל ובקשה למה הולרכו חו' למטם מלוה דמש"ה חמרי' מטיקרח ניחח לי' הח חפי' בכל דוכתי דל"ם טטם מלוה חמרי' נ"ב הוכיח סופו טל החלתו והה שהביחו חום' רחיה מדבר שים בו סימן דלח הוי יתום חט"נ דניחים הבחח. החם משום דלח ידט בו כלל מחחלה משח"ב הכח. וי"ל משום דחמיד הי' רניל להפרים מביטויים מש"ה לח חמרי' הוכיח סופו טל תחלתו נגד הרניל שלו דמסחמח הי' דטתו כמו שטושה חמיד ולכך הולרכו להניח דממה לומר הוכיח סופו טל תחלתו:

(ד) **ובל** זה בים שיטי דטת והחנדות בין דטה של טבטיו לדטה שהי' מחחלה לח חמרי' דלח נשחנה דטתו ועל דטת רחשונה טושה לו הוכיח סופו טל תחלתו. חבל בדבר שחין שיטי דטת וחזרה מדטה טל טתה לדטה שמחחלה ים לומר דמה שחומר טבטיו רק טתה טלה בדטתו מחשבה זו ומחחלה לח חשב כלל בטנין זה לח להימין ולח להשמיל כגון שחני לחם ולבם פסח דלקי דטתה נחכוון לשם פסח

מ"מ י"ל דבתחלה לא חשב כלל ושתו סתם ואין כאן שיעור דעת כלל מדמה רחשונה וכן שתו לשם פסח ושתם דתש"פ שאין בדעתו עתה לשם פסח אין זה התנגדות ושיעור ממחשבה רחשונה וזה ליתא זבחים (ג ע"ב) דתם תמר תחלה לשם פסח לתת שתש"ב עשה כשהם תמרין על דעת רחשונה עושה דהדבור וגלוי דעת שבתחלה נורר לתריו את המעשה שתמוי על תח"כ :

ובמנחות (טז ע"ח) תמר רב מחלוקת שנתן את הקומץ בשחיקה ותח הלבונה במחשבה לחבל נתן הקומץ במחשבה ולבונה בשחיקה ד"ה פנול שכל העושה ע"ד רחשונה עושה ושמואל תמר עדיין הוח מחלוקת והגה לדעת רב ניחח כמ"ם לעיל דלח חם חין שום התנגדות בין דעה של עכשיו למעיקרת כמו הכח ד"ל בשעת קמילה פינל ותש"כ בלבונה לח חשב כלום לה הן ולה לחו ועשה סתם מ"מ לתרי' דע"ד רחשונה עושה וחזלי' בתר גלוי דעת שבתחלה כמו בשתו לשם פסח ובתם לתרי' ע"ד רחשונה עושה חלח פעמח דשמואל ק' דל"ח כל העושה ע"ד רחשונה עושה הח גרים זבחים לתרי' כל העושה וכו' ועי' זבחים (מח ע"ב) דגם ר"ל ס"ל דלח לתרינן כל העושה ע"ד רחשונה עושה דקתמר דר"מ ורבנן פליגי בזה והלכה כרבנן. והגה לפיטת תוס' פסחים (כג ע"ח) ד"ה ר"מ דכפנול בעינן דבור מפורש ולח כפי במחשבה י"ל דמש"ה ס"ל לשמואל דלח לתרינן ע"ד רחשונה עושה דלח לתרינן דכיון דפינל בקומץ מסתמח פינל בלבונה מ"מ לח לתרינן דחקה זו דע"ד רחשונה עושה הוי כפירש בהדית נפיו וכיון דלח פירש בהדית לח דמסתמח דעתו לפנל גם בלבונה מ"מ חינן פנול. חבל ק' לפיטת רמב"ם רפי"ח מפסולי המוקדשין דפנול די במחשבה ונרחה להרן דרק בעבודה חתת לתרי' ע"ד רחשונה הוח עושה חבל הכח כיון שהם שני עבודות חין רחי' מעבודה ח' על חברתה ותש"פ שפינל בקומץ מ"מ י"ל דלבונה הקטיר כרחוי ועי' תום' זבחים (ג ע"ב) ד"ה הח :

אבל חם שתו מתחלה בשהם ותח"כ פירש לשם פסח דעימח מדנלה דעתו עכשיו לשם פסח ים רחיה על למפרע דגם מתחלה הי' כוונתו כן והוכיח כיפו על תחלתו זה נשחר גרים זבמים בשפק שי"ם דלח לתרינן ע"ד רחשונה הוח עושה מ"מ י"ל דלח לתרי' הוכיח סופו על תחלתו. ולכן בניטין (כה ע"ב) קידשה על מנת שילה חבח חלי לה חי ים בגירה חם רלה תח"כ ולח לתרי' דכיון שנתלה עכשיו הוכיח כופו על תחלתו דרלה גם מתחלה בשעת הקדושין ולכן מקודשת בודחי משום די"ל דוקח היכח שהדבר טונע לעיכר עלמו ולריך הוח להחיישב בדעתו חיך לעשות חם הן חם לחו חי לתרינן הוכיח סופו על תחלתו וחין משווים תופו הדרנח ותזר בו מדעה ח' לדעה הפכיית חבל הכח כיון שהקדושין חינם טונים לחביו לתרי' דחו בשעת הקדושין לח חשב חודחם כלל ולח נסתפק כלל בדבר עד עכשיו שנמר בלבו לחשוב בזה מחשבות. וכן (שם כה ע"ב) כחוב לחיזה שחרלה חנרם דחלי בגבירה ולח לתרינן הוכיח סופו על תחלתו דמסתמח גם מתחלה הי' דעתו לזחת משום די"ל דעתה עדיין לח נמר בדעתו לחשוב מחשבות בזה. ובפרט החם כיון שרוחים שהוח בעלמו מסופק בדבר ולח נמר בדעתו בגירוש לחיזה יגרש (וכן נכל הני דתמרינן (חולין לט ע"ב) הוכיח סופו על תחלתו ל"ש לומר דפליני חי ים בגירה דחף מלן דש"ל ים בגירה י"ל דלח ס"ל הסט"ח חלח תמרינן שהובדר הדבר שתלמלי הי' מחיישב ושוטב חו בשעת כתיבה ודחי הי' דעתו מסכמת על תוחה שבירר עתה חבל לח שתו תומרים שבחמת הי' מהחלה דעתו כן) :

והא דתמרינן חולין (לט ע"ב) בשחטו ותח"כ חיטב זה היה מעשה בקיסרי ולח תמרו בה היחר מטום כבוח דרשב"ג דהוכיח סופו על התלתו לחף דנ"כ לח היה חזרה כלל מדעת רחשונה דהח י"ל דרק עתה נולד בדעתו מחשבה זו לע"ו ובשעת שחיטה טוד לח עלה בלבו כלום ושתו סתם וגם ק' הח הוי שתי עבודות ואין רחי' מעבודה לחת על חברתה כמ"ם למעלה. וי"ל כמ"ם ר"ן נדרים (פו ע"ח) דמש"ה לח לתרי' חכ"ד כדבור בע"ו דמשום דחמיר טובח היט מדבר חלח בהסכמה גמורה ובנמר דעתו ה"ג י"ל דאין סברת דמי שחושב בע"ו שעה מועטת לחר השחיטה דמחשבה זו נהחדשה בלבו בשעה ח' ומסתמת גם בשעת שחיטה חיטב בזה. והח דבניטין (סו ע"ח) גרים שתמר כתבו ועלה לרחש הגג וגפל ומת דתמרי' הוכיח סופו על התלתו לחף דנ"כ י"ל דרק תח"כ עלה בדעתו לחבד ח"ע ובשעת תמירת כתבו לח תשב כלל טוד ע"ו היינו כמ"ם חולין (לט ע"ב) שאני ההם דתמר כתבו וכמ"ם רש"י שם דהוי קלת הוכחה מתחלה וגפילתו גלוי מילחת על תמירת כתבו דכתבו ותט קתמר ועי' רמב"ן שם דמש"ה לח פליני רבנן על רשב"נ (ועי' יהושלמי ניטין פ"ו ה"ז דכתב דפליני רבנן על רשב"נ) :

(ה) **ברשב"א** ניטין (עו ע"ח) ד"ה ת"ר בשם רמב"ן כתב דתם תמר כשהגן נם לחשתי על הנלי זה לחנטו לה ותח"כ נתן לה בתם דתמרי' על דעת רחשונה נתן והביח רחי' מהוספתת קדושין והכי קי"ל תו"מ רכ"ח זה תמר בק' וחה בר' תם המוכר תבע תת הלוקח יעשו דברי הלוקח וכ"כ סו"ת הרח"ם כלל מ"ו סי' כ' דכל העושה ע"ד רחשונה עושה וכ"כ ריב"ם סי' תע"ה ותע"ו מוכח מש"ם פ"ת בהג"ה ב"ק שכרוהו על שנה ח' על ליזה תנלי ותח"כ השכיר ל"ע לשנה ב' בתם ודלי על תנלי הרחשון הי' והביח רחי' מכתובות (ל ע"ח) קטן שהשיל חביו כהוגהה קיימה שע"מ כן קיימה וכן מתוספתת קדושין הנ"ל וכן מר' רחי נחון המשכיר בית לחבדו לשנה לסך ידוע ועמד שם יוהר שחיטו חייב חלח סך הרחשון ותע"פ שהוקרו הבתים וכיוצח בו כ' נסי' ק"נ וכ"כ מהרי"ט ח"ח סי' ל"ה דמהגה הנלי ותח"כ עושה בתם הוח ע"ד רחשונה והביח נ"כ רחי' מהוכ' הנ"ל וכ"כ רמ"ח חו"מ סי' ר"ו ס"ח תם ההט תנלי והח"כ כתבו הסטר בתם ודלי על תנלי רחשון כתבוהו וכ"כ רמ"ח חו"מ רכ"נ ס"ח בשם נ"י סי' מחלה קלילה ביניהם ומזר ח' בו ותח"כ חזרו ומשבו בתם ודלי על קלילה רחשונה קו ועי"ש בע"ו וקלה"ח. ועי' ש"ך על"נ סקמ"ד וט"ו שחלקו על רמ"ח דכל מה שהוח עפ"י החוב כש"ך חפי' לח דברו בשעה שני כלום חלח עמד עמהם בשחיקה נ"כ לתרי' דנשחר על הנלי הרחשון זולתי בהי' תחלה דרך מחנה ולח בשכירות כתוב' כתובה לו חין בשחיקה בשעה שני ממילח וכל שלח הותנה עכשיו כיון דעבר זמן בטל הדבר ועי"ש ש"ך סקמ"ב דתם הזכיר השכירות בשעה ב' ולח הזכיר חת התנלי הזה ודלי דבתבטל התנלי הרחשון מדקלבו השכירות ולח התנלי ועי' מנחות (מו ע"ח) כעין זה :

(ו) **רא"ש** לתמרי' הוכיח סופו על תחלתו ודלי לחפי' היה לחר כדי דבור כמ"ם תב"ם סי' ד' סק"ה לף טכ"פ נעי' שיהי' היקף למטשה. ובזה י"ל דין בדק הבית יו"ד ס"ם קי"ט וש"ך סי' ח' סטק"ח בשם תוספתת שתט ותח"כ המיר דהו לית תשוד למפרע ולח לתרי' הוכיח סופו על תחלתו כמו בשעשה דקסרי (חולין לט ע"ב) מפני שלח המיר דהו תיקף ומיד לשחיטתו. וכ"כ כ"מ פ"ו מנדרים הט"ו

דוקא כגון לנחיתת מחנה החנה ע"מ שיבא לחנות ויתכל לחכור לכל חם שהה קלת שרי להתנות לחכיו והא דחסיק ב"ם הה"ע דמ"ל כ"ד מירושלמי ותוספתא דחם ודאי נפל מעלמו לפי' לחר זמן לחמרי' הוכיח סופו ע"ח י"ל שחני התם דלחמר כהבו והוכיח נם תחלתו על סופו לכן מהני לפי' לזמן מרובה:

(ז) **בקונטרס** שנוטות לב"ם ס"ם י"ז ס"ק פ"ב מביח שו"ת מהריב"ל סי' ע"ו דמסופק לי לחמרי' הכע"ת וכן מכופן לי הוכיח תחלתו על סופו ועי' קהלת יעקב מדות חכמים לות כ ז שהקשה על ריב"ם ק"ב ומסיק דסבק הוח לי לחמרי כל העושה ע"ד רחשונה עושה והנה עפר לחי תחה כפות רגליהם ומ"מ כ"ל מנמ' שבח הב"ל דכל העושה ע"ד רחשונ' ודאי הוח ומה שהק' בקהלת יעקב מכחובות (עב ע"ב) ומב"ח: מסיק דסבק הוח. כחבתי למעלה לות ל' דשח"ה דמחמת חכם נשוחים לחמרי' דמחל:

כוגיא כ

העירמה

ציונים ומראה מקומות

בעשר שני פ"ד מ"ד. תוס' פ"ח שביעית מי שיש לו וכו' וירושלמי פ"ט שביעית ה"ד ר' יצחק בר רדיפא וקפודקאי. תוס' שבת (סד ע"ב) ד"ה ובלבד שלא תתן. שם (סה ע"ב) בעי אביי. שם (קז ע"ב. קכ ע"ח) פלונתא ר"מ ור' יוסי. (קלח ע"ב). פסחים (פ ע"ח) בעירים אדם. ירושלמי שם פ"ב ה"ב בהלוקת ר"י ור"ל. שם פ"נ ה"נ ר' אליעזר ור' יהושע. ביצה (יח ע"ב. יז ע"ב. יח ע"ח) נדה שאין לה בנדים. ט"ק (יח ע"ב). ב"מ (ל ע"ב קח ע"ח). מתני' המורה (כד ע"ב). ב"י או"ח תמ"ח ד"ה ואם מכרו. בבור שור פסחים (כח ע"ח). מק"ח תמ"ח מקי"א:

(א) **בתוספתא** פסחים פ"ב ישרחל ונכרי שהיו בחים בכפיל, וקתני ליה ישרחל ה"ז מוכרו לנכרי ונוהגו במתנה ותוזר ונוקח ממנו לחחר הפסח ובלבד שיחננו לו במתנה נמורה וכ' ב"י לו"ח חמ"ח בשם בה"נ ובלבד שלח יערים והקשה ב"י דהח שרי ליהנו לנכרי במתנה ולחזור ולקחתו לחר הפסח ולין לך העירמה נדולה מזו ולפ"ה שרי מחחר שמולילו מרשותו לנמרי ותי' דהח דשלח יערים הפי' שלח ימכור ולח יתן לו על חנמי עכ"ל. הרי דחם לח החנה עם הנכרי שיחזיר לו החמן חע"פ שהמכירה בהעירמה היח דיודע ומכיר בנכרי שיחזיר לו חמנו מ"מ שרי ולפי' ניחסור בל ירחה דלו' דהח לח נזכר בחום' דמיירי שבטלו ופ"ב דמה לכפח לן מה שבלבו הוח שהנכרי יחזיר לו סוף סוף המכירה והמחנה מועילה ע"פ דין ולין הנכרי מתויב להחזיר לו חע"פ שמרמנו המוב מחזיר לין בכך כלום. ורחי' ממשכר שמי פ"ד מ"ד מעיירים של משכר שני כילד לומר חדם לבע ולבתו הגדולים הילך מעות חלו ופדה לך מע"ם זה וכן במ"ה שם כי' עומד בנוכן ולין בידו מעות לומר לחבירו הרי הפירות החלו ניחוים לך במחנה חזר ולומר הרי חלו מחולין של המעות שבניח וע"י זה ח"ל להוסיף חומש דלין מוסיפים חומש על של לחרים הרי לף דמע"ם דחי' כיון שהם קנו המעות מידו במחנה נמורה לף שדעתם להחזיר לו לח לכפח לן ויהיבי העירמה זו ולף דבניעין (סה ע"ח) מוקי לה במע"ר דרבנן זה רק מבוס קו' הנמ' משפחה דקטנה היח ולינה זוכה בדחו' לכל מפני ההעירמה ניחח ליה דלפי' בדחו' מהני וכמ"ש רמב"ם פ"ה ממע"ם החט"י דלפי' בדחו' מוחר להעירים. ועי' לחמי חודה סי' נ' שהביח רחי' משם להחיר בעובדח דידיה משפני לי' שבח השכיר חנותו לנכרי לף דהעירמה היח מ"מ כיון שסוף סוף החנה היח מוסכרת לנכרי:

ובספר בטור שור להחב"ם פסחים (כח ע"ח) חשכר למכור קודם פסח בהמות לנכרי להחכילם חמן כיון דלפי' דחי' הוח להחכיל בהמות ישרחל חמן בפסח לח מהני מכירה שיוסף שכוונתו להעירים ומביח רחי' ממע"ם בג"ל דכבי רק משני דחי' דרבנן הוח ודבריו תמוהים דהח סב מפורש להיפך. ולכחורה י"ל דחין רחי' להחיר ממע"ם דהה"ה שחני כמ"ם בירושלמי מע"ם פ"ד ה"נ ר' לבין לחמר לייהבלנון ר' לליעזר ור' יוסי בר חנינה חד לחמר למה מעיירין כליו משני שכ' בו ברכה וחרנה לחמר למה סודין הוהו בשער הזול משני שכ' בו ברכה וי"ל דבהח פליני מ"ד רחשון ס"ל בדחו' לין מעיירים לפי' במכירה ונחינה והכח שחני דכ' כי יברכך מע"ה שרי להעירים. ומ"ד השני ס"ל דח"ל לקרח דברכה של זה דהעירמה כזו שמוכר לחבירו שרי לפי' בדחו' ולח ק' לין דרם טעמח דקרח דכי יברכך הח לח קי"ל כר"ם דדרם טעמח דקרח. דנרחה דרק מדרבנן חסור להעירים בחו' דחו' והכח כיון דכ' כה ברכה לח לחסרו:

ואין להקשות על דין הבטור שור מירושלמי שביעית פ"ט ה"ד ר' יחק בר רדיפח הו"ל עובדח (שהיה לו פירות שביעית והניע זמן הביעור) ח"ל חמי לך חלחח רחמין ולפקדה קיימון קפודקחי דלעורי שחלין לר' לימי בנין דלית לחילין עמח רמים ולח שחיל שלם לין לורכה מיעבד (שירחו שהם יפקירו הפירות יזכו בהם מיד) ח"ל כד חיחמון רינלה נלילה חיהון מפקין לסוקה ומנקרין לי' וחזרין וזכיין כי' הרי דהפקר מהני ע"י העירמה וה"ה מכירה דשרי ע"י העירמה דים לדחות דשח"ה דמיירי בשביעית בזה"ז דרבנן (ועי' תוס' סנהדרין (כו ע"ח) ד"ה מטרבו דשביעית בזה"ז דרבנן וב"ב מהרי"ם חלק ח' סי' מ"ב בד"ה ויש לחמוה כי דעת הרמב"ם כן דשביעית דרבנן היח) ונם מיקר ביעור דלריך שריפה בפירות שביעית הוי רק מדרבנן כמ"ש ב"מ פ"ו מטמיטה ה"נ. וע"ב לריך לומר כן דהכח מיירי בשביעית דרבנן דלב"ב קשה מירושלמי פסחים פ"ב ה"ב הפקיר חמנו לי מוחר לחר הפסח ר' יוחנן לחר חסור ור"ל לחר מוחר ר"י חסם להעירמה יר"ל לח חסם להעירמה והנם כפי' העירמה

כחב

כהב רש"ם פסחים פ"ב סי' ד' וטוש"ע תמ"ח שחשבין שלא יפקירנו ויחזר הפקרתיו לכל בעה"ב רשב"ם סי' ע' מפרש דההערמה היא שיבטלנו ויכון לחזור ולזכות בו לאחר הפסח ולפי' מבטלו אינו מועיל מדשותו לגמרי טיי"ם וכמ"ש בגדרים (מד ע"ה) אלא רבה מפני הרמאים טיי"ם בר"ן דהפקירו שדותיהם כדי לפטור מן המעשר והי' דעתן בשעת הפקירן שיחזרו בהן ויזכו בהן ונמלא שלא הי' הפקירן שלא להערמה בלבד הכי שהפקר בערמה לא מהני ולי"ב קשה למה בשביעית מהני הפקר כזה שדעתן תיכף לחזור ולזכות בו תע"ב דשם"ה דמיירי בשביעית דרבנן לכל הכא בחמץ מדלא לא מהני ולפ שכתבתי לעיל דמכירה ע"י הערמה שרי מדלא י"ל כמ"ש שו"ת סי יהושפ ח"ח לא"ח סי' י"ד ולפע"נ דמכירת חמץ מהני בהערמה הייט כיון דהקונה יכול ליקח לא החמץ ולעשות בו כל מה שירצה משא"כ בהפקר שם ליט מפקירו כלב שלם ובהכרח דלייט רק להערים שלא כלום הוא ומ"מ בשביעית דרבנן מבני . ועי' מק"א ס"ם תמ"ח וכמ"ש לא"ח סי' ס"ב שהשינו על התב"ש והחירו למכור לת הבהמות לפ דהוי הערמה ומסייע להם קם' לחמי הודה שהבחתי למעלה :

(ב) **ובל** זה במכירה גמורה לפ שהיא ע"י הערמה שרי לכל שהם הערמה לאסור להערים בפי' דלא' כמ"ש בירושלמי פסחים פ"ג ה"ג דמקשה ר' אליעזר דמתני' דלא יקרית לה שם עד שיהיפה דמערים ואומר זו לגי רוצה לאכול ובשעה רוצה מעריס ואומר זו לגי רוצה ליישן וזו לגי רוצה ליישן ובאותו ואת בט שנפלו לבור ר"ה לאסור להערים ופי' הכא משום כדי שלא יעבור על ב"י ואח"כ מקשה דר' יהושע שבא"י אמר מותר להערים להשלות שניהם מן הבור ובפי' התלה לאסור להערים שמ"ר לפי כאן שבות (באותו ואת בט ליט שלא ליסור מוקלה) וכאן חיוב חעלת הייט כיו"ט ליסור דלא' שלא לעורך לא"י לאסור להערים ולפ דר' יוסי בר בון הניב תשוב' לחברת תמן בלא"ב כדי לחום על נכסיהן של ישראל הכא מה ליט לך י"ל דהכוונה שרחה לפי' אלו הי' הכא ליסור דרבנן לאסור להערים משום שאין עורך בדבר לכל שניהם מודים דבדלא' לאסור להערים :

ונראה שבגילה (יז ע"ב) שם לא הניח ערובי תבשילין דלחמרי' ובלבד שלא יערים וכ' רש"י ותום' דלא דמי להערמה דר' אלא בר לחבה דמערים ומלח גרמא גרמא דשמ"ה דאין עבוד בלוכלים לבל הכא מיירי בניסול דחמיר הכוונה רק שם דלא' דרבנן הוא שרי הערמה משא"כ הכא דלא' הוא לאסור להערים (ולפי' לחלן דליט ליה מחוך שהותרה לעורך הותרה שלא לעורך י"ל דמ"מ ליון שעיקרו דלא' לאסור הערמה) וכ"כ תוס' שבת (סד ע"ב) ד"ה ובלבד שמ"ה אלא לא תתן לכחלה בשבת משום דגרלה כמערמת להוליאה דשם מערמת ונותנת פלפל לתוך פי' לאסור הוצאה דלא' ויש בו שיעור הוצאה כמ"ש במתני' (ל ע"ה) פלפלת כל שהו וכ"כ ריב"ף שבת (סה ע"ב) נבי פורפת על התנור להוליך לבנה קטן בשבת דברה"ר לאסור דלא' :

אבל בפי' דרבנן שם ע"י מחשבתו ורצונו יכולה המחשבה להיות בהיתר שרי להערים כמ"ש שבת (קלט ע"ב) מערים לוס על המשמרת ביו"ט לחלות בה רמונים והוא דחלה בה רמונים ואולה בה חמ"ב שמרים . משום דחלו הי' רואה בחמת לחלות בה רמונים הי' מותר חלא שהחפרון הוא שמכשיו חיטו רואה לחלות בה רמונים ולכן מותר להערים

לחלות בה רמונים חע"ם שחיטו לריך כדי שחא"כ יחלה בה שמרים . וכן מ"ש שם בטורבא מרבנן דשקיל ברא דחומה ומנא בגרוזא דדנא ואמר לאלטוי' מטון וכן דנחים במברא ועבר להחי ניסא וסייר פירי ואמר חנא למינס מטינא דחלי נ"ב במחשבתו דבאמת חלו הי' מטון להלניע שם חת הסוס הי' מותר וכן חלו נחטין למינס במברא הי' שרי חלא שהוא לא נהטין לכך לו ההערמה מותרת כיון שהמשה יכולה להיות בהיתר וכן בשבה (סה ע"ב) בעי חביי חשה מה שחערים ושפרוף על התנור להוליך לבנה קטן בשבת וקי"ל לא"ח סי' ש"ג סב"ב דבכרמלית שרי דהערמה בדרבנן הוא משום דאם כוונתה לפרוף על התנור לטרכה חלא יפול העלית מעלי' שרי חלא לכל החסרון מפני שמהכוונית לעורך בשה לבן שרי להערים בדרבנן . וכל זה שמותר להערים היינו אם אין ההערמה ניכרת לכל מ"ם רמב"ם פ"ו מיו"ט ה"ח מטילים שכר במועד חע"פ שים לו יען מערים ושוחה מן החדם שאין הערמה זו ניכרת לרואה ומקורו משבת (קלט ע"ב) האם לא מוכחת מילתא הכא מוכחת מילתא והיינו דר' יוסי דס"ל והוא דחלה בה רמונים משום דהערמה הניכרת אסור ורבה בר ר' הונא דחיטו מלריך להלות בה רמונים לכאורה ר' דס"ל לפי' הערמה הניכרה לבל שרי . אבל ל"ל לומר כן דרמב"ן ור"ן שם כהבו דרבה ב"ר הונא ס"ל דחלה בה רמונים לבסוף והוכית סופו על החלתו ואין זו הערמה ניכרת לעולם :

ובטורבא מרבנן לפי' ניכר לבל שמערים מ"מ לא נזרו כמ"ם שם בגמ' ומש"ה לחמרו לי' רבנן לר' יוסי דס"ל דבעי' והוא שחלה בה רמונים דהערמה ניכרת לסורה וקבלו פפניו על הפי' טורבא מרבנן דטושה הערמה ניכרת והביב דטורבא מרבנן לא לחי למיעבד לכהחלה ולכן גם בניכר שרי ושי' רמב"ם פב"ג משבת ה"ג דמהיר להלניע סום בנקל החביה לפי' לבל לחוס וע"ב דס"ל דשם אין ההערמה ניכרת ורק במברא דהוי דבר של פרהסיה יש חילוק בין טורבא מרבנן לבל לחוס :

וקשה לי בשבת (סה ע"ב) בלישנא הלשה מהו שחערים ותפרוף על התנור דקי"ל בסי' ש"ג סב"ב דלרה"ר לאסור כיון דהוי הערמה בדלא' הא כ"ם לא הוי חלא לי' דרבנן לם מוליה חנוו דבעי' במהלכות שיעור בגרוגרת כמ"ם במהני' שבת (עו ע"ב) ועוד קשה לי שם המניח פלונתא דר"מ ור' יוסי בהערמת המלבושים (בשבת קכ ע"ה) ולמה לא מביא מחלוקת ר' יוסי בר יהודה ורבנן בהערמה (בשבת קיו ע"ב) ומ"ק (יח ע"ב) :

(ג) **אבל** לם מערים בדבר שאין חלוי ברלונו ולפי' לם ירלה חיטו יכול לעשותה בהיתר היא מחלוקת רמב"ם וטוש"ע . רמב"ם מחיר וטוש"ע לוסרים . עי' מ"ק (יב ע"ב) מטילים שכר במועד לטורך המועד וחלא לטורך המועד לאסור ולם הטיל והוהיר ה"ו מותר ובלבד חלא יערים ורמינהו מטילין שכר במועד וכו' ולא"פ שים לו יען מערים ושוחה מן החדם ומשני תנאי היא דאיבא דאין מעריסין בכך ר"י בר' יהודה לומר מעריסין והנה לכאורה ל' דמ"ק ור"י בר' יהודה פליגי לי מלאכת חול"מ דלא' לו דרבנן מ"ק לאסר דס"ל מלאכת חול"מ דלא' ובדלא' אין מעריסין ור' יוסי מחיר דמלאכת חול"מ דרבנן ובדרבנן מעריסין ומש"ה הרמב"ם דס"ל כרפ"ז דיו"ט דמלאכת חול"מ דרבנן פוסק בר' יוסי בר' יהודה . והא דר"ח ורש"ם וטור וש"ע לו"מ תקל"ג ס"ח דפסקו לאסור הערמה לף דס"ל מלאכת חול"מ דרבנן נראה דס"ל דכיון דהמעשה גופה מלד עלמה לאסורה

הכורה לחסר לעשות שכר יותר ממה שנתן וכן אם יש לו יין לחסר לעשות חומץ ואין לחוש כחפצו ורצונו והערמה במעשה כי אף שהיא חלוי' ברצונו לחסר אפי' בדרכן. וכן בשבח (קיז ע"ב) בשכרה לו חביות נרתיק נגנו מניח כלי ומניח תחתי' וכו' נזדמנו לו תורחים מניח כלי לחר וקולט וכו' ואין מעבירין בכך משום ר' יוסי בר' יהודה לחמרו מעבירין פוסק רמב"ם פכ"ב משבת הט"ז דאם הערים בדבר זה מותר וטוש"ע ת"ח שלה"ס ס"ג פסקו לאיסור אע"ג דבדרכן הוא נזרה שמא יבוא כלי דרך רה"ר כמ"ש רמב"ם שם מ"מ מפני המעשה האורה מגד עלמה ואין חלוי ברצונו ומחשבתו:

ודאי דבילה (יח ע"ב) ר' אדא כ"א מעבירים ומלח גרמא גרמא לא היכא לדינא לדעת טוש"ע מיהא כיון דהמעשה לאורה מג"ע דאם בשמת אינו צריך לכל האחיכות אין חלוי בחפצו משה"ס לאסור להעבירים אפי' בדרכן. והרמב"ם לא הלא ס"ל חילוק זה ומחיר הערמה בכל אי' דרכן מ"מ השתא דין זה משום דאפשר לעשות בהיתר כשמואל שם למלוח כמה אחיכות בב"א. והא דטוש"ע ת"ח שלי"ד ס"ח פוסק כר"מ דלוכש ומוליא ופושט ואחר לוכש ומוליא ופושט אע"פ שהמעשה לאורה מג"ע ולמה מוחרת ההערמה ג"ל משום דשם אין מלאכה לאיסור כלל דאינו מוליא חלא לאגר המעורכת כמ"ש שם ס"י ונאסר רק משום גזרה מחוך שאדם נהול על ממונו אי אפשר לי' אחי לבטוי כמ"ש שבת (קיז ע"ב) ובכה"ג דשושה דרך שינוי והערמה לא גזרו חכמים והא דרמב"ם פכ"ג משבת הכ"ה אוסר לפשוט ולנטוע אף דמחיר כל הערמה בדרכן הייט משום דס"ל שאף על זה גזרו שמא יבא לכבות כמ"ש בה"כ שם וכזה ניחא דבשבת (קיז ע"ב) גבי בשברה לו חביות דאלי לה בפלוגתא דת"ק ור' יוסי בר"י למה לא קאמר דאתי בפלוגתא זו דר"מ ור' יוסי שבת (קכ ע"ח) משום דמאן דמחיר י"ל שא"ה שאין כאן אי' דרכן כלל ומאן דאוסר י"ל דס"ל הערמה אפי' בדרכן והכא שאני משום גזרה דלמא אתי לכבות:

ונקשה לי לרמב"ם דס"ל כל הערמה אפי' בדרכן מב"מ (ג ע"ב) שלא לאבוה דשמואל הלין תרי דנגדין דהו אחריתי ומגמאין יההון מהו שלח לי' הערמה להתעביד בהו אתרימו עלייהו ויזדבן וכו' רש"י שמאהבה בעליו ישראל גוזבו הנכרי שהוא מכירו ומסרסו ושם אפי' מלוה לנכרי לסרסו הוי רק אי' דרכן דאחירה לנכרי שבוח ונתה שהוא מעריס בזה שאינו מלוה להנכרי שלא תומר דבר שמהוכו מבין הנכרי שהוא רוצה שיסרסנו הוי רק הערמה בדרכן ולהטוש"ע ניחא שם"ל שאם המעשה לאורה מגד עלמה הערמה לאורה וה"ג מעשה הסירום לינה חלוי' ברצון. ואין לומר דשאני התם בסרום דאפי' לא הערים כלל שלא שהנכרי מסרס מאליו כלא ידיעת בעליו ישראל ג"כ לאסור כמ"ש טוה"ש ס"כ ה' ורמ"א שם. ז"א דהא טעם הדבר שאפי' סירס מאליו לאסור פוח משום נזרה שינוי לנכרי לסרס כמ"ש הוד"ה מאלפי ופלפולא חריפתא של הרא"ש פוח ר' וא"כ ס"ם הוי רק הערמה כאי' דרכן. וג"ל דלעון הערמה לאתעבד כהו לא דוקא ועיקר הכוונה דבסירום אע"פ שהוא רק אי' דרכן מ"מ נזרו ואסרו אפי' כדיעבד וכמו בביטול אי' לכתחלה דאע"ג דהוי רק אי' דרכן מ"מ קי"ל יו"ד ג"ע ס"ה דאסור למי שמחבטל בשבילו אע"פ שלא הוה לבטלו מ"מ קנסי לי' שמא יאמר לעכו"ם לבטלו וה"נ דכוותה:

וקשה בבילה (יח ע"ח) דמקשה מנדה שתין לה בנדים מערמה ומוכלה בנגדי' נגזר דילמא אתי להכנולי בביציוהו כמו דגזרו על כל מבילות כלים ואי' אע"ה מחוך שלא הותרה לה אלא ע"י מלבוש זכורה היא ול"ש כלל גזרת מבילת כלים הא אפי' אי שייך הגזרה למה לא גזרי להעריס הא הערמה בדרכן היא ועי' לחמי כודה סי' נ' שמביא רבי' מכתן דהערמה בדרכן מותר ולפלא דהא מפורש להפוך דמש"ה שרי משום דל"ש הגזרה כלל ול"ע:

עוד ק' לי על הרמב"ם פ"ב מיו"ט ה"ד שכ' בהותו ואת בנו שעלו לבור דשרי להעריס ולהעלות גם את השני משום דבר שאי אפשר הא בשבת (קיז ע"ב) בשביל דאחה דר' יהושע ס"ל דאסור להעריס אמר משם זה לכ"ח אבל לדידן דקי"ל דהערמה שרי בדרכן אין לריך לומר משום זה אלא אפי' בשביל הפסד ממונו שרי להעריס:

וקשה לי בב"מ (קח ע"ח) זבין לי' גריוה דאריסא במעמא דכסאי חזינן לי עדיף לי זבוריה היא זביני וליכא למימר קמעריס לבטל דינא דבר מלרא ולא מהני. הא דינא דבר מלרא ליכא אלא מדרבנן משום ועבית הישר והטוב וכמ"ש שם ורמב"ם פי"ב מטכנים ה"ה ולמה אסור להעריס. וג"ל כמ"ש מרדכי בחוכות פי"ג סי' רע"ז דלא אמרי' ל"א בסק"ח אלא היכא דליכא פסידא דאחריני ה"נ י"ל דרק בדבר שאינו טוען להפסד אחרים שרי להעריס בדרכן משא"כ בדיני ממונות שמסיד לאכזר ומפקיע זכותו אפי' בדרכן אין מעריסין. ועי' רא"ש שבת פ"כ סי' ה' דלא כל הערמה במילי דרבנן שוים:

(ד) **מציינו** לשון מעריס ומ"מ ליכא הערמה כלל והוא היפר נמור אפי' בדאי' כמ"ש פסחים (מ ע"ח) מעריס אדם על חבוחתו ומכניסה במון שלה וזה מוחר שהחורה לא חיבה במעשר אלא אחר מרוח וכן מחני' חמורה (כד ע"ב) כילד מעריסין על הבסור מבערת שהיתה מעוברת אומר מה שבמעי' של זו אם זכר עולה וזה היפר נמור ופי"ם בפי' המשניות לרמב"ם דאחבולה היפר אקרא הערמה ואחיכ להיפר אקרא מרמה וכוונתו דמרמה היא אמיד לאיסור משא"כ לשון ערמה קאי בין להיפר בין לאיסור וכמ"ש הפלגה יעקב שם:

סוגיא בא

התורה חסה על ממונם של ישראל ואין עניות במקום עשירות

ציונים ומראה מקומות

רש"י (כ"ז ע"ח). שבת (קכ ע"ב). יומא (לט ע"ח. מד ע"ב). כתובות (קו ע"ב). ירושלמי שקלים פ"ד ה"ב ד"ה ר"ע אומר וכו'. חולין (מט ע"ב. פז ע"ח). תמיד (כט

ע"ח. לח ע"כ). מנחות (ש ע"כ. סו ע"כ. פח ע"כ. פם ע"ח). זבחים (פח ע"ח וע"כ). נגעים
פ"כ מ"ה. תוס' שבועות (יח ע"ח) ד"ה מ"מ. רמב"ם פ"א מכלי המקדש הי"ד
והט"ו. פ"ח שם ה"ה. פ"א מתמידין ומוספין ה"מ:

(א) **בזבחים** (ו ע"כ) ר"ש תימר שמירי עלרת למה הן נתון על טומחה מקדש וקדשיו נזרק דמו של רחשון שני למה קרב על טומחה שחירב בין זה לזה תמור מעתה רחוים היו ישרחל להקריב קרבטהיהן בכל עת ובכל שעה חלח שחיסך הכתוב (לפי שהם של ממוגם של ישרחל) וכן בספרי רלה (ע"ז י"ג) ר' שמעון חומר פסח וחג שחין טונת מלחכה עמה זה ז' ימים וזה ת' ימים עלרת שהיח עונת מלחכה חינה חלח יום ח' בלבד מלמד שחסך הכתוב על ישרחל וכן בנגעים פ"כ מ"ה ושנה הכהן ופט חת הבית וכו' לפי תבילי עלים ולפי תבילי קנים דברי ר"י ור' שמעון חומר עסוק הוח לפטר (וכי להעסיקו לפטות חת הבית הולרך הכתוב שיחת מוקיף לפטת דברים שחינם מקבלים טומחה פ"כ הכוונה כמו שדורש ר"מ משום התורה חסה) חר"מ וכי מה מטמח לו ח"ת כלי עניו וכנדיו ומחבותיו מטבילן והן מהורים. על מה חסה התורה על כלי תרסו וכו' חם כך חסה התורה על ממונו הבזוי ק"ו על ממונו היקריב וכו' וכבל חלה י"ל דר"ש לשיטתו דדרש טעמח דקרח בכל מקום ומש"ה ס"ל הכח דטעם הוח משום שהתורה חסה על ממון ישרחל. ועי' מנחות (ש ע"כ) דרק בלחם הפנים כי' מוחר ליקח חבים ולח בשחר מנחות משום דלחם הפנים כי' כ"ד עשרונים וכלל שבח ושבח ושולה לדבר גדול הוחר לקטטו מחבים שהתורה חסה על ממוגם של ישרחל והיכח דמיחת דכ' והשקית חת־העדה וחת בניהם וקשה על רש"י תולין (מט ע"כ) ור"ה (כו ע"ח) ויומח (לט ע"ח) ד"ה התורה שכ' בשם ח"כ דגלמד דהתורה חסה מולוה הכהן וכו' והיח מחני' דנגעים הל"ל והח בגמ' מנחות לחדה מוהשקית וכו' וכן קשה למה בחמת לח מפיק במנחות מקרח דולוה הכהן וכבוני חכן ר"ה (כו ע"ח) מחרן דהגמ' לח למדה מנגעים משום דפלוגתח היח ור' יהודה ס"ל דנזה"כ הוח לפי' להולית תבילי עלים וקנים דחינם מקבלים טומחה ולח משום התורה חסה וכזה כ"ל לייטב קו' כ"מ פ"ד מהט"ל ה"ד על רמב"ם שם למה פסק כר' יהודה דלריך להולית לפי' תבילי עלים וקנים נגד ר"מ ור"ש דפליגי וס"ל דרק עלה טובה היח משום דהתורה חסה ולהכ"ל י"ל דרמב"ם למד מדלח הבילו במנחות רש"י מופטו לח הבית ופ"כ משום דהלכה כר' יהודה דנזה"כ ה"ח. ועי' יום תרועה ר"ה (כו ע"ח) ד"ה מ"ש החם דחי' דלמ"ד נמר בע"ח דש' חין רש"י מוהשקית וכו' די"ל משום נ"ח ולח משום דהתורה חסה ומחן דמפיק לה מוהשקית ס"ל נ"ח לש' דש'. וכ"ל להוסיף על דבריו דבר דבור של תפניו דרש"י בחולין (מט ע"כ) ריש על רבח בבחימה חלב טמח דהמר למחי ניחום לה חדח דהח חר"ש חלב טמח סוהם ושוד התורה חסה וכו'. וכן ביומח (לט ע"ח) חמר רבח קלפי של עץ היתה ומקשה ונעבדה דכסף ונעבדה דזהב וחי' התורה חסה וכו' ורבח ס"ל בש"מ (לב ע"כ) דלכ"ח דחוריימח ומש"ה לדידיה חין רש' מוהשקית חת בעירם די"ל משום נמר ב"ח ולכן כ' רש"י מלמוד ופט חת הבית. וכן בר"ה (כו ע"ח) י"ל משום דשם רקי של מחני' דר' יהודה מולק וסחמח דמחני' הוח ר"מ בשל פלוגתי' דר' יהודה. ור"מ לשיטתו בנגעים דלמד מופט דהתורה חסה. ועי' ט"ב תניח יו"ד סי' ק"ם שהקשה לו כן הב"י יעמי' בערלין ו"ל על רש"י דהבית קרח ופט נגד סוניח דמנחות. ותי' הט"ב דמקרח דוהשקית ללמד דהתורה חסה על ממון לבור שעם כי' בעירם של כל ישרחל ולכן מביח מקרח זה במנחות שמדבר בלחם הפנים שהי' בח מכלל ישרחל לחבל לין מזה רש' שחם הקב"ה על ממון של יחיד ולכן כתולין שמירי מממון יחיד מביח רש"י רש' מולוה הכהן שגם בשל יחיד שייך התורה חסה וביומח (לט ע"ח) חף דמירי בקלפי שהיח של לבור מ"מ כיון שהיח של חול ויכול הכ"ג לעשותה מבטו ות"ל למסרה ללבור הוי של יחיד מביח ג"כ רש"י רש' מופט. ותיני מכין מה שכתב דגם בר"ה (כו ע"ח) מיירי בשל יחיד דהח מיירי בשופר של תענית דהי' של לבור ותולי דעתו דבפי' דוקח ממון של כלל ישרחל:

(ב) **מציגו** בגמ' סהיכה בעניו זה. בכמה דוכתי חמרי' התורה חסה על ממוגם של ישרחל ובכמה דוכתי חמרי' להפוך דתין עניות במקום עשירות. ועי' מנחות (פג ע"ח) חיכח דחמרי ממנה למעלה שיערו (בגמרה. שמתחלה נתנו בה רביעית ורלו שתין סיפוק והוסיפו עד תני לוג) דהתורה חסה על ממוגם של ישרחל ותיכח דחמרי מלמעלה למטה שיערו (בתחלה נתנו שמן כנר ונסתייר בכוהב וזרקו המותר לתוך ובלילה השני פחתו עד שעיערו הדבר שלח ה' לריך יותר מחלי לוג) דתין עניות במקום עשירות. וכ' יום תרועה ר"ה (כו ע"ח) ד"ה מ"ש דדבר זה לשזר לו לגמלם חלו בשיקול דעת תכמים לחת הפרש בין דבר לדבר ולכן לפעמים חמרו התורה חסה וכו' ופעמים חמרו חין עניות במקום עשירות וכ"כ תפחרת ישרחל תמיד פ"ה לוח כ"ו. ועי' עוד שם שקלים פ"ח לוח ל"ד כתב לחלק דדוקח בהפסד מועט חמרו חין עניות במקום עשירות משח"כ בהפסד מרובה דחמרו התורה חסה על ממוגם של ישרחל וכן רלה לחלק בס' תשובה מלהכה סי' ד' לוח י' ודחלו לח"כ:

ובספר קהלת יעקב ה' י"ג מקשה בשבת (קנד ע"כ) לר"ה היתה בהמתו מטונה כלי זכוכית מביח כרים וכסתות ומיני תחתי' וכו' ומקשה בגמ' דבעשיות של זכוכית מחיר לח החבלים והם מופלים ולח ברי להניח כרים וכסתות תחתיהם ומשמ דמיירי בכולסת (תחיכות רחבות של זכוכית) ורק הפסד מועט יש לכן לח חשבו להפסד מועט. והק' בקה"י ממחני' נגעים הל"ל דחשקה תורה על כלי חרס חף דהפסד מועט הוח וכמ"ש במחני' חם כך חסה תורה על ממון הבזוי וכו' ולק"מ דלדעתו יקשה מבשת דלח חשבו על הפסד מועט על כ"ק (קיו ע"ח) דברחשונה חמרו רק המסמח והמנכך חייב דהוח הפסד מרובה וחזרו לומר חף המדמע דהפסד מועט נמי חייב הרי דחשבו גם על הפסד מועט. חך החילוק פשוט דודחי התורה חסה גם על הפסד מועט. חלח בשבת שם לעשות חיסור דרבנן ולהניח כרים וכסתות מחת הזכוכית רק בהפסד מרובה החירו ולח בהפסד מועט:

ובשו"ת מהג' בשהמח"ם ט"כ שנדפס בס' תשובה מלהכה סי' ו' מחלק דל"ח חין עניות במקום עשירות חלח בכלי חרס דוקח. וקלפי (ביומח לט ע"ח) דחמרי'

דתמרי' התורה חסה ממוס דשל חול היתה. והא דחטים של לחם הפנים (מנחות טו ע"ב) דתמרי' התורה חסה דקדשי רק קדושת דמים. והא דתמרי' שם (פו ע"ב) דכתיב למתר ולא למנחות דהתורה חסה אף דקדשי קדושת הגוף והא"ל אין עניות וכו' ה"מ ממוס דבמנחת יחיד אין להטיל עליו חוב שיהי' כתיב ממוס דהתורה חסה. וכדי שלא לחלק בין מנחות יחיד למנחות צבור השוו כולם דה"ל כתיב. וכר"ה (כו ע"א) דשל תגיות לא הי' של זהב. הייט ממוס דהי' של כסף לא מקרי עניות רק בממורה (מנחות פח ע"ב) כיון דכולה של זהב אם גרוטי' יהיו של כסף הוי עניות עכ"ד וכ' תשובה מהבנה הק' עליו על מה שתמר דקלפי תמרי' התורה חסה מפני דשל חול היתה. הא גמ' שם מקשה למה היתה של חול נקדשה ותי' דכלי שרת של עץ לא עבדי' נעבדה דכסף וזהב ותי' התורה חסה ולדבריו מה זה תירוץ הא אם נקדשי' יהי' כלי שרת ותו ניחא דאין עניות במקום עשירות. אך כ' דלק"מ ע"פ מ"ש בתוס' יבמות שם ד"ה ת"ל שהן' אין הוי הקלפי כלי שרת והלא כלי שרת עבודתן מתנתן וזה אין בו עבודה דהגרלה לאו עבודה היא ותי' לא דשתת הוא כלי שרת אלא שירתו השלם שהוקדש ויסברו שיכולים לקדש בו מנחה ויבאו לעשות כלי שרת של עץ וכלי שרת של עץ לא עבדי' עכ"ל ולפ"ז שפיר תי' הגמ' דכיון דלא יהי' כלי שרת אחר הקידוש ת"ל לעשותה מכסף וזהב דהתורה חסה וכו':

והנה מ"ש הט"ז דכסף לא הי עניות. ודלא כדבריו כן הוא ומפורש בתמיד (לא ע"א) דמקשה על שלחן דשיש מכדי אין עניות וכו' נעבדי' דכסף נעבדי' דזהב וכן ביומא (לט ע"א) דמקשה ונעבדה דכסף. ועפ"ז לק"מ קו' תפארת ישראל תמיד פ"ה אות כ"ז מ"ט עירה הגחלים ממחתת כסף לשל זהב ולא תהא בשל זהב הא אין עניות וכו' והנה מבואר בגמ' דגם אם נתן בשל כסף לא הוי עניות. ובוב מלחמי בתפא"ד תמיד כ"ט ד"ה אין עניות שהן' למה הן מחתה של כסף למה לא עשו של זהב ותי' ג"כ דבכסף לא שייך עניות וכ"כ עוד שם ד"ה נעביד דכסף וזהב ומביא רתי' הנ"ל:

וגם עיקר תילוקו של הט"ז דלא תמרי' אין עניות וכו אלא בכלי שרת. הלא הם דברי תוס' שבועות (יא ע"א) ד"ה מ"מ שהקשו למה תמרי' בטרקין (י ע"ב) נבי מכתשת שניקבה ונשברה ושלח לומנים מאלכסנדריא של מלרים ותקנוה הא תמרי' בזבחים (פח ע"א) כלי שרת שנשברו אין מתקנים אותם ואם נקבה אין מחזיקים לתוכה אבר אין עניות במקום עשירות ותי' בתי' שני דהמכתשת לא הי' כלי שרת וכו' ומש"ה מותר לתקנה. ועי' בתני' למל"מ פ"ח מכלי המקדש הי"ד דמקשה על תוס' מירושלמי שקלים פ"ד ה"ג דתמר שמואל מכתשת עשו לותה כלי שרת לקדש וכן הק' בשיורי קרבן יומא פ"ה ה"א ד"ה מכתשת. וכ"ל ליישב כי בירושלמי שם מייתי פיטמה לקטורת בכלי של חול ריב"ח תמר פסולה וריב"ל תמר כשרה וריב"ח תתי כשמואל הכ"ל דמכתשת הוי כלי שרת וריב"ל כר' יוחנן דתמר על מתני' דהמקדים נכסיו והיו בהם דברים רתוים לקרבנות צבור יתנו לתומנים בשכרם דקתי על קטורת תלמת דם"ל דקטורת נעשה בכלי חולין ור' הושעיא דתי די"ל נס ר' יוחנן מודה דנקודם נעשים ומייתי ראיות מל בית חבטיחם שהי' נוטל בשכרו מותר הקטורת שנותר אלא שהיו לוקחים ממנו תח"כ. והנה לדעה קמייתא ר' יוחנן לא ס"ל הא דשמואל דמכתשת הוי כלי שרת והכא בכלי שבועות הסונית תולה לר' יוחנן דתמר תמידין אלא הוצרכו לצבור נפרים תמימים ולשיטתו שפיר כ' תוס' דמכתשת לא הוי כלי שרת ולפ שבגמ' מסיק דקטורת קדוש קדושת הגוף מ"מ י"ל כמ"ש תוס' דלא ע"י הכלי נקדש אלא ע"י דטורו:

ולפ"ז י"ל דכוס זהב שהקריב את התמיד (תמיד כט ע"ב) הי' כלי שרת דהא תמרי' שם לחפוקי מדרבה דתמר הקריב את התמיד בכוס של זהב ניחוח קמ"ל דבתמת הי' של זהב משום דאין עניות וכו'. וכן י' ממ"ם תמיד פ"ג מ"ד הוליאו כל הכלים ועי' רמב"ם פ"ו מתמידין ומוספין ה"ח דכלי שרת הן וחסוב תיקף הקריבת התמיד בכוס של זהב. ועי' הגהות לס' בצר הגולה מהג"י רלובן דלפופורט ז"ל ת"ב פ"ב סי' מ' שכתב דהרמב"ם כ' סתם הקריבו מים ולא הביא בכוס של זהב משום דס"ל כרבה דגומתא. ודבריו תתוכים כי בפ"ח מתמידין ה"ם וכפי המנהות תמיד פ"ג כ' דהקריבו בכוס זהב ומטעם אין עניות וכו' וכן מ"ש שם דהט"ז בתשובתו בס' תשובה מהבה אין כוונתו דוקא בכלי שרת אלא בכל מיני לבור לתמרי' אין עניות וכו' משום דנמירי דלבור לא מיטני. ז"ל כמשורש שם על חטים של לחם הפנים דהם של לבור ומ"מ כיון דלא קדשי קדה"נ ל"א אין עניות וכו':

וכן מבין שנפנם אין מסחזיק ונשמט אין מחזירים מטעם אין עניות כמ"ש תוס' זבחים (פח ע"א) ד"ה נשמטה ורמב"ם פ"ח מכלי המקדש הט"ו. הייט משום דמכין הי כלי שרת כמ"ש סוטה (יד ע"א) לטע"ג דקדישתי' מכין בטולר בהמה וכ"כ תוס' זבחים (מז ע"א) ד"ה לחיהו ותולין (נ ע"א) ד"ה כגון:

ויש תולקים דהתי' בכלי שתיט של שרת תמרי' ג"כ אין עניות וכו' כדבר של לבור. עי' תוס' תולין בכ"ל ורמב"ן ורשב"א וריטב"א שם שיש מ"ד דם"ל דמכין אין כלי שרת ומ"מ תמרי' בי' בזבחים (פח ע"א) דאין עניות וכו' וכן לפיטת ריטב"א קדושין (נד ע"א ד"ה וקשיא) מובא במל"מ פ"ח מכלי המקדש ה"ה דבנדי כהונה קדשי רק קדושת דמים ואינם כלי שרת ומ"מ תמרי' זבחים (פח ע"ב) דבנדי כהונה אין מכנסים כל עיקר משום אין עניות במקום עשירות. אך דברי הריטב"א ג"ע מזבחים (יג ע"א) בני אהרן הכהנים שתתי' בהן כשר וכלי שרת והייט שיהיו מלובשים בגדי כהונה כמ"ש רש"י ותום' שם דכל שיכא דקתני בהן כשר וכלי שרת בבגדי כהונה קאמר וכ"כ תום' (כד ע"א) ד"ה הוחיל:

(נ) **בתום'** שבועות (יא ע"א) ד"ה מ"מ כתבו בתי' ה' דמפני שמכתשת של מסה הי' מפטמת ביותר תקנו לותה ול"ם אין עניות וכו' וי"ל דמזה רתי' למ"ם מל"מ פ"ח מכלי המקדש הי"ד דהא דאין מתקנים כלי המקדש הייט בכלים שאין עושים מטין מלאכתם לבל כלים שנקבו ועושים מטין מלאכתם אם רלו לפתום הנקב משום כבוד בטלמא שפיר דמי וז"ם תום' דכיון דהי' מפטמת ביותר ועדיין עשתה מטין מלאכתה מותר לתקנה וט"ם בהגהות מל"מ דמקשה על מל"מ מתי' שני של תום' דמתרץ דמש"ה שרי לתקנה דלא היתה כלי שרת. הרי לך דאיתא בטרקין (י ע"ב) דהיתה מפטמת כמו שהיתה ומ"מ אלו הי' כלי שרת הי' לסור ואיך לומר לפי דברי מל"מ דנס סכין שנשמטה מקצה אינה רתי' למלאכתה דאל"כ למה תמרי' בזבחים (פח ע"א) דסכין שנשמטה אין מחזירים לותה ומטעם דאין עניות וכו' כמ"ש תו' שם ד"ה נשמטה:

(ד) **בשקלים** פ"ד מ"ג מוסר שיהי הלשכה לוקחים מהם ייטת שמנים וסלתות והשכר להקדש דברי ר' ישמעאל רע"ח אין משתכרין בשל הקדש ולא בשל עניים ובכתובות (קו ע"ב) איתא טעם ר"ע דאין עניות במקום עשירות. ועי' ירושלמי שקלים פ"ד ה"ב טעם אחר מפני שמא יבא להקדש לידי הפסד ואם לזה שיהי' ההפסד שלו והשכר לאחנם מותר וכ"כ הרמב"ם בפי' המשניות פרכין פ"ו דמה"ט אין להקדש אלא מקומו ושעתו לפי שהשעה מסופק ולפעמים יבא לחסרון ולכן אין משתכרים בשל הקדש וכ"כ הרע"ב שם. וכן הוא במהרי"ט ח"ח ס' קמ"ד דמה"ט אין משתכרים במשיח יחומים מפני ספק פסידא וכמו שאמרו בירושלמי הטעם בשל הקדש. ועי' בשיורי קרבן שקלים שם ד"ה אלא שמ"ם בירושלמי טעם פסידא ולכן אם יקבל ההפסד עליו שרי כל זה רק לר' ישמעאל. אבל לר"ע הטעם כמ"ש בכתובות מפני אין עניות במקום עשירות ולכן המיד אסור לפילו מקבל ההפסד עליו. ונעלם ממנו דברי הרמב"ם הנ"ל דטעם הירו' משום הפסד קלי לרבי עקיבא וכן כתב המהרי"ט וכפי' פני משה שם: **ונראה** דהרמב"ם ומהרי"ט דכתבו טעם פסידא לירושלמי והשמיטו טעם גמ' דיין בהקדש משום אין עניות וכו' ובמשנה עניים שמא יבא עני ולא יהי' מה ליתן לו. משום דס"ל דגם גמ' דיין מודה לטעם הירושלמי משום פסידא אלא שמוסיף שאפי' בלופן דליכא פסידא כגון שמקבל ההפסד על עצמו מ"מ אסור מטעמים אלו. אבל מ"מ מבמע דירושלמי לא ס"ל טעם אין עניות וכו' כדס"ל לרבא המיד (כט ע"ה) דהשקו את החמיד בטום והב נוזמא. ואולי י"ל דירושלמי מודה להא דאין עניות וכו' אלא דס"ל דכ"ז רק בניכר בהדבר עצמו פשלה עניות משא"כ החם במשתכר בשל הקדש דרך מחזי כעניות כמ"ש הם"י בתוספות שם בשם רש"י מהדורא קמא:

ועי' טורי אבן ר"ה (כז ע"א) ד"ה התורה דל"ת אין עניות וכו' אלא כמה שעיקרו במקדש דוקא ולא כשופר שעיקרו היו במקדש דהא עיקר התקיעות טהב עמי בגבולים ומ"ה לחמרי' שם התורה חסה וכו':

אות ו. סוגיא כב

ובערת הרע מקרבך

(א) **הנה** דין שור הנסקל שיך בכל בהמה חי' ועוף כמ"ש במכילתא שמות פרשה י' ל"ם דילפי' משור סיני וכן הוא בתוספתא פ"ו דב"ק אחד שור ואי' שאר בהמה חי' ועוף למקון וכן הוא בסנהדרין רפ"ק דסנהדרין הזהב והתרי והדוב והגמר והברדלם והנחש מיתתן בכ"ג ורפ"ו דעדיות ר' יהודה בן בבא העיד וכו' ושנסקל תרגול בירושלים על שהרג את הנפש. וכן שיך בכל בע"ח שהרגו אדם מנות ובערת הרע מקרבך כמ"ש חולין (קלט ע"א וקמ ע"א) בשוף מהור שהרג את הנפש דבפי לאתויי לב"ד וקיומי בי' ובערת הרע וכ"כ רש"י סנהדרין (לו ע"ב) ד"ה לא תטה דמה דאתי להלה לא שיך בשור הנסקל דמה לטו לחום עליו מומד לקיים בו ובערת הרע ותו' שם (פ ע"א) ד"ה בשור דשוורים לותם שים לחלות בהם שהרגו חייבים משום ובערת הרע מקרבך:

ורמב"ן בס' המלות שורש י"ד השיג על הרמב"ם שמונה כל מיתה ומיתה למנות עשה בפני עלמה וכ' הוא שכל המומתים נמנים לאחד ומלוותם מובערת הרע מקרבך שהיא מ"ע כוללת כל סוגי מיתה. ולפפי המיתה בסקילה ושריפה הם רק חלקי המנה. והביא לראי' הא דחולין הנ"ל בשוף שהרג את הנפש דבפי לקיומי בי' ובערת הרע והקשה הא בבע"ח לא כ' כלל בתורה ובערת הרע אלא מקל יסקל השור אע"ג שכל המומתים מלותם מן ובערת הרע והא דכ' מקל יסקל השור הוא רק ביאור למיקר המ"ע ובערת וכו' שקלי על כולם. ובמלת אחסר השיב דמ"ם שם דבפי לאתויי לב"ד וקיומי ובערת לא קלי אב"ד דהיכן מליט שיהי' מנה על האדם להביא לב"ד את המתויב מיתה כדי לדוע אלא דכל אדם מנה לקיים בעלמו ובערת הרע ו"ם דבפי לאתויי לב"ד כדי שיקיים הוא בעלמו בהבאה לב"ד מנת ובערת שמזה הפסוק הוזהר כל אדם להשתדל שיבער הרע מן העולם. ולריך ביאור לדבריו דס"ם קשה קי' רמב"ן היכן מליט בתורה ובערת הרע על בעלי חיים וכ' דגלמד מולא תעשה דמיה בכיתך שהיה מ"ע להסיר כל מכשול שיש בו סכנת נפשות וכמ"ש ב"ק (טו ע"ב) אלא יגדל כלב רע בתוך ביתו ומשמתי לי' עד דמכלך הזיקא ועל כתי"ת מנה לבער הרע ולהסיר המכשול וכל זה בבע"ת אבל בחדש שחייב מיתה י"ל שאין עיקר מ"ע ובערת אלא מ"ע לקיים בכל ח' וח' את המיתה המיוחדת לו כדעת הרמב"ם:

ונראה בסנהדרין (עח ע"א) דשור טריפה אי של אדם טריפה שהרג דפטור משום דכל היכא דקרי' בי' וגם בעליו יומת קרי' בי' השור יסקל וכיון דאלו בעלים הוו פטורי שור נמי פטור. כל זה הייט רק דפטור מדינו ואין דנים אותו בב"ג כמ"ש במתני' רפ"ק דסנהדרין אבל זה פשיטא דמנה לאבדו מן העולם משום ולא תעיש דמים בביתך דלא נפיק מכלל מ"ע להסיר המכשולים. ובזה מובן דברי ה"ה פ"י מה' נזקי ממון ה"ז שאל מה שהביא רמב"ם סוגיא דסנהדרין (עח ע"א) הנ"ל השיג הראב"ד למה לא הביא הרמב"ם דאם השור טריפה הרג נפני ב"ד חייב משום ובערת הרע והייט דבגמ' אמרו דטריפה שהרג נפני ב"ד חייב משום ובערת וכיון דשור טריפה פטור רק מפני שהבעלים פטורים וכיון שנפני ב"ד הבעלים חייבים ה"נ בשור טריפה אם הרג נפני ב"ד חייב ותי' ה"ה דובערת לא כ' אלא בחדש ולא בשור ומ"ה לפי' הרג נפני ב"ד פטור. והנה לכאורה דבריו תמוהים דאף אי ל"ם ובערת בבעלי חיים מ"מ הא כל הטעם שאור טריפה פטור משום דבפי' כמיתת בעלים. וכיון דם"ם אם הבעלים הרגו נפני ב"ד חייבים אוב נם השור חייב לקם דל"ם ובערת דמ"מ לא עדיף מבעלים. ושוד ק' שהוא עוד סוגיא דחולין הנ"ל דגם בשוף שהרג את הנפש שיך ובערת וכן תמה בס' תרעת דרבנן מהדורת בתרת קע"ה. אלא נראה כוונתו דזה פשיטא דמנה לאבד שור טריפה שהרג אפי' לא הרג נפני ב"ד משום הסרת מכשול ופ"ב אין שום מעלה אולו אם הרג נפני ב"ד דמנת ובערת הרע לא נאמר אלא בחדש והא דבע"ח חייב מיתה היינו רק משום סילוק מכשול וזה שיך אפי' הרג אלא נפני ב"ד ומה שלא הזכיר זה הרמב"ם דם"ם חייב לבערו משום הסרת מכשול. מפני שכבר

הגיה בפ"ח מהלות ה"ד שכל מכשול שיש בו סכנת נפשות מצוה להסירו :

(ב) **ואף** דשייך ובערת הרע גם בזה"ז כמ"ש בכ"ק (טו ע"ב) היינו רק להסור המכשול לגבי לין דין סור הנסקל בזה"ז שיהי' בשרו ושורו לאסור דלאיסור הגלה בעינן גמר דין בב"ד כמ"ש בכ"ק (מד ע"ב) שחטו קודם שנמר דינו מותר ועיין (ו ע"ב) בהמה גמר דינה לאסירה והיינו בב"ד של כ"ג ובזה"ז לין סמוכים ומפורש בכ"ק (פ ע"ב) בשורת דקטעי' לידי' דיוקא נפק רב ורבי תחול מותר לשורנו ולאסור לקיימו ולין בו משום גזל ולין בו משום השב אבדה לבעלים ושם קאי על עורו שצייך למי שהורגו וכ"כ ט"ז יו"ד קנ סק"ח בבהמה שנרבעת בזה"ז דמותרת בלכילה כיון דליכא השתא גמר דין וכ"כ למת נדק סי' מ"ו וכ"כ תכ"ל סי' פ"ד דבין שור שנגח ובין שנרבע בזה"ז מותר לשחטו והוסיף עוד די"ל דמלוה לשחטו ולהעבירו מן העולם כיון שלין לנו ב"ד בזה"ז לבערו ע"פ ב"ד כעיקר מלותו :

וראיתי בספר בית יעקב ק"ח דשור שנגח את האדם בזה"ז אע"פ דלא שייך גמר דין מ"מ רק כדיעבד מותר לבל לכתחלה לסור גם קודם גמר דין וה"ה בזה"ז . ולפענ"ד שיש לסתור ריאותיו . דמה שהביא רש"י מכ"ק (מד ע"ב) דאיתא שחטו בשרו מותר דמשמע רק דיעבד יש לומר כיון דבריצת אחר גמר דין נקט שחטו בשרו לסור נקט בכיפת ג"כ לשון דיעבד וראיתי בלמת נדק סי' מ"ו בב' דמ"ה נקט דיעבד ולא תני מותרת לשחוט משום דבזמן שהי' ב"ד סמוכים לא הי' רש"י לשחטו לכתחלה אלא הי' לריך להביאו לב"ד לחזו לכך נקט' דיעבד לבל בזה"ז דליכא ב"ד של כ"ג מותר לכתחלה לשחטו ודבריו ל"ע מחולין (קמ ע"ח) דקאמר ולמאי אי לשלות (בעוף שהרג את הנפש דממעטים לפרי עיר הנדחה) בעי לאחויי לב"ד וקיומי בי' ובערת וכו' אלא לשחיטה דקיים בשחיטה ובערת דמבוער מן העולם הוא כמ"ש רש"י שם הרי דקודם גמר דין מותר לכתחלה לשחטו ומקיים בזה מ"ע ובערת . ומ"ש הביי"ע רש"י מסנהדרין (כח ע"ח) דקאמר ל"ל בשוחט בהמה לזרוק דמה לעכו"ם דבהמה מותרת ומ"מ נבלה בר קטלא מידי דהוה למשחטיה להר הבר מותר ושובחה בסייף ולא קאמר מידי דהוי לכובע בהמה דהוא חייב ובהמה מותרת לאכו"ם דאסור לכתחלה . לעני"ד לא דמי כלל דבשלמא בעבודת עכו"ם ס"ד כיון דחייבה עכו"ם כלל ובסור עלי' ע"ז מביא רש"י מהר דאף דהר מותר מ"מ הוי עבודת עכו"ם וחייב המשחיתה לבל ברובע את הבהמה מה ענין וחידוש שהבהמה מותרת לענין פשוטה הרגיעה והא ס"ם פשוטה הרגיעה נעשית . ומ"ש רש"י מתמורה (כח ע"ח) דבעי לאקשויי דאפי' רובע שנותר להדיוט אסור לגבוה ולא מסכת היתר אלא בנרבע ע"פ ע"ח או ע"פ בעלים ולא מוקי בשחטה לפני גמר דין אע"ג דגם קודם גמר דין אסורה לכתחילה . תמוה מאד דבתום' שם ד"ה טול הקטו למה לי קרא לרובע דאסור לגבוה תיפוק לי' ממסקה ישראל מן המותר לישראל ותירלו דמיירי בשחטו והקריבו קודם גמר דיו דמותר להדיוט ומ"מ אסור לגבוה הרי דמייירי שם בלאחת בכה"ג :

וראיתי בס' יהושע ישראל סי' ח' סוף סק"ד שתמה למה לא הוצרך הדין דחי' רשה שהרגה אדם דשורה לסור בהגלה . ותמוה על גלוי עיניס כמוהו הלא מפורש בגמ' ובפוסקים הנ"ל להפוך דמותר בהגלה בזה"ז . ומה שהביא רש"י לאיסור מסנהדרין (טו ע"ב) דמק' לריס לקים דמוקי למתני' כרש"י והוחב וכו' כל הקודם להרגן זכה והוא שהמיתו ומק' למאי זכה כיון שהמיתו שוינהו רבנן כמלן דגמר דייניהו ואיסור הגלה ניהו הרי כיון דא"ל לדונם בב"ד הוי כאחר גמר דין ואסירי וה"ה בזה"ז דא"א לגמור דינם הוי כגמר דין . יש לדחות דהלא קאי לר' אליעזר דס"ל לפי' בזמן שהיו ב"ד סמוכים מ"מ כל הקודם להרגן זכה וכל ג' הוא בב"ד לענין זה ואינו מחוסר עוד גמר דין משא"ה הוי כאחר גמר דין . משא"כ לדידן דלא קיי"ל כר' אליעזר ולריך גמר דין אלא שבזה"ז כיון שאין לנו ב"ד סמוסים לא אפשר לגמור דינם ס"ם הוי קודם גמר דין ומותרים בהגלה . ומה שהקשה שם די"ל ר' אליעזר קאי על זמנו שהי' אחר החורבן שאין דנין נפשות ומשא"ה ס"ל שזכה בעורם ומה קי' מר' אליעזר על ר"ל דס"ל דאסורים בהגלה אם המיתו אע"ג דגם לאחר החורבן אסור בהגלה . ולק"מ דהא ר"ח פליג על רבנן שסברו דאסורים בהגלה וע"כ הפלוגתא הי' על זמן שהי' עוד ב"ד של כ"ג דבזמנו של ר"ח ס"ל דכל הקודם להורגם זכה כמ"ש ב"ק (טו ע"ב) . וכמו כן לריכ יודע מה המה על הרמב"ם שלא הביא דין זה דשורם לאסור בהגלה כשהרגו גם קודם גמר דין דהא כל זה לר"ח לבל הרמב"ם הא פוסק בפ"ה מסנהדרין ה"ב כת"ק דוחב ולחי וכו' מיתתן בכ"ג :

אות ז . סוגיא בב

זיעה

(א) **בגדרות** פ"ט מ"ח זיתים מליתי מקבלים טומאה משיזעו זיעת המעטן הרי זיעה היא בגוף האדם ומכשיר לקבל טומאה . וכן במכשירים פ"ב מ"ח זיעת בתים וחדם טהורה משום דליכא בהא ממשקה . הא בתים שחוצים והוא זיעתו טמאה . וכן מ"ב ומ"ג שם מרחן זיעתו טמאה . ועוד שם פ"ה מ"י מי"ח זיעה מגוף לחם טמא . ושם הזיעו ידי' טמאות . והנה ממ"י לי לפשר ללמוד דין זיעה דאף דגילוק לבדו הוי חיבור לבל י"ל דזיעה וגילוק תרוייהו בעינן לחיבור ועי' רמב"ם פ"ז מטו"ח ה"ב דמגרף גילוק וזיעה . לבל במ"ח דהי' רק זיעה לבד מוכח דזיעה היי משקה :

ממשניות הנ"ל לענין טומאה למדו הפוסקים גם לאיסורים דזיעה כממש וחוכר . עי' מרדכי חולין פכ"ה סי' תסט"ו לאסור לערות משמן כשר לגר דולק שים בו חלב לו שמן לאסור והובא בי"ד ק"ה ס"ג בהג"ה . ועי' פסקי מהרא"י סי' ק"ג שלא טדע טעם מרדכי דא"א לומר משום דגילוק הוי חיבור דלא מלינו גילוק באיסורים . ופשוט שטעמו משום זיעה כמ"ש ס"ך ק"ה סק"ח דהא מביא רש"י ממכשירין הנ"ל מגוף לחם טמא . והטם הטעם משום זיעה . והא דמסיים רמ"א שם דבדיעבד מותר עי' בהגר"א שכתב משום דמכרי"ח מולק על מרדכי ודעתו דאין גילוק באיסורים . ונפלאתי מאד על דברין ול

דהא מהרי"ח ליט תולק כלל על הדין של המרדכי אלא שכאב דאין לומר דטעם המרדכי משום ניקוק אלא מטעם אחר ופשיטא דהפי' כמ"ש ש"ך משום זיעה. והלא כבר דוכתי בזיעה קי"ל דדיעבד מסור וע"כ דמש"ה הכא מותר בדיעבד כמ"ש בס' יד אהרהם דלהכ הגר הוי מקלי קלי אסורא וכמ"ש פר"ת ק"ח סקכ"ג דלהכעיר מרהם השלהבת שהיא רחוקה מהתחלה דמקלי קלי לי' ולישה ממש"א מוהר מן הדין רק בשל נפש יחום :

ובן בשו"ת רח"ם כלל כ' סי' כ"ד מוכח ביו"ד ס"ל ס"ת במחבת של חלב שעולה זיעה תחת קדרת בשר חוסרת וכ"כ רמ"ה שם סמ"ו וכ"כ רמ"ה ל"ג. וכ"כ סי' ק"ח בהג"ה ת' לכל בוא"ז אין לחוש אלא"כ הזיע המחבת מכביהם וכ"כ שוא"ת הנ"ל סי"ד ובט"ו דכשוי בדזל שכל הקדרה נריך הבעלה ובשל החרש נריך ליזון מפני שמזיע וכ"כ ריב"ם סי' רכ"ה מוכח יו"ד קכ"ג סכ"ד דמשקה מזיעת יין נשך הוי כיון נשך דזיעה בממש. והא דקאמר ריב"ם שם דוקא בי"ג לאכור דהוי כע"ז דאפרן לאסור לה משום זיעה כתב כן אלא משום דשם הי' מקום להתיר מפני דהיין נשתנה למשקה אחר במרתיהו ובעטמו ע"ז קאמר דבי"ג נם נשתנה לאסור לכל הזיעה פבישה דאוכרת בכל הישובים כמשקה עלמו. ומביא רבי' מזיעת טומאה הנ"ל ונם מחולין (קח ע"ב) דכיסה לת הקדרה הוי כציער ומהפבט הטעם בכל התחיכות וע"כ משום דש"י הכיסה הזיעה ניילה ומחבר לת הכל. והנה רלייתו משם הוא דזיעה מהני לפי' להקל דש"י הזיעה בטולה הכל מלטרף לבטל. ולריך לומר דלא פליג ריב"ם לומר דאין זיעה כלל רק אם מבושה. דוהי ים פעמים רבות זיעה נם אם הקדרה מבולה וכמ"ש ביו"ד ל"ב ס"ת וכמה דוכתי. אלא שם"ל דמ"מ כל זמן שלא רחינו בעלמה זיעה אין יכולים לנרף הכל דשמא לא שלמה לאבל אם כיסה מחזקי דודאי שלמה לפי' לא רחינו זיעה כלל. ומ"מ רבי' ריב"ם המוה דמפורש בהכ"י שם ד"ה ניער דבכיסה הטעם מפני שמי הבולים עולים עד הפה ויורדים ולא משום הבל כלל. ועי' בית יעקב סי' ל"ז שהמה נ"כ על רחיה זו דמשמע מיו"ד ל"ב להיפוך. ועי' בחור הגר"ח סי' ל"ב ת' בשל דין רח"ם הנ"ל במחבת של חלב בשולה זיעה מביא רבי' זו של ריב"ם מכיסה לת הקדרה. ונשלחתי למה לו להביא רבי' לרח"ם מה שלא הביא בעלמו ולנבוות מפי' רש"י. ונם לפיך מביא מכיסה רבי' שים זיעה במחבת שהיא מבולה ול"ל כמ"ש לשל בפי' דבהי ריב"ם :

ובצמח לדק סי' ע"ה כ' נ"כ דל"ת דזיעה בעלמת היא אלא זיעה חוכרת דטעם כציקר ועי' בכ"כ תמונת תכמים תשובת לבי המחבר של י"ם הנעבה מיין נסך הנ"ל בריב"ם. וכל הוכות הי' רק מפני שבהנה לבל על הזיעה פשיטא לם לאיסור וכ"כ בית יעקב סי' נ"ז ונחלת שבעה ל"ה דהמון לומרים די"ם לא מהני לקדום דזיעה בעלמת היא והם דומים דבריהם דזיעה כמשם. ועי' שו"ת פני יהושע ח"ב בסוף הספר סי' ס' שחוכך בדין זיעה שהי שלא כדרך הנאתו ולינו לאסור אלא מדרבנן חון בזיעים ומנבים דמשקה היוצא מהן כמיהן כמ"ם חולין (קב ע"ב) ומכ"ל סי' כ' חולק עליו. והא דלמרי' בכוכות (לח ע"ח) ופכמים (כד ע"ב) וחולין (נם ע"ב) זיעה בעלמת היא לינו ענין לנדון זה דשם לא מירי בזיעה רק למשקה ממש היוצא מפרי קרי זיעה ועי"ש בתכ"ל סי' כ' דהא דבכוכות זיעה בעלמת היים לענין ברכה דלא מקרי פרי ולא לענין לישיר דהלי בטעמה :

(ב) בריב"ש סי' רל"ה מחלק דהא דזיעה כממש ה רק בזיעה היוצאת ע"י חום אבל זיע היוצא בטוען הוא בכחב דמש"ה בפ"ב דמכשיר מ"ח זיעת בחים ביתין ומערות טהורה מפני שהיא טו והגה רלייתו תמוה דהא דזיעת בחים ליט מכשיר הוא מ דלריך שהזיעה תלא ממשקה ולו היא כמשקה ולא זיעת בח עיי"ש ומפורש להפוך בר"ם שם מ"ב מרתן טהורה בכי ו דמייירי בחמין דהוא טון ומ"מ תשיב זיעה משקה (ודו לאוקמי דמייירי בחמי טבריה). ועי' בית יעקב ל"ז שהק עליו כיון דבטומאה לפי' בזיעה שע"י חום לריך ל טון ליט לאסר ול"ב לפי' בזיעה אע"י חום לריך י איסור מטומאה. ולי נראה דבאמת הכל אחד ונם באיסו זיעה טונת תשובה משקה אלא שמפני שטונת היא אין כת לאכור אחריס :

(ג) במכשירים פ"ה מ"י חם בחם טהור ועי' רמב"ם דבעיון לעיין טומ פעולה ברורה וניכרת וכיון שנם בלא זה הי' העליון לא הוסיפה הזיעה דבר. ועי' בשו"ת הרח"ם כלל כ' סי' דמבופק באיסור לי כלי רוחת מקבל זיעה ואף אלא הו שם את המשנה הזאה מ"מ ל"ל בדור דמהני' ז היא שנ לבפיק של הרח"ם אם רק בטומאה לחרי' כן משום דב פעולה ברורה לבבל באיסור לפי' חם בחם זיעה לוסרי אז לולי יליף' לנמרי משם לפי' לאיסור דחם בחם אין ז לוסרת. ועי' הג"ה מהרלנ"ח יו"ד ס"ם ל"ב חולק מהרי"ח סי' ק"נ שכ' דבקדרה רוחבת אמור יותר ומ עליו משו"ת הרח"ם זו. ומ"מ הרח"ם לא החליט להכ כן להיתר ונראה דעתו דמספק לוסר. וכן דעת ריב"ם רש"ה דמביא רלי' לאיסור זיעה מחולין (קח ע"ב) בכ דהזיעה מנרף והחם הוי נם העליון חם הרי דלפי' חם ב זיעה לוסרת. וכן מבואר בלו"ת הגר"ח סי"ד ובט"ו ד חם בחם לוסר בזיעה. ולולי י"ל שם בבבוי שלני שלי מה לפלוט מנופו ואין לו זיעה מעלמו שחדתה לת ה השולה עלי'. ועי' בו"ם סי' ק"ה סק"ת שמביק לה דחם בחם מותר בזיעה והמוה מאד מכל מקומות הח

(ד) איתא בהרות פ"ט מ"ח בזיתים דזיעתם מ הרי דנם זיעת לוכל מבשיר וכן מפורש בי הנ"ח שע"ז בבשוי בגזל על החרש בזיעה היוצא מן הח לוסר ועי' פמ"ג פתיחה לאו"ח לות ל"ז והנ"ח לבל ל' משלח משם דרק זיעת משקה היא כמותו ולא זיעת ומביא רלי' מרמב"ם פ"ז מטומאת לוכלין ה"ד עיי"ם וד תמוהים ומרמב"ם אין שום רלי'. דבבריו הם ממתני' מבב פ"ה מ"ם ומ"י. במ"ט ליתא דאפי' טון בטון מ"מ כל שם לו ריר עמת ומ"י קאי על כל שאין לו ריר ויש לו בין לוכל ובין משקה. וע"ש רמב"ם שם דלי נימא בם"ד (מיר ג ע"ב) דיש ניטוק לאוכלים משום דסמיכי ולפ"ז מאכל עדיף ממשקה ואפי' טון יהי' חיבור קמ"ל דלא ו וכל האוכלים אין ניטוק חיבור ואפי' סמיכי לבל לומר לוכל גרוע ממשקה וזעתו לא יועיל זה לא מלינו. והלינ בנזיר אי יש ניטוק אפי' בלוגים שניהם או בחמים ש מבפקא לי' ומסיק דבעי דוקא ריבי וע"ש רמב"ם לפיב האוכלים אין ניטוק חבור מיירי בשניהם לוגים או חמים ו קאמר דה"ם במשקים. והעיקר שרמב"ם מפרש שאין ל מעלה יותר ממשקה :

ועי' רמב"ם פ"ד מטומאת מה ה"ו חלב שהחיכו טמא. וקשה לי לפי מה שפסק רמב"ם פ"ז מטו"א דאין ניעור לאוכלים למה המתין מסקיר כוניא (דמוד ג ע"ב) דמיירי דבהדי דמרחת לי' קדם דאיתי' כולה נבי הדדי ואין לומר דטומאת משום הזיעה עולה דא"כ קשה נס בנמ' שם מה ראי' דיש ניעור דילמא משום זיעה ול"ל כמ"ש בית שלמה ח"ח יו"ד קס"ד דאין זיעה מועילה שם דחס כחס הוא ול"ע:

(ה) **במבשירים** פ"ה מי"ח היו ידיה טמאות ומניסה בקדירה טהורה חס הזיעו ידיה הקדירה טמאה ור' יוסי מטהר חס הזיעו אולחי חס נטפו ידיה טמאה וכ' הר"ם דר' יוסי לית ליה חציב זיעה למשקה. ונולח דברי קדמו הייתי מפרש דר' יוסי מודה בזיעה חלח דס"ל שאין כח לזיעה טהורה שבח על יד טמחה לחזור ולטמח הקדירה וקי"ל כח"ק וכה דהכח תוזרת הזיעה ליד ולמה כמבשה י' שם מחם לעון טהור ולח לחמרי' דהזיעה חוזרת ושלה. כייטו דמעון חין טוד זיעה לעלות דהח נלעון. ועי' בית יעקב סי' כ"ז בדין המחבת שבפי' ל"ב ס"ח דפשיטח לי' דחין המחבת חוזרת ונחסרת מהזיעה שעל הקדרה ועי' דעול מרבבה שם דפשיטח לי' להפוך דנם המחבת חוזרת ונחסרת ולעל"ד דברי הדמ"ר מדויקים ממחני' הל"ל דקי"ל שהזיעה חוזרת ויורדת מהיד להקדרה:

אות ח. סוגיא כד

חי אם בולע ואם פולט

(א) **מתני'** (בכורות ז ע"ב) דג טהור שבלע דג טמא הטהור מותר ושהמלח קהני חפי' נכבש בו מעל"ע ונם חפי' חין במים שעים וע"ב דחין בע"ח בולע וכן (חולין סט ע"ח) בהמה בעלמא לח מכח חלב ורש קחחית דכל מכח לח חמרי' ושרי וי"ל דהוח מטעם זה דחין בע"ח בולע וכן מהני (המורה ל ע"ב) ר' הינח בן תגרינטס הומר בשרה שיעקה מן הטריפה פסולה מע"נ המוכה. ונמ' שם (לח ע"ח) חלח מעחה התכילה כרבינו עכו"ם ה"נ דחסירה. ישמעם דלהדיוט תמיד שרי. והרמב"ם כפי' המשניות שם כתב דאין הלכה כר"ח בן תגרינטס חפי' לנבוה וכן כה' לסורי מוכח פ"נ ה"ד מחיר למוכח בהמה שנשפטמה בכרבינו ע"ז משום דנשחטו וכ"ד מרדכי יבמות (סו ע"ב). הבל ביצה ר' יקר במרדכי שם דחס נשפטמה מיסור הסורה. וכ"כ הוס' תמורה (לח ע"ח) בד"ה שיעקה וי"ל חפי' להדיוט הסורה וכ"כ ספרי רחה פ' וכל בהמה מרבה חני ובו' ועודיין לח חרבה חת ולד שיעקה מן בהמה כשרה עם טריפה ח"ל כל ומוכח דחס יעקה מן טרפה לחד חסור. ועי' יו"ד סי' ס' ס"ך ופר"ח וכו"פ ופמ"נ ובי"ח בית יעקב סי' ח' הטוען לענין דינח:

ויש לדק בזה כי י"ל שזה חלוי במחלוקת הרחבונים ז"ל במוסק ר' יונה בברכות (מנ ע"ח) מחירו לקח שדס חי' טמחה הוח מפני שנשחנה וכן מחיר דבש שנמוח בו בשר נבלה ונהפך לדבש. וכן דעה הרמב"ם פ"ח מכלי המקדש ה"ב שהמור בשמן המשחה הוח הדס הנרור בחי' שבהודו הידוע לכל מחבשמין בה בני חדס בכל מקום וכשר למלחכת הקודש נופני דנשחנה כמ"ש כ"מ שם. חבל הרחב"ד הקשה על רמב"ם וכחב חין דעתי מקובלת שיכנסו במעשה הקודש דס שום חי' בעולם כ"ש חי' ממחה וכן רש"ם ברכות פ"ו סי' ל"ה ורמ"ה חוכרים ולח ס"ל דמועיל שינוי להחיר. (ועי' חפחרת ישרחל פחיחה לקדשים חומר בקודש פ"ב חות ס"ה שהקשה על רמב"ם במור הח לח הוכרו למלחכת שמים חלח מבהמה מיהורה לבד והחריך בזה ומביח דל"ל כרחב"ד דמור הוח מין עבב חו כרמב"ן בפי' ההורה שהות שרף הנוטף מן החילן. ובמחב"ח לח זכר בחותה שעה חת יוסף דברי כ"מ שם ומחלוקת ר' יונה ורש"ם הנ"ל):

ובמג"א רע"ז סק"נ הקשה על המחירים מבכורות (ו ע"ב) דחמרי' דהיתר חלב חידוש הוח דדס נעבר ונעשה חלב וכ"מ נדה (ט ע"ח) דיליף מי יתן מהור מטמח חלב מדם ולדבריהם חין כחן חידוש דנשחנה הדם ונעשה חלב שרי כמו בכל חיסורים דמועיל שנוי שד הק' מחמורה (לח ע"ח) דחמרי' בחפרוח בילח נבלה ודמי דחימת נדלה לכי מכרחח וכי חסרחת עפרה בעלמח היח מחמת דחי לחו ה"ט הי' חסור דבחר מעיקרח חלוי. וי"ל עפמ"ש בביחור הגר"ח חו"ח רמ"ז וחחם סופר חו"ח כי' ל"ט ושו"ח הג' מליסח בם"ס נחלח יעקב סי' ג' דשיעה המחירים נובע מע"ז (לט ע"ב) דבם של עכו"ם ה"ל ניחוב לה לי משום ערובי מסרי סרי וכ' הר"ן שם בשם לחרים דקחי על ערובי בשר שדרך הוח לערב בדבש דבריס לחרים בנמוח בחוכו וחוזרים דבש ולימה למימה לפי שהמחערב בו עד שלח נמוח מסריח ומוחר. ושיטח לחרים הוח ממש דברי ר' יונה הנ"ל. ח"כ נס לדעתם חס נשחנה לחוד חסור וחלוי בחר מעיקרח רק חס הסריח שרי והם מביחים בחמת רחי' מהשרוח הנ"ל ובפיר הוי חלב חידוש דהח לח נסרח. וגרחה לי רחי' לדבריהם. דהח הרמב"ם פי"ז מהמ"ח הכ"נ מפרש נ"כ חי משום ערובי בשר דבהכ"נ כחב דבשר פונס שמן ובהכ"נ כחב דדבש מוחר נ"כ מטעם זה וכ"כ ב"י סי' ק"נ. וע"כ רחין בהדבש בשר בעין חלח שים חבש שנמוח בו בשר. והלח הרמב"ם כמור ס"ל בשיטח ר' יונה דנשחנה שרי ולמה הולרך הכח לטעם דפונס חת הדבש חע"כ דחפי' בנשחנה חסור עד שיסריח. וחפי' לפי דמה זו מ"מ נרחה דהכח בבעל חי עדיף דנס במחכל ומשקה בעין שנמלח כמעי בעל חי לחמרי' שנחעכל וכמ"ש להלוח פי"ח מ"ז. מנחות (סט ע"ח). פרה פ"ט משנה ה'. טוח"ח ס"ס הס"ז ומויו"ד ס"ס פ"נ. מכ"ם חס נשחנה לדס ובשר החי. ועי' ט"ך יו"ד סי' ס' סק"ה בשם חש"ה שמחיר בבהמה שנחפטמה משום דמעובל הרי הוח כבדוף וחפי' לפמ"ש חוס' מנחות (סט ע"ח) ד"ה דבלע דכל זה לענין טומחה חבל לענין חיסור לח חמרי' דנחעבל (חון דלח קי"ל כן כמ"ש יו"ד פ"נ ט"ז סקי"ד וט"ך סק"ל ופר"ח) מ"מ כ"ז נמלח עכ"פ ממשות ממנו ולח נשחנה לנמרי וחינו טוד במילוחת כלל וכמ"ש בחולין (סט ע"ח) הנ"ל וע"ש:

(ב) **ואם** חי פולט. הנה ודחי חס רוחים לחלוחין בעין נפרש ממנו שחסור ומש"ה בבכורות (ו ע"ח) כמי רגלים של חמור לי מנופי קחמלי לחסור ולח לחסחמים לומר דחפי' מנופי קמימלי מוחר מטום דחי חינו מפליט. ודומק לפרש דזה עלמו הי' הלימני' בנמ' לי חי מפליט לח לח ובפי' לי מנופי קחימלי הייט דבש"ם חין כחן חידוש דנשחנה

של מיה נפיק הייט דבע"ח חינו מפליט . ונס דח"כ למה כתב רמב"ם נפ"ד מה' מ"ח ה"כ דמי רגלים מותר משום דפירשת בעלמא היה הילל הטעם משום דחין חי מפליט . ח"ם הום' נכורות (ו ע"ב) ד"ה רוב דהמים שבהמה בוחה לחלוחית הגוף מחערב עמהם וכ"כ רח"ם שם בי' ח' :

ובזה ניחח נחולין (ח ע"ב) בשוחט נסכין פריפה נמ"ד נחמין חק' מ"ע משום דבלעה חיכורה דהחירה נמי בלעה חבר חן החי הע"פ שהוח מחיים מ"מ כיון שנפרש ממנו דם לוסר לק שהדם חינו נבלע בו שכחוב הוח כמ"ש רש"י ד"ה משום מ"מ שהדם יש העכובות שמטיחים עיי"ש . ועי' נפמ"נ יו"ד סי' ח' ס"ד סק"כ בחרב של הליין מחחר שנשר חדם לסור חן החורה הוי נסכין שנחנו בה המיד עריפה :

אלא היכח שחין רוחים לחלוחית שנפרש ממנו חם בע"ח פולם טעם בעלמח . מוכח מחום' נכורות ורח"ם הנ"ל שחין מפליט דהכחבו נדג טמח שבלע דג טהור דברי משום דגים עול דגים נפיק . ומבמע דמיירי חפי' נכוש מעל"ע בו . דחל"כ מה הרבוחח דהדג טהור מוחר . ודוחק לומר דחין כוונה הי' ורח"ם בנכבש מעל"ע חלח דס"ד שייחי' לסור משום דמן הטמח הוח . ובחמח בלועה דבריהם ז"ל . י"ל דמהני מייחי בלה הי' מים כמעי הדג ולח שייך בכוש ומש"ה שרי . חו בלה נכבש מע"ל . חו בלה ידעי' הי נכבש מעל"ע דהך דספק בכוש לסור מ"מ הכח שרי עפמ"ש ס"ב מהדורח קמח יו"ד סי' כ"ו דליר דגים טמחים ע"י כביבה דרבנן וספק דרבנן לקולח . חו שמייחי שקיו המים מרובים דים חמיד שבים . דנס הי' סו' ורח"ם דגים עול דגים נפיק חינו מספיק על כל חופנים . דעכ"פ לריך לפרש לדעתם דמייחי שהדג טמח הוח חי ומהני בחמח קחני בין חי בין מח ואם הטמח מח ושהה בו חח"כ מעל"ע ודלי לסור משום בכוש כמ"ש חרומות פ"י מ"ח דג טמח שבכבשו עם דג טהור וכו' . ומ"מ לע"ע ח"י רחי' נרורה לדעת הו' ורח"ם דחי חינו מפליט :

וראיתי נם' יוסף דעת הי' פ"נ שהביח רחי' דחי חינו מפליט מע"ז (לם ע"ב) ליר שים בו דנה מוהר וחיזה ליר וכו' כל שכלבית לחת חו נ' שוטטות בו וכלבית כ' רש"י שם (לה ע"ב) ד"ה וליר דנ טמח הוח וקשה הח נחסר הליר טהור מנ הטמח וע"כ דכל זמן שחי ושוטט בו חינו מפליט כלום . חבל חין משם רחי' דכ' נ"ח יו"ד פ"נ וחע"נ דהחי כלבית שנדל בליר שרי בחכילה דחפי' כרלים שנדלים בכלים ובנורות שרי כדלקמן ר"ם פ"ד חפ"ה קחמר רש"י דהיח עומה שמחה שחם פירשה מן הליר לסור לחכילה חבל כל זמן שלח פירשה מן הליר שריח בחכילה וכוכח בפמ"נ שם מ"ז סק"ח . חו חפי' הי' בכלבית חסורה י"ל דמייחי בים ס' נגדה חו חפי' נספק חי ים שבים שרי דמה"ח בטל ברוב די"ל דנ טמח עם טהור הי חין בחינו כמ"ש שו"ח רכ"ח סי' ר"פ וס"ז יו"ד ק"ז סק"ד (וידוע דע"ך שם סק"ח חולק) ונס נוף חיסור הכניסה בליר דגים טמחים חינו חלח חיסור דרבנן כמ"ש נו"ב יו"ד סי' כ"ו :

ועיו"ש שוד רחי' דחי חינו מפליט מרמב"ן חשח שכ' לחרן קו' רחב"ד על מור חיך יכנס בקנרת ובשמן הקודש דס חי' טמחה . והביב זו חינה קושיח כי בלחות הוח הנלקח כה מרוב הדם ויוב ממנה בחיי' חין בו לח טומחה ולח מיסוה ודייק מזה שפליטה ובליעה חינו לוסר בחיים . ולדידי חין מכחן רחי' כלל דבוונת הרמב"ן פשוטה דבלחות הוח חי כרוך בעלמח שמחבטל ומחקנן נרנע ופולטו מיכף לכל חם יכנס כשישור י"ל שלוסר . ומה שהביח שוד רחי' מפסחים (פח ע"ב) שמגלחת הלטוחה נבית המטבחיים ושלחו לר"נ ושלל ר"נ לם הי' ביטמ"ם רוחה ושוה להטיל עלי' כום מים לוכן וריחקה הבלטוחה ומיהר ר"נ לח כל הסעודה והיינו מפני שבחי' חינה מטמחה והקשה למה שלל ר"נ רק על הטומחה ולח על חיסור שרן דלקמן ס"ל שהי' בשים טכ"פ הי' לו לשחול ע"ז חבל"כ מדלח שלל מפני שלין פליטה מחיים . וים לדחות דהלח נם לדבריו מפני שבע"ח חינו פולם קשה מחחלה שחשבו שמחה הבלטוחה למה לח שללו על החיסור שבה רק על הטומחה וע"כ מפני שהי' שיטור ניטול . חו דנחמת החבטיל שנמלחת בו שפכו לחוץ והשלילה הי' רק על הסעודה כולה משום נניעת כלים בכלים כמ"ש נגמ' ונקשו לעמח לח כל הסעודה כולה :

וראיתי נם' לרן נבי יו"ד ל"ב שכ' רחי' דבע"ח חינו פולם מפמ"נ חע"ח המ"ו חשל סרמ"ו שכ' דבדנים חיים לח שייך בליעה וה"ה שחיט פולט . ושוד רחי' מחנלין (נו ע"ב) מר"ם נן חלפחח שעשקן בדברים הי' והי' לו חרנולח שניטלה טלה שלה והניחה בהטר ושלה עלי' במטלית של טרפיים ונידלה כנפיס החחרונים יוחר מן הרחשונים וקשה הח נבלע בה דמה ע"י חום ושוב לח יללי ע"י מליחה וע"כ שחי חינו בולע . וכן הביח רחי' מחוף' ערכין (יט ע"ב) ד"ה ושוקל נבי מי שחמר משקל ידי עלי ר"י לומר מביח חבית ומלחה מיס ומכנים כיד עד החילל ושוקל בשר חשור נידים ובלמות ונוחן לחוכה עד שחחלח וכ' חום' דוקח נקע שוקל מיקרח וחח"כ מכנים חבל מכנים מעיקרח לח לפי שהמים נבלעים בבשר ומכבידים לוחה יוחר מדחש מיד החדש שחי נוסח ח"ע ע"ל ולי נימח דחי בולע ק' ביד החדש נמי שמכניסו עד מרפיקו במים והרי יד בולע נ"כ מים ונחסר יוחר מהמים ע"י הבלוע וח"כ לשקול יד החדש חחלה קודם שמכניסו למים וחח"כ ישקול שנית כמה שוקל יוחר ע"י הבלוע וכך יוסיף מים קודם שטחן בשר חמור לחוטו חע"כ דחי חינו בולע . ועוד רחי' ממעשים בכל יום שנכוו ידי חדש בחבטיל רוחח ולין פולה פה לחוש לליסור משום שבלעו מבשר חדש שהוח בעשה חע"כ דחי חינו פולט (ולי לי להוסיף רחי' מניטין (מה ע"ח) מבנחי' דר' נחמן דהוו בחשין קדרה בידייהו עיי"ש) :

ובמחב"ת כל הרחיות חלוקות המה . דמ"ם רחי' מפמ"נ בדנים . שם כ' דדנים חיים שבלעו חמן חו חלב מותרים וטעם הדבר משום שע"י חום הטעם נחהפך ונשהנה הליסור לדמו וכמ"ש ת"ה יו"ד ל"ד דלל נרע מחלו חבל חמן וחלב דהדג מוחר חבל לעולם י"ל שהחי מפליט . ורחי' דחח"ם יו"ד שם מביח דברי פמ"נ חלו ומ"מ דעתו שם דחי מפליט והביח עובדח הגודעת מפפד"ם שהנחון הורה דבע"ח מפליט . ובזה נדחו רליוחיו מחולין (מו ע"ב) ומערכין (יט ע"ב) ד"ל שחין בע"ח בולע ומ"ח הוח פולם . חך בלח זה קשה מה רחי' מחולין מר"ם נן חלפחח . הח י"ל שבחמת ההרנולח נחכרה ולח חבל חוחה והנסיון הי' לידע חת כלל הענין חם ניטלה הטוה חוזרת חו לח . ומה שכ' דמדיוט של הרוקח מוכח בחב"ם הי' ס"ב בעוף שנפל למים רוחחים דינו כנפל לחור וחסור משום דנחמרו בני מעי' מוכח דחי חינו בולע דחי בולע למה לו לחסור משום נפל לחור דבעי דוקח שיבחנו מרחיחן של בני מעים חיפוק לי' דחסור משום נחבטל בלח מליחה . והנה לדעתו ח"י למה לח מדייק מנוף המחני' דנפל לחור ונחמרו בני מעי' למה לי נחמרו ניחח דחסור משום נחבטל בלח

מליחה לפ"כ דאי ליט בולע. לך ס"ם לין רלי' משם דלין בע"ח פולט. וגם הרלי' מתוס' ערכין הנ"ל תמוה דפביעת דבשעה מועטה שנותן ידו בתוך המים לין המים נכנסים בבשרו כלל ומשל"כ תמיכת בשר תמור דלים בה פילי דלמרי' בחולין (קיב ע"ח) דבולע ודלי דנבלע בה מים ומכבידים לותה והחום מעיד ט"ז ובזה מיושב מה שהק' שם הה בולע ליט בולע דודלי המים נכנסים בה. ומה שהביא רלי' ממעשים בכל יום שנכוו ידי אדם בחבשיל והתבשיל מותר. י"ל משום דלאיסור בעי' שיבוה קלת כמ"ש פמ"ג ק"ה סק"ח בשם חמודי דניהל דאם סילק מיד מותר ולכן כיון שמסלק ידו תיכף מהרותחין שרי. ולפ"ז שהפמ"ג ס"ח מ"ז בק"ג ד"ה ולפיין הגעלה ובפתיחה לבב"ח לות נ' ד"ה הגלה חולק ע"ז דלפי' סלקוהו מיד לאסור מ"מ י"ל הכל מודה. דבנוף איסורו של בשר אדם מחלוקת הרלשונים היא עי' יו"ד ט"ע ס"ח בהג"ה ועי' פר"ת בק"ז דמסיק להיתר ולפי' לדעת האוסרים לא לאמרי' כי' טכ"ע מדאו' כמ"ש ט"ז תניגא לו"ח סי' כ"ז כיון דילפי' מכ"ע ממשרת לו מנע"נ כייט דוקא בהיכורים דכוותי' שים בהו מלקות אבל בחלב עמת כיון שאין בו מלקות ל"ח כי' טכ"ע וה"ה בבשר אדם ליט אלא בעשה וע"כ אם סילק תיכף מותר אפילו מדרבנן:

סוגיא כ:

חזותא אי מילתא

(א) **בב"ק** (קח ע"ח) בעלה ובביעית ודלי חזותה מלתה היא. בעלה דילפי' מעלים ובביעית דכ' תהי' בהויתה תהא וכתב בשו"ת ר"ן סי' ע' ד"ל דכמו בשביעית חזותה מלתה מדכ' תהי' ה"נ בע"ז כיון דכ' בה לשון הוי' והיית תרם כמותו. ודלי לעניו נזלה חזותה מלתה ליבעית דלא לפשטת. ועי' בשו"ת ר"ן הנ"ל דהספק הוא בגמ' לי חזותה הוי כממשות על הדבר ומש"ה בכל מקום חזותה מלתה לו דחזותה ליט רק גרמת בעלמת ובכי בכל דוכתי והת דבעלה ובביעית לסור משום דשם לסרה תורה גם הם לפי' ליט ממש רק גרמת בעלמת וקי"ל דספקת הוא כמ"ש תו"מ שם"ג כי"ת מי שהי' לו למר וסמנים שרוים ובא ר' ונזלן ונבע הלמר בסמנים והוזל למר הלבוע וכו' ושואל הגזזל מהגזלן דמי סמנים פטור ואם הפסד לין מוליאין מידו. וא"כ בחזותה נלי' דאו' לחומרת דהוי ממש ונוף האיסור ולפ"ז אם יהי' עוד נבע לאכר של היתר נ"כ הלסור דבנוף וממשות לישור לה שיך היתר של זה וזה נורם כמ"ש סו"ת הר"ן שהכי שניט הלוים ולישורם בכל שהן ולין תערובתן מותר מפני זוו"נ. ובלי' דרבנן מפורש בגמ' שם דחזותה לאו מלתה ע"י"ש דמשני בדם תבושה מדרבנן ובעלה ובביעית לפי' בלי' דרבנן לסור דגם גרמת לסור בהו ומ"מ כיון דהאיסור רק מלד גרמת אם יהי' בעלה ובביעית בלי' דרבנן עוד נורם לאכר שרי דהוי זוו"נ (כן מפורש בשו"ת הר"ן ועי' פר"ת יו"ד ק"כ בק"ה שהבין מדבריו דבעלה ובביעית לפי' בלי' דאו' שרי זוו"נ והקשה עליו למה ליט תושש לתומרת שמא חזותה הוי ממש וממילא לפי' אם יהי' עוד נבע לאכר לסור לבל דברי הר"ן בדור מלזו דרק בלי' דרבנן שרי בזוו"נ לבל בלי' דאו' די"ל בכל דוכתי חזותה מלתה מפני דהוי ממש ודלי ל"ם היכר זוו"נ):

וקשה לי למה לה פשיט דחזותה מלתה היא ממתני' (חולין פז ע"ח) דם שנתערב בשים רואים אם יש בו מרלית דם חיב והשם מייבי לפי' היכא דבטל כמ"ש בסיפא נתערב בדם בהמה דמין במינו מדאו' בטל ברוב וכמ"ש רש"י שם ומ"מ תלוי במרלה אם יש בו מרלית דם חיב בכשר. ואין לומר דאין למדים מכאן על כל איסורים דבכשר דם שאני דכל הקפידא שהקפידה תורה לכשות את הדם היא רק מפני זה שלא יראה הדם ומש"ה תלוי בחזותה ומשל"כ בכל דוכתי אף ל"ח לחלק כן דהא הך מתני' גופה ליתא (בזבחים מח ע"ב) נבי זריקת דם על המזבח ונ"ב תלוי בחזותה אף דשם לא הי' קפידת במרלה. ולפי' לפי מ"ש תו' בחולין וכבתים דשם אם יש בו מרלית דם לא סגי בנבע בעלמת אלא בעינן ממשות דם מ"מ מה בכך הא נמ הכא בב"ק בלמר הי' ממשות דם נמור ולמה לא פשיט משם. וכן בנבד שנבשו בקליפי ערלה ובטומלת מת שהי' נ"כ ממשות ומ"מ לאמרי' דלאו מלתה היא. ולפ"ז ניש לדחוק ולומר דמדאו' חזותה לאו מלתה והת דתיב לכשות אם יש בו מרלית דם הוא רק מדרבנן וכן בזריקה הת דמייב לזרוק מדרבנן מ"מ קשה למה לי הובלו כאן בסוגיא דחזותה ממניות אלא ויתרן דמייבי מדרבנן:

ועי' ט"ב ת"ב תו"ח סי' ג' דמקשה מהבלת שנבע בדם תלזון שהי' שרץ ומהולמת שבי שהי' מין חולנת והת לאמרי' (נשבת כת ע"ח) דלא הוכשרו למלחת שמים אלא מבהמה עהורה וע"כ דחזותה לאו מלתה היא ועי' כ' בחי תרומה דכ' שלא נבשו בנופו של התולנת אלא מן הערגיים ובחלזון י"ל דמין מהור הוא ופיי"ם דמש"ה לא עשו דבר ממין משי לפי שהוא יולא מעמת:

(ב) **לבאורה** נרחה לפ"ז לי נימא דחזותה לאו מלתה ולינה דבר של ממש מ"מ מקרי הלחה ול"כ בלישור הלחה חזותה לסורה. ולפשר דזה תלוי בשני תירולי תוס' ב"ק (קח ע"ח) ד"ה לו שהקשו לפ"ז לין שבת סמנים ע"ג הלמר מ"מ הת נהנה שלמרו משולה בדמים יותר ושלם מה שנהנה ותי דשלני הלחה דהכא שלינה בלחה ע"י מעשיו לי נמי הלחה דהכא לא תשיבה הלחה שלינה אלא טי בעלמת יותר עכ"ל והנה בתי' קמת מודו דלפ"ז חזותה דחזותה לאו מלתה מ"מ תשיבת הלחה אלא שמ"מ לינו חייב לשלם בשד הלישתו בשביל שלא ע"י מעשיו בחה דבין דחזותה לאו מלתה לא הוי מעשה לבל הלחה הוי. ובתי' שני כ' דבין דחזותה לאו מלתה היא לא תשיבה הלחה נ"ב ובפ"מ דלפ"ז נדר מדבר ל' מותר מדאו' לנבוע בו:

וקשה לי בגמ' דמקשה מבגד שנבשו בקליפי ערלה ידלק תלמת חזותה מלתה לחיוב השני של תוס' דלי לאו מלתה נם הלחה לינה. ועיין הקשה למה ידלק בין דחזותה לאו מלתה ל"ב לא נהנה בלל מערלה ותי' דשלני ערלה דגלי קרא דערלים. לבל לתי' קמת של תוס' דהלחה לינה תלוי' בחזותה ולפ"ז חזותה לינה ממש מ"מ היכא דלסור בהלחה נם החזותה לסורה דם"ם נהנה ע"י החזותה מה מקשה מבגד שנבשו בקליפי ערלה הת י"ל מש"ה ידלק משום דחשוב הלחה וערלה לסורה בהלחה. ול"ל דהגמ' מק' דלפ"ז דניחא דלסור להנות בו לי לבשו בקליפי ערלה מ"מ

למה יזלק דהא דערלה נמי שריפה הוא רק בממשות ערלה ולא בחזותא בעלמא ותי' רבא דנפק מערלים דהוי כנוף וכממשות ערלה ודיו ככל ערלה גמורה דנמי שריפה. ועי' בשו"ת ר"ן הנ"ל דכ' נ"כ דאי חזותא לאו מלתא הוי הגלה כנ"ל:

ועי' חום' שם ד"ה ולא שכ' כשם ר"ת דקרא דערלים קאי לאסור לגיעה והדלקה שלא כדרך הנאתו והכ' עליו דהא נמי למפשט מהכא דחזותא מלתא ודחי שח"ה דגלי קרא מעתה דלא אתי קרא למיסר שלא כדרך הנאתו חלא קאי על חזותה ועוד הכ' תפשוט לאידך גיסא מדאצטריך למיסר בערלה ס"מ חזותא לאו מלתא היא. ולי נראה דאפי' אי נימא כאי' הנ' של החום' וכשו"ת הר"ן דאי חזותא לאו מלתא הוי הנאה מ"מ הייט דהוי שלא כדרך הנאה אבל בדבר שאסור גם שלא כדרך הנאתו ודאי דגם חזותא אסור וא"כ י"ל דזה כווגא דברי ר"ת דקרא אתי לשלא כדרך הנאתו הייט דמש"ה אסור לגיעה בערלה משום דערלה אסורה אפי' שלא כדרך הנאתו וממילא ל"ק מ"ש חום' דקרא לא בא אלא לאסור חזותא דהא בהא תליא דמשום דשלא כד"ה אסור גם חזותא אסורה וכן מיושב קו' שני' מדאצטריך לאסור ס"מ חזותא לאו מלתא די"ל לעולם דחזותא מלתא והכא מצטריך קרא לאסור שלא כדרך הנאתו:

(ג) **ולענין** כל איסורי מאכלות אי חזותא מלתא. בכ"ק (קא ע"ח) נסתפקו רק בנגיל ולא באי' אכילה וי"ל דבאכילה דאלו בטעם ואיך לוכל יטעם וכיון שאיט מרגיש טעם אין נפ"מ למרלה דמה לו במרלה האיסור. והרשבון שהביא חזותא לענין איסור מאכל הוא המרדכי ריש בילה בשם ראבי"ה בשאלו מאכל בביצה שנולדה ביו"ט לאסור דלחזותא ולטעמא מבידא הכי דבעי תרווייהו חזותא וטעמא ואולי י"ל דבדאי' נמ חזותא לבד לאסור רק הכא בביצה דאיסור מוקלה דרבנן ובדרבנן הלא קיי"ל דחזותא שרי ומש"ה הוסיף המרדכי נמ דלטעמא מבידא. ועי' ט"ז או"ח תקי"ג סק"ד דהא דכ' שם בש"ע דלחזותא ולטעמא לית בטל הטעם משום דסו"מ דעי"ז שמבידא לחזותא ולטעמא מקרי מין במינו כמ"ש תוס' בילה (לא ע"ח) ד"ה משום דמה שכא לתקן לח הקדירה הוי מין במינו אבל חזותא ליכא תוסר ומג"א סק"ז כתב דטעמא לבד לא מהני ובראה ג"כ דבעי' רק שני הטעמים לאיסור אבל ע"ך יו"ד סי' ק"ג סק"ה כתב דמשום חזותא לבד לא בטל ואי' מגלי' דין זה וכ"כ מג"א דבאיסור אכילה חזותא לאו מלתא היא וכ"כ הגר"א שם. ועי' כו"פ סק"ג דבדבר האסור במשהו גם חזותא אסור דמשהו מיהו אינא. והפר"ח סק"ה מסיק לאיסור נאי' דאי' ומ"ש כתב דוקא בעביד לחזותא ככרכום שנתן לתבשיל לחזותא וכן לבש מאכל בגילת עריפה אבל חזותא בעלמא דלא עביד להכי בטלה כיון שנבטל במים. ואיני יודע אין יפרנס סוגיא דב"ק (קא ע"ב) דבשן רמי בגד שלבשו בקליפי ערלה ירלק ורמינהו רבינים דם שנלטה בכותל וכו' ואם לאו מהורה אלמא דחזותא לאו מלתא הא י"ל דוקא בגד שלבשו במתכוון לתבשיל דחזותא מש"ה מלתא משא"כ ברבינים דם דלא עביד לחזותא ופי"ם תוד"ה מקלי ולע"ם. ופי"ם בפר"ח שהקשה מרש"י זבחים (מא ע"א) דפי' לתור דבגן בחזותא היכא דליכא טעמא אלא חזותא בעין מבילת מקוה ולמה לא פי' לענין איסור אכילה היכא שיש חזותא ואי' דרש"י מיירי רק באיסור ודאי ולא בספק אי' דחזותא נשאר בספק אי מלתא היא. וכ"כ מ"כ ח"ג פ"ג לאיסור בעביד לחזותא ואפי' באי' דרבנן בבילה בגלה ופי"ם שמבילת רבי' אי"ח תקי"ג ואיינו מ"ם בשם מרדכי ריש בילה הנ"ל וחזותא ואפי' כמ"ם לעיל דשם הוי חזותא שם עביד לטעמא. גם מ"ם מרש"י זבחים הנ"ל דמשמע לקו שם אין האיסור עשוי לתת מראה בחטלוטות אסור וכתב דהכא מיירי בדבר דלא שייך בו נתינת טעם אבל בדבר שיל כ"ם שם לא עביד במכוון לחזותא מותר אבל במתכוון למראה אסור וכ"ז דוחק להעמים בדברי רש"י ואין שם שמן מנהו. ואדרבה מרש"י מוכח דליכא לאי' חזותא באיסורים התלוים בט"ם:

וכ"כ פמ"ג סי' ק' מ"ז סק"ח דחזותא לאפי' באיסור אכילה דרבנן אסור. וכתב דהא דאיבעיא בכ"ק אי חזותא מלתא הייט רק בנזיל דבעי' משום וכן באיסור הנאה אבל באיסור אכילה פשיטא כיון דביכר המראה לא בטל והא דרש"י זבחים לא פי' חזותא באיסור אכילה י"ל דמיירי רק באיסור דאורייתא או מיירי בדבר שהלני רק בחזותא לבד ולא גם בטעם. ושאר ראיות מנחת יעקב דחזותא לאו מילתא היא מרמב"ם פ"ג דברטוח ה"ו דכתב דבבר שנעשה לגבוה אף התבשיל הוי טפל לגברה. דשא"ה דבעי' דוקא ממשות כמ"ש רמ"א או"ח סי' ר"ד סי"ב עכ"ד:

והנה הא דכתב דאיסור אכילה פשיטא ורק באיסור הנאה נסתפקו אי חזותא מלתא ליכי מכין משמע דכיון דבאכילה אסור כיון שביכר ה"ה באיסור הנאה. ואדרבה אי' לעיל לאת כ' ד"ל להפוך הע"פ דחזותא לאו מלתא היא מ"מ הוי הנאה. ומ"ש דמש"ה באכילה אסור כיון שביכר האיסור ל"ש מכ"ל דל"ל דהא דאסרה תורה אם ביכר האיסור הייט רק אם בטעם ביכר אבל אם אינו מרגיש טעם רק המראה ביכרת מאי אינפא לן ומי' בריב"ש חולין סוף סוגיא דחרוש בבלה שבחב דטעימתו זה הכרתו כדכ' אין לוכל יטעם אין חביבות האוכל אלא בטעמו:

ועי' בשבילי דוד יו"ד ק' שהקשה למה לא הביאו התוספים ריהיה דחזותא אסורה באיסור מאכלות ממי' רשב"א חולין (נא ע"ב) סוגיא דזרוע בשלה ד"ה אמר רבא שכתב לפרש דטכ"ע הייט שנתבד במישהו כגון שנפלה פיפה יין לתוך מים ואין בו מראה יין משמע דאם יש בו מראה יין אסור אפי' אינו ט"ם. והנה ודאי דא"א לומר בכוונת רשב"א כן דהא גם התוספים כתבו רק בעביד לחזותא ולא ביין כמ"ש הפר"ח ומנחת כהן דיין בטל במים כיון דאינו עביד לחזותא. וע"כ דכוונת הרשב"א רק דטכ"ע אסור אפי' אינו ניכר כלל:

ועיי"ש בפמ"ג דמחיר אם לבנו בבילת היתר ובבילת איסור וכ"כ בנחלת בבי' בם' פתחי תשובה סי' ל"ז ביין שמערבים בו חלב בהמה וחלב חזיר לא שייך חזותא כמו בדבר המעמיד שכ' רמ"א ס"ם פ"ז שאם היה גם מעמיד היתר הוי זו"נ ה"נ הוי זו"נ. והדבר ל"ע דלעיתם דחזותא אסר באיסורי מאכלות הוא משום דניכר האיסור לא שייך ביטול ולא אינפא נמי ס"ז. והלא כ' בשו"ת הר"ן סי' ע' דאי נימא חזותא הוי ממש אפי' יש בטם של היתר נ"כ אסור ל"ש היתר זו"נ בממש:

(ד) **בסוטה** (מז ע"ב) שלשה נריסים שירלו ספר סוטה ואפר פרה ורוק יבמה משום ר' ישמעאל אומרו אף דם לפור לריך שירלה במים ורבנן פליגי ופסקי דר' ישמעאל דכ' נדם מבית מים שדם ליפור ניכר בהם. ולכאורה נראה דהחם דהוי לה בלה מין בשאינו מיט ומש"ה לרבנן אף שאין הדם ניכר במים מ"מ מקרי עדיין דם ומים כיון שלא נתבטל וכ' ישמעאל מחמיר דאפי' לא נתבטל מ"מ לריך שיהיה ניכר גם במראה וא"כ אין ראיה מר' ישמעאל

כומצ"ח לצלפל ולהעמיק כהלכה זו כצ"ל רכ:

לפי טע"ד נרלה דטהורה היא כי לף שני הטבעת ופי פרחם סמוכים המה. מ"מ בבהמים חולים להקל ואין להחזיק ממקום למקום כי הט"ם שלם מלאה כהם בכל מקום שים לומר שבת מנוכ: מחלה. פירוש כיון שט"כ אין לחלות שבת ממקום להר רק מנופה. מש"כ הבא דאמרי' כאן נמלא כאן הי'. וכמה תנאים הט"ם שיהם מרגישים שום כתב ואיהם יודעים מחיתום מ"מ מולאים דם כרעי. ומה שהניא רו"מ מט"ז ק"ן ס"ק כ"ג כאשר שרגילה להוליא דם מהני הרעי ובדקה ח"ם כמר הבדוק ונעשה גם שם דהלי' לסקל שהדם בא מפי הטבעת וכ' דשח"ם מסום שהיהם רגילה לרחות דם לכן מחיר לגל הכא שאין דרכה לרחות דם מפי הט' מהיכא תיתי להקל. ולדעתי נודאי דאי' מט"ז להיתר. דרק משום דנעשה גם בפי הט' מחיר. לגל הלו לא עבדה אין חולים הדם שמלאה בפי הטבעת אע"נ שפתוכים המה לא לחמרי' דהוי כמכה בלוחו מקום וט"ב דאין מחזיקים ממקום למקום. הלא שהבדי פירש ק"ן כהקי"נ תוכר הם גמלא ט"נ דבר המקבל טומאה וכ' כעלמו ד"ה ואין לף שים להקל דממקום הניאה אחי אף"כ מספיקא להקל ונ"ע. ולכן לף שלא בודאי דין זה כש"ע מ"מ כנקי הורה וקן ומי יכוס ידו:

אבל כנ"ד שנמלא ט"נ נייר שאינו מקבל טומאה הרי הטר"ם ס"ם ק"ן סקי"נ מחיר. ולף דשם כ' שבדקה עלמה ומלאה טהורה ומשמיה הלשון משמע שבדקה ח"ם מיכף לאחר מיזת הדם. משח"כ הכא שלא בדקה ח"ע עד לאחר לימה שעות. מ"מ נרלה דלאו לשבוחא כתב כן. דמה נשחנה מכל כתם ט"נ דבר שאינו מקבל טומאה שלא נעי בדיקה כלל. ותמיד שהורה. וכן מה שהניא הטר"ם שם רחי' מחים ואשה שעשו לרכיהן בשפל שלא"ע שאין דרכו של לים להוליא דם וכו' אף"פ קי"ל דטהורה וכ"ת מקשה עליו דשלני התם שאין דרכה של אשה לרחות דם כח"ר כמ"ש חוס' נדה כ"ם ע"ב ד"ה דילמא ומש"ה כיון דמקרה היא חולים בבהמ כמ"ש נ"ב מהד"ת סי' פ"ז. משח"כ בנדון זה שמשולש לא כי דרכה לרחות מפי הט'. יש יותר סברת דדם נדה היא. לף נרלה דנם בלי הרחי' ממ"ר הדין שלו נכון לפי מה שפשלה הסד"ם מהחלה דנם לחר חשמים חולה כחמים ע"נ דבר שאינו מקבל טומאה ל"ב ה"ם הכא. ולף דדם של כרעי לא שכיחא. ט"ז מניא מהא דחולה כשוק של מכחים לף דברור לה שלא עברה. כשנם דים לי"ב קו' כ"ת דשכח ים מעלה לחרת דלא נמלא בלוחו מקום רק של כרעי וי"ל דאין מחזיקין ממקלמ"ק:

ומה שכתב כ"ת של הסד"ם דשם יתכון מה שנמלא דדם של נייר שאינו מקבל טומאה ס"ם כיון דקנאה ח"ע נייר כפי הטבעת אנו יודעים בניכור שפי' דדם של נופה כיון דהנייר פי' מחלבה נקי. וקוי כמו אלו נמלא בכתם של בשרה שהוא דבר המק"ם. תיובי יודע מה כין זו לבדקה קרקע שולם ומלאה דם דטהורה דנ"ב ודאי שהדם בא מנופה דהא הקרקע פי' מחלבה נקי וכמו שהקשה ח"ד ק"ן ח' על מעמו של הט"ב בכחמים משום ספק מעלמת. ותמה עליו דח"ב כידוע שלא בא מעלמת טומאה והלא גם בבדקה קרקע שולם טהורה:

ומה שהמה כ"ת על שו"ת רעק"א שכ"י ס"ם ק"ן מי שילא ממנו דם דרך פי האמה דאם דמ"ם

חולה הו. שמניח רחי' מח"ם ואם ים לם מכה חולה במכתה. דים לנע"ד לחלוק דדוקא במכה של עלמה חולה ולא במכת הנעל. ולמה תיהו מניא רחי' מלים ואשה שעשו לרכיהם דחולים שמא מבעל. ודמי ממש לענין הרשנ"ת. י"ל כמ"ש בהום' הנ"ל דלא שניא שניא תרתה דם כמ"ר ומש"ה יכולים לחלות בנעל כיון דשניהם שוים ואין יותר שכרת לחלות בחשה מבעילה. משא"כ ברחתה מחמ"ת דאף דרוב נשים אינם רגמ"ת מ"מ יש לך דבר הנוכח לה לרחות יותר מבעלה. ועד הנעל חשיבה היא יותר שניא ואחרי' פ"י דוחק השמש בא הדם כמ"ש רמב"ן מלחמות בחוכות סנ"ל. לו מחמת מיחוד כמ"ש חוס' נדה ע"ז ע"ב ד"ה לא יבעול:

ועל קושי' כ"ת החזקה של שו"ת הרשנ"ת הנ"ל לפי פי' הט"ב הניאת סי' פ"ז דדוקא אם הבעל חולה דם מפי האמה שלא בשעת מי רגלים אז חולה הו אבל אם אין דרכו להוליא דם רק בשעת הטלת מ"ר אם רגמ"ת אינה יכולה להלות הו. ואמה הא הרמ"ח קפ"ז מכריע אם ים לה וסת חולה שלא בשעת וסתה לף במכה שאי' שמוליאה דם. ופשיך בק"ב מודה לי' לענין רגמ"ת. וא"כ אם בעלה ים לו מכה המוליאה דם בבורר בשעת מ"ר. רק שלא בשעת מ"ר אין יכול לנו. כאשר זה נדע ממכה שאי' אם מ"ר דחולים כה. ובפרט בנדון הרשנ"ת שהיתה זקנה וחדל להיות לה לחורת שניא מד' נשים שריין שעיין ועדיפא משלא בשעת וסת דמסיק בגדה ד' ע"ב דמכשלה למפרע. ומה גם שהרשנ"ת ס"ל דחולים במכה לף שאי' אם מ"ד ואפי' בשעת וסתה:

הנה רחיבי בשו"ת מהר"י מינעגא ח"ח סי' ס"ב ד"ה הכל שפקפה כן. ועי"ש שחירן דשו"ת הרשנ"ת שבכי' ס"ם ק"ן קאי לענין לספר לנמרי ולא כעי נקיים. לכן אין חולים אי אין מוניא דם רק בשעת מ"ר. והא דרגמ"ת מתיבים במכה שאי' אם מוליאה דם הוא רק שלא לאסרה לעולם. הכל כעי נקיים. ומש"ה תמה על הניב הכ"ל למה בנדון שלו אסר האשה לעולם. אבל במחב"ה אי אפשר לומר כן. כי אי' בחורת הבית בים הנשים שער ד' דהרשנ"ת משום יחר רוחה כמי הנלים וים לה מכה. ועפ"ב דכמו דרוחה במ"ר מהורה לנמרי. כן במכה דעמו דחל"ל נקיים. ונם הרשנ"ת מניח שם מכה במקור מגמ' נדה ע"ז ע"ח ושם הא מיירי שלא בשעת חשמים. ועפ"ב דהא דחולה במכה היינו דטהורה לנמרי. ונם ע"ז קאמר רשנ"ת דח"ל שחרש שמכתה מוליאה דם. וכן ניב"ם בסוף דברי נדק בניו שם הרשנ"ת מחיר לנמרי לחני' לנקיים:

ועיב ני"ל לחרן דמכה שאי' אם מוליאה דם שפיר חולים דסחם מכה אם היא ממין זה (וכמ"ש ח"ם יו"ד קמ"ב) מסחמת דרכה להוליא דם. לגל חולי במ"ר הוא מצין נפרד לעלמו ואין דנים ממ"ר לחלות של שלא בשעת מ"ר דזה מיחום נגדל וכיון שב"ז שלו לבן אין לומרים ס"י המיחום של מ"ר שחסבך לחדום:

ב) **מה** שהניא כ"ת בספתים ו' ס"ח בהמת חרעוה לחה שטורה מבקורה חע"ג דחלי מסלק לי' נימח כמ"ש רבא שם (לח.) כיון דחלו הוה לי' זוזי הוה מסלק לחשחא דהשחא קני. וח"כ כיון דחלי מסלק לי' אין לו שום קנין בבהמה כ"ז שחינו נובה לוחה וחחלי שטורה. הא עדיף זחא מאם שעה שהרו הטוחיקי דחמרי' הקדם חתן ובחרור מפקיע מידי שעבוד ונם כאן בכור קדש"נ הוא. פשוט כיון דבבכור בני ישרי' יד נכרי בחמלע

וכמ"ש

ותי' דמיירי בזרק לה קדושין ללא שהם תלוקים לי קרוב לו או קרוב לה וכיון שיש ב' עדים בזריקת הקדושין ועכשיו תבעו בקרוב לו ובקרוב לה תזירי' שאחד מהם טעה וכן הוא בחו"מ כ"ם ס"ה וסי' ל' ס"ב בהג"ה וסעיף ז'. והא דכ' ס"ב בהג"ה דכל מקום שנוכל לייסב דברי העדים שאין מכחישים זא"ז מיישבים דבריהם היינו דוקא היכא דעכשיו תבעו הכל תם לא עכשיו תבעו כגון תם מכחישים זא"ז אחר רובו של חודש אף דיש מיעוט בני אדם שטועים נם זו מ"מ לא הליכן שטעו כמ"ש סנהדרין (מח ע"ב) וסמ"ע סי' ל' סקכ"ד ושך סקט"ו:

ובתוס' סנהדרין (מח ע"ב) ד"ה שזה הקשו לוין דייק מה' לומר בב' בחודש ומ' לומר בג' דלומ' בד"ב אחר רובה דרובה דאנשי טעי בעבורה דירחא דלמא שאני התם משום דכוונו שניהם ליום ח' בשבוע ועי"ש מה שתי' ולי נראה דעיקר רחיה מסיפא ח' לומר בב' שעות ואחד לומר בג' דאין שום הוכחה דמכוונים דבריהם ומ"מ עדותם קיימת אע"ב משום דאולי' אחר רובה:

ובשך סי' ל' סק"ד על דין זה דא' לומר בב' ומ' לומר בג' דמהני נם בדיני ממונות ליין לסוגיא דסנהדרין (סט ע"א) דבדיני נפשות אולי' אחר רובה. וכוונתו להקשות הא כל הטעם דמהני עדותן משום דרוב בג"א טועים בקביעת דירחא והא בדיני ממונות אין הולכים אחר הרוב. והנה אין להרן משום דיש סיוע להרוב רחי' מדכוונו שניהם ליום אחד בשבוע. דכ' ע"ז סי' ל' סק"נ בשם הרמ"ה דבד"מ דל"ב דריבה וחקירה לא שייל' להו באיזה יום. וכ"ל לייסב ע"פ מ"ש הגהות מרדכי סוף יבמות סי' תקכ"ט ושו"ת מי' חיטוח סי' י"ל דהך ביבמות (קכא ע"ב) מתני' היכא כי' אחת עבד חכח לר"נ התלקים אכלו כוותי לחסח אך הוחר לר"נ ליסבע שבעב חסח דלמא לא טבע דהא נפל בימים שאין להם סוף אשתו אסורה ותי' דהא דאסורה להנשא היינו משום חומר ח"ח חשבין למיעוט אבל בחמת הרוב מניח ולענין חיסור שבועה מוהר לו ליסבע ע"פ הרוב וא"כ ה"נ י"ל דאף דמכחישים זא"ז בזמן הללוחה ע"פ שניהם מעידים בודאי שהיב מבה ואף שעדותם בעלה היינו שאין כאן שני עדים להבל עכ"פ מחויב שבועה להכחיש אח עד ח'. ותע"ש שמ"ש סי' ל' סק"ט כאב דאם הכחישו זא"ז בחקירות א"ל שבועה. אין זה מוכרח עי' אה"ע סי' י"ז ס"ט ע"א לומר מת וע"א לומר נהרג תע"ש שמכחישים זא"ז הואיל שזה וזה מודים שאין קיים הנשא ועי"ש בב"ח שכ' אפי' הוכחשו בחקירות מ"מ הנשא דעכ"פ יב ע"א וכ"כ ב"ש שכ"ה דהכא אפי' מכחישים זא"ז בחקירות מ"מ אחד מהם לומר אחת ג"כ מותרת משא"כ בממון דבעי ב' עדים. ומוכח דלכביעה מהני ועי"ש בפת"ש סקמ"ח. וכ"ז במקום שמכחישים זא"ז בחקירות וכ"ש כאן שבאמת אין שום הכחשה דכ"א מעיד על הלוחה מיוחדת וי"ל שניהם אמת ויייב לו ר' אלא כיון שהמלוה תובע רק מנה ח' אמרי' שמחל לו אח המנה השניה ועכ"פ צריך ליסבע נגד ע"א. וכיון דרובה דאנשי טעו בעבורה דירחא ויודעים אנו עפ"י הרוב דאינם מכחישים זא"ז ושניהם מעידים על זמן ח' אף שאין הרוב מהני להוליא ממון אבל לענין חיסור שבועה מהני הרוב כמו דרוב מהני בכל התורה וברור לנו ע"פ הרוב שאינו יכול ליסבע ומש"ה חייב לשלם דמשתעל"מ. וכאן לא שייך חי' שני שבתום' ב"מ (ה ע"א) ד"ה שכשנדו שכאחנו דבאשוד מש"ה לא אמרי' מסתל"מ משום דרוצה ליסבע אם נניחנו. דכ"ז שייך התם שאין הב"ד יודעים אם בעובדא זו טוען שקר ולמה לא אשוד הוא מ"מ כאן הדין עמו. אבל הכא דברור לנו ע"פ הרוב שאינו יכול ליסבע שפיר משלם:

(כ) (ח) **ולאו** דוקא במכחישים זה אח זה דאין בטעות כדי להשוותם אלא אפי' שני עדים שהעידו בע"פ או בשטר אף שכתב ידם יוצא ממקום אחר שא"א לחזור בהם אחר כדי דיבור דכיון שהגיד שוב ליט תוכ ומגיד מ"מ כ"ז בטעות דלא עבידי לטעני וכמ"ש סמ"ע סי' מ"ג סקי"ג ושך סקי"ז בשם הריב"ש שפ"ב בשטר שהיה נרין לכתוב בשנת קל"ד וכתבו בטעות ק"ד דהשילו תומרים בטעו אינם נאמנים כיון דהוי טעות דלא עבידי למטעי ואפי' ים לו מנו ליט נאמן לומר טעיתי אם לא עבד למטעי כמ"ש או"ה רסב"ח הח"ם והא דכ' בתו"מ סי' מ"ג ס"ב בשטר מהנה שכ' ב"ז החח ב"ח ומוכח שהוא ט"ם שכתב והנו לפלוני תהני וכשנת ב"ז לא היה תהנו דנאמן המקבל מהנה לומר טעות היה מנו דאי בעי אחר שטרא מעליא הוא וכשנת ב"ז קנו מידו הרי דמהני מנו אי' בדברי אמת סי' ד' שא"ה שהיה בשנת ב"ז אחרוס לבתו ויכול לומר שקרמו לאחרוס בתו אחטו ואין הטענה נגד החזקה. אבל הם לא עבד כלל למטעי לא מהני מנו (ומ"מ הא דאינם נאמנים הייט רק להכשיר השטר אבל להתגלל ח"ב ולהכשיר עלמם שלא אחתו בשקר נאמנים כמ"ש ס"ך שם סק"ט בשם התוס':

אבל בטעות דעבידי למטעי נאמנים כמ"ש רז"ה ריש ר"ה בביאור דברי ירושלמי שביעית פ"י ה"ג דמש"ה נאמנים העדים שאחזנו על השטר לומר שהוא מוקדם לפ' דעדים החתומין על השטר כמי שאחרכה עדותן בב"ד המן שאנרו לא אחמנו כל עיקר בשם הכא אמרו ע"ז אחמנו וע"ז לא אחמנו ומפרש דמשום שהוא טעות שהעדים מלויב לטעות בה נאמנים ואין בזה משום חזר ומגיד ולריך ב"ז גדול להחתיך אח הדין ומביא ריאיה מב"ב (קסח ע"א) בהגיל תנרא דאתיים עליה ר' ירמיה בר אבא אחי' לקמיה ההיל אהדת אמרה לאו הכא הוא והגיד ר' ירמיה שטעה אמר לבי הע"פ דכיון שהגיד וכו' מ"מ נזרבא מדבנן לאו אורחי' למידי ואמאי שטעה כיון דעבד למטעי וכ"כ תוס' ב"מ (עב ע"א) סד"ה שטר דמש"ה במוקדם אין העדים פסולים דמיירי שאומרים טעינו בשנת המלך אי נמי בשפורא בין מלא לחסר וכ"כ שו"ת ר"ן סי' ע"ז במוקדם דנוכה דמשבחת לה בדבר שהי עשוים לטעות בו וכ"כ סי' ל"ד דכל דבר המטי לטעות אי זה מסום חזר ומגיד וכ"כ ריב"ש שפ"ב וכ"ה בתו"מ סימ כ"ט ס"ח וסי' מ"ג ס"ח בהג"ה:

וכן הוא בתהני' ר"ה (כ"ד ע"ב) מעשה בשנים ואמר לחיוהו אחרית במזרח וערבית במערב וקבלן ר' וכתב שם הרמב"ם דאף דאי נראית אחרית במזרח א הפסר שהראיה ערבית במערב. אך תולים שטעו כמה שאמר אחרית במזרח שלפעמים לריייך בראיר לורת ירח ויחשב מוטעים לראייה עיניהם וכן מ"ש רחנוהו בזמנו וכליל עבור לא נראה הלילן דמה שלא ראו בליל ב' אמת תלשה ראייה: או כשהו ערפל ואינם מבדילים בו:

(ג) **והיה** אפי' לא עבד למטעי אלא שמוכח מהענ שהכח טעו בזה נאמנים לומר שטעו וכמ"ש בב"ו (כח ע"ב) בתשובה דר' פפא לרכם לי' אמרת לייתי סהד ת"ל ידעיתון ביה דרמתי הוא א"ל אין א"ל אנא רמיתה אני ת"ל אמן לאו דמתי אח קאמרי' אמר ביבה מסתברא לי מייתי אינש אוכחא לנפשיה וכן הוא במרדכי ריש ר"ה ומובי חו"מ מ"ג ס"ה בשטר שב' בו ד' בשנת כ"ב לחשרי והיה ב טעות כי ד' בשנת היה כ"ד לחשרי ושוד שב"ב חשרי הו שמיני עלרת והכשירו רחבי"ה אף שהיה בו טעות בשני ימי ואחרי' סנהדרין (מח ע"ב) דבשני ימים לא חלינן בטעות וכ

שהוא

שהוא תחת רובו של תודם מ"מ כיון דע"כ היה טעות בשטר אלא או שהטעות היה בימי השטוב או בימי התודם ובימי השטוב הא ל"ם טעות וע"כ מוכח שהטעות היה בימי התודם. וכן הוא בשו"ת הרשב"ם בלל מ"ה סי' כ"ה בגט שכתב בו יום ד' כ שבע והיה כא לתודם. דכיון שידוע שיום ד' היה כ"א בתודם היינן בש"ם דאתר עבורו של תודם ל"א דטעו משום דודאי היה בו ט"ם. והייט שדעת רהבי"ה ורא"ש דאם יש בשטר כתיבה בין ימי השבוע לימי התודם ובימי השבוע לא שייך טעות וע"כ דטעה בימי התודם. ואמרי' שהוכחה זו בשטר שיש בו טעות ומהי נכתב בהמת הוי כאלו נכתב בהשטר זמן בלור. ומוכח מרש"ם שם דטעות שמוכח מן הגט עלמו בטעה הע"פ שאין דרך לטעות עדיף מטעות שדרך לטעות דהא במוקדם שפי' רז"ה דמיירי בטעות שדרך לטעות מ"מ אין לו דין שטר לגבות ממשעבדי והכא הכשיר הרשב"ם את הגט משום שמוכח מתוכו שטעה:

וכ"כ רשב"ם סי' תם"פ בשאר שנתן לבתו גדושה עליה על תלגו וכתב בשטר המתנה כל תוכה עלי' מהתום תרעת וטופן המקבל שהתלר של מטה בכלל המתנה והטופן טופן שם"ם הוא מה שכתב מהתום תרעת דלא נתן אלא העליה לבדה וכ' הרשב"ם ולבי מגמגם כי אפשר שהסופר טעה והוא קורא לקרקעית העליה תהום תרעת כאלו אמר מקרקע העליה שאלו היה התלר בכלל היה להם להזכיר את התלר בפירוש. וכ"כ למת לדק סי' ק"י בהרשאת גט שהיה בה פסול שכתב בה ועדיו (עדי הגט) הס פב"פ ופב"פ וגמלאו שאלו הס עדי ההרשאה ולא עדי הגט והכשיר מפני דמוכח שהוא ט"ס שהיה לו להזכיר בההרשאה שמות העדים התתומים על הגט והזכיר שמות העדים החתומים על ההרשאה והיו טעות דמוכח ומיי"ם שכתב שדמי לשובדא דשו"ת הרשב"ם מובא טוחה"ע ס"ם קמ"ח שטעה בהרשאה וכתב לשון שליח לקבלה תחת להולכה וכ' רש"ם דהיינן בטעות הסופר וכ"כ חום הגני סי' ל"ט דטעות דתוכח מתוך השטר כשר כשר:

ובבתבי מהרי"ח סי' י"ח כתב דהרשב"ם בלל מ"ה בטעות כ' שבע מהיר רק בט"ם המוכח מיניה וביה מן הגט עלמו כמו התם שזמן הגט בותר ח"ע מיום השבוע לימי התודם אבל אם לא מוכח הטעות בגט עלמו אף שם הוכחה מתוך לא תליגן בטעות סופר ומש"ה בגט שהיה זמנו רי"ז ודילב ר' וכתב שנת י"ז אף שודאי נודע שקודם מאתים שנה לא נתגרשה זו וע"כ ידוע לפי רוב הנשים דדילוג מאתים ים כאן מ"מ כיון דלא מוכח הטעות ממוך הגט עלמו פסול מיי"ם. וכן נראה מש"ת רשב"ם שהובא תו"מ מ"נ ס"ם בשטר מתנה שהיה לו לכתוב נ"ח וכתב נ"ז והיה הטעות מוכח מפני שכתב ותט לפלוני חתני ובשנת נ"ז לא היה חתנו ומ"מ פסל את השטר וע"כ כאולק זה מפני שהטעות לא היה ניכר מיניה והיה דלאו הכל יודעים שזה לא היה חז מחנו ועי' רמ"א תו"מ מ"נ ס"ב דפוסק כמהרי"א דילג המחות אל עשיריות פסול ומ"ך סק"ה ותומים מכשיריס וכתב די"ל דרק בגיטין פוסל מהרי"א ולא בשטרות. ונ"ע דכל הראיות שהביא מהרי"א הס משטרות. גם עיין בש"ת ר"ן סי' ע"ז שהאיר לריב"ם בביאור דיריה בשטר תליה דכשר אם דלג שלשים משום דת"ל שטר לאילה ולא דמי לשטר מוקדם דפסול משום דשטי שטר. מוכח דבשט"ת אם מדלג זמן שלשים שנה פסול. אף שהיה ידוע גם שם שלפני שלשים שנה לא טלדה:

והחולקים פ"ז סם (ה) על טעות דשביד למשני. הרמב"ד בהשוותיו על בעל המאור ריש ר"ה שכ' שאין תולים בטעות בשנים כמו שלשנין תוקה אין תולים בטעות. וכן דעת רמב"ן מוכח בר"ן ריש ר"ה והם כ"ל דירושלמי שבשיעה מיירי דוקא בשאין כאב ידם יולא ממקום אחר ומב"ה נאמנים לומר שהוא מוקדם. אע דם"ל דהפי' שהא דהוי כשאקרה עדותן בב"ד הייט דוקא על עיקר המעשה ולא על הזמן הכתוב בשטר. וקשה לדידהו ממתני' ר"ה (כד ע"ב) הנ"ל דהולים בטעות. ונ"ל דם"ל דהתם שאני דמה שאומרים שאריה במוזרת ח"ל בלל להגיד לעדות זו מש"ה אמרי' דטעו בין דעל זה אין שם עדים עליהם והרמב"ן לשיטתו בתלחמות סנהדרין (פו ע"ב) דהיכא דהעדים לא הוציאו בעדותם אין ליקים שם העידו שקר וכ"כ תומים פ"ב בללי מנו סם"ק נ"ב בשמו. מש"כ בשם שלריך לעדות ואומרים בטעות. וכן דעת רמב"ן מוכח בר"ן ריש ר"ה והם כ"ל דירושלמי שבשיעה מיירי דוקא בשאין כאב ידם יולא ממקום אחר ומב"ה נאמנים לומר שהוא מוקדם. אע דם"ל דהפי' שהא דהוי כשאקרה עדותן בב"ד הייט דוקא על עיקר המעשה ולא על הזמן הכתוב בשטר. וקשה לדידהו ממתני' ר"ה (כד ע"ב) הנ"ל דהולים בטעות. ונ"ל דם"ל דהתם שאני דמה שאומרים שאריה במוזרת ח"ל בלל להגיד לעדות זו מש"ה אמרי' דטעו בין דעל זה אין שם עדים עליהם והרמב"ן לשיטתו בתלחמות סנהדרין (פו ע"ב) דהיכא דהעדים לא הוציאו בעדותם אין ליקים שם העידו שקר וכ"כ תומים פ"ב בללי מנו סם"ק נ"ב בשמו. מש"כ בשם שלריך לעדות ואומרים בטעות:

ובחו"מ מ"נ סי"ח בהג"ה הובאו שני דעות אלו וכתב ש"ך שם בקי"ע דאין כאן פלוגתא בלל וכ"ע מודו דטעות דעבידי למשני אפי' כ"י יולא ממקום אחר נאמנים והיה כדבריו מוכח בש"ת רש"ם התובא בטוה"ע ס"ם ק"כ שכתב דהעד החתום על הגט נאמן לומר שהבעל לא טרו לחתום ותע"ג שכ"י יולא ממקום אחר כיון דעבידי לשנויי למשני בדין זה בש"ם ב"ם שם ס"ק נ. וכן כ' ריב"ם שפ"ב דבעבידי למשני אפי' כ"י יולא ממקום אחר נאמנים לומר טעינו וכן דעת דבדי החת סי' ד'. אבל מהרב"ד ריש ר"ה הנ"ל מוכח להיפוך שכ' אפי' בטעות דעביד למשני נאמנים וכן התומים שם תולק על הש"ך וכתב דיש תולקים ב"ל אפי' אמרי לטעות מ"מ בכ"י יולא ממקום אחר נאמנים:

וכן תולקים (ג) אם הטעות מוכח. ר"ת הובא במרדכי ריש ר"ה אחלק על רחבי"ה בשטר שנכתב ונמנו בשמלי עלרה. וכן כתב בפסקי מהרי"ח ס"ם י"ח שאחמה על הטוהל למה לא הביא מ"ם בש"ז סנהדרין דר"ת ושני גדולים עמו פסלו שטר שנכתב בב"ד והי' בב"ב. וכן ריב"ם ק"ז בגט שכתב בו יום ג יז לחב והי' י"ט שהוא ממש מעשה דשו"ת רש"ם הנ"ל ופסלו מטוס מוקדם. ובהו"ם סי' מ" ס"ה פוסק כרש"ם ומרדכי הנ"ל ובהה"ע קכ"ו בכ"ש מוכח בהמ"ח ים תולקים ופוסלים. ועי' ש"ך סק"ז מחלק בין ניטין לשטרות וכ"כ ב"ם קכ"ו בקל"ח. וכן בשבודה הגרשוני סי' ל"ח בשובדה דלמת לדק הנ"ל תולק עליו ותוסר וכן בחשובת מהרש"ך מוכח בדברי למת סי' ד':

(ג) **בהום** פסחים (יב ע"ח) ד"ה אלא הקטו ח' תומר בני וח' היתר בה' אחתי עדותן בטלה נימת דשובדת בשעה דביעית הי' דהדס טועה בשעה וחי' דשובר רבת דאין להלה הטעות בביהם בל"ל. ובד"ה לר"ת הקטו אחתי לא נהלה הטעות בחדשים שתומרים עמנו הייחס עד סוף ה' נימת שטעו וקרו לד' ה' והמעשה הי' בה' ותור"י דלא חלינן הטעות בשני עדים בל"ל. והנה זה שכ' דחרי עדים לא טעו לריך ביאור דלאביי תפורש שם (יא ע"ב) דחרי טועים כש"ם בלישנא קמא לדברי ר' יהודה אחד טועה אחי שעה מעשה כי הוה בפלגא דאתרעמה והאי דקאתר שלם בסוף שלם וטעי פלגא דשעה לקמי' והאי דקאתר אחש בתחלת אחש ומעי פלגא דשעה לאחוריי וכ"כ תום' (יב ע"ב) ד"ה בשית ובבל"ל דזה שכ' תום' דאחרי אינש טועים הוא דק לרבה ולא לאביי. אבל קשה דשם (יב ע"ח) מקשה לרבה ואי לאחרי טעי אינש כולי האי אקירות דאיזה שעה עדות שאין אחש יכול להזמה היא דאחרי מטעי טעינן הכי דגש לרבה שייך טעות בחרי ואולי י"ל דש"ל לתום' דקי' הגמ' דקאתרו מטעי טעינן קאי על ר' לומר בב' וח' לומר בג' ביון שאני

מכחישים שניהם על דבר ר' לז אמרי' מטעי טעי לגבל אם כוזב על שעה ר' לח אמרי' שטעו . לגבל עי' תום' ב"מ (עב ע"ח) ד"ה שמר שכ' על שנר מוקדם דכשר כגון שאומרים טעינו בעבורה דירחא ואין נוכים בו ממעכדי . הרי דאפי' שוו בעדותם נאמנים לומר שטעו . וגראה דסיעת תום' דאם הם בעלמא אומרים שטעו נאמנים אפי' תרי שוו בעדותם ומ"ה במוקדם כשר אלא אם הם בעלמא אינם אומרים שטעו אלא שחט נחזיק ונקייס את עדותם בטענה א שטעו . לז רק אם הם מחולקים ר' לומר בב' ואחד לומר בג' הוליס כם טעות משא"כ אם שויס בדבריהם לא אמרי' בשטעו . ואפי' אם הם מחולקים בעדותם ה"מ אומרים שטעו אם ר' לומר כן לז משווים את דעת הבני לדעתו ואמרי' שבשה לגבל לומר שניהם טעו לף שהם מחולקים בדעתם כגון ר' לומר בג' ואחד לומר בה' אין אומרים מעשה בכרכינית הוה :

ובסנהדרין (מ ע"ח) מחלוקת מהרש"ל ומהרש"ל שרש"י הקשה שם למה לריך חקירות דיום כשבוע דהא כבר אמרו יום המודם ואי' מהרש"ל דאם לא יחקרו אותם על יום כשבוע לא יוכלו להזימם אם יאמרו העדים בג' בחודם היי המשבה ויאמרו המזימים בג' בחודם עתנו הייתם יכולים העדים לומר טעינו בעבורה דירחא ביום ר' דרובא דאנשי טעו בעבורה דירחא ומ"ה לריכים לומר בחיזה יום . והמהרש"ל חלק עליו דאין לומר שטעו אלא בג' עדים אר' לומר בב' ור' לומר בג' כיון שניהם מעידים על נוף המעשה אנו הולים שאחד טעה לגבל בכת ר' שאומרת בב' אין אנו הולים שטעו בעבורה דירחא ונעשה בג' כיון שאין כאן מי שמעיד על מעשה אף שנעשה בג' :

והנה בפשוט מפורש בפסחים (יב ע"ח) כמהרש"ל דכמו דבחקירות דחיזה שעה אמרי' דיכולים לומר שטעו עד שיהבינין להו כולי טעותי' . כמו כן בחקירות בכמה בחודם יכולים לומר שטעו שניהם . ולכאורה קשה בפסחים (יב ע"ח) דהק' על חיזה שעה דיאמרו שטעו למה לא הק' על כמה בחודם שהוא קודם כאמתי' מה מהני החקירה שם יאמרו שטעו . וי"ל משום דכמה בחודם יש לתוקמי דמיירי אחר רובא של חודם שלא טעו אלא שאי' התרש"ל בסנהדרין (מ ע"ח) לחד תירון . לגבל שפה אחר הי' הגמ' דיהבינין להו טעותי' ה"ה בחודם דיהבינין להו טעותייהו :

וקשה להמהרש"ל שבאב דאחרי חינם יכולים לומר שטעו הא מפורש בסוגיא הנ"ל להפוך . וע"ל דשאני שם העדים מכחישים זא"ז טעות חודם שבית יותר מטעות שעה דהא אנו ס"ל בלישנא קמא דלר"מ בשעות אין אדם טועה כלום ומ"מ בשאר אומר בב' לחודם וא' אומר בג' חודה דעדותן קיימת משום דטעה בעבורו של חודם . מ"מ י"ל דמ"ה חודה ר"מ בטעות חודם משום דים מעלה דכוונו שניהם ליום א' בשבוע וזה סימן מובהק שא' מהם טעה לגבל היכא שאין מעלה זו שמכוונים יום א' בשבוע כגון הכא דלא נתקנו על יום השבוע אז טעות שעה שבית יותר לטעות מטעות חודם וא"כ למהרש"ל הדין כך . (ה) שם מכחישים אז"ז אפי' בימי החודם לחמרי' שאחד טעה משום סי' דמכוונים ליום א' בשבוע . (ב) ואם שניהם מכוונים עדותם אז שם אומרים שטעו בשעה נאמנים . (ג) אבל אם מעידים בשוה ובטעות בימי חודם אפי' אומרים שטעו לא מהני . ועפ"ז לא קשה מה שהקשה בתומים סי' ל' סק"ל על המהרש"ל מסנהדרין (מ ע"ב) דאמרי' שמשנה תקירות לא תשכחן ופריך הניחא לאביי וכו' אלא לגבל לרבא דר' יהודה דאמר חדם טועה

חצי שעה ולרבה דאמר טעו חצי טובה מאי איכא למי ולמהרש"ל לריך תקירה בכמה בשעה דאם יכוונו עדותן יב לידי הזמה דלא אלי' טעות בשנים . ולהנ"ל ל"ק דבטעות דש מודה המהרש"ל דגם שנים יכולים לומר שטעו :

ומה שכתבתי למהרש"ל אם אומרים שטעו בשעה נאמ לא ק' מהום' פסחים (יב ע"ח) ד"ה אלא שב' ד תולים טעות בשנים ומשמע דאפי' אומרים שטעו בשעה נאמנים . ד"ל דהא דאין תולים טעות בחרי זה לא מיט ודאי משום דכרור לט אלא שט אלא דים ספק לט אי תיוורייהו ומ"ה כ' תום' דס"י ספק זה אין מכוונים את עד לחייב את הנידון אלא עדותם בטלה. אבל הכא דהוה לפטור ס קאמר נמי' דאם המומים אמרו שטעו נאמנים לפטרם . זה אם בעלמא אומרים כן אבל אם אינם אומרים שטעו א אם טוען לפטור את הנידון לא אמרי' שטעו ומ"ה כ' ר ד"ה לר"מ דשמזימים אין תולים טעות . ובזה ניחא מה ש על דברי המהרש"ל מודה בטעות שעה דנאמנים לומר ש והא המהרש"ל בסנהדרין (מ ע"ב) תוד"ה בפלוגתא דאפי' בטעות שעה לא אמרי' שטעו אך אם קאי להח לומר שטעו בימ"ם בב' שעות ובאחת זאתה בג' שעות ש אמרי' דטעו כדי לחייב עד שיהיו עדים אחרים מעידים

ובתום' כ"ב (קטז ע"ח) ד"ה אחת הקשו בשטר שזמנ בשבת נימטא דטעו בקביעת דירחא ואי' דב אחר רובו של חודם דלא אמרי' שטעו וקשה הא בחרי אמרי' שטעו ואפי' להמהרש"ל הא רק אם אומרים בש שטעו נאמנים לגבל אבן לא אמרי' שטעו כמ"ש תום' פב (יב ע"ח) ד"ה לר"מ . וע"ל דרק אם העדים יגעם לו ואינם אומרים שטעו אז אין תולים בם טעות לגבל טענינן להו די"ל אלו היו כאן היו אומרים כן שטעו . לדעת מהרש"ל לגבל למהרש"ל דס"ל דבטעות חודם ל אמרינן טעמא שטעו לא מהני ק' אין שייך לטעון בעדם : הא אפי' אם היו לפניו ואומרים שטעו לא מהני . דה"מ אמרי' דאחרי לא טעו היכא שמעידים בע"פ לגבל מחומים על השטר י"ל דהסופר טעה בכתיבה הזמן והי דקדקו כל כך בשעת הזימה וכמ"ש לעת נדק סי' וכזה מיושב דלא קשה עליו מחום' ב"מ (עב ע"ח) ד"ה שהבאתי לתצלה דכ' הום' טעות באחרי בימי החודם רז"ה רים ב"ב כמ"ש לעיל . משום דנ"ב י"ל העדים טעו אלא שלא דקדקו להבים על הזמן והסופר הוא שב ועי"ל דקאמ' הום' ב"ב לא קאי אשטר מאחר דעלמא אשטר שזמנו בשבת כמ"ש הש"ו שם דגימא שטעו בק דירחא וביון דיודעים אנו שבשבת לא נכתב מוכח ה בחשבון מהולו ומדיוק מעטות דשבידי למעטי וכמ"ש לעי כ' לדעת הרש"ם : ולכך אפי' באחרי אמרי' דטעו :

(ד) **מה** הוא טעות דשבידי למעטי. (ה) טעות ביום א' באח רובו של חודם ואחר רובו של חודם עי' רש"י סב (מח ע"ב) ד"ה עד דכבר שמע בימים הללו שהיה החודם מסתמא דודאי יודעים ואפי' לפטור לא מהני לומר שטעו תום' ב"ב (קטז ע"ח) ד"ה שאם דאחר רוב החודם אי דלא שמע . וב"ב רמב"ם פ"ב מעדות ה"ד שאין אפי בא וכבר ידעו הכל אימתי היה ר"ח ואי' שעה"מ פ"ח ה"ד שהקשה על מהרש"ל מסנהדרין הנ"ל שכתב דבלי יום השבוע אי אפשר להזימם דיאמרו טעינו באחרי רוב החודם . תי רוב החודם לגבל לאחר רובו דאין טועים למה לט יום בשבוע ואי' דהא דאמרי' דאחר רוב החודם אינם

היינו

הייט דאין רוב בנ"ל טועים ומ"ה לה קטלי' מספיקה לכל לפטור מועיל ואם יאמרו טעיט אפי' אחר רובו של מודם לה קטלי' להו ודכריו נ"ע ועגד הרמשונים הנ"ל שכ' דוודאי אינם טועים אח"כ. ומ"מ משו"ת רא"ם הנ"ל בנ"ל שכתם ומרדכי ריש ר"ה בשם ראבי"ה שכתב דהוליט טעות אפי' אחר רוב המודם מוכת דעכ"פ אפשר שטעו דכתבו כיון דממ"נ יש טעות בעטר או בשטוע או במודם וכיון דבימי השטוע ל"ת שטעו (וכ"כ תום' נ"ב הנ"ל דבימי השטוע ליט טועה וכן נראה מרש"י סנהדרין (מ ע"ח) ד"ה בחיזה יוכ שכ' שמא יש עדיט להזימן ואין מעבירים על לבן חשטון של מודם וכשמוליט אותם בחיזה יום והם אומרים ביום פלוני נזכרים עדי הזמה להזימם) הוליט יותר שטעו במודם אפי' אחר רובו. ובאמת בזה"ו שאין מעבירים חדשים והכל הוא ע"פ החשבון ליכי מבין חילוק בין קודם רובו לאח"כ ומדרכה יותר מצוי לטעות אח"כ שכבר עבר ומן מרובה מר"ח ובכת אימתי של ר"ת ובקשה למה הביאו בשמ"ע סי' ל' סקכ"ד ובי"ד סקמ"ו נם בזה"ו חילוק זה:

(ב) **טעות** בשני שטות ביוס. עי' רמב"ם פפ"ב ממדות דמה שכתב שטה הייט כמ"ש כ"מ ומהר"ם חלבקר דכוונתו כל השטות שצריך לשטה. ועי' בל"ת פפחים (יב ע"ח) שכתב שדעת הרמב"ם ליט כן שכתב בפי"ט ממדות ה"ח שניט שהעידו במזרח הבירה הרג פלוני אח הנפש בשטה פלונית ובאו ב' ואמרו במערב הבירה עמנו הייתם בעת הזאת הרי אלו וודאי הרי שלח הולרך להדש אלא על אותה שטה בלבד והטעם מפני שהסבירו שניהם ושמו יחד על שטה א' לא אמרי' שטעו. ויש לדחות דכמו שאמרו בפסחים שם דיהבינן להו כל שטותייהו כן הכוונה ברמב"ם מ"ש שמעו הייתם בעת הזאת הייט דמחשבים נם מה שיכולים לטעות:

(ג) **עי'** שו"ת הר"ן סי' ע' שהביא לתלמידו הריב"ש דנם חלילה שכתב בו ק"ד אחת הא"ד הוי טעות שעשו לטעות בו שישמיט הסופר את הל' וכן דעת מהרשד"ם מובא בדברי אמת סי' ד' בנם שכתוב בו בן לאובן ובשטר הרשאה כ' בו בן שמעון שיש לדון אותו בפ"ם ועי"ש שמביא ראיה מב"מ (כח ע"כ) דאלינן בטעות משום דלא מייתי לישנ אוכמתא לנפשיה והכ"נ לא מייתי הללית אוכמתא לנפשיה ומסתם יש בו טעות. ויש לדון ע"ז דשח"ה בב"מ דאיכא אחים לפיליה מחזקה דהא המוצא את האבידה תופס לאתה בעד מי שהיא ש"ו מש"ה מהני ס' זו משא"כ להוליא מחזקת ח"ת מגלן דאמרי' כן. ושוד קשה לפמ"ש תום' ב"מ (כו ע"ב) ד"ה דרשאו דהא דאין מחזירים אף בסימנים עד שיביא עדים שאיט רמאי הוא רק אסמכתא בעלמא מדרבנן וכ"כ הרמב"ם פי"ב מאבדה ה"ד א"כ י"ל דרק בדרבנן מהני ס' זו ולא הכא בדאוריימא וע"ע:

וכן דעת מהגה לפרים ה' נירושין דטעות קלמות מביד למטעי ועי"ש שכ' דאף ר"ת דאולך בטעות הזמן במדכי ריש ר"ה מ"ש בטעות הכתיבה מודה ובא"ה דאחר רוב המודם לה מהני אמרי'. ועי"ש שאולך נם על פסק מהרי"ח שמאלך בין טעות מיניה וביה לטעות שמבחון. וכ' דהא דהולרך רא"ם לומר שהטעות היה מיניה וביה משום דבנדון דידיה הטעות היה בחשבון הימים ואחר רוב מודם לה שמו ולכן אלו לה היה הטעות מוכת מחוכו לה היו תלינן בס"ם. אבל היכא דהטעות היא בכתיבה דמבידי אמרי דטש אמ"נ דההוכחה היא מהברית תלינן בס"ם ומלאתי כתב בשו"ת הרא"ם בלל ס"ת סי' ל"ב דאובן הוליא שט"ת על שמעון ולאה אמתו וכתב בשטר אחל אחת לאה דהשטר כשר כיון שנתברר שבכתב בטעות הרי משורש דלא אמרי"ח דאפילו לא היה הטעות מיניה וביה ואיט מוכת בחוכו מ"מ בטעות קלמה השטר כשר. ועי' שו"ת רמ"ח סי' מ"ח בשאלה הראשונה ועי' עוד בשו"ת רשב"ח אלף ל"ו דטעות הנמלאות בכתב שביה ואין לך ספר מידקדק בכתיבתו כל כך שלא ימלא כלל.

(ד) **בב"ש** קל"ב בקי"ג כתב טעות בדין היכא שיש דעה אחת שס"ל כן הוי דרך לטעות ונאמנים עדים לומר שטעו ועי' ממ"ע סי' מ"ב סקכ"ו שכ' לפרש שם ברמ"ח דאפי' כמה שאין פלוגתא אלינת שטעה בעל השטר ובי"ד סקכ"ב אולך דדוקא כמה שיש דעה דמהני אמרי' שטעה אבל אי ליכא מ"ד דמהני לא אמרי' שטעה (והיא כעין מ"ש תום' ניטין (מה ע"א) ד"ה מידי דלא אמרי' אדם יודע במוכר שדהו בשנת היובל דלא מהני משום דרב לאמר מטרה ויונחה וכ"כ תום' ב"מ (סו ע"ב) ד"ה ונתן ועי' לעיל סוגיא דיגח נמירי) ועי' תומים מ"ב אוריס בק"ל בהקדמה על ס"ך מבנהדרין (ל ע"א) בתוד"ה דחמומי עליה תרי ולא הוי בתוב בה ואף ליתני' דחיישי' לב"ד טועים דשנים שדנו דיניהם דין אמ"נ דרוב הפוסקים לא ס"ל כשמואל דמהני. וכוונתו דהא"ך דאלין על ממ"ע בלשון אחנטו דליכא למימר דטעה כיון דליכא מ"ד דמהני אף דבניטין (מ ע"ב) פליג ר"מ דקאה מ"מ לא אמרי' דטעה בהא כיון דבמ"ע לא הוכח דטה זו וקי"ל בסוי' רמ"ם ס"ח דלא קאה ח"ב ה"ה בשנים שדנו אף דשמואל ס"ל דיניהם דין מ"מ כיון דבמ"ע אין אולך ע"ז ונם בגמ' רוב האמוראים לא ס"ל כשמואל. וע"ל דשח"ה דיש בה אסרון הביכר שאין אאומים בה רק אחי אלא שאם היה כאוב בה ואף ליתני' היה מהקן את האסרון אבל כיון שלא כאב כן אין אסק מציא מידי ודאי אסרון ומש"ה כיון שיש בה רישותא זו אף' כאקום שאין פלוגתא אייני' שטעה:

(ה) **בריב"ש** שפ"ב כתב דבדיניט אין אולים טעות כמ"ש ב"ב (קלת ע"ב) הלכתא אין אאמינים לב"ד טועים ואמרי' שדקדק יפה וכ"כ ב"ך ל"ם סקל"ו מיין שם:

אות י'. סוגיא כז

יש בילה

(א) **הגה** הרמב"ם ז"ל לא הביא אפורש מימרא דשמואל (כ"ה יג ע"ב) דאין בילה אלא ביין ושמן. וכרור דהרמב"ם ס"ל דביכם אין בילה וכמ"ש כ"מ פ"ו ממעשר ה"ז. ואפי' בלא ס"ל דאין ביכור וקרוב יותר דדעתו דאין סומכים הבילה כלל. ואגיין בזה כל הדיוט שבאוכרו האייכים לכאן:

(ו) **פ"ז** מבאורים ה"ח שאר בכל בשאר אולין דאפרים מיניה וביה כ' רמב"ם אשום דבכל אוכר בכל שהו והוי כולו בכל. והוא הטעם שכ' ר"ם ורע"ב פ"נ דאלה ה"ת ודא"ם ה' אלה סי' ט'. והגה כאן מיירי בלא שאור בשיפה ורק אי' דרבנן הוא דהא מדאורייתא בטל ברוב ומ"מ

הולך לטעם דאסר בכ"ם ולא מטעם ים בילה מוכח דס"ל
אין בילה לפי' בלח ולפי' בחי' דרבנן :

(ג) **פ"ב** מתרומות הי"ג ופ"ת ממעשר הב"ג פסק רמב"ם
כמ"ש בהלה פ"ג מ"ט זיתי מסיק שנתערבו עם
זיתי נקוף מפרים מיני וביה לפי תשבון והנה הכ"ם מקשה הא
אין בילה ביבש ותי' דמיירי שדורך הענבים וכותש הזיתים
ועוסה מהענבים יין ומהזיתים שמן ונעשה לח ותח"כ מפרים
וכ"כ בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פערלין עמוד קכ"ד.
לכל הרמב"ם דלא הביא פי' זה קשה למה מהני בילה. ועי'
מהרי"ט ח"ח סי' י"ת דמביא רחיה מכלן דרמב"ם ס"ל יש
בילה ביבש ול"ע דלמה הרחב"ד שהביא פ"ת דמעשר שני
ה"ת הא דשמואל דאין בילה ביבש שתיך לרמב"ם בדין זה.
וע"כ נראה לי דהטעם שכ' בפ"ז דכלורים ה"ת משום דטבל
לומר בכל שהוא ונעשה כולו טבל שייך נמ בדין זה דשני
דינים הלו הם כ' מצוות שנאמו ביחד פ"ג דחלה מ"ת ומ"ט
ושמחם ת' כמו שמפורש ת"כ במצוה י' למה לומרו הטבל
בכל שהוא מן במיט. והא דטבל לאסר בכל שהוא לחי' ביבש
הוא. ול"ע לפ"ז למה הוצרכו הר"ם ומהר"ם מר"ב לתוקמי
כשזרקן ונעשו לח הא נמ ביבש ניחא :

(ג) **פ"ד** ממעשר ה"ה והי"ז בלוקח פת מן הנתעוש לא
יעשר מן החמה על המוגמ פ"ל תיבעי
לא לחמם היו מבל ת' ובל היום מבל לחר וכן בלוקח מן
המנפל מעשר מכל דפום שהמנפל לוקח מעני נתחומים. שם
פשימא דלא שייך לומר בילה כמ"ש במתני' פ"ה דדמתי.
דבלחמים ודאי שאין נבלל יפה ויכול להיות שהרבה לחם של
תיוב מונח למטה ומעט לחם פסול מונח למעלה. ולכן לא
דמעט"ם פ"ב מ"ה ליתא דהנבללים לפי תשבון מ"מ הכא לב"ע
אין בילה וכמו שמחלק בירושלמי פ"ד ה"ב ה"ח בין דברים
נפים לדקים דבנפים אין נבללים :

(ד) **שם** ה"ח בלוקח מן העני בחמרים וגרוגרות בולל
ומטל. עי' דמתי פ"ה מ"ה הלוקח מן העני וכו'
פרוסות פת או פלמי דבילה מעשר מכל ת' ואחד. ובחמרים
וגרוגרות בולל ומטל. ת"ר יהודה לימתי בזמן שמחנה מרובה
אבל בזמן שמחנה מועטת מעשר מכל אחד ואחד. וידוע
שמחנה חמורה היא זו. ונראה לי פירושה כך. בפרוסות פת
ופלמי דבילה שמסחמת טחנים לעני פרוסות וחתיכות נדולות
ולכן לב"ע אין בילה דאין בילה בדברים נפים ולכן מעשר
מכל אחד ואחד. ובחמרים וגרוגרות יש בילה מפני שהם
קטנים ונבללים יפה וה"מ במחנה מרובה שים להעני מחטה
רבות או במתי' אבילה משום דהוא הפסד מרובה להפרים מכל
אחד ואחד משא"כ במחנה מועטת שאין להעני הרבה כיון
שאין לו הפסד כל כך אם יפרים מכש"ה לא במתי' אבילה.
וכל זה רק בדמתי שהקילו בה בירושלמי שם. ועי"ש
ברמב"ם ה"ת דאם שחק את הפת ועשאה פרורים מהני בילה
הייט מפני שנעשה חת"כ לא וכ"ז רק בדמתי אבל בשאר
תיטורי דרבנן אין בומכים אבילה :

(ה) **פ"א** דמע"ם ה"ת פול המגרי אע"פ שמקלתו השרים
לפני ר"ה ומקלתו לאחריו נובר נורנו לתוכו
ותורם ומעשר מן הכל כאחד שהכל הולך אחר נמר פרי
ועי"ש ברחב"ד שהקשה למה לריך לנבור נורנו כיון דקי"ל
כשמואל דהכל הולך אחר נמר פרי ומה מהני מה שנובר דהא
אין בילה. ופשימא דנם רמב"ם ס"ל כן דאין בילה דהא כ'
בפירוש הטעם משום דהולך אחר נמר פרי ועי"ש נפ"מ מה
שתירן קי' רחב"ד :

(ו) **פ"ן** ממע"ם ה"ת מביא מחני' מעשר שני פ"ב מסנה ה'
מטות חולין ומעשר שני שנתפזרו אם בלל וחפן
לפי תשבון זה הכלל הנבללים לפי תשבון. וקשה למה לפי
תשבון הא אין בילה ביבש. ורחיתי בספר בחר יחק ת"ת
סי' י"ב מקשה קושיא זו לרחב"ד שכתב מפורש פ"ת דמע"ם
ה"ת דאין בילה ביבש ומתרן דרחב"ד ס"ל דמתניתין מיירי
כמ"ש רמב"ם בפי' המשנה שם שהיה מטות מע"ם ק' ושל
חולין ב' ורבו מטות חולין על מטות מע"ם. ומדאוריימא
חד בתרי בטל והא דמטבע חשוב ולא בטל הוי מדרבנן
ובדרבנן אמרי' י"ם בילה לפי' ביבש. והרמב"ם בחיבורו כתן
דמפרש שהיה מטות מע"ם ק' וחולין מאה ורבו מע"ם על
חולין ומ"מ כומכים על בילה. תשוב דחזיל לפיטתו דלפי'
בדאורייתא סומכים אבילה לפי' ביבש :

והנה במחב"ת לא הושיל בזה. כי מ"ש רחב"ד בפ"ת
דמע"ם ה"ח דאין בילה הוא בפול המגרי. ושי'
רחב"ד פ"ת דמעשרות ה"ת דאין תיוב הרומות ומעשרות
דאוריימא הלא בתיבות ולהבר בלבד ומ"מ כ' בפול דאין בילה
לענין הרומות ומעשרות הכי דלפי' בדרבנן ס"ל לרחב"ד
דאין בילה ביבש וא"כ מה בכך דהכא רבו חולין על מע"ם
והוי רק ליסור דרבנן. ונם בעיקר הנחה שלו דלפי' מטות
חולין מרובה עדיף משום דבטל מעשר שני בדוב לעל"ד נראה
בהפוך דמ"ם רמב"ם כאן דמטות מע"ם רבו על חולין קיל
יותר. כי ודאי אין לומר דמאן דס"ל אין בילה דעתו אם
יהיה מחתים מעשר שני ומחה חולין ונתפזרו ונמלא מטות
מחתים ומבטים שנימא שלא נאבד ממטות מע"ם כלום וכל
המחתים הם של מע"ם. דזה ודאי הוא מקרה דלא שכיח ושי'
מקור חיים תס"ז סק"נ שכתב כן דאף דבדבר יבש אין בילה
מ"מ לא שייך לומר שהכל נפל מאחד מהן וכמ"ש הרא"ם
ותוי"ט תבואות פ"ה מ"ז דכל כאה שהגביה לי לפשר שלא
יעלה עמו מן ההיתר נ"כ אע"כ דס"ל דים ספק בדבר לי
נבלל או לא. ובספק לומרים מחנה מעשר ומחנה חולין
כמ"ש ירושלמי פ"ד דכ"ק ה"ח בהבית והעליה של שנים שנפלו
שבניהם חולקים בחבנים כיון דלית ידע לי מהדין נסב לי
מהדין נסב יחלוקו אף שחלק א' מרובה מחביבו והייט למ"ד
אין בילה וה"נ לי נשחרו מחתים ובבעים יהיו קל"ה למע"ם.
ועתה לי אמרי' ים בילה וחושבים לפי תשבון אמרי' שם"ם
סייבים למע"ם. נמלא דלפי ים בילה הוא להחמיר נלן
ומס"ה ניחא דהנבללים לפי תשבון דהא להחמיר אמרי'
ים בילה :

ועוד נראה עפמ"ם תה"ד שי"ד מובא תו"מ רל"ב ס"י
בהנ"ה דאם שנים הפקידו אצל אחד ונאבדו המטות
אזלי' בתר רובא וכל דפרים מרובא פרים וה"ג כיון דמטות
מעשר שני היה מרובה אם כן לי אמרי' כל דפרים מרובא
נאבדו מטות מע"ם. ומס"ה אף דקיי"ל אין בילה מ"מ הכא
כיון דמסייע לנו כל דפרים מרובא. אמרי' דנבללים לפי
תשבון ולא נשאר כל מטות המע"ם ומס"ה הרמב"ם בחבורו
דמפרש דמיירי במטות מעשר שני מרובה פוסק כאחני' דלפי
תשבון. וכ"כ ש"ך יו"ד שכ"ד סק"ת דהיכא דאזוב מסייע
לאמרי' ים בילה. ובזה ניחא מ"ש רמב"ם פי"ג מהרומות
הנ"ד שאין המדומע מדמע אלא לפי תשבון והקשה מק"ת
תמ"ז סק"ת הא אין בילה ביבש. אך ניחא כיון דשם שייך
כל דפרים מרובא ומס"ה מעטף לומר ים בילה :

(ז) **פ"ט** מפרה ה"ת מים מקודשים שנתערבו בהם מים
לאחרים כל שהוא פסולים. ועי"ש בכ"מ שכתב
די"ל ים בילה בלח ומ"מ פסולים דהזאה לריכה שיעור במנח

היינו בתוך ט"פ דתגבת דנברת לה כמי שיעור . וי"ל עוד דכוותים (פ ע"ח) בגלוחית שנפלו לתוכה מים כל שהות ר"ת אומר יזה שתי הזאות ומקוה על ר"ח לחפי' קסבר יש בילה והזאה לריכה שיעור ולחפי' מלטרפים להזאות מי יימר דמלה ליה שיעורא דשמא רוב שניהם מן השתוים הן ולין בשניהם כדי הזאה כשרה וים לתמוה הרי בר"ה (יג ע"ב) לתמרינן דר"ם שורי ס"ל בפול המלרי שמקלתו השרים לפני ר"ה ומקלתו לחר ר"ה דמוכר גרע לתוכו ונמלה תורם ומעבר מן החדם שבו על החדם ומן היבן שבו על היבן מקום דים בילה ובגלל לפי חשבון שוה בשוה ל"ב ה"ה הכא בגלוחית שנפל לתוכו מים שהוים מכהם לי יש בילה בגלל לפי חשבון שוה בשוה ולם טהן כ' הזאות ודלפי דים הזאה לחת כשרה ממי חטאת ומה קלמר מי יימר דמלה ליה שיעורא . וע"ל לייעב כמ"ם חום' שם (עט ע"ב) ד"ה חגן שהקשו למה לה בטל מים שהוכים ברוב דהא הוי מין במינו ותי' מקום תומרת דמי חטאת לה בטל ה"נ מקום תומרת דמי חטאת לה דכטלמא לפי יש בילה לחמרי' דבגלל שוה בשוה מ"מ הכא מקשים שמא לה בגלל לפי חשבון וי"ל דזה טעמו של רמב"ם דהכא במי חטאת אין בילה לפי' בלא . (ועי' תפארת ישראל פרה פ"ה מ"ג קרוי' שהטבילה במים שאין רואים לקדש מקדשים בה ופי' דלא חייבי' לפליטה בליטהה מקום דבטל במטוטו . ולהלן מ"ם במהני' בין כך ובין כך לה יהכוך לחוכה מים מקודשים פי' דמ"ה לינם בטלים במיעוטם מקום דמין בשאינו מינו הוא ודבריו תמוהים כי מ"ם שבטלים הוא עד פרה פ"ם מ"ח בגלוחית שאין ביטול במי חטאת ומ"ם דהוי מין בשאינו מינו הוא עד דברי החום' הנ"ל דמין במינו הוא :

וראיתי בם' בתר ילחק לחלה סי' י"ב דחירון קושית זו למה תושבים במי חטאת שלא בגלל שוה בשוה טפמ"ם תב"ם סי' כ"ח תות כ"ד להוכיח מזיר (סד ע"ח) דלפר פרה שהוא עם מים לינם מחטרבים יפה עם שאר מים ומי' שם ברש"י דמי חטאת טבים הם . ולכן הכא בהזאה לא בגלל ט"פ חשבון דגרע משאר לה בלם לפי דמי חטאת עם שאר מים לא בגלל יפה ואע"פ דמקשה בוכחים מן דם הניתן למעלה שמתערב עם דם הניתן למטה ולא מחלק דשאני מי חטאת שאינו בגלל יפה משל"ב דם בדם . י"ל במ"ם תב"ם דגם דם בדם אינו בגלל יפה במ"ם שבת (מז ע"ח) דם סמוך וכיון דתרוייהו סמיכי לינם מתערבים ובגללים יפה . ובקשה לי על דבריו דא"ב לינך ילוף ר' יהודה דמין במינו לא בטל מדם הפר ודם השעיר הא י"ל שאני דם דסמיכי ולינם מתערבים היטב וכל לחד עומד בפני עלמו מש"ה לא בטל חד לגבי חבריה משל"ב שאר לה בלא דמתערבים יפה שפיר בטלים . ותו קשה בסומה (טז ע"ב) דקלחתו רבען בלפור מלורע לריך שיטבלע בדם ובמים ובקשה דלמח לא יתערבו יפה הדם דסמיך עם מים דקלישי ולא יטבלע אלא בדם לבדו אי במים לבדם . ותו קשה דחיתח בפרה פ"ה מ"ח ומ"ט שחי שקחות שבחבן היו נקובות זו לד כשפיכת הטד וכו' וקדם לח לחת מהן המים שבשניה מקדשים לף שאין שם מי לפר כלל וכן שוד שם פ"ו מ"ג המקדש בשוקת והטפי בחוכה חע"פ שאין לפר כלל בהטפי מקודם ע"י חבור עם השוקת ומ"מ שחמת קחני בזבחים דשם נפל לחוכו מים כל שהות פסולים וע"ו מקשה מי יימר דמלי שעורא לף ד"ל דהחם מיירי שאין שם לפר כלל :

ומה שמסייע מדברי תב"ם . הנה התב"ם כתב רק דמעלמו לינו מתערב יפה לבל היכא דמערב ליה

ודעת הרא"ם בה' חלה סי' ו' בשותפות נכרי דיכול להפריש מיניה וביה דים בילה בדבר לח ומיסה היא לחה ולא אין לה שיעור מה"ת . והייט דכתי' דרבנן ים

בידים בגלל היטב ופ"ו מכיא רלינה ממכות (ד ע"ח) חבית מלחה מים שנפלה ליה הגדול תייב' לב' לונין שלא יהיו במקום אחד ודוקא יש הגדול דקלי וקיימת לבל שאר נהרות לא דמתערבים מעלמם היטב וכן מיומא (מח ע"ח) דקלמר דמערב דם הפר והשעיר יפה יפה וא"כ הכא במי חטאת הדרת קושית שיוכל למרבבם יפה ויובללו לפי חשבון . ובחמת שאין רלינה מזיר (סד ע"ח) דהחם מיירי שהיה לפר הרבה והמים נעשו טבים ע"י כן לבל לין בהרת לומר דבמעט לפר שורק על מי חטאת נעשו המים טבים וילא מחורה מים :

ובמל"מ פי"ד ממעבר ה"ח מקשה על ה"ט גרוגרות ועשתם דבלה מעבר אחד על הבל מה בפ"מ

בזה שעשתם דבלה דהא גם בגרוגרות כמו שהיו מחבלה יכול לעבר אחד על הבל ט"י בלילה . ול"ע דברי קדשו דהפ"מ היא שבחבלה שהיה יבש רק במחנה מרובה בולל ועתה שעשאן לה לף במחנה מוטעת במכיון לבילה . ופיי"ם שוד שמקשה לפי' ר"ם דמ"ה מפליג ר' יהודה בין מחנה מרובה למועטת . דבמחנה מרובה הייט שהיו המחנות שוות ובמועטת אחד נתן מחנה מרובה ואחד נתן מועט לה מהני בילה דלמא כל חד לה מתרמי דידיה ותייב' שמא מפרים מן הרוב על המיעוט . ותמה ט"ז דבין דקיי"ל יש בילה לף אם היה מהנה לחת מרובה ואחת מועטת בשבולל הכל ומפרים מפרים מהרוב רוב ומהמיעוט מיעוט כי היכי דמהני' במחנות שוות . ולי קשה להפוך דלחפי' במחנה מרובה נמי ליכא שוות דשמא של ג' לנשים היו של חיוב ושל ב' היה של פטור ומוף סוף ליכא שוות בחיובם . ולפי מה שפרשתי למעלה ניחא . ועיי"ם שוד דמפרש בירושלמי פ"ה דדמחי ה"ה דמייתי חזקיה לחר לין בלילה חלה ליין ושמן ור' יוחנן לחר שד כצחים הגבלים דמקשה על ר' יוחנן ממחני' דגם בחמרים דגדולים מזיחים לחרי בילה ותמוה דהא ממחני' הקו' יותר גדולה על חזקיה דליה ליה בלל בילה חלה בלח ותי' דחזקיה ור' יוחנן פליגי בפי' בולל דמחני' . חזקיה ס"ל בולל הייט דוקא והוו לה כיין ושמן ור' יוחנן דקלמר עד כזיחים וע"כ ס"ל דלף שלינם נעשים נוף ע' מהני ט"כ הקשו עליו ממחניחין ותי' דפתר לה עד כזיחים הייט שהחמרים היו קטנים כזיחים ע"ד והנה דבריו מלירים ושמחים . לף ל"ע דבירושלמי מע"ם פ"ב ה"ג במעות מעבר שני וחולין שנחפזרו דהגבלים לפי חשבון ומבית נ"ב פלונחת דחזקיה ור' יוחנן ומקשה נ"ב רק לחר' יוחנן ומחרץ נ"ב תי' זה דפתר לה עד כזיחים והחם לה שייך כלל פי' המל"מ דהא המעות הם תמיד יבש :

ומדרי"ם ח"ח סי' י"ם כתב דרש"י ותו' ניטין (מז ע"ב) ד"ה טבל ס"ל דאין בילה ביבש . ביעקב וכבר שלקחו שדה בשותפות לחמר רבי טבל וחולין מעורבים זה בזה וכתב רש"י אין לך כל חטה וחפה שאין חליה טבל וחליה חולין ולכן כי מעבר מיניה וביה מעבר שלם נמלה מעבר מן החיוב של החיוב ומן הפטור על הפטור וכ"כ חום' . משמע דרק משום דכל חטה מקלחה טבל ומקלחה חולין יכול לעבר מיניה וביה לבל אי לא"ה אין סומכים לומר יש בילה מכ"ד ואין מכאן רלינה ודברי תורה עשירים במקום אחר ויניד עליו רעו ברש"י חולין (קלה ע"ב) ד"ה טבל שכ' דיכול להפרים מיניה וביה משום דים בילה חלה לפי' למ"ד אין בילה מ"מ הכא מודה מעשם הנ"ל דכל חטה יש לגוי ולישראל חלק בה :

(ב) **ודעת** הרא"ם בה' חלה סי' ו' בשותפות נכרי דיכול להפרים מיניה וביה דים בילה בדבר לח ומיסה היא לחה ולא אין לה שיעור מה"ת . והייט דכתי' דרבנן יש

בילה ובכה לפני נימח דאין בילה מ"מ ח"ל שיהי' הכל מבל נכרי והוי רק לישור דרבנן וכן פסק ביו"ד סי' ס"ל ס"ג. וקשה מרח"ם לחידושי סי' ט' שם שכתב טעם על שאור מיוב שנתערב עם טיסת פטור שמוליח חלה ממנה משום דטבל לאסר בכ"ם כמיט וכולה נעשית מבולה לחלה ומשמע דלולת טעם זה לא מהני דאין בילה. ועי' ס"ך יו"ד שכ"ד סק"ח דמחרן דהרח"ם וס"ע ס"ל יש בילה ומ"מ לם הרוב מחנגד לבילה לא לחמרי בילה ומ"ה בסי' ט' שעיסה הפטורה מרובה על שאור החיוב יש טסם שמח טבל רק מן הרוב ולכן צריך לומר טעם משים מבל במשהו ושפי"ז ניחא מ"ם כ"י סי' ס"ל בשם מ"כ בעיסת נכרי שנחערבה בעיסת ישרחל דאין בילה וקשה לין מזכה שערה לבי חרי דהה פסק בש"ע שם ס"ג בלותה טובדה בשוהפות ישרחל ובכו"ם דלם יש בחלק ישרחל כשיעור חייבה ויפרים מיני' וכי' דיש בילה ולהנ"ל ניחא דהמ"כ מיירי שהי' רוב טיסת נכרי עיי"ש מש"ה לא לחמרי בילה ומ"ש המ"כ והרח"ם פליני דהרח"ם בסי' הנ"ל כתב דעיסה לח והוי כיון ושמן והמ"כ כתב דבעיסה לין בילה רק ביין ושמן דוקא. ובמל המ"כ הוא מהר"ם מרוטנבורג כמ"ש בהג"ה מיי' סוף ספר זרעים והיא בשו"ת מהר"ם דפוס פרלא סי' תכ"ג. ומהר"ם פ"ל דלפי' בעיסת חיוב מרובה ומסיים רוב מ"מ לין בילה כמ"ש בשו"ת מהר"ם דפוס בערלין סי' ל"ט סמוד קכ"ב:

ועיי"ש בשו"ת מהר"ם דדוקא נקט בחלה פ"ג מ"ח הטובל שאור מעיסה שלא הורמה וכו' דלמעמת מניד ולא בטל ומהפעם לכל מקום אז שרי להפרים מיני' וכי' אבל בעיסה לא לחמרי' בילה והוא להפוך מדעת תה"ד סי' ק"ן דבך עיסה בעיסה יש בילה ולא בשאור.

וביו"ד ס"ל ספ"ח במחמד אם מלא יחר על מדתו מוליח עליו ממקום אחר לפי חשבון וכי' ע"ז ושי"ך שם ולא מיני' וכי' שמא יפרים מים ולא יין והנה הדבר יפלא דודאי מיני' וכי' מדיף דים בילה בלה כמ"ש ר"ם ורע"ב פ"ה דמעשרות מ"ו חלה הכוונה בפ"ז ושי"ך כמ"ש ביד שאול דאלו מפרים לפי כולה ודאי מיני' וכי' מדיף ומזה מיירי הר"ם ורע"ב אבל כשמפרים לפי חשבון אסור מיני' וכי' שמא יפרים רק מים וח"כ נלמד דדעת ש"ע דבלה לפי' אין בשאיט מיט ביין ומים יש בילה (דלא כמ"ש בנאר יאהן ת"ח ס"ם י"ב דבשני מינים לכ"ע אין בילה). ועי' בביאי דוד שם דמפרש בפ"ז ושי"ך בפשוטו דאין בילה בלה ולא מהני להפרים מיני' וכי' לפי' לם מפרים לפי כולה והא דכ' בסי' שכ"ד ס"ח בנתערב שאור טבל בעיסת פטור דמפרים מיני' וכי' הייט משום דנעשה טוט טבל משא"כ הכא דבמים ל"ם טבל נמור דמין בשאיט מיט הוא ושוד דמים אין בנעשים בסוג טבל כלל שכ"ד ולי אפשר לומר בן דהט"ז והש"ך חולקים על הר"ם והרע"ב שבתבו דיטול להפרים מיני' וכי' ולא יזכירו דבריהם כלל:

ומה שכתב ש"ך שם שכ"ח בזיתי מסיק שנתערבו עם זיתי ניקף דח"י להפרים בשרוב מיני' וכי' ח"ח לומר דבעעם משום אחר מפרים מיני' וכי' אבל לא בלה להפרים ממקום אחר אין סומכים אבילה דהוי כדבר שיש לו מחיריס כמ"ם מהר"ם דפוס בערלין סי' נ"ט וכ"כ ריטב"ח ר"ה (יג ע"ב) בשם רשב"ד דאף אי יש בילה מ"מ היכא שיש חקנה ליזול בשר השרשה אין סומכים אבילה דשמא לא יגלול יפה:

(נ) **בתה"ד** סי' ש"ד מוכח מ"מ רל"ב ס"י בשב"ה בנאבד משות משורבים של כמה בעלים

זה היכא שהמעות אינו מעבע מבוש. ואלו הי' בעין הי' יכול להחליפו במעבע אחר לא שייך לדון בזה על בילה כלל ואפי' למ"ד אין בילה מ"מ חולקים לפי חשבון דבל הטעם דאין בילה משום שמא לא נבלל יפה ומקיל מהאי כחו מהאי לבל כיון שאין המעות מבוררים ומבוימים י"ל על כל מעבע שהי' לראובן כחו של שמעון וכן מעבע זה לא שייך לומר בל דפרים מרובה דאין הרוב מבורר ומבוש. וכן אין לומרים בזה הממ"ה ואפי' הי' מעורב נם משות הפקך בעלמו נ"ב מפסיד. וזה נלמד מחום' ניטין (סו ע"א) ד"ה בדי ורח"ם שם נבי מחמרת לייפות לם בחו דבין דהחמרת לא הי' מבורר משלם חלקו של ר' חבינא לא שייך לומר דשלו הבל נפסד חלא לפי חשבון. אך לם הי' לב"ח אין מעבע מיוחד ומבורר אז הפקך אינו מפסיד בלום לם שרוב מיבשות היו שלו דאין הולבים בממון לחבר הרוב. ולם הפקך בין המפקידים לבד לחמרי' בל דפרים מרובה פרים ולם הגוב הי' ישרחל הוי קבוע וכמחלה של מחלה:

והנה המה"ד לא הזכיר בבל דבריו מעניין בילה בלל ולבאורה אי יש בילה ביבש הדין נותן שיהי' לפי חשבון. ובפרט קשה מאד דלא הביא ירושלמי ב"ק פ"ד ה"ח שלשה שהטילו לבים ועגנו בך הם חולבים (לפי ערך) ומקשה והאני בחביות (בהביות והטלי' של שניים שנפלו) שמחלה לזה ומחלה לזה אר"ם שלשים נסות הן ולא ידע אי מן הדין נסיב מספק חולבים לבל אחביות (קלי של המשות) דקות הן ואפשר לגלול וא"ב מפורש בירושלמי בנגדו דרב אחביות דנסות הן ואינם נבללים לבן חולבים לבל במשות דקים יש בילה וחולבים לפי ערך. ואף שביבש אין בילה ל"ל דב"ז באיסור דהולבים לחומרא לבל שם בממון שאין לאחד מוחזק וזבות שביהם שוה לחמרי' יש בילה אפי' ביבש. והא דבאמת למה לא לחמר בירושלמי בל דפרים מרובה פרים בש"ם הה"ד י"ל בש"ם ליון ירושלים דה"מ לחמרי' בל דפרים מרובה היכא שאלו דיוט על מה שפי' לבל הבא ביון דדיוט רק על השאר ולא על הגובה אין מועיל לנו ס' בל דפרים וה הפי' בירושלמי שם דמש"ה ל"א בל דפרים דאין קיימים בגובה אלא בחתי דאשתייר ואח"ב דהה חי' זה דסוף סוף עיבר החאלת הספק טובע מן הגובה. ופי' נה"מ רל"ב סקט"ז שב' בהאלע בן דלא לחמרי' בל דפרים רק בשדיוט על זה שפירש לבל בשדיוט על השאר אין מועיל ס' בל דפרים מרובה והנה בירו' מוכח שאח"ב דהה ס' זו וכן עי' ש"ת רעק"א רל"ח לוח ט' שהקשה בט הגאון ר' שלמה לונר ז"ל בימחות (פב ע"ב) בנתן סאה ונפל סאה דבתב רש"י דבאחייר רובו הייט עד י"ם סאה יכול לבטוח בן ותמה הרי בשבטל נפל מהאחרונות לפי חשבון א"ב בל פעם שבתן לחוכו משקה פוחת בנפילת המים ויבול לבטוח בן שלשים פעמים ויותר ועדיין ישאר רוב מים ואי' בין דרוב מים אין לסמוך ט"ז שבטל לפי חשבון דאדרבה לחמרי' בל דפרים מרובה ונפל בולו מים הרי אף דיש על הגאר מ"מ מסיים בל דפרים מרובה פרים ואף הגוב הי' ישרחל הוי קבוע וכמחלה של מחלה:

והנה המה"ד לא הזכיר בבל דבריו מעניין בילה בלל ולבאורה אי יש בילה בינם הדין נותן שיהי' לפי חשבון. ובפרט קשה מאד דלא הביא ירושלמי ב"ק פ"ד ה"ח שלשה שהטילו לבים ועגנו בך הם חולבים (לפי ערך) ומקשה והאני בחביות (בהביות והטלי' של שניים שנפלו) שמחלה לזה ומחלה לזה אר"ם שלשים נסות הן ולא ידע אי מן הדין נסיב מספק חולבים לבל אחביות (קלי של המשות) דקות הן ואפשר לגלול וא"ב מפורש בירושלמי בנגדו דרב אחביות דנסות הן ואינם נבללים לבן חולבים לבל במשות דקים יש בילה וחולבים לפי ערך. ואף שביבש אין בילה ל"ל דב"ז באיסור דהולבים לחומרא לבל שם בממון שאין לאחד מוחזק וזבות שביהם שוה לחמרי' יש בילה אפי' ביבש. והא דבאמת למה לא לחמר בירושלמי בל דפרים מרובה פרים בש"ם הה"ד י"ל בש"ם ליון ירושלים דה"מ לחמרי' בל דפרים מרובה היכא שאלו דיוט על מה שפי' לבל הבא ביון דדיוט רק על השאר ולא על הגובה אין מועיל לנו ס' בל דפרים וה הפי' בירושלמי שם דמש"ה ל"א בל דפרים דאין קיימים בגובה אלא בחתי דאשתייר ואח"ב דהה חי' זה דסוף סוף עיבר החאלת הספק טובע מן הגובה. ופי' נה"מ רל"ב סקט"ז שב' בהאלע בן דלא לחמרי' בל דפרים רק בשדיוט על זה שפירש לבל בשדיוט על השאר אין מועיל ס' בל דפרים מרובה והנה בירו' מוכח שאח"ב דהה ס' זו וכן עי' ש"ת רעק"א רל"ח לוח ט' שהקשה בט הגאון ר' שלמה לונר ז"ל בימחות (פב ע"ב) בנתן סאה ונפל סאה דבתב רש"י דבאחייר רובו הייט עד י"ם סאה יכול לבטוח בן ותמה הרי בשבטל נפל מהאחרונות לפי חשבון א"ב בל פעם שבתן לחוכו משקה פוחת בנפילת המים ויבול לבטוח בן שלשים פעמים ויותר ועדיין ישאר רוב מים ואי' בין דרוב מים אין לסמוך ט"ז שבטל לפי חשבון דאדרבה לחמרי' בל דפרים מרובה ונפל בולו מים הרי אף דיש על השאר ממ"ם ס"ב מ"ה הנבללים לפי חשבון לחמרי' יש בילה אף דמש"ם הוי דשיל"מ ומוכח דבילה מדיף מרובה דרוב הא לא מהני בדשיל"מ ובילה מהני ומש"ה היכא דיש בילה דוחה ומדיף מבל דפרים מרובה ויש לדחות פי' זה שפמ"ם רמב"ם פ"ו ממש"ם ה"ח דשם מיירי שהי' המעבר מרובה ואז מסיים בל דפרים מרובה פרים לם' יש בילה והנבללים לפי חשבון בי מסחמת השאר הוא של חולין והא לחמרי' יש בילה הוי לחומרא:

וצריך לדחוק ולומר דס"ד כפי' הירושלמי דמיירי במטות שאינם מסוימים ומש"ה הוי ההפסד לפי ערך וזה הפי' מ"ם בירושלמי במטות דקן וכגלים היינו שאינם מבוררים של מי הם משא"כ בחבנים נסות ומיוחדות לכל אחד וא' ומש"ה תולקים ולכן לא שייך שם כל דפרים מרובה אך קשה בחבנים למה תמרי בילה ולא תמרי כל דפרים מרובה כיון דמיוחדות הן ואולי י"ל דמיירי שגנבם ישראל והוי קבוע לו לפי' עכו"ם לפמ"ש קה"ת רל"ב סק"ב דע"כ לא חלקו בין לקח ישראל ללקח עכו"ם חלה בלקח מחצה חניות מוכרות בשר שחוטה וא' בשר נבלה דכיון דאיסור נבלה ליהא בנכרי מש"ה אין בו דין קבוע כיון דאין הספק נוגע אליו כלל אבל באיסור גזל לנכרי מלווה כמו ישראל ל"ב מה לי לקח ישראל מה לי לקח עכו"ם ולפי' לקח עכו"ם חלה בפניהו תמרי כי' דין קבוע כמחלה על מחלה:

ועי' תי"מ קס"ד ס"ג בהבית והעלי' של שנים שנפלו שם נשברו מקלח החבנים חולקים החבנים השלימות והשבורות נראה דאין הפי' דתולקים לפי ערך אלא סוה בשוה כמ"ש בירושלמי דבחבנים נסות לכ"ע אין בילה ומחלה לזה ומחלה לזה:

(ד) **בשבות** (ד ע"ח) חביח מלאה מים (כן היא בירסת רש"י וני' תוס' יין) שנפלה לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה ודוקא לים הגדול וקיימת לבל נהרות דעלמא לא. והנה לקמיה קשה למה לא תמרי דנבלל ומהערב יפה ונתבטל במי הים ועי' חוות יאיר סי' קו שהניח סוגיא זו בצ"ע. ול"ק כמ"ש ריטב"א בשם ר' משה הדרשן דהים הגדול מימיו מלוחים וכבדים ואין המים מתערבים יפה ול"ד לכל בילה בלח, ובהג"ה סי' בח מקכ"ד כתב לקמן ים בילה כ"ז רק ע"י פעולה לדם שבולגם ומתערבם לבל מעלמם לימם נבלעים ומש"ה ים הגדול דקלי וקיים ליה נבלל מעלמו משא"כ בשאר נהרות שמימיהם רלים תמיד הוי הבלילה ע"י פעולה ומהני ועי' בקונטרס לחרון לפ"ע הרב מ"ח חל"ח על מה שכ' הב"ז ס"ס תל"ח בשחט בהמה וחי' ונתערב דמם בי"ל דמוהר לבטוח ע"י דקירה לחת לפי' לא חפסיק לבטוח כל הדם דהא קיי"ל יו"ד כ"ח דח"ל לבטוח כל הדם דדרסי' דמו לפי' מקלח דמו וכלן שנתערבו הדמים ה"ל לומר שמא נשאר במקום לחד דם חי' לבד בלא דם בהמה דהא נתערב הכל ואין חלק לזה בלא זה כמו בכל איסורים דלא בלח בטיל בם' ולא לחמרי' שמא נשאר האיסור במקום לי' בפ"ע וכ' בקו"ח דזה ליו דלא דם בילה בלח מ"מ י"ל דלא נתערב ע"פ חבנון בשוה והביא רלי' בשרה ממקוחות פ"ו מ"ד נפל לחוטו יין ושט מקלח מרחיו הרי דם בחערובות במקום לי' יותר מבמקום לחר. וקשה על דבריו דהא בר"ה (נ ע"ב) סמכי' דנבלל בחבנון שוה ישן וחדש בפול המלרי לטבר נרט לחוטו ועכ"ל כחילוק החב"ם דשא"ה לוכר נרט וגולל בידים שפיר מהערב היטב לבל הבא לדם ליטו נבלל יפה מעלמו. וקשה במנחות (מב ע"ב) ס"מ טעימה פטולה שאם טירה נבט נסיון ההכלת ביורה פסל אח כל היורה לנבט חכלת וקשה למה לא נתבטל ונבלל דהא לח הוא ומעם הוא ואולי י"ל משום תומרת דהכלת לא מהני בילה וביטול כמ"ש לעיל לוח לי' בזבחים (פט ע"ח) משום תומרת דמי חטולח לא י"ל שא"ה דכחיב כליל חכלת והייט דלריך שיהי' כולו וכליל בהכשר ולא סמכי' לביטול:

(ה) **מקח** הס"ז סק"ג מקשה למה בחרומות פ"ה מ"ו המדומע לפי חשבון הא לין בילה ביבש ותי' דלמ לין בילה מ"מ לא שייך לומר שהכל נפל מלחר מהם

וכמ"ש ר"ם ותוי"ט פ"ב דחרומות מ"ז דכל סלה שהנגבי ל"ל שלא יעלה עמו מן ההיחר ג"כ והנה ודאי כן הוא דלין בילה היינו מספק אמא לא נפל לפי חשבון לך סוף סוף קשה דלמא נפל מלישור יותר ולמה לפי חשבון ובאחר יאחז לא"ח י"ב תירן דשם הוי חרי דרבון דבעחת שהי' מדומע חחלה לא הי' לאסור רק מדרבנן וגם עכשיו שמדומע לפי החשבון נ"כ ליט לנו דרבון ובחרי דרבון יש בילה לפי' ביבש. ויש לדחות. ועוד תירן דמיירי במדומע בלח בלא ותמוה מלד דוחלי דמיירי ביבש עי' רמב"ם פי"ג מחרומות ה"ד מירושלמי דמיירי בדברים שלין נבלעים ועי"ש ברמב"ם שכחב כגון חבנים לו קמח והוי קמח יבש ביבש ועי' מהרי"ט ח"ב לא"ח סי' ל' שכחב דלפי' למ"ש חה"ד סי' ק"ן דקמח הוי לח מ"מ בלילה דמסקין עדיף והו"ל להביח דברי רמב"ם חלו דקמח ליט נבלל כמסקין (ועי' פר"ח יו"ד ק"ם בק"ג הביח רלי' מירושלמי חרומות פ"ד ה"ז דהא דים בילה ביין והמן לחו דוקא וה"ה בקמח דליחח שם בחחנים שחורות ולבטח כן פדי' חומר טוחן ומחיר ותש"ג דלין בילה חלה ביין והמן מודה הכא שהן נבלעות ים לדחות דלייטו דלף דקמח לא הוי לח בלא מ"מ החם סוף סוף לין כמרחה על החחנים ניבר) וכ"כ חו' חולין (ק ע"ל) ד"ה בשקדם דלין רלי' לרבי' לפרים מלין המדומע מדמע חלה לפי חשבון ולא לחמרי' שיעבה הכל הרומה דים לחלק בין דבר יבש לדבר הנאכר ע"י בלישה והעיקר נראה דבביטול לישור לכ"ע ים בילה דחלוי רק בטעם וכמ"ש בקו"ח בש"ע הרב הכ"ל דאם ים ס' נהבטל טעמו מחמת עולם משעה וקליטחו חע"פ שלא נחפשט בשוה וכ"כ חוס' בכורות (כג ע"ל) ד"ה נבלה לעניין לילה כל משהו ומשהו שנכנס בבית הבליעה קמח בטל ברוב (ולפ דבינים ליטו חלוי בטעם מ"מ לא חמור יבש מלח) זולחי בבשר דחיח בי' פילי כחב פר"ח ל"ח סקי"ח דלא מהני שעים דח"י עד כמה מחפשט וכ"כ ח"ד בם י"ד וכ"כ עוד ס"ם ל"ז לענין פח בחטר שעשו בחלי' דלא מהני ס' מבני שים בפח בקטים וח"י עד כמה מחפשט מחמת הבקטים (ועי' פמ"ג שחולק) ועי"ש בפר"ח דמביח מיו"ד קל"ד ס"ח ביין נסך שנפל ע"ג עבים מבוקטות דמהני שעים לפ דגם שם י"ל דליטו מחפשט בשוה ומחלק בין בשר דחיח בי' פילי לעבים ולילי מבין לח חלוקו:

(ו) **בשורה** מהר"ם מרוטנבורג דשם בשרלין סי' ל"ב הקשה במנחות (לא ע"ח) חא"ם שזורי פ"ח נהערב לי טבל בחולין ושחלחי לח ר"ט ול"ל קח מן השוק למה לו ליקח מן השוק ולמה לא הפרים מיני' ובי' משום בילה ומירן דחין בילה ביבש חלא בין ושמן וחמוה מלד דהא המ"ד הוא ר"ם שזורי והוא ס"ל שם (ל ע"ב) בשל המלרי לוכר נרט בהוטו משום דים בילה לפי' ביבש. וכמו כן קשה לי מ"ש ר"ן ע"ז (סב ע"ב) לר' יוחנן ור"ל דטבל לא בטל משום כהחירו כך ליסורו והא' חוס' ד"ה טבל למה לי משום זה הא טבל הוי דש"ל ומ' ר"ן דמיירי שלין לו טבל ממקום לחר להפרים ולא יוכל להפרים מיני' ובי' משום דחשבר דר"י ור"ל ס"ל דחין בילה הלכך ליכא למיחש שמא בחוה שיפרים ים יותר פטור ממה שרחוי לפי חשבון ולא הוי דש"מ לכך לריך לטעם כהחירו כך ליסורו וק' מה מסופק הר"ן על ר' יוחנן דהא בירושלמי מע"ש פ"ב ה"ב דשם ר' יוחנן דמד כויחים ים בילה ביבש:

והתי' הכחוב על ק' מהר"ם מרוטנבורג הוא כמ"ש בשורי חכן ר"ה (נ ע"ב) דלא רלה ר"ם שזורי להפרים מיני' ובי' משום פסידא שהי' לריך להפרים תרומת

ומעכר לפי' על חולין שהתרומה זה והי' מפסיד כשיעור הרומת מעשר של התולין לכל כשמפרים ממקום לאחר מפרים רק כשיעור המגיע לשל עכל וכמ"ש בפ"ג דחלה מ"ט

בויתי מכיר שם יש לו פרנסה ממקום אחר מוליך לפי חשבון ואם לאו מוליך תרומה ותרומת מעשר לכל וכמו שכתב רמ"י חולין (קלה ע"ב) ד"ה טבל :

סוגיא כח .

ישן מה דינו

(א) **ישן** מצטרף למנין כמ"ש תו"ח כ"ה ס"ו בשם מהר"י כי רב ותשוב ועיי"ש בט"ז סק"ד דחולק ע"ז ומקשה על דין זה מרכבה קשיות ועיי"ש בפמ"ג שמיישבם . והנה מה שמקשה מוהר שערית על היפך רוחת דמכחבת עיי"ש דקאי רק על שינת הלילה דכתב דלית בר נש דלא טעים טעמת דמוהת בלילה ורוחת מסחבת שרית על הלי נופל וכו' . ומה שכ' ס"ז דיפן ראוי לבילה ומ"מ אסור לנרפו לכתחילה כיון דיכולים להקיט . ל"ש דהא בב"י בשם התשוב כתב להפוך דיפן ליט ראוי לבילה ועי' ניטין (ע ע"ב) יפן ליט מחוסר מעשה ויש לחלק . ועי' שו"ת מהרי"ח תו"ח סי' כ"ו דמקשה על ט"ז שכתב דוקא בקטן מכשיר ריב"ל בברכות (מז ע"ב) להצטרף משום דח"ל לעשותו גדול משח"כ יפן כיון שחשבר להקיטו משנהו למה נצטרף לאותו כשהיה יפן . ומה עליו דהא ריב"ל אמר שם חשעה ועבד מצטרפים לפי דיכולים לשחררו וה"ה כיפן חש"פ שיכולים להקיטו מצטרף . ולק"מ דודאי דהפשר ממון לשחרר טבדו לא מקרי בידו וכמ"ש ר"ן פסחים (ל ע"ב) דהיכא דמחוסר ממונא לא אמרי' כי' הואיל . ול"ק לפ"ז מה מקשה שם על ריב"ל דעבד מצטרף מר' אליעזר שמחרר טבדו שחרר לין לא שחרך לא הל"ל דהיכא דלין החזון שם וח"ל לשחררו מהני וה"ל מפני שהי' בעליו וכי' יכול לשחררו כמי שחרור דוקא . לק"מ דהא דהותר לר"ח לשחררו הוא משום דמטה היא ואי נימא דדיעבד מהני בלא שחרור ל"ש עשה דוחה ל"ת ושוב לאסור לשחררו וע"כ מדשחררו ר"ח נלמד דכלי שחרור אסור לנרפו . ועיי"ש כמהרי"ח שפירש בחנור להפוך מטותו החמיתית :

(ב) **ישן** שהזיק חייב וכמ"ש מהני כ"ק (כו ע"ח) כין ער כין יפן חייב ועיי"ש (ג ע"ב) דהוי חב לנזקין ושם (ד ע"ח) יפן דרכו להזיק כיון דכייף ופשיט תורתי' הוא ועי' ירו' שם פ"ב ה"ח מובא בתו' וכי"ף ורא"ש שם דוקא שם היו כלים מונחים שם בשעה שהלך ליפון חייב אבל שם בשעת שינתו הוחא הכלים פטור ועי' הום' כ"מ (פב ע"ב) ד"ה וסבר דשעם ירושלמי דחוחם נמור פטור וכ"כ שו"ת הרא"ש מובא בשומ"מ חכ"ח וכי"ו מובא שם ס"ד וכ"כ תו"מ שע"ת ס"ח וכ"כ כ"י כ"ק שם :

ובאמין כ"ק (כו ע"ב) כהב בשם ר' יונתן נבי חבן מונחת לו בחיקו דאפי' הונחה בשעה שינתו חייב ולא דמי לזה שיפן ולא הי' אדם סביבו וכא אדם ויפן חגלו וכימת היפן הרחבן את עין השני שפטור דאין בשעם דפטור משום דלא הל"ל ידיעה אלא משום שזה השני פשע ושינה כמה שבכב חגלו אבל זה שנשברו כליו בזה החבן מה שנו עבד ומדלא מחלק דמש"ה פטור אם בימת עין תכרו משום דשמה כל הפשולה בשעת שינה משמע דדעתו דאפי' הומחה בשעת שינתו והזיק בשעת שינה נמי חייב ולדעתו כ"ל דהא דפטר בירושלמי על הכלים שהונחו בשעת שינה דוקא אם היו הכלים של מי שהניחם ומש"ה פטור משום שמינה ופשע במה שהניחם שם אבל אם הניח כלים של אים אחר היפן מיב . וק' לי לדעתו למה קאמר בגמ' הי' הבן מונחת לו בחיקו ועמד ונפלה חייב אפי' לא ניער כלל ולא עמד אלא נפלה בשעת שינתו נמי חייב כמ"ש דזה שנשברו כליו בהחבן לא פשע ולא עבד שיטו . ולולא דבריו ניים מחלקים דמש"ה בירושלמי פטור אם בשעת שינתו הונחו הכלים משום דגם היזק הי' בשעת שינה ומש"כ הכא דאף דהונחה החבן בשעת שינה מ"מ כיון דנעשה היזק כשעמד בשעה שניער חייב דבר דעת הוא והוי לי' למידק :

ולענין בושת מהני כ"ק (פו ע"ב) יפן שביים פטור והמביים את היפן חייב ואם מת הוי ספק לי משום כיסופת הוא והא ליח לי' אי משום זלוחת היא והא אולי' . ועי' ל"ל כי' ה' לענין נלות שכ' דאשה שלקחה הילד מן העריסה לתוך המטה והכיחהו ליפן ותוקעו בשינה הוי מועדת דהו"ל להסוקי אדעתיה שמא החפך עליו אבל בשלה שהי' יפן מחחלה כשלקחה האשה הילד אל המטה ולא ידע כלל הוי אנום ופטור מגלות ומביא רפי' מירושלמי הנ"ל וכיון דלהיזק פטור מכ"ש דפטור מגלות דבב"ק (כו ע"ב) אפי' מה דלנזקין חייב פטור מגלות דכ' מכה נפש בשגגה ולא מקרי שגגה אלא אם הו"ל ידיעה מהחלה וזה לא הכיר בו :

(נ) **בניטין** (עח ע"א) נתן לה גט כשהיא יכנה לא מהני עד שיאמר לה כשיעורה הא ניתך ועיי"ש ברא"ש אפי' אמר לעדים ראו גט שלחי נתן לה ג"כ לא מהני ועי' בר"ן דהחברון הוא משום דלא מנטר ורחה דגם רא"ש שכתב הטעם משום דאין דעת ליכנה לכך לא מהני ורשב"א שכ' משום דאין ליכנה יד . עיקר כוונתם ג"כ דאין הגט מסתמר כמ"ש ר"ן . דהלא מפורש בניטין (ע ע"ב) דלוה לכתוב גט והא"כ יפן לא נתבטלה השליחות ולא דמי לנשתטה דאיט מתוסר מעשה ועכ"כ דיפן הוי בר דעת וכ"כ תוס' סנהדרין (מו ע"א) ד"ה אימת דיפן אפי' בשעת שינה לא נדמה לענין קרבן ושוד דאל"כ יקשה מרשב"א שכ' הכא דאין ליפן יד . תדידי דביבמות (נד ע"א) כ' רש"י דיפן איט בר דעת ואין קניט קנין ביבמה וכן כ' דעת הום' שם והרשב"א חולק וכתב דלא נרע מבת שלי' מזיד ושונג דקנה הע"נ דאיט מכוון לקנות אלא יפן לא קנה משום דאיט מכוון לביאה הרי דרשב"א מדמה יפן לבת שלי' מזיד ושונג ומ"ל דיפן הוי בר דעת . אע"כ דהא דכ' הכא דאין לה יד היינו כמ"ש הר"ן דלא מנטר . וגם עי' כ"י אה"ע ס"ס קל"ח שכתב דהכן גם לשלוחה אף כשהיא יכנה מהני כיון דשלוחה יש לה דעת ומקשה דח"כ גם בשחטית למה אין קבלת שלוחה מהני נימא ג"כ דשלוחה הא יש לו דעת אע"כ ל"ל דהיכא דהיא יכנה בת דעת לא מהני קבלת שלוחה אע"פ דהוא בר דעה ובטלה השליחות כשחטית אלא טוען כ"י הכא כיון הוי בת דעת אלא דאין קבלתה מהני משום דאיט משתמר בידה ולכן כיון דכל החסרון מפני דאיט משומר מהני קבלת השלים כיון דמנטר . ועפי"ז ניחא מ"ש מחנה אפרים ה' חלר סי' י"ב שהמה לפי' רשב"א ור"ן דיכנה אין לה דעת ויד . למה

מהני לם נתן לה נעי בשינתה וחמ"כ כשעורה לחמר לה הת ניתך יהת תשיב עלי ניטך מע"נ קרקע ולפמ"ם לק"מ דהת בחמת מונת בידה דים לה יד תלת שלת הי' משחמר וכשחומר חח"כ הת ניטך מהני :

ומה שכתב רם"י ביבמות שם דיבן חין קניט קנין . נ"ל כוונתו דחף דח"ל כוונה למנות יבום לחכל עכ"פ בעי' כוונה להמעשה דחל"כ הוי מהעסק בעלמת וכמ"ם שם נהבון להטית בכוחל ופטיח ביבמתו לת קנה וכן נפל מן הגג וכו' ביבמתו ל"ק ומם"ה לם כת עלי' יבן הוי מהעסק ולת קנה וזה פי' נמ' שם דכ' יבמה יבת עלי' שיהבוון למעשה וכן הוח בחה"ע קם"ו ס"ת לכל לם לה נהבוון לביחה כלל כנון יבן וכו' לת קנה :

ובמה"א חגר סי' י"ב נסתפק בנהן מהנה לחיקו בשעת שינה לם קנה וע' בשו"ת רעק"ת ח"ב סי' נ"ב דהעלה דלת מהני לת מבעי' לשיטת רם"י כתובות (לה ע"ת) דמה שקונה כשהות בידו הוח מדין הנבהה לו משינה דפשיטת דלת שייך קנין בידן חלת לפי' לדעת הוס' שם ד"ה דלי בעי נתין וכו' דוה נופל קנין מה שהות בידו מ"מ בשן לת מהני דלת עדיף מבט דלת מהני :

ואם נתן נט לחגרה והית ישנה דעת רחב"ד דמהני ורשב"ת ניטין (עח ע"ת) חוכך בדבר וע' מח"ת חגר סי' ע"ו דחף דקיי"ל דלת מהני זה רק בחגר דלתהת דמשום יד לחתרבי לכל בחגר דנברת דמשום בליחות הוח י"ל דמהני דהת כשטלוחה מקבל חין זה מנרע מה שהית ישנה ועי' סו"ת רעק"ת סי' הע"ל שהעלה דמהני נתן נט לחגרה והוח ישנה :

(ד) **בתשב"ץ** שמובת ב"י לה"ע ר"ם מ"ב כ' דיבן שקידם לת מהני ועי' שהילת יעב"ן ח"ב סי' נ"ז חות ג' בת על לחה כשיבן וילדה לת קיים פו"ר דיבן חין מעשהו מעשה והית דל"ה (כת ע"ב) היבן בבמיני בכוכה ילקה נרחה דלתו מלקיות מחם תלת קלי בחיסור מלקות דבלח"ה ק' הת כל הוסיף הוי לתו שבללות וחין לוקים עליו ועי' רמב"ם פי"ט מסנהדרין דמנה כל הלוקים ולת מנה כל הוסיף ועי' יוס תרומה ופמ"נ פהיחה לתו"ת ח"ת ל"ז :

ולענין עירוב קיי"ל תו"ת ח"ת כר' יוחנן בן נורי הוחיל ועישור קנה יבן נמי קנה . ועי' סנהדרין (פה ע"ב) ננבו ומכרו יבן מהו דתך עימור בכך תו לת חיקו :

(ה) **וב"ז** בינן לכל מהנמנה דהייט נים ולת נים הוי ככל הדם כמ"ש בכתים (קח ע"ב) ומגילה (יז ע"ת) ויבמות (נד ע"ת) והשב"ן בב"י לה"ע ר"ם מ"ב :

אות כ . סוגיא כט

כבוד ציבור

ציונים · ומראה מקומות

מתני' מגילה (כד ע"ת) . וגמ' (סם ע"ב) . יומא (פ ע"ת) . ניטין (ם ע"ת) . סוטה (לם ע"ב . מ ע"ת) . חולין (כד ע"ב) ת"ר נתמלא זקנו ורמב"ם פ"ח מתפלה הי"א . ירושלמי יומא פ"ז ה"א . ירושלמי מגילה פ"ג ה"א בחומשין . שם ריש פ"ד . או"ח ס"ג ס"ו . קמ"ג ס"ב . קמ"ד ס"ג ומג"א סק"ז . סי' קמ"ח . תר"צ ס"א :

(א) **בבל** מקשם דחמרי' בגמ' משום כבוד נבור לי הנבור יכולים למחול על כבודם עי' ס"ג בשם ריח"ו מגילה (כד ע"ב) דחם חין הנבור מקפידים על כבודם שרי וכ"כ ב"י לח"ח כ"ג נבי ס"ן שלת נתמלת זקנו דמהני מחילה וכ"כ ב"י שם קמ"ג בשם ר' יהושם ומרדכי ס"פ הקומן רבה וכ"כ סר"ח לח"ח כ"ג סק"ד וכ"כ פמ"ג לח"ת קכ"ח מ"ז ס"ק ל"ם נבי פותח לת ישת לת כפיו . לבל מצו"ת רשב"ח מובת ב"י לח"ת קמ"ד נבי חין נולים נרחה דלת מהני מחילה בכבוד נבור וכ"כ ב"ת ופ"ח לח"ח כ"ג סק"ב דחל"כ כל הני תקנות שתקנו חכמים מפני כבוד נבור שלת לנלול ס"ת בלבור וכן חסה לת תקנת בלבור ופותח וקנן לת ישלו לת כפיהם חם לחה לומר דרשחים למחול לת הומילו חכמים בתקנתם כלום דכל נבור ימחלו ותו דנעשו ישרחל לנודות לנודות נבור זה ימחול ונבור זה לת ימחול חלת ודחי שחין בידם למחול לעקור תקנת חכמים . ולכחורה קשה עליהם מסנהדרין (מז ע"ת) דחמר נבי חזקי' מלך יהודה שנירר לח עלמות לבניו משום כפרת חבין ומקשה ומשום כפרת לבניו משמו לי' ליקרת דישרחל ומפני ישרחל ניחת להו ומחלו יקרייהו הרי דיכולים הנבור למחול על כבודם . ונרחה דדוקת היכת שתכמים תקנו לזוה תקנה לת"פ שטעם התקנה היח משום כבוד נבור מ"מ לינם יכולים למחול כדי לעקור

תקנת חכמים משח"כ החס דלת הי' שום ביטול תקנת חכמים נרחה דיכולים למחול על כבודם :

(ב) **דעת** הנ"ה מרדכי ניטין (ם ע"ת) בשם הר"ם משתנן הת דחמרי' לין קורים בתומשין לו לין נולים ס"ת משום כבוד נבור לייט רק היכת דחפסר לקרות בפ"ת לחרת ולת תיעקר תקנת חכמים לבל לם לי לחפסר לקרות בפ"ת לחרת נדחה כבוד נבור משום תקנת חכמים שיקרלו בחורה . וח"כ לדעתו לין שום לימור נדחה מפני כבוד נבור . והת דביומת (סח ע"ב) קורת כ"נ וכפשוט שבחומש הפקודים בפ"פ לפי שלין נולים ס"ת בלבור תע"פ דדבריס שבכתב לי לחה רשחי לחמרס בפ"פ כמ"ם תמורה (יד ע"ב) הרי דמחירים לימור מפני כבוד נבור י"ל כמ"ש תו' יבמים שם ד"ה ובשוט דלין לימור לומר בפ"פ רק מנוה מן המובחר לחמרס בכתב ומשום כבוד נבור לת הטריחוהו לו כמ"ש ריב"ת שם דשבודת היום שרי לומר בפ"פ והית כעין מ"ם תר"י בברכות (פ ע"ב) ד"ה לת הפסיד דדבר שבחובה שרי לומר בפ"פ . ומה שמקשה שם (ם ע"ת) לחתי בעלול ועקרי לת שמקשה על הלימור לקרות בפ"פ חלת למה לינה הסדר לקרות בפ"פ . והת דקחמר הר"ם משתנן דבזה"ז נולין בלבור ולין קורים בפ"פ . י"ל דלת משום לימור קריחה בפ"פ רק שתמת לת שביתי

בקיאים בט"פ . ועי' מנ"ח קמ"ד סק"ז שכתב בשם הר"ם מתלתן משום דהלכור בזה"ז מוחלים על כבודם משח"כ בזמן שהיו כל ישראל בהמ"ק . ולפי' יודע מנלי' חילוק זה בין לבור קטן לכל ישראל דכל תקנות חכמים משום כבוד לבור כש"ן בין קורים בתומשים לו פוחח וקטן לה ישלו לה כפיהם היו נם בלבור קטן . נם ל"ע דהב"ה מרדכי לה הזכיר כלל בטעם מחילה חלה דדוחים כבוד לבור משום תקנת חכמים . וכן דעת מנדל עוז פ"ע מס"ח בשם ר' משולם ור"ת דהיכא דאין להם ס"ת קורים בתומשין

ונדחה כבוד לבור :

אבל כ"י לא"ח קמ"ד בשם ש"ת רשב"ח כתב דהתקנה דאין נוללים ס"ת משום כבוד לבור היא לפי' דיעבד דוחים בשבילה ביומא (ע ע"ח) לימור דברים שבכתב לאומרם בעל פה ולכן היכא שאין להם אני ס"ת אין נוללים אלא קורים בתומשים . ולכאורה ק' מה הועיל בשלה זו דהא :ם בתומשים אין קורים מפני כבוד לבור כמ"ש ניטין (ס ע"ח) וא"כ ס"ם אתה דוחה את כבוד הלבור . אך י"ל דמה שהלבור יהיו בשלים ויתחילו עד שיגלל הס"ת נרע יותר ומתעצד לכבוד לבור יותר מקריאת התומשים . או די"ל דרשב"ח לשיטתו שכ' בניטין דמה"ע אין כבוד לבור לקרות בתומשין משום שיאמרו שהלבור עשיים ואין להם ס"ת ומש"ה כאן שכבר קראו בס"ת אין זה חסרון ובזיון אם לא"כ יקראו בתומשין דהא רואו שיש להם ס"ת . ובתי' זה יש לייעב מ"ש רשב"ח שם בתשובה דכ"ם כאן שיקראו בכתב דיותר עדיף מלקרות בע"פ ולכאורה תמוה מאד מ"ש רשב"ח דבתומשין עדיף מבע"פ והא בע"פ יהי' כבוד לבור על מכוט ובתומש אין כבוד לבור ולהנ"ל ניחא דכאן שקראו בס"ת לא מגרע כבוד לבור :

(נ) **עי'** ירושלמי מגילה רפ"ד הקורא את המגילה עומד ויושב ומקשה מה לשבור הא לכתחילה לא והתני מעשה בר"מ שקרא המגלה מיושב בבהכ"ם של טבעין וגתנו לאחר וכרך עלי' כיני מהני' מותר לקרותה עומד מותר לקרותה יושב ולפי' לכתחילה . והנה הרמב"ם פ"ב ממגילה ה"ז כתב דאין לקרות לכתחילה יושב מפני כבוד לבור ועי' ה"ה שמביא ירושלמי זה וכ' לח"מ דלא דמכור לו"ח ר"ם תר"ל נראה דרמב"ם פליג על ירושלמי לבל י"ל דלא פליני דירושלמי שכתב דמותר לכתחילה מיירי בקורא את המגילה ביחיד . ותמה לפי דא"א לומר כן דהא ירושלמי מק' מר"מ שקראה מיושב בבהכ"ם של טבעין הרי שלפי' בלבור קורים מיושב לכתחילה ועי' בהוספתא פ"ב שכ' והיו בני הכנסת יושבים הרי שהיו הקהל שם (ועי' מנ"ח ר"ם תר"ל דהברכה בעמידה דוקא וי"ל דזה הטעם שלימת כאן בירושלמי ותוס' שנתנו לאחר לברך משום דר"מ יושב וכיון לאחר בעמידה) וא"כ נראה שיטת ירושלמי דלית לי' כבוד לבור . ועי' עוד שם לא"כ שמשפיק בירושלמי זה שהוא עומד בקריאת ס"ת אם מפני כבוד תורה לא מפני כבוד הרבים והדר פשיט דמפני כבוד תורה היא . ומשכת נ"כ דל"ל כבוד לבור :

אך קשה מה מספקא לי' בס"ת לא שייך כבוד לבור ולמה לא פשיט ממגילה דקורא יושב לכתחילה הרי דלית לי' כבוד לבור . וי"ל דכתר דפשיט מס"ת קאמר במגילה דקורא מיושב לכתחילה וכן בירושלמי יומא פ"ו ה"ל כתב דהא נולנים ס"ת בלבור לא משום כבוד לבור כנמ' דיקן אלא כדי שישמעו פשורה על הסדר וכשהם דולנים אין לב השומע פנוי כל כך לכוון הדברים . וכן בירושלמי מגילה פ"נ ה"ח לא קאמר על תומשים שאין קורין בלבור מפני כבוד לבור כמ"ש ניטין (ס ע"ח) אלא כדי שיהי' נפשם ענומה ויקנו ס"ת ועי"ש שאלנו זה לר' יונה ור' יוסה ור' יוסה לשיטתו בירושלמי יומא הנ"ל דפליג על רשב"ל דאמר בנלילה משום כבוד לבור והוא ליח לי' כבוד לבור וא"כ לא קשה על הרמב"ם הנ"ל במגילה דאוסר לכתחילה לקרותה מיושב משום כבוד לבור אף דמשורם בירושלמי להפוך משום דכוכר כנמ' דילן דשפיר לכבוד לבור :

אך קשה לך יפרנם בירושלמי מתני' מגילה (כד ע"ח) פותח לינו שובר לפני התיבה ולינו נושא את כפיו ועי"ש בנמ' ע"ב שרוש מ"ם לא משום כבוד לבור ה"נ משום כבוד ליבור . ול"ל דאף בירושלמי לא חיים לכבוד לבור כ"ז בדבר . ועוד בזיון ונאלי להם אבל בשאר דהוי בזיון לבור נם ירושלמי מודה דאסור . וכזה ניחא בסוטה (מ ע"ח) דקאמר לעולם תהא לימת לבור עליך וכו' ומניח רלוות דחומשים לכבוד לבור למה לא מניח רלי' ממתני' דפוחח לא יקרא הרי דחומשים לכבוד לבור . לך נראה לפי דשם נלמד רק דחומשים למה שהוא בזיון נדול בשיחח לבל אין רלוה דמריבוי לחוש למה שהוא רק השדר כבודם ומ"מ לינו בזיון ונאלי . אבל קשה למה לא מניח רלוה מיומא (סח ע"ב) דקורא בע"ם משום כבוד לבור . ולולי י"ל דרולה להניח רלוה דבבוד לבור לנים מקרא ומש"ה מניח מבהנים פניהם כלפי השם דנלמד מקרא דאמור להם (סוטה לח ע"ח) וכן מניח קרא דדברי הימים שמעוני לחי ושמי וכן מניח רלי' דבבוד לבור נדול בל כך שריב"ז ההקין בשביל כבוד לבור תקנה מיוחדת שלא יעלו הבהנים לדוכן בשנדל . ור' אבי דדחי דהטעם משום שלא נשחוק לו רלועה בשנדלו וכו' לא דפליג על בבוד לבור אלא קאמר דאפי' בנוונא דלא שייך משום כבוד לבור כגון בליכם כ' שנדלים זב"ז ופשע העליון דלית עליו טיט מ"מ לאסור מטעם פסיקא רלועה :

ולשיטת רשבו"ם הנ"ל אות ח' דבבל דוקאי משום כבוד לבור יכולים למחול על בבודם . י"ל דהירושלמי לינו מחולק עם הבבלי ולית ליה בבוד לבור והא דמחיר לקרות מנילה לבתחילה מיושב הייט אם הלבור מחלו על בבודם . וזה שמשמש שם בס"ת לי בשביל בבודה או בשביל בבוד רבים הייט דאי מלד בבודה לא מהני מחילה לבל מפני בבוד לבור מהני מחילה ופשיט דמשום בבודה ומחילה לא מהני וממילא ל"ק מה שהקשיתי מה מבושך הא יכול לפשוט ממגילה דקורא מיושב די"ל התם קאמר רק מלד עלם קריאת המנילה לא בעי עמידה ומייתי היכא שאין חשש משום בבוד לבור ובשופן שמחלו על בבודם . וכן מ"ש בירושלמי יומא טעם אחר על גלילת ס"ת וכן בירושלמי מגילה על קריאה בתומשים הייט שאפי' אם הלבור מוחלים על בבודם מ"מ אסור מטעם אחר :

סוגיא ל

כופים על מדת סדום

(א) **כיי** שאין לו זכות בדיני ישראל ובדיני שבו"ם יש לו זכות בגון בעות בירושת לביהם ובדומה והכא ביעבד

הכיעה ועי"ז לא יוכלו החתים למכור בתים שנשתרו לחרי אביהם כופים אותה להלק ל"ע כמ"ש כ"כ (יב ע"ב) דכופים על מדת סדום דזה נהגה וזה לא חסר וכן שם (דף נט ע"ח וקמח ע"ח) דכ"ע ס"ל כופים על מדת סדום וכן פסק הרמב"ם פי"ב מסנהדרין ה"ח וחו"מ הקד ס"ח דחם חמר אחד החתים בשנים לחלוק הנ לי חלקו מנד זה כדי שיהי' כחוך להקרקע שלי ויהיה הכל שדה ל' שותפים לו וכופה אותם ע"ז . והח דפלינ הרח"ם והיח דעת י"ח שם דחין שותפים לו חלח נריך להעלות בדמים . הייט משום דיש להם זכות בהקרקעות בגורל דחם יפול לחחד מהם הגורל בין ב' השדות הרחוה בידו שלח יחליף עמו חם לח בדמים יקרים ולכן חין זה מדת סדום חם רוצה שיפילו גורל כדי שיגיע לו חותו זכות עי"ש בח"מ בשם ר"ת . ומ"ש חוס' שם (יב ע"ב) ד"ה כגון וב"ק (כ ע"ב) ד"ה הח דהח דכופים על מדת סדום זה נהגה וזה לא חסר היינו דוקח בדיעבד חם כבר דר בחלר חברו דלח קיימח לחנרח שחינו מעלה לו שכר חלל פשיטח דלכחחלה יכול למחות בו שלח יבנה לדור בביתו חפי' בחלר דלח קיימח לחנרח ונבירח דלח עביד למינר היינו כמ"ש רמ"ח שם"ג פ"ו בשם מרדכי וב"י דכיון דחי נמי בעל החלר ליהנות ולהדיות להשכיר חנרו היה יכול שלח שחינו רוצה חין כופים חיהו לעשות לחברו טובה בחנם . ועיין ט"ב הגינת חו"מ כ"ד שכתב דלדעת הרח"ם הנ"ל במידי ביודע שחברו נריך לזה ויהיה מוכרח לפייסו בזוזי ל"ם כופים על מדת סדום . מ"מ נרחה דכ"ז בדבר שהנוף שלו כמו החם כפי' ק"ע במעין לחלל בדבר חין לו בו זכות פשיטח דיכולים לכופי לכלה ל"ע :

(ב) **וביהושעות** ישרחל פי' כ"ו הלילח רחיה מב"ק (קג ע"ב) נלוקח שדה בשם רים נלותח

דחין כופים רים נלוחה לכחוב לו שטר מכירה משום דחמר לח יקרייכו בעינה ולח זלותייכו בעינה וחייט דנמלי הוח לו להיות מוכר שדות הח חלו לח היה שייך טעם זה היו כופים חותו לכחוב שטר מכירה לח שחומר לימי רוצה ליקח השדה לעלמי ולימי רוצה לכחוב שטר משום דכופים על מדת סדום וכן הניח רחיה דחיתח שם שחין כופים המוכר לכחוב שטר מחר כדקיי"ל חו"מ הק"ד ס"ב והטעם כמ"ש רח"ם פ"ע סי"ם דיכול לומר לח ניחח לי דליפקו עלי שטרי וכ"כ יש"ם שם סי' ל"נ דרך חם טחן טעם לדבריו מהני טעמחו הח לח"ה כופים על מדת סדום . ועי' מהרי"ע ח"ב חו"מ ס"ם כ"ע דשטר הודחה כופים חת רים נלוחה לכחוב משום דלח שייך כחה ולוחה . ועי' ישועות ישרחל עוד רחיה מקדושין (סה ע"ח) נהומרת קדשחני והוח חומר לח קדשחיך דקחמר נמי רב חמר כופים חותו ליחן נט ומקשה נמרת כשלמח מבקשים לחי חלח כופים חמחי חמר לח ניחח לי דחהכר בקריכה וכ' ר"ן ש לחי הלי טעמח כופים על מדת סדום . ועוד רחיה מיבמות (קיח ע"ב) היכמה שחמרינ כחוך ל' לח נעשלחי ספים חותו שיחלון לה . לחחר שלשים יום מבקשים היחט שיחלון לה והק' כחוס' כד"ה לחחר מה מפסיד חם יחלון לה ולמה חין כופים חותו כדי להחירה ותי' שהוח מחכיים כ"ד לחלון לה שחרוק בפניו וכ"י חירע דמ"ה ליט רוצה לחלון דחיחכר עליו לחר החלילה משח"כ בנט דיכול להחירה הרי ד"ז דחין כופים משני שים לו טעמים הח לח"ה כופים . ועיד רחיה מחוס' ב"ב (עז ע"ח) ד"ה חוזר ורח"ם ושו"ח רח"ם כלל ג"ו חם חמר זכו בשדה זו לפלוני וכחבו לו חת השטר חוזר בשטר וחינו חוזר בשדה והק' שם כיון שחיט חוזק לו כלום למה חוזר בשטר ותי' שמפסיד לפי

שט"י שטר ילח קול שחכר לו שנתן ויוילו נכסי' ועי' ב"י שם טעמים לחרים . וכ"כ בשו"ת הגחון ר' ענזיל מסטריח ז"ל סי' כ"ח ומניח רחיה מח"מ סי' ט"ז שם"ד דחם טען לחד שיודע בודחי שהשטר שים לו בו זכות חוח כיד חברו ה"ז נשבע היסת שחינו חלנו וכ"כ שם' לחמרי בינה סי"ע דמחויבת הבת לחחוס כחב סילוק ומניח בשם הנ"ר חיים נכי ז"ל מחוגנוחהר דלח נרע ממה שחשור להשהות שטר פרוע שמח היורש לו בש"ח יגבה בו ה"נ חם חינה מסלקת עלמה שיך לל חשכן כהילוך עולה . וכן נרחה דחם חינה מסלקת ל"ע הוח כמ"ש בשבועות (מח ע"ח) הלי נקטי' בכוכסי' דנשבקי' לגלימי' :

וראיתי בשו"ת חליחתי ח"ח סי' ע"ח וח"נ סי' מ"ה שהניח רחיה דחין כופים לח הבת לחחוס שטר סילוק מחוס' כ"ק (מ ע"ב) ד"ה דהוה מעריקנא שהקנו מלי טענה הוח זו דחם היה מכרית לחיחו לחנמח היה נזלן וחי' מרולה לומר מחוך דברים חלו שהייתי עושה היה ניזק מהפסר עמי בדבר מועט והיה מוחל לי ונמלח שהפסדהני כל היחרון ע"ל וח"כ הרי זה מוהר לעשות שט"י יחפסר חברו עמו ה"נ מוחרת לכל לחחוס שטר סילוק עד שיחפסרו לחי' עמה וחף שהח"ד מוכח חו"מ סי' י"ב ס"ו כחב דחשור לנקם נדדים להשמם כדי שילוה הלה להחפסר מ"מ היינו דוקח לעשות פעולה חשור חבל בשו"ת כמו הכח שחינה מבלקת ל"ע שרי והנה בחילוק זה נחכוון לדברי שבו"י ח"ח קכ"נ שכחב דזה כוונת חוס' שם דדוקח לם מנקם הנהנע הוינה בידים כדי לפסר חשור מב"ב הם דחמר דהוי מעריקנא לינמי דזה הוי רק שו"ת בלח לשמור שור שעבודו של חברו כדי לפסר שרי ומ"ם חוס' חילה דהוי נזל היינו לם רוצה לחכלו חו לחכרו . חך לין זה נרור עי' יבושות ישרחל סי' י"ב סק"ח דמב"ה כ' חוס' שם דמוחר לעשות חחבולות כדי שיחפסר משום דשור שחני דלריך המחה בדין כמ"ש ב"ק (יג ע"ב) נגח וחח"כ הפקיר דפטור דכ' והועד בבעליו עד שיהח הניזק ונחר דין נב"ד וכל זמן בלח עמד בדין עוד לל נחחייב . ועי' בספר חחרי בינה סי' ח' עוד רחיה מהגחון ר' יוסף שחל ז"ל מלשמטורנ מכ"ן ניטין (מה ע"ח) ד"ה הוח עבדח כל' בשם רמב"ם דלח חבעיר עבד חל חדוניו חל החזירנו לעבדות חפי' בל"י ומ"מ לין כופים לח רבו לכחוב לו נט שחכול ולמד מהכח דה"ה בכל דוכתי לף שחין לו זכות מ"מ לין כופים חותו לסלק ל"ע בכחב . ויש לדחות דחין רחיה משם דשח"ה דכ' לל חמציר וכו' דכחבה חורה החיבור על לגבים לחבים שהם לל יסבילו חותו בחזרה לרשות החדון לבל על החדון לל המילה חורה חיוב לשחרנו ופ"כ לחמרי' דנשחר לו זכות זה דחין כופים חותו לכחוב נט שחרור :

ובשו"ת נח"ל בפחחי חשובה חו"מ רע"ו ס"ח בשם רב לחד הקשה מניטין (מח ע"ח) בעבד שעשחו רבו לפוחיק לחחרים ושחררו שורת הדין לין העבד חייב כלום חלח מפני חיקון העולם כופים לח רבו ועושה לותו בן חורין וכוחב שטר על דמיו וקלחר רב דרבו רחבון שחררו ומהני השחרור דמפקיע מידי שיעבוד חלח מפני חיקון העולם שמח ימלחו רבו שני בשוק ויחמר לו עבדי לחה ויולית לעז על בניו כופים לח רבו שני ועושה לותו בן חורין וכוחב עבד שטר על דמיו . הרי דלפי' היכח דליכח חיקון נדול לפ"ה לין רבו שני מחויב לשחררו בחנם חלח העבד כוחב לו שטר על דמיו וכ"ם הכח דלין הבנות מחויבות לחחוס שטר סילוק בחנם . ותי' בם' הנ"ל דשחני החם דלח שייך כופים על מדת סדום משום דיכול לומר לח ניחח לי דליפוק עלי קלח דעביד לישור דמשחרר עבדי ולחמר רבה ניטין (לח ע"ב) בהני חלח מילי נחחי בע"ב

מנכסיהן דמפקי עבדייהו לחרותא ועוד מי' דכתמת אין הלכה כרבנן אלא כרשב"ג דאמר אין העבד כותב אלא רבו רשאין כותב שטר תוב לרבו שני על דמיו וגמלא דרבו שני כותב את השחרור בחנם. אלא דגם להפוך ליכא למשמע מינה מרשב"ג דסופין רבו שני לכתוב שטר שחרור בחנם וה"ה דכופים את הכותב לאחוש שטר סילוק בחנם די"ל שאני התם דאיכא תיקון גדול אלא יוליף למ"ד מקטן חכמים שיכפוהו ולא בשאר דוכתי דליכא תיקון כולי האי עכ"ד:

ודברין לא נהירין לי במחכ"ת. דמ"ש שיש לו טעם שאינו רוצה שילמיזו עליו דעביד איסור דמשחרר עבדו. לא נראה דהא משחרר ע"פ גוי ב"ד ובלא איזה שטעה כדין בשעת דלא שייך כלל בזה איסור שחרור שפמ"ש רשב"ם שבת (ד ע"א) דבאילו בן חורין ל"ש עשה דלעולם בהם תעבדו משום דאיכו יכול לעבוד בו וכ"ש הכא דהוא בן חורין גמור דשחרור של רבו הרשאון הפקיע מידי שיעבוד. ומ"ש בתי' שני דקי"ל כרשב"ג וא"כ רבו שני כותב שטר שחרור בחנם. איני מבין דהא רבו רשאון כותב לו שטר על דמיו ועלוי' עלוי' מתה דמתחלה היה לו חוב בע"פ ועתה יש לו שטר על בע"ח. ובמיקר קו' החכם הנ"ל למה אין כופים את רבו שני לכתוב לו שחרור בחנם נראה כיון דכתמת איכא ליה פסידא שעשה לו את העבד לפותיקי של תובו ומ"ה לא דשחרור מפקיע מידי שעבוד מ"מ לא חייבוהו חכמים לכתוב שטר שחרור בחנם משא"כ הכא דאין להבעל פסידא שאין מגיע להן כלום ע"פ דת כופים לותן לפלג עלמא. ולו י"ל דל"ש כופים על מדת סדום אלא היכא שההיזק ברור עתה. אבל התם יכול רבו שני לומר אני לא חוליף עליך למו עבד כלל וכשתשמטני מניה למו לא תתבעני לדין וע"כ צ"ע לרבו לחקנה מיוחדת מלפני תיקון העולם:

ועיי"ש עוד בגח"ל שהקשה משלמי הגבורים כתובות (נה ע"א) נהגהו חרי שטרי דאחתו לקמי' דר' יוסף חד כתוב ביה בתמשה בניסן וחד בניסן שתמת וכו' מאי תקנתיה לכתבו הרשאה זה לזה וכו' בש"ג שאין כופים בעל ר' בניסן ליתן הרשאה לחברו וק' הא כופים על מדת סדום ותי' דהתם מיירי בנותן לאשה טעם לדבריו דזילא לי' וכה"ג:

וחשבתי לכאורה לחרץ ע"פ מתני' יבמות (קיח ע"ב) בעודת הגאה מיבמה לאחר מיתת בעלה מבקשים היתו שיחלוץ וכן אם נתכוונה לכך אפי' בחיי בעלה מבקשים היתו שיחלוץ לה ולא לחרי' כופים על מדת סדום משום דהיא גרמה ונחנה לגבא בין שניה וכמ"ש תוס' שם ד"ה לאחר וכ"כ כ"י שם. הרי דהיכא שהיא גרמה אין כופים על מדת סדום. ואף דלפמ"ש תוס' שם דאליכא בזיון היא לו אין רחיה די"ל דשא"כ דאתו מדת סדום דהא חסר הוא. אך יש רחיה לפמ"ש כ"י שם דאחר ל' יום מש"ה אין כופים לאחוץ אף דלדבריו כבר נפטרה ממנו משום דיכול לטעון אע"פ שנאתני לה גם אינה אסורה עלי כאשרה ואולי ההפיים ותחזור לי ואיני רוצה לאסרה עלי בחליצה. ולדבריו הכא שגדרה הגאה ממנו דם"ש אסורה עליו ואינו חסר כלום בחליצה ומ"מ אין כופים אותו לחלוץ וע"כ משום דגרמה לעלמה לכן אין כופים אותו אע"פ שלא חסר כלום וא"כ הכא נמי דבעל השטר אפסיד אפשיה במה שכתב בניסן שהם וגרם לעלמו לכך אין כופים לאחרו לכתוב לו הרשאה ואינו דומה כלל כתב ביבמות ישראל כ"ו דמש"ה בש"ק (קב ע"ב) אין כופים רים גלותא למכור דהלוקח גרם ואינו דאפסיד אפשיה במש שהכניס את רים גלותא בזה בלא ידיעתו. וכן מש"ה אין כופין את המוכר לכתוב לו שטר אחר משום דהלוקח גרם לעלמו דהכניס את המוכר בטורח זה לכתוב שני שטרות:

אבל שכתי ורחיתי דמצמ' שם נראה להפוך דקאמר משום לא זלותייכו בעינא אמנם הא לא"ה היו כופין אה ר"ג לכתוב שטר ול"ת דהלוקח גרם לעלמו ואינו דאפסיד אפשיה. ומאד יפלא על הגלטון ז"ל איך יפרש דברי הגמ'. וכן מ"ש שם במוכר דאין כופים לכתוב שטר אחר. הלא הרי"ף כתב שם מעצם דלא ניחא לי' דלפסו עלי שטרי. וכן מ"ש שכ טעם על כוגית דכ"ב (עז ע"א) דמש"ה חוור בשטר דהיה המוכר יכול לומר בתחלת המכר שמוכר על תנאי שלא יתפרסם ואינו רוצה ליתן שטר. ל"ש מה שני לו בטעם שכתבו חיב' ורא"ש וכ"ל כנ"ל. וגם התמני למה לא הביא כלל מיקר הרחי' ממחני' יבמות בעודת הגאה דכ' הוב' וכ"ש דמש"ה ל"א כופים משום דהיא גרמה לה:

אע"ב נ"ל דאפי' אם הוא גרם לעלמו אמרי' כופים על מדת סדום כל זמן שלא פשע בזה ומש"ה אף שקנה בשם ר"ג היו כופים את ר"ג לכתוב לו אי לאו טעמא דלא זלותייכו בעינא ושאני התם בעודה הגאה דפשעה בזה דהא ידעה שפעדר זה מפקיעה ל"ש ממלות יבום ומי' ברמב"ם פ"ב מיבום הב"ו דיש לה דין מורדת:

וקשה לי על המג"א בסוף תוספתא ניזקין שנשאל בשאה שוגתה ברגון ותובעת לבעלה שיגרשנה והוא אינו רוצה אם כופין אותו לגרשה או כיון דהיא גרמה במעשיה לאסרה עליו תתענן ותשב עד שתלבין רחשה ושביב דכופים אותו לגרשה ומי' ט"ב קאמר הא"ש סי' מ"ב שג"כ מכופק כזה. ותמוה דהלא מפורש במתני' יבמות (קיח ע"ב) בעודה הגאה דאם היא גרמה אין כופים על מדת סדום וכ"כ שו"ת רשב"ש הת"ב מוכח הא"ש קסה ס"ב בהג"ה הי' יבמה כהן ונתקדשה לאחר כדי שלא יוכל ליבמה אין כופים אותו לחלוץ כיון שהיא גרמה לעלמה שחיאסר עליו וא"כ בזאתה הדין נותן דאין כופים אותו לגרשה ואולי י"ל כדי להגילה מעברה שמא תזנה לכן נכון לכופו לגרשה ומי' הא"ש סי' ח' ס"י בהג"ה ובימן ק"מ ס"ה בהג"ה:

אות ל. מגיא לא

לפני עור

ציונים ומראה מקומות

ת"ב שמיני פ"ה א' ב'. שם פ"ב א'. ירושלמי ערלה פ"נ ה"א. מכילתא בא. יבמות (קי"ד ע"ח וע"ב). מתני' ב"מ (עה ע"ב). דמאי פ"ב מ"ד. שם פ"ז מ"ט ורש"י חגיגה (כה ע"ב) ד"ה יכול. מתני' ע"ז (יד ע"ב). מתני' דפ"ב דע"ז. מתני ב"מ (ס ע"א) ולא להנר ורש"י שם ד"ה והא אגן. מתני' כתובות (עב ע"א).

ורמב"ם פכ"ד מאישות הי"א והי"ה שם. פסחים (כג ע"ב). מ"ק (ה ע"ח. יז ע"ח). קדושין (לג ע"ח). ב"מ (ל ע"ב). ע"ז ספ"א (כב ע"ח). עירובין (לב ע"ח). נדרים (סב ע"ב). ב"ם (ה ע"ב. סח ע"ב. עה ע"ב). חולין (ו ע"ח. ז ע"ב. לג ע"ח) מזבנים ישראל וכו'. בכורות (כח ע"ב). נדה (ו ע"ח). כתני' ניטין (סח ע"ח) משאלת וכו'. ירושלמי פ"ג דמאי ה"א. תוס' ב"ם (י ע"ב) ד"ה דאמר. תוס' חגיגה (יג ע"ח) ד"ה אין. תוס' שם (יח ע"ב) ד"ה חולו. תוס' שבת (ג ע"ח) ד"ה בבא. תוס' קדושין (ט ע"ח) ד"ה אבל. תוס' סנהדרין (סג ע"ב) ד"ה אסור. רמ"א יו"ד קנ"ז ס"א הג"ה נ' בשם רי"ן. ספר המצות ל"ת רצ"ט. רמב"ם פי"ב סרוצח הי"ד:

(א) **אפי'** בחיסור דרבנן שייך לפני עור כמ"ש מתני' דמאי פ"ב מ"ד התנוים חייבים לחקור את הדמאי לפ"ק חיסור דרבנן ועי' רמב"ם פי"ח דמעשר ה"ח חסור למכור את הדמאי לע"ה אע"פ שלוות לו מפני שהוא מסייע לזה לאכול דבר האסור. ומפורש עוד בדמאי פ"ו מ"ט חבר וע"ה שיבשו את חביתם ע"ה וכו' אכל לא יאמר לו טול לחה חביתם ואני בשורים טול לחה לח ואני יבש משום דמוכר לו דמאי כמ"ש רמב"ם שם ה"ו ורש"י חגיגה (כה ע"ב) ד"ה יכול דעובר על לפני עור. הרי דים לפני עור כדרבנן. והא דאיתא בירושלמי דמאי פ"ג ה"ח ורמב"ם פ"י ממעשר הי"ג דיוסף חבר שהיה מחזיק לחולה ע"ה מפירות ע"ה נותן לתוך ידו לאכל לא לתוך פיו. הייט משום דכחולה הקילו בדמאי. וכן מתני' כתוכות (עב ע"ח) ולגו יולאות שלא בכתובה המוברת על דת משה מלמילתו שאיט מעובר ועי' ה"ה פכ"ד מאישות הי"ח לפי' במעשר בזה"ז דרבנן וקרי לה עוברת על דת משה כמה שהבאתי לעיל. ועבירה על לפני עור. וכן חולין (קי ע"ב) לא יתן אדם פרוסה לתוך פיו של חבירו (ועי' ר"ף בכורות פ"ח ורא"ש חולין דל"ג לתוך פיו) אא"כ יודע בו שבטל ידיו תע"ג דבטילת ידים דרבנן. וכ"כ תוס' ע"ז (כב ע"ח) ד"ה תיפוק ליה דם ר"ת מדקאמר שם לא יסביר שדהו לכותי וכותי עובד בו מלאכה בשה"מ חדא משום לפ"ע וכו' תע"ג דמלאכת שה"מ דרבנן וכ"כ רשב"ח ור"ן חולין (מ ע"ח) מובא ס"ך יו"ד ס"ה סקי"ח על אבר המדולדל דמותר להושיטו לבן נח כיון דלישראל אין בו אלא מלות פריסה שרי לעכו"ם אפי' לכתחלה הא אי הי' שייך מלות פריסה מדרבנן לב"ג היה אסור להושיט לו משום לפני עור:

אבל דעת תוס' חגיגה (יח ע"ח) ד"ה חולו ורא"ש פ"ח דמ"ק סי' ח' וריטב"א שם דאין לפ"ע בדרבנן רק במלאכת שה"מ דים לו סמך מקרא ואסיר טפי. וקשה לדבתם ממצניות דמאי הנ"ל. ואולי ס"ל דבדמאי היה הקנה מיוחדת שלא למכור לע"ה אף דכל חיסור דרבנן ליכא לפני עור. אך קשה מחולין (קי ע"ב) לא יתן פרוסה לתוכו בלא נט"י הרי דים לפ"ע בדרבנן. וכ"ל לייסב דה"מ מחירים הם בחיסור דרבנן כ"ז במושיט לתוך ידו דספק חיסור הוא דשמא לא יעשה חברו החיסור אז אמרי' ספיקא דרבנן לקולא אבל אם החיסור נעשה מיכף כגון אם מחכילו בידים לכ"ע יש לפני עור בדרבנן. ולבד הסברא יש מקור לחילוק זה מירושלמי דמאי הנ"ל נותן לתוך ידו ואינו נותן לתוך פיו ומש"ה במשכיר שדהו לכותי דספק הוא אם יעשה מלאכה בשה"מ היה מותר אי לאו דשה"מ הוי כמפורש בקרא. ולכן ל"ק מחכילה בלי נט"י דמייתי במושיט לתוך פיו והחיסור נעשה מיכף. ותע"ג דרא"ש לא הביא גירסת דתוך פיו מ"מ י"ל דאינו מולק על גירסת הגמ'. וכזה מושב קו' נת"ל שבפת"ם יו"ד ק"ם ס"ח שהקשה דרא"ש סיהר ח"ע דבפ"ח דמ"ק כתב דלא שייך לפני עור בדרבנן וכב"מ פ"ה ס"ם מ"ב אחס ר' עילם בברת רבה הוא ואיסורא לחבשי לא שפי כתב מדלא אתר דלא עביד לאורתא יש להוכיח דבאחב ריבית כי היכי ליכא איסור לגוה אלא משום לפני עור הרי דים איסור לפ"ע בריבית דרבנן. ולפ"ז ניחא דבריבית דהאיסור נעשה מיכף משעת שימה גם רא"ש מודה דים לפ"ע:

וזה שכתבו תוס' ב"מ (י ע"ב) ד"ה דאמר דכהן שאמר לישראל קדש לי בדוסה דאע"ג דעובר על לפ"ע כשמקדשה לכהן מ"מ לא מקרי בר תיובא כיון דאי מקדשה לעלמו לא מהייב אע"ג דרבנא ס"ל בקדושין (יח ע"ח) דקידש חייט לוקה וקי"ל כן. אפ"ה משום דמ"מ אסור לקדש מדרבנן שמא יבטל כמ"ש תוס' יבמות (י ע"ח) ד"ה לר' יהודה והכא אהכא החיסור ודאי נעשה מיכף בשעת הקדושין ולכן לכ"ע יש לחיסור לפ"ע בדרבנן. והא דהאס"ז בשם ריטב"א מתרץ קו' תוס' דהא סוף סוף עובר על לפני עור. דקאי לרבא דס"ל קידש חייט לוקה וקשה הא בכה"ג שהחיסור נעשה מיכף כ"ע ס"ל דים לפני עור בדרבנן. י"ל דאע"ג דחולק אסברת תוס' וס"ל דאם עובר על לפ"ע דאו' הוי בר תיובא מ"מ בלפ"ע דרבנן חייט בר תיובא. ולחייב לזה מתירוץ השני של ריטב"א דכתב עו"ל דמייתי שהי' יכול הכהן לקדשה בעצמו דליכא משום לפני עור אע"ג דריטב"א בע"ז (ו ע"ב) כתב דמדרבנן ים לחיסור מסייע לא אפי' בחיי עבדי דבריה ואי"ב סוף סוף ים לו' מסייע וע"כ דס"ל דבחיסור דרבנן לא הוי בר תיובא. שוב ראיתי דריטב"א חזיל לשיטתו דכ' בקדושין (מב ע"ב) ד"ה מאי בינייהו דלרבא ליכא לפני' לחיסור דרבנן בקידש חייבי לאוין:

וראיתי בהגהות מהרי"ד על ת"כ קדושים פרשה כ' י"ד שהביא רמי' דים לחיסור לפני עור בדרבנן מתוס' חגיגה (יג ע"ח) ד"ה לחן שהקשו למה לי קרא דלא עשה כן לכל גוי ומשמעים כל דבריהם דחין מוסרים ד"ת לעכו"ם חיפוק לי' משום לפני עור דעכו"ם העובר בשוגג ת"מ ולאי' זה חיט לחלת לחיסור דרבנן. והנה לפמ"ש למעלה דהיכא דהחיסור נעשה מיכף כ"ע מודו ת"כ הכא בלימוד תורה עם העכו"ם ניחא דבשעת הלימוד הא' ודאי. ועוד כ"ל דיש שיטת תוס' דאסור מדאו' לעכו"ם ללמוד תורה דמשמע דסונית סנהד' (נט ע"ח) מוכח כן דמקשה ולתשבה נבי שבע מלות ומשני מ"ד מוסרה הוא בכלל גזל מ"ד מאורסה היא בכלל ג"ע חלת שבעת רמב"ם פ"י ממלכים ה"ט דדרבנן הוא. ועי"ש בלח"מ דטעמו משום דת"ל לומר דעכו"ם לומד תורה ונוי שבעת אסור מדאו' דמי ליכא מידי דליכא אלא ולעכו"ם אסור. אבל תוס' שכ' בסנהדרין (נט ע"ח) ד"ה ליכא דהכא לא שייך מי ליכא מידי וכו' משום דהיא מלוה לישראל ת"כ ס"ל דלימוד תורה דאו' ואחלת רחייבו:

ומ"ש רש"י ממרדכי ס"פ כלל גדול שכ' דאפי' לישור דרכנן לית ספיקן לקטן בידים וה"ה דשייך בגדול לפני עור בדרכנן. זה ודאי דכיון דבקטן אסור ס"ה בגדול ועי' רא"ש שבת פ"ח סי' ח' שכ' דאפי' קטן לוכל נבלות ב"ד מצוין להפרישו כ"ש גדול שלא ישייע לו. אך תמהני למה לית הכי דברי הרמב"ם פי"ז מהמ"א הכ"ז שכתב ג"כ כן דלהחליטו בידים אסור אפי' לישור דרכנן וידוע שמחלוקת הרחשונים היא כמ"ש בי"י יבמות (קיד ע"ב). ומ"מ יש לחלק דבגדול שיודע חומר הלישור י"ל דמותר להושיט לו אי' דרבנן דמשייע חזקת כשרות לכל קטן אף"י הלישור ודאי שיאכל ומ"ה לא מושיט לו הוי כמאכילו להוך פיו. וגם כש' זכרון יוסף לוא"ת סי' ו' כתב דאם מניח את המאכל לפני הקטן והוא טטל ואוכל לא מקרי ספי לי' בידים אלא אם חוזב לו לתוך פיו ורק אז אסור וכה"ג כבר כתבתי דהכל מודים. וכן מ"ש רש"י מרח"ש ב"מ פ"ב כרבית הבחתי לעיל דמיושב ע"פ חילוק זה. וכן מ"ש רש"י מיושלמי דמאי פ"ג ה"ח טען לתוך ידו וכו' הוא מטעם זה. והא דאיתא שם דאל רופא אסור אפי' לחוך ידו י"ל משום דאפשר בקיאר ליכול להפרים המעשר משא"כ לא שרי אי' דרבנן אף לאחלה:

ומ"ש רמיה מפ"ו דשביעית ירושלמי ה"ב מקום שהוא נאכל ולא נעבד מהו להשכיר בהמתו שם (אם מותר בשוורים להשכיר בהמתו נעכו"ם ויש חשש שהעכו"ם יחרוש בה שדהו בשביעית) ר' לוי בובריא שאל לר' יאקב ולר"ח ואסרו. ר' הושעיא יהיב לעמיתי פריטין לא משום שהוא אסור אלא שלא ליתי בהמתו עם הגוי. נעלם ממני כוונתו מה רמיה מכאן דהא מיירי שם בנכרי ובנכרי ל"ש לפ"ע כלל דהא היא מצוה על השביעית. אלא טעם האיסור משום דגורם לעבודת הקרקע בשביעית וכמ"ש בגיטין (סב ע"א) אין עומדין עם העכו"ם בשביעית דכל שידוע בשעת אפי' תחת הנפנים דברי כמ"ש (מ"ק ג ע"א) ומ"מ עם העכו"ם אסור דכל סיוע אסור רק דברים בעלמא לומר לחבוקי שרי. ועי' פני משה שכתב דהאיסור מפני שביאת בהמתו ול"ע דמשורש בע"ז (סו ע"ב) דכ"ע ס"ל דאין אדם מצוה על שביאת בהמתו בשביעית:

ובשביעית פ"ה מ"ו אלו כלים שאין האומן רשאי למכרם בשביעית לפי שחשוד על השביעית

וכן שם מ"ח בא"ח לא יתכור לו פרה חורשת בשביעית וכ"ה מתירים מפני שהיא יכול לשחטה ופשטה דמהני' משמע דקאי אפי' על ה"ז ולמ"ד שביעית בזה"ז דרבנן מוכח מכאן דיש לפני עור בדרבנן. ועי' גיטין (לו ע"ב) דאמר הבי דהלל שהתקין פרוזבל ס"ל דשביעית דרבנן ומ"מ בהני' התיר למכור פרה מטום דיכול למחלי הא לא"ה אסור משום לפני עור וקשה מכאן לשיטת המתירים בדרבנן. ולפמ"ש לעיל דאסור לגרום עבודת אדה בשביעית ניחא:

(ב) **אע"ג** דאין לפני עור דאורייתא אלא אי קאי בתרי עבדי דנהרא מ"מ אסור מדרבנן משום מסייע כ"כ תוס' שבת (ג ע"א) ד"ה נבח ורא"ש שם סי' ח' ור"ן והג"ה מרדכי שם וכ"כ ר"ן ע"ז (ו ע"ב) גבי לא יושיט ואפי' רק אסור יין לגוי כמ"ש לקמן וכ"כ חס"ז ב"מ (ה ע"ב) ד"ה דאלת"ה בשם ריטב"א דהע"ג דאית ליה לרושה בהמות מבלו מ"מ אסור לט לסייע ידי עובדי עבודה:

וקשה מתוס' קידושין (נו ע"א) ד"ה אבל שהקשו על רש"י שכתב במתכוון להוליך מצוה מעבר שי לתולין קנסי' למוכר ויחזרו דמים למקומם משום דהמוכר עבר על לפני עור דיודע שהטוקת מתכוון לאכלה בעירו. ותמהו הא לא שייך הכא לפני עור דשם לא יקח ממנו יקח אבל אדם אחר

ולא שייך לפני עור אלא בקאי בתרי עבדי דנהרא. ומ"מ דכאן קאי בתרי עבדי דנהרא אין לישור מדרבנן דאל"כ י"ל דקנסו למוכר משום לישור דרבנן. ותמוה מאד שהתוס' ס"ל הכא עגד מ"ם בשבת ועגד כל הרחשונים. וג"ל דאף דודאי ס"ל דשוכר לישור דרבנן במכירתו מ"מ י"ל דבדרבנן לא קנסו שיחזרו דמים למקומם. ואע"פ שהכא קאי לר' יהודה ור' יהודה לחמרי בגיטין (נג ע"ב) דלא קנים בדרבנן שונג אטו מזיד לאכל כמזיד הא קנים והכא מזיד הוא מ"מ י"ל דלא בכל דוכתי קנסו כמזיד ועי' יבמות (קיח ע"ב) דר' טרפון ס"ל אפי' בדאוריימא לא קנים. ותמצאי לומר עוד דכל הקנס שקנסו את המוכר משום דלא עכברא נגב אלא תורא נגב כמ"ש שם (ט ע"ב) וי"ל דתורא מקרי רק היכא שאין לו ליקח אלא שים אחר אבל היכא שמולא ליקח י"ל דלא הוי תורא כלל ומ"ש אע"פ שים לישור מסייע מ"מ לא קנסו לה המוכר ויש לדון בזה:

וכ"ז בישראל יש לישור מסייע. אבל בעכו"ם אין לישור מסייע כמ"ש ס"ך יו"ד קי"ו סק"ו ומצ"ע שמו סק"ד.

ומ"ש שם המג"א דכן משמע בע"ז (ו ע"ב) כוונתו דהיכא בלישור דלפני הידיהן דאסור לשחט ולאחת לי משום הרוחה לו משום לפ"ע וקאמר נפ"מ בחית ליה בהמה לדידיה דלא שייך לפ"ע וע"כ דאין שם שום לישור מדרבנן דאל"כ מה נפ"מ דהא גם לישור הרוחה הוי רק לישור דרבנן וכ"כ הגר"א יו"ד קיח סק"ז ועוד מפרשים. ומ"ש המג"א דכן משמע בר"ן רפ"ח וספ"ח דע"ז. כוונתו דלכאורה הר"ן סותר לי"ע דבפ"ח כתב דיש לישור מסייע וכפ"ח כתב בשם רמב"ן דהא דאסור לישראל לעשות שותפות עם העכו"ם לינו אלא מדת חסידות דמשום לפ"ע ליכא אלא כמה שי"ל לו לעשות אלא ע"י ישראל כמושיט כוס יין לגוי בחרי עבדי דנהרא אע"ב דיש חילוק בין ישראל לעכו"ם דברים פ"ה קאי רק לכוס יין לגוי לא לאסור מסייע ולא לאסור מן המי לבן נת:

ועיי"ש במג"א שהקשה ע"ז מרש"י ע"ז (נה ע"א) ד"ה דוכין שכתב ומשום מסייע ידי עובדי עבירי ליכא שהעכו"ם לא נעשה על כך הרי דאלו היה העכו"ם מצוה יש לישור מסייע אלא. וכ"ל דיש חרי גווני מסייע. (א) היכא שגורם לעכו"ם לעשות לישור כמושיט לחבר מן המי לבן נת היכא דאית ליה לדידיה שרי. (ב) ויש עוד מסייע שישראל מסייע להעכו"ם בפעולת הלישור ודוכך עמו בגת ועושה מעשה בידים זה נרע ואסור אפי' עם עכו"ם. ורמיה לזה מחתי' גיטין (סח ע"א) מבאלת אשה לחברתה התשודה על השביעית נפה וכברה ורחיים ותנור אבל לא תנור ולא תחתון עמה הרי אע"ג דמותר לסייע לה בהשאלת כלים ועגרום לה בעבדת הלישור מ"מ לסייע לה במעשה העתינה וכדומה אסור:

ובב"ח יו"ד ס"ם קל"ט בקלפים ועיש ודיו למוכר לכומרי עכו"ם שכתב מהרי"ח דאסור משום מסייע והביא ע"ז הב"ח משנת (נג ע"א) דמסייע אין בו ממש ול"ע דלא דמי דהתם אחת דהם היו יכול אין בו לישור דאורייתא מצד מלאכה דמסייע אין בו ממש. אבל מ"מ י"ל דיש בזה לישור דרבנן משום גרם לפני עור. ועי' למודי ה' סי' כ"ב מקשה מרש"י סנהדרין (סה ע"א) ד"ה ואם איתא שכ' בנעמן דאל"ל אליבא לך לשלום ס"מ דבן נת היו מוהר על קדוש השם דאי מוהר לא היה לו להלישע לתודויי לדבר אסור הרי דיש בעכו"ם לישור מסייע. ולק"מ דשא"ה דלא הוי משום מסייע אלא משום דהוי כהוראה להיתר מה שהלישע מודה לו ועי' כ"מ פ"י ממלכים ה"כ. ועי' עוד שם דמכיח דאין בעכו"ם לישור מסייע מתום' מגיגה (יג ע"א) ד"ה אין שכתב דמיירי בש עכו"ם אחר שרואה ללמדו דאין לישור משום

לפני

לפני עור ותח"כ דחזה ד"ל הקיל דדברי קבלה דמשפטים כל ידשם תמיר מלישור דרבנן . ועי"ש דכ"כ נתוס' ע"ז (יד ע"ב) ד"ה מקום דאין בעכו"ם לישור מסייע וכ"כ מרדכי פ"ק פ"ח סי' תצל"ה דאין בעכו"ם לישור מסייע תם על גב דבהג"ה מרדכי ריש שבת כתב דבישראל לאסור לסייע :

ומ"מ עי"ש בשם תשב"ץ ח"ג קל"ג דיש לישור מסייע לעכו"ם וכ"כ יד מלאכי סי' שמ"ח והביא רלזה מנדרים (סב ע"ב) ר' תמי הי"ל האי לאכת (יעור) זבניה לבי טורח ח"ל רבינה הלישה לפני עור וכו' ח"ל רוב עלים להסקה ניתנו ושם ודאי שהיו מולשים לקנות עלים לאחרים דדוחק לומר שלא היה להם בתוכו רק חומו יער דרב תמי ומ"מ לאסור לסייע לעכו"ם . ויש קיום לרלזייתו ע"פ מ"ש תוס' קדושין (ט ע"ח) ד"ה לאכל שכ' לפי' ליה לדידיה רק שמוטל ליקח ג"כ אין לישור לפני עור דאורייתא וכמ"ש מרדכי ע"ז פ"ח תשל"ה . לאכל לפמ"ש חוות יאיר סי' קפ"ה דדוקא כי ליה ליה לדידיה אז ליכא לפני עור לאכל לא מהני מה שמוטל ליקח וכ"כ הגר"א יו"ד קל"ח סק"ז וכ"כ פתחי תשובה שם סק"ב בשם תמונת שמואל אין רלזיה מנדרים דכיון שלא היה לבי טורח עלים משלהם שפיר ים לפני עור מדאורייתא :

ולענין הלכה . עי' מג"א ס"ס קס"ג דבישראל לפילו מסייע בלישור דרבנן לאסור ולכאורה נרלזה דפליגי בזה תבי ורבא בנימין (סח ע"ח) דאמרי דחיכן רוב ע"ה מעשרים ס"ל דמסייע בלישור דרבנן מותר ורבא ס"ל דבדרבנן לאסור לסייע כמ"ש תוד"ה רבא ושם (ע"ב) תוד"ה לאכת שכ' בדמתי דהיה מסייעת ידי עובדי עבירה ולאסור לרבא . ומ"מ לפמ"ש למעלה דיש ב' מיני סיוע . לין רלזיה יהכלה דהכא לעשות מעשה סיוע בידים לעבור בשלאכת הלישור גרע :

ועי' בב"ח לא"ח קס"ם שכתב בפי' דברי תר"י בריטות פ"ח דביודע שלא נתל ידיו תם נותן לו פת יש לפני עור לאכל ביודע שלא יבלע בלכת הגהנין מותר ליתן דבשעת נתינה לין עוד לישור . ובפשטות קשה להבין חילוקו מה בין נט"י לברכה למה בעט"י עובר על לפני עור דרבנן הא ב"ש ספק הוא שמא יתול ידיו . וכן הקשה לותי הנלון מו"ה יוחב יהושע נ"י תבד"ק קושטנ. ונרלזה שבמקום שהם יושבים בסשדה לין מים ליתול ידיו והוא נותן לו פת לאכילה ודאי שיאכל בלא נט"י וכמ"ש תוס' ע"ז (ו ע"ב) ד"ה מניין דאם ידוע לו שרוצה לאוכלו לאסור משו"ב בברכה ד"ל שמא יבלע :

(נ) **אי** מותיב להפסיד ממונו כדי שלא לעבור על לפ"ע כמו בכל ל"ת כמ"ש בא"ח תרל"ו בהג"ה בשם רלזב"ד ורשב"ץ . הנה בריב"ש סי' שפ"ז כתב בשבעת ימים תם הלשה ולא נשלה תפי' לא היה יכול לבטל לאסו שלא ע"י ממון הרבה נרלזה שיותיב לתת ולא יעבור מל"ת שלא מליטו בשום מקום היתר לעבור על ל"ת בשביל חוסם ממון ומי שרוצה לפטור ח"ם מפני חוסם ממון תם יאמר שהוא דין נוהג בכל המלות בשלאלו מתין לו היתר זה עכ"ל הרי שדעתו דתפי' היכא שיעבור רק בשוה"ת מ"מ עליו להפסיד כל ממון שבעולם ולא לעבור . והפמ"ג או"ח מרכ"ז לשל סק"ח ופת"ש יו"ד קכ"ז סק"ד בשם כמה גדולים כתב דבל"ת בשוה"ת לין עליו להפסיד ממונו . ובל"ת דלפני עור כ' החתן מלוה לל"ב דאין לוקים עליו דלמא שאין בו מעשה הוא וכ"כ מל"מ פ"ד ממלוה ה"ז ד"ה כתב הרב בשל כנה"ג . לך דברי המל"מ ל"ש דהמל"מ בשלמו כתב שם בה"ב ד"ה ותני תמה דלפ"ע הוי קום ועשה . ומ"ש מל"מ שאין דכ"ב כ"מ פי"ב מעדות .

תמת דכ' שם דאין לוקים לאכל לא כתב טעמו של דבר ובפ"י מכלאים הל"ח כתב הטעם דהוי לאו שבכללות וגרלזה משם דהוי מעשה וכ"כ רמב"ם בספר המלות שורש ט' דלפני עור הוי לאו שבכללות :

ומ"מ גרלזה דכ"ז בעשה מעשה כמלכים תברו כלאים ומוסים כוס יין לנזיר . לאכל במקום שהוא לית עשה מעשה רק נוהג לישור לתברו דודאי שוח"ת הוא אין עליו להפסיד ממונו לדעת הגדולים הנ"ל . וכזה כ"ל לייסב קו' מוהל מתם סי' מ"ה בכל שבועות דהמסבים יודע שתברו נשבע לשקר למ: מותר לקבל תם שבועתו ולמה לא לתמרי שפליו להפסיד ממונו משום לאו דלפני עור (וט' שו"ת רדב"ז ח"ד סי' קכ"ב) ואין לומר דלית שובר על לפני עור מפני שמוכר שע"י שבועה יפרוש ושמא לא ישבע לשקר וכמ"ש ב"מ (ו ע"ח) דפרשי לישי מספק שבועה . ז"ל לפמ"ש יד מלאכי סי' שמ"ז דשובר על לפ"ע משעת ההשבעה תיקף תפי' תם תברו לא עשה תת הלישור תח"כ כיון דסוף סוף הוא נתן המכשול לפניו ותכתיבה קפיד קרא והא נתן (ועיין בהגהות מהרי"ד ח"כ קדושים פ"ב סי"ד שפקפק על ריאוזיו) ח"כ ה"ב כיון דם"ם הוא הכשילו שובר בלפ"ע . לך ע"פ הנ"ל ניחא דכיון דהמסבים ליט עשה שום מעשה ובשוח"ת ח"ל להפסיד לת ממונו :

ונראה דליכא נרוכה לזה מהוס' בכורות (ב ע"ב) ד"ה שמא שדעת ר"ת דמותר לקבל שבועת עכו"ם וח"ל להפסיד ממון תם דים שם לישור לפני עור שהעכו"ם נשבע בע"ז וע"כ משום דשוח"ת הוא . (והא דבנמ' שם שביק לכוה דשמוטל לאישור לפ"ע ולקמר רק משום לית ישמע על פיך י"ל דמיירי שים עכו"ם לאר שרוצה להשתתף עם העכו"ם וכמ"ש בע"ז (ו ע"ח) נפ"מ בלית ליה בהמה לדידיה דליכא לפ"ע ובמ"ש תוס' קדושין (ט ע"ח) ד"ה לאכל דאם מוטל ליקח לאל לאר הי כלית ליה לדידיה . וכ"ז בתחלת השותפות לאכל בשעת השבועה ודאי דאם משביעו שובר על לפ"ע) וגם רביעו שמוטל שם ורמ"ה סנהדרין (סג ע"ב) דס"ל דאסור לקבל השבועה י"ל דבאישור לפ"ע מודי דמותר לקבל השבועה וא"ל להפסיד ממון אלא משום לישור לא ישמע על פיך דזה הוי קום ועשה דהתורה אלתה לישור השמיטה על פי הישראל ונקרא על שמו . ומה שמיטת תוס' סנהדרין (סג ע"ב) ד"ה לאסור דליכא לפני עור לא קאי על היתר קבלת השבועה אלא מש"ה מותר בזה"ז לכתחלה להשתתף עם העכו"ם . ועי' עוד יו"ד של"ד סמ"ח בהג"ה בשם מהרי"ו דאם"פ שחייב לממות בשובר עבירה מכל מקום אין לריך להוציא תת ממונו ע"ז :

אלא שים לדון ע"פ מ"ש תוס' שבועות (ל ע"ב) ד"ה לאכל שהקשו על מ"ש דבאישורת מחייב ח"ת להפיד תפי' היכא דלזול הוא לו הא לתמרי בנדרים (יט ע"ב) דכבוד הבריות דוחה לישור בשוח"ת וחי' דהכא ליט לזול נדול ושוי"ל דשח"ה דשעים לישור על ידו לא מקרי שב ואל תעשה וכעין זה שיטת רמב"ם פ"י מכלאים הל"ם דהרואה כלאים של תורה לישור קורעו תפי' בשוק וח"כ ה"ג בלפ"ע דעושה לישור על ידו י"ל דהוי קום ועשה . ומ"מ נרלזה מהפוסקים דחי' קאת על התוס' עיקר :

ורי"ב"ש שכתב דמחייב ליתן ממונו תפי' בשוח"ת ח"י לך יפרנם מ"ש תוס' בכורות הנ"ל דמוהר לקבל שבועת הנכרי תם"ת דשובר על לפ"ע דהעכו"ם נשבע בע"ז דודאי דעת תוס' דאסור מדינא ולא ממדת חסידות כמ"ש ר"ן בשם רמב"ן בפ"ח דע"ז :

(ד) **בשך** יו"ד סי' קי"ח סק"ו כהב דמומר לזין חייב להפרישו מיסור ועי"ש בדגול מרבבה דה"ה בכל ישראל שעובר במזיד לפני חיט מומר גמור לזין ישראל לאחר מלוה להפרישו ולזן בו חיסור מסויים ידי עובר עבירה חלא ביישראל עובר בשוגג ודוגמת קטן לוכל נבלות שמוטן להפרישו שהקטן שוגג הוא. והנה נראה דבר זה הוא מחלוקת ת"ק ורשב"ג מעשר שני פ"ה מ"ח דת"ק ס"ל דמלייגים את הכרם רבעי וערלה וקדושת חמיד לפני בשאר שני שבוע אע"ג דבאים לגזל מ"מ עבדי' תקנה גם לעבריינים להפרישם מן החיסור ורשב"ג חולק דבד"ח רק בשביעית עבדי' תקנה לכל בשאר שני שבוע הלעיטהו לרשע וימות ולא היכפת לן מה שיעשה חיסור נוסף על חיסור מאכלות ואף הלטעים שהיו מניחים לה המעות ומחללים כ' רמב"ם פ"ע ממע"ש ה"ז דקאי על שנת השמיטה. ולפי' לשיטת תוס' ב"ק (סט ע"ח) ד"ה והלטעים דלאחר שני שבוע קיימי וא"כ מדת הניסיון להפריש מחיסור לפני' את העבריינים. מ"מ לין מזה סתירה על דברי דנמ"ר די"ל דוקא החם דלף שרי' מזידים בחיסור גזל מ"מ הוי שוגגים בחיסורי עבלה ורבעי ואינם רוצים לעבור עליהם לכן עשו תקנה בעדם אבל אם הוא מזיד בחותו חיסור עצמו לכן אין ר"ל דכולהו מהו דלין בזה חיסור מסויים:

ובפ"ג דדמאי מ"ה הטותן לפונדקית מעשר את שהוא טהון לה וכו' מפני שחשודה לחלוף ה"ר יוסי לין את אחרתן לרמאים לית מעשר חלא מה שטותל ממנה בלבד וע"ש בירושלמי דר' יוסי ורשב"ג אמרו דבר אחד דלין אנו אחרתן לרמאים ואח"כ דחה שם דרשב"ג לא יהה לר' יוסי שלין דרך חבר להיות מוליך מביתו דבר שהיו מתולף והייט דהכא כיון דפונדקית היא ואחרים תוכלים אצלה אף דאלף לריכים לתקן תוחה עליו לתקן את האחרים כמ"ש רמב"ם פי"ח ממעשר ה"ב מעשר את שהוא טהון לה כדי שלא יהיה אקלה לאחרים וכן במ"ו שם הטותן לאמותו מעשר את שהוא טהון לה מפני שהיא חינה מזידה בחיסור זה כמ"ש במתני' דרוצה היא בקלקת בתה ובושה מחתנה ולטובה מתכוונת:

וקשה על הש"ך ודגמ"ר ממתני' ב"מ (ס ע"ח) שם נתערב מים בייט לא יאכרנו לתגר אע"פ שהודיש שהיו אלא לרמות בו ועי' רש"י ד"ה והא לאן תגן וריטב"א דהוא מטוס לפני עור ושם לין לפ"ע דתורייתא רק לחיסור מסויים דהא היה ליה לתגר מים לעכב בייט כרי דים לחיסור מסויים לפני' במזיד. וכן ק' מהס"ז ב"מ (ה ע"ב) דכ' ברושה אע"ג דהיה ליה בהמות מדידי' מ"מ לחסור לגרוס לחיסור דמסויים ידי עוברי עבירה ושם נ"ב מזיד הוא ומ"מ לחסור לסייעו. וכ"ל דשאני התם בגזל דכתו"ח מוטל עליו להציל ממון ישראל ולכן אף דהתגר והרושה מזידים הם מ"מ ס"ם לחסור לסייע להם לגזול ממון. ולכאורה קשה מרש"י ע"ז (נה ע"ח) ד"ה דוכיס שכ' מש"ה מותר לדרוך עמו ולית ביה מסויע יע"ש שהטעמו לית נלטווה על כך מוכח שאלו היה מלווה היה לחסור לסייעו אע"פ שמזיד הוא. ולפמ"ש למעלה לק"מ דמסויע דהתם חמור שעושה מעשה בעלמו:

(ה) **באור** זרוע ה' יכוס סי' תרנ"ג כ' דמי שם"ל בדבר אחד שמותר הוא מ"מ שובר על לפני עור לם מושיטו לחברו החולק עליו וס"ל שאסור ומביא רחיה מיבמות (יד ע"ח) תודישו הו מודעו ב"ם לב"ה שהמשפחה הזאת היא מלרת עבוה דמייבי כריתות היא לדבריהם וכ"כ הג"ה מרדכי רים יבמות סי' ל"ה מובא ב"י יו"ד רמ"ב בבדק הבית וקי"ל כן יו"ד קי"ע ס"ז בהג"ה הטעית. וכ"כ רשב"ח סוכה (י ע"ב) ד"ה ר' חסדא נבי טיי סוכה המופלגים ממנה תרנעה ר"ג אמר כשרה ור"ח ורבה בר"ה אמרי פשוה והם תקלטו לר"ג אנינהו בסוכה כזו אשתקו ותקלם ר"ג אם תזרו בהם והשיבו דשלותי מטה הם ופשוטים מסוכה והביא רשב"ח דיש שלמדו מכאן דאם לדעתו מותר ל"ם לפני עור ואע"פ שיודע בחברו שאסור לו לפי דעתו ורשב"ח תולק דאע"ה שהיו טויי סוכה ניכרים ואלו לא ס"ל להיתר לא יאבו בה אבל אם אין החיסור ניכר עובר על לפ"ע ומביא רחיה מיבמות הנ"ל ומחולין (קיא ע"ב) בנ"ע בר נ"ט דאמר שמואל לר' אלעזר לרבך יהבי ליה ואכל ואמר רב אם לייה לזרעי' דאכא בר אכא דלפפי לי מידי דלא סבירא לי אע"ג דשמואל ס"ל דשרי מ"מ אסור לו להאכילו לרב וכ"כ מהרשד"ם יו"ד רכ"ז. ועי' תפארת ישראל עדיות פ"ד אות כ"ד שמקשה על מהרלנ"ח סי' קכ"ח מחולין (קיא ע"ח) ובאמת שמהרלנ"ח שם מפלפל בסוגיא זו. אך קשה מיבמות (קטז ע"ב) ההיא דאתיא לבי דינא דר' יהודה שהיה מוכיח לה ספדי בפלך קרע מאחר שאתר מזיך ומקשה בגמ' אמרו לה ספדי בפלך קרע מאחר שאתר מזיך ותי' תינהו כרבנן ס"ל (דלטולם נאמנת לומר מת בעלי) אמרי תשבידו הכי כי היכי דלשרי' ואך הואר להם להכשיל את ר' יהודה בהוראה שלפי דעתו אסורה להנשא חה ודאי שאין חילוק בין מכשילו באיסור עלמו ובין מכשילו להורות לאחרים מה שלפי דעתו הוא שלא כדין וע"ל מסוס דיחיד ורבים הלכה כרבים לכן ידעו שגם הוא מחויב להורות כדבריהם ולבטל דעתו מפני דעת הרבים לכן שרי להטעותו:

(ו) **ברמב"ן** יבמות (פד ע"ב) ד"ה הא כתב דשיש מלוות על לפני עור כמידי דשייכי וכ"כ ר"ן יומת (פד ע"ב) נבי אין לומרים יעשו דבריס אלו ע"י נשים וכו' דשיש מלוות על לפני עור אלא דחשידי לעבור על לפ"ע וכ"כ דריסה יו"ד סי' ה' דמש"ה נשים לא יאמנו דדעתן קלה ויעברו על לפ"ע. וכן דעת הכלבו מובא ב"י שם שהשיש שותטות רק לעלמן ולא לאחרים משום לפ"ע. ונראה לי סמך לזה מכתובות (ד ע"ב) דמחלק בין אבלות דידה דקיל ליה ובין אבלות דידה אלא חייבי להרגיל דבר דאיכה נאמנת לו. והייט די"ל דאבלות דידה החיסור על שניהם כיון דים גם עליו חיסור לפ"ע לכן אמור ולא אמי לאוושי ועדיף מנדה כמ"ש רא"ם שם סי' ס' לפי שלבו של אדם נכנע בזמן אבלותו משא"כ באבלות דידים דים רק חזקה כשרות דידה אבל היא חשודה על לפ"ע וחייבי' שתאמת לו. ועט"ש אין מטוה על לפ"ע כמ"ש תוס' ע"ז (סו ע"ב) ד"ה לעט"ס ופשוט הוא:

(ז) **בב"ח** יו"ד סי' ס"ב כ' דמש"ה כ' עוד דין דאבר מן החי דאינו טהג בטמאים לידע דמותר להושיטו לבן נת ואין בו משום לפ"ע. ובש"ך שם סק"ב הקשו עליו מחולין (קב ע"ח) דהא דאבר מן החי אינו טהג בטמאים זה בק ביישראל אבל בן נת מותר ותי' פר"ח בשם תשובת שמואל סי"ד דכיון דבטמאים ליכא אבר מן החי ביישראל מש"ה ליכא לפ"ע אע"ג שאסור לב"נ כיון דאיסור זה שרי לדידן והפר"ח תלק עליו. ועי' בכור שור חולין (קח ע"ב) שהקשה על תשובת שמואל מחולין (לג ע"ח) מזמין ישראל על בני מעיים ואין מזמנין עכו"ם על בני מעיים ופשוט הטעם משום איסור לפני עור אע"ג דליישראל שרי. וכמו כן קשה מחוס' ב"מ (י ע"ב) ד"ה דאמר שבאתנו דישראל שקידם נרושה לכהן עובר על לפ"ע אע"ג דמותר לקדשה לעלמו:

ונ"ל לייישב דשפט ס' תשובת שמואל הוא משום דמותר ליישראל ומי איכא מידי דליישראל שרי ולעכו"ם אסור ואע"ג דאסור ליישראל משום שמאה מ"מ ס"ל דבעי' שיהי'

לוהו לישור עלמו טהג כישראל ולכמה"ח הא מוסר נכסר זה לישראל ועי' פר"ח שהקשה עליו מסוס' חולין (לג ע"ח) ד"ה לחד שכ' דכיון שחשור לישראל מסוס שמחה לא שייך מי לימא מידי ומכ"ה לק"מ ממזמנים ישראל וכו' דר' לחמי נר יעקב לא ס"ל ס' מי לימא מידי עיי"ם ומס"ה שפיר קאמר דלין מזמנים עכו"ם על בני מעיים. וכזה ניחא גם הקו' מהוס' כ"מ (י ע"ב) דכיון דכל טעם לחוסת שחולל מסוס מי לימא מידי ופשיטא דל"ם רק בישראל ועכו"ם ולא נכרי וישראל. ולפמ"ש הוסת העתיקים כלל ו' דהכרה לחוסת שחולל ל"ם רק במיטים לחכל במחכיל גם הוא מודה דלחשור כיון דנעשה לחי חיקף. לק"מ מהוס' כ"מ דהתם בקידושין נעשה לחי היקף וכן ל"ק מחוס' חגיגה (יג ע"ח) ד"ה לין שכיהנו דללמוד עם עכו"ם לחשור מסוס לפ"ע לפ"ג דלישראל שרי מסוס דהלסיר נעשה חיקף כודלי בשעה הלימוד עם העכו"ם:

(ה) **ביך** מלאכי שם"ה כ' בשם משפטי שמואל במחכיל בידים לחוך פיו לפי' לא קלי כלחרי עכרי דנהרה עובר על לפ"ע דלו' והביא רלי' ממכילחה בה לחייב מחכיל כלחוכל. והנה המכילחה לא הובלה בגמ' דיקן ועי' פמ"ג לא"ח שמ"ג מ"ו סק"ח ולחבל סק"ג. ובגוף החילוק נראה להפוך מהוס' חגיגה (יג ע"ח) ד"ה לין שהרלו שמיירי בים עכו"ם לחר שרולה ללמדו ולין כו מסוס לפ"ע לפ"ג דשם היקף נעשה להיסור והוי כמחכילו להוך פיו וכן מוכח בחס"ז כ"מ (י ע"ב) ד"ה להך ליפנה שכ' ושו"ל דמיירי כשהכהן היה יכול לקדשה בעלמו וליכה מקום לפ"ע לפ"ג דבשעה הקידושין נגמר החיסור וכן מוכח מפ"מ: מוכח במל"מ פ"ד ממלוה ה"ב שכ' דהיכה דים ישראל לחר שרולה ללוח בריבית לין הלוה עובר על לפ"ע דלא קלי בחרי עכרי דנהרה. הרי לף דנעשה להיסור היקף מ"מ ים חילוק זה ולף במל"מ חולק עליו לף מבעם זה:

סוגיא לב

לא בשמים היא

ציונים ומראה מקומות

תמורה (מז ע"ח). יומא (פ ע"ח). ב"מ (נט ע"ב). שבועות (מז ע"ח). ירושלמי מגילה פ"א ה"ה. ירושלמי מ"ק פ"ג ה"א. רמב"ם פ"ט מיסודי התורה ה"ד והקדמה לפי' המשניות. רש"י שבת (קח ע"ח) ד"ה כאי. רש"י עירובין (מה ע"ח) ד"ה הדי. כ"מ פ"ב מהמ"צ ה"ט. בפת תבדים יומא (עה ע"ח) ד"ה הניא. וסובה (לג ע"ח) ד"ה נקטם. תוס' סנהדרין (פט ע"ב) ד"ה אלי'. ירושלמי העניח פ"ב ה"ח. מדרש בראשית פ"ב. ויקרא כ"ב:

א) **תמורה** (מז ע"ח) שם חלפיס הלכות גסהכחו ביתי הכלו בל מסה ח"ל ליהשב בהל ת"ל לא בשמים היא. מבמע פסוב דבכל בפיקח דדינח לין נביח נחמן להכריע ולחמרי' לא בשמים היא. וכ"כ רמב"ם פ"ט מיסודי ההורה וכ"כ בהקדמה לפי' המשניות סד"ה והחלק הב'. וכ"כ רש"י שבת (קח ע"ח) ד"ה מאי בהא דלכעיח לי' לי מוהר לכהוב חפילין על עור דג טהור ת"ל הם יבא חלי' ויחמר ומקשה מאי הם יבא חלי' ויחמר וכ' רב"י דלין לו"ה הלוי בו דלא בשמים היא וכ"כ כ"מ פ"ב מהמ"צ ה"ט ודמב"ה פסק הרמב"ם בספק בהיה קדם כה"ק בעעשים פ"ד מ"ח דמחח חק דבב"מ (פו ע"ח) לחמרי' דהקב"ה לחמר טיהור מבוס דלא בשמים היא ואע"ג דלחמרי' מלן נוכח רבה בר נחמני ולחיכו לחמר טיהור וילפה בשמחו בטהרה כיון דבטעח יליחת בשמה לחמר הכי הוי בכלל לא בשמים היא. ומ"ם הוס' יבמות (מה ע"ב) ד"ה מי שהקשו כיון דנשים פסולות לדון לוך בפטה דבורה לחח ישראל ולחי דע"פ הדבור בחני וקשה הא לא בשמים היא. נראה ודלי דבוונחם דכיון שהי' הדיבור מלוי לה וידעו שהיא נביאה קבלוה עליהם לשפוטח מפני כבוד בביאה יהיו בניחון עלי לחבח וכמו שכ' מפורש חוס' בב"ק (עו ע"ח) ד"ה חשר וניטין (פח ע"ב) ד"ה ולא:

ובשם הגדולים מערבח נדולים י' רכ"ד מביח חבל גדולים החולקים ע"ז ובמכי נספק לדיניר מן השמים ומביח דלי' מכ"ה דהלכה כוותם מקום דיוהה בה קול כמ"ם פסחים (קיד ע"ח) ושוב. ולחי חמה לוך יפרכמו סוגיח דהמורה (מז ע"ח). ומה שהביח רלי' מכ"ה י"ל מקום דמסייע קלה לחרי רבים להטוח וכמ"ם חוס' חולין (מד ע"ח) ד"ה ור' יהיבע בהקשו דקי"ל ר"ח בחוחי ולח חייחי' לבח קול בספק הלכה בחוהו ולמה קי"ל דהלכה כב"ה מקום דילחה בח קול ולחי דבח קול דב"ה בחני מקום קלה דחחרי רבים להטוח:

וקשה לי לשיטח רמב"ם ורש"י הנ"ל דבכל ספק בקול המורי' נ"כ לא בשמים היא ולין נביח וכח קול מכריעים. מכוגיח ב"מ (נט ע"ב) מלי לא בשמים היא וכו' שכבר כהבח בהר סיני לחרי רבים להטוח משמע דוקא כיון דהבה קול הוא עבד הכהוב לח"ר לחבל לולא הי' מפורש בקלה להפוך. בספק בקול לא חמרי' לא בשמים היא. עוד קשה לי מסנהדרין (מח ע"ח) לחייי מחרן לשפחי' דב"ע הזמנה מלחח ת"ק שבר דחני לי' חפים דלא חני לי' לא חפים וב"מ מספקא לי' לי חפים וכו' הלכך לא ינע בהם עד שיבא חלי'. הרי דספק בדין לי הזמנה במוחר דלא חני חפים חלי' נחמן ולא לחמרי' לא בשמים היא. נם קשה בחולין (לו ע"ח) השוחט והוחז דם על הדלעח רבי לומר הוכבר רח"ח חולים והספק הוא לי יבנה לשחיטה מחחלה ועד סוף לו לינה לשחיטה חלא לבסוף וכ"ש לחני לחמר הולים לעולם מבמע וכ' רב"י עד שיבא חלי' ויודיענו הי' דלפי' בספק בדין יבנר חלי'. ולכלורה קשה נם מיבמות (קג ע"ח) לם יבא חלי' ויחמר חולצין במנעל שומעים לו וי"ל שח"ה מפני דמדחי' חולצין במנעל לבספלה בח"ם ב"ל

סם ד"ה אמר ותום' ד"ה וכי תלת נזרה דרבנן היא משום מגעל המרופט כמ"ש סם לכן שומטין לו. ופי' כ"י תו"ת י"ד בסם רל"ב ניסין פ"ד סי' מ"ה ומרדכי ה' לילית סי' רקמ"ט והגה"מ ה' לילית פ"ח תות ע' שמביאים רתי' דתשה כשרה לעשות לילית מכ"ב (עד ע"ב) דנפיק בת קול מתי לית לכו בהדי קטליתא דדביתהו דרחב"ד דעתידה דבדית תכלתא בה לגדיקי לתי דנ"ב שיך לת בשמים היא ול"ל דרתי' א היא רק לסניף בעלמא דבלח"ה הא תין למדין מן התנדות כמ"ש תו"ט פ"ה ברכות מ"ד בסם ירושלמי:

(ב) **כתב** נרבי יוסף תו"ת ל"ב דה"מ תמרי' לת בשמים היא כמה שהגבית תומר ע"פ נבואה תו תין סומכים עליו תבל כמה שתומר ע"פ תכמתו וכברתו סומכים עליו דלת גרע מחכם תחר וכזה מייבב מ"ש הנ"ה מי' פ"ג מהבל וכ"מ פ"ת ממ"מ הי"נ דמש"ה פסק הרמב"ם כרשב"י דקברי עכו"ם תינם מטמאים בהולל משום דבב"מ (קיד ע"ב) תשתי רבה לתלי' דקתי בבית הקברות של עכו"ם ופסק כרשב"י ולת תמרי' לת בשמים משום דתלי' הכריע כן ההלכה ע"פ סברתו. וכן נ' מהום' שם ד"ה מהו בשם ר"ת דפוסק כרשב"ג דמטמתיב בהולל והת דתלי' הטיב כרשב"י דתויי קת מדתי ושיקר טעמו הי' משום דרוב תרועות יש בהם פיתת עפת. ומובת דסיטה ר"ת דסומכין על תלי' בספק דין היטב משום דתומר מסברתו ומכריע ההלכה וכמ"ש בע"ז (לו ע"ת) בכל יכול ב"ד לבטל דברי ב"ד תברו תוך מ"ת דבר שתפי' יבת תלי' ובית דיט תין סומכים לו. ותלי' ובית דיט הייט מה שתלי' מכריע ופוסק ע"פ תכמת התורה בכל ב"ד שבישראל. וכן הפ' בעדיות (פ"ת מ"ז) ר"ש תמר תלי' בת להשוות המתלוקת הייט להכריע ע"פ סברות ורתיות:

והא דבשבת (קת ע"ת) בעת מיניה וכו' מהו לכתיב תפילין ע"ג עור דג טהור ת"ל תם יבת תלי' ויתמר מתי תם יבת תלי' ויתמר ופי' רש"י הת היתר ותיסור לת תלוי בו דלת בשמים היא. תף דמ"ם תכמת התורה סומכים עליו. י"ל משום דלשון תם יבת תלי' מוכת דסומכים על נבואתו דתי הכותב על פי סברתו והכרעתו נדין למה תלה בו יוהר מבחכם תחר:

וכן בברטם (ג ע"ת) ת"ר יוסי פ"ת הייתי מהלך בדרך ובגפתי לתערבה וכו' בת תליהו זכור לטוב וכו' בתות' שתה למדתי ממט שלשה דברים נ"ב לת היה בהורת נבואה רק בתורת לימוד דיני תורה כמו שלמדים דינים מחכמי ישראל. וכן י"ל בחולין (ו ע"ת) ר"ש בן תלעזר שדרי' ר"מ לתחויי תמרת מני כותתי תשכחי' תת שבת ותסר ליה יין של כותים ומי"ם נחום' בשם י"מ שהיתה שבת הות תלי' והייט שע"פ דין תסר לו טפי' שיעת ר"מ דחייבי' למיעוט כמ"ש שם דמות יונה מלתו להם ברחם הר גריזים ונזר רוכת תכו מטוטת. וכן הוא פי' גמ' סוטה (ד ע"ב) והחיכת בן עזתי דלת נסיב ותבע"ת סוד ה' לירתיו וכן שם (י ע"ת) רק לשת זקנתו חלה תת רגליו שתחזתו פדגרת ה"ד פדגרת ת"ל כמתט בבשר המ תנת ידע וטו' ותיכת דתמרי סוד ה' לירתיו. הייט ע"פ תכמת התורה לכוון הלכה ופי' דקרת וכמ"ש יומת (כו ע"ת) תמר רבת לת משכתם טרכת מרבן דמורי תלת דתתי משבט לוי תו משבט יששכר ותימת יהודה נמי דכ' יהודה מחוקקי תסוקי שמשתת תליבת דהלכתת קתמינת שזה לריך סיום מיוחד וכן הפ' שבת (מז ע"ב) סודרת סוד ה' לירתיו. וכן פי' בבקות המרים סוטה (לב ע"ב) מ"ם דתב"ד פ"ת מלולב ה"ה בבר קופיע רוח הקודש בבית מדרשט. וכן מ"ש פ"י מביא הבחירה

הי"ד ופ"ו ממטמתי משכב ס"ז דבר זה עלה לי מסוד ה' לירתיו תין כוונתו ברוה"ק ממש כי הבית דינים תלו בסברו תמים דעים ושם מבואר דהכריע כן מבת טעטת וקבשיות ולת בשם רוה"ק תלת כוונתו לחכמה תמיתית של תוה"ק. ופי' ע"ז יו"ד קל"ד סק"ת קורת תני בזה על הש"ע סוד ה' לירתיו ועי' תומים קילור ת"כ סוף תות ק"כ:

(ג) **חולין** (ה ע"ת) והעורבים מביתים לו לחם ובשר וכו' תר"י מבי מבתי דתחתב תלמת דמומר לעכו"ם מוהר לתכול משחיטתו ותי' ע"פ הדבור שתני וק' תם ההלכה היא דשחיטת מומר תסורה תיך הוחר לו מפני שעשע מפי הדיבור הת לת בשמים היא. וגרתה דה"מ ש"יך לת בשמים לגבי תכשים תחרים שעומטים מפי הגבית דבר המתגבד למשפטי התורה תסור להם להחמין לגבית לעשות נגד ההלכה תבל הגבית בעלמו בשעת כן מפי ה' ודתי דחייב לשמוע לדבר ה' ולכן כיון דהכת לת היה טוען לתחרים רק לתלי' בעלמו הוחר לו לתכול. והת דבב"מ (נט ע"ב) ילתחה בת קול ותמרה מה לכם תגל ר"ת שהלכה כמותו ות"ר יהושע לת בשמים היא תע"פ שר' יהושע בעלמו שמע תת הב"ק ומ"מ לת הבגית עליו. די"ל בת קול שתני שתינה נבואה ממש וכמ"ש תס"ו שם בשם ר"ת ור"י נתן ז"ל. תו כמ"ש הוס' שם ד"ה לת דהבת קול הזתת לת ילתחה תלת מפני כבודו של ר' תליעזר שתמר מן השמים יוכיתו לכן לת הבגית ר"י עלי':

(ד) **בכפות** המרים יומת (שה ע"ת) הקשה על סוגיא שם שתמרו של המן גד שמגיד להם ליטרתל מי כן ע' לרחטון תו כן ז' לתחרון והת לת בשמים היא ותיך סמכו עליו ופי' ברבי יוסף תו"ת ל"ב סק"ד ושה"ג גדולים י' רב"ד דלעיל דה"מ תמרי' לת בשמים היא כספיקא דדינא תין סומכים על תותות ומופתים דבבר ניתנה תורה ותסור לחדש דבר תבל בספק המליתות שתמו מסופקים תיך היה המעשה סומכים תדברי נביא תו על תות תחר שהמעשה היה כן. ותליין רתיות על דבר זה מקלסם מה שהבית בברבי יוסף ומה שמלתתי בס' זכר יוסף להגתון הבקי הנפלא מוה' יוסף זכריה שליט"א מבתול ומה שינעתי בעלמי בעז"ה:

בשבת (קת ע"ת) מהו לכתוב תפילין על עור דג טהור ת"ל תם יבת תלי' ויתמר והקשה מתי תם יבת תלי' ויתמר הת לת בשמים היא ותי' תם יבת תלי' ויתמר תי פסקא זוהמת מיניה תי לת פסקא זוהמת מיניה הרי דתף דהקשה דתין סומכים על תלי' בהכרעתו בספק דין תבל בספק המליתות תי פסקא זוהמת נתמן וסומכים עליו. וכן ביומת (פ ע"ת) מגילה (ג ע"ת) וסוכה (מד ע"ת) מקשה הת תין נביא רשתי לחדש דבר מעתה ומשני שכשתם וחזרו ויסדום ותי' רש"י סוכה (מד ע"ת) שכ' שיסדום ע"פ הדבור וע"כ דספק במליתות נתמנים. וכן נ"ל ריתיה מתום' חולין (ה ע"ת) ד"ה ע"פ הדבור שהקשו למתי דמ"ד שלת היו ע"פ הדבור תקשה תפי' מומר מותר לתכול משחיטתו ס"ם הת היה בשר שנתעלם מן העין ותי' דזה היה יודע שהיה סומך ע"פ הדבור דלתו מבל טע"ס מייתי תבל לת מ"ד שבת הדבור להמיר שמיטת טבחי תחתב הרי זה היה פשוט דספק במליתות תי בשר זה נתחלף בבל תיסור סומכים ע"פ הדבור ותין כו תשם בשר שנתעלם מן העין ומ"מ להמיר תיסור תורה שתיטת מומר לעכו"ם תמרי' לת בשמים היא. ותי' דשם הומר לתלי' כמו שחלקתי לעיל תות נ'. וכן משורש במתני' ב"מ (כ ע"ת. כט ע"ב. לז ע"ת) ונמ'. שם (נ ע"ת) יהת מונת עד שיבת תלי' וכן שם (ל ע"ת) לת ינע כהן עד שיבת תלי' וכן נדרות (לה ע"ב) לכשיבת תלי' ויתמר תי הוי

קביעותא . וביבמות (לה ע"ב) התולן למעוברת והפילה ר"י אמר היינו לריכה חליצה משום חס יבא חלוי ויאמר דהא דלאעברה הפיל בת חליצה ויבום היא בשהיא כמי חנלי מלחת למפרע ור"ל אמר חנלתי מלחת לא אמרי' אבל חיט חולק על כ' חס יבא חלוי . ושם (מח ע"ב) חס יבא חלוי ויאמר דהא קידם בת חליצה ויבום היא וכן פסחים (יג ע"א) חלויות לא אמת יבא חלוי ויטהרנה ושם (טו ע"א כ ע"ב) היתך נשרף התלוי עם המחלה אמת יבא חלוי ויטהרנה ושם (לד ע"א) ר"י אמר פסול טומחה שחס יבא חלוי ויטהרנה וכו' וניטין (מ ע"ב) רש"י ד"ה מצלצלין ושם (מב ע"ב) החס חס יבא חלוי ויאמר בחד מנייהו דעבד הוא וכו' וכן בכורות (לג ע"ב לד ע"א) אמת יבא חלוי ויטהרנה ומנחות (סג ע"א) בס"א מרחשת יהא מונח עד שיבא חלוי ושוטה (ד ע"ב) נבי בן עזאי ותבע"א סוד ה' לירחיו ושם (י ע"א) שחחזחו פדגרת ויומא (עה ע"א) גד שמגיד להם ליטראל וכו' וכן משמע בש"מ (פד ע"ב) בר' חלימר בר' שמעון דאמר מותו כי אחו בי חרי לדינה הוו קיימי אבבא אמר מר מילחי' ומר מלחי' נפק קלא מעליותי' אים פלוני אחה זכאי אים פלוני אחה חייב . ואין לומר משום דקבלוהו הבע"ד והוי כנאמן עלי אבא דעי' רש"י שם ד"ה כולי האי משמע דהבעלי דינים לא ידעו שרחב"ש נפטר ומשבו שעודע חי וא"כ היה קבלה בטעות אע"כ דבספק במליאות יכולים לסמוך על בת קול לבדר וכן ירושלמי ברכות (פ"ח ה"א) לבשיבא חלוי ויאמר אחן פלוני . וכן נראה הפירוש בירושלמי ע"ז פ"ג סוף ה"ב מובא בחוס' ע"ז (מה ע"א) ד"ה כל . שבהמ"ק נבנה ע"פ נביא הי' שהנביא הודיע להם שלא נעבד הר זה משולם:

(ועי' חחם בופר תו"ח סי' ר"ח שהביא בשם רבו הגאון ר' נתן אדלער ז"ל דפירש ע"פ מדרש וירח ות המקום מרחוק שרחהו מקום ולא הר והפלל מ"ח אין כבודו של מלך לבוון בעמק ונעשה הר וא"כ קודם שניתן התרן לא"י היה עמק ולא העמידו שם ע"ז וכשנעשה הר שוב כבר הוחזק תרן ישרחל לאברהם ולא יכלו לאחזור ההר דאין אדם חוסר דבר שהיו שלו וז"ש דהפ"ה אם אחן שנת לעיני וכו' עד אמלא מקום לה' משכנות לאביר יעקב פי' כי ידע כל ההרים בחזקת ע"ז ונאסרים לגבוה ועריך למנות מקום לה' שהיו הר אלא מקום ואיך יהיה זה משכנות לאביר יעקב הא אין כבודו לשכון בעמק עד שבא נביא וגלה הסוד אחזה הר היה בחחלה עמק ונעשה הר והייט דירושלמי ע"פ נביא נבנה . והנה בפסוק הקמ ע"ז מפ"ז (נ ע"ב) דהקמה למה ותשריבם תשרפון בחם הא אין אדם חוסר דבר שהיו שלו אלא מדפלחו ישרחל למגל גלו אדמחייהו דיחא להו ומכו"ם שליחותא דידהו עבדי ות"ל מה בכך שהוחזק לאברהם הא מדפלחי למגל נאסר ההר כמו דנאסרו האשרות . אלא עי' ת"ם יו"ד סי' רל"ה שהקמה זה הגר"ז מרגליות ז"ל ותי' שכיון שהוקדש לגבוה סוב שיהו נאסר ע"י אחר ועי' כנה"י סי' ל"ז י"ם שהקמה ע"ז דאף דאין אדם חוסר דבר שהיו שלו מ"מ לגבוה אסור כמ"ש בירושלמי ע"ז (פ"ג ה"ב) ופ"ב ל"ל דפי' הירושלמי ע"פ נביא הייט כמ"ש למעלה שהנביא אמר שבמקום זה לא עבדו כלל ע"ז ובאחת שהיא המיבה גדולה ומ"מ עי' לח"מ פ"ד מאיסורי מזבח ה"ו שגמ' דיבן לא ס"ל כן ועי' מרחה הפנים יהו' שם ד"ה המעבד):

וב"ב רש"י קדושין (סה ע"ב) ד"ה ונובה בחובחה מהחבילה ממ"נ והמוחר מומל בספק עד שיבא חלוי ויאמר עירובין (מו ע"ב) ד"ה פרון ותילמרך לבשיבא חלוי ויאמר וכ"כ חוס' בילה (ל ע"ב) ד"ה עד ורא"ם סוכה פ"ד סי' ה' דאם יבא חלוי ויאמר דעברוה לאחול וכ"כ חוס' יבמות (סו ע"ב) ד"ה

אין חומסים כיון דאם יבא חלוי ויאמר דאינה חיילונית היתה יכולה להחייבם וכ"כ חוס' שם ד"ה ואין וכ"כ הום' מנחות (סד ע"א) ד"ה ואפי' וכן מפרש ריטב"א חולין (ה ע"א) ע"פ הדיבור שהיה של היתר ואיט מסל שחיטת אחזב ועי' מהרש"א שם שהקשה כן דילמא הוגד לו ע"פ הדיבור שהיה מסל היתר ממה דזבח עובדי' וכן י"ל הפי' לדעת ריא"ז דבנומר שרי בחחרים רואים אותו א"כ י"ל דע"פ הדיבור היינו שאמרו לחלי' שהיו אחרים רואים אותו והיה כשר וכן בשו"ת רשב"א ח"א סי' י' במיכל בת שאול שאמר דוד ולקחה שהיה ע"פ נביא שהגיד לדוד שלא בא עלי' פלטי בן ליש . וכן דעת מל"מ פ"ם מאיסורי קוף הלכה ו':

ובם' לגעות הביה בס"ם בית מחיר אה"ע סי' ה' דעתו להכפות תמרים דאפי' בספק מליחות אין נביא נאמן להכריע ומביא ראיה מחולין (יח ע"א) דלומרים דסומכים על הרוב מפסח שמת ניקב קרום של מות או מרוטת דלמת מריפה הרג והא התורה ניתנה לט ע"מ לשמרה ואלו זכיו לה פסקה הגטואה כמו שהובטחנו נביא מקבנך וכו' וא"כ י"ל שבעשיית הפסח לו פרה אדומה נשאל אה פי הנביא מה ביבה אם כשרה ושלימה היא וכן ברוטת ניחא מה דליכא לברורי ע"פ עדים נסמוך על נביא אע"כ שאין לפקוח שום ספק ע"פ הנבואה . והנה ודאי שלא יכריעו דבריו נגד כל המון הרחיות הנ"ל ורחיבו ים לדחות דרחוק מאד לומר כן דא"כ היה להורה לפרש כן דנרך להיות נביא אגל כל הקהל לבקרו אם חמים הוא ואגל ההרחה רוחה שיגיד שהנרחה לא הי' טריפה :

(ה) **ביבמות** (ל ע"ב) אלי' בהר הכרמל הכל לפי שעה שמש לו ודוקא היכא שיש מנדר מלחמה וכן פסק רמב"ם פ"ם מיסודי התורה ה"ג וכ"כ בהקדמה לפי' המשניות ד"ה והחלק השני ומביא מלישע (מלכים ב ג) וכל עץ טוב תפילו אע"פ שכתב (דברים כ) לא השחית את עלה מ"מ שמשו לו . ועי' ירושלמי חענית (פ"ב ה"ח) מקשה ואלי' מקריב בשעת ליסור הבמות ומשני דכ' ובדרך עשיתי בדיבורך עשיתי שהקריב ע"פ הדיבור ועי' מדרש ברחשית פ"ב ומדרש ויקרא כ"ב וחוס' סנהדרין (פט ע"ב) ד"ה אלי' וכן ליתא זבחים (קיט ע"ב) הורחת שעה היתה וכ"כ חוס' ע"ז (יג ע"א) ד"ה אמר אביי שהקשו מה ראיה מייתי מיהושע ואת סוסיהם תעקר דילמא שאני שע"פ הדיבור היה וכ"כ חוס' יומא (נד ע"א) ד"ה כרובים על כסא שלמה ומה שהיו נה טורות שעשו בטולאי היכל י"ל דע"פ הדבור הכל בכתב כמ"ש זבחים (סב ע"א) . ועי' חפלרת יסרחל סוף קדשים סי' טורת בימה"ק מ' שהקשה מהא דעשה שלמה המלך בניהמ"ק כמעט חים ולויות וקשה הא אמר מל ל"ח לך פסל והא"ל ע"פ נביא אע"פ לדורות היה ותין כח ביד הנביא להחיר חיסור לדורות ומ"ם מה שכתב וכן מי מ"ם בפחיחה למועד כלל נגדי קודם ד"ה שם שהקשה מל חולפת שני שהות דם שרלים והא לא הוכשרו למלחת שמים אלא מין טהור ותי' דמ"ש הדיבור שתי :

ובעירובין (מה ע"א) ויסחל דוד בה' לאמר החלך והכיתי בפלשתים וכו' מאי קמבעית ליה לי שרי לו לאסור (להלחם בשבת) הרי כ"ד של שמואל הרמתי קיים ולמה לו לשאול בחו"ת . ולכאורה הפי' משום דלא בשמים היית וקשה הא לעיל שעה מותר לסמוך על חו"ת . וגם קשה למה לא אמר בבחמורה (סו ע"א) הא לא בשמים היא ותאמר רק כ"ד של שמואל קיים . ונראה דאף דלעיל שעה מותר לסמוך על נביא לו לו"ת מ"מ מעין הגונע לספק הלכה היה לו לדוד לשאול להחלה בב"ד של הסנהדרין ולא

לשחול בגבוהה. וכן נראה לפי' כרש"י שכתב ד"ה הרי דמידי דלו"ה לא משייל בלוזים ותומים היינו שאין שייטת לשחול בגבוהה כדבר שיטולים לידע ע"פ כ"ד אם ההכרעה. וכתולין (ה ע"ח) דמשני ע"פ הדיבור לא שייך לומר דמשום טרך שעה הי' שרי כי כעי' גם מנדר מלחת ושם לא הי' מנדר מלחת:

אות מ. סוגיא לג

א.

טחילה בדבר שהוא בעין

ציונים ומראה מקומות

חו"מ סי' פ"ו סי"ג. ע"ג סי"ט. קצ"ט ס"א בהג"ה. סי' רמ"א ס"כ והג"ה. סי' רמ"ה ס"ט. שט"ו סמ"ע סק"כ:

(א) **בשו"ת** הרא"ש מוכח בתו"מ סי' ע"ג סי"ט כתב דבאפן שהוא בעין לא שייך לשון מחילה אלא לשון מתנה ואפי' הוא ביד חברו וכ"כ עוד בתשובה אחרת מוכח תו"מ רמ"ה כ"ט דאף אם החזיר לו שטר המתנה ומחל לו המתנה מ"מ לא נתבטלה המתנה עי"ז (וכ"כ בתשובה אחרת מוכח תו"מ רמ"ג סס"ו ובסמ"ע סקכ"ב דבחזרת השטר לא נתבטלה המתנה וכן בתו"מ סי' ס"ו סי"ג דקיי"ל כרבנן בב"ב דקסב ע"ח) וכ"כ תס"ו ב"ב (כח ע"ב) סד"ה אלא מעתה דקרקע לינה נקנית במחילה אלא במכירה ונתינה ואלו לאמר שדי מחולה לך לא אמר כלום אבל שיעבודים שים להם חזקה נקנים הם במחילה שאין זו כנתינן קרקע אלא כמוחל על שעבודם וכ"כ תס"ו בחאבות (מד ע"ח) דלענין קרקע כיון דכשאותו היה לו מהני מחילה והא דקאמר שם ר' אחא דאחולי אחיל הפי' דאקנויי אקני מעיקרא ולהקנאה קיימ אחולי כמ"ש בפ' חזקת אחולי אחיל לי דבעי לומר אקנויי אקני' לי' וכ"כ תי' הר"ן ניסין (לו ע"ח) דכיון דבע"א קונה משכון לא מהני מחילה דמחילה לא מהני בדבר שגופו קנוי ומביא רליה מקדושין (מז ע"ח) גבי עבד עברי שהקשה למה ליה שטרא נימא בפי תרי זיל ומשני עבד עברי גופו קנוי (ואולי י"ל דדעת ר"ן רק היכא דהמשכון אצל המלוה לא מהני מחילת המלוה לה בתוב כיון דבשאר המשכון בידו אבל רלובן שים לו חפץ אצל שמעון ומוחל לו לוחו י"ל דמהני ויוצא מרשותו וב"ע כיון דגופו קנוי משוב שהוא ברשות החדון וכמ"ש בתי' ריטב"א שם) וכ"כ מהרי"ק שורש ל"ד מוכח בתו"מ רמ"א ס"כ בהג"ה דאין מחילה מהני במשלטלין דיאנש בעין כ"ח נגי חוב ומלוה דלהולאה ניתנה ומביא רליה זו מעבד עברי דדוקא למאי דס"ד מפיקרא דאין גופו קנוי ואין לו עליו אלא שעבוד בשלמא הוא דשייך למימר לי' בפי תרי זיל אבל לא בשגופו קנוי דדמי לממון שהוא בעין דלא שייך בו מחילה והגה רליה זו תמוה מאד כמו שהקש' הלה"ח סי' רמ"ה סק"נ דאף דלא מהני לשון מחילה בדבר שהוא בעין אבל לשון מתנה ודאי שמהני אפי' בגי פקדון ח"כ הדרת קו' נמרא דיאמר לו לשון מתנה הרי את לעולם ולשון שכותב לו בשטר שחבור יאמר לו בע"פ אלא ודאי שהפי' בגמרא דגופו קנוי שהוא ברשות רבו ממש ואינו יוצא מרשותו אלא בשטר ואפי' בשטר אינו יוצא אלא משום דגימו וחזו בתים כאחד והגה כוון בפירוש זה להרמב"ן שכ' שם דע"א יש בו שני קניגים קנין ממון והוא קנין דמעשי ידיו וקנין הגוף דמותר בשפחה כנעניה ופעור ממקלת מטה וקנין מעשי ידיו פקע בדברים ח"א משום קנין הגוף לא שני בדברים ולריך גם שיחזור כמו קנין חיטה שלריך גם. ונם נראה לי רליה לפי' זה מדברי דמב"ם פ"נ מזכיה ה"ב דכתב מתל לחברו תוב שים לו עליו אי נתן לו הפקדון שבי' מופקד אצלו נקנה בתמירה לבד ועי' ה"ה פ"ה ממכירה סי"ח דרמב"ם למד דין מחילה אע"ג קנין מקדושין בע"ע וקשה דא"כ מוכח מסס סמירת דין השני של פקדון דכיון דגם ליתן לו במתנה את הפקדון שים לו בידו ליט לריך קנין ודי בתמירה מה אי' רבא דע"ע נופו קנוי הא סוף סוף לא לשון מחילה יועיל לשון מתנה לעולם דאע"ג דהפי' נופו קנוי הייט כנ"ל שאין לו יד כלל ולא מהני תמירה כלל זה נלע"ד לשון שהניח ולריך נם דוקא:

וב"ב ריב"ם סי' הק"י מוכח רמ"ה תו"מ קפ"ט ס"ח וסמ"ע סס"ו סק"כ דשוכר קרקע של חזה שנים ומחל לח"כ למשכיר לא מהני ומביא רליה מב"מ (סו ע"ב) בחחרת דלא מסחלקי ואמר מסחלקנא לא מהני (ועי' שטר מספט סמ"ו סק"ח שחולק עליו ומביא רליה מרא"ם ב"ב (יב ע"ח) עד בריחת בית סחום שים לו חרבא לחמות פרן חת פלימיו אין לו חרבא לחמות שכתב משום דהני ד' לחמות אין קטיות לו להיות שלו לגמרי כשאר ממונו שאין יולא מתחת ידו עד שימכרנו או יתננו לאחר אלא להשמים בשלמא הן קטיות לי כשהוא לריך להן וכיון שגילה בדעתו שאין לריך להן פקע זכותו מגייהו מ"ל ות"כ כיון החזיק דכבל דבר שאין לו בו אלא השמים בשלמא מהני מחילה ת"כ שכירות קרקע נמי הלא אין נוף הקרקע שלו אלא להשמים בשלמא ומה לא תהני ליה מחילה. ונ"ל לחלק דבירושלמי ב"ב פ"ח ה"ה ת"ר יוחן חרבא לחמות שחמרו לא שהן לו לקנין אלא שיהא מעמיד בהמתו לשעה ופורק חת חבילתו ואח"נ דר' יוחן ס"ל דקנין פירות בקנין הגוף דמי ודעתו דקנין להשמים לזמן הוי קנין נמור ומ"מ הכא ליט קנין כלל וב"כ נ"ל דהכא קנין השמים זה נרע מכל קנין השמים וליט קנין כלל ומש"ה כתב רא"ם דמהני מחילה כהם מה שאין כן בקנין שכירות דשלמא שפיר לא מהני מחילה):

וב"ב הב"ד סי"ח מוכח רמ"ה תו"מ שם"ו דאם זכה במתנה ליט יכול למחול לו אלא לזכותו לחברו בדרך מתנה והביא רבי' מנימין (לב ע"ח) מתנה זו מבוטלת חבטל לא אמר כלום וכ"כ תומים סי' פ"ח סקי"ח וסי' פ"ח סק"ו דמחילה לא שייכא אלא בחביעה שים לו על חברו ולא בחזן שהוא שלו וע"ש מ"ש ריטב"א קדושין (מז ע"ח) ד"ה עבד עברי דקנין מעשה ידיו שים לו על העבד פקע במחילה אף שליט חביעה אלא דבר שהוא שלו:

(ב) **בש"ך** תו"מ סי' רמ"ה ס"נ כתב דמשמע דסב"ח המוכח בב"י שם מת' ג' אם עשה שטר מחילה

על קרקע שלו דמהני בקנין כמ"ש בכתובות (פג ע"ח) נאמר דין ודברים אין לי על שדה זו אלא קנו מידו מהני ומגופו של קרקע קנו מידו. משמע דה"ה במוכל אפן לחברו דאמרי' דלא מהני ומ"מ אם קנו מידו מהני. ולכאורה קשה דאי נימא דאם קנו מידו מהני א"כ מה מייתי מהרי"ק רלייה מקדושין (טז ע"ח) בעבד עברי דלא מהני מחילה מדמקשה נימא ליה כאפי תרי זיל ומכור דגופו קנוי מה בכך אפי' גופו קנוי נימא ליה זיל וקנו מידו ויוצא. אך מלשה דהתם פשיטא שם קניגים אחרים המוכרים להגיה את הע"ש לאחרות אלא שהגמ' מקשה למה לי עבד תא קנין אחר למה לי יוצא דיבור לבד בלי שום קנין וע"ז מסני כיון דגופו קנוי אין לומן עיוצא בדבור לבד בלי קנין אבל ודאי אם קנו מידו על מנת מחילה דמהני. אך לכאורה מה שהביא הע"ז ראיה לדבריו מכתובות (פג ע"ח) ל"ש דשם החסרון משום דסליק נפשיה מדין דברים ולא מגופו של קרקע ולכן מהני הקנין דכיון שקנו מידו שם ראוי להסתלק מגוף הקרקע והוי הפקר משא"כ הכא דאף אי ידעינן דלוקח וכוונתו למחול מ"מ לעולם לא מהני מחילה כיון שהפך שהוא בעין ואינו יוצא ע"י לעולם מחילה מרשותו א"כ מה נפע שקנו מידו שוב הלא לא קנו מידו רק לחזק את מחילה. ושם בכתובות פשוט דמהני מד הפקר שמסלק א"ע מדבר זה ומפקירה אבל שיועיל מחילה בקנין אין ראיה משם כלל. וכן מלאתי במל"מ פכ"נ מאישות ה"ח ד"ה עוד שכתב דמש"ה נקט שם הכותב ליפנות דאין דברים ולא לעולם מחילה משום דהתם הוא דבר המסויים דהייט פירות או קרקע ובדבר מסויים לא מהני מחילה הרי דדעתו דהת דאיתא התם אם קנו מידו מהני הייט דוקא בדין ודברים אבל במחילה נם קנין לא מהני. ומה שהביא ע"ז מחשובת הרשב"א דמהני מחילה בקנין עי' בב"ח שפירש שלא כתב לו בחותו לעולם אלא שמחל לו כל תביעה שהיה לו על חומו קרקע אבל לעולם לא מהני:

אך מלאתי ראי' נכונה לדברי ע"ז מב"מ (מז ע"ב) בחחרת דלא מסלקי ואמר מסחלוקת דפליגי נה אי צריך למקני מיני' ועויש בחש"ו שם רמב"ן דמ"ד דאין צריך למקני כיון דעיקרא מלוה היא ומני מחיל דמה לי מחילה במקלת מה לי בכולו ומ"ד צריך למיקני כיון דקנה קרקע עד זמנו לא מהני סילוק ומחילה וקי"ל דצריך למקני הרי לך דלא מהני מחילה וסילוק בקרקע מ"מ נקנין כהני וכ"כ שם ריטב"א שעם זה ומניח ראי' דרשב"א הנ"ל מכתובות נדין ודברים וכ"כ בריב"ם סי' תק"י ומניח ראי' זו וסיים שבקנין מהני וכ"כ ריטב"א בפ' חו"ב (מח ע"ח) דמחילה בקרקע אם קנו מידו מהני:

(ג) **ב"ח** חו"מ ס"ג סל"ח הקשה מב"ב (מח ע"ח) בר' ענן דא"ל והא לחול דאחת וסייט בגודא הא מחילה לא מהני בבענין ותי' דה"ק דאחיל ההביעה דביון דסייני' בגודא הו"ל כאומר אני מוחל לך שאיני תובע אותך על כך וכעין זה כתב ב"ך רמ"א סק"ה ועי"ש בבה"מ סק"ד שמביא ע"ז דא"כ בכל גזלת בעין יועיל לעון מחילה דהא יש לו תביעה עליו וי"ל שמחל לו ההביעה:

והנה לפי דברי הב"ח קשה מה ראי' מהרי"ק מקדושין (טז ע"ח) הא הדרת קו' ליתא לי' זיל ואני מוחל לך כל תביעות שיש לי עליך. ומה שהקשה הב"ח מר' ענן י"ל שזה שאמרו והא לחול הוא לעון מוסכל. ועיקר הכוונה שבזה שמייש הוי כאלו נתן לו במתנה וכמו שמליט בכמה מקומות כן שאף שכתב לעון מחילה הכוונה לעון המועיל כמ"ש לח"מ ומל"מ פ"נ מכי' ה"ב דהרמב"ם פ"ה ממכירה שכתב המוחל לחברו פקדון שיש לו בידו וכן בפ"ח מטוען הטוען מטלטלין של חברו וחברו משיב מחלת לי לאף דמחילה ל"ש בבעין לאו בדוקא נקט כן וכוונתו לעון מתנה ושוב מלאתי בחש"ז בכתובות (מד ע"ח) ד"ה טעמא שכ' כן דהא דב"ב (מח ע"ח) לחולי לחול לי דאחת וסייט בגודא בהדאי הכוונה דאקנויי לקני לי' ולהקשה קרינן לחולי וכ"כ ט"ז סי' ר"ז ס"ק שהקשה למה מהני ערבוני מחול לך הא לא מהני מחילה בבעין ותי' דלאו דוקא קאמר לעון מחול וכוונתו בעין המועיל וכ"כ סמ"ע רמ"ח סק"י וכן ל"ל ברש"י כריתות (ז ע"ב) ד"ה מאי שכתב בחטאת העוף דיקטיה בשותפות ויחטו אם לאי חייבת יהי' חלקך מחול לי וכו' וכן מ"ש רש"י בכורות (יז ע"ב) ד"ה לפסר יביאו ע"ש בשותפות ויחטו אם אחת קדושים יהי' חלקו מחול לכם לא"ש שבעין הוא וע"כ דלאו דוקא מחול והפי' שנתן במתנה לכם:

(ד) **ב"ח** חו"מ ס"ג כתב דה"ה במטות פקדון שהם עדיין בעין לא מהני לעון מחילה וכ"כ סמ"ע בקמ"ע וע"ך סקי"ה ודוקא אם הנפקד ליט יכול להשתמש בהם. אבל אם יכול להשתמש בהם כ' ט"ז וע"ך דשייך בהו מחילה. אבל החכם צבי בהגהות הש"ז ובחי' לאבן השחר חו"מ סי' מ"ז ועוד לאחרונים תלקו על זה דאפי' אם יכול הנפקד להשתמש בהם לא מהני מחילה כיון שכתבו תוס' ב"מ (כט ע"ח) ד"ה והוי דאם הם בעין צריך להחזיר לאחם המטות עלמם הוי כאפן:

ב.

מחילה בדבר של צער

(א) **ב"מ** (נא ע"ח) הרי לא מקודשת לי ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה ר' יהודה אומר בדבר שבממון תנאו קיים וכ' רש"י דהייט בשאר כסות אבל עונה כיון דצער הגוף הוא לא ניתן למחילה. והפי' אף שמותלת לבעלה מ"מ חמדינן לדמתה שאינה מותלת בלב שלם וכ"כ הום' כתובות (ט ע"ב) ד"ה ושמעינן דבעונה לא פליג ר' יהודה על ר"מ דסל"ל תנאו בטל וי"ל דזה הטעם דבמזקין גדולים בקוטרא ובי"כ ורקחת לא מהני מחילה כמ"ש חו"מ קנ"ה סל"ו משום דהמה לצער הגוף וכ"כ מג"א סק"ט סק"ח דבשאם שלריך ליתן לו מכל מאכל אפ"ם שהחנה עמו שלא יוכל מחילה לא מהני מ"מ לא מהני תנאי במאכל משום דדבר של צער ליט מוחל:

ונראה דכל זה בצער שאינו תמידי ומתך כעונה ליט מוחל אבל בצער שאינו שלא לפי שעה מהני מחילה כמ"ש במחני ב"מ (נג ע"ח) קוץ אחד על ידי עלמו ע"י בט וכתו הגדולים מפני שיש בהם דעת (יכול פוטל להתעות שיקח מעות ולא יאכל בשעת מלאכה) אע"ג דלצערא הוא שלא לאכול וכמ"ש שם (נב ע"ב) לצערי' דבט וכתו הקטנים לא זכי לי' רחמנא ועי"ש תוד"ה לי הבי דהי' ס"ד דגמ' דאם ליט מעלה להם מיעות ליגם מוחלים רק מירחה ומבני דגדולים

דגדולים לפי' ליט וכן פלפלי כלב שלם וט"כ הטעם כיון דהעבר ליט נמצך וליט חלת לפעה לכן מהני מחילה ולכן כב"ק (לג ע"ח) הכני פלפלי ע"מ לפטור פטור משום דאדם מוחל על נזק שליט נמצך ורק על דאתי לחבריה ליט מוחל (ולולי י"ל דזה מעם החלוק בין הכאה לדאתי לחבריה דאתי לחבריה הוה נזק תמידי) ומש"ה לא הניח רמב"ם פ"ה מחוכל ומזיק ה"ח דין הכני פלפלי דהוה בכלל נזקי ממון דאתיהיב למחילה וכמ"ש ה"ה שם:

והא דאמרי' כתובות (סח ע"ב) התלמידים יוצאים לתלמוד תורה שלא ברשות שלשים יום ומקבה ברשות כמה ומחרן כמה דבעי הרי דמהני רשות ומחילה בשוגה לא קשה כמ"ש מהרי"ט קדושין (יט ע"ב) וכן לח"מ פרע"ו מחישות ה"ח ומל"מ פ"ו שם ה"י דשם ליכה מחילה שלא כל זמן שליכה תובעת מותר ליזמנם אבל היה יכולה לחזור בה בכל שעה שתרצה ואפי' אמרה הריני מוחלת לעתי שניה ליכה נחפסת בדברי' ויכולה לחזור בה:

ודעת רמב"ם נ"כ כדעת רש"י דשוגה ליכה יכולה למחול כמ"ש בפ"ו מחישות ה"י ופי"ב שם ה"ו. ומ"מ לענין טעם הדין יש חילוק ביניהם כי דעת רש"י משום דשוגה לעבר הגוף ודעת רמב"ם משום דהיא מ"ע דתורייחא ואין חלוי בידה עיי"ש ועי' רשב"ם ב"ב (קכו ע"ב) ד"ה בדבר שבחב ב' טעמים שלו מלה ומערת דנופא:

אבל בירושלמי פ"ז דכ"מ ה"ו משמע דגם שוגה הוי כדבר שבממון ותגלא קיים כמ"ש שם כל המתנה ע"מ שכתוב בתורה תגלא ממון תגלא קיים תגלא שליט של ממון תגלא בטל כילד לאמר לחבה הרי את מקודשת ע"מ שאין לך עלי שכ"ו פ"ו מקודשת שאם מחלה אחת זוקקת ליבם ה"ו מקודשת ותגלא בטל וכן הוא דעת רשב"ם ב"מ (נח ע"ח) וקדושין (יט ע"ב) וכן כתב מרדכי ב"מ פי' סמ"ט. וכן נראה שהוא דעת רש"י קדושין פ"ח פי' כ"ז על מ"ש כל הקונה ע"מ לקונה תדון לעלמו שלא תהא לאחה לוכל פת נקייה והוא לוכל פת קיבר וכו' משום לעבו כתב שם דאם החנה הכל לפי הגלא כמ"ש בב"מ (פג ע"ח) שאמר ר' מתיא בן חרש לבנו עד שלא יאמינו במלאכה לא ואמור להם ע"מ שאין לכם עלי אלא פת וקטנים וכן דעת שלי"ה מובא במג"א ר"ס קמ"ט דמהני במאכל תגלא שם השמש וכ"ג דעת מהלים השקל שם דפי' דלא מהני תגלא במאכל משום מדת חסידות ועיי"ש בנחיב חיים שהקשה על מג"א דס"ל דלא מהני תגלא מרש"י קדושין הנ"ל ולא קשה דיל דהמג"א ס"ל כפי' רש"י הנ"ל בשוגה. ובאמת שי"ל עוד דהרש"ם מודה לרש"י אלא דס"ל דאף דביומא (עד ע"ב ועז ע"ח) ילפי' דרעבון והש"מ מקרי מיטי מ"מ כ"ז ברעבון ממש וכן בביטול שוגה אבל אם נותן לו לאכול אלא שמשנע ממנו מאכל משובח לא מקרי לעבר ומש"ה מהני בעבד תגלא לאכול מאכל נרוע:

(ב) **והנה** בירושלמי קדושין פ"ח ה"ב ליתא מחנה עמו ע"מ שלא יהיה עלי' יעודים דר"מ ואב"ח דלא מהני תגלא בישוד דהוי מחנה על מה שכתוב בתורה ומק' ולית לי' לר"מ דמחנה ממאכב"ח תגלא בטל ואי' זה חפצר לקיימו בסופו ודבר ומקשה על רבנן ואי' זה תגלא נוף ומק' והתני טעת לחם אשה ומחנה ע"מ שלא יהיה לה עליו שאר כסות ועונה ניחא שאר כסות אבל עונה הא תגלא נוף הוא ומשני חיפתר בקטנה וצ' במפרשי הירושלמי ובמל"מ פ"ו מחישות ה"י ד"ה וזאת שפירשו דהא דמהני תגלא בעונה הייט בקטנה שאין לה לעבר הנוף אבל בגדולה דיש לה לעבר הנוף לא מהני תגלא והכא בישוד דלא מהני תגלא מיירי בגדולה. וקשה מאד מדת דהא סהמת קהני שם דמהני תגלא בעונה ומשמע אפי' בגדולה. וגם בירושלמי ב"מ פ"ז ה"ב קאמי דעונה הוי דבר שבממון וא"כ ע"כ דמהני תמיד תגלא אפי' בגדולה. ותו קשה דהא הכא בישוד ע"כ מיירי בקטנה דאי הכיחה כימני נערו' יולאה לחירות. ועוד דאיפה מפורש הא דקטן אין לה לעבר. ועוד קשה דהריטב"א בקדושין (יט ע"ב) כתב דטיין מחילה בשוגה ומביא לאיה מירושלמי דב"מ הנ"ל ואין יפרנם דברי הירושלמי אלו במקומו שהם כנגדו דמפורש דבגדולה לא מהני מחילה משום שים לה לעבר. וע"כ נראה דהפי' בירושלמי להפוך דבכל דוכתי מהני מחילה בשוגה כמ"ש בתחלת הירושלמי ב"מ אלא הכא בישוד לא מהני תגלא. לא משום דהוי מחנה ע"מ שכתוב בתורה אלא משום דקטנה היא וקטנה אין מחילתה כלום וכמ"ש ב"מ (כב ע"ב) יהמי דלאו בני מחילה ניתהו וכמ"ש רש"י שם קטנים שאין הפקיהן הפקר וכמ"ש מתני' כתובות (סח ע"ח) יהומה שהגיחתה אמה או אחיה מדעתה וכחבו לה במחה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוליא מידם מה שרצו להתן לה וכ' רש"י דאע"פ שנתרלים אין מחילתה מחילה ועי' ב"ב לה:ע קי"ג ס"ק י"ז מחלוקת מרדכי ורשב"א אם מחלה בפיהם לי מהני ועי' אם"ז כתובות (ט ע"ב) בשם ריטב"א. וכן הוא בפסחים (ג ע"ב) שכר מעות יהומים אין בו סימן ברכה דלאו בני מחילה ניתהו ועי' רמב"ם פכ"ב מהכירה ה"ח שכתב דקטן יודע בטוב משא ומתן וטעה דיט כדין גדול דפחות משתות מחילה והרא"ש השיגו דקטן אין לו מחילה ותי' ה"ה דחכמים שתקנו שממכרן ממכר משום כדי חייסם חקנו שיהיה מטותן בגדול (ועי' חוס' כתובות (פו ע"ח) ד"ה היזול נבי קיימתי' דר' נחמן דתר"י ליכא דלסכה עלה שחמחול כתובת אמה והק' חוס' מה תרויח בזה דהא מחמיב לשלם מדינא דגרמי ותי' דקטנה שהגיע לעונת הפטוטות היתה שמחילתה מהני ופטורה מדינא דגרמי וכן עי' ש"ך סימן ס"ו סק"פ וקלב"ח שם) ואף שכ' חוס' ב"ב (קמג ע"ב) בר"ה ואם היכיחו דאין מפסידין ולא כח כ"ש הריוח מחלי שפיר י"ל הכא מקרי פסידא כיון שע"פ ד"ת יש לה זכות ביעוד. ואף דאביה עומד בשבילה ומחילתו מהני מ"מ כיון דשוגה היא לעבר הנוף שלה אין בכחו למחול. וסיא משנה מפורשת ב"מ (נג ע"ח) קטן אדם וכו' אבל ליט קטן ע"י בט ובחו הקטנים והייטו מטעם הנ"ל דליט יכול למחול לעבד וכמ"ש שם (נב ע"ב) לעבדי' דבט ובחו הקטנים לא זכי ליה רחמנא ושוב הרחני חכם ז' שכן פי' שם' הפלאה אה"ע סי' ס"ט סק"ו וכן הרחב כבוד אחי מורי הגאון מ' בעריש שליט"א לחבד"ק בעמדין בכחי"ק שפי' כן בירושלמי:

אבל שבחי ורחה דח"ח לפרש כן בכבבלי קדושין (יט ע"ב) חכמים לומרים שם רלה לייעד מייעד מפני שהחנה על מה שכתוב בתורה. ומקשה לדעת רש"י דשוגה ח"י למחול משום לעבר ח"כ למה קאמר הטעם ביעוד משום מחנה ע"מ שכתוב בתורה הא בלא"ה לא הי' כאן מחילה כלל דקטנה חיינה יכולה למחול ואבי' נ"כ ח"י למחול לעבר דידה. אמ"כ להאמה זו שכחבתי דמניעת היעוד הוי לעבר דנופא. משום היא וביעוד לא הוי לעבר כלל דבשלמא במקדש ע"מ שאין לה עליו שוגה הוי לעבר אבל הכא שאינה חפצו אלא שפחתו ואע"פ שהוא יכול לייעדה מ"מ לא שייך לומר דזה שמוגע ח"ט מלייעדה הוי לעבר וע"כ שפיר קאמר ביעוד דהוי מעמכב"ה דליט דבר שבממון ולא לעבר הנוף אלא מלוה דתורייחא. וע"כ ח"ל לפרש בירושלמי הנ"ל היפתר בקטנה דקאי ליעוד דמה בכך שהיא קטנה כיון שאין כאן לעבר כלל רק זכות לאב פעיטא שתגלא קיים וכמו שיכול למסרה למטול ומוכה שאין לך גם פי' פי מצה וקה"ע תיפתר בקטנה דקטנה אין לה

נער חמור בלח"ה דלמה לו לירושלמי לחדש ולחלק בין קטנה לגדולה הא עד עכשיו לא הזכיר שם מפנין לנער דהא ישוד אינו נער כלל. והירושלמי היה יכול לחרץ פשוט דשאני שוטה בין דהמלוה היא לטובתה הוי כדבר שבממון ומהני מחילה מש"כ ביעוד:

ולישיטת ריטב"ח דשוטה הוי דבר שבממון ולא הוי מעמסכנ"ח קשה לכתורה בקידושין (יט ע"ב) ג"ל למה ביעוד חנוא בטל. וג"ל דמיושב ע"פ מ"ש ריטב"ח שם והוי יודע דאפי' ר' יהודה לא אמר אלא באומר אין לך אלי שביון שהוא דבר של ממון שניתן למחול אינו חשוב מחנה ג"מ שכתוב באורה אלא שם חברו הוא שמחנה שהמחול לו אבל באומר ע"מ שאין לך אחר כשוא ושוטה הוי מחנה שמעמסכנ"ח וכמ"ש ע"מ אלא חשמיטנו שביעית שביעית משמטתו אלא המשמיטו בשביעית אין שביעית משמטתו עכ"ל ומש"ה ביעוד דע"מ אלא לייעד הייט אלא יהיה במכירה זו דין יעוד! כן הוי מעמסכנ"ח ואה"נ אם יחנה בלשון שאין לך עלי יעוד אפי' ההגאי דהוי דבר של ממון ומותל לו. אלא קב' לי לפי זילוק זה הי"ל לירושלמי לחרץ כן דמש"ה בחנאי אחר כשוא שוטה קיים מפני שאמר ע"מ שאין לך עלי וביעוד שמחנה אלא יהיה בו דין יעוד הוי מעמסכנ"ח:

ונ"ל דאפי' לדעה דלא מהני מחילה בנער הנוף מ"מ י"ל דאם קנו מידו יועיל ורחי' מתו"מ הק"ה כל"ו דאפילו בנזקין נדולים דלא מהני מחילה מ"מ בקנין מהני וכמ"ש ע"ז תו"מ רמ"ח ס"ג במחילה בבעין ע"י"ש:

(נ) **ראיתי** בס' שואל ומשיב מהדורא בביעית ח"ג סי' ק"ח שמחדש דהא דכתב רמ"י דלא מהני מחילה בשוטה דהיא נער הנוף בייט דוקא אם שהבעל החנה עמה כן ויהיה נהרנית ומחלה וכן בכל מקום שחברו מבקש ממט שימחול לו והוא נהרנה אז לחברו' דלא מחל בלב אלא רק להפקיר חברו אבל אם המוחל בעצמו הי' המחיל בדבר המחילה אף שהוא בנער הנוף פשיטא דמחל בלב אלא דמי ניקח מיהו שימחול לו אם לא כי נרעון נפשו לחמר כן וכזה מייסב הקו' מכ"ק (ע ע"ח) הכי פליגי פשוט אף בנער הנוף הוא מ"מ כיון דהנחבל החחיל מהני מחילה וכן בכהוכוח (סה ע"ב) נרעות כמה דכתי נ"כ י"ל דמיירי שהחנה היתה המהחלת ליתן רשות ומש"ה מהני מחילה לחפי' בנערת עכ"ד. והנה סברתו טובה מאד וכיולא בו כתב למ"מ רפע"ו מלישות דמש"ה בע"מ שאין לך עלי אחר כשוח ושוטה בשל הנאי טוענ דלחברי' דלא מחלה אלא מפני שרלחה להחקדש לו ולא הוי מחילה לבל אחר הטוחין כיון שהרשחה את בעלה הא מחלה בלב אלם. ובחלוק זה מיושב מחני' ב"מ (ע ע"ח) קוץ לחדס ע"י עלמו ומהני מחילה בעניני מאכל די"ל דמיירי שהפועל החחיל להחטח לח בחנאי וכן משמע לשון קונ. ומלאחי רחי' לחילוק בירושלמי פ"ב דמעשרות ה"ח דהא דפליגי לי חזקה שלית טוענ שליאתו הייט רק אם המחלה ביקש את השליח שיעשה כן אבל אם השליח היה המחחיל בדבר להבעיח לעשות את דבר השליחות לכ"ע לחברי' שלית טוענ שליאתו וכ"נ דכוותה:

ג.

מחילת השבועה

בשו"ת רחכ"ן שנדפסה בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס בערלין דף רל"נ כתב דאם מחל לחברו שבועה שיש לו עליו נמחל הממון ואינו יכול לומר שבועה מחלתי הביעה לא מחלתי שהרי אין כאן שבועה אלא ע"י החביעה ואלה לה החביעה ורחיה מכ"מ (יז ע"ח) היה חייב לחביעו שבועה ואמר נשבעתי והעדים מעידים לוחו שלא נשבע וכו' אלמא מי שנחחייב לחברו שבועה אין לו עליו אלא שבועה אלא ק"ל מלא עדים ואם מחלה הכל מחל ואם נפל אדם להעיבני ממעשה השטיה בה"נ אדם שאפם בדין אח בעל אחוחו ואמר ממון היה בניח אבא ולא מלאחיו ופסקו עליהם שבועה ועשו פשרה ביניהם ונחנו לו ומחל להם השבועה אם היה המחילה בלשון זה בשלחי ממון ומחלחי כל אשר יש לך מעלי אע"פ שנהנלה עליהם ממון אביו מה שעשה עשוי שהרי נמחל אבל אם בלשון זה אמר שנשלחי ממון ומחלחי שבועתך ולאחר זמן נחנלה ממון אביו שבועה נמחלה ממון לא נמחל ומחזיר מה שנטל וזה מחזיר מה שנחנלה עליו וחזרה שבועה למקומה אע"פ שנמחלה שבועה חביעה לא נמחלה אחח הן הן הדברים ולא דמיא להא דהכא. ההם שנחנלה ממון אביו בעדים ולהבי חביעה לא נמחלה במחילה שבועה דהא אפי' נשבע בעל אחוחו ואלא עדים חייב דליחה לדרב דאמר ב"ק (קו ע"ח) דנשבע וכא עדים פטור אלא אפי' נשבע וכא עדים מעלם וכ"ם היכא דלא נשבע ומחל לו השבועה והדר אלא עדים ודאי נוכה אבל לא אלא עדים בין נשבע בין מחל לו השבועה לא אני הדר דמחילה השבועה מחילה החביעה היא עכ"ל ודברי כה"נ אלו מוכחים בחום' ב"ק (קח ע"ב) ד"ה ואלא דאע"פ שמחל לו השבועה לא מחל לו ממון לגמרי הייט שאם נחנלה אח"כ שהיחה המחילה בטעות בטלה וכ"כ ש"ך חו"מ סי' כ"ה סקמ"ח בשמו. אבל כלי טענות מחילת השבועה היא מחילת החביעה:

ואף שכחב שו"ח הרא"ם בלל ח' סי' ה' דאע"פ שנשבע שכבר מהני אח"כ הפיסה ממט משום דלא קיי"ל כרב בב"ק הנ"ל דשבועה קונה וכ"כ בשה"ח מובא חו"מ סי' פ"ו סעיף ל' הייט דוקא אם נשבע משום דיכול חברו לומר אני יודע החמח שנשבעח לשקר משא"כ אם מחל לו השבועה ודאי דאיט יכול עוד להפסם. ואין לנקדק מדו"ח רחב"ן הנ"ל שכחב דשבועה עדיפא ממחילה וכיון דאפי' נשבע יכול להפסם מכ"ם במחילה. ז"א דרחב"ן ק"ל אם נחנלה שהמחילה היחה בטעות וע"ז אמר דשבועה עדיפא מפני שהיה דעח רב דשבועה קונה ומ"מ לא קיי"ל כוחי' מכ"ם במחילה בטעות דלא קוי מחילה. אבל בלי טעות מסיטא דמחילה עדיפא משבועה ולא מהני הפיסה. ובחבחי כל זה להוליח ממ"ש שו"ח מהר"י בההן ח"ח חו"מ סי' ט' שבחום' ב"ק הנ"ל כחבו דבמחילה השבועה לא נמחל הממון ויכול להפסם אח"כ ומעשה במחב"ח בפי' דברי החום' דשם מיירי במחילה בטעות ולא בסחם מחילה:

מצוה לקיים דברי המת

ציונים ומראה מקומות

ניטין (יד ע"ב . טו פ"ח. מ ע"ח) . כתובות (סט ע"ב) . חו"מ קכ"ה ס"ח. ר"ן סכ"נ. רנ"ב ס"ב. רנ"ו ס"א. אה"ע סי' נ"ד:

(א) **בתוס'** ניטין (יג ע"ח) ד"ה והח וחוס' כ"ב (קמט ע"ח) ד"ה דקח וכ"י חו"מ רכ"ב בשם ר"י מנחם כ' דל"ת מטה לקיים דברי המת חלח היכח שהבלים מתחלה לכך והח דחמרי' ניטין (מ ע"ח) פלוגיח שפחתי עשתה לי קורת רוח יעשו לה קורת רוח כופים חת היורשים ועושים לה קורת רוח והייט לשחרה כמ"ש רש"י הייט משום דהשפחה מוחזקת בנופה כמ"ש רח"ם בהוכות פ"ו סי' כ"ב והר"ן ניטין (יג ע"ח) בשם ר"ת דוכו בה שמים וזכהה היח בעלמה ועדיפה ממוליח דכר מרשותו ומניח ברשות לחרים . חבל הרח"ה מוכח בב"י שם ורמב"ן ור"ן ניטין שם חולקים ע"ז ומחלקים דהם מטה חלח בפני היורשים לח חמרינן מטה לקיים דברי המת חבל הם מטוה בפני היורשים לח בעי' הבלים מתחלה לכך וכן נרחה דעת רשב"ם ב"ב (קמה ע"ח) ד"ה מכלל דשב"ם שחמר מנה לפלוני בידי מהנים לחחר מיתו משום מטה לקיים דברי המת חע"פ שלח הבלים מתחלה לכך ועי' חו"מ סי' ר"ב סכ"ג הוכחו ב' דעות חלו ובסי' רנ"ב ס"ב כחב דבעי' הוסלם מתחלה לכך ועיין סק"ד וסק"ו כחב לדיוק דלח בעי' הוסלם . ועי' ס' חסידים סי' חקל"ח מי שים לו עבד ושפה לבנו לפני מותו שלח ישלקנו והבן רוצה לסלקו מפני שבח חקלה ומבירה על ידו חמר החכם שלח שייך מטה לקיים דברי המת בדבר הבורח מבירה משמע חי לחו הכי שייך מלקד"ה חע"פ שלח הבלים מתחלה לכך וחין לומר דה"מ דבעי' הבלים לכך בממון שיכול להבליטו ומש"ה חם לח הבליטו הוי ריעותח חבל הכח שחני דלח שייך הבלטה ז"ל דח"ב מה מק' הוס' מפלוגית שפחתי למה עושים לה קורת רוח נימח נ"ב דשחני ההם דל"ם הבלטה חע"ב דחין מחלקים בכך חלח כל זמן שלח הבלים ל"ח מקד"ה והכח נמי דכוותה . חלח ש"ל דחין כוונת ס' חסידים חלח בהדין נמור חלח שחע"פ שלח הבלים מ"מ רחוי וכבון למלוות רצון ופקודת חביו חי לחו דנורס הקלה ועבירה:

(ב) **ואפי'** לדמה דס"ל דבעי' הוסלם מתחלה לכך הייטו דוקח חם לח היה חוב על המורים לקיים חת דבריו . חבל חם היה עליו חיוב לקיים חו על היורשים לקיים חת צוחתו חפי' לח הבלים לכך דהחוב המוטל עליו הוי כחלו הבליטו לכך . ומש"ה כחב ה"ה פכ"ב ממכירה הב"ו דטדר ומת חמרי' מלקד"ה כיון דהיה מוטל עליו לקיים חת מדרו . וכ"כ מהרי"ט ח"ח סי' ל"ט בפי' דברי הרמב"ם פכ"ב ממכירה הט"ו ט"ז דחם טוה חדם כשהות שב"מ דכל מה שיוניח חילן זה יהי' לעניים זכו בהן העניים משום דמטה לקיים דברי המת דחט"ג דלח הוסלם לכך הבח עדיף טפי שהקנהו מחיים בלשון נדר וטה חת היורשים עליה מטה לקייב דבריו וכ"כ בח"ב חו"מ סי' ג . וכן נרחה לי דעת רשב"ם ב"ב הנ"ל דכ' לרב ושמוחל שחמרו שב"מ שחמר מנה לפלוני בידי לחחר מיתו משום מטה לקיים דחמרי' מטה לקיים דברי המת . והנה לכחורה הדבר קשה כי בכתובות (סט ע"ב) פליגי בחמני' ר' מחיר ור' יוסי המשלים מטוה לבתו והיח חומרת נחמן בעלי עלי יעשה הבלים מה שהוסלם בידו דר"מ ר' יוסי חומר וכי

חינה חלח שדה והיח רוצה למוכרה הרי היח מכורה מעכשיו וחמרו בגמ' הח מני ר"מ דחמר מלקד"ה וכ' חוס' שם ובניטין (יג ע"ח) ד"ה והח דר' יוסי ל"ל מלקד"ה וחמר ההם ר' יהודה חמר שמוחל דהלכה כר' יוסי וח"כ קשה חין חמר רשב"ם לשמוחל דס"ל מטוה לקיים דברי המת ול"ל דרשב"ם ס"ל כמ"ם חם"ן דנם ר' יוסי ס"ל דחמרי' מלקד"ה והח דפלינ בשלים מטוח לבתו והיח חומרת נחמן בעלי עלי דשומעים לה הייטו רק משום דחין חועלת בדבר לקיים מלוחו כמ"ם בשחני' וכי חינה חלח שדה והיח רוצה למוכרה יכולה וחם חין חועלת בדבר לח חמרי' מלקד"ה ור"מ ס"ל דחמרי' מלקד"ה משום דס"ל דחינה יכולה למכור השדה כמ"ש הוס' שם ד"ה וכי חבל חלו היתה יכולה למוכרו נם ר"מ מודה דחין מדייקים לעשות ממש כמלוחו כיון דחין חועלת בזה. לך קבה דרשב"ם קחמר לרב דחמרי' מלקד"ה והדרח קושית הוס' ניטין (יג ע"ח) לרב למה לי' לחוקמי שהיו לבורין ולח לחמר משום מלקד"ה והוס' כתבו שם דרב לח ס"ל מלקד"ה ועיין לומר דרשב"ם ס"ל כתי' כ' שבחוס' משום דלח הוסלם מהבלה לכך וחע"נ דנם בב"ב לח הוסלם י"ל דשח"ה כיון דהודה שחייב לפלוני שייך מלקד"ה חפי' לח הבלים מתחלה לכך. וכ"כ קלות החשן סי' רכ"ב סק"נ והר המור להנחן

ר' מרדכי נעשה ז"ל סי' ל"ט:

אבל חין הדבר מוסכם ועי' רמב"ן ניטין (יג ע"ח) דמהני' חט מנה לפלוני לח יחט לחחר מיתה ולח חמרי' מלקד"ה משום דמסר דבריו לעדים הוו עלי עדים וחט מנה לפלוני שחני חייב לו ולח נוה ליורשים הרי חפי' בחוב שהוח חייב לפרוע מ"מ חם לח הבלים לכך לח חמרי' מלקד"ה ועי' ר"ן שם שהניח בשמו דמירי שחמר שנותן לו במחנה ולח בחוב חבל נם בריב"ם סי' ר"ז מבית בשמו דמירי בחוב והמה עליו למה במלוה ביפרעו חוכו לח חמרי' מלקד"ה שלח יהיה לוה רשע וכן רמ"ח חו"מ רכ"ב ס"ב שכחב טדר ומת חין יורשים חייבים לקיים. דעתו כן דחפי' חייב מ"מ חם לח הבלים לכך פטורים וכן כתב בשו"ת רמ"ח סי' מ"ת בשלה

ג' במחלוקתו עם הב"י עי"ש:

(ג) **בב"מ** דחמרי' מלקד"ה כופים ע"ז בשם"ם ניטין (מ ע"ח) כופים חת היורשים ועושים לה קורת רוח וכ"כ הוס' כתובות (פו ע"ח) ד"ה פרישת וכ"כ רמב"ן ניטין (יג ע"ח) ושי' פני יהושע שם דרש"י ס"ל דחין כופים חת היורשים וכן מלחתי במרדכי כתובות פי"ח סי' ר"ב בשטו' רחב"ן דחיכח מ"ד דס"ל דחין כופים. חבל לכ"ע נרחה דלח כופים מ"מ חיט רק מלוה עליו ולח קנין נמור מעכשיו וזה נרחה לכחורה דמפורש ברמב"ם פ"ד מזכי' ה"ה בהולך מנה לפלוני ומת טחן בחיי מקבל יהן המנה למקבל לח ליורשיו שהרי המנה בידו של שליח עדיין והייטו דלח החזיר ליורשי נותן ח"י יורשי מקבל להוליח מידם ויש לדחות:

וכ"כ הנ"ה מרדכי ב"ב פ' י"נ סי' הרס"ו מובח רמ"ח רכ"ב ס"ב דמלקד"ה חיט קנין ולח שמר הטו חפץ זה לפלוני ובלו היורשים ומכרוהו לו נתנוהו לחחר חין לו

טענה על הלוקח לו על המקבל מתנה ועי' קלה"ח רנ"ב סוף סק"ד שכ' דהא דכתבו הרשבוניס דעבד מוחזק כעלמו לף דהוה כשורו וחמורו ויד עבד כיד רבו מ"מ לעניז מלוה לקיים דברי המת חשוב מוחזק דלא גרע מהשלם לכך דהו"ל גמי בחוקת בעלים הרשבוניס לכל דבר . וכן דעת ר"ן ניטין (יג ע"ח) דביחומים קטנים לא אמרי' מלוה לקיים דברי המת כיון דליבו רק מלוה וקטנים לאו בני מיעבד מלוה ניהו . ולחיי בס' מנחת ש' סי' ע"ט שהקשה להברת הר"ן מה מקשה בניטין (טו ע"ח) דהלכה כר' שמעון הגשית דיחזרו ליורשי משלח והא מלוה לקיים דברי המה הא לפשר לומר דר"ש הגשית מיירי ביחומים קטנים דל"ש מלקד"ה ולק"מ דכתובה בדייחא ר"מ חולק וס"ל דמלקד"ה וע"כ דמיירי ביחומים גדולים דשייך בהו מלקד"ה :

ולכאורה מתוס' ניטין (לח ע"ח) ד"ה כל המשחרר שהקשו למה אמרי' בשחרור מלקד"ה הא המשחרר עובר בעשה ואי' דחיקא זכחה בעלמא אלא ישתעבדו בה ולא קיימ בה לעולם בהם העבודו ומשום נחינת נט לחודיה ליכא איסור עכ"ל גריעה דס"ל דמלקד"ה עושה קנין דכתבו דחיקא זכחה ולהעת הר"ן הנ"ל דאיט עושה קנין לא שייך אי' התוס' . אך לדידיה לא קשה כלל דס"ל דעשה דלעולם בהם אעבודו היא משום לא תחנם ואסור רק במחכוון לעובת העבד משא"כ הכא דמוחרים לשחרר דהשחרור כדי לקיים לוחם אביהם אי כמ"ש רשב"ם שם דלומדים לחתו מסחמא עשו לו העבד אי השפחה עובה שהוא חייב לו כך לנמול לו וכ"ש שהעיד עלי' מפורש שעשחה לו שרת רוח . אך י"ל דגם דעת חוס' דאיכו קנין אלא הכא אחני מפני שזכחה בעלמא וכמ"ש הרשבוניס דמש"ה א"ל השליש מחחלה לכך נבי שחרור :

ובמחנה לאפרים ה' זכיה סי' כ"ט מחלק דבמוסר לעבים זכה מיד אפי' ביחומים קטנים אלא כחומר להם אבו לא זכה מיד ואיכו קנין . ולפ"ז ל"ק קושי' מנחת ש' הנ"ל דבניטין (טו ע"ח) מסר לעבים וזכה להמקבל כאשר אח הטהן אלא שא"ע מרמב"ם פ"ד מזכיה ומחנה ה"ה הנ"ל בהולך מנה דמיירי נם כן במוסר לעבים ומ"מ משמע דאיכו קנין כמ"ש למעלה :

(ד) **בתוס'** ניטין (לח ע"ח) ד"ה המשחרר הקשו למה אמרי' בשחרור מלוה לקיים דברי המת הא המשחרר עבדו עובר בעשה הרי דבמקום איסור ל"ת מלקד"ה . ואיכ"ת דהא דמלקד"ה הוי רק מלוה דרבנן כמ"ש חו' בחובות (פו ע"ח) ד"ה פריעת ובמקום איסור לא הקנו רבנן . וכ"כ רמב"ם פ"ע מזכיה ה"י שכ"מ שלוה ליתן מחנה לעבד"ם לא מהני שזה כמי שלוה לעבוד עבירה מנכסיו וכיו"ב כתב מהרי"ט ח"ב חו"מ סי' ו' במי שלוה ליתן מנכסיו לבניס ולבנות בשוה לא אמרי' מלקד"ה דהו"ל מחנה בשעבד"ח החיך לפשר לומר שמלוה לקיים דבריו ולבטל ד"ה . וכ"כ רמ"ע מפאנו סי' כ' דלא אמרי' מלקד"ה אפי' השלים נפשיו בחיים להפסיק נחלה דחורייחא וצ"ע בקלוח"ה רמ"ח סק"ה שחולק אמהרי"ט משום דמלקד"ה איט עושה קנין ולא מסלקיק להו ליורשים מירושתם אלא בחנו חומרים דעליהם מוטל לקיים דבריו לא הוי מחנה ע"מ שכחוב בחורה :

ובקרבן נחנאל ניטין פ"ד סי' כ"ח כחב דמש"ה כחב ריב"ם שם בפי' יעשו לה קורת רוח דאי אמרה הא עבידתה לא מיכא למעבדה לא כייפיכן לה ולא פי' כרש"י דמשחרים ליחה מקום דהיה קשה

לו קו' חוס' הא המשחרר עבדו עובר בעשה ולכן דעתו כאחת דלשחרור כיון שאיכו הוא לא אמרי' מלקד"ה ודבריו חמוהים דאיך יחלוק הרי"ף על ירושלמי פ"ח דניטין ה"ה מוכח בחוס' (לח ע"ח) ד"ה המשחרר דאם לוה בהדיא לשחרר משחרים וע"כ כ"ל כיון דמחכוון לקיים לוחת המת ולא לעובת העבד אבי לא אמרי' התוס' :

(ה) **בגרדכי** כ"ב פ"ע סי' תרכ"ו בשם ר' אפרים כחב דלא אמרי' מלקד"ה אלא היכא דלא שייך היא קנין בגון המבלים ועוות לבתו וחט שקל לבני בשבת דל"ש קנין כיון דכל הממון שלהם וכן הולך מנה לפלוני לא שייך קנין שאיכו רוצה להקנות לו עד שיגיע אלנו והולך לאו כזבי וכן פלוניח שפחתי עשהה לי קורת רוח וכו' לא שייך קנין דאיכו יודע אימה קורת רוח היא רוצה . אבל דמ"ר יוחנן שם מי שאמר פלוניח שפחתי אל שהעבדו בה וכו' ומסיק דאין בדבריו כלום ל"ל מלקד"ה הואיל ויכול לעשות לה קנין ולומר קני נפשך הלכך רצה לשחק בה אבל היכא דשייך קנין לא אמרי' מלקד"ה עכ"ל ונקשה לי דהא דאל יעבדו בה דלא אמרי' מלה לקיים דברי המת הייט כמ"ש בגמ' מי אמרה מודה שבני עבדים וכתו שפרש"י דלא יעבדו הייט שלא להטריחה בעבודה ולא כמ"ש המרדכי דרצה לשחק בה . ועוד קשה דלדבריו בשחרור דשייך בה קנין אבי' יכול לכחוב בעלמו שטר שחרור לא אמרי' מלוה לקיים דברי המת והא מפורש להפוך בירושלמי המובא בחוס' ניטין (לח ע"ח) דבשחרור אמרי' מלקד"ה . וגם קשה לי כמו שחילק ר' אפרים בהולך מנה לף ששייך בה קנין מ"מ אמרי' מלקד"ה ש"ל שאיט רוצה להקנות לו עתה עד שיבא אלנו ה"נ היה יכול לחלק בשחרור דמש"ה אמרי' בה מלקד"ה לף דיכול בעלמו לשחררה מכל מקום איט רוצה שחלת עבדיו לחיות עד אחר כך :

ועוד כחב מרדכי פ' י"נ סי' ת"ר דהיכא דים שטר ל"ת מלקד"ה אלא בלווחה בע"פ דאמרו לעיכוף דעתו אבל בשטר שבור ובטוח המת שיחקיים הדבר ע"י השטר ואין כאן עיכוף דעת . ולחיי בבית יוחק ת"ח סי' כ"ה שהקשה עליו קו' עצומה מירו' ניטין פ"ח ה"ה מוכח בחוס' ב"ב (קלח ע"ב) ד"ה חנו דאם אמר חנו שטר שחרור זה לעבדי חכמים אומרים דכופין את היורשים לשחרירה משום מלקד"ה הרי דאפי' ביש שטר אמרי' מלקד"ה וע"ש שאיכן דוחק בגדון המרדכי דלא אמר כלום בע"פ רק עשה עוולה בשטר לא שייך מלקד"ה אבל הכא כיון דהוסיף ואמר גם בע"פ חנו אע"ג שהיה שטר שייך לומר מלקד"ה . ות"ח לומר כן דהמרדכי מביא גמ' ב"ב (קנא ע"א) שכ"מ שאמר כתבו והבו מנה לפלוני ומת אין כותבים שמא לא נמר להקנותו אלא בשטר וכתב דלא שייך שם מלקד"ה משום שהיה בשטר אע"ג דאמר נם בע"פ כתבו . וכן מי' חוס' ב"ב (קמט ע"ב) סד"ה דקא דכתבו דמירי דלא אמר כלום בע"פ דאי אמר להו לעשותו בן חורין למה לי שטר ות"ב לשי' חוס' היה רק שטר לאוד . ולתרן קושייתו אולי י"ל עפמ"ש חוס' שם דגבי שחרור יותר ים לנו לומר מלוה לקיים דברי המת מבשאר דברים והש"ה אלים כל כך אפי' היכא דים שטר אמרי' מלקד"ה :

(ו) **רמבן** ורן ניטין (יג ע"ח) כ' דרק אם מלוה ליורשים שהם יחנו אמרי' מלקד"ה אבל אם אומר סיתן בעלמו ל"ם מלקד"ה וכ"כ הם"ה בחובות (סט ע"ב) בשם ריטב"א . ועי' עוד שם דלא אמרי' מלקד"ה אלא

ביורשיו ומקבלי מתנתו ולא בנחרים. והפי' דרק במה שטוען ליורשיו לתרי' מלקד"ה ולא במה שטוען לנחרים. ועי' מהרי"ט ח"א סי' כ"ב שמניח רחיה מכ"ב (קט ע"ב) נגד מי רוכל דמס"ה לא מהני המחנה מפני מטה לקיים דברי המת דלא לווחה ליורשי' רק לנחרים ולא מנחה שלים על כך. ועי' מהגה לפרים ה' זכיה סי' ל' בדבר שאין בו ממש כיוצא בלוגי שיך מלקד"ה לדעת הרי"ף וכ"כ מהריב"ל שם. ועי' תוס' ניסין (יג ע"ח) ד"ה והא דלא לתרי מלקד"ה אלא כשהבנים מחרלה. ועי' מה"מ רמ"ח סק"ו בשם רמ"ע ז' בשכ"מ שתמר נכסי לך ואחריך לפלוני כיון דלא זכה הבני אלא מכח הרחמן דהא אם מת אני קנה רחמן לא שייך נגי הבני מלקד"ה ומניח רחיה לזה מכ"ב (קכו ע"ב) עיי"ש:

(ז) **בם** חסידים תס"ב כתב דמטה לקיים דברי המת לא לתרי' רק במה שטוען לממון. (ועי"ש בהלמון סתום וקשה להבין) וכ"כ תשב"ן ח"ג סי' ק"ל ושבות יעקב ח"א קס"ח דטוהה שהיה טוענת בממון ל"ש מלקד"ה ועי' יד מלאכי דיעים תכ"ב רלי' מכהובות לקנ ע"ד דאף שטוה רבי שר' חנינא יפב ברחם לא קבל עליו. ויב לדחית מסום דלא רלה להשתתם בנשיאות וכמ"ש ר' יהושע בן פרחי' (מנחות קם ע"ב) בחלה כל האומר עלה לה חני כופתי לפני האחי וכו'. ולכאורה קשה על ס' חסידים מסנהדרין ומו ע"ב) אם טוה שלא יספידוהו שומעים לו אע"פ שהיו טוענ בממון וי"ל כמ"ש תשובת רשד"ם יו"ד סי' כ"ג דאף בכל דוכהי דלא לתרי מלקד"ה. הייט שאין כופים ע"ז אבל מלוה לקיים חיכא ומשו"ה חיכא מלוה לשמוע לו שלא יספידוהו. לך קשה להמ"ע סי' רכ"ג סקס"ב שכתב דאסור להספידו מסום דמלוה לקיים דברי המת הרי דים בו דין מלקד"ה מאם ולריך לומר דגמ' מייני בהספד בשכר ומש"ה שומעים לו דטוען לממוט:

סוג"א לה.

מת אסור בהנאה

(א) **מת** דאסור בהנאה כמ"ש בערכין (ז ע"ב) ואחתי ליסורי הנאה ניהו וירושלמי כ"ק פ"ח ה"ח. ותוספתא שם פ"ו והמת יהי' לו ילא לאדם שאין לו הנאה במותו ובמ"י חולין (לט ע"ח) ד"ה אלא ודף (מ' ע"ח) ד"ה זבחי מתים. ילפי' בע"ז (כט ע"ב) שם שם מעגלק עירפה ועי' תוס' ד"ה כפרה דים שני פסוקים. ועי' תוס' סנהדרין (מח ע"ח) ד"ה משמען דאפי' לרבה דאומנה לאו מלאת היא וליף שם שם מע"ז הייט דוקא במשמשים אבל מת נופי' יליף מעגלה עירפה ולא מע"ז. אבל המרחה הפנים כ"ק פ"ח ה"ח ד"ה ילא כתב דהרמב"ם ס"ל דרבה יליף גם מת נופי' דאסור בהנאה מע"ז:

וראיתי בניח אברהם להגאון הקדוש מטעכנאוויי ז"ל בע"ז (סב ע"ח) שהקשה כמו דאמרי' שם דהשוכר את הפועל לעשות עמו ניין נמך שכרו אסור ומוכח דאי' הנאה אסור נגי' השכרה דמקרי נהנה והא מת אסור בהנאה ולמה לא מלינו דאסור השכרה נגי' ואדרבה טוענים שכר על שמירת המת וטיפול קבורתו. וגם למה בהקדם מוהר ליטול שכר על שמירתו כדאמרי' בב"מ (נח ע"ח) בני העיר שעלתה את שקליהם דמיירי בטעת שכר והא נהנה מן ההקדש. ולק"מ דמפורש בסונית שם דהא דאי' הנאה שכר פעולה אסור הוא משום קנס וכמ"ש הר"ן שם דקנסו משום דמניד איסור דרשה בקיום של האיסור וא"כ אפי' לשיטת השוטרים דלאו דוקא י"נ ושביעית אלא ה"ה בכל אי' הנאה אסור שכר וכמ"ש בתו"מ סי' ח"נ כל זה בדבר שבייך קנס משא"כ בשת והקדם דאדרבה השמירה מעה היא לוך ס"ד לאסור את השכר:

ובספר יד אלי' סי' ס"ז מקשה על הא דפ"ב דאהלות מ"ב אפר שרופין (בני אדם שנשרפו ונעשו אפר) מכמים מטהרים. הא בע"ז (ג ע"ח) יליף דאקרובת עכו"ם אין לה ביטול שנאמר ויאמרו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים אם אין לו ביטול לעולם אף אקרובת עכו"ם אין לה ביטול. והא דאין לו ביטול למת נראה דאפי' נשרף אפרו אסור ובמתני' הנ"ל מבואר דאאפר מוהר. ואני תמה על קושייתו דמה דמדייק דע"כ אפרו אסור משום דאין לו ביטול למה לנו דיוק זה. הא הוא מפורש סוף תמורה (לד ע"ח) דמת הוא מהנקברים ואפרו אסור ומקשה והאניית דם הנדה ובשר המת שנפרכו טהורים מאי לאו טהורים ומוהרים ומצי לא טהורים ואסורים. ונם דמיוט ליט עולה יפה די"ל דהא דמת אין לו ביטול הייט כל זמן שהוא בעין אבל אם נאחה ונעשה אפר מוהר ואי' ברורה לזה דהא במת מפורש במתני' אהלות ובברייתא הנ"ל דלעניו טומאה אם נעשה אפר טהור. ואקרובת עכו"ם דיליף ממת ליבמית לר' יוחנן בע"ז (נב ע"ח) אי מהני לי' ביטול לטומאה אי נימא כיון דאיסורי' לא בטל ה"ה טומאתו או דלמא טומאה דרבנן בטל וקי"ל דספק הוי וקשה מה מספקא לי' לר' יוחנן והא אקרובת עכו"ם לא תמיר ממת ובמת לעניו טומאה בטל אע"ב כאלוק הנ"ל דביטול לא מהני אלא אם נאחנה לאפר מוהר. ועיקר קושייתו ודאי דלק"מ דבאחת האפר טהור אבל נאחר באיסור הנאתו וכמ"ש בסוף תמורה דעהורים ואסורים. וקשה לי בעת למה מק' שם מבריית דדם הנדה ובשר המת שנפרכו ולא ממתני' אהלות הנ"ל דמפורש דאפר שרופים טהור. וגם ק' לי על הרמב"ם דבפ"נ מטומאת מת ה"ט כתב דאם נשרף עד שנחבלבלה טרפו טהור ובה"י כתב דאפר השרופים טהור כמתני' הנ"ל. ותרתי למה לי. וגם דבה"ט משמע דאפי' נשאר קלת מ"מ ניון שאין טרפו נחבלבלה טהור ול"ל שיהי' אפר ולע"ע:

(ב) **שערות** המת. עי' רמב"ם פי"ד מאבל הכ"ח דמוהרים בהנאה וכ"כ פי"ב מסנהדרין ה"ד אבל שנהרנה נהנין בשערה. והייט משום שפוסק כר"ב בר יוחק בערכין (ז ע"ב) דזו מיחתה לאסרתה וכמו שפרש"י שם ד"ה אלא דשיער לאו בר מיחה הוא שאין עשוי להשחטת כמ"ש לח"מ שם ודמ"ו יו"ד שמ"ם ותוי"ט שפ"ק דערכין מ"ד ד"ה לאסורה. וכ"כ תוס' ב"ק דף (י ע"ח) ד"ה שהשוד שהקשו למה לי שור ולא אדם תיפוק לי' מוהמת יהי' לו מי שהמת שלו ילא אדם שאסור בהנאה ואי משום שהשער מוהר כדאמרי' בערכין (ז ע"ב) וכו' וכו' ומוכחם למימרא דר' נחמן בר יצחק הנ"ל ועי' נה"כ יו"ד שמ"ש דהעיקר כרמב"ם דשערות מוהרים:

וברטנורא פ"ד מעכו"ם ה"ב כתב דשער פתה נכרית נמלך בעיר הגדחת דהוה מכלל שלשה וקשה דבסנהדרין (קיב ע"ב) בעי ר' יוסף שער נשים לדקניות מהו למר רבה הא דרשעיות לשון תקנון ושרפת כתיב וכו' יש זה שמשוער תלישה שלא למר רבה בפתה נכרית ומקשה היכא דמי לא דמתוכר בגופה כגופה דמית ל"ל דתלי בסיכתא כנכסי לדיקים שבתוכה דמי ואבד לו דלמא כיון דמיילא ונפקא כלבושה דמי ונשתר בתיקו וא"כ לקח בתיקו דאיסורא לחומרא מ"מ למה סתם הרמב"ם את דבריו ולא חילק ודין בתלי בסיכתא לאסור ולא במתוכר לגופה ונראה דרמב"ם הולית הדין מירושלמי סנהדרין פ"ו ה"ו דיב"ת בעי שער לדקניות שבתוכה מהו נשמעינה מהדא רש"י בהמתה לו בכורות ומעשרות שבתוכה שלא לו כסף הקדש ומע"ש שבתוכה ומ' כפי מקח שפירש דנפשט להיתר כמו דהם מותרים משום דלא דמי לשתר בהמות שלהן ה"ל שער לדקניות שרי דלא דמי לשתר נכסים ועפ"ז מקשה במראה הפנים למה פסק רמב"ם לאיסור נגד מסקנת הירושלמי . ולי נראה דהכי בירושלמי לאיסור כמו דבכור ומעשר כיון דיש להם שם לו לא מקרי בהמתה כמ"ש סנהדרין (קיב ע"ב) ורש"י ד"ה לעולם. ה"נ כיון דפתה נכרית יש לה שם לוי לא הוי כגופה ומש"ה לאסור . ומ"ל לרמב"ם דהא דאמרי' בבכלי דמתוכר לגופה כגופה הוא לדעת רב בערכין (ז ע"ב) דמ"ל דשערה לאסור לבל הרמב"ם דפוסק כרבנ"י שם דגם שער מת עלמו מותר ולא הוי כגופו כ"ש פתה נכרית . ולקמן דרש"י סנהדרין (קיב ע"ב) ד"ה כגופה מפרש דהא דכגופה דמי היינו כשם שאין שורפים מלבושי' כך אין שורפים הפתה נכרית לבל הרמב"ם ליטו מפרש כן ולא הביא כלל דין זה דמלבושי הלדיקים גילולים ואיני יודע מקור לדעת רש"י בזה :

וראיתי בית שחול יו"ד סי"ם דמקשה על רש"י מערכין (ז ע"ב) ד"ה אלא שכתב דשער לא נשתנה לאחר מיתה הא בסי' שמחות פ"ד ה"ב ובתוס' ב"ב (קנד ע"ב) ד"ה ועוד כתב שהשערות משתנות לאחר מיתה ול"ל כוונת רש"י דכיון דמיתתה תוסרתה אין נאסר רק לבריס שע"י המיתה נתבטלו מפעולתם משל"ב השערות לקח שמרתיחם נשתנו מה בכך כיון דהמיתה לא בטלה לותם מקומם כי גם בחיי האדם לא פעלו דבר :

והאוסרים את השערות הם שלטות פ' תוקע סימן קל"ג שכתב דאסור להתהנות מן מזיל וכש"ת רשב"ש סי' ס"ל שתמה על הרמב"ם ומפרש דרבנ"י מיירי בעגול השערות בין נמר דין למיתה ומ"ה מותר כיון דמיתתה תוסרתה ושער זה שגגו קודם מיתתה מותר לבל בשער מחובר בשעת מיתה לכ"ע לאסור ולבתורה קשה דל"ל למה נקט בחמתי' דנהגים בשערה דוקא הא ה"ה שלא לבריס שרי כיון דבשעת מיתה ליכם מחוברים עוד ול"ל דנקט שערה משום סיפא לרבותא דבהמה דלקח שערה לאסור ולפלא שלא הביא הרשב"ש דגם רש"י סי' כרמב"ם וכן דעת תוס' ב"ק הנ"ל :

ומהרשד"ם יו"ד סי' ר' כתב דהא דרמב"ם מחיר השערות הייט מדאורייתא לבל מדרבנן לאסורים וממילא מוכח דס"ל דבשר המת מדאורייתא לאסור בהנאה וכ"כ ב"ח יו"ד סי' ע"ם סק"ג . ועי' מל"מ פי"ד מהלכ' הל"ח דמשופק לי' נז"ם דשם שם נז"ם גמורה או ליכה שלא להמכחא בעלמא זמת לאסור מדרבנן . ולי ליכא בן דבל האיסור ליט שלא מדרבנן י"ל מש"ה פסק הרמב"ם בשערות לקולא משום דרב ורבנ"י פליגי בזה בערכין (ז ע"ב) וספיקא דרבנן לקולא . אך נראה לי דאיסור דאורייתא ישנו מסוק תמורה דמקשה ונקבריס לפרן לאסור הא בשר המת שנפרך מהור ומה קי' הא י"ל דוקא באיסור דאורייתא לפרן לאסור לבל בשר המת דאיסורו רק מדרבנן לבן אם נפרך מותר וע"ב דאיסור דאורייתא הוא :

(ג) **עוד** המת מי' תוס' מדה (נה ע"ב) ד"ה שמא שבתבו בתי' ב' דמותר משום דמת בלמד מע"ע וע"פ בקדשים ובקדשים שורש מותר וב"ב תוס' זבחים (עח ע"ב) ד"ה ובטריפה דמשום שור תשיב והמת יהיה לו שהמת שלו משום דהשור מותר בהנאה . וב"ל דבפסחים (בח ע"ב) ר' מחיר לחמר ל' נר ות' נכרי בין במכירה בין בנתינה והקרא לתי להתיר נבלה בהנאה והקשה בפרת יוסף מהפמ"ג בב"ח למה לריך קרא לו מכור לנכרי הא לי נימא דנבלה לאסור בהנאה למה בתבה תורה והמת יהיה לו למלי תזיל ליה . ונראה דתוס' ב"ק (י ע"ב) ד"ה שהשור הק' למה לי שור ולא לדם תיטוק לי' ול"ש והמת יהיה לו דהא לאסור בהנאה ותי' דקלי לעכו"ם ועבד דמותרים בהנאה . והנה בתחם סופר יו"ד סי' של"ז בתב דהא דהחמירה תורה בטומאת מת הוא כדי שלא יבלו להנות ממנו וכעין מה שלמדו בגדה (נה ע"ב) דנזרו טומאה בשר לדם נזרה שמא יעשה עורות לביו ולמו שניתין ובשר עכו"ם דמותר בהנאה ליט מטמא בלאהל עכ"ד . והנה רש"י סנהדרין (נב ע"ב) בתב דר"מ ליט ליה הא דאחם קרוים לדם ואין עכו"ם קרוים לדם וכ' תוס' יבמות (סא ע"ב) ד"ה ואין דלשיטתו פליג על רשב"י וס"ל דעכו"ם מטמאים בלאהל וא"ב ע"ב דס"ל לר"מ דמת עכו"ם לסור בהנאה דהא"ם תלי זה בזה ואולא תי' תוס' ב"ק (י ע"ב) הנ"ל דלמדריך שור ולא לדם במת עכו"ם דהא לר"מ אין תילוק ול"ל דמשום שור דמותר בהנאה תשיב והמת יהיה לו כמ"ש תוס' זבחים הנ"ל . הרי דלר"מ משום שור לחוד קאי הקרא . וממילא ל"ק קו' פורת יוסף דהיינו תומרים דנבלה לסורה בהנאה והמת יהי' לו קאי על השור דהשור לא הוי בכלל נבלה :

וראיתי במהר"י כהן ת"ב יו"ד סי' כ"ה שהקשה על מ"ש תוס' נדה הנ"ל דבקדשים שורש מותר מה יעשו בלאה הקרבנות לשר נשרפו בשורן וכיון דמקשין עגלה ערופה לקדשים נימא דלהוי כתומר קדשים שגם שורותיהם לסור . ול"ל דרש"י קדושין (מ ע"ב) ד"ה בקדשים והו' ד"ה כפרה כתבו דקדשים לסורים בהנאה משום דמועלים בהם ושם כן עיקר ליסוד לימור הנאה בעגלה ערופה הוא מלימור מעילה ובתמורה (לב ע"ב) ת"ר יכול אין מעילה מפורשת מן התורה אלא בעולה וכ"ב רמב"ם פ"ח ממעילה ה"ג ובעולה לא מליטו שור נשרף וע"ב כי מקשין לעולה מקשין ומשום הכי שור מותר :

אבל דעת הרמב"ם פי"ד מהלכ' הל"ח דשור המת לסור וכן דעת שו"ת הרשב"ש סי' ס"ה וכן דעת תוס' נדה (נה ע"ב) ד"ה שמא בתי' לחשון . וב"ב תוס' תוליו (קכב ע"ב) ד"ה שורות ועירכין (ד ע"ב) ד"ה נפשות וסנהדרין (מח ע"ב) ד"ה משמשים . וב"ב למח לדק סימן י"ג ועי"ש דמקשה על תוס' הנ"ל דמחיריס שור משום דילף מקדשים הא ב' תוס' ע"ז (בב ע"ב) ד"ה כפרה דיש למוד לחר ועירפו שם שם תהא קבורתה ולי ניחף מוערפו נראה דנם השור לסור :

ולי נראה לייסב קו' תוס' זבחים (עח ע"ב) ד"ה ובטריפה שהקשו דבב"ק (נ ע"ב) פטרינן שור פסולי המוקדשים מנפל לבור משום דבתיב והמת יהיה לו מי שהמתה שלו

הרי המתה שלו כדתנן דיחוחו הכהנים בעורו ומשום שור לאודיה לעטריך שור ולא לדם דהוי מחיינה בלדם דחציב המת שלו משום שור דשרי בהנאה מדאורייתא ולא אסור אלא משום גזרה שמא יעשה עורות לגיו וחמו שטיחים . וגרסה דהוס' ע"ז הכ"ל כתבו דאלעזרין חרווייהו דמשום כפרה כתיב כה כקדשים הו"ל לאחר עריפתה מותרת דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלים בו ואי מוערפו שם הו"ל דאיכא האורה עד לאחר מיתה . והכא בכריתות (כד ע"ב) איתמר ע"ע אימתי נאסרת ר"ה אחר מחיים רבא אחר לאחר עריפה . ואי"ב רבא ע"ב דלא כ"ל הלימוד בע"ע דאסורה משום כפרה כתיב כה דמשום כפרה אחר עריפתה מותרת ורבא ס"ל דאסורה וכן כתבו תוס' חולין (פג ע"ח) ד"ה א"ר יוחי ד"ר יוחי דס"ל כפרה כתיב כה אזיל לטעמיה דס"ל בכריתות שם דנאסרת מחיים בירידה לנחל איתן . ואי"ב ס"ל לרבא דגם העור אסור דכל היתר העור הוא רק משום דילוף מקדשים . וממילא מיושב קו' הוס' דמ"ד דפטור שור פסולי המוקדשים בגזר הוא רבא ורבא הא ס"ל דשור אדם אסור דילוף שם שם מעגלה ערופה וע"ב צריך לאתרן בתמ"ס הו' ב"ק (י ע"ח) דוהמת יהיה לו קאי אטבוח"ס ועבד ולא מוכח כלל לדידי' דמשום העור תציב לו וי"ל דס"ל לרבא כיון דשור פסולי המוקדשין היינו בלו קאי דעורו מותר מ"מ לא חשוב והמת יהיה לו :

ונראה דהפיסקים האוסרים שער המת מכ"ם דס"ל דעורו אסור וכ"כ שו"ת רשב"א סי' שפ"ה דלא גרע עור המת מעצמו ומעצמו ס"ל דאסור וכ"כ תי' ר"ן חולין (קכב ע"ח) :

(ד) **מת** עכו"ם ועבד מה דינו . עי' ירושלמי שבת פ"י ה"ה מתני' המוליה המת בטהרה ר"ם פוטר ומקשה והא ר"ם מודה בשיטור הגוה דא"ל שיטור ומתני תיפתר בת עכו"ם והיינו דמת עכו"ם מותר בהנאה . והובא הירושלמי הזה ברוקח סי' תם"ד ורבותינו בעלי התוס' מספיים פ' וגבל בשה בור וברשב"א ור"ן שבת (לד ע"ב) ובמל"מ פי"ד מהלכ' טוף הכ"ה . וכ"כ תוס' ב"ק (י ע"ח) ד"ה שהבור שהקבו נמה לי שור ולא אדם הא אין המת שלו ותי' דקאי למת עכו"ם ועבד דמותר בהנאה וחשוב המת שלו . וכן דעת הגאון רשב"א סי' שפ"ה וכ"כ רשב"א ב"ק (ע ע"ב) ד"ה הא דעכו"ם מותר בהנאה דבעי' בן בריה כיון דילפי' שם שם ממריס . וכ"כ רשב"א שם (נג ע"ב) ד"ה מי . ועי' רשב"א שם (מט ע"ח) ד"ה דאמר דמסופק בדבר וכ"כ מל"מ שם בשם רמב"ן בתוספות (ס ע"ח) דמסופק בדין זה . וכ"כ ריב"ח מספיים פסוק הנ"ל דמותר וכ"כ ברכ"י יו"ד שמ"ט בשם רדב"ז תקמ"ז ותשמ"ח ותקע"ט וכתב שם דהלח"ה בית הקברות של עכו"ם לא יהיו מרעין בהם בהמות ולא מיניו וכתיב לשבר בשר תמוריס בשרם וכ"כ מל"מ שם בשם כ"מ פ"ה מערכין הי"ז ותח"כ דוחה . וכ"כ נקה"כ והגר"ח יו"ד שמ"ט וכ"כ פר"ת קי"ח יו"ד ע"ש :

אבל בירושלמי ב"ק פ"ח ה"ח איתא דזהמת יהיה לו יצא אדם שהיו הגאה בעורו אלא מפליג מוכח דכ"ל לאפי' עכו"ם אסור בהנאה . וע"ל דאין סתירה מירושלמי שבת הנ"ל . דבשבת קאי לר' שמעון ור"ם לשיטתו ביבמות (כח ע"ח) דעכו"ם לית להו מעיקרא בהאי קרוים אדם ילפן מוהריס בהנאה עמ"ש ת"ם יו"ד שלי"ז דאלי אסור הנאה בעורו אלא למעלה אות ג' והירושלמי ב"ק קאי לשיטת הסוברים דעכו"ם מצוה בהאי . ועי' תוס' נדר סוריה (י ע"ח) ד"ה אדם שבת פ' אחר בירושלמי שבת הנ"ל דלא נתכון במ"ם תיפתר במת עכו"ם דמותר בהנאה אלא כוונתו דר"י במתני' מחיב דמשום טומאתו תשוב הולאה ומ"ה ר"ם דס"ל דאינו מצוה בהאי ע"ב לא מקרי הולאה תשובה . ולפמ"ש נשם ת"ם הכל שולה לאחד דהא תלי זה בזה :

וכ"ב שו"ת רשב"א שם"ה דאסור בהנאה וכן כתב אם"ז בתשובות (ס ע"ח) ד"ה התמיהה בשם רא"ה ו"ל מובא במל"מ וכן הוא ביו"ד שמ"ט ס"ח וכן י"ל לפי מ"ש מרחה הפנים ב"ק פ"ח ה"ח דרמב"ם דס"ל כרבא דהזמנה לאו מלתא יליף שם שם מת מע"ז דאסור בהנאה ולא מעגלה ערופה ח"ב י"ל דרמב"ם ס"ל דגם מה עכו"ם אסור בהנאה דדוקא אי למדים שם שם מע"ע וע"ע היא קדשים אז מקש' לקדשים רק מת ישראל ולא עכו"ם אבל אי למדים מע"ז אין נפ"מ ומ"ה הרמב"ם פי"ד מאבל הכ"ח לא חילק בין ישראל לעכו"ם :

ועי' יד שאול יו"ד שמ"ם מקשה על המתירים מכתובות (עט ע"ב) דמקשה על רבנן דקאמרי ולד בהמת מלוג לבעל ולד שפחת מלוג לאשה אי חייבי למיתה אפי' ולד בהמת מלוג נמי לא ואי לא חייבי למיתה אפי' ולד שפחת מלוג נמי ומשני חייבי למיתה ושאני בהמה דאיכא עורה ומוכח דבשפחה ליכא כלום דעבד אסור בהנאה דאל"כ נם בשפחה איכא עורה . וע"ל עפמ"ם ניטין (מג ע"ב) שמ"ה דכליה קרנה ואלא היכא דמי דלא כליה קרנה כגון שהכהו על ידו ולמתה וסופה לחזור . הרי שאם נפסד כל כך שאינו עומד למלאכתו לקח שיכול להשתמש בו לשליחות מ"מ מקרי כליה קרנה ומכ"ם דהנאת עורו הוי כליה קרנה משא"כ בבהמה דעורה בכלל בשרה והוי לא כליה קרנה :

ובח"ם יו"ד שלי"ו מקשה מגיטין (מג ע"ח) דמטול ומוכח שאין לו שוה מידי ומקשה הא חזי להאכילו לכלבים אחר מיתה וע"כ דעבד מת אסור בהנאה ותי' דלקח דמותר בהנאה מ"מ אין האדון רשאי לטולו כמ"ש בנדה (מז ע"ח) לעבודה נתתי ולא לנושה . וי"ל דלקח דמותר בהנאה מ"מ לאו תורת מרעה להאכיל עבד לכלבים ורק מה דשוה למכור תשוב קרנה וכמ"ש ר"ן נדרים (לח ע"ב) דעבדיו ושפחותיו הכנענים למחרותא עבידן שאינם עומדים לאכילה אלא לנחיצה בעלמא שכשהן מתים מניחים תואם ואין אדם מוכלב עכ"ל ומ"מ כתבו תוס' ב"ק הנ"ל דתשוב והמת יהיה לו דאי נעי מתהני :

ובשבות יעקב ת"ח סי' פ"ט שפי' בתוס' ב"ק הנ"ל דדוקא בעבד הקנוי לישראל מותר ותמהו עליו בקהלת יעקב ע"ש ובריב"ש שמ"ט ועוד ספרים מה נעשה לחלק בכך . ועי' מקנה קדושין (נו ע"ב) תוד"ה המקדש בערלה מייתב דברי דכוונת תוס' על שור עבד דמותר עפמ"ם תוס' בנהדרין (מח ע"ח) ד"ה משמשין דשור לא גרע מחבריהן ובחבריהן בעי' דוקא קטן שלמי ולא של אחר כמ"ש ביבמות (כו ע"ב) בשלמלה דפרכו לחיתנא ולכן כיון דעבד נקנה לישראל עורו מותר בהנאה . ועי' בשיורי ברכה להגאון חיד"א ז"ל יו"ד שמ"ם דלא מלאו לבו להחיר לחפי' בשולה שאין בו סכנה לעשן עלמו בשן מת עכו"ם :

(ה) **מת** הוא מהנקברים כמ"ש רש"י תמורה (לד ע"ח) ד"ה דם בגדה ואי"ב אסור לשורפו כמ"ש מתני' שם (לג ע"ב) דנקברים לא שרפו ואח"ל דלא תשיב אבדת מתני' שם בין הנקברים . י"ל דלא תשיב רק היכי דטעם קבורתם מפני כבוד האיסור הנאה כדי שלא יבאו בעלי לידי

חקלס משח"כ מת דטעם הקבורה משום כזיונו לו כפרה כמ"ש בסנהדרין (מו ע"ב) לח מציב בהדייסו :

וראיתי בט"ב קמח יו"ד סי' ל' שכתב דכ"ד שהוא לאסור בהנאה ואין מטותו בכריפה הוא מן הקברים וקרי ליה נקברים שעכ"פ לריך להעלימו שלא יכשל בו ותדרבה להכי אפרו אסור לפי שאין מנוה בקבורתו ולא שייך לומר שכבר נעשה מטותו וכמ"ש תוס' שם (לג ע"ב) בד"ה הנשרפים . וליכא למקשוי ח"כ מת שמנוה לקברו רחוי להיות אפרו מותר והרי הוא דומה לנשרפים שנ"כ נעשה מלוחו . הא ליתא שהנשרפים מלות שריפתם משום איסור דידהו ולכך כשנשרפו אמרי' כבר נעשית מלוחו אבל מת קבורתו משום כזיונו ולא משום איסורו ולכן לא שייך לומר בו שנעשית מלוחו :

ולפי דברינו בסנהדרין (מו ע"ב) דאיבעית ליה קבורה משום כזיונו אף משום כפרה יכול לומר נפ"מ דאי משום כזיונו אפרו אסור דעוד לא נעשית מלוחו משח"כ אי משום כפרה דכוה שמורידים ומשפילים לאותו לתחתיות ח"כ כבר נעשה מלוחו ואפרו מותר . ונם קשה לי בתמורה (לד ע"א) דמקשה ונקברים אפרן אסור והא כשר המת שנפרך עיאור הא י"ל דהיינו ברייחא ס"ל קבורה משום כפרה וא"כ הוי נעשה מלוחו ומ"ה מותר ול"ע :

אך קשה ניחא למת דמ"ה לוחה תורה לקברו משום דאסור בהנאה ומה קמיבעיא בסנהדרין שם אי אמר לא בעינא דלקברוה אי שומעין לו . ומליטו נם מן התורה קבורה משום שלא יבא לידי תקלה כמ"ש ע"ז (סב ע"ב) אחד אבן שנסקל בה וא' עץ שנתלה עליו וכו' כולם נקברים עמו ורש"י שם ד"ה כולן דטעם קבורתם משום דאיסורי הנאה ניתנו . וג"ל עפמ"ש חולין (קכב ע"א) אמר שלא ד"א שור אדם שהוא ומ"ע אמרו עמל נזרה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שניתנו ואי' תוס' נדה (מה ע"א) ד"ה שמא שהקשו הא אסור בהנאה ומה מעשה שניתנו ואי' דטומאה תמידית להו טפי ולכן נזרו עליהם טומאה הרי אף דכל מת בעי קבורה מ"מ שוב אין זה מספיק דלא ליתי לידי תקלה אלא נזרה זו דמטמא זה מונע דלא יבא לתקלה ולכן ניחא דמטמא אין שוב מעשה תקלה ואין לריך עוד לקבורה משום זה דפרשי מטומאה . ועפ"ז דמפורש בתמורה שם דמת הוא מהנקברים . עיקר הפי' דאיט מהנשרפים דנעשה מלוחו אלא מעיך איסורו לעולם ואי' סוגיא תקלה סק"ע :

סוגיא לו

מתעסק

ציונים ומראה מקומות

שבת (עב ע"ב . עג ע"א . עה ע"א . קמו ע"ב) . פסחים (לג ע"א) . ר"ה (כח ע"א ועי"ב) . מתני' שם (לב ע"ב . לג ע"ב) . ב"ק (כו ע"ב) . יבמות (נד ע"א) יבמה יבא עלי' . סנהדרין (סב ע"ב) . שבועות (יט ע"א) . זבחים (מו ע"ב) . חולין (יג ע"א) . כריתות (יט ע"ב . כ ע"א) . תוס' שבת (יח ע"א) ד"ה שמא . תוס' פסחים (עג ע"א) ד"ה לדברי . תוס' כתובות (ה ע"ב) ד"ה אתל . או"ח ר"ד ס"ח בהג"ה . יו"ד סי' נ' :

(א) **מתעסק** הוא . (א) או שעשה מעשה והוא לא נתכוון כלל לעשות שום מעשה כמ"ש ב"ק (כו ע"ב) היתה לבן מונחת לו בחיקו ומתר ונפלה לעניו שבת מלאכת מחשבת לסרה תורה ומ"ה פטור משום דלא ידע כלל שהיא עשה את האבן . וכן בשבת (עג ע"א) בסבור על חלב נמות שרוק הוא וכלעו דלא נתכוון לאכילה . וכן בחולין (י ע"א) מכן למתעסק בקדשים שפסול פירש"י שמתעסק בסכין להגביהו או לזורקו ושחט בקדשים שלא נתכוון לשם שחיטה כלל וכמ"ש רמב"ם פ"ב מפגועים ה"ו וכן כתב רש"י ר"ה (ע ע"ב) ד"ה מתעסק שהיה טופח בשופר ושלחה בידו מקיעה :

(ב) **או** שנתכוון לעשות מעשה אלא שעשה במין שבסבור שהוא מין אחר . והנה אם נתכוון לדבר היתר זה ועלה בידו דבר איסור אחר הוי מתעסק כין בשבת כנון נתכוון לחתוך תלוש ותתך מחובר אחר וכין בשאר איסורים ונתעסק בכריתות (יט ע"א) מקרא דאשר חטא בה פרט למתעסק . ואם נתכוון לחתוך תלוש ונמלא שהוא שחוך עלמו היה מחובר דעת רש"י שבועות (יט ע"א) ד"ה פרט למתעסק שזה שונג נמור ואינו מתעסק לבל תוס' שם ד"ה פרט ס"ל דנם זה הוי מתעסק וכ"כ תוס' כריתות (יט ע"ב) ד"ה לשון החוס' דנתכוון לחתוך תלוש ועלה בידו מחובר אחר עלמו שנתכוון לו הו"ל מתעסק וכ"כ תוס' פסחים (עג ע"א) ד"ה לדברי דמתני' שם דמחייב בחיון דחוייס דהייט מתעסק משוחט וזה זה וסבור שהוא אחר . ולכן הקשו על הא דתוק מתני' לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור והא ר' יהודה הוא דפטר מקלקל בחבורה ולדידיה יפטור בשחט חיכף לחייס לפסח דהוי מתעסק שסבור שהוא שה ובאמת היה עגל . דרק למ"ד מקלקל בחבורה חייב אמרי' בכריתות (יט ע"ב) דמתעסק בחבורה חייב . וקשה לי מכ"ל לחוס' דהא דאיתא שם (עב ע"ב) סיפא בטועה חייבי במתעסק ומ"ה הקשו על הגמ' הא יש לפרש כמ"ש רש"י במתני' שידע שהוא עגל אלא שסבור שנתכוון לאותו זבח אבל מעלמו . ובזוחק ל"ל דיסוד קו' תוס' דחייבי במתעסק הוא על מ"ש שם (עב ע"א) במתי עסקי' חילוקא בטועה ג"כ עקירה בטעות הוי עקירה וכדי שלא יקשה על מ"ד דס"ל עקירה בטעות לא הוי עקירה משני דחייבי בשוקר הא עדיפא מינה הו"ל להקשות דאי חייבי בטועה וסבור על זה הפסח שהוא הבא שהקדים לשלמים ח"כ מתעסק הוא ושוחט זבח זה וסבור שהוא אחר ולמה חייב חטאת . ולשיטת רש"י הנ"ל ל"ק כ"ז דאין זה מתעסק דמכל מקום נתכוון לשחוט שה זה שפחט אלא שסבור שזה שלמים הוא :

ועי' רס"י כריתות (יט ע"ב) ד"ה מהעסק דשונג הייט שנתכון לחתיכה זו עגמה חלת שכטר שמומן הוא ומגלת חלב ונראה שגם החום' חיכם מולקים ע"ז. וקצה טובא לשיטת החום' מה בין זה שכשכטר שהוא חלום ומגלת שהוא מחובר דמתעסק הוא לשכור שמומן הוא ומגלת חלב שמקרי שונג מפני שנתכוון לנוף זה ה"ג כיון לנוף זה חלת דשכור שהיתר הוא. ונראה לי דוקא בחלום ומחובר שתך החילוק שיש בין זה לזה לעניין שבת שזה מותר וזה אסור. יש עוד חילוק בטלם כיום שהם דברים שונים זה חלום וזה מחובר וטעה במחשבתו שלא נתכוון לשונ זה דמחובר חלת לשונ חלום מקרי מתעסק משא"כ בנתכוון לחתיכת שומן וגמלת שהוא חלב דלולת החיכור שומן וחלב מין אחד הם לכן כיון דנתכוון למין זה חלת דשכור דהיתר הוא הו"ל רק טעות בדין ולא טעות במין ושונג הוא. ומש"ה במתני' פסחים (מח ע"ב) שחטו וגמלת בשל חום חייב וכן שחטו וגמלת מריפה בשאר פשור אבל מריפה בגלוי חייב ולא אמרי' דמתעסק הוא דנתכוון לקרבן כשר ולא לשחום קרבן פסול. משום דאין חילוק במין דהוא בטלם לחומו דבר שלמו שנתכוון לו אלא שרק בדין הוא :

הטעות וטעות בדין לא הוי מתעסק ושונג הוא :

אבל נתכוון לחיכור בדבר זה ועלה בידו דבר אחר. אז בכל חיכורים כגון נתכוון לשחום שולה במקן ועלה בידו קרבן אחר חייב דלא נתעסק מקרא דכה אלא אם נתכוון להיתר משא"כ הכא דנתכוון לחיכור. ובחיכור שבת אף אם נתכוון לחיכור כגון לתוך מחובר זה ועלה בידו מחובר אחר הוי ג"כ מתעסק דכשבת שהי דמלחכת מחשבת אסרה תורה ומשונה מכל חיכור תורה (כן כתבו תום' שבת (עב ע"ב) ד"ה נתכוון ובכושות (יט ע"ח) ד"ה פקח וסנהדרין (סב ע"ב) ד"ה להגביה). ודעת תום' שבת (עב ע"ב) ד"ה נתכוון דכשבת אפי' בחד מין פשור כגון נתכוון לנקום תאנה זו וליקח תאנה אחרת אבל דעת רמב"ם פ"ח משבת ה"ע דדוקא בשני מינים הוי מתעסק והאיים שחורות ולבנות הם ב' מינים (ועי' תה"ד סי' ל"ג מובא בש"ע חו"מ רכ"ה ס"ד שכ' אם בידך שהחייבו על קירטן אדומים מוכר ומכרך על שחורים ומבית רחיה מהגרומות פ"ד מ"ח דתאנים שחורות הין מעלות את הלבנות דאגי מיני ניהו ועי' שו"ת פנים מאירות ח"א סי' ו'). אבל בשני ב' חאנים ותאנים חייב ואם נתכוון לנקום תאנים ותא"כ ענבים וכסף הדבר וליקח ענבים תאלה פשור לכ"ע :

(ב) **בחלבים** ועריות אמרי' כריתות (יט ע"ב) דמתעסק חייב שכן נהגה. ולא מיירי דוקא היכא שנתכוון להגיה אלא שנתאלף לו דבר המותר בדבר האסור אלא אפי' לא נתכוון כלל להטות מ"מ כיון שנהגה חייב כמ"ש שבת (פג ע"א) דכשבור רוק הוא ובלעו וכ"כ רמב"ם פ"ב מטנעות ה"ז דימה זה שבפיו רוק הוא ובלעו בלא כוונה לשם אכילה נשולם והרי הוא אלב ה"ז חייב אטאת. ובטעמו של דבר שכן נהגה נראה דחסרון מתעסק הוא מפני שעשה מעשה בלא כוונה לבל הכא ההגאה ממלאת מקום הכוונה והוה כאלו נתכוון. ואולי למדה שמואל מכ"ק (לג ע"א) דנלי קרא וכרתו הנפשות השוחות אע"ג דחיסי לא עבדה מעשה וכ"ב משום דרחמנא אחשבה הגאה כמעשה כמ"ש תום' ד"ה חיסו ומש"ה כמו דאמרי' דהגאה הוי כמעשה ה"ה דהגאה שומדת במקום מחשבה. ועי' רש"י ר"ה (כח ע"א) ד"ה מהו דחימת דכפאוהו ואכל מלה חיט מתעסק כיון שנהגה :

ונראה לי דאף"פ דמתעסק חייב אם נהגה מ"מ אם אכל אלב בחום אע"פ שנהגה פשור דדוקא

כמתעסק שהחסרון הוא מפני דמחוסר כוונה אמרי' שפיר דההגאה היא בנתכוון אבל בחום דגם המעשה לא חביבא מעשה אע"פ שנהגה פטור. וגם די"ל דהגאה ע"י חום לא חביבא הגאה. ואיתיה לזה מכהובות (נא ע"ב) דמסקי' דאחלאה בחום אע"פ שסופה בורען מותרת אע"פ שנהגית וע"כ דהגאה הבאה ע"י חום לאו כלום היא. אבל קצה מרס"י ר"ה הג"ל דכ' בכפאוהו פרכיים דאיגו מהעסק משום דנהגה. הרי דגם בחום הוי הגאה. ולכאורה תמצאי לחרן דרס"י כתב כן לאחוה דשמואל שהוא המ"ד ואזיל לשיטתו דס"ל בכהובות (נא ע"ב) דסופה בורען אסורה ואפי' בחום חשיב ליה הגאה לא קצה על הרמב"ם דפסק בפ"ו מחמץ ומלה ה"ג כאחוה דשמואל דכפאוהו ואכל מלה יוא וכפ"ב משופי ה"ד פוסק דחוקא לשיר לא יוא וע"כ דכמלה מש"ה יוא משום דנהגה בפרס"י ומ"מ בהחלאה בחום וסופה בורען פסק בפכ"ד מאיסות הי"ע דמותרת דלא כאחוה דשמואל ול"ל דלא דכל דוכתי אכילת חום לא חשיבא הגאה מכל מקום בכפאוהו ואכל מלה אמרי' דנמר ואחרלה משום דמלוה היא דחום דמלוה בורען הוא וכמ"ש רמב"ם פ"ב מגירושין ה"ב בנט משוסה שילדו הוא שהקפו והחום הזה לקיים המלוה מחזיר חותו לאיסטו הרחטון ומטמידו על שיקר רצונו וכן קי"ל חו"מ סי' ר"ד ס"ח בהג"ה דהכל בחום היט מבירך חש"פ שהחיך נהנה ממנו ועי"ש בש"ך סק"כ :

ובסובה (מב ע"א) אמר היה ר' יוסי טולת העוף שנמלחת בין חנפיים וכסבור חטאת העוף היא ואכלה פטור משום דטעה בדבר מלוה ומקצה שם' ערוך לנ' הא טעה בדבר מלוה פטור נ"ב משום דהוי מתעסק ולא נתכוון. ומתעסק בחלבים חייב ה"ב ה"ג יחייב בחילחה כיון דמ"מ אא נהגה. ולק"מ דהא אמרי' בכריתות (יט ע"ב) דאף דמתעסק בחבורה חייב מ"מ בחטוקות שמל אח של אחר השבח בשבת פטור משום דטעה בדבר מלוה הרי דטעה בדבר מלוה עדיף ממתעסק ומש"ה אף דמתעסק בחלבים ועריות חייב כל זה רק היכא שלא נתכוון למלוה אבל אם נתכוון לעשות מלוה לינה הגאה. ואע"פ שרס"י ר"ה הג"ל כתב דהוי נהגה בכפאוהו ואבל מלה י"ל דוקא החם משום דלא רצה לעשות מלוה ובכפאוהו ע"ז משא"כ בחטאת טוף דרצה לעשות מלוה ובכגם אדעת כן לא הוי הגאה :

ובפסחים (לג ע"א) לא אם אמרת בשאר מלות שלא עשה בהם שאין מתכוון כמתכוון תאמר במעילה שאם נתכוון להחחמם בגיזי חולין ונתחמם בגיזי טולה מעל ואפי' מתעסק חייב דכ' ותכלה בשגגה ובפי יהושע הקצה דאכתי איכא למילף מעילה בק"ו משאר מלות כגון חלבים ועריות דחייב שכן נהגה ומאי תולמת דמעילה ואי' דשאני בחלבים ועריות שכן נהגה ומטעם טעם האיסור ממש משא"כ במעילה שנתכוון להחם בגיזי חולין ונתחמם בגיזי טולה שלא נהגה כלל מאיסור של טולה טפי מאלו היה חולין נרידת שאין בהם שום איסור הסם לבד עכ"ד. והגה לדעתו המתעסק במחלב של היתר שאסר עליו נגדר לא יתחייב כיון שלא נהגה כלל יותר מאלו לא היה של נדר ואינו אלא שיעור הסם ולא מיטו בשום מקום לחלק בכך. ונוף קושייתו כ"ל דל"ק דמ"ש דגם באיסור מאכלות עשה בהם שאין מתכוון כמתכוון. זה אינו דלפי מ"ש למעלה דמש"ה חייב בנהגה דההגאה עומדת החת הכוונה והוי כמתכוון מ"ב לא שייך לומר דעשה בהם שאין מתכוון כמתכוון דבלחמת כמתכוון הוא. אך הא קצה למה לי קרא במעילה ותעלה בשגגה לחייב מתעסק הא נהגה הוא ובכ"ד אם נהגה ת"ב. ואולי י"ל דקאי במעילה ע"י שליח דבמעילה

דכמעילה הא ים שלית לדבר עבירה אע"נ דזה נהנה וזה מתחייב לה לחמרי מ"מ חייב כמ"ש תוס' קידושין (מג ע"ח) ד"ה שלח דכמעילה אין המשלח חייב ע"י הגחת השליח אלא על הנאתו דמיד ותגבהי קני :

ועי' תוס' שהדרין (סב ע"ב) ד"ה להגבי' שהקשו למה לי' לשמואל במתעסק בשבת טעמא דמלאכת מחשבת ת"ל מכה וחי' דבשבת פטור אע"פ שנהנה משום מלאכת מחשבת. ולכאורה נראה דמיירי שבשעה המלאכה נהנה כגון שחלם את המחובר בפיו דהיה לו היקף הגלה נרוט ועי' בסור שור שבת (עג ע"ב) שהוכיח ברחות דחליבה בפיו הו"ל חליבה. אך עי' פני יהושע שבת (עב ע"ב) ד"ה רבא משמע דמפרש דאע"פ שחהך בידו מ"מ כיון דהיה לו אח"כ הנאת אכילה חשיב נהנה וגם עי"ש שכתב דתוס' לא פשיטא להו הך סברא כ"כ לא פטור בשבת אע"ג דנהנה :

וכך היא לחמרי' דמתעסק חייב היכא שנהנה. דוקא שעשה מעשה אבל היכא דלא עביד מעשה אף על פי שנהנה פטור אם מתעסק הוא כמ"ש ר"ן חולין פ"ה בשוגג דריחא דחבי דמ"ל דריחא מלתא משום דאכילה חשיבא הלכך אע"ג דלא מיכוון כלל אסור דקי"ל המתעסק באכלים ועריות חייב ורבא ס"ל דריחא לאו מלתא כלומר דלא חשיבא ליה לאכילה הלכך אף דנהנה כיון דלא מיכוון שרי. ועי"ש שכתב דלענין הנאה אע"ג דהוי פסיק רישיה שרי ורואה מכלאים פ"ט מ"ה מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוון בחמה מפני החמה והא החם ודאי אפי' ליה הנאה אלא כיון דלא מכוין לה שרי עכ"ל (וכ"כ ריטב"א סוכה (לה ע"ב) ד"ה ליכא טשמי טיי"ם)* והנה הא דאמרינן הר"ן דבכלאים אע"פ שנהנה מ"מ פטור מתעסק קשה להבין מה בין כסבור רוח הוא ובלבו דחייב ותחייב מעשה אע"פ שלא נתכוון לאכילה ובין לבישת כלאים דלא מקרי מעשה. והא שהמרין את הר"ן לכ' ז מעוס דקשה לו למה במוכרי כסות מותר דכר שאינו מתכוון הא הוי פ"ר. עי' תוס' שבת (כט ע"ב) ד"ה ובלבד דמיירי בענין דלא הוי פסיק רישי' כגון שהוא לבוש מלבושים אחרים להגן עליו מפני החמה ומפני הגינה. אם לא שנאמר שהר"ן ס"ל כרמב"ם פ"י מכלאים הי"ח דאסור ללבוש כלאים לגמוי את החכם וכמ"ש הכ"מ שם דלבישה ממש אסורה אע"פ שאינו מתכוון והטעם להר"ן דמפני שנהנה חייב אף דמתעסק הוא אלא היכא במוכרי כסות מפני שאינו לבישה גמורה רק העלאה אע"פ שנהנה מותר מתעסק. ועי"ש חילוק זה מיושב קו' טורי אבן בחבני מלואים ר"ה (כת ע"ח) לדבריו למה מודר הנאה ממעין אינו טובל בו ביומו החמה הא באיסור הנאה אם אינו מתכוון אפי' בפסיק רישיה שרי והחם נמי מתכוון רק לאכילה. וי"ל דגם ר"ן מודה בריחלה ובלבישה ממש דאסור ומיירי רק בהעלאה. וזה מיושב מ"ש בשו"ת רעק"א סי' ת' דמ"ה המוצא כלאים בבגדו פושטו אפי' בשוק וקי"ל דאם הוא ה"ש כלאים בבגדו ואחר רוחצו צריך להניח לו אפילו בשוק לפושטו אע"ג דמתעסק הוא דהא ה"ש שהוא לובש כלאים אלא משום דכלאים דהאיסור הנאת חיטוש הוי כמו חלבים ועריות דחייב וקשה דהא הר"ן חולין הנ"ל כתב להיפוך דבכלאים מתעסק פטור אע"ב כמ"ש דבלבישה ממש גם הר"ן מודה דחייב שכן נהנה :

(נ) **בבל** המלוה מתעסק לא יצא כמ"ש מהרי' ר"ה (לב ע"ב) והמתעסק לא יצא. ותוקע לשיר לריחא דמ"ל דיצא היינו מתעסק כמ"ש ר"ה (כח ע"ב) דסד"א דהאי מתעסק בעלמא הוא קמ"ל דהיינו מתעסק ומ"ש רש"י

דקמ"ל אע"ג דמתעסק מ"מ יצא תשוה כמ"ש מהרש"ל שם. ובכפלותו פרסיים היינו מתעסק כמ"ש רש"י משום דנהנה. וביבוס אע"פ דנהנה מ"מ לחמרי' ביבמות (נד ע"ח) שם נחכוון להעיר בכוחל לא מהני דכתיב יבמה יבא עלי' שיתכוון לשם ביאה :

ובשחיטה בחולין (יב ע"ב) פלוגתא דר' נתן ורבנן. לר' נתן מתעסק כשר ולרבנן פסול וקי"ל כר' נתן. וכל זה היכא שהי' מעשה מלדו כגון זרק סכין לנעלה בכוחל והלכה ושחטה כדרכה אבל אם לא הי' מעשה כלל כגון נפלה סכין מידו ושחטה פסולה כמ"ש רא"ם חולין פ"ב סי' ת' ומסקנת תורת הבית לרשב"ץ וקי"ל כן יו"ד סי' ג'. וכל זה בחולין אבל בשחיטת קדשים מתעסק פסול כמ"ש חולין (יג ע"ח). ועי' תוס' ד"ה מכין דאפי' נתכוון לחתיכת סי' אלא אלא נתכוון לשם זביחה פסול. ועוד יש מתעסק אחר שהי' של קדשים וכשהור שהוא של חולין ושחטו :

ובנזקין חייב מתעסק כמ"ש כ"ק (כו ע"ב) היתה לבן מונחת לו בחיקו ועמד ונפלה חייב כיון דאפי' בחום חייב המזיק ומתעסק לא עדיף מחום. וכן לענין עבד אם נפלה לבן על עין עבדו וסימאה אותו לרבנן יוצא לחרות דהוי כשלו נזקין עיי"ש :

(ד) **במקור** חיים סי' ת"ל שהקשה אם לא ידע שיש תמן בביתו אחתי נקטו הפוסקים דהוי שגגת עבירה הא הוי מתעסק דלא ידע כלל אם יש תמן אלא ותירץ דדוקא בדבר שאסרה תורה לעשות מעשה כזה אחרי' דמתעסק מותר אבל כשאסרה תורה דבר שיש בו מעשה כמו הכא שאסרה תורה אלא יהי' תמן בביתו אפי' מתעסק אסור. וכשו"ת רעק"א סי' ת' תירץ דרק מתעסק דנתמעט מטעם דמלאכת מחשבת אסרה תורה היכא דליכא מלאכת מחשבת אינו בכלל מלאכה ולא נעשה העבירה כלל אבל מתעסק דמתעטי' מאחר שנא בה פרט למתעסק לא דמתעסק לא נעשית העבירה כלל אלא דמקרי עבירה בשוגג ולא שוגג כי היכי ממעטי' מאחר שנא בה דפטור מקרבן אבל מ"מ מקרי שגגת איסור ועבירה שכ"ד :

והנה מ"ם הג' רעק"א דמה דנתמעט ממלאכת מחשבת אינו אי' כלל יגדל לפי' תוס' כ"ק (לה ע"ח) ד"ה מחני' וכל הרחשנים דמיירי בקבעי לאפרו. אבל לא לדעת רש"י שם ד"ה רבא דכ' דמקלקל יש בו אי' דאי' ומקלקל דפטור הוא משום מלאכת מחשבת כמ"ש תניגה (י ע"ב) בתופר נומא וא"ל אלא לעפרה ותוס' כ"ק (לד ע"ב) ד"ה תוכל :

ולכאורה קשה לדעתו דמתעסק בכל אי' תורה איסור מדאי' ל"ב תוס' בכתובות (ה ע"ב) ד"ה אם"ל שהקשו למה דבר שאינו מתכוון מותר אפי' בתורה מ"ם ממתעסק דאמרי' בריחות (יט ע"ב) הוחיל ומקלקל בתורה תיב מתעסק נמי חייב. למה לא אי' דדבר שאינו מתכוון שאני שמותר מדאי' לכן אפי' בתורה מותר משא"כ מתעסק דפטור אבל איסור מה"ת לכן חייב בתורה. אך נראה דהתו' אי' שם ובשבת (עה ע"ח) ד"ה מתעסק דשחי דבר שאינו מתכוון דפטור בכל אי' שבתורה אפי' היכא דלא בעי מלאכת מחשבת ולכן אפי' בתורה פטור משא"כ מתעסק דגלמד רק ממלאכת מחשבת לכן בתורה דלא בעי מלאכת מחשבת חייב. והדבר קשה מאד כי תוס' כ' שבת (עב ע"ב) ד"ה מתכוון וכ"ד דמתעסק בדבר היתר ועלה בידו לאיסור נתמעט בכל אי' תורה מקרא דבה והחם בחיטוקת נמי הי' מתעסק בהיתר למול לפ בחיטוקת שומט הוא ועלה

בידו תיטק לאחר שלא לאחר השבת וה"ר אפי' בכל מי' פטור מתעסק כזה ולמה חייב בחטורה הא הוי דומיא דדבר שאינו מתכוון דפטור בכל התורה וע"ל כמ"ש ח"מ שבת (עה ע"ח) דלא נחמעט מכה אלא עושק בהיתר נמור אבל מילה דבר איסור היא אלא שדחי שבת מ"ה מקרי מתעסק באיסור ועלה בידו איסור ולא נחמעט מכה אלא מעשה שלא נתקיימה מחשבתו שנחתלף לו תיטק בתיטק דפטור משום מלאכת מחשבת והנח לחטורה הוחיל ומקלקל חייב מתעסק נמי חייב וה"ר כיון דמתעסק זה נלמד רק ממלאכת מחשבת שפיר מוחר היא לכתחלה ודמי ממש לדבר שאינו מתכוון:

ולפי מ"ש הום' כתוכות דדבר שאינו מתכוון קיל ממתעסק ה"ר לר' יהודה דס"ל דבר שאינו מתכוון חייב ועי' רש"י יומא (לד ע"ב) ד"ה בכל התורה דמתני' חייב ע"כ דגם מתעסק חייב. ובקצה הא בכריתות (כ ע"ב) ס"ד דגמ' במתעסק פליגי ר' יהודה ור"ש ומסיק דמתעסק ד"ה פטור ול"ל דהתם מיירי במתעסק דעלמא דנלמד מבה בזה פטור ר' יהודה אבל מתעסק בחי' זה ועלה בידו חייב לר"ש דמוחר דק בשבת מטום מלאכת מחשבת שפיר חייב לר"ש דמחייב דשא"מ:

(ה) **בסוף** שבת שולח ליקלע לבי ר"נ חזי' לרבה בר ר"ה דחיתב בחוזרת דמיא וקמטח לי' ח"ל מתעסק בעלמא חימר דאתמר רבנן מדידה דמטה וכו' ח"ל מתעסק בעלמא אלא ופרש"י שלא לצורך אלא לאפוקי בעלמא. ובאמת לי' זה מתעסק כלל דכל מתעסק היינו שלא נתכוון למלאכה אבל הכא הא נתכוון למדוד. אלא הפי' שלא אסרו רבנן מדיד אלא היכא שהוא מודד לצרכו אבל אם מודד שלא לצרכו אלא לאפוקי בעלמא שרי:

אות נ. סוגיא לז

נסים

ציונים ומראה מקומות

ברכות (נד ע"ח). פסחים (סד ע"ב). יבמות (קטו ע"ח. קכח ע"ב). ב"מ (ק ע"ח). חולין (מג ע"ח). ירושלמי שקלים פ"ו ה"נ ויומא פ"א ה"ד. ירושלמי ניטין פ"ג ה"נ. רש"י שבת (קכד ע"ח) ד"ה משום. תוי"ט דמאי פ"א מ"א ד"ה והאוכין. תשב"ץ ח"נ סי' ל"ז. קל"ה קל"ו קל"ז:

(א) **מצינו** בס"ם נכמה דוכתי דאין סומכים על מעשי נסים. עי' ברכות (נד ע"ח) היתה אשתו משוברת ואמר יה"ר שאלד אשתי זכר ה"ו תפלת שוח ועי"ש (ס ע"ח) דמקשה מדינה ומתרץ אין מזכירים מעשה נסים וכן יבמות (קכח ע"ח) גפל למים אין סים להם סוף אין שאין להם סוף אשתו אסורה אמר ר"מ מעשה בחד שגפל לבור הגדול ועלה לאחר שלשה ימים ובגמ' שם ע"ב אמרו לו לר"מ אין מזכירים מעשה נסים. ולא תאמר דרק רבנן השיבו לו כן אבל ר"מ חושש למעשה נסים דא"כ כי מקשי לי' שם בגמ' מהו מעשה נסים ומפרש דקאי אשבועה ח"ח שיחי' ג' ימים בלי שינה ומקשה ור"מ מ"ט ומשני כיפין ע"ג כיפין כיו וא"ח דלא מסריך וניים פורחת למה לו להשיב ח"ח דלא מסריך וניים הא ר"מ חושש לגם ושמא גם נעשה לו ות"ש שלא יפן כלל אפ"כ דכ"ע ס"ל דאין חוששים לגם והא דס"ל לר"מ במחני' דמים אים להם סוף אסורה לא משום דחושש שמא נעשה לו גס אלא ר"מ לשיטתו דחושש למיעוטא וה"א חושש למיעוט שמא היו' הגטבע נגבר מיל כזה שיכול לשהות במים בלא תיר יום או יומים:

והנה לכאורה קשה מאד בסוגיא זו דמקשה מאי מעשה נסים תילימא לאכילה ושתי' והכתיב ונומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת יתים אלא דלא ניים למה לי לאחר זמה עלמו הוא הגס מה שאוהה במים בלא תיר ובשאר בחיים. ומלאה דהא בלא"ה קשה לשה הוצרכו רבנן להשיבו דאין מזכירים מעשה נסים משמע דאלמלא לא הי' גס הי' רחי' ממעשה זו דאשתו אסורה ובאמת מה רחי' מכאן דהא ודאי שהוא מקרא, רשוק מאד שיהה בחיים שלשה ימים במים ואפי' אי קרא פשט ל' כן אין שייך לאסור כל הנשים מחשש מיעוטא דלא שכיח כזה. וע"כ נראה דבאמת בכל מים שים

ראה בלקוטי שושנים ס"ק ג' ד"ה ואמנם בשלמא

ישמעאל ור"ע לא כסדרו כשל דעלמא סדרו בשבת ערב פסח לא כסדרו בע"פ דעלמא ואמרי' דר' ישמעאל ס"ל חייבי' למכמר בשבת ור"ע ס"ל דל"ת למכמר בשרת דטעמו של ר"ע דמצ"ה לא חשבו לקלקול הבשר משום דסמכו לניסח ועיי"ם בגל"ח שרלה לפרש כן . דהרי מבואר לעיל דלכ"ע אין סומכים אגם . אלא ג"ל דס"ל כמ"ם בשבת (קכד ע"ח) דמצ"ה אין בידור הקנים ולא נטילתם דומה שבת דטעמא מאי משום לעשוי ובהאי פורתא שהישנה מהטבטת בלא קנים מלילי שבת לשבת והחדשה משבת למ"ם לא מיעצם ומצ"ה דוקא בדבר המלוי וקבוע בכל יום ויום חשבו לקלקול ולכן היה שלחן של שם כדי לקרר אבל בקרבן פסח בשבת ע"ש שחיט רק ליום א' לא חשבו :

וכן מפורש בירושלמי יומא פ"ח ה"ד דמקשה למה הוצרכו לשמור על כה"ג בהכילה ושתיה והא א' מעשרה נסים אלא תירץ קרי לכהן גדול ביום הכפורים ומתרץ ר' אבין משום דכתיב לא תגעו והכי' דאין סומכים על הנס ועיי"ם דר' יוסי בר' בון מחלק בין מקדש ראשון שהי' בו נסים ובמקדש שני לא היו נסים . והשבר לומר דגם ר' יוסי מודה דאין סומכים אנס אלא קושטא קאמר דמקדש שני לא היה גם כלל . וכן דעת רבא פסחים (סד ע"ב) נגעשה כת ראשונה טעלים תגן ואניחא לא סמכינן . וכ"כ תוי"ט דמאי פ"ח מ"ה ד"ה והשומן דאף אלא היה יינם מחמין כשהכילו נסכים מיהודה מ"מ בספ"ד דשקלים אחט במכפף יין לנסכים דאם החמין יין החמיץ לו משום דאין סומכים על הנס . ול"ל דאה דהתירו בריש דמאי תומן שביהודה משום דאין יינם מחמין והחומן בא רק מן התמד אע"פ דאין סומכים אנס י"ל דבדמאי הקילו וקיל משאר איסור דרבנן, וכמ"ש רבא בשבת (כג ע"ח) רוב ע"ה מעשרים לקיל . או י"ל דזה היה מפורסם דרוב החומן לא היה של יין דכן היה אז טבעו של יין אלא החמין :

(ב) **ונגד** כל הג"ל דאין סומכים אנסים . מליט בירושלמי יבמות פט"ז ה"ג נפל לבור אריות אין מעידים עליו נסים נעשו לו כדניאל וכן בכבשן האש נעשו לו נסים כחנניה משאל ועזריה . וכן בכבלי יבמות (קמו ע"ח) עיטיט עלינו בית וכו' הוא מת ואני נגללתי אינה נאמנת דא"ל כי היכי דלדידך לאחרים ניסא לדידיה נמי לאחרים ניסא וכן בירושלמי גיטין פ"ז ה"ג מהו שתהא מותרת ליבמה (אם מת בחוך י"ב חודש דודאי לא יבא עוד מי אמרי' כבר קיים התנאי) ר' תניי אמר מותרת ר' יוסי אמר אסורה ליבמה אני אומר נעשו לו נסים וחי' . וכן ב"מ (קו ע"ח) אמר שמואל במכת מדינה אי לא זרעה כלל יכול בעל הבדה לומר אלו זרעתה היה מקיים בי לא יבושו בעת רעה וכו' והייט ש"ל שהיה קרה לו נס ומקשה אם מרועה שהגית עדרו ובא זאב וטרף וכו' אומדים אותו אי יכול להגיל חייב ואם לאו פטור נימא לי' אלו היית החם הוה מקיים בי נס את אמרי נא הדוב הבא עבדך ומצי מצוה דא"ל וכו' אחרים לך ניסא כר"ח בן דוסא ונימא ליה נהי דלניסא רבה לא חזינא לניסא זוטא חזינא הרי בכל אלה מבואר דאין סומכים לנסים :

וראיתי במהרי"ם ח"ח סי' קכ"ד שכתב בפורש חוב חברו אלא מדעתו דאמרי' בירושלמי מפיים הוינא לי' ומחיל לי דאינה בעינה עקרית אלא שזה עושה אלא בדשות שהחה ידו על התחתונה דמי אמר לי שיפרע וכיוצא באותם שאמרו ב"מ (קו ע"ח) אלו זרעתה היו מקיים בי לא יבושו בעת רעה וכן אלו דמייתי התם אלא שמניחה הקפידה מקום לטת ונחה עכ"ל . ובזה מיושב קו' תוס' שם ד"ה מהיכ שהקשו למאי לא פריך ממתני' דתנן האחי והדוב פ"ז תומם נימא אלו נלחם בהם הוי מקיים נם את האחי וכו' ועפי"ז ניחא דדוקא בהגית עדרו אלא כדין ופשט במה משנינה מדרך השומרים יכול המפקיד לטעון טעמת אלא מצ"ל התם דהשומר לא שינה לו מלחה קפידא מקום ומצ"ה הוי תומם ועי' פסקי מהרי"ח סי' ס"ח מוכח בב"ם קט"ו סק"ח שחוכך לומר בעדרת ואינה מקיימת ואין לה בנים דמלי בעלה לטעון אלו לא פשטה הוי מחרחם לי נם כמי שנעשה לשרה אמנו :

ונראה לי דדבר היוצא מדרך הטבע כנם דינה שנהפכה לנקבה לא חיישינן כלל . אבל אם אפשר שיקרה כן ע"פ הטבע אע"פ שהוא מקרה רחוק מאד מ"מ כיון שאי"ם לית יולא מעדר המליחים והאפשרות חיישי' לי' ומצ"ה בב"מ במכת מדינה יכול לומר שהיה מקויים לא יבושו בעת רעה . שאף שהית שנת שדשון מ"מ יוכל להיות שהבהמות שדהו הנמת . דהא הלמיחה לינה יולאת מעדר הטבע ומצ"ה לנם כזה חומשים . וכן נס של דוד גם את האחי גם את הדוב הכה עבדך ב"כ יקרה א' מאלפי אלפים נבור חיל כזה וכן ביבמות (קכו ע"ח) עשיט עליט בית לינו נם נאמר היולא מדרך הטבע דשפיר אפשר שברח מן האש כמו שקרה לה נם כזה . וכן בירושלמי הנ"ל בכבשן האש י"ל שמא ברח . ומ"ש בירושלמי שנעשה לו נם כחנניה משאל ועזריה הפי' כמו שנעשה להם נם אפי' בהיותם בתוך האש כן י"ל שנעשה לו נם והיה יכול לצאת מן האש . וכן מ"ש שם בגוב אריות י"ל הכוונה כמ"ש בבבלי (קכא ע"ב) דנפל לגוב אריות אין מעידים עליו משום דרחב הוא ואין עומד עליהם ופעמים שאינם רעבים ואינם אוכלים אותו . וי"ל זה הפי' בב"מ (קו ע"ח) נהי דלניסא רבה לא חזיתא היינו לנס נאמר היולא מדרך הטבע אין תומשים אבל לניסא זוטא היינו נם בלשון מושאל שהוא מקרה רחוק אבל אפשרי בדרך הטבע חזינא :

אלא שקשה מאד דברי ירושלמי ניטין הנ"ל דאף שמת אמרי' שמא יקרה לו נם ויחי' הא זה נם אלא כדרך הטבע וכן קשה דעת אחרי בפסחים (סד ע"ב) שנעלו דלתות העזרה תגן וסמכי' לניסא הא הוא נגד כל מ"ם למעלה . וכן מליט עוד לאחרי בקידושין (כט ע"ב) דהוי היתי מזיק בי רבנן א"ל לא ליתיב לר' אחא בר יעקב אינש לוספיזא אפשר דמהרחים ניסא וכו' א"ל למאר אי לא אחרחים ניסא סכינתין . ולכאורה תשבתי לומר דאחרי לשיטתו בפסחים דסמכינן לניסא אף קשה הדבר לומר דמותר להכניס את חברו לסכנה על סתך דילמא יאחרו לו נס . ואף שמלאתי בכתב בן בנו תוס' יוה"כ יומא (פב ע"ח) שהיקר מ"ם רש"י אבות פ"ה מ"ה נבי לא הפילה אשה מריח בשר הקודם שאם הריחה אסור ליתן לה וכ' תוס' יוה"כ בשעמו שהכהנים סמכו אנס ולכן לא התכילוה . אבל ג"ע רב לומר כזאת בפקוח נפש והא בפסחים (ח ע"ב) אמרי' נבי בימר מניה היכא דשכיח הזיקא שאני ולא סמכי' לניסא . וגם קשה מברכות (כ ע"ח) דא"ל ר"פ לאחרי מ"ם רשאונים דאחרחים להו ניסא ואחרונים דלא אחרחים ניסא ואם כן אף על פי שבניהמ"ק ס"ל לאחרי דסומכים לניסא ונעלו אנס מ"מ בזמן של אחרי בבר לא היו שכיחי נסים . ואף דעל מ"ם נעלו אנס יש לומר כמ"ש בל"ח דכיון דדיעבד בבר בבת א' סומכים אנס אף שעדיף בקידושין הנ"ל קשיא :

ודעת תוס' יבמות (קכא ע"ב) ד"ה אין בכוונת ירושלמי יבמות הנ"ל דחושבים למעשה נסים ממש . ואולי

לדעתם כן אות דמת ר' יוסי בירושלמי יומת פ"ח ה"ד דמחלק בין מקדש לחצון למקדש שני דנמקדש שני חלו היה בו נסים לא היו אומרים את הכה"נ מחכילה ואחיה ור' יוסי חזיל לשיטתו בירושלמי ניטין הנ"ל דאחר שמת גם נעשה לו לך סוף קצה למה נבהלות (מד ע"ח) יה"ר שתלך תשתי זכר ה"ו תפלת שוא היא כיון דחייבי' שמת גם נעשה לו ה"ה שים לומר שמת יהרע לו להבא גם ויותר ים לחוש על להבא ממ"ם ניטין (כח ע"ב) שמת מת ל"ת שמת ימות חייבי'. וגר' דס"ל לירו' דרק לחומרת חייבי' למעשה נסים ומ"ה נפל לכבשן האש לא תנצח וכן במעכבין אם לא בחתי עד שנה חוששים לחומרת:

ובבית הנ"ל דמקשה מרועה נימת ליה דילמ
היקיים בך גם את האחרי וכו' קשה לי ו
קיבל העומר על עצמו שמירה כזו להכנים את על
בסכנה. וגם קשה כיון דבגמרא שם נשאר בקושיא ו
דרועה למה לומדין ואחו אם חיט יכול להניל פט
מ"ם מעדה דאם לא זרעה כלל חיט מנכה לו מחכו
משום די"ל שאם זרעה היתה מלמחת. אם כן הרמב
דפסק פרק ח' מכירות ה"ה אם לא זרעה חיטו מכ
לו למה שם פרק נ' הלכה ח' פסק ברועה דאם י
להניל דפטור ול"ע:

אות ס. סוגיא לח

סתם אי לעולם

(א) **בתנאי** נגט על מנה שהשמטי את האבן וכדומה
עי' ניטין (עה ע"ב) מחלוקת. דרבה ס"ל
דסתמא כלה פי' היה זמן לעולם משמע ור' אבי ס"ל סתם
יום אחד משמע. ורי"ף ורמב"ם פ"ח מגרושין הי"ט ורשב"א
ור"ן פסקו כר' אבי. והרא"ש פוסק כרבה. ועי' שה"ע קמ"ג
ס"ח הובאו ב' הדעות וע"ש בב"י וב"ש סק"ב דלרא"ש הוי
ספק מדרבנן דשמא כרבה לחומרא ויקבלו הגרשל שם חולק
על פי' זה וכ' דלרא"ש בנט ודאי סתם לעולם משמע והא
דכתב דפוסק כרבה לחומרא הייט דבנט דלעשרה מכוון
לחמרי דהבעל החמיר עלי' וכוונתו לעולם וכמו שביאר בשו"ת
רא"ש כלל ו' סי"ט דאינו דיוק לשון לחומיר:

ובירושלמי שם פ"ו ה"ו מובא בשב"א שם ריש
לקים לחמר בחייו לפי' שמשהו שעה אחת
די לפי' הניקחו שעה אחת די. והייט דר"ל ס"ל כר' אבי
דסתם לא לעולם ולאו דוקא יום א' אלא לפי' שעה אחת די
וכן הוא בתוספתא פ"ה שמשהו שעה א' והניקחו שעה אחת
ה"ז נט וכ"כ תוס' ניטין (עה ע"ב) ד"ה ורמינהו דלאו דוקא
יום א' ולפי' שעה א' וכ"כ ר"ן שם. ונקשה למה לא הובא זה
בש"ע דשעה א' די:

ובאחר השב"א שם דהא דקי"ל כר' אבי דבי שעה אחת
דוקא באחרי גם די"ל לעשרה מכוון והא ליערה אבל
באחרי ממון דעלמא כגון הנותן בית לאחרו ע"מ שתשמש
את אבא דלאחרה מכוון י"ל דלעולם משמע ובייש בל"ע
וכ"כ הר"ן משמו שהדבר לריך תלמוד ומ"מ נראה שאחר כך
הכריעו הרשב"א והר"ן שאין חילוק בין אחרי גט לאחרים
דעלמא כי ה"ה בפ"ז מאישות ה"ח כתב בשם רמב"ן ורשב"א
דכל אחרי שהוא בקום ועשה דפ"ח שיקיימו ואחרי שהוא
בשו"ת הסומה לעולם. הרי דשם מיירי בקדושין דלא שייך
שכוונתו לעשרה ומ"מ כתב דבי בפעם א'. ונראה מה"ה שגם
בדיני ממונות הדין כן שפיים שם דיש ללמוד מדיוים אלו
לדיני ממונות וכ"כ ר"ן קדושין (כג ע"ח) חילוק זה בין קום
ועשה לשו"ת:

(ב) **ובך** זה באחרי ס"ל דבפעם א' אבי וקיים אחרי אבל
בחיוב שחייב את עלמו בלי אחרי לזון את אחרו
דעת רשב"א בהשובה מובא ב"י ה"ט ק"ד דלעולם משמע
ובשו"ת רא"ש כלל ו' סי' י"ח י"ט כתב דבממון כפק הוא אי
לעולם או שעה א' משמע ויד בעל השטר על התחתונה וכ"כ
הגמ"ר ב"ב סי' תרע"ח בשם ר' נחשון גאון דמש"ה שם
(קמז ע"ב) יהוד פלוני בניית זה לא אמר כלום משום דיהוד

משמע אפי' שעה אחת. ולכאורה קשה הא המ"ד שם הוא
ורבא הא ס"ל ניטין (עה ע"ב) דסתם לעולם משמע.
נראה דר' נחשון קאי בשיטת שו"ת רי"ף הנ"ל דאף בנ
ס"ל לרבא סתם לעולם כיון דלעשרה מכוון אבל בבל דו
אפי' שעה אחת די. ובני דעות הלו הובאו בחי"מ סי' כ' כ
ודעת רמ"ה לבדה הובאה בית"מ קנ"ג ס"ו ורי"ב ב"ח. וע
דרמ"ה ס"ל להלכה כן דסתם שעה א' היא:

(ג) **ובנדרים** ובשבועות אם אסר עליו דבר ב
לעולם משמע. עי' נדרים (ד ע"ב)
נדרים האב מיפר נדרי בתו וכו' אף נזירות וכו' ל"ל הי
וכו' בילמא נבי נדרים הוא דמיפר משום דלית לי' קלוטת
נבי נזירות דלית לי' קלוטת דסתם נזירות שלשים יום אימי
קמ"ל וע"כ הכוונה בנדר סתם בלא זמן לעולם משמע
בסתם נדרו לעולם מה בין נדרים לנזירות דגם נזירות
לקבל על לעולם וכ"כ הוס' ורא"ם שם דבסתם אסור לע
וכ"כ הנ"ה מדברי שבועה סי' תשפ"ח דמכאן משמע דו
סתם ולא קאמר זמן אסור לעולם. וע"ש שהקשה מ"ש מנ
דסתם נזירות שלשים יום ותירן דנזירות הוי איסור
ושבועה היא שמיעבד עלמו רק על הפחות שאפשר מ
נדרים דהוי איסור חפלה הלכך לא נמרי מנזירות עכ"ל
לכאורה אין קושיתו מובנת דשאני נזירות דסתמה ל
משום דדעתו כנזירות של תורה. גם קשה להבין כוונת
דמה בכך שנזירות איסור נברא ונדרים איסור חפלה
אלי זה לי סתם לעולם משמע. וכ"ל דכוונתו להקשו
הר"ן שם שהקשה ניקח נדרים לנזירות ושמא סתם נדר
יום ואי' הר"ן דלשון נדר כולל נדרי הקדש ונדרי איסור
דנדרי הקדש ליח להו קלוטת שהמקדיש בהמה למזבח
עולמית נדרי איסור נמי דכוותייהו דשפיר דמי לאקשי
להדדי עכ"ל וזה כוונת הגמ"ר בתירוצו דנדרים איסור
ודמי יותר לנדרי הקדש דלית להו קלוטת ואסורים ל
ובזה ניחא מה שהקשה על הגמ"ר אחי' דמשום דנדרי
חפלה לכן סתם שבועה לעולם אף דהיא איסור נברא. אך
דבדרי לק"מ דכל קפדייתו הי' דיוקא מדרים לנזירות נ
סתם נדרים ל' יום כמו שמקים בברייתא שם לכמה דברי
מהלך משום דהיא איסור חפלה. אבל על שבועה ל
כלל לאקשי לנזירות ע"כ אע"פ שהיא איסור נברא מ"מ
דסתם לעולם היא. ועי' מהרי"ט מ"ב מו"מ סי' מ
דברי הגמ"ר דמירות דאהסר נפשי' מן חפלה הייט

ממילא דרחמנא הוא דאסר עלי' יין ותגלחת וטומאה שהרי הוא לוקה על כל ל' בפני עלמו ולא דמי לנדרים ושבועות שאיסור הבא מעלמו הוא כל מה שרלה לאסור עליו וכיון דבידי' חליל כל שלא נתן הקבה לעולם משמע לכל נזירות דקיטחת עביד ליה רחמנא אפי' לאחר הריגי נזיר מן התרלגים ה"ז נזיר וכל דקדוקי נזירות עליו הלכך סברת היא שלא שיעבד עלמו שלא בפיהות שאסרה עליו תורה דהייט ל' יום :

ובן בנדרים (סו ע"ב) שלא לאחר קונם שיני בשיבה ואי שלא יהיב שעורא מי שבקינן לי' לעבור והא"ר יוחנן שבועה שלא ליתן שלשה ימים מלקין לוהו ויתן לאחר הרי דאי לאחר שפחתא לא לאחרי' דיום ל' כמשמע וכן שם (כח ע"ב) כיון דאחר יאכרו ליהסרו עלי' כל פירי עלמא ומשני בשאומר היום ומקשה אי בשאומר היום לא מקבל מוכס מיני' ומשני בשאומר בלבו היום ומוליא בשפתיו שפחתו. הרי דאי לא אחר בלבו היום שפחתו לעולם משמע ואפי' בשתכון בלבו היום דוקא שפחתו מכני כיון דאוגם הוא כמ"ש ר"ן שם אכל היכא דליכא לוגם אפי' אחר בלבו היום לא מהני דשפחתו לעולם הוא. וכן בשבועות (כה ע"ב) על שבועה שלא ליתן מקשה והא סוי שבועה שוא דשבועה שלא ליתן ג' ימים מלקין לאחתו ומשני הכא דלא אחר שלשה ואפי' כמ"ש רא"ש שם סי' כ"ח דפירש בהדיא שאסר עלמו על פחות מג' ימים הא לא"ה לעולם משמע. וכן שם (כמ ע"ב) דבשא אחר יאסרו כל פירות עולם עלי אם לא ראיתי גמל פורח בהויר דהוי שבועה שוא לפי שאי אפשר לו להיות בלא אכילה ואע"פ שאסר עליו כל פירות בשפחתו ולא הזכיר לעולם כיון שלא קבע זמן ממילא נאסרו עליו לעולם כמ"ש רא"ש שם. ובלשורה י"ל דאין רלוי מכאן דמ"ד זה הוא דבא ובבא לשיעתו בנעימין דשפחתו לעולם משמע אך מ"מ הא הרא"ש פוסק כן והרא"ם בשבועה הנ"ל דעתו דרך בניתין דלעתרי מכוון ס"ל לבבא דלעולם משמע ולא בשאר דוקתי ומ"מ אחרי' הכא דלעולם. הרי דבנדרים ושבועות לעולם הוי. וכן קי"ל יו"ד ריי"ם ס"ג ושייי"ם סט"ו וש"ך ומהרי"ע ח"מ סי' מ' דה"ה בשבועה וכ"כ רמ"א יו"ד רל"ז ס"ד דשבע שפחתו שלא ייתן ושלא יאכל הוי כאלו נשבע שלא יעשה לעולם והוי שבועת שוא. ואף דהמחבר בכר כתב בסי' ריי"ם דין זה דשפחתו נדרים לעולם. מוסיף רמ"א בכאן דאפי' בשבועה הדין כן דלא נעשה לאחר בין שבועה לנדר בשבועתיית דברי הגמ"ר הנ"ל. ולו י"ל דרמ"א מחדש זה דסר"ח לאף דשפחתו לעולם משמע מ"מ הכא דאי נימא כוונתו שלא ייתן ושלא יאכל לעולם יעבור אכל יאכל ואי"כ כדי שלא יעבור משפחתו אין כוונתו לעולם. ע"ז משמיעו דאפי' בשבועת שוא כוונתו לעולם דשפחתו הלשון לעולם משמע וכמ"ש רא"ש שבועות פ"ג סי' כ"ח ונמ' מפורשת היא בנדרים (ע"ז ע"ב) כמ"ש לעיל. ואף דהמחבר נהא"ע פוסק דשפחתו יום ל' וכן בממון פוסק רמ"א דיום ל' משמע כמ"ש לעיל מ"מ נאי' שבועות ונדרים אין חולק :

ולבאורה י"ל דהא דפסק רמ"א דשפחתו יום ל' הייט משום שפק אי שפחתו לעולם או יום ל' ובספק ממון המוציא מחבירו עליו הבעל הבטר על התחתונה. משא"כ בנדרים ושבועות דספק איסור לחומרא. וכיוצא בזה כתב תומים סי' ס' סק"ח ובה"מ שם להקשות על מ"ש שו"ת רשב"ש מובא ב"י ואה"ע קי"ד כל המקבל עליו חיוב לזון כל אחד שלשים משפחתו ואביו רחיב מנדרים (כח ע"א) כיון דאחר יאסרו כל פירות העולם עלי ליהסרו עליו ומשני דאחר בלבו היום אלמא דשפחתו לעולם משמע ואמאי על רחייתו הא י"ל שאני נדר דספק לחומרא ומשא"כ בחיוב ממון דמי' אין מוליאים ממט. ומי' תומים ואחם שאר תו"מ סי' ט' דרשב"א מייבי בנדר לעבי דהוי נ"כ ספק איסור מדר וכיוצא בזה כתב שאר המלך פי"ח ממכירה הט"ז שחילק נ"כ בין ממון לאיסור. אכל בחי' זה לא יתורט מאחרי הגמ' הנ"ל דאי נימא דספק הוא אי סחם לעולם קשה למה בנדרים (שו ע"א) אחרי' ואי דלא יהיב שעורא מי שבקינן לי' הא היה לט להעמידו על חזקת כשרות דמסחמת אין דעתו לעולם כדי שלא יעבור על שבועת שוא אע"כ מוכח דמשמעות הלשון כך הוא על לעולם מלד ודאי וע"כ ל"ק קו' תומים הנ"ל על רשב"א דשפיר מייתי רשב"א דאיה מנדרים דסחמת לעולם הוא מלד ודאי :

ועל כן נראה לאחרן דמ"ה בנדרים ושבועות סחם לעולם משמע עפמ"ש ה"ה רפ"ז מאישות ור"ן קדושין (סג ע"א) לאלן בין תנאי בקום ועשה לשוא"ת. ותנאי שהות בקום ועשה כוונתו רק שיקיימט בפ"ע ותנאי בשוא"ת כוונתו לעולם. ומ"ה בנדרים ושבועות דהם בשוא"ת כוונתו לעולם. ובזה ניחא מחני' הכותב בכתובות (פג ע"א) כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהם ה"ז אינו אוכל פירות בחייה ואפי' לא כתב לעולם ולא מלי למימר דדעתו היה רק על פירות שנה זו ולא על השנים הבאות ועכ"ל דסחם לעולם משמע. ובקשה למה לא מקשה מכאן על ר' אבי דמ"ל סחם כמפרש יום ל' למה לאחרי' לעולם אינו אוכל הפירות ובשלמת לדעת הרשב"א הנ"ל דמחלוקת ר' אבי ורבנן הוא רק בחנאי אבל בחיוב כ"ע ס"ל דסחם לעולם ניחא אבל לבי' הרא"ש דאינו מחלק בין תנאי לחיוב קשה. ועיי"ש בגמ' אי כתב לה עד עולם ולא כתב פירי פירות הוי"ל לעולם לאפירות אלא וכ' תוס' ד"ה הו"ל דאף דאלא כשבועה וכ"כ רמ"א יו"ד רל"ז ס"ד דשבע סחם שלא ייתן ושלא יאכל הוי כאלו נשבע שלא יעשה לעולם והוי שבועת שוא. ואף דהמחבר כבר כתב בסי' ריי"ם דין זה דסחם נדרים לעולם. מוסיף רמ"א בכאן דאפי' בשבועה הדין כן דלא נעשה לאחר בין שבועה לנדר בשבועתיית דברי הגמ"ר הנ"ל. ולו י"ל דרמ"א מחדש זה דסר"ח אף דסחם לעולם משמע מ"מ הכא דאי נימא כוונתו שלא ייתן ושלא יאכל לעולם יעבור אכל יאכל ואי"כ כדי שלא יעבור משפחתו אין כוונתו לעולם. ע"ז משמיעו דאפי' בשבועת שוא כוונתו לעולם דסחם הלשון לעולם משמע וכמ"ש רא"ש שבועות פ"ג סי' כ"ח ונמ' מפורשת היא בנדרים (ע"ז ע"ב) כמ"ש לעיל. ואף דהמחבר נהא"ע פוסק דסחם יום ל' וכן בממון פוסק רמ"א דיום ל' משמע כמ"ש לעיל מ"מ נאי' שבועות ונדרים אין חולק :

ולבאורה י"ל דהא דפסק רמ"א דסחם יום ל' הייט משום שפק אי סחם לעולם או יום ל' ובספק ממון המוציא מחבירו עליו הבעל הבטר על התחתונה. משא"כ בנדרים ושבועות דספק איסור לחומרא. וכיוצא בזה כתב תומים סי' ס' סק"ח ובה"מ שם להקשות על מ"ש שו"ת רשב"ש מובא ב"י ואה"ע קי"ד כל המקבל עליו חיוב לזון כל אחד שלשים משפחתו ואביו רחיב מנדרים (כח ע"א) כיון דאחר יאסרו כל פירות העולם עלי ליהסרו עליו ומשני דאחר בלבו היום אלמא דשפחתו לעולם משמע ואמאי על רחייתו הא י"ל שאני נדר דספק לחומרא ומשא"כ בחיוב ממון דמי' אין

בין קוס ועשה לשו"ת דהא טובדא דשו"ת רח"ם ה' נמי שפטורהו הקהל ממה דכ' דיכולים לטעון שלא שפטרוהו אלא ממס של שנה רחשונה והא פיטור המס הוא שו"ת ותפ"ה כתב דמחם לאו לעולם מחמע מ"מ יש לדחות כמ"ש ביחושות יבחל סי' ס' סק"ת דחח"ה דהקהל יפטרכו לפרוע בשבילו תלקו וזה שהקהל יחלמו בשבילו קו"ע הוא:

אך לדעת רמב"ם פ"ת מעירובין ה"י שכתב ה"ז ניתר ע"מ שלא תחתי יין כל ימי חייכי לאו נמ מחין זה כריחות. ומחמע דאלו לא פירש כל ימי חייכי הכוונה רק יום אחד אפי' בחנאי שלא תחתי יין דשו"ת הוא. והא דכ' נהי"ב שלא הנחתי לפלוני חינו נמ משום דלעולם מחמע ומב"ה חינו כריחות י"ל כמ"ש שער המלך שם הי"ח דאף בחנאי אחר כע"מ שלא הנחתי יין דכל יום ויום יכולה לחחות מב"ה שהם יום אחד מחמע דלעשורה מכוון והא ליעבה מחי"ב בע"מ שלא חנחתי לפלוני דלא שייכא כלל דאלו בכל יום ויום יכולה להנחת לאותו פלוני כי היכא דנימא כי אמר ע"מ שלא הנחתי יום א' קאמר דנשותים לא שייכי בימים אלא בפעם בפעם ולכן לעולם מחמע:

וי"ל דרמב"ם ס"ל כשו"ת הרשב"א הנ"ל דאפי' כל ד לעולם הוא אף בחוך בקום ועשה ומניא רא' מכ (כח ע"א) בגדר אף דאחם שו"ת הוא ואינו מחלק קו"ע לשו"ת (רק בהנאי כנ"ל ולא בחוך) ובנע דלנ מכוון אחם יום א' כמ"ש בחי' רשב"א ניחין הנ"ל

ועי' בשו"ת רשב"א מוכח ס"ע לא"ח ס"ה נ"צ שבאריהו אחם דאין יכולים לפלוקו ומניא הא' מ (ם ע"ב) דמערבין בבית יבן משום חשדא. והנה אי דוה עיקר יפודו קשה למה לריך לזה הא הרשב"א ס"ל חיוב אחם הוא לעולם. וכראה לי משום דאחזן יכול ל בו חמיד כפעל ומש"ה י"ל דגם אף שבאריהו לא נהפוכו לעולם. אך י"ל כמ"ש רמ"א או"ח בל"נ דאסור להשכיר עלמו על שלש שנים דכ' כי עבדי הם ו לא לאמרי' דאחם לעולם מחמע. ויותר נראה דכתב רב כ' טעמיה. חדא משום דאחם לעולם מחמע ועוד ב חשד ועי"ש שכתב ויש רלחות לדבר וי"ל דכוונתו לזה ד לעולם הוא:

אות ע. סוגיא לט

עבידא לגלויי

ציונים ומראה מקומות

ר"ה (נב ע"ב) יבמות (לט ע"ב. מז ע"א. עז ע"א. נא ע"ב. לד ע"א. קמו ע"א. קמז ע"ב. קיז ע"א). כתובות (כב ע"א. כח ע"א. קז ע"א). קדושין (סו ע"ב) שלח ואחוי. ניטין (יט ע"ב) בשטרא פרסאה. ד"א"ש שם פ"ה סי' י"ב. ב"ם (קי ע"א) ונ"י שם (ו ע"א). בחני' ב"ב (קלד ע"א. קכח ע"א). חולין (סג ע"ב. לו ע"א) תוד"ה פלניא. נדה (מח ע"ב). בכורות (לו ע"א). ירושלמי יומא פ"נ ה"א. רמב"ם פ"נ מקה"ח הי"ד. פי"ב כנרושין הט"ו. פי"נ שם ה"א. סוף פי"נ. פ"נ מיבום ה"ה. פ"ד הל"א. פי"נ מהא"ב ה"ו. פ"ב מבכורות הי"ט. פ"ו מנחלות ה"א. ס"ם פכ"ד כמלוה ה"ד. פ"ה מעדות ה"ב. חו"מ סי' ל' סי"ד בהג"ה. מ"ה ס"ב וסמ"ע סק"נ. ס"ו שך ס"ק ס"ו. מ"ט ס"ב. רנ"א ס"ב בהג"ה. אה"ע סי' ד' ב"ש סק"ם. סי' י"ז סמ"נ בהג"ה. ק"כ ס"נ. קמ"ב סי"א בהג"ה. סדר נט ראשון י"ח. קנ"ה סט"ו. קנ"ז ס"ב. קמ"ט ס"ח. סדר חליצה כ"ד. יו"ד פ"ו ס"א. צ"ח פר"ח ס"ב. קי"ט ט"ז סקי"ח. קכ"ז ס"נ דיש הג"ה. דיב"ש קנ"ה קפ"א קפ"ב קפ"נ:

בטלתא דעבידא לגלויי יש חמשה אופנים ומדרגתם כן.

(א) **עביד** לגלויי תיכף עתה וגם לאחר זמן יכולים לברר הדבר. והבירור הוא ודאי. [יבמות (מז ע" אמר רבה מלמד שאבר יחר מרבו כשמואל וכו' כך מקובלני מביח דיט של שמואל הר עמוני ולא עמונים מוחבי ולא מוחבים ומי מהימן וכו' שאני הבא דהא שמואל ובית דיט קיים ומל דעבידא לגלויי היא. וכן חולין (סג ע"ב) לוקחים בילים מן הטבו"ם בכל מקום ודילמא דשוף טמא כי אמר אחוה דשמואל בשוף של שוף פלוני מהור ופרש"י ואחו יודעים שאותו שוף טהור הוא ודבר ש יכולים להבחין ולהביא בילי אותו שוף לרחות אם דומים לאלו לא משקר]:

(ב) **הבירור** הוא ודאי אלא שיכולים לברר רק עכשיו ולא אחר זמן. [יבמות (לט ע" ואשחמודעינהו דאחזה דמיחזי הוא והלכחא נלויי מלחא בטלחא הוא ואפי' קרוב ואפי' אמ דהבירור הוא רק עחה כל זמן שאחי המח בפניט ואחר החלוים אם יבך לו אזיל לי' הבירור. וכן יהושל יומא פ"נ ה"ח הרוחה אומר בריקאי דהוי מלחא דעבידא לגלויי עכה ולא אח"כ. וכן מה דאמר שם א

ע"ח טלד חים פלוני בשבת מלין לחתו על פיו. דעתם בשבת יכולים לברר אם טלד אתה ולא לחכר השבת]:

(ג) **מילתא** דעבידא לגלויי רק אחר זמן ולא עתה בשעה מעשה. [ר"ה (כב ע"ב) בת אחד ואמר קדשי כ"ד לא התודם נאמן במלחת דעל"ג הוא]:

(ד) **דבר** שעבשיו לא עבידא לגלויי וגם אח"כ אין הבירור ודאי ום"ט ע"פ רוב יבא לידי בירור. [ינמות (עג ע"ב) ע"ח בעדות אשה שמת בעלה דיוכל להיות שבעלה חי ולא יבא לעולם לכאן ומ"מ הוי מלחת דעבידא לגלויי כיון דע"פ רוב יתגלה אם חי או אם מת. ומי' אם לאבעיא דלא לפשטא לי מהני עבידא לגלויי ביאמה. וכן (קמו ע"ח) בע"ח במלחמה לי נאמן משום דהוי מילחת דעבידא לגלויי. ומס (קמו ע"ב) ע"ח בקטנה מהו ומי' תוס' שם (עג ע"ב) ד"ה ע"ח דאין הטעם משום עבידא לגלויי לבד אלא בגירוף דדייקא ומנכבת. ומי' לח"מ פ"ג מיכוס ה"ה דגם דעת רמב"ם כן. ומי' רמב"ם פי"ב מגרושין הט"ו גרלה ג"כ דבמי' לירוף דייקא ומנכבת. ומי' ט"ב קמת אה"ע סי' כ"ז ומי' ל"ג דמשום דדייקא ומנכבת סומכים על עבידא לגלויי דמחירא לשקר שמת חידוק ותחודע. וקדמו שם' זו בהגה"ן ח"ח סי' ע"ז]:

(ה) **אומר** דבר משם חברו ויכולים לשאול אותו אם כן הוא ום"ט אין השקר ניבר ונגלה לעין כל בי יובל להבחיש את חברו מהני רק בדרבנן. [נכורות (לו ע"ח) נאמן הכהן לומר בכור זה נתן לי ישראל בפומו מ"ט כל מלחת דעבידא לגלויי לא משקרי בה לגבי]:

(א) **ירושלמי** יומח פ"ג ה"ח מקשה הרואה חומר בקרקעי וכי ע"ח נאמן ומשני שמיית הכח שאת יכול לעמוד עליו ומלחת דעבידא לגלויי היא ונאמן לשחוט על פיו אף בשחיטת קדשים בלילה פשוטה מן התורה. הרי דע"ח במלחת דעבידא לגלויי נאמן מדאורייתא וכן דעת הגהה"ן ח"ח סי' ע"ז פ"ב פ"ג ופ"ד וכ"כ מהרי"ק שוף שורש ל' דדעת רמב"ם ספי"ג מגרושין דמדאו' נאמן ע"ח בעבידא לגלויי. אבל ריב"ם סי' קל"ה כתב דעבידא לגלויי רק מדרבנן נאמן כמ"ש רמב"ם פ"ח מעדות ה"ב דמדבריהם מהני ע"ח בעדות אשה שמת לה בעלה. ומ"ש רמב"ם בספי"ג מגרושין לח הקפידה תורה על עדות ב' עדים אלא בדבר שהיו עשוי להגלות אבל במלחת דעבידא לגלויי מהני ע"ח אע"פ שהיו אלא דרבנן. כתב לח הקפידה תורה וכשיטתו פ"ח מממרים דכל דרבנן קרי דבר תורה ע"פ התורה אשר יורוך. ורלי' מיבמות (פח ע"ב) כל מקום שהחמינה תורה הלך אחר רוב דעות והחס בפסולי עדות לכ"ע היכם נאמנים אלא מדרבנן וקרי לה שהחמינה תורה. והא דבר"ה (כב ע"ב) ע"ח נאמן בקדום התודם משום דהוי עבידא לגלויי אין רלי' דנאמן מדאו' די"ל הטעם דע"ח נאמן בהיסורים אלא מפני שהחכמים תקנו שלוחים שילכו מפני הקלקל הכותים ומש"ה הי' לאסור שחכמים יחמירו אלא להאמין ע"ח לזה מהני טעם עבידא לגלויי להעמיד על דין דאו':

(ב) **בירושלמי** שם בקרקעי דנאמן ע"ח בעבידא לגלויי ודחה ריב"ם שאין רלי' משם כמ"ש לעיל אות ג' וכיון שכתב ריב"ם דשם בלא"ה היה נאמן משום דע"ח נאמן בהיסורים משמע דס"ל דאינו מעיד נגד הרוב כלל ולא מיירי בשלוח. ומי' ט"ב קמת אה"ע סי' כ"ח ד"ה והנה שכתב דבר"ה (כב ע"ב) לא אתחזק אסורא. וכן כתב בעורי אבן (כ ע"ב) ד"ה ל"ל ושם (כב ע"ב) ד"ה כי אתי דבאתחזק אין ע"ח נאמן אף בעבידא לגלויי והקשה משלוחות הנ"ל דכתב להפוך וכתב דאין רלוי משפטו שבידינו שמרובה בשוחים:

ולשיטה זו דבמקום חזקה אין ע"ח נאמן במלחת דעבידא לגלויי מיושב קו' לח"מ פ"ב מבכורות הי"ח על הרמב"ם שכתב כדין מהני דבכורות (לו ע"ח) כהן נאמן לומר הרלוי בכור זה ובעל מום הוא. דמש"ה נאמן אשיו חשוד לשחוט קדשים בתוך דעת כהן הוא ואמה עליו לח"מ דבנמ' לאמרו משום זה לדעות מימרת דר' יהודה שהודר בחומר שנפל בו מום משום דעל"ג. אבל כיון דקיי"ל כר' יהודה וכמ"ש רמב"ם שם בהי"ט דנאמן הכהן לומר בכור זה נתן לו ישראל בפומו משום דעל"ג. ימח גם בהי"ח דמש"ה נאמן לומר דאומר כעד להכהן שלח ואחר והכהן לית מכרר החמת שאין בו מומים. זה סימן שהעד העיד אמת כיון שהכהן יכול לברר שאין בו מום ואינו מברר אבל החם כיון שאין בעל היין יודע מה שהיה ביניהם אם נתנסך או לא מלין שריך לחום לדברי העד ולברר. ול"ל כחוש הש"ך דפי' שלח אחר היינו משום דהוי עבידא לגלויי אין העד מסקר ושלח אחר היינו שהעד אומר שהוא יכול לברר אח דבריו ואין הטעם משום דריעותא היא שאין הכהן רולה לפשוט אח בגדיו ולברר ומש"ה ה"ה גם כיון דהעד נאמן משום דעבידא לגלויי:

ובן דעת רמב"ם פ"ג מקדום התודם הי"ד שנאמן ע"ח להעיד שב"ד קדשו אח התודם משום דעבידא לגלויי ומדסתם דאמיד נאמן משמע אפי' להעיד שאינו מלא לפי דרוב פעמים לא מליט לגלות מעוכר נאמן אפי' להעיד נגד הרוב וה"ה שנאמן נגד חזקה. וכ"כ בשאלתות פמ"ו כרס ליה אב כי אחת ואמר מליו לירחת נאמן. הוסיף השאלתות בזה על הגמ' דאפי' מלוי נאמן ומוכח דבכל התודם נאמן אפי' בשלוח אע"פ דאמיד נגד הריב:

אבל בריב"ם סי' קל"ה מבית רליה חשב"ן מב"ה (כב ע"ב) דע"ח נאמן בקדום התודם מדאורייתא בעבידא לגלויי ודחה ריב"ם שאין רליה משם כמ"ש לעיל אות ג' וכיון שכתב ריב"ם דשם בלא"ה היה נאמן משום דע"ח נאמן בהיסורים משמע דס"ל דאינו מעיד נגד הרוב כלל ולא מיירי בשלוח. ומי' ט"ב קמת אה"ע סי' כ"ח ד"ה והנה שכתב דבר"ה (כב ע"ב) לא אתחזק אסורא. וכן כתב בעורי אבן (כ ע"ב) ד"ה ל"ל ושם (כב ע"ב) ד"ה כי אתי דבאתחזק אין ע"ח נאמן אף בעבידא לגלויי והקשה משלוחות הנ"ל דכתב להפוך וכתב דאין רליה מספרו שבידינו שמרובה בשוחים:

ולשיטה זו דבמקום חזקה אין ע"ח נאמן במלחת דעבידא לגלויי מיושב קו' לח"מ פ"ב מבכורות הי"ח על הרמב"ם שכתב כדין מהני דבכורות (לו ע"ח) כהן נאמן לומר הרלוי בכור זה ובעל מום הוא. דמש"ה נאמן אשיו חשוד לשחוט קדשים בתוך דעת כהן הוא ואמה עליו לח"מ דבנמ' לאמרו משום זה לדעות מימרת דר' יהודה שהודר בחומר שנפל בו מום משום דעל"ג. אבל כיון דקיי"ל כר' יהודה וכמ"ש רמב"ם שם בהי"ט דנאמן הכהן לומר בכור זה נתן לו ישראל בפומו משום דעל"ג. ימח גם בהי"ח דמש"ה נאמן לומר

הרחיתי בטור זה ובטל משם הוא משום דעבידא לגלויי . ולהנ"ל החילוק פשוט דכה"ג לחחזק לישורא ולא' דלוריימא אם לינו משם שרשי לשחוט עליו מש"ה לא מהני טעם דטל"נ משא"כ בה"ט דהוי רק לישור דרבנן ובקום משום דעביד לישור להטיל משם מהני ע"ה בטל"נ :

ונוף דמיית הגמ' שם מה שהניח ר' אשי רחי' דטל"נ נחמן ממחני' נחמן הכהן לומר הרחיתי בכור זה ובטל משם הוא ודאי שא"ה דקדשים בחזקת לא לחכיל לכל הכא כיון דחשידי חשידי . לינו מכין דכיון דחופס הגמ' השחא דאף דטל"נ לא נחמן ואע"ג הדרן לכללא דכל היכא דלחחזק לישורא לין ע"ה נחמן מה מהני סברא זו דלא חשידי ואיפה נמלא כזאח דבלישור חמור אף דלחחזק לישור' יהיה ע"ה נחמן . ואף לי נימא הפי' דמשום דלישור כרת חמירא לאנשי א"כ קשה לין ילפי' ע"ה נחמן בלישורים מנדה דנלחמת דכ' וספרה לה נימא לישור כרת שלמי ונ"ש :

אבל לינו יודע לין יפרנס הטו"ה דברי ירושלמי יומא כנ"ל דהרי דע"ה נחמן להוליח מחזקת לילה ואף אם נאמר דס"ל דחזקת לילה לינה חזקה משום דעשוי להשחנח יקשה עוד ממילה בשבת דע"ה נחמן דלחחזק לישור שבת . ונם הא ע"כ ס"ל לירושלמי דחזקת לילה הוי חזקה (ועיין מנן לאברהם שמ"ב דמסופק בזה) דלא"כ למה הוצרך לטעם דטל"נ הא ע"ה נחמן בלישורים בכל דוכחי אפי' לא הוי טל"נ ומ"כ משום דהכא לחחזק לישורא . ולפשר דס"ל לטו"ה דשלמי בצבור כיון דישולים לקף לבבר מהני טל"נ אלילו בלחחזק לישורא משא"כ אם בא ואמר קדשי ב"ד אח החודש דשחה לא לפשר לבבר רק אא"כ אם לחחזק לישורא אז היכא שברוב מחגנ"לא מהני :

אך מפורש דלא כהטו"ה בר"ן בחובות (כג ע"ב) דמש"ה ע"ה נחמן להחכיל בחרומה משום דע"ה נחמן בלישורים וכ"ש במלחא דעבידא לגלויי וכ"כ ה"ה פ"כ מלישות ה"ח . והייט ע"כ משום ד"ל כיון דרוב בני לחדם אינם כהנים אין ע"ה נחמן ומיך טעם משום דהוי מלחא דעבידא לגלויי חלמא דטל"נ מהני נם נגד הרוב ולמה כחב הטו"ה דאיט נחמן לומר דאגול מלא . ונם החם בכהן איט עביד לגלויי מיקף ד"ל שאין עדים זולחו המכירים לח משפחתו ולא עדיף מבא ח' ואמר קדשו כ"ד לח החודש . ואף שהרמב"ם שם חולק ום"ל דאיט נחמן להחכיל רק בחרומה דרבנן ע"כ אין זה מטעם דטל"נ לא מכאי דהא מבוחר למעלה דרמב"ם ס"ל דמהני טל"נ נגד הרוב אע"כ דהוי מטעם נזרה שמא יבאו להטלות מחרומה ליוחסין (ועי' שב שמעחחא פ"ו פע"ו שאי' דברי רמב"ם משום דהוי לחחזק לישורא דבמעי אמו אי היה דשובר במעי זרע אי הוי ומש"ה איט נחמן ע"ה בחקום חזקה . ולא העלה חרוכה כלל דס"ם קשה הא במלחא דטל"נ עד ח' נחמן כמ"ש לעיל) :

ובב"ש לה"ע סי' ע"ו סק"כ כחב דאין ע"ה נחמן שאחה לחשבח ליגע לאחרים כיון דלחחזק לישורא ובסימן קנ"ח סק"ח חוכך בדבר ונראה דעחו דאע"נ דלוריימא נם בזה"ו לאחר לקף החמשי . דהא מפורש בבחובות (לו ע"ח) בלישור דרבנן נחמן בלחחזק לקף בטל"נ קאן (עי' מדרנה ה') ובחובות לאחחזק לישורא כמ"ש הרא"ש נעשים פ"כ מ"ה . ועי' ש"ש פ"כ וקרבן נחנאל יבמות פ"י סי' ד' שחולקים עליו וכ"כ פאחי חשובה לה"ע סי' ח' סק"ד בשם כמה נחולים שחולקים עליו . ועי' שו"ח הר"ח סי' כ"נ כ"ד שטעה לדעם הב"ש :

(נ) **אי** טנע נחמן במלחא דעבידא לגלויי : (ח) כמ
דעבידא לגלויי נדול (מדרנה ח') טנע נחמן .
יבמות (עז ע"ח) בדין עמוני ולא עמונים שהביד יחרח
מקובלני מב"ד של שמואל הרמחי ומקבה והא כל ח"ח שה
הלכה לאחר מעשה אין שומעים לו ואי' שא"ה דשמואל ו
קיים וכ' רש"י משום דטל"נ הוא . וכן חולין (סג ע"ב) לוק
בילים מן העכו"ם ודלמא דשוף עחח ניעהו בשאר של
פלוני עהור ועי"ש ברש"י דבר שיכולים להבחין ולהביא
לאחו שוף לרחות שם דומים לאלו לא משקר :

(כ) **ובאיסור** דרבנן אע"פ שאיט טל"נ נדול טנע נ
כמ"ש בכחובות (כח ע"ב) שלשה ש
לקיים אח השטר וקרע שרשור של ו' מהם משחחמו
מעידים עליו כמ"ש רש"י דטנעים בשדות הם שנאלי
שיבאו עם פסול בדין ומ"מ לאמרי' שם (כב ע"ח) דשר
דפנם משפחה נלוי מלחא בשלמא היא ועי"ש רש"י ומ"ך ה
סי' מ"ו ס"ק ס"ו והייט משום דקיום שטרות דרבנן הי ט
כזה . וכן בכחובות (לו ע"ח) אר"י לאמר רב נחמן הכהן ל
בכור זה נחן לי ישראל במומו דהוי מלחא דטל"נ לקף ד
הוא הכהן נחמן משום דאיסור דרבנן הוא . ונראה דמ
זה נחלק ליטנע בחרת עם ליטנע קמא לא נחמן הכהן
ישראל נחמן לומר בכור זה נחחי לכהן במומו לבל כהן
נחמן לקף דבר"ה שרוכה שר"ה (כב ע"ב) דמלחא דט
מהני אפי' בדלוריימא וה"ג שבידא לגלויי . אך מבני שה
הוא טנע ס"ל לליטנע בחרת דאיט נחמן . וזה פי' דברי
שם ד"ה והלכחא שהקשו למה הכא לליטנע בחרת אין ה
נחמן לקף שהוא טל"נ ולמה ע"ה במיחה נחמן ואי' דש ל
בין כהן לעבד ח"ב נבי אשה הקילו משום שנונא ושוד דר
שכ"ל בנראה דזה החילוק בין כהן לעבד משום דהכהן הוא
ליט נחמן . ומ"מ המסקנא דבדרבנן אפי' טנע נחמן .
כ"י יו"ד סי"ד כיון דרק מלחא דרבנן הוא סבי אע"פ ש
מזכיר שם ישראל פלוני :

אך באיסור דלוריימא ואיט מלחא דעבידא לגלויי נ
דהייט שיכולים לבבר רק שבשיו ולא אח"כ כשיכן
הלים הזה שמסופקים עליו מי הוא . עי' ר"ף יבמות (לט ב
נבי ושמואל דאחוה דמיחנא דאף' קרוב נחמן מ
דגלויי מלחא בשלמא הוא שבאב וחוקה היכא דליכא ת
דשבה לבל היכא דאיכא חשבה דשבה ליט נחמן והייט
אם הוא מסל"ח נחמן לבל אם הוא טנע ליט נחמן כ
מרדכי יבמות פי"ב סי' ל"ח משמו . וכן נראה מוכח מס
דגמ' שם דאי במלדטל"נ כזה נם מי שהוא טנע נחמן למה
לשמואל דעבידא ע"פ חשה וקרוב שזה אחוה דמיחנא למה
היכם עלמו נחמן שהוא לחח דמה לי קרוב מה לי בשל
עלמו אע"ב משום דאף שא"ל עדות ואפי' חשה וקרוב נח
מ"מ הבע"ד עלמו ליט נחמן משום דטנע הוא . וכ"כ ט"ב
אה"ע סי' כ"ו שכן משמע רמב"ם פי"ג מנרושין ה"ח בא"ח בק
דלא מהני משום דמיסינן שמא האשה שבירתו והרי הרמ
פסק דמש"ה ע"ח נחמן דמלחא דטל"נ הוא ואע"ב ב
דים חשם שבבירתו חיים' דמשקר משום הנאת ממון אף דטל

אבל מרדכי בל"ל והנ"ה מיי' פי"ג מנירושין הוא
חולקים על הרי"ף וס"ל דטנע נחמן ולא מי
לחשבה במלחא דטל"נ וכן נראה דעת רש"ם ניטין פ"ה נ
י"ב שבחב דאין נחמן על עלמו לומר כהן אני אע"נ
טל"נ משום דהוי שבת כהונה וריות מחנות כהונה לו ולדור
מוכח דדוקא בזה הוי ריות לדורות אין נחמן לבל בנ
אחרת נלחמן וכ"כ ב"ם סי' ק"כ סק"ה דאף שלית הנם ב

לומר שזה כפלה וזו תשתו לע"פ דטעם הוא ועי"ש שמביא רחיה מכבורות (לו ע"ח) דכהן נתמן לומר יבדהל נתן לי כמוס זה . וכן רחיתי ביד שאול יו"ד סי"ד דחזה על שו"ת פני יהושע ח"ב סי' ס"ד וגו"ב לה"ע סי' כ"ו וכ"ש שפלפלו בענין טוען במלחת דעל"ג ולא הביאו מבכורות הנ"ל . ותני תמה דשתי החם דלף אם נתבדנו שהוא הטיל מום בבכור מ"מ ליסור תכילת הבכור לף שבעלמו הטיל המום ליט רק ליסור דרבנן כמ"ש בכורות (לד ע"ח) הלוקח לוץ בבכור לה ישתוט עולמית משום קנס הוא . אבל באיסור דתורייתא י"ל דטעם ליט נתמן :

(ד) **עבוים** ליט נתמן לף במלחת דעבידא לנלויי כמ"ש ביבמות (מז ע"ח) מי שבא ואמר בר לוי בן נתמן בן בתו"ל צריך להביא עדים והמב"ם פי"ג מהל"א ה"ז אמר נתבירתי בב"ד פלוני ליט נתמן תע"ג דהוי על"ג ועי' ג"ב קמת לה"ע סי' כ"ח דמקשה למה לא מהני הכא על"ג ותי' משום דאתחזק ליסור נכרי דאייני שהוא מוחזק לנכרי קודם לכן כמ"ש הרמב"ם . ולק"מ דהכא שאני משום דעכו"ם הוא ל"ג . והא דבתולין (סג ע"ב) באומר עכו"ם של עוף פלוני טהור נתמן . סי' ו"ד סי' פ"ו ס"ח דביבמ רמב"ם דרך ישראל תבוד נתמן אבל עכו"ם אין נתמן לף דהוי על"ג והטור דמ"ל שם דגם עכו"ם נתמן י"ל דמ"ה לא להחזק ליסורא לו י"ל דבכלים הוי על"ג היקה ומב"ה מהני לפילו בעכו"ם וכמ"ש פר"ת יו"ד ל"ח בק"ב דמ"ה כותבים לקפילא משום דעל"ג מיד ומדוך מעדות אשה דאלו הכם לף דבקר הוא מ"מ לפסר בלא יתבר כי קלף לו לאיים הרחוקים ועי' פר"ח פ"ג ס"ק כ"ב . ומ"ש רמב"ם בפי"ג מלכושין דאפילו נכרי נתמן בעדות אשה הייני משום חזקה דייקא ומבבא וכן מ"ש רמב"ם פ"ג מיבום ה"ה דאפי' עבד ונכרי נאמנים במיתת יבם י"ל ג"כ בגירוף דייקא ומבבא כמ"ש לאו"ח שם :

ועי' רמב"ם פ"ג מקדום האדם הי"ד דרך ע"ה בבר נתמן בקה"ח לף דהוי על"ג ועי' דברי אמה כי ח' שבאה מלשונו דאשה אינה נאמנת . וקשה לי מרמב"ם פ"ד מיבום הל"ח שכתב אפי' אשה ועבד וקטן נאמנים וי"ל משום לירוף תקנת עגונה . ועי' ט"ז יו"ד קי"ב סק"ח ופר"ח והגר"א שחולקים על ב"י ורמ"א . ודעתם דאפי' באחזק איסורא דתורייתא נתמן אפי' חשוד כמלדעל"ג :

(ה) **היבא** דהבירור ודאי (כמדרנא ח' וכ') אז גם להוניא ממון מהני ע"א במלחת דעל"ג כמ"ש תו"מ מ"ט ס"ב לריך ביבירו העדים שגם הלוה פב"ד ואם אינם מכירים אותם אפי' אשה או קרוב כשרים לומר שכך הוא שמם . ומקור הדין הוא ברמ"ם ונ"י כ"ב (קסח ע"ח) וה"ה פב"ד ממלוה ס"ד וכן הוא בתו"מ רנ"ח ס"ב בהג"ה ויכולים העדים לכתוב על עלמם או על מכתבו שהמרים שהבבירו עליו האולי ונפטר ממנה . והוא מנ"י ב"ב (קנג ע"ב) בשם ריטב"א ורמב"ן והייט משום דהוא מלחת דעבידא לנלויי ולפסר להוודע דבר זה גם מפי אחרים . וזה דעת רמב"ם פ"ג מגרושין הב"ש שכתב שלא הקפידה תורה על עדות נמורה אלא בדבר שאין אחה יכול לעמוד על בוריו אלא מפי העדים כגון שהעידו שזה הרג את זה או הלוה את זה מוכח שאם אחה יכול לעמוד על בוריו ומלחת דעבידא לנלויי גם במיתה וכממון מהני . וכן נראה מלשון פ"ד מיבום הל"ח ואפי' אשה או עבד או קטן נאמנים מבח"כ בשאר עדיות אל הורה בין לעדות ממון בין לעדות איסור שזה דבר העשוי להנלות הוא ולפסר לידע לאחת הדבר שלא מפיהם עכ"ל הרי דמ"ה ליט

דומה לעדות ממון ואיסור דהכא אל"ג אבל אם גם בממון יהיה אל"ג ספיר מהני . ועי' ריב"ש סי' קג"ה שנורם וכן בשאר עדיות אל הורה והייט דבב"ד אם יהיה אל"ג ע"ח נתמן ימשורם דמהני אל"ג בממון . וזה הטעם בבהוכות (בב ע"ח) דמהני עדותם בערשור דגם מבפחה אפי' בממון כמ"ש לעיל בגם רש"י דאל"ג היא :

ובל זה היבא דבוודאי יהבבר הדבר אבל אם הבירור ליט ודאי אע"פ שע"פ ריב יתבבר הדבר לא מהני להוניא ממון כמ"ש מהני' יבמים (קי ע"ח) דאע"פ שנאמנת מת בעלי מ"מ אין האשה נבנסת לנחלה על פי' אף דמלחת דאל"ג הוא וכן הביא ריב"ש קנ"ה רחיה מבחובות (קי ע"ח) בניו ובטיתו דאי בעי למיחת לנבסיו בע"ח לא מלי נחתי . והייט מפני שאין הבירור ודאי דאפשר אף אם הוא חי לא יבא לעולם לבאן וכמ"ש פר"ח מובא לעיל אות ד' . וכ"כ תוס' יבמות (קטז ע"ב) ד"ה שאין וכחובות (קי ע"ח) ד"ה שמעבו ויחולין (לו ע"ח) ד"ה פלוני דלא לבל דבר מהמבינין לי' דהא אין האשה יורדים לנחלה על פיו ורמב"ם פ"ז מנחלות ה"ח אין טוענים עד שיביאו רחיה ברורה שמת מוריעם וכ"כ ה"ה שם וב"ח חו"מ רפ"ד . וכ"כ ריב"ש שם ממחני' כ"ב (קלד ע"ח) זה אחי ליט נתמן והייט משום דליט על"ג נאור אף אשה רחיתי מי במקום אחר מ"מ אפשר אלא יבא לבאן וכן ק"ל חו"מ סי' ל' ס"ד בהג"ה . ונדולה מזו כתב ב"י בשם ריטב"א יבמות (קי ע"ח) מובא ב"י ורמ"א אה"ע סי"ז שמ"ג דבהובעת כחובתה אף שמביאה ע"ח ליט נתמן אפי' לענין איסור (ועי' ט"ב קמת לה"ע ל"ג דאי ע"ח מדאי' נתמן בעל"ג אז מהני נם בממון ודוחה את רחי' ריב"ש מבהובות (קי ע"ח) ועי"ש סי' ל"ד ול"ה) :

וריב"ש סי' קי"ה קפ"ח קפ"ב וקפ"ג מביא דעת החשב"ן דבל על"ג נתמן בממון והביא רחי' מבהובות (כח ע"ח) דנתמן להעיד בנדלו מה שראה בקטנו פלונית יולדה בהינומא כיון דרוב נשים בהולות בשחות נלוי מלחה בעלמא היא והריב"ש דחה רחייתו דהתם בעי' שיהיה נדול עמו (ועי' עבודת הנרשוני סי' ק' ק"ח וקה"ח ל"ם סק"ח) ול"ע רחיה זו אל החשב"ן כי מנלן דהוי שם על"ג כי יבול להיות שאין אים אולהו ווכר אם בהולה היתה . ונלוי מלחה היא הפי' בם"ם דאי אין הזכר לריך עדות אלא לפרסם שיצא הדין לאור בלא נמנום . וגם בחס"ז שם בחב בשם שיטה יבמה דפי' נלוי מלחה לא דבין דנלוי מלחה ליט מסקר דהא אין הט חשבים שיסקר מדעתם אלא שיטעה במחשבתו משום דבקטנו לא דק אלא ה"פ בין דרוב נשים בהולות נשחות לא הייט לריכים לעדות נמורה אלא בפרסום בעלמא בני ובנלוי מלחה שיצא הדין לאור . ולפירוש זה אין רחיה בלל :

ויש לומר חילוק אחר ע"פ מ"ש ריב"ף יבמות (לב ע"ב) נבי ואחאמודינהו דנלוי מלחה היא בפי' דלאו אמלחא דאיסורא מסהדי ולא אמטונא מסהדי אלא מלחה בעלמא הוא דמנלו דהדין ניהו נברא בלן והא ניהי אינהה בלינהא ה"נ פי' נלוי מלחה דלא מסהדי הוף הממון אז איסור אלא זה הוא פלוני ואח"כ אמרי' שהוחזק . ולכן בכל הני דלעיל שאינו מעיד על נוף הממון רק זה פלוני וכן בב"ב (קנג ע"ב) שהמחמים אומרים שנפשר מאחו אחלי מהני החוחזק לף שאח"כ טוען לממון . משא"כ היכא שמעיד איכף על נוף הממון לא מהני לף דעל"ג . ועי' קלפ"ח מ"ע סק"ב בשם כנה"ג שמביא משם רחיה להחבב"ן דעל"ג נאמן בממון והקשה מחו"מ ס"ם ל' ס"ד בהג"ה דאין חילוק בדיני ממונות בין מלחה דעל"ג אז לא בריב"ש . ותי' דהא דשומרים שם אמלחא

דעל"ג דחסם זה דלין טוחנים לח"כ זכירים ליט חסם אלא מדבריהם דהא קי"ל נמי גם דבשעת הסכנה כוחנים לע"פ שאין מכירים ומ"ה רשו חז"ל להאמין במלטל"ג לפי' ע"ח וכעין זה פי' בתורים סק"ד. והעיקר כ"ל כמ"ש שהות על פי שיטת הרי"ף הנ"ל:

(ו) **בתשב"ץ** ח"ח פ"נ כתב לייסב דברי הרמב"ם הסותרים זא"ז בספי"ג מנרוסין שכתב שלא הקפידה תורה על העדאת כ' עדים אלא בדבר שאין לחם יכול לעמוד על בוריו וכו' לפיכך הקילו חכמים בדבר זה והאמינו עד אפי שפחה וכו' והנה ההמיל וכ' לא הקפידה תורה ומשמע שנאמנות ע"ח בעל"ג מן התורה ומסיים לפיכך הקילו חכמים דרך מדרכנן מהני. ומחלק דעד שמעיד שרואה בעלמו שמא בעלה נאמן מן התורה. אבל עד שמעיד מפי אחר ליט נאמן אלא מדרכנן לף שהדבר עשוי להנעלם ויתודע שקרו כיון דמלי לאשתמטי לאחר שחברו כיוצ בו. ולכן נראה דברי הרמב"ם שכתב שזה מעיד שמא פלוני שמשמע שהות בעלמו רואה אח המיתה כתב לא הקפידה תורה ובסוף דברי רמב"ם דמיירי בעד מפי שפחה כתב שהקילו חכמים. וכדבריו ממש כתב ט"ב קמא סה"ע סי' כ"ו ול"ג. ולכאורה הוה מרי"ף יבמות בשתמודעינהו דמעידים שדי אלילה מפי אשה וקרוב שזה לאי המת והוי עד מפי עד ומ"מ מהני מן התורה אלא מניט שם תקנת חכמים כזה כמו שמניט בעד מיחה משום מנונא לא דייקא ומנסכא. ויש לייסב ע"פ מ"ש שו"ת רעק"א סי' נ"ב דדוקא בע"ח שמעיד מפי עד לא מהני מה"ת דחסדינן ליה למסקר משה"כ בשני עדים דנאמנים מדין עדות שכך אמר להם העד שזה פלוני וממילא כומכים על לאוהו עד מדין עבידא לגלוי ח"כ ה"נ בחלילה קיון דאני מעידים מפיו מהני מן התורה:

(ז) **בקדושין** (פ ע"ח) מלקין על החזקות סוקלין ושורפין על החזקות (ועי' מהרי"ק שורש פ"ו מדלא עריב ואמי מלקין ושורפין על החזקות מוכח דבמלקות די חזקה קלה וכמיחה בעי חזקה חלימהה) ועי' רמב"ם פ"ח מה' ח"ב ה"ב שהניח רואה לדין זה ממה שדנה תורה במקלל אביו ואמה אביו שיומת ומיין לנו רואה בתורה שזה אביו אלא בחזקה כך אחר קרובים בחזקה. ומקור דברי רמב"ם מירושלמי קחנין ג"ד סוף ה"י ומכה אביו וכו' וכי דבר תורה הוא שזה אביו והלא חזקה היא שהוא אביו ואח אמר הורגין אף הכא סורגין וכן מיר (שם ע"ח) לאביו ולאמו למה לי לגריכי דאי כי אביו הוא ה"ט דלא מטמא לי' משום דחזקה בעלמא היא. וכן בח"ב אמור פ"ח ד' ס' יאמר לאמו מה ח"ל לאביו אלא כן הייתי אומר מה אמו בידוע אף אביו בידוע אביו חזקה מניין ח"ל ולאביו (ועי' שו"ת רשב"ח ח"ח סי' כ"ו שהקשו לו סוף סוף ממ"נ ימות דאי לאו אביו הוא ח"ב הוא ממזר ואיט מחיר על העומדה וכ' בזית רענן להתע"ח דהוא קי' נמ' יבמות (ק ע"ב) על המהגי' מי שלא שהה אחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה ואי"ה אם בן ט' לראשון אם בן ז' לאחרון וכו' הוא ליט מטמא להם ומק' אמאי בעלמא לגבי לא ליטמא לו אלא לראשון לטמא לו ממ"נ אי בדי' הוא שפיר מטמא ליה ואי בר בתרא הוא שפיר מטמא ליה דאלו הוא ומתרן אזה לאפנים ולפלא שרשב"ח הניח סוגיא זו בתשובתו ולא כתב שהיא קי' הנמ' ועי' שו"ת חכם צבי סימן י"ז ד"ה בחלקת מחוקק שהי' דמיירי בנתעברה בחמבעי) וזה טעם ירושלמי סוטה פ"ו ה"ב וגזיר פ"ח ה"ח ח"ל עד אי אלב הוא והחרו בו שנים לוקה וכו' וכ"כ רמב"ם

פ"ח מהל"ב הכ"ב ופ"ט מגזירות הי"ז ופ"ג מסנגנות ה"ב ופט"ז מסנהדרין ה"ו ומיירי בהוחזק אזה זמן כן וכן מוכח מלשון רמב"ם פ"ח מהל"ב הכ"ב הע"פ שעיקר העדות בע"ח בבר הוחזקה בו זונה. ומ"ש בקדושין (סג ע"ב) בני זה בן י"נ נאמן לגדרים וכו' אבל לא למכות ושוכשים וכן מ"ש שם קדשתי אח בתי דאין סוקלים על ידו כי היכי' רחמנא לאב לאיסורא לקטלא לא היכי' ל"ק דיימת דהוחזק. דבאמת מיירי דלא הוחזק אזה זמן כן אז אין האב נאמן למכות ומיהו אבל אם יחזק ודאי מהני כמו שכתב רמב"ם פ"ח מהל"ב הכ"ג האב שאמר בתי זו מקודשת לזה אע"פ שנאמן אם זאת אינה נסקלת על פיו וכן האשה שאמרה מקודשה אני אינה נהרגת על פיה עד שיהיה שם עדים או הוחזק הרי שמים דהוחזק מהני למיהה וקאי גם על ריש דבר שאמר קדשתי אח בתי (עי' פני יהושע קדושין (סג ע"ב) שמקשה על רמב"ם דס"ל לישור בע"ח יוחזק למה כאן לקטלא לא היכי' לאב. ועי' שו"ת פני"י ח"ח סי' ס"ו ומקשה קדושין (סג ע"ב) ומ"ש ב"ד פ"ח ומ"ו פ"י פי"ח ופי"ב שהחכוונו לדבר אחד דהא דאי' בע"ח יוחזק בעי' דוקא שיוחזק אזה זמן כן אחר ההודאה אבל ההודאה בלאוד לא סגי וכן עדות ע"ח לבד אינה מספקת. ועי' ב"ח אה"ע סי' י"ט שכתב דאף בבא מדינת היס וזה אומר זו אשתי וכא עליה אים אחר אין הורגים על חזקה זו אלא לאחר שלשים יום. אבל הוא נהרג ע"פ הודאת עצמו אפי' תוך ל' אם אמר שבאו היה וכידון ע"פ חזקה). וכ"כ כ"י ב"ב (ט ע"ב) ד"ה הרי אלו שרואכן העיד על אשה אחת שהיא אשת איש ואח"כ בא עליה הוא או אחיו הרי זה נהרג עליה ואמנם זה מה בעדות עצמו ובעמת דמיובא דהשתא מלחא אחריחא היא. ול"ע מ"ש חום' חולין (ג"ו ע"ח) ד"ה פלגיא דאם ניסא ע"פ סימנים וע"פ ע"ח אם זיהה אינה נהנגת ומשמע שם אע"פ שהוחזקה וק' מה נשתנה דין זה מכל הני דלעיל. ועוד תימה דבאומו דיבור כ' חום' דמחזירין שמר ע"פ סימנים משום דלמא עתה ליט הולאת ממון ואף שאח"כ נוכח הוא אע"כ משום דאמרי' דהוחזק:

(ח) **ובל** זה אם ליט על"ג אבל במלחה דעבידה לגלוי אע"פ דשוד לא הוחזק מהני אם ליט מעיד על נוף האיסור וזה הפי' ביבמות (לט ע"ב) גלוי מלחא בעלמא הוא ואפי' קרוב ואשה נאמנים וכמ"ש הרי"ף כיון דלאו אמלחא דאיסורא מסהדי אלא זה פלוני וכן בכתובות (כב ע"ח) גלוי מלחא היא וכמ"ש אם"ו בשם רמב"ן דאינהו אמשפחה מכהדי ואיהו ממילא מחכשר וכ"כ אי' ר"ן נדה (מח ע"ב) בשם רמב"ן דאע"ה כולן נבדקות ע"פ נשים ולאו עדות היא אלא גלוי מלחא וכאשהמודעינהו וכ"כ ריטב"א שם כיון דמלי' ואין מעידות על דבר שבערוה ממש אלא על נופן של ערוה לכן נאמנות וכ"כ מרדכי יבמות פ"ב סי' כ"ח בשם ראבי"ה דגלוי מלחא בעלמא היא וכ"כ רשב"א ניטין (יט ע"ב) ד"ה ובא"י לקרוב דמע"ה קרין בפניהם ואוחמים דגלוי מלחא בעלמא וכהיא דאשהמודעינהו וכ"כ חום' חולין (ט ע"ח) ד"ה פלגיא דמחזירים שע"פ בסימנים משום דשמא אין עוד הולאת ממון והשם הוי ג"כ עבידא לגלוי דהא ירא בעל השטר זה דהמלוה החמיני יבבר החמת. וכן הוא בהא"ע ק"כ ס"ג כותבים נט לחים אע"פ שאין חשמו עמו והוא שיהיו העדים שאחתו בו מכירים והכירה זו אפי' ע"פ ע"ח ואשה וקרוב וכן בסימן קנ"ו ס"ב וקפ"ט ס"ח וסדר אליה כ"ד ואו"מ מ"ט ס"ב ורכ"ח ס"ב בהג"ה:

וקשה לי בניטין (פח ע"ב) יאת שמה מקודשת לריבה נט ושם (פט ע"ח) אמר עולא לא שמעו קול הבכרה אלא

הלא היו גרות דולקות ומטות מוצעות וכני אדם נכנסים ויולאים והומרים פלונית נתקדשה היום והן' תום' ד"ה עד למה תמר ר' חסדא דלריכים לסמוך מפי כשרים הא עולא אמר לעיל דסני אם נשים תומרות פלונית נתקדשה ותי' דשאני התם דהי' רגלים לדבר והייט מדהיו גרות דולקות ומטות מוצעות לכן סני נשים . וקשה למה לריכים לרגלים לדבר ולמה לא הי' מסוס דשח"ה דהיה לו עבידת לגלויי דמסתמא ידעו רבים והיו עדים בשעת קדושין ולכן גם נשים נאמנות וכמ"ש לעיל . ואולי י"ל דזה כוונת הום' שהיה רגלים לדבר :

ועי' ני' ב"ב (קכז ע"ב) דלא סני בהכרת פנים ובימסון על לחרים בשמות מסוס דהוי מלחת דעבידת לגלויי הלא לריך ביסור שמותיהם ג"כ עכ"ל . והנה ע"פ פשוט זה כותב מ"ם שם ת"ל דבמלחת דעל"ג כומלים אפי' על חבה וקרוב הלא כוונתו כמ"ש ב"י ה"ע ק"כ ד"ה וכותבים שהם היט מכיר שמם אע"פ שהוא מכיר לותם לא יכתוב דחיישי' שמא התליפו שמותם ועיי"ש בב"ח :

והא דקשה ע"ז מרמ"ח ה"ע קמ"ח סל"ו שהשליח לריך כ' עדים שז תחת פלוני וכ"כ בשפי' קמ"ב סי"ח בשם ת"ד סי' ד"ל"ת שכ"כ בשם בעל התרומות ורלוייתו מניטין (כג ע"ח) דסומח פסול להיות שליח להולכה לף דבכל התורה מסחמא יכול הוא לסמוך על שני עדים שם יעידו לו שזה חיים פלוני ונכי שליחות הגט חייבי' שמא יטעוהו ולכן נכי פיקח בעי' עדות נמורה ולא סני בגלוי מלחת דע"ג דבמילי אחריני סני בהכי . ובשר הקשו עליו ע"ז בי' קמ"ב סק"י וב"ם סק"ט ולכתבו דהיט הלא תומרת לכתחלה וכן עי' בשפי' הנ"ל שם אות מ' שחולק על דין זה וכ"כ פהתי הסובך קמ"ח סקל"ט בשם רדב"ז ושב יעקב . ולעני תמה למה כולם נכנו בהמיהה על דין תה"ד ולא הקשו על דין לח"ת שכ"ו והוא מרח"ם ניטין פ"ג סי' ט' ומרדכי שכתבו ב"כ שהשליח יתנהו ע"פ עדים שיעידו שז תחת פלוני . למה לריך שני עדים ולא סני בחתם וקרוב ועי' רדב"ז ח"ח סי' ל"ו :

ורמב"ם פ"ד מיכום הל"ח לא כ' פי' זה על רי"ף בגלוי מלחת מסוס דהיט מעיד על נוף מלחת דהיסורת . הלא כתב רק מלחת דעל"ג לבד . ול"ע מ"ש ה"ה שדעת רמב"ם כרי"ף ועפ"ז פשוט הין דעתם שוה . ועי' שו"ת הרי"ם ה"ע סי' ט"ז :

(נ) **מרדכי** יבמות פי"ב סי' נ"ח והגי"ה מיי' ספי"ג מגירושין כתבו דרי"ף יבמות הנ"ל מהיר דוקא במסל"ח והייט שם העד שלומר שזה פב"פ . מניד זאת לפני המעשה וכ"כ ריב"ם סי' קפ"ב דרי"ף מהיר רק קודם המעשה וכתב דמב"ה כ"ב (קלד ע"ח) זה לחי היט נאמן מסוס דבח להעיד חיקף על הממון וכ"כ דברי חמת סי' ו' ובה"מ ה"ע קסט סק"ח בשם מהריב"ל ח"ב סי' מ"ט דבשעת מעשה הין חבה וקרוב נאמנים . וכ"כ מהרי"ט בחי' קדושין (כג ע"ב) ד"ה בני דרי"ף דלי קודם מעשה ולא בשעת הנדחו לא היה נפ"מ מידי לענין ליסורת וכ"כ דברי חמת שם וה'

אות פ . סניא מ

פרהסיא

(א) **בסנהדרין** (עד ע"ב) ובמה פרהסיא תר"י הין פרהסיא פחוחה מעשרה . היינו דוקא שם נקהל השם דלפי' מוקדשתי בתוך בני ישראל וילף חוך הוך בני עשרה . ועפי"ז ניחב בשו"ת רשב"ח מוכח ב"י וי"ד

ק"ט ומחלל שבת בפרהסיא הייט בפני עשרה דילף מקדוש השם . ועי"ש בגמ' דאפשר פרהסיא הוי כמ"ש תי' הר"ן כיון שיותר מעשרה הוי בשוק כשלקחה המלך לאשה הוי כאלו רואו נוף המעשה ועי' ס"ך יו"ד קנ"ז סק"ד דילף מאשתר דאם הדבר מפורסם אע"פ שלא היה בפני עשרה בשת אחת מקרי פרהסיא וכ"כ רדב"ז סי' ל"ב ועי"פ תי' ר"ן הנ"ל לין ראיה דכיון שהיו עשרה בשעת שלקחה הוי פרהסיא . וכ"כ רשב"ץ קדושין (כה ע"ב) ד"ה ח"ר שהקשה ע"מ שתמרו שלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע והא מדאו' בשנשא שרי כמ"ש בע"ז פ"ב ותי' משום דבשעת מלחמה ליכא יצרא טובא ואיכא פרהסיא אסורה להכי צריך קרא להתיר כרי דעיקר אם הלקיחה בשוק הוי פרהסיא :

(ב) **ובבל** דוכתי מליט דבפני עשרה הוי פרהסיא ואיכ ליה קלא כמ"ש ניטין (נג ע"א) בי תלתא ליכ ליה קלא ומש"ה אמרי' ב"ב (נט ע"א) כל מלתא דמהאמרה בפי תלתא ליכ בה משום ליבנת ביטא משום פרהסיא . ולכן מחלה בפני עשרה כמ"ש שם נלוי מלתא בעינן וכמו כן בשבועות (כה ע"ב) מיהו שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע לאדם ואמר טולא והוא שניכר לשלשה בני אדם . ועי' ב"ב (מג ע"א) במוכר שדהו לפני ג' שניכר אית ליה קלא כיון דמוכר בפרהסיא זכין ורולה שיפרסם לכל היכא דאיכא רולה שיפרסם כגון בהלולה דמלן דיוקף בעשה יוקף כמ"ש שם לפי' בפני הרבה עדים ליכ ליה קלא :

ואע"פ דבשלשה הוי פרסום מ"מ אין כל המקומות שוים ומליט ביבמות (קה ע"ב) דחלילה לא סגי בשלשה ובעי' תשעה כדי לפרסומי מלתא . ועי' בכתובות (ו ע"ב) ת"ל שמואל פוק וחייט כי עשרה ואימלך לך בהפייהו המזכה לעובר קגה :

(ג) **וכן** שלשה מקרי רבים כמ"ש ניטין (מו ע"א) וכמה רבים ר"נ אמר נ' ור' יצחק דס"ל דבעי' עשרה היינו משום דכתיב כי נשבעו להם בפיתי העדה ועדה עשרה. ומי' רש"י שבועות (כט ע"ב) ד"ה אלא דלהכי קאמר להו לא על דעתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי כדי שיהיה ע"ד רבים ולא יהיה לו הפרה . ומשמע דלכתורה דגם שניס הוי רבים . וי"ל דכוונתו במ"ש הום' שם דדעת הקב"ה אתני : **וכן** בגדר (מ ע"א) שני מינים והתי דקתי נפייהו הוי תלתא והוי ספק טומאה ברשות הרבים (ועי' מל"מ פט"ז מהט"ט ה"ב בשם רשב"א פ"ק דנדה דמאה בשים כחד דמיין) ועי' בדק הבית יו"ד קמ"ח בשם רי"ו דלעניין חצד דאמרי' בט"ז (מג ע"ב) דרבים לא חשידי גם שניס הוו רבים ולא חשידי ומביא ראיה משם בכנישתא דהוי בו אנדרטא ועיילי אבוה דשמואל ולוי ומלי בצווה . וע"ש על ראייתו דמשמע בגמ' שם שהיו שוד רבים זולתם ומייתי רק לרבותא שאפי' אבוה דשמואל ולוי עיילו ג"כ ולא חשבו לחצד . ועי"ש ס"ק כ"ז דמביא ראיה לדבריו מברכות (נ ע"ב) דאין נכנסים לתורבה ומקשה אי בחרי חצד נמי ליכא וק' לי מאוד על ראיה זו דכל החצד מפני שנכנס לתורבה יחידי ובחרי שנכנסים אין כאן מקום לחצד כלל וכמ"ש רש"י שם משום דלא שייך ליכוד יחוד בחרי אבל היכא שים מקום לחצד י"ל דגם חרי חשידי :

ולבאורה מפורש דלא כרי"ו ביבמות (כה ע"ב) עדים החתומים על שדה מקח לא חשו להם חכמים והייט דאחד מהם מוכר ליקח השדה כמ"ש רש"י שם ובירי' דאין שניס מצויים לחטוף בשביל אחד אבל שניהם אפשר לקנותה וכ"כ בחו"מ סי' ס"ו סכ"א דאוכן שהיה לו שבר על שמעון ולוי חתום בו לשבר וחכרו ללוי שבר אבל אם מכרי לשני עדיים החתומים בו חייבי' ואם אין הלוה מודה בו מ"י לנבותו . הרי דהני חשידי :

אבל בהמת אין ראיה משם . דהא פשיטא דשלשה מקרי רבים ורבים לא חשידי כמ"ש בע"ז (מג ע"ב) . וקשה דבירושלמי יבמות הנ"ל כתב במקח שדרכו להשתלם אפי' שלשה חשידי ושכנ"ל דהא דרבים לא חשידי הוא רק בשבודה זרה דחמיר טובא אבל בשאר איסורים אפי' רבים חשידי . אי דכל האיסורים שוים לע"ז ולא חשידי אין בממון דחייבי' יותר שבשביל נויעתם טועים בדעתם ואפי' רבים חשידי . ולאיה ליה ממניכה (כי ע"א) בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהם לדקה ניתנים ופייט בגר"י דמפני החצד טוענים ביד נבאי לדקה וכ"כ מרדכי שם סי' תהכ"ה מובא בי"ד סימן רנ"ו ס"ו דיתבדים בשוברים על איסור נדרים . ושם מייתי ברבים דהא מפלינ בבריתא בין רבים ליחיד דקתני כיפה יחיד שהלך לעיר אחרת ופסקו עליו לדקה חנתן לעניי אותה העיר הרי דבממון אפי' רבים חשידי ועין הו"מ רל"ב ס"ב ובך כי' כ"ו סקע"ח :

סוגיא מא

פרנסים ושבעה טובי העיר

(רשימה קצינה בעמ' זה)

(א) **בטגילה** דף"ד מליט כת שבעה טובי העיר לעניין איסור הפקעת דבר מקדושתו דאף דבני העיר שמכרו רשובה של עיר לוקחין בדמיו בית הכנסת וכו' ואין מוכירין דמים מקדושתן ה"מ אלא שלא מכרו זמ"ה אבל אם מכרו זמ"ה במעמד אנשי העיר אפי' למאן די' שיכרה שפיר דמי . אך זה שהכת בידו זמ"ה לחייב ממון את הקהל מקור הדין הוא בב"ב (ח ע"ב) דשתים בני העיר להסיע על קילון לקטום את השובר על קילת דבריהם ועי"ש במרדכי סי' ת"ם תפ"ח ותפ"ג מחלוקת ר"ת ורחבי"ה . דעת ר"ת אפי' זמ"ה עם רוב העיר אין להם כח לחקן תקנה מדשה בחידי דדוומא להאי ופסידא להאי וכל זבוחם רק לחזק את תבר

ועי' מקום שהוא סי' ק"ב בשם רבד"ם דרק אם נבחרו עולמית לכל ימי חייהם יש להם כח וז"ה משל"כ במקום שנבחרים רק לזמן מוגבל על ג' שנים וכדומה הרי הם כשאר בעלי בתים :

(ב) **בירושלמי** פאה פ"ח ה"ז אין מעמידין פרנסים על הצבור פחות משלשה וחמי ד"מ בג' דיני נפשות לכ"ם (שעניני הצבור הוה דיני נפשות) ומקשה ת"כ יהיו כ"ג כדיני נפשות והי' עד דהוה מלמיה להון הוה מסכין (עד שהוה מלמדם יבא מי שגלרך לידי סכנה) ולכאורה מוכח מכאן דשלשה פרנסים יש להם כח לכל דבר. ובירושלמי מגילה פ"ג ה"ב שלשה מבהכנ"ס כבהכנ"ס וז' מבני העיר כשיר הרי דג' מהני רק לעניני בהכנ"ס בלבד ולא לכל עניני הקהל עד שיהיו ז'. וכן כ' שו"ת הרשב"ץ תרי"ז מובא בד"מ ת"מ קנ"ג דבעי' דוקא שלשה ולא פחות ומביא ראיה מירושלמי הנ"ל. וכתב וכן לדבר שבעה רואי פני המלך וה"כ לכאורה דברי הירושלמי סתרי זא"ז :

וצ"ל דירושלמי פליג דשלשה מהני מיירי בנחתו השלשה בפי' שיהיה להם כח לכל דבר ובודאי דהם נהמנו בפי' דמהני. ואפי' לחד כמ"ם בירושלמי מגלה מתי לחן קיימים לי בשקבלו עליהם לפי' לחד וקמ"ל דאע"פ שהם מנו לפילו הים לחד מהני מ"מ לחן נכון למנות פחות משלשה. לכל ודאי הם לא נהמנו בפי' לכל דבר אין להם כח עד שיהיו שבעה וה"כ בזה"ז דהם רק ג' אין להם כח בפחות רק על עניני בהכנ"ם ולא לחייב בחוב אדם את הקהל :

ועוד כ"ל דירושלמי פליג"קי על ענין שהיו.מונע לכל הקהל רק לענין פרסל בענין בהכנ"ם דסגי בג'. דגרסה דמ"ם ירושלמי מגילה ג' מבהכנ"ם כבהכנ"ם לא לענין ביהכנ"ם דוקא וה"ה בכל דבר הדומה לזה. ורחיה לזה מהג"ה מרדכי פ"ו דמ"ק סי' תכ"ז רבים שהשכירו מלמד לם יכולים לחזור קידם שהתחיל במלחמה הדין פשוט במגילה בכל דבר הנעשה בפני זג"ה ולפי' בפני ג' היו יכול לחזור דאין דומה מעשה רבים למעשה יחיד ורבים הם שלשה. וג' טובי העיר חשובים ככל העיר כמ"ם בירושלמי מגילה ורחיה מנדרים (כז ע"ח) בהוה נגרע דלאחפס זכותי' דבב"ד חשוב מהמי וכן ב"ב (מ ע"ח) בהגהו תרי טבתי דשבידי עניגת בהדי הדדי וכו' עיי"ם. ולכאורה לוך מייתי רחי' מירושלמי מגילה דדי ג' טובי העיר הם מפורש שם דוקא לבהכנ"ם די ג' לכל לענין הנוגע לכל הקהל בני שבעה. לע"כ דלאו דוקא בהכנ"ם וה"ה כל ענין פרטי שהיו נוגע לכל בני העיר כגון בעובדא דמלמדים די בג'. לכל לענין כללי לחייב לת כל הקהל בני שבעה. (ודברי הגה"מ לא זכיתי להבינם היטב דמדמה שלשה שבכרו מלמד לבניהם לזמ"ה. ויש לתלק דזמ"ה מהני רק לענין הנוגע לקהל משל"כ ג' שנשתתפו למלמד הוי עסק הנוגע לאיזה יחידים וכי מניט בשום מקום חילוק דג' שותפים שיקנו מקח מחחד ח"ל קנין משום דהוי רבים ודבר של רבים לא בעי קנין. ולקמ דשיטת מרדכי ב"ק פ"י סי' קע"ו דשותפים ח"ל קנין משום דבההיא הגלה דלייתי להדדי נמרו ומקנו הייט בין השותפים עלמם ח"ל קנין לכל עבד לד השני ודאי דבעי קנין. גם מה שהביא רחיה מהגהו מבתי י"ל התם שהני משום דכל בני חומטה הוי כקהל מיוחד כמ"ם רמב"ן וכ"י שם. גם מ"ם מנדרים (כז ע"ח) בב"ד חשוב י"ל דוקא לענין לסמכהה מהני לכל אין מכחן רחיה על כל דבר שאין לריך קנין. גם קשה דרמ"ח חו"מ ר"ז סע"ז כתב בשם מרדכי ב"מ פ"ה דבעי' דוקא ב"ד חשוב ממש ופליג על רש"ם דכתב דכל שלשה דבקיאי בדין מקרי ב"ד חשוב לענין זה וא"כ למה תהני הכא סהם ג' וכ"ע) :

(ג) **והנה** בזט"ה נמי שיהיה במעמד כל אנשי העיר והייט כמ"ם מרדכי ב"ב סי' תפ"ב שא"ל שיאמרו הן רק שיהיה נעשה בפרהסיא ולא יאמרו ב"י ת"ח קנ"ג דרמב"ם ורא"ם חולקים עליו וס"ל דבעינן שהקהל יאמרו הן. ועי' רמ"א שם ס"ו דפוסק כמרדכי וכ"כ שו"ת פני יהושע ח"ב סי' נ"ט שכן עיקר וכ"כ מבי"ט ח"ח סי' פ"ד דזט"ה מהני רק כשיודעים לקהל והם יאמרו ולא יכרעו לו קיים ואם יכרעו לא יהיו חייבים לקיים מה שהקנו. ואיש אחר שהיו מזט"ה שמחקן דבר לחוב הקהל לפי' אם הקהל חוחקים לא מהני שלא שחקו אלא מפני בלא חשו לדבריו וכ"כ עוד שם ח"ב סי' נ"ו לין רשות לזט"ה לעשות הכשות בלי דעת רוב הקהל. ומ"ם רמ"א יו"ד רכ"ח סל"ו שם שו"ת רמ"ם כלל ה' סי' ד' דזט"ה הם במקום כל הקהל ונראה שם דא"ל שיהי' במעמד הקהל. פשיטא דהעשה משום דעשו לחחם למורשים שלהם על דבר זה בפירוש. ואע"פ שכחב בשו"ת פני יהושע ח"ח חו"מ סוף סי' ז' דטובי העיר שבימיו חלימי עזרא ומהני לפי' שלא במעמד לכל העיר. החידנא ודלא דלא לכשר דרא כולי האי כידוע :

(ד) **ובמעמד** לנשי העיר די ברוב לנשי העיר כמ"ם רמב"ן מגילה רפ"ד דרוב העיר ככולו וכ"כ ר"ן שם ד"ה לכל דמב"ה ביהכנ"ם שלא נהנים לא מלי מזבני לה כיון דמעלמא קלהו רבים הוליחו בבניה ובמה ים ח' בכוף העולם שהולית בה ולקו מעכב לפי שלין בני העולם כפופים לבני עיר זו. משמע דבכפרים כיון דכפופים להקהל אע"פ שלא היה במעמד מהני. וכ"כ הב"ה מיי' פי"ח מחפלה חות ב' דהולכים לחר רוב וכ"כ שו"ת הרמ"ם כלל ו' סי' ה' וסי' ז' דחלח"ה לין חקנה לנדור לעולם כי מתי יכנימו כל הקהל לדעת ח' וכ"כ מג"ח קנ"ג סקכ"ט דהטיקר דלין המיעוט יכולים למחות וכן נראה ממ"ם בם"ע שם ס"ד דאם המקדים ליט רולה לעשות נדבתו היכם רבלים לעשוחה חלא"כ יש שם חבר עיר וא"כ לא מהני מחחת יחיד המקדים. וה"ה מחחת מיעוט הנדור. וכ"כ רשד"ם חו"ת סי' ל"ז בשם ריטב"א ע"ז (לו ע"ח). ועי' מהרי"ט ח"ח סי' כ"ח וסי' ס"ת שכחב נ"כ כן ומביא רחיה מהוריות (ג ע"ב) דהע"נ דכחיב ואם כל עדת ישרחל יגנו מ"מ רוב הב"ד ככלו ועוד רחיות. ומ"מ בסי' רוב מהוך כולו כמ"ם שם במהרי"ט ומביא רחיות נחורות וכ"כ כנה"ג חו"מ סי"נ חות כ"נ כ"ד נ"נ ל"ח כשלח היו הכל במעמד לחד בטל ועי' מהרי"ק ס"ם ק"פ ותו"מ ס"ם ל"ח בבחה"ט ובפח"ם :

(ה) **ואם** רוב מזט"ה ומיעוטם חלוקים בדעותיהם. עי' שו"ת רשב"ח מובא ב"י חו"מ ס"ם י"נ ורמ"א י"ח ס"ח קהל שכרכו ד' או ה' בורלים אין מועיל רוב שאין רוב אלא בב"ד ובניגן דוקא דעת כולם וע"ם בכמ"ע דהייט דוקא אם בלרו ד' או יותר כיון דנחית לדעות אחרי' עד דאיכא כולם אבל אם בלרו ג' גם רוב מהני ומביא על זה סוגיא דע"ז (עב ע"ח) דבעיימו בחלחא לפי' חרי מגו חלחא. וע"ז חלק דלפי' בג' נריך דעת כולם :

וקשה לי מאד דלעי דברי הבמ"ע דרשב"ח נקט בדוקא יותר מג' ה"כ קשה מחו"מ סי' י"ב סי"ח דבפשרה אין הולכים אחר הרוב ומקור הדין מחוס' סנהדרין (ו ע"ח)

ד"ה נגוע וכ"י ומרדכי דתפי' כשלשה לא מהני רוב כיון דלא נתית בתורת ב"ד . ונס"ל נסוגיית דע"ז רק לא לחמר כדשיימי משום דשומא נעי ב"ד וס"ד דים עליהם תורת ב"ד לילך אחר הרוב לזה לריכים להסברת דנתית לדשות מסתמא היה כוונתו על כולם . אבל אם לא הזכיר לשון השיך לב"ד אלא לחמר כדאמרי בתלתא נ"כ אין הולכים אחר הרוב אע"פ דלא נתית לדשות . ולשיטת רמב"ם והמחבר בחו"מ סי' כ"ו ס"ב כל זמן שלא הזכיר לשון ב"ד אפי' לחמר כדשיימי כשיון כולם ולא סגי ברוב (וע"ע למה לא הובא בחו"מ דעת רש"י דאם לחמר לשון שומא לחוד הולכים בג' אחר הרוב) וע"כ מובא דרשב"א לא דוקא נקט ד' וה' וה"ה כשלשה נמי אין הולכים אחר הרוב :

ומיהו עי' רשד"ם תו"ח סי' ל"ו דכל הסכמה לריכה מעמד כל הממונים ואז מועיל רוב מהם אף שהמיעוט מוחים וכ"כ ב"ח חו"מ ס"ם ב' כשהם ביחד הולכים אחר הרוב וכ"כ פני יהושע ח"א לו"ת סי' ד' דברוב מזה"ב סגי . ונראה דהייט מלד המנהג . ולו נראה דאם נימח דילמרכו כולם אז לא יוגמר סוף ענין לעולם וכמ"ש לעיל בשם או"ח רח"ם לענין רוב הגבור וה"ב שיך טעם זה לענין רוב הפרנסים :

(ו) **ובהב** בשו"ת רח"ם כלל ו' סי"ח דאם מת א' מזה"ב נתפרדה חבילה ואין להשתריס כח מידי דהוי אסנהדרין וכ"כ רשד"ם יו"ד קנ"ח דאם חסר אחד מזה"ב לא מהני ומבית כן בשם רשב"א ורא"ם ומהרי"ק קפ"ח ומהלנ"ח . ומ"מ עי' רשב"א מובא ב"י יו"ד ס"ם רע"ב דאין מעבב אם אחד אינו דכן היה דעת גבור שלא יהבטל לגמ אם יחסר אחד . ונראה דהייט אם המנהג כן . וכן רחיתי עתה במבי"ם ת"ג סי' פ"ה שכתב שזה רק ממנהג :

(ז) **ודבר** של רבים אין לריך קנין כמ"ש רמב"ן ב"ב (ט ע"א) נבי טבחי דתרי תלתא בעי קנין אבל בכולהו מבחי לא בעי קנין דהוי קבל מיומד . וכ"כ הג"ה מרדכי פ"ו דב"מ סי' תנ"ח (אלא שדעתו דאפי' שלשה הם רבים ועי' לעיל לות ב') וכ"כ או"ח רח"ם כלל ו' סי' י"ם וסכ"א וכ"כ מהרשד"ם חו"מ סי' ב"ע וכ"כ מבי"ם ח"ג סי' קל"ג וקי"ל כן חו"מ ס"כ קמ"ג בהג"ה :

סוגיא מב .

פסח שני

(א) **תום'** פסחים (נה ע"ב) ד"ה פסח הקשו למה לריך ללמוד מבשת ימים דפסח שני אינו טעון ליגה הא לא מרבינן מכבל תוקת הפסח מלוה שיגיו על נופו . וכ"ל דיל דמה שטהב בכל הקרבנות נוהג גם בפסח שני ואע' שם ד"ה טשון כתבו דכל הקרבנות טעונים ליגה ועי"ש שהקשו דהכא ממעט פסח קטן מליגה מי נרע ממבית הקרבנו ב'מות האמ דטעון ליגה יום אחד וא"כ מה הקשו לעיל דהוי מלוה שיגיו על נופו . אה שיך במלות הגוהגות רק בפסח ים חילוק בין מלוה שעל נופו לשיגיו על נופו אבל מה שטהב בכל הקרבנות למה ינרע הכא ושפיר תלטריך למוד הכ"ל :

ועי"ש בתום' תרלו כיון דתשלומים דרשטן הוא לא בעי ליגה . ועפי"ז נראה דרמב"ם דפוסק כרבי לעיל (נג ע"א) דפסח שני רגל בפני עלמו הוא השמים חילוק ליגה ונראה דעתו דגם פסח שני טעון ליגה :

(ב) **בפסחים** (נה ע"ב) פסח שני שיגיו טעון הלל בתכילתו משום קרא ליל התקדש חג דוקא ליל המקדש לחג טעון הלל . קשה למה לי קרא הא מלוה שיגיו על נופו ת"ל בפסח שני והלל הוי מלוה שלא על נופו . ונס למה טשון הלל בעשייתו משום דקרא ממעט רק לילה ולא יום ס"ם הא הוי מלוה שיגיו על נופו :

(ג) **בב"מ** פ"ה מקרבן פסח ה"ב מבית בשם ה"ר אברהם בן הרמב"ם דמ"ה פוסק רמב"ם כרבי דפסח שני רגל בפני עלמו אע"פ דר' נתן ור' חנינא בן עקביא חולקים עליו . משום דר' נתן סבר שני תשלומין דרשטן ור"ת בן עקביא ס"ל תקנתא דרשטן הלכך הלכה כרבי לגבי כל חד מינייהו משום דהם חולקים עליו משני טעמים ולא לחמרי דשין הלכה כרבי מתבריו דזה הוי מחבריו . והגה מה שכתב דרוב משני טעמים לא הוי רוב הדבריס עתיקים עי' רמ"א חו"מ כ"ה ס"ב בשם מהרי"ק וס"ך שם . אך הכא שין דבריו מובנים אלגי דרק אם הוזד ברשטן יש נפ"מ אי שני תקנתא או תשלומים דאי תשלומים תייב ואי תקנתא פטור אבל רמב"ם פוסק כרבי בשגג ברשטן והוזד בשני דחייב וכזה שפיר ר' נתן ורבי חנינא בן עקביא טעמס שוה לפטור דשני שיגיו רגל בפני עלמו . ומה נפקא מינה אי תקנתא היא או תשלומים . ועי' מהרי"ק סוף שורש נ"ב כתב להיפוך בענין זה ממש דאף דתולקים מב' טעמים מ"מ הוי ב' דעות ומקרי מחבריו :

(ד) **במשנה** למלך פרק ו' מכלי המקדש הט"י נתפלא שלא מנה בס"ם ליסור הטעית והספד בערב פסח והקשה מפסחים (קח ע"א) דב בשת הוי יחיד בתעניתא כל מעלי יומא דפסחא ועי' תו' שם שהיה מקבל עליו תעלית ממש . ונפלאתי מאד על דבריו ז"ל הלא דבר זה מפורש בחולין (קכט ע"ב) בתוב במגלת תעלית פסחא זמירא דלא למספד הא דבה למספד אלא כל דכן . ושם הכוונה ע"כ על ערב פסח . דפסח קטן הוא י"ד חייב יום עשיית הפסח כמפורש במגלת תעלית וא"כ הא דפסחא דבה קאי נס כן על ערב פסח אלבעה עשר ניסן . והייט דליסור הספד מפני יום טוב של הקרבת קרבן כמ"ש תום' פסחים (נ ע"א) בשם הירושלמי . ומה שהקשה מר' שם . ול"ל במ"ש ר"ן פרק ב' דתעלית (יז ע"ב) בשם הריטב"ד דמשום הכי מתעלים בשלשה עשר אדר אף דיום עקור הוא משום דלא דמי לשאר תעליות דזכרון הוא לגם שנעשה בו והכא נמי יש לומר דהתעלית על ע"פ חיט משום לשר ושלוה אלא לעורך הפסח כדי שיאכל מלה לחיטבון שרי :

צער בעלי חיים .

ציונים וטראה מקומות

יהושע (יח ו) . ב"מ (לח ע"ח לב ע"ח וע"ב) ותוס' (לב ע"ב) ד"ה מדברי וד"ה מכלל וד"ה ואי וד"ה אמאי . ר"ף ונ"י וריטב"א וראש"ש שם . ע"ז (יח ע"ח) ותוד"ה עוקרין ופסקי הום' שם . דף (יג ע"ח) ותוד"ה אבר אביו . מתני' שם (יג ע"ב) . שבת (נג ע"ח . עז ע"ב . קמ ע"ב . קיז ע"ב . קכח ע"ב . קנד ע"ב) . בהובות (סח ע"ח) . ב"ם (פה ע"ח) . חולין (ו ע"ב) . שם פ"ד ס"א . ב"ב (כ ע"ח) . הום' סנהדרין (פ ע"ח) ד"ה בשור . ס' החנוך חנ"א תק"נ . ספר חסידים ס"ד תרנ"ט תרס"ו תרס"ח . אס"ז ב"ם (ג ע"ח) גבי דש בפרת נכרי . או"ח רס"ו מג"א סק"ב . ש"ה סי"ח י"ט כ' . של"ב ס"ב וס"נ . הו"ם רע"ב ס"ט הג"ה . שם תי"ח ט"ו סי"ח . אה"ע סי' ה' ס"ד בהג"ה . יו"ד ס"ם כ"נ בהג"ה . כ"ד ש"ך סק"ח . קט"ו ט"ו מסק"ו . ש"ע חרב ד"ל מלאדי ה' צער בעלי חיים :

(א) **קיי"ל** בכלה כ"מ (לב ע"ב) דלעבר בע"ח דתורייתא כמ"ש הגאונים ורי"ף ורא"ש וכ"י ומרדכי שם . וכ"כ רמ"ח תו"מ רע"ב ס"ם וכן דעת הרמב"ם פי"נ מרוצח ה"ט וכ"כ סמ"ע רע"ב סק"ב וט"ו . ועי' תידוצי לאגי שם על מרדכי ב"מ פ"ב סי' רס"נ שכתב דמרדכי סותר לי"ט מע"ז פ"ח סי' תצ"ו דמוסק שם בב"ח דרבנן . ועי' שבת (קכח ע"ב) בהמה שנפלה לתוך המים דמתירים להניח תחתי' כרים וכסתות אף על פי דמבטל כלי מהיכנו ליסור דרבנן הוא מ"מ נדחה מפני בב"ח דתורייתא . ומ"מ לית לן כל ליסור דרבנן מחילה כשביל בב"ח כמ"ש רמב"ם בפכ"ה מהלכות הכ"ו דאסור להעלותה בידו לע"ג דאינו אלא ליסור דרבנן ועי' מע"ז ס"ה סק"ח דאין לדמות גזרות חכמים זו לזו . ועי' ספר חסידים תרס"ו דלבב"ח דתורייתא ומביא מקרא למה הניח את לחוכך :

(ב) **בחוות** יאיר סי' קל"ח נשאל בכהן העומד בתגרו והוגד לו שהחתם שים מת בשבותו והימים ימי חורף והקור גדול אם מותר לו לרון דרך הבית החוצה ליכנס לבית שכיבו ומפלפל בדין זה וכשוף כתב אבל אין להתיר בכל לעבר מק"ו דלעבר בע"ח דתורייתא וב"ם לעבר אדם והכי מקילים בשבות דשבת גבי בהמה שנפלה לתוך המים מטום לעברא . דים לדמות דודאי י"ל דהקפידה תורה על בב"ח דאסרת דעת משל"כ האדם אינשיא ליה ליחובי דעתי' ולקבל מהבהמה אבר יאבד לו וכמ"ש בסוכה (כה ע"ח) דאבל חייב בסוכה אף דמלאבר פטור עכ"ל . ולאיתי בם' יאיר אוזן להאחן מיד"ח ז"ל ל' ג' דמניח רחיה כגגדו דשייך באדם לעבר בע"ח מטעם דשב"ח סי' רנ"ב ורנ"ז דים באדם דין פרוקה ומעינה כמו בבהמה ופי"ם שהשוחל בדשב"ח כתב דלא שייך באדם פרוקה כיון דבר דעת הוא ולא היה לו להמעין את עלמו במשל כבד ופ"ז הביא הרשב"ח דאפילו בבהמה נמי י"ל דפושע הוא כשהמעינה משל שחי' לטעון וע"כ שחין מילוק :

ולי נראה דודאי שייך באדם לעבר ומפורש בב"מ (לח ע"ח) למה לי למכתב פריקה ומעינה ול"ל למכתב אכידה לריכי דאי כתב רחמנא הני תרתי משום דלעברא דמרה אינשא לעברא דידה אינשא אבל אבידה דלעברא דמרה אינשא וכו' הכי ד"ל טעם על מנת אלו בשביל לעבר האדם וכן בכתובות (סח ע"ח) היה לאומרת להניח והוא לומר שלא להניק שומעין לה משום לעברא דידה ועי' ב"ם סי' פ"ב סק"ב מ"ם בדעת רמב"ם וכ"כ סי' החנוך סי' תק"נ על לא תחרום בשור ותמור משום לעבר בע"ח וכתב דכ"ם באדם שייך לעבר ולאסור למנוע שני לאנשים שהם רוכים בכעסם ומשונים בהנהגתם שיהיו ממונים בדבר ה' וכ"כ ספר חסידים סי' מ"ד דהא דלאחרי' בב"מ (סח ע"ב) לא תנטנו ע"מ למיקם . האיסור הוא משום דגורם לעבר לחבירו וע' רמב"ם פ"ח מנגיבה ה"ב דכתב הטעם בע"מ למיקם כדי שלא יבגיל עלמו בכך וקשה למה לא כתב דהאיסור משום לעברא . ותשבתי לומר כיון דלא תנטנו קאי גם לנוגע ע"מ לשלם תשלומי כפל (ופשטות לשון רמב"ם ע"מ לשלם הייט לשלם כפל) ובזה נראה דאין האיסור משום לעבר כיון דשוכה לטוכתו כמ"ש רש"י ומש"ה נ"ל דהאיסור הוא כדי שלא יבגיל בכך :

אך קשה על החס"ז שם שכתב דמייתי בגגבה ע"מ שלא להחזיר שלא דאין כוונתו בגגבה להנאתו שלא כדי לעבר את חברו אבל אם דעתו רק לעבר את חברו ואח"כ להחזיר את הגגבה מותר . למה לא יאסר באחת משום לעבר (ודברי החס"ז בשלא"ה נגד מדרש תנחומא נח סי' ד' דפי' בע"מ למיקם דשביק מאני בזוכתא דשלא מנטר ותשכחינה ליכם לאחרינא ואמר לקמיטט עד שיחבעט ויזהר בחפלו דמגא לאחרינא ושא לפשט מאי כיון דלהנאתו מכוין שרי אף דילמא כיון דעד דמהדר לי' לית ליה לעברא לאסור ת"ם לא תגנוב ע"מ למיקם) . וכן קשה מרמב"ם פ"ח מגזלה ה"ב לאסור לגזול כל שהו ועי' ה"ה שגלמד מסנהדרין (נו ע"ח) לעברא בשמתא מי לית ליה ועי' רש"י שם ד"ה לעברא . ומשמע ג"כ דאין האיסור משום לעבר בעלי חיים שלא בשביל שים לו לעבר מקרי נזל :

ועי' עוד בספר חסידים סי' תרכ"ט דמלעבר לאדם נשנם שנאמר וגם דמו הנה נדרש לדרכות דמו של זקן וכ"כ סי' תרס"ו כל מי שנוהג לעבר לחבירו נעשה (ועי' פי' הגאון חיד"א על ס' חסידים סי' מ"ד בשם רדב"ז סי' תסכ"ח דחולק על רשב"א וס"ל דלא שייך מלות פריקה באדם) :

ופשיטא דחוות יאיר מודה בכל זה דים לעבר באדם . שלא הכח בגידון דידי' כתב כן משום דסיה לעבר במקום איסור לעשה לא עשו לכן אמרי' בשביל האיסור אבעית ליה ליתבי לדעתי' ואין מתירים איסור בשביל לעברו . ול"ק מכתובות (ס' ע"ח) גוזת יונק אלב בשבת מ"ט יונק מפרק בלאחר יד ובמקום לעברא לית לן גזור רבנן . דכתבו

הוס' ד"ה נוגח דמיירי בנער של חולי דוקא וכיו"ב שכח (קו ע"ח) ורש"י שם במפיס מורסת שם להוליך ממנה ליחה פסול דרבנן לא גזרו כה שכוח משום לערי' וחוס' (קלה ע"ח) ד"ה מפני :

(ג) **לצורך** תדם הותר לער בע"ח כמ"ש חולין (לג ע"ח) הרואה לחכול מבהמה קודם שחלת נפשה תותך כיון שבר מביא השחיטה וכו' וכ"כ רמב"ן ע"ז (יג ע"ח) ועי' כ"י ב"מ (לח ע"ב) שכתב כיון דלצע"ח הותר להשחיט בני אדם כ"ש לכבודם בשוח"ע דגדול כבוד הבריות וכ"כ פסקי הוס' ע"ז (יח ע"ח) דכל שים לו ריוח בדבר ליכא לצ"ח (ומחוס' שם משמע להפוך כמ"ש ט"ב תניגא יו"ד סי' י') וכ"כ רמ"ח לה"ע סי' ה' ס"ד בשם תו"ה דלרפואה ולצורך ליכא לצע"ח . וכ"כ מהרי"ח פסקים סי' ק"ה מובא בהג"ה שם דמותר למרוט טוטת מחוורת חיות . ומקשה שם מחולין (ז ע"ב) עקרינא להו ליכא לער בע"ח לף שהיה לצורך למנוע היזק רבים ותירץ דמדינא שרי אלא שר' פנחס בן יאיר החמיר ממדת חסידות ועי' ט"ב קמא יו"ד ס' פג בתירץ כעין זה . ועי' במהרש"א שם עוד ריצה מב"מ (לח ע"ח) דחשיב פריקה לצע"ח ומקשה לית הותר לו לטעון עליה משם מחתלה וכי ברשיעי עסקינן . ועוד ריצה משכח (קי ע"ב) הרואה לסרס הרעול וק' הא לצע"ח הוא ת"כ לצורך שרי וכ"כ ב"ח יו"ד קע"ז ד"ה מסקין וכ"כ שבות יעקב ח"ג סי' ע"ח ומביא ריצה מתניי' ע"ז (יג ע"ב) וצ"ע שהות בפני עלמו קושט ללבשו ומוכרו לו ומשכח (עז ע"ב) כל מה שברית הקב"ה לא ברית דבר ה' לבטלה שבלול לכתית וזוב לערשה יהוס לנחש וכו' ושם (סוף דף קמ ע"ב) הלי מלן דמרקיה חוית ליתי שוברית דחמרת חיוכתי ולקרעי' ולוחצי' עלוי' וכ"כ פר"ח יו"ד כ"ג סק"ז דנשבר הגף מותר לחתכו' כדי שלא תסרוח ולא שייך לצע"ח :

ולא גרסה כן מהוס' ע"ז (יח ע"ח) ד"ה עוקרין דהקשו למה עוקרין על המלכים הא יש לצע"ח בשלמת כל תשחית ליכא כיון שהות לעורך לכבודו של מלך אין זו השחתה אלא לצע"ח היינו הותר ותי' משום דכבוד המלך הוי כבוד לכל ישראל ודומה לח לישור לצע"ח הרי דל"ח כיון דעושים כן מפני כבודו של מלך ל"ש לצע"ח וכ"כ תוס' ב"מ (לב ע"ב) ד"ה מדברי וכ"כ תוס' ע"ז (יג ע"ח) ד"ה תמר תכיי נבי יהושע לח סוסיהם העקר הייט משום דיש כח ביד חכמים לעקור לישור לב"ח מוכח דלפי' לעורך לא נעקר לישור לב"ח ול"ל דל"ק מכל הני דוכתי דלעיל דס"ל דוקא לרפואה שרי ולא בשביל טרך אחר והא דמתני' ע"ז (יג ע"ב) קושט ללבשו דשרי י"ל דמיירי ע"י שם שהיו מלער לח התרעול :

ובמרדכי חולין פ"ב סי' תר"ד כתב דנהגו למרוט לח הטוטת משום חלדה ותמ"ג דיש לצע"ח ומוכח ס"ך יו"ד כ"ד סק"ח וכ"כ רמ"ח ס"ס כ"ג וכ"כ ס"ג ע"ז (יג ע"ח) חות כ' דלא שייך לב"ח במקום מזוה . ועי' גדולי הקודם בס' דעת קדושים כ"ד סק"ה מקשה ע"ז דלב"ח הותר כדי שלא יעשה לישור חלדה דרבנן משכח (קכח ע"ב) בהמה שנפלה לתוך לחת המים מביא כריס וכשחוח ומניח החתי' משום דמכחל כלי מהיכט דרבנן הותר משום לב"ח דלורייתא והכא מבטלים לישור לב"ח משום לישור דרבנן וכן מחירים להכות הסוס לח הוא נהול לביתו על ס"ק מפני טירח מחלול שכח דרבנן . ולי נרחה דפשיטח דבע"ח נתנו להחדם לכל צרכיו כמ"ש בפ' נח בידכם נתנו ומש"ה בחכילת בשר לח היו רוצה לחכול מפני שים לישור דרבנן הוי זה לצרכו ומותר לו לצער לח הבע"ח כדי שיפשוט עלת חלדה

וכן מי שנחפז ואינו רוצה לעבור לישור דרבנן לנסוע בש"ק חלת בשוד יום הוי הנסיעה לצרכו מותר לו להכות הסוס משל"כ בבהמה שנפלה לחמת המים דאינו עסוק בצרכו כלל . ואישור ביטול כלי מהיכט לח תשיב לצרכו ושפיר נדחה לישור דרבנן מפני לצע"ח דלורייתא :

ומ"מ כתב רמ"ח לה"ע סי"ס ה' בשם מהרי"ח הנ"ל על מריטת הטוטת דהשולט נמנעים משום דהוי לכזיות וכ' שם ט"ז דה"ה ליטול כרבלתו ים להרחיק ומקורו מב"מ (פה ע"ח) נרבי דבתו עליו יסוריס משום דחמר להענגל לכך נוצרת . וכ"כ רמ"ע ר"ם ק"כ דאין להושיב שוח על ביצי אינו מיט משום לצער בע"ח ועי' שבו"י ח"נ סי' ע"ח דאשור רק היכא דמלצער הבע"ח בידים כמריטת טוטת וכדומה אבל להשקותה דבר שיגרום לצער לח"כ שרי :

(ד) **תום'** ב"ב (כ ע"ח) ד"ה כיון כתבו על מה שהקשו בגמ' פסיק שרי לה לכלבים ותי' כיון דאיכא לצער בע"ח לא עדיף והק' בחוס' (ד"ה כיון) הא כולה בהמה שקיל ושרי לכלבים . הרי דס"ל לחוס' דדוקא במלערה בחיים שייך לצע"ח אבל אם מחיתה ל"ש לצע"ח . וכ"כ חשבול לרחב"ד ח"ג ה' שחיטה ס"ס י' ומביא ריצה מחולין (כו ע"ב ופ"ה ע"ב) השוחט ולריך לדם טחרו לא עוקרו וכן מחולין (ז ע"ב) עקרינא להו והשיב לו דאיכא לב"ח וחזר ואמר לו קטילנא להו וכו' משכח דבמיתה ל"ש לב"ח וכ"כ עבודת הגרשוני סי' י"ג דל"ש לב"ח אלא בצע"ח כל זמן שהות בחיים חיותו אבל מי שטוחר את הבהמה במקום שיוכל לשחטה אין זה משום לב"ח וכי הבהמה לחיט הות לבחור לה מיתה יפה ומביא ריצה מחולין הנ"ל ועוד ריצה מחולין (כו ע"ב) מנין לשחיטה מן המולר וכו' ולימא נקרע ולחיל עד דס הנפש ולא משני דלחוור משום לב"ח . ועוד ריצה מחוס' סנהדרין (פ ע"ח) ד"ה בשור שכ' תדע לר' יהודה לחלל כוכסים לוחו למיפה ומעיד לב"ח לדרבה לטרפינהו ביקופן . הרי בחיתה בקופן ס"ל דליכא לער ב"ח . וכן ריצה מיש"ס ב"ק פ"י סי' ל"ז מובא בע"ז יו"ד קע"ז שסק"ו דיכול ליתן סם המוח לכלב ול"ש לער ב"ח . וכ"כ ט"ב קמא יו"ד פ"ב ופ"ג ותניגא יו"ד סי' י' וי"ג וכוון לריצה מחולין (ז ע"ב) ומחוס' סנהדרין כמ"ש החשבול ועבודת הגרשוני וכ"כ בח"ם יו"ד ק"נ :

ואין זה מוסכם . מי' סנהדרין (נה ע"ח) דמקשה והרי חילוטת דחין קלוטס מרובה ואמרה תורה השחת שרוף וכלה ומשני בבע"ח קאמרי' דחם רחמנא עלייהו ומש"ה לח מקטלי חס משחיטה לסם . הרי בחילוטת לף דים בל חשחית דאורייתא מ"מ נאמרו ובמי שריפה ובבע"ח חסה תורה ולא מקטלי וכ"כ דגם בחיתה יש לישור לב"ח ומי' חס"ז ב"ב (כ ע"ח) ד"ה והמיס שכתב בשם הר"י מינח"ם ז"ל דכיון דלאו בח שחיטה היא שחיטתה גמי לב"ח דהא הריגה היא ולא שחיטה וכ"כ ר"ן חולין (יט ע"ב) במחני' השוחט מן הגדדים דאפי' בחיתה יש לער בע"ח וכ"כ בשם החטך סי' תנ"ח וכ"כ ב"ח יו"ד קע"ז ד"ה משקין . וכן נרחה משבו"י ח"ג סי' ע"ח דחביא ריצה דלעורך ליכא לב"ח משכח (עז ע"ב וקט ע"ב) ושם מיירי בחיתה וע"כ דס"ל דאפי' בחיתה יש לער בע"ח :

(ה) **בני** ב"מ (לא ע"ב) כתב דהא דלער בע"ח דאורייי' דוקא בלער גדול ולא בלער קטן ומביא ריצה מבילה (לז ע"ח) אותו ואת בנו שנפלו לבור דלא שריגן להעלותו חלא יעשה לו פרנסה במקומו . ובזה ניחא פסחים

(יח ע"כ) דמקצה מ"ם נכי חמן דנזר ר' יהודה שמא יכה לחכלו ומחי שנא נכי קרטף דלא נזר כיו"ט חמו קדור. ומקצה נימא בקרטף שחי משום הכי לא נזר דחי שביק ליה ולא עביד יהיה לצער בעלי חיים כמ"ש בגמ' שם ומשום לכ"ח לא נזרי'. תע"כ משום דלצער מועט היא ל"ש לכ"ח. וע' ט"ז קמח יו"ד סי' פ"ח ופ"כ שנחלק שם הגר"מ פיבל ז"ל שהיה דעתו דמכניסו לכיפה הוי לצער גדול מעיקור וט"כ תולק עליו וע' ת"ם יו"ד ס"ם ע"ד ושי"ח:

(ו) **ביד** לפרים יו"ד קע"ז מביא בשם שחילת יעבץ סי' ק"י בבעלי חיים שחוגם בני מלאכה לא שייך לצער בעלי חיים. ובם' חסידים מפורש להפוך בסי' מ"ד דמוכך לחזי חהול עובר על לאסור לצער בעלי חיים וכן נרלה מבכות יעקב חלק נ' סימן ע"ח שמביא רלזה מבכת (עז ע"כ) והח החם לא בני מלאכה ניהו:

אות ק. סוגיא מד

קנינים

(א) **אותא** בכמה דוכתי בש"ם דהכל יודעים ולומדים דמוכח שרולה להקנות מהני לפילו בלי שום קנין כלל. כ"כ רבב"ח ב"ק (קב ע"ב) ד"ה הא דמצ"ה לחמרי' שם כל המקדיש נכסיו כמי שהקנה להן בכתב לחתו וכניו מעיקרא ומ"מ רבב"ח רלזה מב"מ (לד ע"ח) נעשה כלומר לבחגנב ותרלה ותשלמני פרתי קטיה לך מעכשיו ומע"ז (סב ע"כ) בחטוי המקיפ כיון דלומרי' לחקופי קני ליה דיעד נניה (ורלזי רבב"ח מב"מ חמוה לי דמפורש שם דחי לחמר ליה לבחגנב ותרלה ותשלמני בחוך לנעבחה קטיה לך לא מהני חם עומדה בחגם משום דבעי קנין והא דקנה בחמר לו מעכשיו משום דמסיכת הפרה היה ע"ד כן וכ"כ בחב"ח שם בשם תי' שחין לדחות מפני זה מ"ש דחפי' בלא קנין קני משום בהחי הגלה. ועי' נס ריטב"ח ד"ה מחקיף דגרלה דעתו נדבר שצריך בו קנין מלפיל בהחי הגלה שחקנה לו כפל כמו חם היה קנין חלא בדב"ל שחין קנין נחפס בו לא לחמרי' בהחי הגלה):

ובן נדרים (מח ע"ח) ר' יהודה חומר כותב לנביח ח"ל לזכות ומי"ש בר"ן שקנה לף שלא זכה חדם בשבילו דיפה כח הנביח הרי דמועיל לף בלא קנין מנדו לו מלד שלותו וכן ניסין (יד ע"ח) בהיית הגלה דמשחניח ליה ממלוה יבנה למלוה חדשה נמר ומשעבד נפשיה במעמד שלשתן בלא קנין וכן שם (מט ע"כ) חע"ש דחי לית ליה נכסי ללוה לין מרב משחעבד מ"ח לנבי נרי' שיעבודי שעבד נפשיה וכן כ"כ (קמב ע"כ) מוכה לעובר לא קנה וה"ח משנחנו מפני שדעתו של חדם קדובה חלל נטו משמע לכחורה נ"כ כן (חבל טי"ם בחס"ז בשם חוס' הרח"ם דמכחן רחי' דבכל דשלב"ל מש"ה לא קנה דלא רלזה להקנות ולכן בנטו דרלזה להקנות קנה ונרלה מדכריו דחי לא מהני משום דחין הקנין נחפס בו לא לחפי' רולה להקנות לא מהני) וכן בב"ק (קמז ע"כ) רשחים החמרים להחנות רשחים הספנים להחנות וכו' וכ' במרדכי שם סי' קע"ו ובהג"ה מרדכי פ"ג דב"ב סימן חרס"ג בשם ר' משולם והג"ה מיי' פי"ב מנזלה לות י' בשם מהר"ם ומובח כ"י ת"ם קע"ז דמיירי בלא קנין ומשום בהיית הגלה דלייחי לחדדי ומביח רלזה מב"ב (קו ע"ב) לחין שחלקו בנורל לחמרי' בהחי הגלה דלייחי לחדדי נמרי ומקו וכן רלזה מב"מ (לד ע"ח) דעח ר' יוחנן מחנה ש"ח להיות כשואל בדברים בהיית הגלה דנפיק עלים קלא דחינש מהמנח הוא נמר ומשעבד נפשיה וכן הוא ב"ב (קנט ע"ב) בערב בהיית הגלה דמהימן ליה ומובח שיטה זו ברמ"ח ת"מ קע"ו ס"ג. וכן הוא בכתובות (קב ע"ב) בן בן הדברים הנקנים בחמירה בהיית הגלה דמחחמי לחדדי:

ובך זה היטב מפני שידוע לכל דכל בני חדם רולים בן ונמרו ומקנו. לכל פשיטא דחם יחמר חדם פרטי לחד הני רולה ליתן מחנה לו למכור בכל לות נפשי לא מהני בלי קנין. וזה נעשם מ"ם ש"ך ת"מ קל"ח סק"י על מ"ש רמ"ח חם החנו שיקנה במכות קנה וש"ך תולק דבדבר שיש קנין לפי' יחיד רולה לעשותו לקנין לא מהני ומביח רלזה מרי"ב"ח קדושין (כה ע"כ) דחם החנה שיקנה בדבר שיש קנין לא קנה והני כחלו החנה שיקנה בחמירה בעלמח:

ובנוב קמח ת"מ סי' כ"ז נחווכח עם חחנו הגאון מ' יוסף לחב"ק שוזא ז"ל בענין זה. דהמחבר ט"ב כהב דבדברים הנקנים בחמירה מש"ה נקנה מפני חקנת חכמים שחקנו כן ולא חלוי בדעתו כלל מפני שידעינן שרלה להקנות וחחנו חלק עליו דחנו חקנת חכמים הוא שנקנה בחמירה חלא לומר חכמים הוא שחכמיתו לחמדו דעתו מחמת דמחחנו לחדדי נמר ומקנה בחמירה בעלמא בקנין דעלמא וט"ז הביא לו הט"ב בסי' כ"ח לדעתי לא כן הוא ובודאי חקנת חכמים היא שאם לא כן מה בכך דנמר ומקנה בחמירה כיון שאין החמירה קנין מה מועיל נמירת דעתו הגע בעלמך שלחד נותן מחנה לחבהו כלי נלה שבביתו ולא נתנו לו ונם לא הקנה בחליפין רק בחמירה שלמר חפץ זה שבביתי לני נותן לך ולני נומר דעתי ורלוני שחקנהו מעתה שיהי' שלך בכל מקום שהוא הכי יעלה על הדעת שיקנה ומה בכך שהוא נומר בדעתו וכו' עיי"ש ובחניגא תו"מ סי' מ"ב. והנה מכל המקומות הנ"ל מוכח בדעת חחנו שהיכא שלמדי' לדעתו דרולה להקנות בלב שלם מהני לף בלי קנין. ומה שהקשה הט"ב לחנו שם יאמר חדם לני נתן לך בפם חפילה הכי יועיל בלי קנין לק"מ כמ"ש למעלה דמהני רק בדבר שכל בני חדם טהנין כן ורולים כך יש לנו לומדן דעת שרולה להקנות אבל ודאי בדבר שלין הסברת והדעת נוחנת שרולה להקנות ובלי דבריו לין לחנו יודעים לת רלונו רק ע"י שהוא בעלמו לומר שרולה ולית לומדנא ידוע לכל לא מהני ולית שנשה קנין בדבורו. ועי' חוס' בחובות (קב ע"ח) ד"ה לליכא שכחבו לפי' ר"ח דחייב לני לך מנה בשטר מיירי בלא הודאה חלא שכחב לו לשון זה ולף דמעלטלין לינש נקנים בשטר מהני הואיל ורטרח לכחוב שטר נמר ומשעבד נפשיה כמו בשטרי פסיקתא דהן הן הדברים הנקנין בחמירה וק' לדברי ט"ב דבשטרי פסיקתא מהני משום דחקנו חכמים כך ולא משום דעתו לין לומדו חוס' משם של חייב לני לך מנה בשטר דמהני הא הכא לא היה חקנת חכמים חט"כ דנם בשטרי פסיקתא מהני מלד דנמר בדעתו ויודעים חט שרולה וה"ה הכא. חלא שבחמנה שדברי חוס' לריכים עיון מה רלזה משטרי פסיקתא שבכל טהנים כן ולומדנא דמוכח וידוע לכל שרולה להקנות בחמירה. לחייב לני לך מנה בשטר בריך הוא לבדו יחיד בדבר ולין ידוע לכל. וכן קשה לי מ"ש חו'

אם רוצה מחזה מוטעת דהי קנין וכב"מ (מט ע"ח) מפורש דהיו קנין ואם נתנו לבן לוי אחר אין עליו תלת תרשומות:

וכן הוא בתוס' ערובין (פ ע"ח) ד"ה רב דלשמואל בחומין ת"ל לזכות דמשום מצוה נמר ומקני וכ"כ תוס' בכורות (יח ע"ב) ד"ה תקטיי דתפי' בלח קנין קנה דנמר ומשעבד נפשיה משום דמיחה ליה למשבד מלוה בממוניה ת"ל משום קנין. וכיוצא בו כתב רמ"ם קדושין פ"ח סי' כ' וב"ב פ"ח סי' מ"ו ושלין פ"ח סי' כ"ו דמשלול טבעת לחברו לקדש בו אשה שדעתו וכוונתו בתופן המועיל ואם לא יועיל בשלה יהיה במתנה ע"מ להחזיר וכיוצא בו כתב ס"ז ת"ח ת"ד סק"ו דמ"ה שלוחו מבטל דיוין שרוצה להפקיע ת"ע מלישבר חמן תמרי דנתן החמן במתנה לשלוחו כדי שיוכל לבטל:

(ב) **ב"מ** (מט ע"ח) ישרלל שתמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי רשאי לעשותו תרומה ומעשר על מקום אחר משום דשתרים ישרלל לא יעשו עולה וכו' וכן פסחים (לח ע"ח) מימרת דר' יוחנן במי שהבטיחוהו להוליאו מבית האסורים דשוחטים עליו את הפסח דאם היה חבוש בבית האסורים של ישרלל שוחטים עליו בפני עלמו כיון דהבטיחוהו מפיק ליה וסומכים על שתרית ישרלל בישבר דתורייתא ותמרי' דודאי לא יחזרו בהם. ולכאורה קשה הא סברת זו דשתרית ישרלל לא יעשו עולה היינו חזקה בפרות שלא יחזרו בהם ור' יוחנן הכא לשיטתו בב"מ (מט ע"ח) דברים יש בהם משום חסרון אמנה. והא חזקה לא תמרי' להבא כמ"ש הוס' קדושין (מה ע"ב) ד"ה בפירוש ולמה מותר עכשיו לשחוט את הפסח ע"י חזקה"א שאח"כ לא יחזרו ב"ד של ישרלל מהבטחתם ול"ל דחזקת כשרות שלינתי מחזקת איסורות ומהני אפי' להבא. ועי' ירושלמי שם מובא בתוס' פסחים שם ד"ה ל"ם דמ"ל דהבטיחוהו ישרלל שוחטים עליו את הפסח רק עם אחרים אבל לא בפ"ע דאין סומכים אחזקה זו דשתרים ישרלל ונראה דעשמו כיון דים עלה לשחוט עליו בשותפות עם אחרים וכ"ה דאיכא עלה אין סומכים אחזקת כשרות:

וקשה לי למה פליגי ר' נחמן ור' עקיבא בערובין (לא ע"ב לב ע"א) לר' מהני בישבר דתורייתא חזקה שלית שוכה שליחותו ופוסק רמב"ם בפ"ד מתרומות ה"ו דלא מהני חזקה זו בדתורייתא רק לחומרא. למה לא נימא שתרית ישרלל וכו' ומסחמא לית ליה לשחוט השלית בו כמו דתמרי' בפסחים (לא ע"א) דסומכים אחזקה זו בישבר דתורייתא. ולכאורה השבתי לומר דרמב"ם לשיטתו דפוסק בפ"ה מק"פ ה"ט כירושלמי שם דלא מהני ס' דשתרית ישרלל לשחוט עליו בפ"ע וחמה לח"מ למה פוסק דלא כש"ס בבלי ולפ"ז י"ל מפני שזה מחלוקת ר' נחמן ור' עקיבא בב"ב דלא מהני בדתורייתא אך קשה למה פוסק הרמב"ם פ"ז ממעשר ה"ח דישרלל שתמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי רשאי לעשותו תרומה ומעשר דהוה ג"כ רק מפני שתרית ישרלל לא יעשו עולה:

ונראה לתרן דבערובין (לב ע"א) מבית ר' עקיבא רהיה מעשר דרחוקים מותרים בחדש מחלות היום וע"כ דחזקה שלית שוכה שליחותו ודחי ר' נחמן דב"ד שתי שתיכם מחללים ומ"ה בפסחים דמיירי שיש בבית האסורים ע"פ כ"ד כמ"ש רש"י והם הבטיחוהו להוליאו מהני לב"ע בדתור' שתן מחללים לקיים הבטחתם:

ועוד נראה דבירושלמי פ"ב ממעשרות ה"ח מובא בתוס' ערובין (לח ע"ב) סד"ה כתן מחלק דאם השלית ההחיל והבטיח לחברו שיעשה כן כ"ע מודו דתמרי' שלית עושה שליחותו וכן פסק רמב"ם פ"ח ממעשר ה"ח ועי' מל"מ פ"ד מבכורות ה"ח בסוף הדבור שזה נדול. ות"ב י"ל דהא דלב"ג לא תמרי' שלית עושה שליחותו משום דהמשלח התחיל לבקש מן השלית לא תמרי' די"ל דנעשה לו לעשות רשע ולבו בל עמו ואח"ב לא יקיים הבטחתו ובפסחים (לא ע"ב) מיירי שב"ד פתחו לו בהבטחה ומ"ה לב"ע תמרי' שבודאי יקיימו ויוליאוהו. וי"ל נ"ב דירושלמי בפסחים שם היט חולק על הבבלי אלא דירושלמי מייירי כשב"ד לא היו המתחילים בהבטחתם אלא שנתרצו ע"י הפלרת הנאסר:

ובמחנה אפרים ס' שלוחים סי' כ"ח מתרן קושית זו שהיכא שחלוי רק בו ולא בלחר כגון בבית האסורים שתים אחר זולתם היט יכול להוליאהו וכן ב"מ ישרלל שתמר לבן לוי כור מעשר ים לך בידי דאין לחר יכול ליתן לו את הכור מעשר אלא בעליו או סומכים שתרית ישרלל לא יעשו עולה דנמר בלבו שתם לא יעשה הוא לא ימלא לחר לעשות משי"כ במחלוקת ר' נחמן ור' עקיבא בערובין דיודע השלית דהבעה"ב יוכל בעלמו לחרוש או יכול לעשותו ע"י לחר לכך לא שייך שתרית ישרלל דאין השלית חושב לעשותו דסבור לא ממיך עליה המשלח ומחיתם לעשותו ודבריו דפ"ח. לך קשה לי לדבריו מה מקשה בערובין שם מישבר חדש דהרחוקים מותרים מחלות וקני יולדות וזבות דמביאות מעות וטהרות בשופר וטובלות ואוכלות בקדשים מכלל דחזקה שלית עושה שליחותו הא החם לי לחשבר לעשות הפעולה הזאת ע"י לחר ואי"כ נם ר"ל מודה דסמכינן אשתרית ישרלל לא יעשו עולה ול"ע:

והנה קשה בקדושין (מה ע"ב) בהוה דאמר לקריבני והיא אמרה לקריבה וכו' אחת קריבי בתינרת וקדשה אמר אחד אחיי שתרית ישרלל לא יעשו עולה ורבא אולא ע"ז דלא סמכי' אשתרית ישרלל אלא משום דין אחד מזרע בשוזה ומפסידה ואמוה וכי אולא רבא על דין ב"מ (מט ע"א) בתרומה ומעשר ובפסחים לטעין קרבן פסח דסמכינן אשתרית ישרלל. ורציתי במחנה אפרים שם אב' לתרן אליבא דירושלמי הל"ל דהכא שתמי כיון שהבטיל לא היה המחחיל לקדש אח בתו לקרוב של אשתו אלא שנהרלה ע"י הפלרתה מש"ה ל"א שתרית ישרלל וכו' ושוב רציתי בשו"ת מי' אישות סי' נ' שכתב דהאם שתמי כיון דמעיקרא רלה לקדשה לקריבו אע"פ שלבסוף נתרלה לקרובה תמרי' שע"י הדחק אמר כן כמ"ש אם כפתי' ואמר תהוי לקריבך ות"ל דאין לחוש שמא לא יעשה לה מבל בכל דוכתי מודה רבא דסמכי' אשתרית ישרלל לא יעשו עולה:

ואפשר לתרן עפ מ"ש תוס' ערובין (לב ע"א) ד"ה ר' שעם דלא תמרי' חזקה שלית עושה שליחותו רק אם המשלח יכול לבוא לידי טברה לכן בפסחים שב"ד יודעים ע"י הבטחתם להוליאו מבית האסורים שוחטים עליו ויכול לבא הפסח לידי פסול אם לא יקיימו את הבטחתם וכן בב"מ כיון שאמר לו כור מעשר ים לך בידי סותך עליו לעניין תרומת מעשר מ"ה תמרי' שתרית ישרלל וכו' אבל הכא בקדושין כמה שהסכים להב"ח את בתו לקריבה עוד לא נגמר שום ענין ושוב לא יוכל לבא לידי טברה דמחוסר שוד מעשה קבלת כסף הקדושין י"ל שחוסר בו:

או י"ל כיון שחלוי נם בקריבה לקדשה ואין הדבר תלוי' בהחב לבדו ושמא לא ירלה לח"כ הקרוב לקדשה לא

אמרי' לרבה שחרית ישרחל לה יעשו עולה ומסחמא לה יחזור בו כיון דעוד לה נגמר ע"י הבטחתו וחלוי ביד אחר. וכזה ניחה דחנם' קדושין (נג ע"ח) ד"ה והלכחה מביחים בשם ר"ת אם נחרלה האב לומר פלונית בחי לחקדש לך וחח"כ קידש אחת מבטחיו שאם רש לומר לחדעחת דדיבור הרחשון שמיך דשחרית ישרחל וכו' חע"נ דרבה ס"ל בקדושין לה אמרינן שחרית ישרחל וכו' חע"כ כחילוק זה ומש"ה הכא דחלוי בו וכבר נגמר הדבר אמרי' נס לרבה ס' שחרית ישרחל וכו'.

(ומי' חומים קי"ב סק"נ ונה"מ סק"ח):

(נ) **בב"מ** (מט ע"ח) חיחא ישרחל שחמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי חם נחטו לאחר חין לו

פליו חלא חרשומות דשחרית ישרחל לה יעשו עולה מהני למיגן זה דאסור לחזור בו אבל חיט שאה קנין ויכול לחזור בו דאף שבגמ' אמרי' דלא מלי הדר בי' ע"כ הכוונה דאסור לחזור בו. והאם"ח שם כחב דמיירי במכירי כהונה כמ"ש בנימין (ל ע"ח) מחני' המולה מעות אח הכהן ואח הלוי ואח העני להיות מפרישם עליהם מחלקם מפרישם עליהם ומוקי רב במכירי כהונה ולוי'. ודברי האם"ח מוכרחים דאי נימא דם' דשחרית ישרחל וכו' לאחד מהני להיות סומך עליו להפרישם ע"כ קאה הא דין מחני' דנימין הנ"ל הוא ממש דין זה דישרחל שחמר לבן לוי וכו' ולמה בנימין על ק' הגמ' והא לא אחי לידי' חי' נ' חופנים במכירי כהונה לו במוכה ע"י אחרים לו דשמו שחיט זוכה כוזכה ולא מצני דמהני מסום שחרית ישרחל חע"כ דשחרית ישרחל לבד לא מהני ואף דיל דרב דמחרן בנימין במכירי כהונה חיל לשיטחו בב"מ דס"ל דברים אין בהם מסום חסרון אמנה אפי' במחנה מועמת ולכן לא יכול לחרן מסום שחרית ישרחל וכו' מ"מ קאה חיוק לאוקי מ"ם לא מחרלי כן. ונס שי' ירושלמי נימין דנורם ר' יוחנן אמר במכירי כהונה והוא הא ס"ל דברים יש בהם מסום חסרון אמנה וע"כ דשחרית ישרחל לבד לא מהני:

ולכאורה קאה על האם"ח ח"כ מה רחי' דמחנה מועמת אסור לחזור בו מישרחל שחמר לבן לוי כור מעשר וכו' הא שח"ה מסום דמיירי במכירי כהונה לכן יכול למשיחה חרומה ומעשר. ול"ל דחע"נ דמיירי במכירי כהונה מ"מ הא אם ירצה יוכל לחזור בו ודוקא במחני' נימין דהוא בעלמו הבעל דבר הנחן למכיריו מהני ס' מכירי כהונה להיות יכול להפרישם דהא הוא חיט חוזר בו משח"כ בב"מ אף דמיירי במכירי כהונה מ"מ שמא יחזור בו ולמה יוכל בן לוי למשוך ע"י ולמשיחו חרומה ומעשר חע"כ מסום דמחנה מועמת אסור לחזור בו:

והנה דעת רש"י נימין (ל ע"ח) ד"ה במכירי דמכירי כהונה הי קנין דאסחי שחר כהנים דעתם והוו כמחי לידיהם וכן דעת האם"ו כ"ב (קכב ע"ב) בשם עליות ר' יונה אבל ע' חוס' כ"ב שם ד"ה הכא דנס מכירי כהונה חיט קנין רק דאסור למוזר בו מסום שחרית ישרחל דהוי מחנה מועמת. ולדעת חוס' קאה למה בנימין הולרך לחוקמי במכירי כהונה הא אפי' בלא מכירי כהונה שייך שחרית ישרחל וכו' כיון שהלוה אותם ע"מ להפרים עליהם ולא גרע מישרחל שחמר לבן לוי וכו' וחולי בנימין כיון שחיט טחן להם החבואה רק שאחרת חלטו ונמרע מה מחובו לו שייך לומר שחרית ישרחל וכו' דהא לא מיכר כלל קיום דיבורו ולהכי חוקי במכירי כהונה:

ולמ"ש ס' ב"ב הנ"ל דמכירי כהונה מהני רק מסום דהוי כמחנה מועמת ואסור לחזור בו קאה דהא

רב ס"ל בב"מ דאין בדברים חסרון אמנה והיינו דב בנימין במכירי כהונה מה מהני לדידי' מכירי כהונה הא הוי רק הבטחת דברים בעלמא. ונ"ל דמי' חוס' כרמב"ן במלחמות ב"מ (מט ע"ח) דרב מודה במחנה מועמת שים חסרון אמנה ופלינ רק בחרי תרעי דאף מותר לחזור בו ומפרש כן דברי הירושלמי שהביא הרי"ף שם בשם רב שי"ב:

וקשה לי לפי מה דקי"ל דאמרי' הואיל ואי בעי מיחסל דידי' הוא וכמ"ש רי"ף פסחים (מו ע"ב) ורמב"ם פ"נ מיו"ט ה"ט ח"כ למה בנימין (ל ע"ח) וב"מ (מט ע"ח) יכול לעשותו תרומה ומעשר על מקום אחר נימא הואיל ואי בעי מחזר בו דידי' הוא. ובזה נדחה רחי' קלה"ח סי' ר"ד סק"נ שהביא מרח"ם נדרים ל"ד בשם הר"ח מתין דהיכא דאי לפניו ככר של הפקר ואין אדם סמוך לו אלא הוא שיכול לזכות בו יכול להקדישו כיון דבידו לזכות בו ר"נ בישרחל שאמר לבן לוי כיון שהבטיחו ואסור לחזור בו הו"ל כבידו לזכות בו ובידו מהני להרומות ומעשרות. וז"ל דבשלמא בככר של הפקר שפיר אמרי' בידו לזכות דאין מי שיעכב עליו מלזכות בה לכן יכול להקדישו אבל הכא בבן לוי דאלי בבעה"ב שמא יחזור בו אמרי' הואיל ואי בעי מחזר בו וכ' לאתרן דנימין הואיל ואי בעי מיחסל הוא מסוג ג' שם נוכס לממון כאמון דמי דעתה הא לא שאל עליו אלא הואיל וא"ב מיחסל הוי נוכס לממון ודידי' הוא דנוכס כאמון דמי כמ"ש בפסחים (ה ע"ב) דאפי' למ"ד נוכס לממון לאו כאמון דמי מ"מ באמן מודה דאפי' נוכס לאסור דכ' לא ימנה ומש"ה דוקא באמן אמרי' הואיל וא"ב מיחסל דידי' הוא ולא בעלמא:

(ד) **ואף** מליט ב"ב (פח ע"ח) הלוקח ירק מן השוק וכו' גמר בלבו לקנותו קנה ונתחייב במעשר ומקשה אמו מסום דגמר בלבו לקנות קנה ואי' הכא בירה שמים עסקינן וכ' רשב"ם והום' ואם"ו דבירה שמים הוי קנין גמור אם גמר בלבו לקנות וק' מאד דבב"מ (מט ע"ח) אמרי' דשחרית ישרחל חיט קנין כלל רק דאסור לחזור בו וגם הא בכל דוכתי מבואר דאין חילוק בין אדם פשוט לירה שמים ואפי' בי"ם חיט קנין כמ"ש ב"מ (מח ע"ב) ר' מייא בר יוסף יהבי לי' זוזא אחילתא ומ"מ קבל עליו רק מי שפרע ולא אמרי' דודאי י"ב והי"ת כמותו לא יחזור בו וסמכי דעתן של הקונים וכן שם (מט ע"ח) ר' כהנא יהבי לי' זוזי לאכיתנא ומ"מ חזר בו וכן עי' רש"י שם ד"ה בדידי בהוא גוונא מרבנן דלא מצני בדיבורי דאמר אלא הי' חוזר בו ועי"ש דמשמע רק ממדת חסידות ולא מן הדין:

ובאמת שלולא פי' רבותינו ז"ל הייט תומרים דגם הכא בלוקח ירק חיט קנין למעין ממון רק למה שטנע למעין מעשר לריך לעשר מסום דלמעשר לא בעי' קנין נמור כמ"ש יהושלמי פ"ג דמעשר ה"ח דמים טובלים וכ"פ רמב"ם פ"ה ממעשר ה"ח דלקבילות מעשר נס דמים סגי. ומ"מ אפי' לפירוש הרחשונים ז"ל דהיכא דנע"מ רק לריני קנין לבד לא מהני אף שהוא ירא שמים רק התם כיון שמוטל למעין מעשר מהני נס לקנין שחיט יכול לחזור בו וכמ"ש בסוכה (ו ע"ח) מעו דהוי דופן לסוכה הוי דופן לעצמה:

ולא קאה מכל הני דוכתי שהבחתי לעיל לות ת' דאם ידעי' שרוצה להקנות הוי קנין אף בדיבורו לבד ולמה לא נימא נס בשחרית ישרחל וכו' דמסום זה שאסור לחזור בו נמר ומקנה ויהיה קנין. דנראה לחלק דוקא כמה שים תומדנא דמוכח מלד עלם הטעין שרוצה להקנות זה מהני לקנין משח"כ בכל דוכתי דשחרית ישרחל וכו' דאין לנו תומדנא מלד עלם

הענין שדעתו להקנות הלא מפני דכורו והכניתתו שהכניסה עתה. תמרי שאין ההכנסה מועילה הלא לענין איסור שתשור לחזור בו ולא לעשות קנין ע"ז דהל"ך יתבטלו כל הקנינים דתמיד שייך ס' זו דהתירא ישראל וכו' וכיון שהתורה נתנה לנו קנינים לכל דבר ודבר כראוי לו ע"כ דם' שתירא ישראל וכו' לא מהני לקנין גמור:

סוגיא מה

קטן שהגדיל

(א) **קטן** שהגדיל פטור על כל עבירות שעשה בקטנו. בין עבירות שבין אדם למקום בין כמה שעבר בין אדם לחבירו דמעשה קטן תינו כלום כמ"ש מתני' ב"ק (פו ע"ח) תנ"ו פניתן רעה הן שחבלו בחתרים פטורים ושמוך לה תן דין תשה ועבד שרק מכשיו פטורים ואם תח"כ יהיה להם ממון חייבים מזה מוכח דתם"ז פטורים לעולם כמ"ש כ"י תמ"מ סי' תכ"ד וש"ת מהר"ם מפדווחה סי' נ':

וברמב"ם פ"ח מנגנה ה"ח כתב קטן שגנב פטור מכפל ואם אבדו פטור אפי' הגדיל. ולכאורה קשה למה הניח רמב"ם דין זה עוד הפעם בנגנה כיון שכבר הניח פ"ד מחובל ומזיק ה"כ דין מתני' ב"ק דפטור על חבלה. וגרשה דכד"ת דרק אם הזיק בקטנותו פטור משום דלא נהנה אבל אם לקח ממון חברו ונהנה ממנו חייב כשהגדיל קמ"ל דגם בנגנה פטור אם אין הנגנה בעין דמדכתב בתם לא נגרשה אפי' אבל הנגנה ונהנה ממנה פטור. ודבר זה מפורש בגמרא דאין חילוק בין הזיק ממון בין נהנה לעולם פטורים. עי' ב"ק (קיב ע"ח) שפריך על מ"ם האוחל ומחכיל בניו פטורים לשלם הניח לפניהם ואכלום בין גדולים בין קטנים חייבים קטנים מי מחייבי לא יהא הלא דאזיק חזוק ולא מחלק דאכילה שאני כיון שנהנו חייבים לשלם אע"כ דהין חילוק וכ"כ ש"ת רשב"א מובא ב"י ריד ק"ם דאף שאכלו יתומים קטנים את ברבית פטורים דאכילה קטנים לאו כלום הוא. והא דכתב הרמב"ם פ"ה מטוען הי"ח דאם לוה בקטנו חייב לשלם משום שים לו הגלה אין הטעם דמשום שנהנה מהמעות חייב לשלם הלא כמ"ש ב"מ דמ"ה חייב דטובת הקטן והגלתו היא זו שיתקיימו מעשיו כדי שילוהו אם ילטרך אבל אם אין לו תועלת בזה כגון בנגנה אע"פ שנהנה פטור. ועי' סמ"ע סי' רל"ה סס"ו דאפי' קטן שלא הגיע לעונת הפעוטות חייב אם לוה על מזונות וס"ל סק"ז חולק דאם הוא פחות משנת הפעוטות אפי' לוה למזונות עטור:

וכל זה אם מה שלקח כבר ניטו בשלם אז פטור אבל אם הדבר בעין חייב הקטן להחזירו כמ"ש ב"ק (קיב ע"ח) הניח לפניהם ועדיין לא אכלו בין גדולים בין קטנים חייבים וכמ"ש רמב"ם פ"ח מגנבה ה"ח הלא ברבית היא מחלוקת. דעת רשב"א מובא ב"י יו"ד ק"ם דאף שאם הלוו יתומים קטנים ברבית ואכלו פטורים מ"מ מה שעודנו קיים מוציאים מהם ככל גנבה וגזלה אבל הריב"ם סי' תס"ה כתב דאפי' מה שקיים אין מוציאין מהם דהא ברבית קלוקה יולאה בדיינים לא שב"ד יוכלין לנכסי מלוה דליכא שיעבוד נכסים אלא מ"מ דוחי אחיך עמך וא"כ ניחמי דלאו בני מיעבד מלוה ניהו אין כופים אותם להחזיר הרבית ועי' מל"מ פ"ד ממלוה הי"ד ד"ה אפטרופוס בתריכות מעניין זה:

וכל זה אם הזיק הקטן עלמו פטור לשלם אפי' הגדיל אבל שורו שהזיק חייב אפטרופוס לשלם ואזר ונפרע מן הקטן לכשהגדיל כמ"ש מתני' ב"ק (לט ע"ח) שור של חש"ו שנגח ב"ד מעמידים אפטרופוס ומשוין ליה מועד לשלם מן העליה אע"פ שק"ו הוא הם עלמם פטורים ממונם שהזיק לא כ"ם לך הטעם מפני תקון העולם שלא יהיה שורם הזיקו וכמ"ש תום' ורא"ם שם ועי' כ"י שכתב כיון דאפשר לאפטרופוס למיקם בנעירותא דשור מב"ה חייב אבל אם הם עלמם הזיקו פטור אאפטרופוס דאי אפשר לו למיקם בנעירותא דידהו ואם יגנבה משלהם יכלה ממון יתומים. ועי' הג"ה אשרי ב"ק פ"ח סי' ב' שהביא רלזה מכאן דאם שור של קטן שהזיק חייב הוא עלמו לא כ"ם שחייב כשהגדיל וכן הקשה בס"ג ב"מ פ"ג מה בין היזק עלמם דפטורי. להזיק שורם דחייבים ולק"מ כמ"ש תו' ורא"ם וכ"י לחלק:

וכל זה מן הדין לכל ממדת חסידות חייב לשלם כשהגדיל נם על הזיקות שהזיק בקטנותו כמ"ש ב"ק (לח ע"ב) היה עובדת וכפי' רפרם לר' אבי ואגבי בי' כי כשורת לעלמא וכתב רש"י דר' אבי ארק שטר חברו בילדותו ואכפיה רפרם לשלם וכוונת רש"י רק ממדת חסידות כמ"ש ט"ז תו"מ סמ"ג סק"ב (ועי' רש"י כתובות (פו ע"ח) שפי' פי' אחר ועי' שו"ת מהר"ם מפדווחה סי' נ' וט"ז תו"מ סמ"ט סק"נ שכתבו בכוונת רש"י שארק בילדותו הייט שהי' עוד קל בשלש לכל כבר היה גדול וכר חיובא וכמו שמלינו רבי שניה לו בילדותך ורלונן אמר על יוסף הילד לינטו אע"פ שהיה גדול בן י"ז שנה) וכ"כ ספר חסידים תרל"ב מובא במג"א ס"ם סמ"נ דכל מה שגנב בילדותו לריך לשלם כשהגדיל ומבית ריהיה מיאבי' המלך שישלם כל מה שדן שלא כדין בקטנותו ונראה כוונת כ' חסידים רק ממדת חסידות. וכ"כ תרומת הדשן מובא רמ"א תו"ח ס"ם סמ"נ דכל שברות שעבר בקטנו טוב שיקבל על עלמו ליזה דבר להשובה:

ולבאורה חשבתי להביא ריהיה לשיטה זו מימות (כב ע"ח) גר שמתגייר בקטן שטולד דמי למה לריך שיהיה כטולד עכשיו היה יכול לומר דמי שעבר בניותו הוי בקטן שעבר עברה ועתה הגדיל שפטור אע"ב דקטן שעבר לריך כפרה כשהגדיל. אך דבכי ס' חסידים לא יסתייעו מזה כי דעתו ס' תרל"ח דאף גר שמתגייר לריך כפרה על מה שעשה בניותו ומשלם מה שלריך לשלם אף שהוא בקטן שטולד. ועי' בהדרין (נה ע"ב) דשברת קטנים הוי תקלה ואיסור והא דפטורים מפני דרחמנא חס עליהם:

ובהג"ה אשרי ב"ק פ"ח סי' ט' מת"ז דעתו דקטן חייב כשהגדיל והיא דעת יחיד ולא קי"ל כן. ועי' תום' קדושין (י ע"ח) ד"ה ומקבל שנסחפקו אם יכול האב לקבל נט לבתו קטנה משנשאת והביאו ראיה מירושלמי פ"ח תרומות ה"ח האשה שהיתה אוכלת בתרומה ובאו ואמרו לה מת בעלך או גירשך ר"ח מחייב קרן ותומס ומק' גירשך מי מת בעלך ואמרו לה גירשך כמשנה ראשונה אוכלת בתרומה ואפי' לא ידעה ומשני כמשנה ראשונה אוכלת בתרומה ואפי' קיבל את גיטה ר"ח אומר אפי' תימא כמשנה אחרונה היפתר שעשתה שליח לקבלה והי' לו להביאו בי' ימים ומלא סום כן והביאו בה' ימים ולמה לא מוקי בשנשאת כשהיא קטנה ואביה

והביה קיבל ניטה וע"כ דכשנשחת ת"י לקבל את ניטה וכתב במרחה הפנים דמוכח דחוס' ס"ל כהג"ה לעני דקטן חייב לשלם כשהגדיל דלא"כ מה ריהיה מכחן את מתני' לענין קטן וחומש ול"ב לא מני לאוקמה כשהיה עכשיו בשעת הכילה קטנה דהרי אין כאן תשלומין כלל אע"ב דאף שעכשיו קטנה והביה מקבל את ניטה מ"מ חייבת לשלם משהגדל ופשיר היה יכול להוקמי כן מי לאו דאין רשות להביה לקבל את ניטה משנשחת עכ"ד. ולא נרחה לומר כן דחוס' ס"ל דלא כהלכתא. ופשוט מיירי שאכלה כשהיה גדולה והביה קיבל ניטה בקטנותה ולא ידעה עד שנעשית גדולה וכמ"ש מהרי"ם בחידושיו שם וכמו שמביא מרחה"פ שהקשה לו כן הט"ב ומה שהשיב לו שדוחק לאוקמי כן עי' מהרי"ם שם פי' מספיק ע"ז:

אות ר. סוגיא מ

רופאים

(א) **במקום** חשש סכנה אפי' רופא עכו"ם נאמן להתיר ליסור דאורייתא לחולה. כמ"ש מתני' יומא (פג ע"ח) חולה מאכילין ליתו על פי בקיאים וכגמ' שם (פג ע"ח) רופא אומר צריך שומעין לרופא. מדכתב סתם ולא נזכר מפורש דבעי' דוקא רופא ישראל מוכח אפי' רופא עכו"ם נאמן וכ"כ כ"י ור"ת הרי"ח מטם מהרי"ק דמעשים בכל יום שסומכים בחולה ביוה"כ ברופא עכו"ם (ועי"ש שמביא ריה מגדה (כג ע"ב) שסמכו חכמים ברופאים וקשה דילמא מיירי שם ברופאים ישראל ומנלן דעכו"ם נאמן) וכ"כ בש"ע שם ס"ח ועי' מג"ח סק"ח בשם ריב"ח דעכו"ם נאמן להתיר אפי' להכחים את ישראל. ועי' יו"ד קי"ה ס"ג בהג"ה דלריך שתהיה הרפואה ידועה ע"פ תומחה ועי' רמ"א ור"ת סכ"ת ס"י דאע"פ שעכו"ם נאמן מ"מ לריך שיהיה רופא ולא סתם עכו"ם. ובהפלחת ישראל יומח פ"ח אות כ"ו מפקפק על נאמנות הרופאים בזה"ז (ועי"ש בהלכתא גבירתא שם דאפי' רופא"ם ישראל) מטום דשכיח להימוקי"ו בעיניים הטוענים לדת:

אלא שמיטת רש"י יומא (פד ע"ב) ד"ה ע"פ נשים ודעה זו ל"ע מאד. וגפלחתי על מהלית השקל תרי"ח סק"ח שכתב דמ"ש מג"ח שם בשם ריב"ח דעכו"ם נאמן אפי' להכחים את ישראל הוא ע"פ ול"ל בשם רש"י. והלא דעת רש"י להיפוך דאין עכו"ם נאמן כלל לבדו אלא שמצטרף עם ישראל אחר כמ"ש שם בפי' אבל מלטרפים לדעת אחרת. דאם שנים אומרים לריך ואלשה אומרים אין לריך ואשה או כותי אומרים לריך הוי פלגא ופלגא:

(ב) **והם** ברפואה שהיא על פי דרך הטבע אז סומכים על הרופא אבל ברפואה שהיא רק ע"פ סגולה היא מחלוקת במשנה יומא (פג ע"ח) מי שנשכו כלב שומה אין מאכילין אותו מאור הכבד אלו ור' מחיא בן תרש מחיר וכ' רמב"ם בפי' המשניות שטעם המחלוקת כי לאילת חגר הכבד למי שנשכו כלב שומה היא מועיל אלא בדרך סגולה וחכמים סוברים דאין עוברים על המלות אלא ברפואה בדרך הטבע כלבד אבל להתרפאות באיסורים בדברים שאם מרפאים רק בסגולה אסור ור' מחיא מחיר. ומי' רש"י שפי' אחר דחכמים אומרים דאע"פ שטובים הרופאים ברפואה זו אינה רפואה גמורה להחיר לו איסור על כך ור' מחיא ס"ל דרפואה גמורה היא. וקשה לי הרי אפי' ספק לנו בזה הסכנה עלמה דוחה איסור מכ"ש הכא שהסכנה ודאית שנשכו כלב שוטה אלא שספק אם רפואה זאת מועילה למה לא נחיר לו לרפאותו מספק אפי' ע"י איסור:

ובברכי יוסף או"ח סי' ג"א סק"ז כתב דלמ"ן ובש"ך חולקים ומחיירים איסור אפי' ברפואה שע"י סגולה. ועי' בספרו חיים שאל ח"ב סי' ל"ח אות פ"א

בשופט

שעשה כידו ולמרלה עיניו יפסוק וכן תוס הטעם ד"ל שיהיו כרור כל כך ושכיח בו טעות דיהיו מרגיש עתה בפיו הטעם. ועי' שו"ת מים חיים יו"ד סי' ה' שמתרץ שהני החם בקפילה ד"ס כ"כ דלא מרע לומטחי' דהיו חלה לחיירה בעלמא משום הכי אין סומכים עליו מה שהיו כיכא שעשה מעשה היו מקלקל:

(ה) **ורופא** ישראל מה נחמטתו. הגה ממחני' בכורות (כח ע"ב) שהחירו חם ניטל החם ע"י עדות תודום הרופא שאין פרה ותזירה יולחה מחלכסנדריה של מלרים שאין חוחכים החם שלא כדי שלא חלד ועי' רש"י סנהדרין (נג ע"ח) שמיקר ההיחר היה מפני עדותו. אין רחיה דסומכים על רופא דהחם לא החירו מפני לומדן דעתו התלוי בחכמת הרפואה חלא מפני עדותו שהעיד שרחה שהפרה חייחה י"ב חודש ומזה רחיה שהיא טריפה ודבר זה הוא ככל עדות שבעולם שע"ח נחמן בחיסורים. וכן בירו' שבת פ"ו ה"ב וקי"ל כן בחו"ח סי' ע"ח סכ"ו נחמן רופא לומר דהקמיע הוא מומחה. גם כן אין זה מהלכות נחמטת הרופחים חלא כנחמנות כל ה' וה' מישרחל דפשיטא דנחמן להעיד על מעשה שהיה שרפא בקמיע זו חיזה פעמים ובשגם דשם הוי רק חיסור דרבנן כמ"ש שבת (ס ע"ח) לא יצא בקמיע בומן שהיו מן המומחה ואם יצא היו חייב חטחת דדרך מלכוש הוא ואולי לפי' רופא נכרי נחמן בזה כיון שדרך העולם להחמיו ולסמוך עליו הוי מלכוש ולא משא ודרך המולם לנחת במלכוש כזה:

אך בגדה (כג ע"ב) חר"ח בר' לדוק שני מעשים העלה חבא מעכמין ליבנה מעשה בחשה לחת, שהיתה מפלת כמין קליפות חדומות וכתו ושחלו חף חבא וחבא שחל לחכמים וחכמים שחלו לרופחים וח"ל חשה זו מכה יש לה בחוך מעי' תטיל למים חם נמותו חמחה ושוב מעשה בחשה שהיתה מפלת כמין שערות חדומות וכחה ושחלה חת חבא וכו' וחכמים לרופחים וחמרו להם שומח יש לה בחוך מעי' שממנה מפלת כמין שערות חדומות חטיל למים וכו' הרי בשני מעשים חלו שסמכו חרופחים בחיסור דחורייחת. דלולא דכרי הרופחים היו חכמים מטמחים לפי' לא נמותו דדם מטמח לפי' יבש ולא לחרי' דכרי' בפני עלמה היח כמו שהקשה בגמ' מי הכי לפי' לא נמותו נמי ומשני דהרופחים לחמרו דחם לא נמותו כרי' בפני עלמה היח. הרי דהרופחים הקילו בדבר דחם לא נמותו טהורה וסמכו עליהם:

ושברתי ורחה דמהר"ם לובלין ז"ל סי' ק"ח וחכם בבי מ"ז חולקים בפירוש דכרי הסוגיח. דעת מהר"ם דהרופחים לחמרו סחם דמכה יש לה ולא הלריכו להטיל למים כלל חלא שהחכמים לא החמיטם רק ע"י כחינה דהטלה למים וכל זה בקליפות חבל בדם נמור חם הרופחים חומרים שמכה יש לה במקור נחמנים בלי בדיקה. ודעת החכ"ל שהרופחים לחמרו שים לה רפיון במקורה שמוליח דם שאין מבושל כל נרכו וגם לדבריהם עמחה ועי"ש שמקשה על מהר"ם לובלין חדח למה יגרע קליפות שהחכמים לא סמכו חרופחים עד שבדקו ובדם נמור נחמנים ואין לחחה מלריכה לבדיקה. ועי"ש להשיב דחע"ם שהרופח נחמן מ"מ כל היכי דחיכח לבדוקי מבדקינן ומש"ה בקליפות שיטולים לבדוק הולרכו לבדר. ומה שקשה עליו שלפי דבריו לא סמכו כלל חרופחים דהקליפות בחות מן המכה חלא הבדיקה היח המבדרת. חם נמותו חף לדכרי הרופחים טמחה ואם לא נמותו חף בלי מכה טהורה היח שכרי' בפני עלמה הן ולמה הזוכרו דכרי הרופחים כלל לבטלה שבדיקת הפוערים לא מהלכות רופחים היח חלא מדעת חכמים. וע"ל שלולח דכרי הרופחים לפי' לא נמותו טמחה דדילמח הוח דם יבש שיטו נמות לעולם וע"ז סמכו חרופחים בלירוף הכחינה שלא נמותו דכרי' בפני עלמה הן. ולולח הרופחים סמכה לא שומח יש לה היינו חומרים דכרי' בפני עלמה הן. ועי' בחוספחח דעדה פ"ד שלא הוזכר בדיקת נמותו בכגמ'. ומזה רחיה לפי' מהר"ם שבחינת נמותו חינה מדכרי הרופחים חלא חכמים קחמרו לה:

וסוף סוף בין לפי' מהר"ם בין לפי' חכ"ל. רחיה מכחן דסומכים חרופחים בחיכור דחורייחת דחפילו לדעת חכ"ל לולח דכרי הרופחים לפי' לא נמותו היחה טמחה ועל הרופחים סמכו דחי לא נמות טהורה. ולמהר"ם נחמנים הרופחים בדם נמור וזולחי בקליפות דלריך בדיקה משום דחיכח לבדוקי. ועי' ברח"ש שם דמפרש דעובדות הרופחים הם לרחיה דכריה בפני עלמה היח ולפי' בגמרח מי חיכח כה"ג שיהיה כריה בפני עלמה ומשני חין כי הח דחניח וכו' וזה רחיה דכריה בפ"ע. ודכרי הרח"ש יוכנו לפי' מהר"ם לובלין שזה שמטלח קליפות חו שערות זה חוי כרי' בפ"ע חם לא נמותו. חבל לחכ"ל דזה שמפלח קליפות ושערות חיטו כריה בפ"ע שחש"ס שמכה יש לה היח טמחה לפי' לדכרי הרופחים חלא עיקר החיחר חי לא נמותו דחו הוא כרי' בפ"ע חם כן העיקר חסר מן הספר ולחיטו נזכר כלל דכרי' בפ"ע דמה חולמח מעשה הרופחים ממהני' (כח ע"ח) דחני ג"כ המפלח כמין קליפה כמין שערה וכו' חטיל למים חם נמותו טמחה:

ואולי לדעת חכם שבי ל"ל דכחמח קשה דפשיט ליה דדם יבש טמח ממחני' דחטיל למים חם נמותו טמחה ומקשה חי הכי לפי' לא נמותו נמי וחמוה מה חלי זה בזה הח נפ- בלח"ה קשה מה טעם דחם לא נמותו טהורה. ול"ל כמ"ש ריטב"ח דלפ"ד דדם יבש חינו מטמח ול"ל כשיולחו מן המקור לפרוחדור למים היו לכן חם נמות טמחה שמזה רחיה שגם מהחלה היה לה חלא חי חמרת דדם לפי' יבש טמח מה לי נמותו מה לי לא נמותו ועי"ז הניח רחיה מרופחים דדם יבש טמח דחע"פ שחמרו הרופחים דמכה יש לה ומחחלה היו קליפות ולא דם לא מ"מ חם נמותו טמחה ומפורש דדם יבש טמח ורק ע"ז עיקר הרחיה וממילח כיון דדם יבש טמח ע"כ דהח דלא נמות טהור משום דכרי' בפני עלמה הן. חך לפ"ז לא יחייבב הלשון ומי חיכח כה"ג דקחי על כרי' בפני עלמה ולא על דם יבש טמח. וע"ל שחכ"ל דעתו כפי' רש"י שחינו מפרש ומי חיכח כה"ג על כרי' בפ"ע חלא קחי לרחי' שקרה כוחח שחהח מפלח קליפות ושערות:

ובן עי' סנהדרין (עח ע"ח) המכה חת חבדו בין בחנן בין בחנרוף וחמדוהו למיחה וגמ' חם כמה שניני חומד שע"כ היה נהרג הרולח וכן רמב"ם פ"ג מדולח ה"ג ומשערין כח החורג וכח הנהרג חם הוח גדול חו קטן חו חזק חו חלש וכו' בנחמר חשר יומח בה מיחתו של זה משערין כל סבותיה והוח מספרי פ' מסעי. וכן גיטין (עב ע"ח) זה גיסך מהיום חם מחי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומח חומדים לוחו חם מחולי רחשון מח ה"ז גט. הרי דסמכו חרופחים בשעיני מיחה ואיסור ח"ח. ומ"מ הרחיה מניחין יש לדחות משום די"ל דדעת המערב בחגלו חם מחי מחולי זה היה כן שנחלל חת הרופחים חם מח מחולי זה דחל"כ מחין נדע שמחמת חולי זו מח ומש"ה סומכים עליהם מפני שהוח חלה הגב בדעתם וסמך עליהם:

והנה בית"ד קפ"ז סעיף ח' מוכח מחלוקת סה"ת וסמ"ג עם ריטב"ח הי כיסכים הריפת כרופה דם מ"ת

אם תומר שנתרפאת וקשה על שיטת התוספות הא מכל מקום הכי דוכתי מוכח דרופאים ישראל נתיסור דתו' ותפי' בעניני מיתה ולמה לא נסמוך עליו בתיסור ווסתות דרבנן. ותולי דעתם דבכל הני מקומות שסמכו הרופאים היו כמה רופאים כמ"ם ושתלו לרופאים לשון רבים וה"נ בדמ"ת על שני רופאים נסמוך אך רופא אחד היו נתמן ועי' שו"ת רשב"ש תשל"ח מובא בב"י חה"ע סי' קמ"ה סכ' ג"כ לשון רבים ותמרו הרופאים שמת מן התולי הרתשון. ועי' פתד יצחק חות ח' תומד כתב דבנט שכ"מ הניתק מחליו צריך תומד ע"פ שני רופאים:

ומ"מ עוד יש התילוק נכור מ"ם לתלק בין רופא אחד לשנים דתק שדעת רש"ם יבמות (קטו ע"ת) דבתרי עדים כשרים לא תיישי' בדדמי כמובא למעלה חות ג' מ"מ ה"מ במעידים בתורת עדות על מעשה שהי' אבל ברופאים שתומרים כן ע"פ תומד דעתם שמא נם שניהם טועים בדעתם. ולא דמי למ"ש ניטין (יט ע"ב) בשטרא פרסתה דר' פפא מקרי לב' כותים זה שלא בפני זה במסל"ת וסמיך עליהם דשת"ה דהיה חשם דמשקרי מהני שני כותים במסל"ת אבל הכא כשם שהיך סותך על רופא ת' משום דיל' דתומר בדדמי כן י"ל בשניהם והוא כדונמת מ"ם שכו" מובא למעלה חות ג'. ופפ"ז נראה דאין רהיה לנתמנות רופא מע"ז (כז ע"ת) הב"ע ברופא מומחה דכי אתת ר' דימי ת"ל יומאן אם היה מיומחה לרבים מותר וכ' רש"י דלא מרע נפשיה לשוי' כרות שפכה וכן שם (כת ע"ת) במטרוניתא דר' יוחנן סמיך עלה משום דרופא מומחה הוי הכא דסומכים עליו במקום חיסור דשת"ה דהיה בידוע שהרופא נקי בתותה רפואה אלא שתשדים אותו למקלקל במזיד ולכן מהני ס' דלא מרע לנפשיה לשוי' כרות י"ל דהיכא דתשדים שטופה לא מהני ס' זו וכן שם (כז ע"ב) אי מסייל לו ומסייל לאחריני ואחת ההיא גברא לאחרוני נפשיה ג"כ מהני סברת זו נגד חשם משקר אבל לנגד חשם בדדמי מה לי אחד מה לי שנים ול"ע ועי' מ"ם יו"ד קמ"ה בתריכות מעניו זה:

וראה נחכם נכי סי' ס"ד וס"ה במינקת חברו שם אמר הרופא שחלבה תרסי ולא תניק מותרת להשתא תוך כ"ד חודש ועי"ש סי' ס"ה שהנתון ז"ל ח"ב תא"ח סי' כ"ה שהעלה דבתי' דתו' מותר רק בפ"נ לישראל אבל משום היכת עכו"ם אסור רק אי' דרבנן מתירים משום היכה. ולהקיז דם הוי דתו' וכן להניח תחבושת וחלב להוליח דם הוי אי' דתו' וגם העמדת עלוקות לרוב הסיטות הוי דתו' וכתב דהמתיר ברופאים שמקילים ושמע שהוא מתקטת תרעות להתיר להם אבל לא רצה ואת בספר עכ"ל:

מלומדן דעתו וחכמת הרפואה אלא שהביא התלב לידי נסיון ורצה שים בו תרם והוי כנתמנות כל תדם:

(ו) **בחולין** (נד ע"ת) דבי יוסף ריפכא מתו בניד הגפה וקבלי תתו לקמי' דר' יהודה בן בתירא ת"ל וכי להוסיף על הטריפות ים תין לך אלא מה שמעו תכמים ורמב"ם פ"י מתיטה ה"י כהב דתפי' טודע ע"פ דרך הרפואה אלא אתי' הבהמה מ"מ כשרה ועי"ש בכ"מ דמפרש משום דנמירי הללמ"ם דאי בדרי לה סמי חי. ולכאורה יהי' רתי' מכאן דאין הרופאים נאמנים. אך באמת שאני הכא משה"ה אינם נאמנים שאומרים עד המקובל לנו בהללמ"ם שאין תולי זו בין הטריפות. וכן מ"ש שם בהי"נ וכן אלו שמעו תכמים שהם טריפה אע"פ שיראה מדרכי הרפואה שאתי' אינם נאמנים הוא ג"כ משעם זה מפני שאומרים נגד תכמי התורה אבל אלו לא היו דבריהם מתנגדים לתוקי התורה י"ל שנאמנים ועי' רמב"ם פ"ת מה' שתיטה הכ"ג ובפאר הדור סי' כ"ט בניטל לאי העליון ויש"ם פ"ג דתולין סי' ו':

(ז) **בתוספתא** פ"ו דנ"ק רופא בראשו כ"ד וטעה פטור מדיני אדם ותייב בדיני שמים

ועי' שם פ"ם שכ' שאם פטור ואם אבל יותר מהראוי תייב. ועי' נ"י יו"ד של"ו בשם רמב"ן שמביא תוספתא דאם רופא הרג בשוגג גולה וכן קי"ל שם ס"ת. ועי' שו"ת בשמים ראש סי' שפ"ו שמתלק דוקא אם עשה מעשה כאתך רגל וכדומה אז גולה אבל אם רק כתב רפואות לתולה וטעה ליט גולה דמוד כה"ג ליט נהרג. ועי' תי' ר"ן סנהדרין (פד ע"ב) ד"ה רב שכתב שרופא שטעה אטום הוא ולא שוגג שבאמת הוא מרפא ואין לו אלא מה שעיניו רואות כדאמרי' בדיין שטעה דליבי' אגמא טל"ל ולדעתו פטור מגלות. ועי' תטב"ן ת"ג סי' פ"ב:

(ח) **אי** הרופא מותר לחלל שבת לנותך חולה עי' פמ"ג תע"ת ס"ל אבל ס"ק ד"ה וא"ם תו"מ סי' קנד ועי' דברי תיים להגאון מסאנץ ז"ל ח"ב תא"ח סי' כ"ה שהעלה דבתי' דתו' מותר רק בפ"נ לישראל אבל משום היכת עכו"ם אסור רק אי' דרבנן מתירים משום היכה. ולהקיז דם הוי דתו' וכן להניח תחבושת וחלב להוליח דם הוי אי' דתו' וגם העמדת עלוקות לרוב הסיטות הוי דתו' וכתב דהמתיר ברופאים שמקילים ושמע שהוא מתקטת תרעות להתיר להם אבל לא רצה ואת בספר עכ"ל:

אות ש . סוניא מז

(א) שבחה אי שוגג או פשיעה

(א) **בבל** שבועות. בין שבועת בטוי בין שבועת העדות ובין שבועת הפקדון. אם הי' שוגג ששכח השבועה הוי אטום ופטור מקרבן (ושוגג דחייב קרבן הייט כמ"ש שבועות (כו ע"ב) נאומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל אני יודע אם תייבים עלי' קרבן ומ"ש רמב"ם פ"ת משבועות סי"ת והי"ג ופ"ג ה"ו) כמ"ש מתני' שבועות (ל ע"ת) גבי שבועת העדות ואין תייבים על שגגתה ופרש"י שבשבועה שאינם יודעים לו עדות ואח"כ נזכרו. וכן מתני' שם (לו ע"ב) גבי שבועת הפקדון ואין תייב על שגגתה ופי' רש"י שם ד"ה ואין. וכן משנה נדרים (כה ע"ב) נדרי שגגות אם

נמי ליכא. ועי' ריטב"א וכ"י נדרים (כה ע"ב) דשגגת הלב תוכ מקרי וכ"כ כ"מ פ"ח מהלכות הס"ז וכ"כ הרמב"ם פ"ח מהלכות ה"י בשבועת הפקדון דחס שגג ושכח שים ט תלגו ממון וכפר ושבע ואח"כ ידע ה"ז לחטם ופטור וכן כ' סם הרי"ב בשבועת העדות דחס שכחו העדות הרי הלו תוכופים ופטורים וכ"כ פ"נ סם ה"ו שבועות שגגות כילד וכו' חס שבועת שקר היא כגון שבשבע שלא לכל ושכר שלכל תו שבשבע שלא יכלל ושכח וחכל. הרי דבין ששכח בשעת שבועה בין להבא ושכח ואח"כ ומבר הוי לחטם ופטור. וכ"כ ר"ן נדרים (כה ע"ב) ד"ה תנא ועי' יו"ד רל"ב ס"ו בהדי שגגות בין לשעבר בין להבא שאל"ל התרה ורל"ט ס"ח וש"ך שם סק"י וסקל"ג:

אבל בירושלמי שבועות פ"נ ה"ח ניחא שאוכל ושלא לוכל שלכלתי ושלא לכלתי מה לכן קיימין חס בידוע שלכל ושבשע שלא לכל שבועת שקר היא וחס כבור שלכל ושבשע שלא לכל וכו' ומפורש דשבועת בטוי להבא כיון דשעת שבועה הי' דעתו מיושבת עליו לע"פ שאח"כ עבר על השבועה בשוגג חייב קרבן דמקרי החדש בשבועה וכ"כ רש"י שבועות (כו ע"ב) ד"ה מזיד בשלמת להבא משכחת לה שבשעת שבועה דעתו מיושבת עליו ולאחר זמן נתעלמה ממנו שבועה וכ"כ רש"י שכח (שם ע"ח) ד"ה שבועת בטוי דחס שבשע שלא לוכל ולכל ליט חייב חא"כ שכח שבועתו כשלכל דהשתח שגג בלתו שבה ועי"ש תוד"ה עד וכ"כ רש"י שם (שם ע"ב) ד"ה ליטהו דלהבא חייב חס שכח וכ"כ רשב"ח שם ד"ה הכל בשם רש"י וכ"כ מהירי שם ד"ה לע"פ וכ"כ שו"ת רשב"ח מוכח ב"י יו"ד ס"ם ל"ו דלפ"ז חמרי' חא לבך לנסך שלא בלשעבר כגון בשבועה דהכי חמר ברב וכן חס בשבע שלכל ומלא שלא לכל ובשעת השבועה אי' סבור שלכל לכל חס בשבע שלא יהכל ושכח שבשבע ולכל חייב משום שבועת בטוי וכ"כ ריטב"א שבועות (כח ע"ב) ד"ה ה"ג קושט וז"ל דהי קושט מה שהי לוכל לו שותה קאמר כשכח ולכל ושתה למה יהי' מותר דהא הייט כל שגגת קומות שבשולם ובשבועה נמי חס יבשע שלא יהכל ושלא יחתה ושכח ולכל ושתה חייב קרבן והייט קרבן דשבועת בטוי להבא וכו' ע"ש וכן כתב בריטב"א שם (כו ע"ח) ד"ה החדש. ול"ע דב דריטב"א בשבועות זה סותר ח"ע מליטב"א נדרים הנ"ל דהפי' בשבועה להבא חס שכח לטם הוא:

ולא קשה ממתני' נדרים (כה ע"ב) נדרי שגגות שהי לוכל ושהי שותה ושכח ולכל ושתה וכו' ונמ' שם כך שבועות שגגות מותרות ומשמע דגם בטוי להבא פשוט דכמתני' נדר על להבא. לך זה ליט דבשבועות (כח ע"ב) ח"ר מרי רחי' כדרבא שהשולה שבועה בדבר אחר וקיים תהי תחלה לריך שיהי' זכור לשבועתו נתותה שעה חף חין תמינה נדרי שגגות כילד וכו' קושט שהי לוכל והפי' קושט עלי דבר פלוני חס לוכל היום שתלה דבר אחר בתחלה זו ולכן ח"ע דשבועת בטוי להבא חייב כיון דבשעת שבועה ידע מקרי החדש בשבועה מ"מ הכא חס שכח השבועה בשעת בטול התנאי הוי כשכח בשעת השבועה כמ"ש רש"י שם (כח ע"ח) ד"ה אמר רבא דכל שבועה שבשבע על תנאי ותלה דבר בחברו אין ליסור השבועה אל עליו בשעת שבועה אלא בשעת מעשה הראשון וההיא שעתא שעת שבועה היא וכ"כ רש"י שם ע"ב ד"ה שבועות שגגות ה"ד. ועי' מהרי"ט ח"ח סי' י"ט שהרמב"ם יש לו שיטה אחרת דלא כרש"י וס"ל דלשולם לתחילת ליסור קפדי' ולא לתחילת התנאי כרש"י והקשה עליו ח"כ מה מייתי ר' מרי רחי' ממתני' דנדרים לרבא. והלא תוכרכה מתני' קאי לרבא דלכא לחפי' שכח בתחילת

תנאי לא הותרה לחילת ליסור ותי' דרמב"ם מפרש מתני' דנדרים קושט שהי לוכל ושהי שותה לא תלה בדבר אחר ולא הי' תנאי אלא שאמר מה שהי לוכל היום יאסר עלי בקושט ושכח ואכל וכן לענין שבועות. וח"כ הדרת ק' הל"ל דגלמד מכאן דשבועת בטוי להבא פטור. לך נאמת ניחא דהרמב"ם דמפרש במתני' בלי תנאי והוי להבא לשיטתו דס"ל דאין חילוק ואפי' להבא אם שכח הוי לטם ופטור כמ"ש לעיל. והיינו ורש"י ועוד דס"ל בלהבא חייב מפרשים דאם מיירי בתלה דבר אחר בתחילה זו והשכחה בשעת שעובר על התנאי הוי כשכח בשעת שבועה:

(ב) ובל זה לענין שבועה לטם הוא. לכל בכל חייבי כריתות אם ידע ושכח שוגג הוא וחייב חטאת כמ"ש מחני' שכח (סז ע"ב) כלל גדול לתורה בשכח כל השוכח עיקר שכח חייב חטאת וגמ' אם (שם ע"ב) רב ושמואל לתרי כהכיר ולבסוף שכח דמי וכ"ל לתרי דוקא הכיר ולבסוף שכח וכ' רמב"ם אם בפי המשניות כל השוכח ואפי' הי' לו ידיעה קודם לכן ומלת שוכח תורה על זה וכ"כ רע"ב אם ותוי"ט כריתות פ"ח מ"ב ד"ה ועל שגגתם וכן הוא ברמב"ם פ"ז משגגות ה"ב. ועי' שבות יעקב ח"ב סי' קמ"ח דהביא על בן שער לחבריס סי' כ"ח שכתב שהשכחה פשיטה. וכ' עליו דשכח כל פרק כלל גדול שמצוי אם דשכח עיקר שכח הוי שוגג כנ"ל. ועי' בדוק טעם שער עדל"ת פ"ד שהביא רלי' מרש"י פסחים (שם ע"ח) ד"ה ומחוסר שב' דמלורע לא זב ששכח ולא הביא כפרתו דלטור בפסח דמחוסר כשריס לטור בקדשים ועוגם כרת ודייק מכאן ששכחה פשיטה דמש"ה חייב כרת. ותמוה מאד לין עלה בן על דעתו ז"ל הא כל שוגג שבתורה שוכח הוא ומביא חטאת. ואין כוונת רש"י דחייב בחמת כרת. אלא כמ"ש בגמ' אם דשכח דפסח יש בו כרת דוחה לת עשה דהשלמה. ולע"פ שעתה כיון ששכח ליטו חייב כרת מ"מ כיון שבמלוה זו יש כרת אלים ה"נ מ"ש רש"י ועוגם כרת הייט דעשה זו אלים דכל מי שליט עושה פסח במזיד חייב כרת. לא דכוונת רש"י לא על מניעות הק"פ יש כרת אלא אם שכח ולא הביא כפרתו ואח"כ אם לכל הק"פ במזיד יהי' עוגם כרת:

(ג) ובן בכל דוכתי שכחה שוגג הוא כמ"ש ב"ק (כו ע"ב) הי' הכן מוכחת לו בחיקו הכיר בה ושכחה ועמד ונפלה לעניו ד' דבריס פטור כמ"ש רש"י שם דשכחה שוגג הוא ולא פשיטה וכ"כ ב"י בשם הרמ"ה ב"ק כ"נ דשכחה לוגם כמ"ש לח לבך לגסך וכ"כ סמ"ע חכ"ח סקט"ז שכחה דומה לאונס וכ"כ רש"ם בילה פ"ב סי' ג' דשכח ולא מיבב ליטו פוסע וכ"כ מוח"ח חקב"ז ס"ז שכח הוי כאונס וכן בכוות (כו ע"ח) טעה ולא החפלל ערבית מחפלל בשחרית שחים מחיבי משוות לו יוכל לחקון וגו' הב"ע שביטל במזיד ועי' חוס' שם ד"ה טעה שכ' שכחת וכ"כ רש"י שי' כ' גרלה דשם שכח יעלה ויבא וכו' וכ"כ חר"י ד"ה טעה ולח"ח ק"ח ס"ח ומג"ח סקי"ח (ועי"ש שהביא לח"ח תקל"ח ס"ח בדבר החכוד בחוה"מ דשכח דמי לאונס ול"ע דהא שכחה מחמת עללות הוי פשיטה כמ"ש לקמן ובדבר החבד לפי' נחעלל שרי עי"ש ח"כ לין רחי' מהחם ועי' כ"י בשם רחב"ד מחני' מ"ק (ו ע"ב) רחב"י מובח במג"ח ר"ם חקל"ח בהשקלה דחיכה דבר החבד רק הרווחה מדמי שחם שכח לנחעלל לליטור). וכ"כ מג"ח סי"ח סק"ו בשם רד"ך דשוכח הוי שוגג וכ"כ מג"ח סי' חק"ו סק"י דשכח

להפריש חלה מעיו"ט לא קפדתו דלמיד וכ"כ תפארת ישראל ביצה פ"ב אות ד' בשם שו"ת מהר"ם מר"ב וכ"כ בעבודת הגרשוני סי' כ' וכ"כ שבו"י מ"כ קמ"ח וכן נראה מרש"י פסחים (ו ע"ב) דילמא פשע ולא מבטל לה וכ' רש"י שיכחת ויבא לידי פשע הרי דשכחה עלמה לינה פשיעה וכ"כ פ"י שבת (כח ע"ח) ד"ה לחמר רבא דרש"י שכחת שמא יפשע ולא מחקן לה אין כוונתו שישכח ולא יתקן דשכחה לא הוי פשיעה:

(ח) **ובמ"ב** אם השכחה היתה מחמת עצלות הוי פשיעה כמ"ש ים"ש ביצה פ"ב סי' ו' מוכח מ"ז הקכ"ז סק"ו וכ"כ מ"ח סק"ב. וכ' רלי' ממחגי' לבות פ"ג מ"ח כל השוכח דבר ח' מחשבתו יכול לפי' תקפה עליו משכתו וכו' ופי' תוי"ט דשכח מחמת עצלות פושע הוא וכ"כ שבו"י ח"ב סי' קמ"ח ומביא רלי' מברכות (ח ע"ב) הזהרו ביתן שכחת תלמודו מחמת חומתו ופי' רש"י שם וכלומר שלא מחמת עצלותו שלא חזר על למודו. וכן כתב ר"ן פסחים (קו ע"ח) ד"ה מי שלא הבדיל דאם שכח כל היום ולא הבדיל מיד הוא והייט דאם כל היום לא מכר להבדיל ודלי מחמת עצלות הוא. ופי' רש"י ביצה (מו ע"ב) ד"ה שמא יפשע שכ' שישכח ולא יערב ומזה הביא רלי' בשער הפרים סי' כ"ח דפי' רש"י דשכחה פשיעה לגבל שבו"י שם דאם דהתם מיירי בשכחה ע"י עצלות הוי פשיעה:

(ט) **ובן** בשכח אותו ענין עלמו שני פעמים הוי פשיעה כמ"ש ביצה (עו ע"ב) ביהלי סמיה דשכח לערב דבפעם הי"חשון ל"ל שמואל סמוך לחידי ובפעם ב' לחמר לו פושע את לב"ע שרי לדידך לחסור וכ"כ ב"ח או"ח סקכ"ז וט"ז שם סק"ם ומהרי"ם מ"ב יו"ד סי' מ"ו דשונה בחצי פושע הוא ומייתי מביצה הנ"ל ועוד רלי' מסנהדרין (פח ע"ב) מי שלקה ושנה כוונתם לותו לכיפה וכ"כ שער הפרים סי' כ"ח:

(י) **ובן** אם הי' יכול לעשות הדבר בזמנו ושהה עד זמן האחרון ולא שכח לעשותו דמת כ"י ב"ק (כב ע"ח) ובוכח בלו"ח ק"ח ס"ח דהוי שוגג ומס"ה אם לא התפלל בזמנו כשבור שעדיין יצחר לו זמן לחר שיגמר תוכו עסק שהוא מתעסק בו וכן כך וכ"כ שבלי הלקט ב"ח או"ח סקכ"ז וט"ז שם סק"ם ומהרי"ם מ"ב יו"ד סי' מ"ו דשונה בחצי פושע את לב"ע שרי לדידך לחסור וכ"כ ב"ח או"ח סקכ"ז וט"ז שם סק"ם ומהרי"ם מ"ב יו"ד סי' מ"ו דשונה בחצי פושע הוא ומייתי מביצה הנ"ל ועוד רלי' מסנהדרין (פח ע"ב) מי שלקה ושנה כוונתם לותו לכיפה וכ"כ שער הפרים סי' כ"ח:

(י) **ובן** אם הי' יכול לעשות הדבר בזמנו ושהה עד זמן האחרון ולא שכח לעשותו דמת כ"י ב"ק (כב ע"ח) ובוכח בלו"ח ק"ח ס"ח דהוי שוגג ומס"ה אם לא התפלל בזמנו כשבור שעדיין יצחר לו זמן לחר שיגמר תוכו עסק שהוא מתעסק בו וכן כך וכ"כ עבלים לו השנה יש לו תשלומים. לגבל התנודה ניתין (עד ע"ב) מוכח בב"י או"ח סי' כ"ו מתו' ה' ויו"ד לל"ב ד"ה לותו ז' וס"ם שם סי"ב בהג"ה חולק ע"ז ולדייתו ממחגי' מרכין (לא ע"ב) בראשונה הי' נוטן הקונה בית בעיר תומה ביום האחרון כדי שיהי' הבית חלום לו וקשה למה הי' נחלם הא המוכר לחטם הוא שחיזו יכול לפדותו מפני שהלוקח נוטן לח"כ כיון שמתחלה הי' לו זמן לפדותו לח"פ שחל"כ נחשם לא הוי חלום. ולכאורה י"ל דחלי בדין התלתו בפשיעה וסופו בחלום כיון דהי' יכול לעשות בזמנו פשע בזה ולא הי' לו לחחר הדבר עד זמן האחרון. לך לי"ח לומר כן דהא קיי"ל בב"מ (מב ע"ח) דחתלתו בפשיעה וסופו בחלום חייב והכא קיי"ל בחי"ח ק"ח ס"ח בהגמוק יוסף דחיזו מיוד. לע"כ דבזה עלמו פליגי אם הי' יכול לעשות בזמנו ודחה הענין עד סוף אי הי' התלתו בפשיעה או לא דיי"ל שזה לא הי' פשיעה כלל מפני שהי' סבור שעדיין יש לו שעות. ומ"ת קשה לי דיי"ל עלמו סיים שם דחיזו לשחי לכתחלה לדחות הזמן עד סופו כמ"ש לא יעמוד חדם לפני הספר סמוך למנחה וח"כ נראה דשחי התלתו בפשיעה כיון דשבר על הדין ול"ע:

ובטין יו"ד שם סק"ם ומנ"ח תו"ח ק"ם סק"ח דחוים רלי' תגודה מבחי ערי חומה וכתבו דהלכה כנ"י. ופי' קלה"ח ב"ה סק"ח ואחרי כרוך יו"ד סי' רל"ב וביח מחיר תו"ח ק"ח שהקשו על רלי' תגודה מבחי ערי חומה. דשח"ה דחיכף נקנה הבית לנוקח והי' מכירה נמורה חלח שכחה תורה רשות למוכר לפדותו בחוך השנה וכל שלח פדחו לפי פ"י חוגם מ"ם חוגם רחמנח הייבי לח לחחרי דמה לו ללוקח בחוגמו של המוכר לגבל לעולם דהוי חוגם. ועי"ש בנה"מ סק"ח דדוחה קושיחם וכחב דשם הוי הלחה כמ"ש בערכין (לח ע"ח) רבית נמורה היח והחורה החירחה. ולפלח שלח הביחו שכקושיחם הק' מג"ח ק"ח בסק"ח עיי"ש:

ובמחנה לחפרים ה' שבועות ס"ם י"ב כחב כלגודה ועיי"ש סי' י"ד דכן דעת ריב"ם קל"ח שכחב מי שכשכע להפיח לח כתו ולח קבע זמן מיד חל עליו חיוב כדי שלח יבח זמן שלח יוכל לקיימה וכמ"ש בפרים (נ ע"ב) כמי שחמר לח לפטר מן העולם עד שחבי מיד דשובר מיד בכל חחחר וכוון לדבריו בישועת ישראל סי' כ"ה סק"ח וכחב שכן כוונת ד"מ יו"ד לל"ב לות ז' שמלוף דבכי ריב"ם עם דבכי התגודה יחד:

ובישועת ישראל שם ובחמרי כרוך יו"ד לל"ב כחבו דדבכי התגודה לח יחכפ חלח בעדר וכמו שהתגודה קלי על מי שעדר לעשות דבר חוך ל' יום ולח נחגם בחוך הזמן וביומח דמשלם זמני נחגם משום דבעדר עליו להקדים ח"ם להיות זכיז שלח יבח לידי חוגם לעבור על עדרו דקלי עלי' בעשה ול"ח בכל בכל דבר חחר כעשה על בחלי הוי חוגם. וחין סוגחם דדעת התגודה היח כן דדוקח בעדר ס"ל דלח הוי חוגם דהח רלי' התגודה היח מבחי ערי חומה ושם לח הי' על המוכר חיוב מן החורה להקדים ח"ם לגלם חוך הזמן. חלח ל' שדעחם להבריע כהתגודה רק בעדר ובשומה לח הוי חוגם ולח בדבר חחר בגבל דעת התגודה עלמו דבכל דבר לח הוי חוגם:

(ד) **ובן** בשומר כיון שקיבל עליו שמירה ועליו מוטל למידק אם שכח פושע הוא כמ"ש בב"מ (לה ע"ח ומב ע"ח) כל לח ידענה פשיעתח היח וכ"כ בית יעקב סי' ע' דהתורה כתבה דין תרבעה שומרים שישמרו שמירה משולה ולכן לחך דבעלמח שכחה חוגם חגל שומרים שכחה פשיעה וכ"כ ישועות ישראל סי' כ"ה סק"ח וכ"כ חומים ל"ב סק"ח בחלוק שבין שטעה הפקדון משטעה המדות דפקדון שחי משום דשומר נריך ליזהר טפי. ומקור הדבר בשם' שבועות (כו ע"ח) ד"ה לח דמקשו מניתין (לה ע"ח) שחמרה יבגה שם המות בלחד מבני' שבשבשה חש"פ שבכחה וחי' דבני ממון שחי דמיקרח הו"ל למידק שפושה לבח לידי שבועה חם חלבדו וכ"כ רח"ם שם סי"ב ורימב"ח נדרים (כה ע"ב) ד"ה ה"ד וריטב"ח שבועות (כו ע"ב) ד"ה החדם. וכ"כ בשלמא יטבן סי' פ"ה דשכחה קרוב למזיד הוח. ומ"ש מי' מבועה הגרשוני סי' כ' דהח דב"מ הנ"ל לח ידענה היכח לחביטו נרע משחר שכחה וכ"כ שבו"י ח"ב סי' קמ"ח דמפני שהפקידו חללו ורלוי ליזהר בפקדונות מחד וזה שלח עשה בן להניחו במקום שפנש לו עד שלח ידע מקומו לכך הוי פשיעה נמורה. ופי' דברי נחומים כלל ל"ם לות ח' שהביח בשם ס' מקור ברוך ועוד ספרים דלפי' שומר פשוי בשכחה והמוחזק יכול לומר קים לי כדבריהם ול"ע:

(ה) **ובן** בחרומות פ"ב מ"ב חין חורמין מן המחח על המקוי וכו' כ' יהודה לומר שם הי' יודע בו

בהחלה שהוא ביבל לו שהוא עמל מע"פ שהוא שוגג לא עשה כלום דקרוב למזיד הוא וכן פוסק רמב"ם פ"ה מתרומות ה"ח . ועי' תפלרת ישראל סם שכתב דר' יהודה סובר שכחה הוי פשיעה וליתא דרק בהרומה תולק ר' יהודה כמ"ש פמ"נ יו"ד י"ט ס"ד י"ב ות"ד סק"ו . ועי' ירושלמי הרומות ספ"ה דמקשה ולא מיבעי' הוא שוגג מותר מזיד לסוך ומבעי מהכי' בתרומה לחוש מימר לך תפי' שאר כל הדברים והייט כמ"ש הפמ"נ דתרומה תמורה וכמו שפי' פני משה שם . ועי' שטה חלי' להגר"ח ספ"ה תרומות דמפרש להיפוך דסייתי לומר דוקא בתרומה דתרומה בזה"ז דרבנן ועי' שו"ת רבב"ח סי' רכ"ב :

(ב) אם יכול לומר שכחתי

(א) **רעיון** מלקות ומיתה בעיון שיעבור העברה תכ"ד להחרלה דאחר כדי דבור יכול לומר שכחת ההחרלה כמ"ש סנהדרין (מ ע"ב) התריהם בו קיבל עליו התרלה וכו' המית תכ"ד וכ' רש"י דלאחר כדי דיבור לית לימר שכחת ההחרלה וכ"כ תי' רמ"ה שם וכ"כ ר"ן מחני' מכות (כח ע"ח) וכ"כ דברי חמת קונטרס ה' בשם רמב"ן בספר המלות שורש ע' ד"ה ורלוחי לו בם' הפלחה דההרלה תכ"ד בעי' משום דאמרי אשחלין :

והנה ודאי דאין לומר דהכברה נותנה כן שיוכל לומר שכחתי בזמן מועט כזה דהא רובא דאנשי לית להו בנעשים מועטים והי' לן למיזל בתר רובא ורלוחי בתומים ל"ב סק"ח שכחב משום דספק הוא אמת שכח ההחרלה וספק עושים לקולא . ול"ע דהא רובא דאנשי לית להו שכחנים תיכף . וגרלה דהכא נזה"כ הוא לחשום לשכחה אפי' בזמן קרוב אף דלא שכיחא ולמדים זאת מקרא כמ"ש הום' סנהדרין (מ ע"ב) ד"ה מניין ע"ש :

ובזה ניחא דברי רש"י בכתובות (לג ע"ח) בעדים זוממים דלא צריך החרלה נאבי בהו מעיקרא לאבי אשחלין וכ' רש"י ד"ה מעיקרא יום או שעה קודם שיעידו העדות עכ"ל ובקצה הא החרלה בעי' תכ"ד ואם לך יהי' החרלה קודם כדי דיבור יאמרו שכחנו ול"ל יום או שעה . לך כיון דמנד ההכרח לא שכיח לשכוח בזמן מועט ורק בכל העבירות נזה"כ דבעי' ההרלה תכ"ד אבל בעדות דלא נלחה תורה דבעי ההרלה לא שאנו אומרים שלריך החרלה מחשש שכחה אינם יכולים לומר שכחנו לא אם יש יום או שעה גדולה בין החרלה לבדות דע"פ דרך הטבע יש לומר ששכחו ולא בזמן מועט . ועי' ר"ן שבועות (מו ע"ב) בתחני' ושכנגדו חשוד על השבועה דמחלק בשכחה בין זמן קרוב לרחוק ומביא ראי' מכתובות (לג ע"ח) נאבי בהו מעיקרא לאבי אשחלין וכאב דכל שים לאות בו שכחה קיימין לי' מעיקרא וכל שאין לאות בו שכחה קרי שעת מעשה ובם' דברי אמת המה עליו דבכל דוכתי בהחרלה בעינן תכ"ד וע"כ מ"ש בכתובות מעיקרא הייט לפני כ"ד ואפי' שהוא זמן מועט מני אבי אשחלין . ולי נראה דלא הקה דדעת ר"ן בפי' רש"י הנ"ל ושפיר מה דאמר מעיקרא הייט זמן רב שים לאות בו שכחה :

(ב) **ובל** זה לעניין מועטים אז בעי' דוקא תכ"ד אבל לפבלו לעדות . רואים ע"פ דרך הטבע אם שים לאות בשכחה חולים כמ"ש רמב"ם פי"ב מעדות ה"ח אם עשה מלאכה בשבת היט נפשל אמת הוא שהיום שבת . וכן חולים אאי עשה בדין כמ"ש שם ראוהו קשר או מחיר בשבת לריכים להודיעו אזה חילול שבת אפי' ברוב העם אינם יודעים דבר זה וכ"כ ריב"ם סי' ש"ח מובא בחא"מ סי' ל"ד ס"ד בהא"ה וכ"כ ריב"ם סי' תי"ג מובא חא"מ שם סי"ב דאפי' היכא שהוא רשע דאסם חולים שטעה וכ"כ סמ"ע שם סק"ו בשם מרדכי ספ"ב דב"מ במליה על ספרים ולמד בשם

לא נפשל דשכור מטוה עבד ורחי' לזה מב"מ (ה ע"ב) לא תאמוד לאבי בלא דמי משמע להו :

(ג) **וכן** אפי' בשבע שאינו יודע עדות לאבוי ובאו עדים שידע ובוטען אח"כ שכחת אז ג"כ הדין כמ"ש לעיל אות ב' . אם יש לאות בשכחה כגון שאין הדבר קרוב נאמן . כיון שאין יודע שבשבע לשקר דלמא באמת שכח העדות כ"כ ר"ן בשבועות (מו ע"ב) בתחני' ושכנגדו תשוד וכ"כ תום' שבועות (לו ע"ח) ד"ה היוד דמב"ה לא בעי היוד בשבועת העדות והחרו בו מהו משום דא"א לידע לשולם אם הם מודים שיכולים לומר שכחנו (ול"ע דמ"מ משכחת לה בשבועת העדות בזמן קרוב תכ"ד דלא מני לאמר שכחנו) . וכ"כ מהרי"ט ח"א ס"ם י"ד ושער משפט ל"ב סק"א שזה פי' כוונת דכריתות (יב ע"ב) לאמר לבני מודה ר"מ לחכמים שאם לאמרו לו שניס יודע אחה בעדות פלוני והוא לומר לא ידעתי פשוט דאי בעי לאמר לא נאמינאי לעדות פי' ועי"ל שכחתי דא"א לפרש כפשוטו דלא מלינו בשום דוכתי דהעדים לריכים שיאמינו לעדות ואדרבה בסי' ל"ו ס"א מבואר להיפוך דאף אי שלא כוון להעיד עדותו כשרה . וזה מיושב קו' ברכת הזבח בשם הב"י ליב נוכן ז"ל למה לי מנו דלא נאמינאי תיפוק לי' דאין בהכחשת עדים כלום דשמא שכח (עי' תומים ל"ב סק"א וקלה"ח ב"א סק"ח) ולדבריהם נאמת כן כוונת דברי הגמ' מלד שאומר שכחת . וב"כ סמ"ע ל"ב סק"ב שאינו נשבל בשבועת העדות אם ים זמן לאלות שכחת ועי' ש"ך סק"א ותב"ש סי' א' סקב"ב :

(ד) **ובל** זה בשבועת עדות אי"ל בשבע באמת שאינו יודע . אבל היכא שבשבע ודאי לשקר אינו יכול לומר שכחתי ואין חילוק בין זמן קרוב לזמן רחוק כ"כ שו"ת רשב"א סי' תל"ט מובא ב"י חו"מ סי' ל"ד וש"ע שם ס"ה בהג"ה ועיי"ש סמ"ע סק"ל . ועי' ברשב"א שכתב דאם כן אין לך תשוד אפי' בשבועת העדות דיכול למטן שכחתי וכמ"ש בכתובות (לג ע"ח) תדע דאי נאבי בהו מעיקרא אמרי אשחלין עכ"ל ועי' שו"ת בית יעקב סי' ע' שהקשה דלכאורה מביא ראי' לאסור דשם מבואר דיכול למטן שכחתי ואי' דנבי שבועה מיעטה תורה שאינו יכול למטן שכחתי דא"כ נמלה שבועת העדות אע"ג דבעלמא יכול למטן שכחתי כמבואר בכתובות שם וע"כ דשבועה שאני עכ"ל ודבריו תמוהים מ"ש דא"כ אי יכול למטן שכחתי נמלה שבועת העדות דהא כ' תום' שבועות (לו ע"ח) דמב"ה לא בעי היוד בשבועת העדות דא"א לידע אם הם מודים . וע"כ דהא דתייב קרבן בזדון שבועת העדות כמ"ש מתני' שבועות (ל ע"ח) ותייבים על זדון השבועה הייט במודה בעצמו שהיוד וא"כ אפי' יכול למטן שכחתי לא נמלה שבועת העדות . ועי' קלה"ח סי' כ"א סק"ח שהקשה נ"כ כן ואי' דרשב"א מביא ראי' ממסקנת הגמ' דעדים זוממים א"ל התרלה ולא אמרי' דשכחו . וע"כ דהא דתייב' בהתרלה לאשחלין תידום היא

ואין למדים ממנה. ודבריו ל"ע דאמו הסברת טותגת כן דלשולם לא יסבת וע"פ דרך הטבע אם עבר זמן רב י"ל בשכח. והא דמדים לא לריכי התרתה י"ל מפני שמעידים לפני ב"ד עליהם דמי למידק וכמ"ש בפסחים (יג ע"ב) מדות מכורה לזריזים ובפרט בדיני נפשות דהי' דריסה ותקירה ודלי דזכרו היעב לא העדות:

וב"ב טוח"מ סי' פ"ח סל"ח וס"ע סם סכ"ת בסם בסה"ת דאם טמן שכחתי כשבטעתי והייתי סבור שהייתי חייב ושכחתי נזכרתי שהיו חייב אין שומעים לו דחוקה אין אדם נשבע אלא בחמת ובנידוי ועי' ב"ך ס"ק ס"ת. וכ"כ טחו"מ ל"ע ס"ו בסם או"ת הרא"ם שאם נשבע להבית לב"ד כל נכסיו ולא הביא פסול שעבר על השבועה אם לא שהחזיר דבר מועט שטכל לדומו כשוגג ומבואר דדבר מרובה היו נאמן לומר ששכח. וכ"כ הקה"ח כ"ת סק"ת אם נשבע שבועת העדות לא ידעתי לך עדוש משולם כיון דודאי נשבע לשקר דידע לו עדות היו יכול לומר שכחתי. וכ"כ הה"מ ל"ד סק"נ:

(ח) **ומ"ש** לף אם ודאי נשבע לשקר אם מבורר שעשה נאמן כמ"ש חו"מ קם"נ ס"ג סוף הביה"ג ב' בסם מהרי"ו וסמ"ע סקכ"ט וב"ך סקי"ג וב"ך סי' פ"ח ס"ק ס"ט:

(ג) **וכן** אם נשבע בטולל כמה עולה כל רבושו יכול לומר שכחתי תוב זה כמ"ש ב"י חו"מ ס"ה מחו' ב' בסם או"ת רשב"א ור"י סי' פ"ב סי"ג וב"ך פ"ה סק"ב. ובדברי אמת כתב שעובדא זו שבוא"ת רשב"א שמעון הוליא על ראובן שטר"ושמעון ראובן שהוא פרוע והרא' שמעון לא כתב תוב זה בשכרת נכסיו כשנשבע לאת מיכרת נכסיו לגבאי המס. יש כמה ראיות שודאי שכחו שמעון מדת דשטרך בידי מה בעי. ועוד שאם פרוע הי' מבר אלא דאל תשבן בהליך עולה וכיון דאיכא הוכחות תלינן בשכחה:

(ג) **וכן** אם טמן ששכח דבר קטן לא חשיב עובר על השבועה דדבר קטן שכיח לשכוח כמ"ש טחו"מ ל"ע ס"ו הל"ל בסם או"ת רא"ם ועי' ב"ך פ"ה סק"ב:

והריב"ש סי' שד"מ חולק וס"ל דאפי' מבר ודאי על שבועתו יכול לומר שכחתי וכתב בראובן שקנה קיקיון יין משמעון ולא משך זולתי כי שמעון טומן שראובן נשבע לפרוע לו כל מה שיעלה לומן פלוני וראובן משיב איני זוכר שבועה זו ואיני חשוד על השבועה שהרי אפשר כשמבר הומן לא הי' מזכר מן השבועה וכמ"ש רמב"ם פי"ב מטדות ה"ח מב"ל וב"ש ב"ך סי' ל"ד סק"ת לדעת הרי"ף שבועות (מו ע"ב) אם הי' זמן רחוק יכול לטעון שכחתי ובקצה על מ"ש סי' ל"ד סק"ל וגה"מ סק"נ ואחרי ברוך שהעלו דאם ודאי נשבע לשקר אין יכול לטעון שכחתי דאשתמיטתה דבבי הריב"ש:

ומהריט ח"ב חה"מ סי' מ' כתב דאף שו"ם דשב"ח הב"ל דכתב דאם נשבע לשקר א"י להכשיר אח עלמו בטענת שכחה. היינו דוקא לטנין הפוך שבועה דאשתבע נגידת תקנו שיהי' שבועתו נשבע ונוטל כי היכי דתקנו בשביר מטעם בה"ב ערוב בפועליו וכן אשתוד על השבועה אחד שבועת העדות ואי' שבועת הפקדון ואי' שבועת בטוי הרי יכול לומר בכולם שוגג הייתי אלא דהתם אפי' מספיקא מהפכינן כיון דאשבר בהכי אבל לפטול אח אחדם למדות לא מפטיל אלא בדבר ברור טב"ל. וט"פ דבריו נ"ל לייטב קו' תוס' שבועות (מו ע"ב) ד"ה ואפי' שהקשו למה בשהדרין (כה ע"א) לא פריך אדרבה דמ"ל לאפטול למדות בעי' דשם דאתם ממחני' דשבועות דהוי חשוד על השבועה אפי' בשבועת שוא. ד"ל שאני לטנין הפוך שבועה דאשתבע נגידת מהפכינן לה אבל לפטול למדות בעי דשם דאתם:

ובתוטים ל"ב סק"ח מחלק בין שבועת הפקדון דטליו רמיא למדבר ולא יקניה לו שכחה ובין שבועת העדות דהיא אלחת דלא רמיא אנפשי' לזכור עדות של חבדו שליט טענ לו ומ"ה אמרי' שמא שכח וב"ב חפלרת יאריאל שבועות פ"ז אות י"ז ועי' לעיל פ"א אות נ':

ובדברי אמת קונטרס אחוד מחלק בשבועת העדות עלמה דאי הוזמו להעיד והבייטם וכפרו נפסלו למדות ולשבועה אבל אם לא הוזמו למדים יכולים לומר שכחתו דהוי אלחת דלא רמיא עלי' ומביא ני' ורא"ם ב"ב (קע ע"ב) גבי לבדר קאמינן דכתבו דאם הוזמו למדים על פרטון הוי אלחת דרמיא עלי' ואם אמרו העדים להד"מ מיב הלוה אבל אם לא הוזמו למדים אפשר שאם"פ שפרע בפניהם אבחלי ואפי' אומרים להד"מ ישבע הלוה ויפטר והיא דעת המאבר בש"ע סי' ע' ס"ב ועיי"ש שהביא ריב"ש סי' קכ"ז שיותר יש לסמוך על עדים שהוזמו מעל אותן שלא הוזמו:

סוגיא מח.

שתיקה כהודאה

ציונים ומראה מקומות

יבמות (פח ע"א). כתובות (יד ע"ב. נד ע"ב. לד ע"א. קד ע"א). קדושין (יב ע"ב. מה ע"ב. סה ע"ב). ב"ק (לה ע"ב) ורש"י ד"ה פטור. ב"מ (ו ע"א. לו ע"א. ק ע"ב). ב"ב (מח ע"א). רשב"ם (קטו ע"ב) ד"ה התם. (דף קלח ע"א). סנהדרין (כט ע"ב). תוס' נזיר (כ ע"א) ד"ה כי. הוריות (ג ע"ב). מנחות (טו ע"א). חו"מ סי' פ' סעיף א' בהג"ה. פ"א ס"ב בהג"ה וס"ז וי"ב. צ"ח ס"א. קל"ח ס"ו ד'. קנ"ה סל"ה. סמ"ע קע"ו כל"ד. רנ"ב ס"א בהג"ה. יו"ד קב"ז ס"א. רמ"ח ס"ה. אה"ע צ' ט"ז סק"ד. צ"נ סט"ז. ק"א. קי"ז ס"ב בהג"ה. קי"ג ס"ו. מהרי"ק סי' כ"ד וקנ"ו. מהרי"ט ח"א סי"ם ל"ו. קי"ז ק"ו ק"ד. ח"ב אה"ע

סי' א'. מל"מ פ"י מזכי' ה"ט. מחנה אפרים ה' שוטרים סי' ב'. שבות יעקב ח"ג קנ"א:

(א) (ה) **אם** לחד מוחזק נדבר וחברו מוליאו ממט והוא שותק. אז לפי' יודע ודאי שהוא שלו ואי אפשר לומר שתיקה כהודאה שהדבר הוא של חברו. מ"מ לחמרי' שתיקה כמחילה שמחל לו הדבר הזה אע"פ שהוא שלו. דלא"כ כי' לו למחות כחברו כשעת מעשה ולא להגיעו לקחתו מידו. ורלי' לזה משיטת הגאונים ורמב"ם וקי"ל כן בחו"מ קנ"ה סל"ה ובכמה דוכתי דיש הזקה לנזקין אם רואה ושתק כשעה שעשה חברו ההיזק לחמרי' דמחל לו. ועי' מהרי"ט ח"ח סי' ק"ד דלפי' כהותן נזקין גדולים כקוטרת וריח ביה"כ ולחבק ונשוק הקרקע דלחמרי' כ"כ (כנ ע"ש) וחו"מ קנ"ה סל"ו דאין להם חזקה היינו דוקא כשהדבר ברור שהי' לו מהלה זכות אה ובא חברו והחזיק בו אבל אם ליט יודע שהוא שלו יש חזקה להודאה שהוא של חברו כיון שחברו יכול לטעון אין שקלי ודידי שקלי אין אדם עשוי לשתוק ואם שתק שתיקתו הודאה היא:

וזה כי' דעת ר' יהודה ור' ישמעאל דגם בקרקע ח"ל ג' שנים לחזקה. אלא לפי' החזיק שנה אחת בפניו מהני כמ"ש כ"כ (מח ע"ח) והא לחזוקי לי לחמר לו כמאן כר' יהודה ור' ישמעאל דלחמרי כל כפניו לאלתר הוי חזקה ואם (לח ע"ח) ח"ל ר' יהודה לא לחמרו שלם שנים אלא כדי שיהא בהספמיה ויחזיק שנה ואלו ויודישהו שנה ויבא לשנה האחרת ואם (נמ ע"כ) מעשה בחד שפחת חלוניו לחלר השופתין ובא לפני ר' ישמעאל ח"ל החזקת בני החזקת. והא דלית הלכתא כוותי' י"ל כמ"ש התי"ז כ"כ (כח ע"כ) דבקרקע לית לחומרים דשתיקה כמחילה דמחילה לפי' מפורשת בקרקע לא מהני ואם יאמר קרקעי מחול לך לא לאמר כלום כ"ש מחילה מתוך שתיקה אלא במכירה ונתינה טי"ש. והא דלחמרי' כ"כ (לה ע"כ) אי דלי לי' נגח דפירי לאלתר הוי חזקה ליט כיון דעשה מעשה הוי כמייט בנודע דהוא כלומר לו לך חזק וקני וכמ"ש רשב"ם כ"כ (מא ע"ח) ד"ה והא לחזוק וד"ה והא לחיל. ועי' קלה"ת סי' פ"ח סק"ג שהביא דברי תומים בשעון הפקדתי בידך חנים וזה מגיב שהפקיד שטרים דלא שייך טעמא דמחיל כיון דידוע שהשטרים בעין וכל שכח דלחיי' ברשותא דמלרי' ליתא לכך לא מהני לשון מחילה אלא דוקא לשון מחנה וזה ליט כמשמע הלשון שיפי' כלומר אני נותן לך והביא עליו הקלה"ח מחוקת שלש שנים דסי' ס"ד דרכה משום דחלת שנין קפיד ומדשתק מחל אע"ג דבקרקע לא מהני אלא לשון מחנה אלא ודאי דאף דאומר בפירוש לשון מחילה בדבר המסויים לא מהני אבל סתמא מה דמוכח מהתיקתו נעשה כלשון מחנה היכא דשייך עכ"ל ואף שעל פי השכל דבריו נכוחים מ"מ עין רואה שדברי החומים הם ממש דברי התפ"ז הנ"ל ודעת קדמונים ז"ל. ועי' מהר"ם פדווהה סי' מ' מטיין בש"ך חו"מ פ"ח סק"ז וקל"ח סק"ח שכתב ג"כ דשתיקה כמחילה לדעת הגאונים הנ"ל דס"ל יש חזקה לנזקין ואפי' לרע"ם החילק וס"ל כר"ם ליט משום שסובר דלכל חזקות צריך טענה וחזקה שלש שנים. והעלה דבמקום שרואה שחברו מזיקו ומשתמש כשלו ודאי מחל. וכן בחופן זה אם מילית נודו החזן לחמרי' שתיקה כהודאה אע"פ שאין שום דברת דמשונת בתין אע יודעים שום דבר להסתק ואפי' חו"מ (ו ע"ח) תקפה לחד בפניהו אי דשתק לודוי לודי לי':

(ב) **אבל** אם חברו ליט מוליא. שום דבר מידו אלא שמוטן עליו דבריס שאלו הוא והוא שותק להניעתו. אז אם אין שום דברת דמשונת עליו לא לחמרי' שתיקה כהודאה דלחמרי' הא דשתק משום דליט תועם לדבריו כמ"ש תוס' ב"מ (ו ע"ח) ד"ה התקיפה די"ל התקם ליט כתקפה דלמה יצוות כשכיל דבריו וכן המסקנא שם. וזה טעם הדין בחו"מ פ"ח ס"ז דאם אמר לו מנה לי בידך והלה שותק מתחלה ועד סוף אע"פ שאמר התובע לעדים אחם עדי פשוט דיכול לומר לא תשמתי להשיבך וכ"כ מהרי"ט ח"ח כ"ם ל"ו וכ"כ כנה"ג חו"מ קכ"ו הוא כ"ג במעמד שלשתן שתק נפקד כשאמר לו פקדון שים לי בידך תנהו לפלוני לא לחמרי' שתיקה כהודאה:

(ג) **אבל** אם יש דברת דמשונת. ליט שים מקום להיות מסופק כדבר אי אם הוא שותק לחמרינן שתיקה כהודאה שהוא של חבירו. ומש"ה בסנהדרין (כט ע"כ) אמר לו מנה לי בידך והשיב הן ואמר המלוה להם עדי ושחיק לוה חייב כיון שאמר מתחלה הן הוי דברת דמשונת והי' לו להשיב ולהתנגד על מ"ם המלוה אחם עדי שאינו רולה שיהיו עדים ע"ז לכן לחמרי' מדשתק הודה וכן ב"מ (לו ע"ח) תמשה תובעים אותו דשאל בגמ' והלה מה טוען ר"מ אמר רב הלה טוח אבל אם שותק לחמרי' שתיקה כהודאה לכל אחד מהם שהוא הנגזל כיון שידוע שגזל לאחד מהם ואף ר"י אמר רב דאמר הלה שותק ומ"מ פטור. ליט משום דהכא יש לחחלה דהא דשתיקי לכל אחד ואחד דאמינא דילמא האי הוא וכן שם (ק ע"כ) במחליף פרה בחמור וילדה זה אומר בדשותי וזה שותק זכה כיון שידוע שגזלד ספק על העובר למי שייך מהני שתיקתו להודאה כמ"ש התי"ז שם ותוס' ב"ק (ו ע"כ) ד"ה והלה וה"ה פ"כ ממכירה הי"ח וסמ"ע רכ"ג סק"ז. וכן בכתובות (נד ע"ח) הרי שוהפי דאית להו דינא בהדי אד ואזל אד מינייהו בהדי לדינא לא מלי לידך למימר לי' אח לאו בעל דברים דידי הא וכו' מי דמי הכא אמר אילו אמר הואי אמינא שפי ולא אמרן אלא דלא אימי' במחת אבל אימי' במחת אבעי לי' למימי ומהני שתיקתו להודות דהחמת כלד שבגדו מדחוין דשותפו לא טען טענתו. וזה טעם דין מדכי סנהדרין חש"ה מובא רמ"א חו"מ פ"ח ס"ב בשחק לנוחת אמו דהוי כהודאה דמכחש מניע לה ממון שאין להבן חלק בו. משום דג"כ יש דברת דממונת דידוע שים לה בחובה אלא שבין שלא נשבעה ח"י אם מניע לה ומ"מ כיון שים מקום להספפק בדבר לא הי' לו להבן לשחוק ומדשתק הוי כהודאה. וזה טעם מ"ם סי"ח רשב"ח ומובא מהרי"ט ח"ב אה"ע סי' ל' במעיד ע"ח על אשה דבר ערוה והיא שותקת דשתיקתה כהודאה דלא שייך לומר דהא דשתקה משום שהיא תובעת לדבריו דבפני ב"ד הוי לה למיחש ולא לשתוק על לעז זה. וכן כת שבות יעקב ח"ג סי' קנ"ח בחד שנים שלשתן בידו דבר והאמו אמו שלא יתן לאחד מהם אם לא בראי שניהם ואח"כ בא שניים ואחד אמר שנתפשרו ביניהם לחסור לו הדבר המושלם והבי אחת דאמרי' שתיקה כהודאה כיון שפי' לו למחות שלא למסור לו:

(ד) **ובן** אפילו אין דברת דממונת אלא שההובע ליט יודע לחחתו של דבר והנחבע שותק לחמרינן שתיקה

שתיקה כהודאה. דנשלמת היכא שהוצע יודע לה בהחת לו יכולים לומר דהא דשתק מפני שלא חש לדבריו להשיבו על דבר שיודע בעלמו שהיט כן. אבל היכא שהחוצע היט יודע לה הי' לו לשתוק רק להשיב ולכן כרחה הת המליחה ואמר לחברו וכה לי והגבי כשתיקה ואח"כ טען שלעלמו הגבי' היט נאמן דשתיקה כהודאה. (ה"פ פ"ז מגולה ה"כ ושח"מ סי' רס"ט וכ"ח וש"ך סק"ד וסו"ס נאוני בחרמי סי' כ"נ ועיי"ס בהג"ה שתולק על זה):

(ה) **ובל** זה רק בדבר שמכופף לה הוא שלו לו של חברו אמרי' שתיקה כהודאה אבל בדבר שהוא כודאי שלו לה אמרי' שתיקה כמילה כמ"ש מהרי"ט ח"ח ס"ס ק"ו דבמחליף פרה בחמור אמרי' שתיקה כהודאה דמיח משום דלה הוחזק הדבר כשלו אלא עכשיו וכיון דשותק אגלאי מלתא שלה הי' לו כו כלום אבל היט מאבד זכותו מכבר ע"י שתיקה וכ"כ ש"ך תו"מ פ"ח סק"ט דהיכא דהנכסים הם כודאי שלו לה אמרי' שהשתיקה תהוי כמילה ודוקא כשתק לגמרי אמת אמרי' שתיקה כהודאה שמניע לה ועי' אמרי כרוך שם שהבין בכוונתו שהש"ך מתלק דדוקא בכתובת אמו אמרי' שתיקה מהני אבל לא בשאר חוב ותמה עליו דבמרדכי כתב שם שתק לגמרי אמו הוי כהודה שים ממון בידו שמניע לה ואיך שבח לידו בין במילה בין שמעיתה קמלה הודה שלה הן הרי אלא תלי בלל שהיא שלה מלד בהובתה ולי נראה דכוונת הש"ך רק לתלק בין הודאה דאמרי' שתיקה כהודאה ובין היכא דבעי' שיתחול ל"ח שתיקה כמילה וכ"כ מל"מ פ"י מה' זכי' ומתנה ה"ט דמקשה ממרדכי הנ"ל בגמרת אמו דכתב דשתיקה מהני על מ"ש בסו"ת רח"ם אשה שנתנה במתנה נכסי מלוג כשחלתה ומתה והי' שם בעלה ולא מיחה דשתיקה לא הוי מחילה ומחזיר לשתיקה הוי רק כהודאה ולא כמחילה כדבר שברור שהוא שלו להוליאו מחזקתו. וכוכח בקצה"ח סי' פ"ח סק"ו:

וזה שאמרו ב"ב (קלב ע"ח) הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא לאדה כתובתה משום דע"י שהקה מחלה כמ"ש שם וכל זה בכתובה מקולי כתובה אבל בחוב אחר לא הפסיד בשתיקה דשתיקה כמחילה לא אמרי' כמ"ש בהו"מ סי' ל"ת ס"ח ואפי' לא תבע ימים רבים אח חובו ועי' אה"ע סי' ק"ח וקי"ג ס"ו בהג"ה. והא דכתב מרדכי ב"ב פ"ט סי' תלל"ח וכתובות פי"ח סי' רמ"ח בשם ראב"ן מובא בדמ"ח אה"ע סי' ק"ו דשתיקה מהני נם למחילה עי' חלקת מחוקק שם"ה וט"ז שם"ג והמני' שם שחלקו ע"ז וכתבו דלא מהני. והא דאמרי' כתובות (נד ע"ב) במזונות קיבל לה מזונות וכן קי"ל אה"ע סי' ל"ג שם"ז דאם אמר לה יהא קרקע פלוני במזונות ושתקה אין לה אלא פירות אותו קרקע כלבד דשתיקה כמחילה יש לומר כמו שכתב דריסה שם אות ה' דזה לא הוי מחילה אלא פשרה כיון דאין למזונות דבר קבוע דיכול להיות שדעתה הוי לתבוע למחר הכתובה ולא יהי' לה מזונות כל כך מש"ה מהני שתיקה. וכן נראה מלשון רמב"ם פ"ה משופטין סוף ה"ח שכתב בשוקף שטינה שלא מדעת שוקש ואח"כ הודיעו ואמר לו עשיתי כך וכך והסכים למעשיו ה"ז פשוט הרי דבמחילה לא סגי שתיקה רק בעינן הסכמה בפה וכ"כ מל"מ שם בשם כמה פוסקים. והפוסקים שהביא במל"מ דשתיקה הוי הכח כמחילה י"ל דלא פליגי כעלמא רק הכח שאמי כמ"ש לקמן סעיף זה אות ח':

ובן אין השתיקה רהי' על חיוב אדם שהוא מחייב ח"ע בשתיקתו כמ"ש בקדושין (יב ע"ב) ההוא גברא דקדים כליפהו דאשח ח"ל והא ליח בה שוה פרומה ח"ל תיקדום כד' זוז דאית בה שקלאת ואשתיקה אמר רבא הוי שתיקה

לאחר מתן מעות ולא מהני והייט בכל קדושין ים רהי' שהרגית ע"י שאומרת הן אז ע"י מעשה שמקבלת כסף הקדושין והמעשה מגלה על רלוטה משא"כ הכא דלא הי' מעשה אלא שתיקה לבד וע"י שתיקה היה נאסרת לעלמה דאין השתיקה מהני לעשות עלי' חיוב אדם עי"כ. ואפי' כרי"ף דס"ל שם דאשמים להקדושין ומריבה נמ הייט משום קנייה דר' הונא ברי' דר' יהושע דאם איתא דלא ניחא לה תשדינהו ואומדנא זו דלא השליכה אותם הוי כגלוי דעתה דשתרית אבל לכ"ע שתיקה לבד לא מהני לחיוב אדם ומש"ה אם זרק להון תיקה ולא שקלינהו אלא שתקה קי"ל בשא"ע סי' ל' ס"ו דלא מהני אלא אם שדיך דהוי אומדנא דשתרית או שהי' רגיל בשטרים כמ"ש אלקת מחוקק סק"י וב"ש סק"ב וסק"ח עיין שם:

וראיתי עוד שהה שדבר זה לי שתיקה מהני למחילה לא אשכר לו היה מחלוקת לאמרי בקדושין (מה ע"ב) בהקדשה אלא לדעת אבי' וניסת נ"ב אלא מדעתו ואבי' כתן ר"ה אמר תוכלת בתרומה הוחיל ונעשו בה מעשה יקומה בחי הלא ואי' רש"י שבחייו קדשה והשיאה עלמה אלא לדעתו והוא רואה ושתק לו הפקיר זכות שים לו בה לו משתיקתו הודאה ור' ירמי' בר אבא אמר חיוה תוכלת. הרי דר"ה ס"ל דאע"פ שמחלה היתה בפו בפשוטו עכשיו ע"י שתתק מוליאים אותה מרשותו ומהני שתיקה נם למחילה ורב ירמי' ס"ל דלא מהני ויקי"ל כר' ירמי'. ונקשה על רבא אאמר מ"ש דר"ה משום שנעשו בה מעשה יקומה וכו' ומטעם מחילה והא הוא ס"ל לעיל דשתיקה לאחר מתן מעות לא מהני משום דשתיקה לא מהני לחיוב אדם ונראה דה"ה למחילה. ול"ל דלפ"ז דבאחר מעשו של ר"ה מ"מ לא ס"ל כמותו לו לולי מחלק רבא בין חיוב אדם דלא מהני שתיקה ולמחילה מהני:

ובן נראה מרא"ש שבועות פ"ו סי' י"ח בהתנה עמו שלא בשעת הלוחה לל תפרעני אלא בעדים דלריך הלוה לקבל עליו בפירוש ושתיקתו לא הוי קבלה די"ל שלא חשש להשיב למלוה. משום דלעניו התנאי הזה הוי חיוב אדם ולא נפיק ע"י שתיקתו מכלל כל הלוים שאין לריכים לפרוע בעדים ואין המלוה יכול להטיל עליו עול זה ע"י שתיקתו וכ"כ ע"ז הה"ע סי' ל' סק"ד נבי נדר שנדרה לאשתו לתת לעניים דוקא שהסכים בעלה בפירוש אבל אם שהק לנדרה לא אמרי' דשתיקה כהסכמה וכ"כ מהנה לפרים ה' שומרים סי' כ' דאם המפקיד הניח דבר בביתו של הנפקד ול"ל שמור לי זה ואחרו שתק לא אל עליו חיוב שמירה ע"י השתיקה והביאו כן בשם ריטב"א קדושין (ח ע"א):

(ו) **ומש"ה** דעת מהרי"ק סי' קכ"ו דבדבר שהוא שתה זכות לו מהני שתיקה אף שש"י זה יתנגל עליו חיוב תדם ולכן רלוכן שאלת ספר ביד שמעון למכור והניד לו שאם ימכרנו ביותר מל"ד זהובים יהי' המוכר לשמעון ושמעון שתק הוי שומר שכר. ומביא רהי' מכ"ב (קלז ע"ב קלת ע"א) הכותב נכסיו לאחר ושתק ולבסוף לוח קנה ואי' ריב"ם שם ורמב"ם פ"ט מזכי' סי"ד דמיירי בשכ"מ משום דבכי שכ"מ ככתובים דמי הרי דדבר שזכות הוא לו אע"פ שתתק ולא עשה שום מעשה קנה והאם ים נ"כ לד חוב כמ"ש רשב"ם (קלת ע"א) ד"ה והיו שחיט רולה לזון את העבדים דאפי' יכול לומר עשה עמי ואיני זוך מ"מ לא ניחא לי' לעשות כן. ובזיכה לו ע"י אחר נ"כ דעת ת"ק דשתק קנה ואפי' רשב"ג דפליג היינו משום דהזכיה סופו על תחלתו מדלוות לבסוף אבל לי לאו הכי אמרי' מדשתק נהנלה. ונם נראה דוקא האם ס"ל דאין השתיקה רהי' משום דעוד לא נגמר המשכר עוד מפירת השטר י"ל דבבר בשינוע השטר לידי אחמה ורהי'

דבריהם בשחק ולכוף טוח נם דשב"נ תודה דמהני. וכ"כ מהרי"ק סי' כ"ד נבי אחד מהשותפין שעכר משרם לחנות וחכרו שחק דחייב לשלם שכרו משום דנ"כ סי' לחשלח השטר וזכות הוא לחרי' שחיקה מהני אפי' לחיוב. וי"ל זה טעם הפוסקים שהובא במל"מ פ"ה משופטין ה"ח דבשותפין לחרי' שחיקה כהסכמה לדעת חברו כיון דבשעת מעשה שעשה בשותף הוי לעובדא השותפות:

(ג) **ובן** היכא דבשחיקתו ליט מחייב עלמו בחיוב מדם אלא שמחזק יותר את החיוב אפי' עליו מבכר לז מהני שהיקתו וזה י"ל טעם בעל העטור מובא בש"ך חו"מ ל"ם סק"ה ופ"ח סקכ"ז דאם הי' החוב ידוע בש"פ והמלוה אומר כתבו לעשות ממט מלוה בשטר ושחק לוה דכותבים שטר כיון דעיקר החיוב ליט מחדש אלא מחזקו יותר ולא קשה מרא"ם שכותב הנ"ל בשל תפרעני אלא בעדים דלא מהני שהיקתו על ההגאי הזה לש"פ דנ"כ הוא רק מחזק יותר את החיוב שמקודם ד"ל שא"ה כיון שהאמין לו מעיקרא ועתה בזיון הוא לו שחיבו מאמינו לא חש לדבריו:

(ג) **ובן** בשעטו חבין והודה לו בשטרין דכתב רש"י ב"ק (לה ע"ב) ד"ה פטור והוס' ד"ה לימא דכיון דלא הבעו שטרין מחל לו לש"פ דשחיקה אינה כמחילה הייטו דוקא אם הוא שוהק על טענת תברו ד"ל דלא חשש להשיבו מש"כ הכא דחבע חבין והשתים ולא חבע שטרין ים לומדנא דמחל את השטרין וכמו שאמרו בכתובות (יד ע"ב) ממר טח וחלל שוחק היכא ביישיבו ופי' רש"י ור"ן דכיון שטח כשקורים לו ממר ועל קריאתו חלל שוחק יש רחי' שמודה על זה שחלל הוא ה"נ מדחבע ה' והשתים את השני מסחמא מחל לחוט:

(ד) **ובן** בקדושין (מה ע"ב) נחקדשה לדעת אבי' וניסת אלא מדעתו ס"ל לר' ירמיה בר אבא דאוכלת בהרומה מדשחיק אבי' ליחנותי ליי. אף דלא אמרי' שחיקה כמחילה וכדס"ל לר"י בר אבא לקמן נבי נחקדשה אלא לדעת אבי'. ה"מ משום דהקדושין היו מדעת אבי' הוי זה לומדנא דמרומה נם על הנשואין ומלרפים לומדנא ז לשחיקתו דנחרלה:

(ה) **ובן** היכא שרוצה שחברו שוטה מעשה על פיו ושוחק ע"ז מהני שחיקתו אפי' לחיוב אחד חדם ומש"ה כהב מרדכי סנהדרין פ"נ סי' תש"ה מובא רמ"א חו"מ פ"ח ס"ז מי שהחנה עם כותי ר' ללמוד עם בן חברו בפני אבי הבן ואבי הבן שחק שחיקה כהודאה וחייב לשלם דהו"ל לאסוקי אדעתי' ולמחות לא אפשר משום דבאחת מחייב ע"פ דין ללמוד עם בנו ולבסכיר לו מלמד מש"ה אמרי' לומדנא דמהאחת ניחא לי' לאיחם למיעבד מלוה בממוני' ומלרפי' זה לשחיקה כהודאה ומש"ה אמרי' בינ"ד סי' רמ"ח ס"ה אם אחתו הסבירה מלמד לבנה אפי' אלא בפני בעלה אם כשמעה שחק ודאי ניחא לי' עיי"ש ובש"ך סקי"ח:

(ב) **ד"ה** שיך שחיקה כהודאה רק אם חברו טוען לו אחה יודע. כ"כ הוס' קידושין (סה ע"ב) ד"ה נטמאו וניסין (מד ע"ב) ד"ה אמר אביי ורא"ם שם סי' ה' וי"נ ור"ן קידושין (סו ע"א) ומרדכי קידושין פ"נ סי' תקכ"ט וביו"ד רכ"ז. ועי' פחחי חשו' סק"נ בשם סו"ח בית יעקב סי' ק"נ שהקשה מזיר (מ ע"א) אהא דחנן שני מדיים שאמר להם אחד ראיתי אחד מכם שטמא ואיני יודע איזה מכם מנאחים ומביאים קרבן טומאה וכ' שם חום' דאיך יאמר אחם שוחקים דאם היו מבחישים היו נאחן כמ"ש בקדושין (סה ע"ב) ש"ח בהכחשה מי נאחן הרי דהכא אמר כן לשנים ואינו יודע איזה אפ"ה אם שוחקין מהימן וא"כ מוכח דאפי' אמר לו כמדומה שנאנשך ייגך והלה שוחק נ"ב שחיקה כהודאה ועי' בשבות יעקב ח"א מ"נ שאי' שבניזיר מיירי שהשני אומר אחם יודעים שנזרקה טומאה ביניכם ונולד לכם ספק וא"כ כשהם שוחקים שחיקתם כהודאה כאלו הם יודעין מבספק טיי"ם ונלמד מדבריו דאף על דבר שאומר לו חברו אחה יודע מספק בדבר זה לאמרי' שחיקה כהודאה וחזקה אם זה הטוען יודע שחברו אין לו שום ידיעה אפי' מספק אז לא שייך שחיקה כהודאה ועי' שבושות (יט ע"ב) כאן עשו ספק ידיעה כידיעה:

(ג) **אפי'** בגוונא דשחיקה לא מהני מ"מ אם תובעו שני דברים והוא כופר באחד ועל השני שוחק לאמרי' דמזה רואי דהודה לו בשחיקתו מדכפר על א' כמ"ש לבש"י סי' כ' ס"ד בהג"ה בשם רש"י ור"ן בממזר טח וחלל שוחק וכ"כ מהרי"ט ח"א ס"ס ק"ד אפי' לדברי האומרים דטענת סבלנות לא מהני בממזר בגחון זה לא הי' שם סבלנות נרידא שהרי שמעון מחה בחלון זה עלמו וכיון שמחה לזו ולא מחה לזו ש"מ מחל ונחרלה דאי משום דסבל ולא חש למחות הרי אלא סבל ומחה ברגעים ולמה לא מחה בפחיחת החלון נופה ומביא רואי' מממזר טח וחלל שוחק. וכן אפי' היכא דשייך שחיקה כהודאה אם מסיב על דבר אחד בפירוש הן ועל השני שוחק רואי' מזה דלא הודה לו מדלא השיב בפיו כמו על הרחשון כמ"ש להש"ע סי' ק"ו ס"ב בהג"ה בשם פסקי מהרי"א סי' פ"ו ויש רואי' לזה ממנחות (טז ע"א) אמר רבא הב"ע בגון שפיגל ברחשונה ושחק בשני ופיגל בשלישית דאמבי' אי ס"ד כל העושה על דעת רחשונה עושה מיהדר פנולי בשלישית למה לי ויש רואי' מדפיגל בפיו בשלישית דבשני לא נחכוון לפגל ה"נ כיון דעל דבר א' לא אמרן לשחיקה נס בשני אין רואי' משחיקתו:

(ד) **אפי'** היכא דשחיקה כהודאה מ"מ אם יש לאחלא בדבר למה שחק לא לאמרי' כהודאה כמ"ש ב"מ (לו ע"ב) בגזל אחד מאחאה ואי' לישנו מניח נזלה ביניהם ומק' והלא מה טוען ר"י אמר רב הלא שוחק דשחיקה דהכא לאו כהודאה היא דאי ס"ל הכי דשחיק לכל אחד ואחד דאמינא דילמא הכי הוא והוי לאחלא וכן כהב רש"י בכחובות (קד ע"א) ד"ה ואכ"א דמש"ה כל זמן שהיא בבית בעלה נוכח בכחובה לעולם דאף דבכחובה אם לא אבעה אחלאה מ"מ בבית בעלה לא אמרי' דאחלא דיל"ל אפי' אמבדין לוחה לא הבעה בכחובה. וכן בקדושין (מה ע"ב) נאקדשה לדעת וניסת אלא לדעת ואבי' כאן ר"ה אמר היינו לוכלת משום דהא שחק מיאחו ריאה וקיי"ל כן אה"ע סי' ל' ס"ד וכן כ' חום' גיר (כ ע"א) ד"ה מי נבי אחי כיחי עדים מעידות לוחו אחד ואחי דמיירי בשלוחק וכאן אחי הבחוב יחד דלא הוי שחיקתו כהודאה דלאו מודה הוא דאמר מה לי להבחיב הא אניבן מבחיבן זו לא וכ"כ הש"ך ב"מ שם דמכאן נלמד בים טעם לשחיקתו לא אמרינן שחיקה כהודאה ועיי"ש דבעיק שיאמר האחלא לבל אבן לא בעינן לי' וכ"כ הנ"ה אחרי שם מובא בש"ך חו"מ פ"ח סק"י. ולכאורה קשה הלשון בהג"ה אחרי שבריאם כחב כל היכא שיש לאחלות שחיקתו בשבוד שאחאב בלבו מה לומר לא אמרי' שחיקה כהודאה דמיא ושיש דאל"כ כל אדם נחפס בש"ד שאיש יכול למהר ולעשות ומשמע דבעי דוקא שיטעון ויאמר

בעלמא לא בחמלה. וע"ל דלא כל החמלות שוים דיש חמלה גדולה שטענינן לי' ויש לחמלה דבני' שיחמר בעלמא:

ונראה לי דמה שכתב בהגהות מיי' פ"ו מטוען וכוי

לוה ט' מובא ברמ"א חו"מ פ' ס"ח דאם לדם טוען על חברו טענות הרבה ושתק הלה בה' מהטענות דלא תשיבא שתיקה כהודאה שהרי אפי' טענתו יכול לייאב כ"ש שיכול לייאב טעם שתיקתו דשתיקה לאו כהודאה עכ"ל מיירי ג"כ בטוען לחמלה על שתיקתו כמ"ש בהג"ה לשרי הנ"ל דלג"כ כל אדם נתפס בב"ד שיטו יכול למהר ולטעות ולפ"ז קשה על רמ"א שם שעשה מחלוקת בין הדעות דהג"ה מיי' חולק וס"ל דאם שתק תחלה יכול לטעום לחזור ולטעון. ולפי מ"ש אין כאן מחלוקת דגם הג"ה מיי' מודה דבלא לחמלה אי' לטעון לאחר ששתק מחחלה ועי' ס"ך שם:

וכ"כ רמ"ה ניסין פ"ה סי' מ' בשם רי"ב בטוען לחמלה על שתיקתו מהני וכ"כ טוי"ד סי' קכ"ז וכ"כ מרדכי קדושין פ"ג סי' תקל"ו ומרדכי כתובות פ"י סי' רמ"ב דהא דלמרי' בב (לד ע"ח) בשותף שלח בה לב"ד דהפסיד הייט דוקא כשהוא התובע אבל כשהשותף הי' נתבע לא למרי' שתיקה כהודאה כי יאמר מה ששתקתי מפני שלמרתי מי יתן שלא הי' תובע לחוכי לטעום לדין:

(ה) **אי** למרי' שתיקה כהודאי בחיבור. לכאורה מפורש כן בקדושין (סה ע"ב) למר לחני ח"ל ע"ח לחלת חלב והלה שותק נחתן וביבמות (פו ע"ב פח ע"ח) למרי' דלא משום דמהימן אלא משום דשתיק ושתיקה כהודאי דמיא. וכן הוא שיטת ר"ת בתוס' קדושין, שם. ד"ה למר וניטין (נד ע"ב) ד"ה למר וכ"כ רש"ם שם פ"ה סי"ג ור"ן קדושין שם וטוי"ד קכ"ז. ולפי לשיטה רמב"ן ורשב"א קדושין שם דפי' דלא מטעם שתיקה כהודאי היא אלא מפני נחמטתו של העד מ"מ נראה דמודה דלמרי' שם שתיקה כהודאה וכש"ד בונית דיבמות הנ"ל אלא דש"ל דלפי' לא משיב לי' יודע ג"כ העד נחתן:

ומ"מ אין רלי' משם דשתיקה כהודאה בכל היסורים. דכ' תוס' קדושין (סו ע"ח ד"ה רבא ויבמות פח ע"ח) ד"ה דשתיקה דטעמא דשוחק מיהמן לא משום דשתיקה כהודאי דמיא אלא משום דחיכא דנלים לדבר מהמני' לי' ועי' ט"ז יו"ד קכ"ז סק"ב דמקשה למה נחו"מ סי' פח יכול לומר מה ששתקתי משום דלא חשבתי להשיבך ובחיסור למרי' דשתיקה כהודאה ועי"ש מה שחירץ. ולעניו דינא כתב כן גם ש"ך שם סקי"ח בשם כנה"ג דלא חשבתי להשיבך אינה לחחלה. אך ע"פ דברי תוס' הנ"ל דהכא הוי דנלים לדבר מיושב קו' ט"ז דאין הטעם משום שתיקה לבד דהוי ע"י כהודאה אלא ע"י דנל"ד מהימן העד:

ובן אין רלי' דשתיקה כהודאה בחיסור מכחובות (יד ע"ב) בחלמנת מיבמ דת"ק סבר כל פסול דקרי לי' ושתיק פסול והטעם דשתיקה כהודאי כמ"ש רש"י ד"ה ת"ק. אך לר' שמעון בן אלעזר דעת הו' ד"ה מפחיש דלא מפני שתיקה כהודאי. דהא בלא"ה קשה לפמ"ש בחות ב' דלא למרי' שהכ"ה אלא אם השותק יודע הדבר ח"כ הכא מה רלי' משתיקתו דהא חלל לא ממזר לא הו"ל למידע חע"כ דשם אין כפי' דהוי כהודאי ממש רק משם וספק הוי ונריך לברר וכמ"ש הרמב"ם פי"ט מהל' הכ"ב דמשמים לו ולמשפחתו ואין טשחים מהם אלא ח"כ בודקים. ונם לדעת ר"י בסוחב"ט סי' ב' ורמ"ח פ"ד דוקא בנחערב בה פסול אחיני ואם לא נחערב אין משם הע"פ שתוק. ונם דעת רש"י ור"ן שם דדוקא כשלוח על ממוך לו כשתוק על חלל ים

רלי' שהחמח כן וע"כ משום דידעי' שנם הוח בעלמא לית יודע בעינין ליכוף לאמדנח ז':

(ו) **אם** מחנה ע"מ שילה חבח מחלוקת בכחובות (עג ע"ב) לי לנריך שיחמר הן לא די שיתוק ודעת רמב"ם פ"ו מהיסוח ה"ח דשחיקה לח מהני ורחב"ד חולק ועי' חה"ע סי' לח סעיף ח' ע'. ועי' סנהדרין (יח ע"ח) אין מעברין חת השנה חח"כ ירנה בשיח ומעשה בר"ג שעשה לבח ועברו ע"מ שילה ר"ג וכשבח ר"ג ואמר רוצה חני כמלחח שנה משובנת מפורש כרמב"ם דע"מ שילה היינו ע"מ שיחמר הן. ולרחב"ד ל"ל דשבור השנה שחני דבני למירה ומשל"כ בחנחים דלמח. ועי' פסחים (סח ע"ח) הח נופח קשיח למרת חוך מן החשה מפני שיכולה למחות וכו' והח קחני רישח ולח ע"י חשחו חלח מדעתן הח שהמח לח נפקח מלי חלח מדעתן ולח דחמרי חין חלח בפחחת לחפוק היכח דחמר לח. הרי דשחיקה מקרי בלשון הגמ' מדעתו:

(ז) **מצינו** בס"ם דרב שחק לר' כהנח ור' חפי כשהקשו לו כמ"ם בבילה (ו ע"ח) ח"ל ר' כהנח ור' חפי לרב וכו' שחיק רב חמר רבה ואיתימח ר"י מ"ם שחיק רב. וכן (שם לו ע"ב) ח"ל ר"כ ור"ח לרב וכו' שחיק רב וכן ב"ק (יח ע"ב) מדחמרי לי' ר"כ ור"ח לרב דינח הכי ושחיק ס"ם שמין לחמר וכן ב"מ (שם ע"ב) ח"ל ר' כהנח ור' חפי לרב מי חגרח וכו' שחיק רב ח"ר עשח מ"ע שחיק רב וכן שובה (ו ע"ב ז ע"ח) ח"ל ר' כהנח ור"ח לרב ויעמידנו כנגד רחם הור שחיק רב וכן ב"ב (סב ע"ח) ח"ל ר"כ ור"ח לרב ויקנה כנגד רחם חור שחיק רב וכנולהו ח"ל מדשחיק הוי כהודאה. וכן מליט בחמורחים לחביס שמחק ויל ב"כ שחיקה כהודאה.מי' יבמות (עב ע"ב) לחיבי' ר' חלעזר לר' יוחנן וכו' חשחיק בחר דנפק ח"ל ר' יוחנן לר"ל רחיחי לבן פרח סיוסב וחזרם כמשה מפי הנבורה וכן כ"מ (מו ע"ח) חשחיק עולח וכן סנהדרין (מ ע"ב) שחיק רב לחמר שמואל מ"ט שחיק רב וכו' וכן חולין (עו ע"ח) חשחיק עולח וכן שם (עז ע"ח) חשחיק רבח לחמי חשחיק הח לחמר רבח וכו' וכן שם (עט ע"ב) חשחיק ר' דימי ושם (קג ע"ב) חשחיק ר' חבי וכן מנחות (קג ע"ב) חשחיק ר' ביבי וכן זבחים (עו ע"ח) חשחיק ליה וכריחות (יח ע"ח) ושם (כה ע"ח) ועירובין (לד ע"ח) חהדריהו רב לחפי' וכן כחובות (נח ע"ב) חשחיק קרי רב עלי' דחבוה דשמואל וכו' וניטין (סד ע"ב) חי"ח חשחיק וורדחן מה הוי"ל למימר וכו' וכחובות (סב ע"ח) ושחיק ולח חמר להו ולח מידי והוס' שם וכ"כ יד מלחכי חות כה מכ"מ פכ"ה מהנח הכ"ד שכחב דרמב"ם מפרש דבי לחבי' חבי וכי שעין נרוף של רפי לכחחלה שחיק לי' חלמח קבלה מיני וכן בפ"ו מהנחות ה"ב פסק רביט כר"ח חע"ב דחלמידי' דר' יהושע הוח מעשה שהביח על דבריו ושחק בכל הני דוכחי שחיקה כהודאה:

וכנגד זה מליט ב"ק (כ ע"ב) חיכו סבר מדשחק מודה לי' ולח היח חשנוחי לח משנח בי' וכן בב"מ (לה ע"ח) ולח חהדר לי' (שפיר עביד וב"ב (סב ע"ב) חשח סברי מדחשחיק קבולי' קבלה ולח היח ושנח (נ ע"ח) רש"י ד"ה ה"נ חשחיק דלח חם להשיבו ור"ה (סו ע"ב) רש"י ד"ה חם קבלה דיל דשחיק משום דלח חכפח לי' דלח דמי ונדרים (סו ע"ח) חשחיק קחמרת וכר"ן שם דיל משום דלח חם לדבריו וחולין (טה ע"ב) משחח הוי שבי לי' ושחיק לי' וכ"י שם ונדה (כו ע"ב) הוס' ד"ה חח חמרת דמחחלה

לא חם להסיבו וכ"כ תוי"ט מגמות פ"י מ"ו דהא דתיתח סם (סח ע"ב) שתיק ר' טרפון תיגה הודאה והדבר לריך ביאור ויעוב שלא יסתרו הדברים זה לא זה ויהיו המיס יתדו :

(ה) **ובתב** ני כ"ק (יח ע"א) דמכאן נגין לא דשתיקה כהודאה וכ"כ תס"ו כ"מ (סם ע"ב) כשם ריטב"א סחס שתיקה כהודאה דלא מלא השובה וכ"כ במלחמות לרמב"ן סוכה (ז ע"א) דסחס שתיקה כהודאה זולתי היכא דמוכחא מלחא דלא חם לדבריו וכ"כ רא"ם בילה פ"ה סי' ז' : (ב) ורמב"ן כ"ב (סב ע"א) כתב דספק הוא לי שתיקה כהודאה תו לא ועי' עוד מלחמות בילה (לז ע"ב) : (ג) ותוס' כ"ב (סב ע"א) ד"ה ומודה כ' דבתלמיד מבר שתיקה כהודאה ותם שותק למ"ם תלמיד גמור יש לומר דלא חם להסיבו :

(ו) **ובחכם** נבי סי' קכ"ד כתב כשתחד תומר בפני הרב דין פסוק בלי שום טעם והרב שותק תמרי' שתיקה כהודאה' כי היכי דלא לטעו השומעים תכל כשבא להוכית תיוז דבר מדבר תחר שתיטו דומה לו תו כשמקשה מדבר על דבר שתיטו דומה לו י"ל שלא חם להסיבו כיון שלפי דעתו ברור שתין דומה זה לזה . ועי' שבות יעקב ח"א סי' ל"ב שמקשה עליו מבילה (ו ע"א) דמקשו ר' כהגת ור' תסי לרב שהיו תלמידיו וכי מה כין זה לענל שטלד ביו"ט וכו' שתיק רב תמר רבה מ"ם שתיק רב וכו' הרי לף כשבת התלמיד להקשות מדבר אל דבר תמרי' מדשתק תודי לי' וכן מק' מב"מ (סם ע"ב) דמק' ר"ב ור"ח לרב רבם תי תערת לף שערת וכו' שתיק רב ל"ל שסם מ"ם שתיק רב וכו'. ול"ל לייטב הק' מבילה ע"פ מ"ם לעיל ע' רס"י וכ"ן בממוד לות וחלל שותק כיון דמשיב על דבר ת' ועל הב' שותק סימן דשתיקתו הודאה ה"ב תט"פ שתם תלמיד מקשה לרב ורבו שותק לף תמרי' כהודאה לף הכת כיון דתתלה כשהקשו ר"ב ור"ח לו וכי מה כין זה לענל שטלד ביו"ט השיב להם השובה ורק כשהקשו לו שניח שתיק סימן דתודי דלי מסוס דלא חם להסיבם למה השיב להם כרחשונה . ומה שהקשה מב"מ י"ל כתמת דהא קי"ל כרב דתערת ופערת ועקרי' כת"ל דהא דשתיק להם רב לף דהודה כמ"ם רב שתם תלא מסוס דלא תשיב ליה פרכת . ועי' יד מלאכי סי' כ"ה דמקשה על תכ"ל מב"ק (כ' ע"ב) דאפי' על דין פסוק דהדר בתלר חבדו שלא מדעתו לריך להעלות שבר דקאמר ר' אבהו משמי' דשמואל קמי' דר' יוחנן רבי' מפיק דהא דשתיק מסוס דלא חם לדבריו וי"ל דשא"ה כיון דר"ח אמר משמי' דשמואל ושמואל עלמו תזר בו כמ"ם ב"מ (לם ע"ב) וכמ"ם תוס' בב"ק לכן לף חם להסיבו :

סוגיא מט

שבועת אמת

הרמבים פי"ח משבועות ה"א לתב דמ"ע לשבע שבועת הדייגים דכתיב ושבעת תשבע וכ"כ בספר המלוה מ"ע ז . ורמב"ן תולק וכתב דרק רשות הוא לישבע . ופליגי בפי' סוגיא דתמורה (ג ע"ב) ובגירסת שם במ"ם לימא לפי' שבועת אמת בהדיא כ' שבועת ה' תהיה כין שביהם לימא ה"מ לפיים את חברו תבל מלקא ללקי לא מלית לאמרת דהא כתיב ושבעת תשבע וכו' ומפרש רמב"ם דהתי' הוה דכתיב ושבעת תשבע ובמשמעותו שמלוה להשבע בשם הלורך ומאחר שהיא מלוה ר"א שילקה עליה ותין לומר שבעתו תשבע הייט להיתר ולרשות ולא למלוה שא"כ הדרת קשית ש"ל שלא הוהר רק בשם הלורך לפיים את חברו תבל מלקא ללקי וע"כ ל"ל שמלוה היא . כ"כ מגלת תסתר · והרמב"ן מפרש דהקשתה היה לימת דוקא בשבועת שומרים מוהר כדי לפיים את חברו תבל השבע מעלמו שבועת כטוי ילקה ותי' דכ' ובעתו תשבע ותם היט ענין לשבועת הדייגים דנפקא ליה משבועת ה' תנהו ענין לשבועות דעלמא שמוהרים :

והנה בא"ת קכ"ו תא"כ יל"ך לשבקיו ויש"ת ויתן בתמונה ויהר מלשבע לפי' בתמת שתלף מיירות היו לו ליעלי וכולם נתרבו על שבועת תמת . והוא מדרש במדבר פכ"ב ומי' בירושלמי שבועות פ"ג סוף ה"ח כ"ד בוליות היו בדרוש וכולם תרבו על שבועת שוא שהיא תמת. ול"ע למה השמיט בם"ע דמת רמב"ם שמלוה לשבע בתמת . והמדרש ל"ק על רמב"ם דהתם מיירי בשבועת בטוי להבא שלא לעורך ולבטלה כמ"ש כילד לאמר תדם תוכל כך וכך במקום פלוני ובשבועה כזו ודאי דמודה רמב"ם שתשור וכמ"ש פי"ב משבועות ה"ב ושובה גדולה לתדם שלא ישבע כלל וכמ"ש מגלת תסתר על סמ"ל מ"ע ז' מש"ב הכא דמיירי בשבועת הדייגים הא ס"ל לרמב"ם דמלוה היא :

ו"ל עוד דשתי התם בעיירות של יעלי שהיה השבועה על להבא שבשבעו שיתלטו וים משם שמת לא יקיימו השבועה לכן מתרבו משל"כ בשבועת הדייגים שבשבע על לשובר ויודע בשעת שבועה שבשבע על דבר שהתמת תתו מ"ע לישבע. תך יש לדחות כי כבוד לחי הגתון הגדול מוה' בעריס שליט"א תבר"ק בעגדין הרתה לי ברמב"ם פי"ח משבועות ה"י וכילד מפי הדייגים משביעין תנו תוהך וכו' תו שתמרו הרי פב"פ תרוב לה' תם יש לפלוגי תללו ממון ולא יודה לו והוא טוענ תמן . הרי שבשבועת הדייגים היתה על להבא שתחר השבועה יודה לו וכן רתיתי בתו"מ ל"ט ס"ת בשבועה לבע"ת שהיה להבא שכולל בשבועתו שכל מה שיודית לא יתן במתנה אלא יתגנו לבעל תוכו :

ובתרם סופר תו"מ ל' מקשה על מדרש הל"ל היכא רמיזת דתסור לשבע בתמת . ול"ע דנרתה דהוה כעין שבועת שוא כיון שבשבע בתם על לא לוהך וכמ"ש רמב"ם פי"ב משבועות ה"ת ולא שבועת שוא בלבד תסור אלא להוליא אם שמים לבטלה ג"כ תסור . וע"ם שכתב דממסקנת סוגיא דתמורה (ג ע"ב) מוכת דאין תיסור לשבע בתמת ותמוה למה לא הביא ברמב"ן בם' המלות מביא רתיה משם דתיוה אלא רשות וצריך עוד תגתים רבים שהביא מדרש הל"ל שיהיו בו המדות של תברים יוסף ותיוב . ומ"ש הת"ם רתיה משבועות (לם ע"ב) דאמרי' סורו לו מעל אהלי וכו' ותקשה בשלמת תם בשבע לשקר שביהם רשעים כמ"ש רש"י אלא דקדק למסור ממונו ביד נתמן תבל בשבועת אמת ניהי דהמשביעו הוא רשע שמשביע את חברו בתם מ"מ הוא מה חטא שבשבע בתמת אמ"כ שאפי' שבועת אמת תיט נסון . ברתיה זו כוון להגי"ה מיי' פי"ח משבועות אות ו' ומי' מגלת תסתר שדוחה רתייתו דל"ל מירתם כן ישבע לשקר הוי לומרים

הומרים כך לחיים עליהם. ומ"ם שם בשלמת הלי דמשחבע קלי בחסורת אין פירושו כי הוא תוטח כזה שנשבע חלת כגי' הר"ן הלי דמשהבע לשקרא קלי בחיסורת. ומ"ם ח"ם רחיה משבועות (לב ע"ב) דקאמר מי יימר דמשחבעת משמע שרגיל להפסיד ממונו ולא ליעבע משום דחשור ליעבע בחמת ים לומר דחע"פ שאין כזה חיסור מ"מ הו"ל רק גורם לממון דהא עדיין מחשר מעשה השבועה. ומה שהניח מחוכת הלבנות פ"ו משער החבבה והוא תייב להזהר מכל מה שיביאהו להשבע בשם הבורא יח' כמ"ש נקי כפים וכו' עי' מרפא לנפש שמניין לחשבון הנפש פ"ג חשבון י"ז ושם מפורש יוהר שחמר ר' מן החסידים להלמידיו ההורה ההירה לו להשבע בשם הבורא בחמת ואחי חיעלכם שלא חשבעו כו לא בחמת ולא בשקר ומ"מ רק ממדה חסידות הוא. ועיי"ש בח"ם שכניח מדרש (ויקרא ו) אין הייב אין זכאי למימי לא חיטול וכן הוא בירושלמי שבועות פ"ו ה"ח וזה כמ"ש ניסין (לה ע"ח) בחשב ודיוק מה מי שנשבע בחמת וכו':

ועי' ניסין (נב ע"ב) מטהו כ"ד לא ישבע דאי רמית עליו שבועה אחי לאמטוי ועי' ר"ן שבועות רפ"ז ד"ה וליחיב ליה בלא שבועה שכחב דאיכא חיכי דפרשי אפי' משבועת אמת וכ"כ חוס' כ"ב (לג ע"ח) ד"ה אמור גבי רבא בר שרשום דנפיק עליה קלא דאכיל אלמנה דיחמי וכו' אי מהדרנא אלמנה אמור רבנן הבא ליפרע מנכסי יחומים לא יפרע אלא בשבועה והקשו חוס' אע"פ שגם בשבועה לא היה יכול ליפרע מהן מד שיגדלו כדאמרי' ולכי גדלי חישבעי דיוק בהדייהו לא היה מקפיד על ההמתנה אלא על השבועה כרי דאף שבועת אמת לא היה רולה ליעבע ושי' כ"מ ומל"מ פי"ב משבועות הי"ב ומ"ך תי"מ סי' כ"ד סק"ח והקשה ליעבע אפי' בחמת ועי' בטור שור שבועות (לב ע"ח) וספר חסידים תי"ט תי"ט תפ"ח:

ואין להקשות על כל מה שמליט בש"ם דחז"ל נשבע שבועות בלשון האלהים (בברכות כד ע"ב. שבת לד ע"ב. קמה ע"ח. עירובין יד ע"ב. מגילה י ע"ח. כחובות קו ע"ב. גיטין ז ע"ח. יג ע"ב. קדושין מד ע"ב. נדר מב ע"ב. ב"ק קו ע"ח. ב"מ טו ע"ב. פז ע"ח. סנהדרין סז ע"ב. עב ע"ח. מכות טו ע"ח. חולין נד ע"ח. קכד ע"ח) ועי' מלחמות לרמב"ן סנהדרין (עב ע"ח) וכן יומח (ט ע"ב) חלהח סגינח לכו ועירובין (יח ע"ח) חורייחח נביחי וכחיבי דאמר רב הכי עי' רש"י שם וכן ב"מ (ס' ע"ח) בחמת אמרו ועי' חס"ז בשם ר' יונחן דשבועה היח וכן חוספחח פחה פ"ג הלכה ו' וירושלמי פ"ו ס"ב לשון שבועה התורה ושוד שם בירו' הנרית עי' סי' מהר"י בן מלכי לדק פחה פ"ו מ"ב. וכן פסחים (לח ע"ב) נדרים ורש"י שם דהיח שבועה וכן חוס' חלה פ"ח לשם שלכם בו חבח ואין שנחן בין עיניו וכן בילה (לח ע"ב) משם וכ' רש"י שם בירקרא דמשה משחבע (ועי' כפ"ח סוכה (לט ע"ח) ד"ה משה שמלח ספר מוגה שכחב בו בירקרא דמשה משחבח ועי' ט"ב חנינח יו"ד סי' קג"ג) וכן בירושלמי דחלי פ"ד ה"ח על ר' חני לחמרי' בדין מימר משה ועי"ש בפ"מ וכן קדושין (ב ע"ח) הגח דמלכח שנשבע בהר המלך שלינה מקודשת. ועי' שבועות (כו ע"ח) רב כהנא ורב חסי מר חמר שבועתא דהכי חמר רב וכו' ועי' חוד"ה חת ולכחורה הא אין נכון לשבע לפי' בחמת. וע"ל דכל חלה כיון דהיה לבורר הלכה ודיעים הוי לעורך ומוחר ליעבע שבועת אמת ע"ז וכמ"ש בנדרים (ח ע"ח) דנשבעים לקיים חת המלוה וכמ"ש ביבמות (לג ע"ח) בשלמת לר' חייא קמשחבע להפוקי לר"ש מחוקיה חלא לבר קפרא ל"ל לחשחבעי:

אך קשה לי מיבמות (קכח ע"ב) ח"ר נחמן החלוקים חלבו כוורי לחשא ועי' הג"ה מרדכי סוף יבמות סי' קכ"ט ובו"ח ס"י חיסות סי"ח שהקשו אין הוחר לו לשבע דלמא לא בבע חבא דהא נפל למיס שאין להם סוף חשחו חסורה ועי' דאף דהחמירו בחשח אים מ"מ רוב המובעים במיס שאין להם סוף מחים ועפ"י רוב מוחר לשבע כמו דסומכים על הרוב בכל חיסורים שבחורה ועי' שו"ח בית יעקב סימן קמ"ה (ועפ"י קשה על ב"י או"ח סי' ח' סק"ח ו"ג סק"ג שכחב דמש"ה כ' בש"ע ולריך לבדוק הילית כדי שלא יברך לבטלה ולא כחב משום דילמוס בנד ד' כנפות בלי לילית. משום דמחשב שילך בנגד בלי לילית מהני החזקה שהי' לחמול כשר חלא מפני חומרח דברכה לבטלה ולא חשא וכו' לא מהני חזקה. והרי מפורש בגמ' להפוך דר' נחמן בשבע משום דסמך ארוב ומה בפ"מ בין רוב לחזקה. ולכאורה נרחה כש"ז מנדרים (י ע"ח) שלא יאמר חדם לה' עולם דחייב' להזכיר שם שמים לבטלה שמא יחזור בו ולא יגמור דבורו חע"ג דבכל דוכחי לא חייב' לחלוכי וכמ"ש מהרי"ק שורש קס"ח חע"כ דמפני חומר ב"ש לבטלה לא מהני חזקה שאינו נמלך וכ"כ הקפו כאן סי' ע"ט דאפי' ע"פ עדים שאומרים שהמעשה היה כן ח"י ליעבע) אבל מ"מ קשה למה נשבע ר"ל הא אפי' שבועת אמת אסור ושם היה שלא לעורך ול"ם:

ועי' חפלרת ישראל כריחות פ"ח ס"ז ופ"ו כ"ה דמה שמליט המעון הזה לא העבודה או חרלה בנחמה לא היו שבועות כלל רק הבטחת דבריס וכן ל"ל לדפוס בקדושין (עח ע"ח) היכלא בידיט הוא אבל מה חעשה עיי"ש:

סוגיא נ.

עבודה במקדש

ציונים ומראה מקומות

מתני' ערובין (קג ע"ח) ונמ'. נ' מתני' ונמ' (קג ע"ב). מתני' ונמ' (קג ע"ב). מתני' (קד ע"ח). סוף דף (קה ע"ח). ירושלמי ערובין פ"י הי"א. שבת (יט ע"ב. כ ע"ח). מהרש"א (מג ע"ח) תוד"ה אפי'. פסחים (מז ע"ח) ורמב"ם פ"ו מק"פ ה"ז. שם (סה ע"ח) ורמב"ם פ"א מק"פ המ"ז והי"ח. ירושלמי פסחים פ"ה ה"ח ופ"ו ה"א. ביצה (יח ע"ב) ורמב"ם פב"א משבת הכ"ז. שם (כ ע"ב). יומא (לד ע"ב). ירושלמי יומא פ"א סוף ה"א והי"ז. פ"ג סוף ה"ה. ר"ה (כט ע"ב) ורש"י ד"ה נזרה. חוס' סוכה

(ג ע"ח) ד"ה שאינו וטל"ם פ"ח סה' בית הבחירה ה"ו. מנחות (ז ע"ח). זבחים (נט ע"ב) מ"ם נוזרים וכו'. רש"י מעילה (יח ע"ח) ד"ה יצא. הג"ה טרדכי ערובין פ"א אות כ' ול'. מרדכי שבועות ה' מקוואות תש"נ. כ"מ פכ"נ משבת ה"ד. רמב"ם פ"ח מבית הבחירה הי"ב וכ"מ. מג"א של"ט סק"ה:

(א) **בפסחים** (מז ע"ח) הקשו מי נרכי שבת נעשים ביו"ט למה לחם הפנים לח דחי יו"ט

הח חין שבות במקדש וחי' שבות קרובה של בו ביום התירו שבות רחוקה לח התירו ורשב"ג בשם ר"ש הסנן ס"ל דחפי' שבות רחוקה התירו. ובגידון זה חין הכרע בדעת הרמב"ם כמלן פוסק דהח דפסק בלחם הפנים ובשחי הלחם דחין דוחין שבת ויו"ט הוח כמ"ש בפ"ח מהמידים ה"ח משום דכחיב לכם ולח לגבוה. ומ"מ ממקום לחר נרחה דס"ל דשבות רחוקה לח התירו דכ' בפ"ו מק"פ ה"ו טמח שחל שביעי שלו כ"ג שחל בשבת שחין ההזחה דוחה שבת חע"פ שחינה חלח שבות משום דהיח שבות רחוקה דביום שהות חסור בהזחה חיט זמן הקרבן לכך הטמידו דבריהם. ומ"ן לומר דהחם לח שייך חין שבות במקדש משום דהוי שבות מקדש במדינה כמ"ש בערובין (קג ע"ח) דמ"ה חחיכת יבלת קרבן פסח חיט דוחה שבת דשבות מקדש במדינה לח התירו. חך ח"ח לומר כן בדעת הרמב"ם דהוח פסק בפ"ח מק"פ הי"ח על חחיכת יבלת בק"פ דמוחר משום דחין שבות במקדש חע"פ שהיה חין לעזרה ע"כ דס"ל בהזחה מ"ה חסור משום שבות רחוקה לח הקילו. ועי' שער המלך פ"ח מטבודת יוה"כ ה"ד שהקשה ביומח (ח ע"ב) דהזחה שבות ולינה דוחה חת השבת למה חינה דוחה ניטח חין שבות במקדש ותי' כמ"ש בפסחים דשבות רחוקה לח התירו וה"ג כיון דהזחה ח"ל לבו ביום לח התירו ודבריו הם ממש דברי הרמב"ם הנ"ל בטעם ההזחה דהטמידו דבריהם במקום כרת דפסח משום שהיח שבות רחוקה:

ונ"ל דרבח ורבה ב"ר הונח דפליגי בגלילה (כ ע"ב) חם טבר ושחט נדרים ונדבות ביו"ט חי מותר לזרוק חת הדם להקטיר חימורין לערב דרבח חוסר ורבה ב"ר הונח מחיר פליגי בזה. דהזריקה חינה חלח שבות כמ"ש רש"י שם ד"ה לרבח ותוס' מיר (כח ע"ב) ד"ה בבשי. ורבה ב"ר הונח ס"ל דחין שבות במקדש חפילו שבות רחוקה ולכן מותר לזרוק ע"מ להקטיר חמורים ורבח ס"ל דלח הטירו חלח שבות הלריכה לבו ביום חבל הכח כיון דהזריקה לטורך הקטרת חימורין בלילה חסור והלכה כרבח ועי' רמב"ם פ"ב מסגנות הי"ד וכ"מ דפסק כרבח. וזה שהקשו בגמרח (מח ע"ח) על בבשי טערת ששחטן בשבת שלח לשמן שלח יזרוק חת הדם וחמחי ליטח טמוד וחטח בשביל שחזכה וחטוה מה טמוד וחטח הח חין כחן חטח כלל דהח חיסור זריקה דרבנן וחין שבות במקדש. חך נרחה כמ"ש לטיל משום דהוי שבות רחוקה להקטיר חימורין לערב ומקשה חע"פ דלח הוסר במקדש מ"מ ניטח טמוד וחטח בשביל שחזכה להקטיר חמורין לערב ומשני דכמו דחין חומרים חין שבות במקדש משום דהוי רחוקה מטעם זה טלמו לח לחמרי' טמוד וחטח כדי שחזכה בחול. ועי' חס"ז בילה (כ"ע ע"ב) ד"ה לרבח ופמי יהושע ד"ה חבטיח להו דכחבו כיון שפשט ושחט הקרבן שלח כדין חין הזריקה מוחרת משום חין שבות במקדש ול"ע למה לח כחבו משום דהוי שבות רחוקה:

ובפני יהושע בילה (ז ע"ב) מפנה חל על מ"ם שם ח"ה חדם נמי למה מוחר לטבול הקשה דילמח הח דחרי נחדם הייט משום דטבילה נרגל מ"ע היח ותי' דמשום טשה דרגל לח הוי שריך לטבור בשבת כמ"ש במנחות (מח ע"ח) דל"ח טמוד וחטח בשבת כדי שהזכה בחול וחח"כ דחה הי' זה דדוקח לטנין מלחכה גמורה לחמרי' כן חבל בשבות דרבנן חין חילוק ולחמרי' טמוד וחטח בשבת כדי שהזכה בחול וכ"כ בס' לחן קדשים מנחוה (מח ע"ח) תוד"ה חטח בשבת על מ"ם וחין לדמוח למה שהטירו לרחוקה וכו' הקשה דודחי לח דמי דברדיית הפח ליכח חלח חיסור דרבנן מש"ב וריקה דהיח חיסור דחורייתח. ומחד לחפלח על שני החריות החלה הח במנחות מיירי בזריקה וזריקה רק שבות היח הכי דחף בדרבנן לח לחמרי' טמוד וחטח בשבת כדי שהזכה בחול וגם הלח כן מלינו בפסחים (מז ע"ח) דשבות רחוקה לח התירו ול"ע:

(ב) **בערובין** (קג ע"ח) ח"ר יוסף מש"ה חחיכת יבלת קרבן פסח חינה דוחה שבת חף דשבות היח משום דשבות מקדש במקדש התירו במדינה לח התירו והח דמשלשלין חת הפסח לחטור טם חשכה ולח נזרי' שמח יחהה בנחלים משום דבני חבורה זריזים הם וכן סחמח דגמ' שבת (כ ע"ח) על זה משום דכהנים זריזים הם ולח לחמר משום חין שבות במקדש. ונרחה דזה טעם בהזחה שחינה דוחה שבת כמ"ש מחני' פסחים (סה ע"ב) משום דהוי שבות מקדש במדינה. ועי' למוד ה' קס"ט מקשה ביומח (ח ע"ב) בהזחת כהן גדול למה חינה דוחה שבת הח חין שבות במקדש. ונרחה לחרן דלח לחמרי' חין שבות במקדש חלח במה שהות בעזרה ולח במה שהות בלשכות ומש"ה הזחה שחינה בלשכה חינה דוחה שבת. ורלוי' לזה ממהני' טירונין (קד ע"ב) חרן שנמלח במקדש כהן מוליחו בהמייט בשבת ולח חייבי' לטלטול כמ"ש רש"י דחין שבות במקדש ובשחר כל המקומות כופין טליו פסכחר ולח שריך טלטול ועי' רש"י ד"ה ושחר דלר"ט קחי לשבות. ס"ח דבלשבות לח לחמרינן חין שבות במקדש וכ"כ פרי חדש בס' מים חיים שבטבילה לחשוחה של כ"ג כיון שלח היתה במקדש ממש לח שייך חין שבות במקדש. ומטורש ביומח (לח ע"ח) שבגד לשכתו היתה ומוכח שגם לשכתו חל ועי' חוס' (ח ע"ב) ד"ה דחי וחוי"ט פ"ה מדוח מ"ד ד"ה לחכח שחל. ורלוי' לשער המלך פ"ח מטבודת יוה"כ ה"ד שדוחה תירוץ זה טל הזחה וכתב דכל הר הבית מקרי מקדש ולח מדינה ודבריו ל"ע שנרחה להפך כמ"ש לטיל. ועי' טורי חבן ר"ה (כט ע"ב) ד"ה ורבנן דבירושלים טלמה לח לחמרי' חין שבות במקדש:

ובירושלמי פסחים פ"ו ה"ח פליג טל זה דקח' דהח דהבחתו ממון לחחוס חיט דוחה שבת הייט דוקח חון לירושלים חבל לח הוח רק חון לטזרה חבל חוך ירושלים מוחר דחין שבות במקדש הרי דכל ירושלים מקרי מקדש לטנין זה. וגם לחבי בטירונין (קג ע"ח) לח ס"ל חלוק מקדש ומדינה. וכן נרחה דטת הרמב"ם פ"ח מקרבן פסח הי"ח דכתב טל מחיכת יבלת בק"פ דחין שבות במקדש חע"פ דהוי חון לטזרה ועיקר הטטם בהרכבתו והבחתו ממון להחוס שחינם דוחים נרחה משום דהי' יכול לטשות מחחמול

וכמ"ש מחני' פסחים (סו ע"ח) כלל אמר ר' עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת לינה דוחה את השבת וכמ"ש לחם משנה שם וה"כ לדעתו הא דמשלשלין את הפסח שבת (כ ע"ח) הוא נ"כ משום דאין שבות במקדש. ול"ע דסחמא דגמ' שבת (כ ע"ח) קאמר משום בני חבורה זריזין הם:

(ג) (ח) **אם** יכול לעשות מאחמול לא אמרי' אין שבות במקדש כמ"ש חגיגה (מז ע"ח) במחניתן במחלוקה הרחשונה שהי' בין החכמים אי מותר לסמוך בי"ט וסמיכה הינה הלא שבות כמ"ש בגמ' שם. וטעם האוסרים שאף דאין שבות במקדש משום דיכול לסמוך מאחמול וכמ"ש בילה (כ ע"ח) ת"ר יוסי לא נחלקו כ"ש וכ"ש על הסמיכה עצמה שצריך לה נחלקו הלא על תיכף לסמיכה אחיטה דכ"ש ס"ל אינו צריך תיכף ולכן כיון שיכול לסמוך מאחמול לא דמי וכ"ה ס"ל תיכף לסמיכה אחיטה ולא אפשר מאחמול וכן בירושלמי תניגה פ"ב ה"ג דפליגי שהי' ור' יוחנן פ"ח ס' כ' ול' שהקשה על החגרים שאפרו סמיכה הא אין שבות במקדש ומחרן הלא אמרי' אין שבות במקדש הלא בקרבן לבור ולא בקרבן יחיד (וכעין חילוק זה כתב בפני יהושע בילה (כ ע"ב) סד"ה תיבעי' להו) ואמנה מאד דהא מפורש בבבלי וירושלמי הטעם משום דאפשר מאחמול. ומה שהביא ראי' מעירובין (קנ ע"ח) דשבות מקדש במדינה לא הוירו ל"ע מה ראי' דהתם הוא שבות במקדש ולא במדינה ואולי י"ל דטוענת הג"ה מרדכי כמ"ש טורי אבן תניגה (מז ע"ב) ד"ה שהרי דכיון דבית שמאי לא בעי היקף לסמיכה אחיטה ס"ל הלא אפשר סמיכה בעזרה כמ"ש זבחים (נג ע"ח) וכיון דהוי תוך לעזרה הוי שבות מקדש במדינה. (ודברי העו"ח ל"ע שכתב שם אף דאפשר מאחמול מ"מ אם שכח לסמוך רשאי לסמוך ביו"ט. וכפי הגראה מכל המקומות המפורשים לבאן בכל מקום שיכול לעשות מאחמול הינו דוחה אף אי לא עביד מאחמול):

וזה הטעם בהרכבת הק"פ והבאתו מתוך התוס שהיו דוחה שבת כמ"ש פסחים (סו ע"ח) כלל אמר ר"ע ורמ"י שם (סה ע"ב) ד"ה הרכבתו וכ"כ רש"י בילה (כ ע"ב) ד"ה דהא דשחי לחם לא דחי שבת משום דיכול לאפותן מערב שבת. ומ"ש רמב"ם פ"ח מק"פ ה"ח בתחילת יבלת ביד דאין שבות במקדש אף דיכול לעשות מאחמול תי' בלחם משנה משום דהני שבות קל לבל שבות נמור תמור ופי' תרעת דרבנן הוא ד' מקשה על תחילת יבלת דשרי ממנחות (מז ע"ח) בסדור הקניס דחינם דוחות את השבת משום דכמו דאפשר לעשות מע"ם לא דחי ה"נ אפשר דלא לדחי שבת דטעמא מאי דלא לעפש לחם בכי האי שיטורת לא מעפש ולק"מ דתחילת יבלת קל יותר מסדור הקניס. ופי' עוד שם דמקשה על לח"מ שתמה על הרמב"ם פ"ח מק"פ ביבלת למה מותר לתחילה הא אפשר לעשותו מע"ם. וכתב דלשחיטתי' ללחם משנה סוגיא דערובין (קנ ע"ח) דתי' ר' יוסף דמש"ה לא דחי דהוי שבות מקדש במדינה ומוכח דבמקדש עצמו אפי' אפשר לעשותו מאחמול אין שבות ע"ל ותמה אני איך יפרנס מ"ש רמב"ם שם ה"ח דהרכבתו והבאתו מתוך לתחום אין דוחים וע"כ משום דאפשר לעשותו מאחמול וע"כ ל"ל דרך יבלת אחי דקל ביותר:

ובן כתב הכ"מ פ"ח מבית הבחירה ה"ב דמש"ה אין הבהמים טעלים נרות בידיהם בשבת לבדוק אע"פ דטלטול גר בשבת אינו אלא שבות משום דאפשר בנרות הדלוקים מערב שבת. ופי' מ"מ שמקשה עליו מהא"ד פי'

ס"ב ובפסקיו קא"ד שכתב דלהקים בהלבנו בשבת לשחק לא התיטוק שרי והביא ראי' מיומא פ"ח מ"ז בקש להתנמנם פרתי כהונה מכין לפניו בהגבע ולא מידק עלה משום אין שבות במקדש וע"כ דאפי' להדיוט שרי וא"כ כדברי הכ"מ ע"כ דטעמא לא משום אין שבות במקדש דהא אפשר להקיטו בענין אחר. ויותר הו"ל להקשות על כ"מ מדברי עלמו בפ"ג משבת ה"ד שכ' על מ"ש הרמב"ם דאסור להכות בהגבע על הקרקע לשיר דאף שהיו מכים לפני כ"נ בהגבע נדדה שאני מקדש שאין בו משום שבות:

ולבאורה י"ל דלא קשה לרמב"ם מהגבע לנדדה דרמב"ם בפ"ח מעבודת יוה"כ ה"ח נותם מכין לותו בהגבע לנדדה ולינו נותם מכין לפניו וה"כ לא הותר אם להשמיע קול שיר כלל. אך לולא דמשחיטת נראה דש"מ הוא ברמב"ם. כי לבד שקשה לומר כן מפני כוון כה"נ. גם ע' בירושלמי יומא פ"ח ה"ז ר' הונא אמר בהגבע לנדדה בפה ור' יוחנן אמר ביד ועכ"פ לא ה' שום דעה דמכין לותו:

ועוד מקשה מל"מ מיומא (לד ע"ב) עשיות של ברזל היו מלבנים מתם מבערב ולמחר מטילים לותם במים כדי להפיג ניתם משום דאין שבות במקדש. ולדברי כ"מ הא אפשר בתקון אחר דליכא לאסור שבות כגון להתם מים חמים מבערב ולמחר יערבו אותם במי המקוה דליכא שום איסור כלל. ונראה לי"ב קושיותיו דדוקא בדבר המידי בשמירת המקדש או בתפשר מאחמול אין מקילים להתיר תמיד בכל שבת מלטול הנרות משח"כ בעבודת יוה"כ דטהא רק פעם אחת בשנה י"ל דתפשר מאחמול התיפו שבות. או י"ל משום דעבודת יוה"כ תקיפא טובא מש"ה נדחה מפני' איסור שבות אף אפשר בענין אחר כמ"ש מרדכי שבועות ה' מקוואות סי' תס"ג דעבודת יוה"כ עדיף משאר עניני מקדש. וקשי' שני' של מל"מ מעשיות של ברזל יש לי"ב בלא"ה לפמ"ש מרדכי שבועות שם דגם הטלת מים חמים למקוה אסור מדרבנן מגזרת מרחלאת ושרי רק משום אין שבות במקדש ה"ל שייך לומר על שבות דהטלת עשיות של ברזל דאפשר בענין אחר ע"י הטלה מים חמים כיון דגם זה אסור מדרבנן ואין נפ"מ וחילוק בין שבות זה לזה. ונראה דזה הטוענה בירו' יומא פ"ג סוף ה"ה שהקשה ויחס לו חמין ותי' שלא יהיה לותר רחיטו כ"ג טובל במים שחופין ביוה"כ. פי' הקשה לר' יהודה למה מותר בעשיות משום אין שבות במקדש הא אפשר בענין אחר כמ"ש מל"מ ע"י טירוב מים חמין ותי' כמ"ש לעיל דאין נפ"מ דהא גם בהטלת מים חמין ים חגם שיאמרו שהיא שאובים ואין עלה שיתי' בהיתר נמור בלי שום שבות. ורלוחי בחפארת ישראל תמיד פ"ח לות מ"ח דדוחה תי' ירושלמי דה"כ בכל תיובי מבילות ניחום כן ותשחמיטתי' מרדכי שבועות הנ"ל שדעתו בחמת דהאסור. ונפלאתי על מרלה הפנים ברכות פ"נ ה"ד סד"ה מחמיריס שכ' מתענית (יג ע"ח) דקאמר מבילה בחמין מי ליכא שאובים ניהו משמע דרק כולו שאוב אסור אבל להטיל חמין שרי והמרדכי הנ"ל מדייק משם להיפוך דגם הטלת חמין למקוה אסור:

וראיתי בהרעת דרבנן ד' מבית רחי' לכ"מ הנ"ל מיומא (יט ע"ב) לא היו מעסיקים לותו בגבל וכטל וע"כ דאסור ול"ח אין שבות במקדש משום דאפשר בענין אחר ול"ע דכ"מ עלמו כ' פכ"ג משבת ה"ד בלותה משנה עלמה במכין לפניו דאין שבות במקדש אף דג"כ הי' אפשר

ליקוט ע"י נעקה וכדומה ומה כין הכאת תלבע לרדה דאמרי' לין שבות במקדש לגבל וכטר אע"ג דהאי גבול וכטר הוא כמ"ש תרד"ר משום מעי ביוה"כ:

(ב) **ואין** דוקא אם אפשר מאתמול אסור אלא אפי' אם אפשר בשבת ע"י עלה לאחרת בהיתר לין מחירים שבות במקדש כמ"ש תוי"ט פסחים פ"ה מ"ט ד"ה מניח שדעת ר' אליעזר דאסור להפשיט את הפסח במקלות אם אל ע"פ בשבת אף דהוי שבות במקדש משום דאפשר בלאה"כ כמ"ש שבת (קכד ע"א) מקלות אפשר כר"ח מניח ידו על כתף חברו. והא דרמב"ם פ"א מק"פ הי"ד ובפי' המשניות שם מחיר ולא ס"ל כר"ח וכ"כ הרע"ב שם. וי"ל כמ"ש שפרח דאדעת' דלא הוי אפשר כיון דהוי טורח גדול להפשיט על הכתף וכ"כ תוי"ט תמיד פ"ה מ"ה ד"ה ובשבת כיון דאפשר בכפיית פסחיהר אסור לשבות הנחלים אע"ג דכשבי רק שבות הוא וכן הוא במנחות (ג ע"א) בקניס אפשר דלא דחי שבת עליי' כיי האי שישורת לא מעפש ומדמה לה לאפשר לעשותה מע"ש. ועי' תרעת דרבנן ד' ותפארת ישראל מנחות פי"א אות מ"א שכ' הטעם בכדור הקניס כמ"ש הו' שם דכמה שבותים אסרו במקדש ול"ע דנראה דהום' כתבו כן בס"ד דרבא דמק' מבדור הקניס דמש"ה אינם דומות שבת משום דאין זה מדאו' אבל אע"ג דהדר רבא הטעם משום דאפשר בלא"ה שמ"ל לא התירו. וכ"כ פר"ח בלילי חייס באפשר בלא"ה לא אמרי' אין שבות במקדש:

ובקדלת יעקב סי' נ' מקשה על הכ"מ משבת (כט ע"ב) דשרי לי' שמעון בדבה שחיטו מחבוין אפי' באפשר בלא"ה דמייתי מבמלחת דקתני מוכרי כסות מוכרים כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה וכו' והלטועים מפשילין במקל להתוריחם והא הכא דאפשר למעבד כלטועים וכי לא מתכוין שרי ר"ש. ולריך לחלק דשא"ה דדבר שחיטו מתכוין לעמרי שרי מן התורה ואיתר נמור הוא ודאי דמדאו' אין חילוק בין אפשר לעשות בלופן אחר לו לא וחכמים לא נזרו כלל על דבר שחיטו מתכוין משא"כ הכא דרבנן נזרו שבותים והא דבמקדש לא נזרו הוא רק כשאי אפשר לעשות בהיתר. וכזה ניחא גם מה שהקשה מיומא (ו ע"ב) דאפי' לישה שהורים בהאי בית אב מ"מ מומאה הותרה בגבור. דנ"כ מדאו' הותר ומדאו' אין נפ"מ וחילוק בין אפשר בין לא אפשר ואף דכתב הרמב"ם פ"א מקדבן פסח הט"ו גבי הדחת העזרה שבות במקדש היתר הוא מ"מ הם אמרו והם אמרו:

ויל"ך דר"ה ור"י בירושלמי יומא פ"א ה"ז פליגי בזה. ר"ה ס"ל דאגבע לרדה בפה כיון דאפשר בפה אין דוחים שבות דכלי שר ור"י ס"ל דאין שבות במקדש אף דאפשר בלופן אחר מותר ביד. ועי' מג"א בל"מ סק"ה דירושלמי יומא פ"א סוף ה"ו מוכח בהום' יומא (יג ע"ב) ד"ה ולאחדה וכילה (לו ע"ב) ד"ה והא דס"ל דכהן גדול מותר לקדש אפה ביוה"כ אף דאין מקדשים ביו"ט משום דאין שבות במקדש ס"ל לאפי' אפשר בעניו אחר ואמ' בבלי יומא (יג ע"א) דלא תירץ כן ודחיק למנות לופנים בהיתר. משום דאפשר בעניו אחר. ועי' בשו"ת דעק"א סי' קנ"ט שתירץ קושי' שלמת תרי' כי' ל"ג למה לא קידש הכה"ג לאחרת ויאמר הרי זה מקודשת לי לאחר שתמות חברתך דבאותו רגע שמתה חלו הקדושין הנעיים ותי' כיון דהקדושין נעמרים ביוה"כ הוי כאלו קידש ביוה"כ והוי שבות ואף דאין שבות במקדש מ"מ היכא דאפשר

בעניו אחר עדיף כמ"ש כ"מ ועי' פני משה שמפרש בירו' בעמו כן לא נמלא בקונה קנין בשבת שאם חמות לשמו ביוה"כ אלו קדושי האחרת עי"ש. ואולי ירושלמי זה תולי לשיטתו בפסחים פ"ז ה"ח על הבאתו מתון לתחום. דפי' רק תון לירושלים אסור אבל תון לעזרה מותר דאין שבות במקדש אף דהי' אפשר להביאו מאתמול ס"ל דמותר דלא מפלינן בהכי:

(ד) **בירושלמי** ערובין פ"י הי"ח א"ר יוסי בר בון לא כל שבות התירו במקדש וכן הוא בירושלמי פסחים פ"ה ה"ח לא כל שבות וכו' ועי' ערובין (קה ע"א) ר"ש ס"ל שבות דאתי לידי חיוב חטאת לא הותר במקדש ועי' שם (קג ע"א) רש"י ד"ה ואבע"א דר"ש ס"ל נזרי' למלם אמו לד אף במקדש ורבנן ס"ל לא נזרינן. ועי' תוי"ט פ"ב מערכין מ"ג ד"ה ובשנים עשר בירושלמי סוכה פ"ה ה"א מובא בתום' סוכה (נא ע"א) ד"ה כתנאי דמקשה למה חליל של קרבן דוחה שבת ומשני ר' יוסי בר' יהודה הוא דס"ל חליל דוחה שבת ולא אמר משום דאין שבות במקדש וע"כ דס"ל דשבות זה דחליל נזרו אף במקדש. ועי' מרחה הפנים ד"ה החליל שהשיג עליו מתקיפת שופר דיש נזרה שמא יעבירנו ומ"מ לא נזרו במקדש כמ"ש רש"י ד"ה (כט ע"ב) ד"ה נזרה משום דאין שבות במקדש. ויש לדחות דירושלמי ס"ל דטעם דבמקדש היו תוקעים כמ"ש רמב"ם משום דכ"ד מזהירים את העם שלא יעבירו תרבע אמות ברה"ר ולא משום דאין שבות במקדש. וג' ראי' לתוי"ט מריטב"א סוכה (ג ע"ב) ד"ה ת"ר דמתרן על קו' תום' למה אין חליל דוחה יו"ט משום דשבות זה תמיר דנזרה שמא יתקן כלי שיר מנו ושכיח הרבה:

וכיב תום' שבת (לה ע"א) ד"ה שרי דכמה שבותים אסכחן במקדש בערובין (קב ע"ב) וכ"כ תום' שם (קבג ע"ב) ד"ה לא וכ"כ תום' ערובין (קב ע"ב) ד"ה והעליון וכ"כ תום' שם (קג ע"א) ד"ה הא בלאה וכ"כ תום' פסחים (סה ע"א) ד"ה המכבד ותום' מנחות (מ ע"א) ד"ה לא סידור וכן נראה דעת הרמב"ם פכ"ב משבת הכ"ה דכתב ליר העליון שנשמט אסור להחזירו אפי' במקדש נזרה שמא יתקע הרי דנחריס במקדש וכ"כ ריטב"א ערובין (קב ע"ב) ד"ה והמונח דלא כל השבותין התירו דהיינו שאם אין בו צורך גדול אף דבר שנראה כמלאכה דאו' אף שקרוב לבא לידי איסור דאו' לא התירו (אבל דעת רש"י שם (קב ע"ב) ד"ה שמא ומנחות (מ ע"א) ד"ה אחתי דכל השבותין הותרו) וכ"כ רא"ם תמיד פ"ה מ"ה ד"ה על שרן וכרע"ב שם וכ"כ תוי"ט שם פ"א מ"ג ד"ה ושני וכ"כ במורי אבן תניגה (מז ע"ב) ד"ה שרי ותפארת ישראל ערובין פ"י אות ע"ז ותמיד פ"ה אות ל':

(ה) **ביצה** (יא ע"ב) מחזירים רטי' במקדש אבל לא במדינה מהו דתימא טעמא משום דאין שבות במקדש ואפי' כהן דלאו בר עבודה הוא קמ"ל התירו סופן משום תחלתם דבר עבודה אין דלאו בר עבודה לא. וגלמד דאם היתה עבודה אלא צורך הכהן עלמו לא שייך אין שבות במקדש. וכ"כ רש"י ערובין (קב ע"ב) ד"ה כאן דהכא ליכא למימר אין שבות במקדש משום דאיכא צורך גבוה אלא צורך עלמו. ועי' רמב"ם פכ"א משבת הכ"ז שכתב דמחזירין רטי' במקדש משום אין שבות במקדש וע"ש כמ"ש תוי"ט פ"י מערובין מ"ג ועי' ל"ח בילה (יא ע"ב) מחזיקים בתור דמפרש דבריו. וכן הוא בשבת (כ ע"א)

כמדורת בית המוקד דאמרי' משום דכהנים זריזים הם ולא
אמר משום דאין שבות במקדם כמ"ש רש"י דה"ה לאבריס בין
דמדורת בית המוקד לשינה עורך גבוה:

(ו) **בפסחים** (סה ע"ח) איתא שהיו מדיחים את העזרה
שלא ברצון חכמים ור' נהן היא דאמר
דשבות שאינה לריכה לא התירו במקדש וכ"כ ירושלמי שם
פ"ה ה"ח לא כל שבות התירו פי' דהוי שבות שאינה לריכה.
ועי' רמב"ם פ"ח מק"פ הט"ו דכ' דמותר להדיח העזרה
בשבת אע"פ שאינה לורך עבודה דשבות במקדש הותר היא
ועי' כ"מ דרמב"ם ס"ל דחכמים פליגי על ר"נ ומתירים.
ויקשה לכאורה עליו למה אין החליל של שחת בית השואבה
דוחה יו"ט דכתבו תוס' סוכה (נ ע"ח) ד"ה שאינו דאף
דאיתו אסור שלא מפני שמא יתקן כלי שיר ואין שבות
במקדש מ"מ לא דחי משום דאיתו לורך עבודה שלא משום
שמחה יתירה ורמב"ם דמתיר שבות אפי' שאינה לורך
עבודה הורה קו' התום'. וי"ל דמתרן כריעב"ח שם דשבות
זה תמיר יותר דגזרה שמא יתקן כלי שיר מלוי ובכית הרבה:

ובמלים פ"ח מכלי המקדש ה"ו הקשה על קי' תוס'
סוכה שבה (כה ע"ח) ד"ה שמתח שהקשו
אין שרי להדליק בשמחת בית השואבה בשלמי מכנסי כהנים
הא לא לורך קרבן הוא וכגדי כהונה שבלו אין מועלים
בהם ותי' דכיון שהיו עושים השמחה לכבוד קרבן דכתיב
ושחטתם מים בשמחון חביב לי' לורך קרבן הרי דאפי' להתיר
איסור מעילה דאי' הוי לורך קרבן מכ"ש להתיר איסור שבות
דרבנן ועי"ש שתי' דמה שתי' ר"י דהוי לורך קרבן הוא
בהלטרפוה מ"ש תו' מהלה דלא ב"ד מתנה עליהם שלא
שהקשו דמה לורך ים להם להקנות ולזה תי' ר"י דהוליל
ולכבוד הקרבן היו עושים חביב לורך קרבן. ומשום הא
לורך התנו ב"ד והתירו. ועי' בקהלת יעקב אות ג' ומ"ו
שהקשה ג"כ קו' זו ובלמודי ה' קס"ט מתרן דשבות של איסור
יו"ט שמא יתקן כלי שיר דהוי עשה ול"ת חמיר בעקרו
מאיסור מעילה דאי'. וכמה המוסיס דברים אלו דאיסור דרבנן
גזרה שמא יעביר איסור עולי"ת חמיר מאי' מעילה. ועוד תי'
דבמעילה דאיתו מועל אלא אם נהנה וכיון דשמחת בית
השואבה היתה לצורך קרבן ולא לגרעו ס"ם אין בה מעילה
דאף שאינה צורך קרבן ממש מ"מ לא מתכוון להנאתו ומ"ה
לא עשה אי' כלל משא"כ בחליל דמ"מ הוי שבות ואי' דרבנן
להשמיע קול שיר:

(ז) **ברש"י** ר"ה (כט ע"ב) ד"ה גזרה ור"ן שם כתבו
דמ"ה במקדש היו חוקעים בר"ה אחל להיות
בשבת ולא תשבו לגזרה שמא יעבירו וכו' דאין שבות במקדש
וי"ל דרש"י לשיטתו פי' שם ד"ה אבל דרק במקדש עלמו היו
חוקעים ולא בירושלים משום דבירושלים הוי שבות מקדש
במדינה כמ"ש ערובין (קא ע"א). ועי' מורי אבן שם שתמה
ע"ז מסוכה (מב ע"ב) בלולב וערבה דלא דחי שבת אפי'
במקדש משום גזרה דשמא יעבירנו וכו' ופ"ב העלה דל"ת
גזה אין שבות במקדש רק בדבר התלוי בכבוד המקדש אבל
במלוה שאינה מיוחדת במקדש ושנה גם בהדיוט כגון שופר
ולולב שייכים כל הגזרות שגזרו גם במקדש. אלא בשופר
ה"ט דבמקדש היו חוקעים משום דלא רלו לבטל ולבטל
מלוה תקיעה שופר לגמרי משום דלזכרון אתי. והי' לו להביא
טעם הרמב"ם פ"ב משופר ה"ט דמ"ה תוקעים שופר
בשבת בפני ב"ד משום דלא שייך שמא יעבירנו וכו' שב"ד
מזהירים את העם ומודיעים לוהם:

(ח) **מהרש"א** שבת (מג ע"ח) על תוד"ה אפי' כתב
דלא אמרי' אין שבות במקדש אלא
בהיסורי שבת דוקא ולא בשאר אי' דרבנן וכ"ל ראי' לזה
מכ"מ פ"ח ממעה"ק הי"ד בגללו בתיר חטר של חרס שב'
רמב"ם שהדבר ספק אם יסבר הוחיל ונחבשלה בו או לא
יסבר הוחיל ולא נגעה בו והק' הכ"מ היך שהיה בעיא דלא
אפשיטא וסד"א לחומרא למה לא פסקה הרמב"ם לחומרא כדרבו
בשאר ספיקי דאו' ולמה לו להודיענו שהוא ספק והניחה
בב"מ. והנה אף שידוע שפיטת רמב"ם שכל הספיקות אסורים
רק מדרבנן מ"מ אסור אפי' במקדש ול"א אין שבות במקדש
ולא אסרו את הספק אע"ב דבשאר אי' שאינם אי' שבת
ים שבות במקדש וכן כתב לי זה תמשה עשר שנים כבוד
אחי הגאון אבד"ק בעגדין נ"י ראיה מסוטה (מח ע"א)
אף הוא ביטל את העוקפים שהיו חובשים לותו במלקות וכו'
אמר להם עד מתי אתם מחבילים מזבח מרישות שמא נקב
קרוס של מוח וכיון דהדבר אינו אלא ספק וספיקות רק
מדרבנן לרמב"ם נימא אין שבות במקדש. ואני אומיף דאפי'
ודאי עריפה למזבח אינו אלא אי' דרבנן לרמב"ם פ"ב
מאי' מזבח ה"י דעריפה למזבח אסור רק משום הקריבהו
לא לפחתך עיי"ש בכ"מ:

ולבאורה קשה ע"ז מזבחים (לה ע"א) על מתני' בגד
שנטמא חוץ לקלעים קורעו ומקשה בגמ'
קורעו בגד אמר רחמנא והאי לאו בגד הוא ומשני דמשייר
בי' כדי מעפורת ומקשה והא אם שייר כדי מעפורת הוי
חבור ומשני מדרבנן ופרש"י גזירה דילמא לא אתי למיקרע
רובה אבל מדאו' מיהורה ומוהר להכניסה משום מטת כיבוי
הרי דלא גזרו במקדש אפי' שאר גזרות אע"פ שאינם
אסורי שבת. וכן כתב ר"ן פסחים (ל ע"ב) ד"ה התורה בשם
ר"ת דלדידן חייבי' בהאזרת בשבועת דילמא חיים ובמקדש
לא גזרו. לריך לומר דאין זה בלל דאמרי' בכל גזרה דרבנן
דאין שבות במקדש די"ל שאם בשבועים במקדש שגזרו
עליהם אלא בדבר פרטי זה לא גזרו משום מלות בבוס וכן
גזרה זו דשמא חיים לא גזרו ואולי הטעם משום שאין
להניח הספד ממון אם יסבר הכלי לא תשבו להכי. ועי'
שדי חמד בללים א' רפ"ד מביא מכ"מ פ"ד מה' עבודת
יוה"כ ה"א ד"ה בבר בירתי שב' ואפשר דהולבה בשמחל
לא פבלה אלא מדרבנן ומש"ה לא גזרו וי"ל ג"כ דאין בוונתו
משום אין שבות במקדש רק בעניו זה לא גזרו רבנן ליקח
בלף בימין והמחתה בשמחל מפני בובד המחתה ותמיותה
ועי' לח"מ שם. ועי' יעיר אחן ה' ק"א מביא ראי' מתוס'
תולין (קיא ע"ב) ד"ה הלבתא דבתבו בבל יום ויום נעשה
ניסול לחברו משום דמין במיט בטל מדאי' בדוב ובבלי
מקדש תוקמוה מדאוריימא ודייט ברגל דוקא במ"ש תוס'
זבחים (ט ע"א) ד"ה ואם אבל אי לאו הבי גזרו אפי'
איסור דרבנן במקדש במ"ש תוס' שם ראי' מרקיק
שנפלע ברקיק:

ובזה מיושב קו' בני ייגה יו"ד רע"ד במ"ש שבת (בב
ע"א) טעמא דבב דאין מדליקין מגר לגר משום
אבחושי מטה ופרש"י דמחזי בחלון דשקל בהורה ושופב קלת
מלאלחית שמט והק' ב"י מוכח בת"ם שבת שם מז מקשה
הש"ם לקמן ממטורה דהי מדליק מגר מערבי דילמא מייבי
דמדליק מבלבבת ואיט שופב משמט וקי"ל בבילה (לט ע"א)
דשלהבת של הקדש לא נהנין מדרבנן ולא מוטלים מדאו'
בין שאין בה ממש נמלא דליבא אלא אי' דרבנן ואין שבות
במקדש ולפי המהרש"א לק"מ דבאי' מטילה מדרבנן ל"ש
לומר אין שבות במקדש:

אבל מדברי שבושת ה' מקוואות סי' תס"ב מוכח ב"י יו"ד סי"ם ר"ח כתב על טבילה במים חמים דלכאורה מדרבנן משום גזרת מרחצאות וכן' מיומא (לח ע"ב) אם סי' כ"ג לסמנים מחמין לו חמים ומטילין לתוך הטוק כדי שחפיג ליתן ויהי' משום לין שבות במקדש וכ"כ רדב"ז ח"ד סי' ל"ה דבהטלת חמין למקוה דים גזרת שחוכין שיך לין שבות במקדש. וכ"כ ריב"ם קס"ג על בדיקת הריחה שלין ספק שכמו שחט בודקים לחולין לכתחילה מדרבנן כך היו בודקים בקדשים ואע"פ שלין זה אלא לכתחלה מדרבנן ואמרו חז"ל לין שבות במקדש זהו בדברים שאסרו חכמים משום גזרה משום דהכניס זריזים הם וכמ"ש בשבת (כ ע"ח) משלשלין את הפסח ומחזיזים את האור במדורת בית המוקד אבל מה שאסור משום חשש לאולין לריך להחמיר כ"ש בקדשים עכ"ל הרי עכ"פ דדעתו דלאו בלי' שבת חזקת לאמרי' דלין שבות במקדש. ומה שהביא רלי' משבת (כ ע"ח) דלין שבות במקדש ל"ע דשם במשלשלין הי' ס"ד סוגיא דערובין (קג ע"ח) משום לין שבות במקדש והק' הא הוי שבות מקדש במדינה ומ"מ לא גזרי' שמא יתהה בנחלים ודחי שם"כ דלין הטעם משום שבות במקדש אלא משום דבני תבורה זריזים הם הרי דב' טעמים שונים הם דלפ דים לי' שבות במקדש מ"מ מהני הטעם דזריזים. וכן מדוחת בית המוקד שם לא הי לורך עבודה אלא לורך כהנים כמ"ש רש"י (כ ע"ח) ד"ה לחברים ולא שייך בי' היחר שבות במקדש.. אבל גם ל' יונתן ערוכין (קג ע"ח) במהני' דנער כ' הוחיל ונער מחזי כבושה ולין שבות דרבנן במקדש שכשגזרו לא גזרו שם לפי שהם זריזים וחכמים הין וכ"כ הרדב"ז בלשונות הרמב"ם סי' קמ"ח וכ"כ ל"מ פ"ח מהלי קבילה הי"ב וכ"כ שער המלך פ"ח מעבודת יוה"כ ה"ד וכ"כ לרעוא דרבנן ד'. ובלחם שלדעתם דמש"ה לין שבות במקדש משום דכהנים זריזים הם יש להם לרי' מפורשת דלפי' בשאר לישורים שייך לין שבות במקדש מב"ב (ל ע"ח) דהק' על המדות דגזרו בהו דילמא לחי לאיחלופי במקדש נמי לגזור ותי' כהניס זריזים הם ומש"ה ל"ג רבנן הרי דמהני טעם זה לפי' בלישורים שאינם של שבת. ובלחם ע"פ פשוט ל"ע מערובין (קג ע"ח) דמוכח דלין חלוי זה בזה כלל כמ"ש לעיל:

(ולפי טעמם יש ליישב מ"ב בב' בלר יולח לא"ת סי' י"ג בשבושות (טו ע"ב) דקאמר דלא לפשר לקדם לא ביהמ"ק בשתי הלחם בשלרת היכי ניעבד ניבני ניע"ש ונקדש' הלידנא בפי' קידוש בשעת הבנין נבני ניע"ש ונקדש' ניע"ש לין בנין ביהמ"ק דוחה יו"ט. והקשה לפי מה שכ' הוס' שבת (לה ע"ח) ד"ה והרודה דלין לישור בנין ניע"ש מדאורייתא. כיון דמבנן הוי הולדת בונה ולחמרי' מתוך שהותר לעורך הותר לגמרי ולאסור רק מדרבנן למה לא מותר לבנות בהמ"ק ניע"ש נימא לין שבות במקדש. וכיולא בזה הקשה בפי' י"ד כיון דקיי"ל בנים בשבו פטורים ולין בזה לי' דאי' אם כן לאחי לא קדשו לא העזרה בשלרת והי' להם להשתחל בזה בלופן שיבנו בנים ביחד בשת גמר בנין בהמ"ק ולא לאסור שכ"פ מדרבנן הא לין שבות במקדש עיי"ש. וכאו כן קשה לי הא יכלו לעשות לנברי לגמור הבנין לאין שליחות לנברי מדאלי. ולפי דבריהם לק"מ כיון דכל הטעם לאין שבות במקדש משום דבהנים זריזים ובנין בית המקדש לא הי' ע"י בהנים חזקת דמ"ע רמי על כל ישראל לבנים ובשים ומש"ה לא הוחר לי' דרבנן בבניט:

ועוד כ"ל לחתן דלא מדלק הך דלין שבות במקדש מהא דבכל התורה עשה דוחה ל"ת. ומ"מ לין בנין בית המקדש דוחה שבת לפי' כלאו דמחמר במ"ש ביבמות (ו ע"ח) משום דכתיב לת שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו כולכם חייבים בכבודי ומש"ה בשנין זה בבנין בהמ"ק גם חכמים ללמוה לאי' דרבנן ונזרו שלא לעבור אאי' דרבנן בבנין):

ובן נראה מרש"י מעילה (יח ע"ח) ד"ה ילא דבמקדש לין מוטלים בדם אפי' מדרבנן לפי שאין נוזרים גזירות במקדש ונראה פשוט דכוונתו דלין שבות במקדש אפי' בכל לישורים וכ"כ תפלרת שמואל על רא"ם פסחים פ"ב סי' ז' במ"ש רא"ם ליאי' מפ' דם חטאת דפריך ונהדרי' לבשבועות דלא תיסי' דילמא חיים הקשה דילמא הא דשרי גבי חטאת משום דלין שבות במקדש וכ"כ לאן קדשים מאחות (פ ע"ב) ד"ה כלאים תוכית שהקשה מה ראי' דכלאים מותרים לגבוה דלמא כיון דבגדי כהונה קדשים הם וליכא בהו אלא אי' כלאים דרבנן לאמרי' לין שבות במקדש (ובעיקר קושייתו עי' תוס' בילה (טו ב"ח) ד"ה אלא ויומא (סט ע"ח) ד"ה קדשים) וכ"כ עוד זבחים (לח ע"ב) ד"ה אלא ויומא (סט ע"ח) ד"ה והא קמבעה דבפ"ד ולינו מכוון כוי לישור דרבנן ובמוזח לא גזרו שבות וכ"כ שבות יעקב ח"א סי' ס"ט במ"ש בפסחים (סה ע"ב) שבת הוא לבני אהרן שילבו עד לרבוחיהם בדם ומקשה הא הוי תלילה ומשני לא הוא ולינו תולן וכ' שם די"ל דהוי רובו שלינו מקריב וכוי רק לישור דרבנן ולין שבות במקדש וכן דעת לרעוא דרבנן ח"ב הוא מ"ח דמקשה על זבחים (סט ע"ב). מר שבר גוזרים גזרה במקדש והא לין שבות במקדש וע"כ דעתו דכל אי' דרבנן לא גזרו וכן כתב תפלרת יאראל קדשים סי' לורת ביהמ"ק הוא ע' ואע"ג דמקיים כלאים לישו אלא דרבנן ולין שבות במקדש וכו'. ולדעתם ל"ל דהא דמשני בפסחים (נט ע"ב) וחולין (קכג ע"ב) בהניס זריזים הם ולא אי' לין שבות במקדש. משום דס"ל דעדיף לתרן דלא שייך טעם בגזרה כלל מלומר דהוחר במקדש:

(מ) **בשו"ת** רעק"א סי' קנ"ט ד"ה וגלענ"ד אי' על פקו' שהג"ח מבני בתים. דשני שבותים ניחד נזרו אף במקדש ומש"ה לא אלי לקדם לאחרת ע"א שאנגם להכל"ג דא"כ כמה דמקיים התלוי גורם הנירושין והקדושין בכ"ח ואסור אף במקדש וכעין מ"ש הרא"ב ערובין פ"ג מ"ג ד"ה נתנו דאף דלא נזרו על שבות בין השמשות מ"מ שני שבותים נזרו ע"י"ם וכיולא בו מ"ש תוס' נדה (מז ע"ב) סד"ה משום דתרי קילי לא היקילו בס"ם שם בטבילה וכ"כ ט"ז יו"ד סי' ל"ח סס"ק י"ב דתרי קילי בהשפד מרובה לין מקילים. ועי' תוס' ר"ה (כט ע"ב) ד"ה רדיית שכתבו וכן תקיעת שופר לאסור מדרבנן ומ"מ לא היו לוסרים אי לאו משום דרשה שמא יעבירנו. ונראה רלי' ע"פ סי ז דהא רש"י פי' דהא דבמקדש לא גזרו משום לין שבות במקדש ולי נימא דגם מחמת התקיעה עלמה יש לישור ל"ב למה מוחר במקדש דהא הוי שני שבותים שבות ההקיעה וגזרה שמא יעבירנו אע"ב דבלי גזרה דרשה לא הי' חשש כלל:

תקלה אי חוששים

ציונים ומראה מקומות

מע"ש פ"ה מ"א. שבת (י ע"ב. כה ע"ח) רש"י ד"ה מצוה ותוס' ד"ה כך. ר"ן ריש פסחים בסתני'. פסחים (כ ע"ב. לג ע"ב. לד ע"ב. פב ע"ח. פג ע"ח) ורמב"ם פ"י מק"פ ה"ב. ביצה (יח ע"ח) שמא ישהה. ר"ה (לח ע"ב). יומא (סו ע"ח). בתובות (יט ע"ב) בסצר שאינו כוגה. נדרים (ט ע"ב). ע"ז (נ ע"ח וע"ב. סב ע"ב). חולין (גג ע"ב). תמורה (יח ע"ח. לג ע"ב). בכורות (ג ע"ב. טו ע"ב. כה ע"ב. לג ע"ב. גג ע"ח. פח ע"ח). יו"ד נ"ז סי"ח בהג"ה. סי' ס"פ סי"ב. פ"ד ט"ז סק"ז. רפ"א ט"ז סק"א ונה"ב. שו"ת חוות יאיר קמ"ב:

(א) (ח) **דהשתיך** דבר חיסור במקום שנעי לחדם ימלאהו ודחי. לחסור מדחו' כיון דודחי ינים לידי מכשול ותקלה. שהמולאו שחינו יודע שדבר זה חסור יחלנו לו יהנה ממנו. וזה הוח מה שחמרו בחולין (קמו ע"ח קח ע"ח) ויומח (כז ע"ב) לח לחמרה תורה שלח לחקלה והקשה מל"מ פ"ז ממעילה ה"ו דהח מי שימלחנה לו יעשה חיסור דחזי' כחר רובח ודייק מזה דלערב חיסור בידים חסור. ונרחה דחף דביטול חיסור לכחחלה חינו חלח לו' דרבנן לבי' רוב הרחשונים מ"מ הכח חסור מפני תקלה שחסור לנרום חיסור. וכן בפ"ז (סב ע"ב) חחד חבן שנסקל בה וחחד מן שנחלה עליו וח' סייף שנהרג בו וח' סורר שנחנק בו כולם נקברים עמו וללמד מקרח כמ"ש סנהדרין (מו ע"ב) ושי' רש"י ע"ז ד"ה כולם דכיון דחסורי בהנחה לכן בעו קבורה מדחו' וכ"כ חום' יבמות (ם ע"ח) ד"ה ושנלה שרופה. וע"כ לריך לומר כן דהח דהני בעי קבורה היח מדחו' משום חקלה דחי ליחח דנזרת הכחוב הוח דכ' כי קבור חקברנו מה מייתי רחי' בפ"ז דנקבריהו בעייני' ובקבורה בעין לח שיך חקלה מחבן ומן וכו' דכמי קבורה כמו שהן. הח יהוע מ"ם ע"ז מ"מ שי' ב' דדבר המפורש בחורה חין כח ביד חכמים לגזור ומש"ה כיון דהני בעו קבורה בעינם דהחורה קפדה כי קבור שיקברוהו כמו שהם וחם יפרפ וחמ"כ יקברם לח יחקיים מ"ם חורה כי חבד שם מן וחבן מהם ומש"ה חף דים חשם חקלה חם יקברום בעין מ"מ לי לחפשר לעקור מ"ם חורה. משח"כ בכל דוכתי דחין הפריפה מהגנד למ"ם בחורה בעי פריפה מחחלה מפני חשם חקלה. חמ"כ דהח שנוחה חורה לקברם חינו נזה"כ חלח הוח מעשם חקלה ומ"מ לח הלריכה חורה לפרפם מחחלה ומזה שפיר דייק דבכל דוכתי היכח שים חשם חקלה די בקבורה כמו שהוח בעין:

וקשה לי לפמ"ם רמב"ם פ"ז מפלכדין ה"ט דמש"ה מן וחבן נקבריס משום כוזה לחדם שלח יחמרו זה המן שנחלה עליו פלוני מ"ל הני שחני כיון שחינו משום לו' חלח משום בזיון ונם הדרח קו' הל"ל כיון דהחורה חמרה לקברם כמו שהן בעין לח לו' כח ביד חכמים לגזור משח"כ בכל דוכתי חיישי' שפיר ובעי פריפה לפני הקבורה: **ובן** בכל הנקבריס שבמתני' חמורה (לג ע"ב) דכחב רש"י ד"ה חקבר משום דחי' הגלה ניהו בעי קבורה וקחמיב שפ שנלה שרופה דמדחו' חקבר כמ"ש כריחות (ו ע"ח) דכחיב ושרפו שם הרי דמדחו' נקבריס משום חשם חקלת רבים. וכן כחבו רש"י וחו' יומח (נפ ע"ב) ד"ה והרי דמש"ה חרומת הדשן בעי נניזה משום דחסור בהנחה. וכן כ' רש"י ע"ז (נב ע"ח) ד"ה מלי בהח דקחמר דמוכח מעון נניזה דה"ע משום דחסור בהנחה וכ"כ מל"מ פ"י מק"פ ה"ב בשם רמב"ם דשורפים עלמות הפסח בכלל הטחר כדי שלח יבחו בהם לידי תקלה והקשה למה שביק לחקלה המוזמנת דבעי שריפה משום המות שבחוכם שהוח נוחר וכחב טעם לחר משום שלח יבחו לידי תקלה לשברם וחי' דחפשר לומר דרמב"ם סדיפח קחמר דמדין חורה בעי שריפה כדי שלח יבחו בהם לידי תקלה והייט כיון דהבעלים יגרקו לחת הטלמות ים חשם על כל המולחים לחוחם שיכשלו בהם ישברו לחוחם:

(ב) **אבל** הם לין חשם מפני תקלת רבים חלח דחייסינן שמח הבעלים טלמם שיודעים טחה מהחיסור שכחו לת החיסור ויכשלו בו הוי רק חשמח דרבנן כדמוכח בהרבה דוכתי כמ"ש שבת (יז ע"ב) נחלי חרומה חרומה בו ביום נזרו משום חרומה טמחה ביד כהן דלמח משהי לה נבי' וחתי לידי תקלה ופכחים (כ ע"ב) בחדם והח רחי' ליבעו לחי בי' לידי תקלה ועוד שם (לג ע"ב לד ע"ח) ושם (פב ע"ח) בשלמח בעלי המערכה ובחלרוהיהם לין שומעין להם דלמח פייסן מינייהו וחתו בהו לידי תקלה וכן ר"ה (לח ע"ב) גר שנחגייר בזה"ז לריך שיפרים רובע לקט לחמר רשב"ח כבר נמנה עלי' ר' יוחנן בן זכחי ובטלה מפני התקלה שמח יבח ליהנות ממנו ובילה (יח ע"ח) ר' ביבי חמר משה"ה לין מטבילים כלים ביו"ט מנזרה שמח ישהה וחתי בהו בתוך כך לידי תקלה להשתמש בהם תרומה וכן יומח (סו ע"ח) נזרה משום תקלה וכן נדרים (ם ע"ב) מ"ם נודר דלח דילמח חתי בה לידי תקלה נדבה נמי לח דלמח חתי לידי תקלה ועי' ר"ן שם שפי' דהכוונה דלמח פשע בנדבה ומחחר להביחה חבל במפרש פי' דחפי לידי תקלה דניזה ועבודה וכ"כ חום' ד"ה חדם דהתקלה היח משום מעילה וכ"כ רש"ם וש"ו ורימב"ח וכ"כ חום' חולין (כ ע"ב) ד"ה חבל. וכן הוח בפ"ו (יג ע"ח) לין מקדישין ולין מחרימין ולין מעריכין בזה"ז וכ' רש"י ד"ה ולין מחרימין דכיון דהשתח ליכח ביהמ"ק חתי בהו לידי תקלה דמחהני מהקדש ומעילה וכן שם ע"ב ובשחטי' משחט חתו בהו לידי תקלה וחולין (גג ע"ב) בהתי שרקפת דספק דרומות ולשמינהו י"ב חודם חתי בהי לידי תקלה. ובכורות (ג ע"ב) וכי מחחר דחסר להו בניזה ועבודה ויהיב להו לכהנים חתני מקנה לחודנייהו לפב"ם דלמח חתי בהו לידי תקלה וכן שם (טו ע"ב) (לג

ע"כ) ותמורה (יח ע"כ) נזרה שמא ינהל עדרים (ותני נהו לידי תקלה ועבידה) וכן רש"י בכורות (כה ע"כ) ד"ה ותכמיס דמ"ה תוספתא מחיים למר הטעמא מחיים מגזרה דילמא תני לשהויי לבכור ותני בי' לידי תקלה וכן בכורות (נג ע"ח) גזרה משום תקלה ושם (פח ע"ח) במעשר בזה"ז ומשום תקלה ור"ם שביעית פ"ז מ"נ ולא בכורות כתב הין עושים כתורה בתיסורים הוא משום חשש תקלה אבל מדתי' שרי וכן ביו"ד ס"ו סי"ת בהג"ה כל דבר שצריכים להשהותו יכ"ת חייבי' לתקלה וכן בדרישה וט"ז יו"ד סי' ס"ו סק"ו דהבכור בעל מום נאכל בתוך שנתו ולא לתשהויי דלא ליתי לידי תקלה בניזה ועבודה:

והא דכתב ר"ן מתני' ריש פסחים די"ל דתיסור בל יראה וכל ימלא הוא משום חשש תקלה הרי דס"ל חשש תקלה דתורייתא י"ל חמן שחני דלא בדילי מיני'. והא דכתב רש"י פסחים (פה ע"ח) ד"ה ומה דליכא לתוקמא מ"ע ותכלו את הבשר במותו ופ"י נחלת דלא מלרך לי' קרא מלחת דחתי בה לידי תקלה דלמא פקע. הנה ע"פ פשוט הוא רק חשש דרבנן כמ"ש שם (פד ע"כ) משחשכה נמי נייתי נומרתא ויחות עלי' וכו' תבי למר משום פקע רבא למר משום הפסד קדשים מבשוד יום נמי נזרה תנו משחשכה ומשמע דכמו מבשוד יום הוא רק נזרה משחשיכה נמי רק נזרה דרבנן. ולכאורה לי ספיקא דלמי מה"ת לחמרת י"ל דמדלמי' חייבין לפקיעה אך לפ"ז לא לחתי שפיר דחבי חייב לפקיעה ורבא קאמר כעס אחר והא תבי ס"ל סד"ח מה"ת לקולא ורבא ס"ל לחומרא כמ"ש שב שמעתא ס"ח פ"ד ונם לחי חוכך כיון דלמר שמא יפקע ופ"ב דלפשר שלא יפקע ע"י הנחלת ח"כ לא שם יפקע למה עביד לישורא הא לינו לחא גרס בעלמא כיון דלמי פסיק ריפא הוא ול"ע כעת:

ונראה כוונת רש"י כמ"ש רשב"ח תוליו (לח ע"ב) ד"ה והתנן דאף דחין מבטלים לי' לכתחלה הוא רק לישור דרבנן מ"מ קאמר בזמן בשילה דחידוש היא שהתורה נותה לעשות כן דאף דמותר לבטל מן התורה מ"מ ננחי הוא וח"ח נומר דמלוה היא וכ"כ ר"ן שם. ה"נ י"ל דאף דשרי להניח נומרתא מ"מ לי לפשר נומר דמ"ע ותכלו את הבשר יתכיים בכך והא דחיתן בתולין (יח ע"ח) דאין רלי' לחולין בתר הובא מועלם לא חשבינן ט משום דמיא נומרתא עלי' הייט משום דאי לא לחולי' בתר הובא לי לפשר בשנין אחר רק ע"י נחלת משח"כ הכא דאפשר לקיים ותכלו את הבשר בבשר שע"ע העלם:

וקשה לי על הום' תולין (ב ע"ב) ד"ה אבל שהקשו לר"ת דס"ל נדבה נמי חייבין לתקלה בהנאה ותעילה ח"כ אין לתכלו ישראל שלמים במדבר ומה קושיא כיון דהא דחייבי' לתקלה הוא רק לי' דרבנן י"ל דבמדבר עוד לא נזרו ע"ז. ונראה שדעתם דחשש תקלה הוא מדאורייתא ול"ע:

(ב) **אף** בתיסור דרבנן חשבו לתקלה כמ"ש ע"ז (סב ע"ב) בהאי נברא דאנר לרבי' לפתם יינם יהבו לי' חיטי בתנרא אתי נהו לידי תקלה הרי לפי' בפתם יינם חייבי' לתקלה וכן בטוח"ת הרע"ז ומנ"ח סקי"ח במותר השמן שבנר תנוכה דחושבים לתקלה אף דדרבנן הוא. וכן ביו"ד סי' ס"ם סי"ב ואין להשהות בשר יותר מ' ימים בלא מליחה דחייבי' שמא ישכח ויבשלנו ועי' פמ"נ יו"ד סי' כ"ז ס"ד בקב"ם סד"ה ודע שרלה מהחלה לפרש בדעת רבינו דס"ל בתיסור דרבנן לא חייבי' לתקלה כ"ם ויו"ד ר"ם כ"ז ופ"ה דתרומות מ"ח ורח"ם מדרים (נט ע"ח) ד"ה שנפלה בפח ירושלמי תרומות פח משום דדמוע קל לחשבי חייבי' לתקלה טפי מבתיסור דאורייתא וכ"כ תפחרת ישרחל פח חות כ' דהטעם דבתיסור דרבנן חייבי' טפי לתקלה (ועי' בנוף הירושלמי דליתח פח חותו לפתן ממם) ומ"מ קשה לי ע"ז מפנת (ז ע"כ) דנזרו נדולי תרומה תרומה משום תקלה ומ"מ לח נזרו בדמוע כמ"ם בתרומות פ"ע מ"ד וירושלמי פח מפני שרובו חולין:

(ג) **בפסחים** (כ ע"ב) מהלוקת ב"ם וב"ה לי חייבי' לתקלה וכ' תום' שבת (יז ע"ב) ד"ה דילמא וב"ק (קטו ע"ב) ד"ה לתי ורשב"ח פח (קטו ע"ח) דבזמן מרובה כ"ע חייבי' לתקלה ורק בזמן מועט פליגי. ופסק רמב"ם פי"ב מתרומות הי"ב כב"ם דחייבי' לתקלה ועי' כ"מ דהטעם משום דלמרי' בכמה חוכתי חייבי' לתקלה ומניח רלוה נפ מפנת הל"ל ולפמ"ם תום' ורשב"ח הל"ל לין רלוה דנפ ב"ה מוחו פח דנריך להשהות שנה שלימה עד זמן זריעה ובזמן מרובה כ"ע מוחו דחייבי' לתקלה:

ונ"ל לתלק הדיעים כך. (א) נדבר שתיסורו ברור לח לפי' לזמן מועט חייבי' לתקלה ולכן פסק הרמב"ם פי"ב מתרומות הי"ב פת תרומה שנטמחת מסליכה לבין העלים וכו' כב"ם. ועי' תום' פסחים (לד ע"ח) ד"ה בשליקתא דדוקא חם הם בבר מתוסות מותר להשהותן לבל ליתחם לותפ לתסור דבתוך כך לתי בים לידי תקלה וע"כ דבתיסור ודלי לפי' לזמן מועט תשבים לתקלה. וזה הטעם ביו"ד סי' ס"ם סי"ב ואין להשהות בשר בלא מליחה ג' ימים דחייבי' שמא ישכח ויבשלנו וזה שכתב ר"ן בתתי' ריש פסחים דטעם לי' בל ירחה משום תקלה חע"פ דזמן מועט הוא. ומש"ה לתרי' ביצה (יח ע"ח) נזרה שמא יעבה ולא חלקו בין נטמא זמן רב קודם יו"ט בין זמן מועט וכמ"ש רמב"ם פ"ד מיו"ט הי"ו כלי שנטמא מערב יו"ט אין מטבילים לותו ביו"ט:

וקשה לי ע"ז מיומא (סו.) נבי פסח שלא קרב בראשון יקרב בשני. בשני יקרב לשנה הבאה ותניא לידך לא יקרב מאי לאו בתקלה פליגי לא דכו"ע לא חייבי' לתקלה ופליגי בפלוגתא דרבי ורבנן לי שנה שם"ה ימים לא י"ב תודם לרבי לפשר מפסח לפסח שלא בעבירה שנהו ולרבנן בעבירה שנהו ולח"כ דתי ומסיק דבתקלה פליגי. והנה למאי דס"ד דפליגי בפלוגתא דרבי ורבנן ע"כ דהא דלא יקרב לא קאי חם לא קרב בראשון שלא יקרב בפסח שני. תלא שלא יקרב לשנה הבאה משום דעבירה שנהו וע"כ דנם למסקנא דפליגי בתקלה קאי נ"כ הא דלא יקרב רק על שנה הבאה אבל בפסח שני כ"ע ס"ל דיקרב אף דס"ל דחושבים לתקלה וע"כ משום דמודם אחד הוא לא חייבי' לתקלה כיון דהוי זמן מועט אע"נ דשם הוי תיסור ודלי. וכן קשה בטוח"ת תרע"ז במותר השמן של נר חנוכה למה לריך הטור לומר דמ"ה חייבי' ביה לתקלה משום דזמן מרובה הוא להשהותו כל השנה. הא הוי תיסור ודלי ודמי ליין של תרומה בשבת (כ ע"ב) דהלכה כב"ם דתסור אפי' בזמן מועט:

(ד) **אבל** בספק תיסור. דעת תום' חולין (נג ע"ב) ד"ה אתי דלא חייבי' לתקלה ושמואל דחנקינהו ושדינהו בנהרא לשרקפא דספק דרוסות לפרסומי מלחא הוא דעביד ודעת רש"י שם ד"ה לידי ורשב"ח בטוי"ד כ"ז דדוקא חם הם רגיל דלא מלי לאהדורי בהו וגם בזמן מרובה חייבי' לתקלה

לחקלה . לכל מרדכי חולין פ"ב סי' תר"ו מוכח כ"י יו"ד ס"ס כ"ג כתב דלפי' כאחד חייבין לחקלה כ"כ מודם וכן קי"ל יו"ד כ"ו ס"ח בהג"ה :

(ג) **בטז** יו"ד פ"ד סק"ו כתב דבפת דלת בדילי מיניה לפי' בזמן מועט חייבי' לחקלה שיתעבד עם פה שלו . ויש"ס פ"ט סי' קכ"ה וש"ך שם סקי"ו מחירים . ועי' בית יעקב סי' קנ"ה מקשה על ט"ז מתוס' כ"ק (קמו ע"כ) ד"ה לתי דכתבו בין בזמן מועט אין מעבדים לחקלה ואין מעבדים שמא יתערב עם יין אחר שבתוך ביתו ותירי מכין לח קושייתו כי שם בין של הרומה תיגו לשתיה אלא שמעמרו לזילוף לכן לא חייבי' לשכחה ולהעדוכות משא"כ הכא בפת שיש בו תולעים שמניחו בשביל עצמו שיתלעו רחוק שלא יתערב עם פתו . ועי"ש עוד מה שהקשה על הט"ז שכ' כיון דבעלים בדילי מיניה לא חייבי' לשכחה והוא תולק וכתב דתדרכה לפכת מסתברא הואיל ובעלים בדילי מיניה יש לחוש שמי לשכחה ויבא לידי תקלה ומ"ש תו' ריש פסחים דחייבין בחמץ שמי מעט אלא בדילי מיניה . זה נכל השנה כיון דרגיל כל השנה בחמץ חייבי' שמא ישכח אבל בפת בזמן מועט לא שייך שכרת זו אלא בדילי וחדע שהרי בשאר איסורים כתבו תוס' דלא שכרת אלא בדילי מיניה עכ"ל ודבריו תמוהים לענ"ד דמשורש כתוס' ממש כמו שכתב בט"ז וכל האיסורים שכתבו בתוס' בחמץ בדילי מינייהו . רק מנזיר הקשו תוס' דנ"כ לא בדילי ותירצו משום דאיסור נזיר קיל דאיסורו שרי לאחריני :

(ד) **עוד** נראה נדבר שבעבוד מותר אלא שאחר חייב זמן יחחיל איסורו או לפי' בזמן מועט חייבין שבעניע הזמן לא יעלה על לבו התחלת האיסור כיון דלא בדיל מיניה ורק בדבר שגם בעבוי הוא אסור לא חייבין שיבבת איסורו בזמן מועט . וזה טעם הנ"ל בחמץ דחייבין לשכחה כשיגיע הפסח לא יעלה על לבו שמעבדיו נאכר וזה הטעם ביו"ד סי' ס"ם סי"ב בנשר שבחה ג' ימים בלא מליחה דחייבי' גם בזמן מועט משום דעבדיו מוהר לבשלו אלא שבשלם שלשה ימים יחחיל האיסור חייבי' שמא לא יבא האיסור בלבו כלל ויחזיקנו כמשפט הרחטון וכ"כ בנו על החנחת יעקב שם . ובסברא זו נ"ל לייסב קו' חחם סיפ' יו"ד סי' כ"ו על השולא שכתב דשיהוי י"ב חודש קיל ממכירה לעכו"ם וסוהר החי"ם דבריו מר"ן ריש פסחים שכתב דהא דהחמירה תורה בחמץ בכל ירחה משום שמא יבא לאכלו הרי דחשבה תורה להקלה בחמץ דלא בדילי מיני' ומ"מ למכרו לנכרי מוהר מדאורייחא לפי' בערב פסח בשעה ה' עכ"ד ועש"י הנ"ל י"ל דבחמץ שהני כיון דעבדיו מותר חשב חקלה חזק יותר דחייבי' שלא יעלה על לבו התחלת האיסור משא"כ בשאר איסורים שגם עתה לסוריס לא חייבי' לשכחה כל כך ובקל ממכירה לעכו"ם דחייבי' שימכרנו לישראל :

(ה) **בטז** יו"ד רפ"ח סק"ח בפסול ס"ת שהיו מוכח בגון שהיו מעובד לשמה לסור לקרות בו אף ביחידות שמא יקרא בנעור מחשב חקלה ומביא רחיה מיו"ד סי' כ"ו בספק טריפה והביא עליו בהג"ה דדוקא התם בהיסיר לכילה חייבי' להקלה דבנחי הוא שיחלל האיסור וכמ"ש חוס' שבת (יב ע"ב) ולא באיסורים אחרים שחייבים שלא לכילה ועי"ש עוד חלוקים לחריס . ותירי יודע לוך יפרנס סוגיא דפסחים (פב ע"א) בעלים דלמא פייסן ואתי לידי חקלה ויומא (כו ע"א) וכמה דוכתי בבטורות דחייבי' להקלה בעזה ועבודה ועוד כחלה רבות מלינו באיסורים שחייבים שלא לכילה דחייבי' להקלה :

(ה) **ביו"ד** כ"ג ס"ך סקי"ס וכ"ו ס"ק סקמ"ו . ופ"ו ט"ו סקט"ו חיכא דיי"ב חודש הוי זמן מרובה וכ"ש יום זמן מועט ולא ברבים לא חייבי' לחקלה בזמן מועט . ועי' יומא (סו ע"א) גבי פסח שלא קרב ברחטון מוכח דחודש אחד זמן מועט ולא חייבי' לחקלה כמ"ש לעיל חות ג' סוף חות קמן ח' . וכן נראה בכחובות (יט ע"ב) בספר שחיט מונה דאסור לשהותו משום חל חבכן בחהליך עולה ומ"מ עד שלשים יום מוחר . ועי' חחם סופר יו"ד כ"ו ריחיה מביאה (יח ע"א) דיותר מחמשה חדשים הוא זמן מרובה דחייבי' שם שמא יבהא כלים טמאים עד י"ט ומן היותר חרוך הוא משמיני עצרת עד החלת הפסח והוא ה' חדשים וג' שבועות וכ"כ חכמת חדם כלל י"ד חות כ"ח . ולפמ"ש למעלה חות ג' חו"ק ח' אין ריחיה מכאן דבאיסור ודאי חפי' בזמן מועט חייבי' לחקלה :

ולא קשה ממעילה (יד ע"ב) דאמר אי בעלים דמכאן ואילך ה"נ אלא כי הכי מהני' בעלים דיומי' . ומוכח דרק יום א' הוי זמן מועט ולא יותר . דשאני החם דאין החשם שמא יפבת ויבוא מהעלים אלא משום דאי אפשר להזהר מלהנות ולשמוך וליבב עליהם דלא נהנה הורה לאלחני השרת ומש"ה כל שהוא יותר מיום אחד אי אפשר להזהר . ועי' בית יעקב קנ"ה דהקשה מגלי' לרשב"א מוכח בטוי"ד סי' כ"ו ד"ב חודש זמן מרובה הא מחולין (נג ע"ב) בספק דרוסות דמקשה ולבסיכו י"ב חודש ואי' דאתו נהו לידי חקלה אין ראיה די"ל לפי' בזמן מועט חייבי' והא דקאמר דלבסיכו י"ב חודש לא משום חקלה הוא אלא משום טריפות דאי אי"ב חודש לאו דרוסה היא :

(ו) **בפסחים** (כ ע"ב) רמי ליה בכלי מחוס לא חייבי' להקלה בדבר שעומד לאכילה וכן שם (לג ע"ב) פת זריק ליה בין העלים ובחצים שליקחה ומחיכחה . ועי' בית יעקב קנ"ה מסופק אי מהני בקמח מחולע אם מוכח בכלי מחוס דיל דק בדבר לא שמוכח בכלי מחוס לא חייבי' להקלה ולא בקמח . ועי' עוד שם מקשה על הנ"ה ס"ד מוכח כ"י יו"ד פ"ד שלוה בחטים מחולעים להשליכם לנהר למה לא החיר בשליקחה ומחיכחה ואולי י"ל בחולעים חשבו שע"י שליקה ובישול יקל בעיניו האיסור שיאמר שנחבשלו החולעים :

(ז) **ודבה** חופן החקנה לחשם חקלף שלא יבא להכשל בחיסור עי' רש"י חמורה (לד ע"א) ד"ה כל הנשרפים שבחג דמש"ה לריכים שריפה והנשרפים לא יקברו דלמא לשכח להו חינם ואכיל להו וכ"כ רש"י שבת (כה ע"א) ד"ה מלוה דמש"ה שורפים חרומה טמאה מחוס חקלה (ועי' פמ"ג ריש"ח הש"ה אשל סק"ח דחמה על רש"י דהא גזה"כ היא ומלוותו בשריפה ונראה כוונת רש"י דאה טעמא דקרא) ועי' חוס' ע"ז (סב ע"ב) ד"ה ולקבריהו דבכל הני שחין דרך לקברם בכבר ושפר גם קבורה לחודה מהני דמוכחא מילחא שנקברו מפני דאסורי הנאה ניהו אבל חמים אין קבורחם מוכחת דאיכא למימר חינם נגב וקברם הכא . ועי' חוס' יומא (סו ע"א) ד"ה פירות דבקרקע אין חקנה ע"י שיניחה טורה ולא תיעבד ולא חזרע דכמה שדות בורות איכא ואיכא הכירא ואתי לידי חקלה . ועי' חוס' ע"ז (נ ע"ב) פירות כפות וכלים יקברו כיון שיניחם במקום כגון ושם יקברו . ובכור מי

מותר לכנסו לכיפה צי' תוס' בכורות (כח ע"ח) ד"ה עד ותוס' ע"ז (יג ע"ב) ד"ה טעל דאין קונסים אותו להעריכו כניסה לכיפה אבל אם רוצה להכניסו לכיפה שרי. אבל הו' בכורות (נג ע"ח) ד"ה ואיזה ורא"ם ע"ז פ"ק סי' י"ג וסוף בכורות כתב דאסור להכניסו לכיפה משום בזיון קדשים:

(ח) **ביומא** (סו ע"ח) מפיק דלא חייסין לתקלת ניזה ועבודה בקדשים דאי ניתוס לתקלת ניזה ועבודה קשה למה לאמרו בכמה דוכתי ירעה עד שיסתאב. ולריך להבין מ"ש למה לאמרו דאין מקדישים ואין מעריכים כזה"ז משום דחשבו להקלת ניזה ועבודה כמ"ש רש"י ע"ז (יג ע"ח) ד"ה ואין מחרימים. וגראה עפמ"ש תוס' יומא שם ד"ה ואין שהקשו מאי תריח דחשבו להקלה כזה"ז לפי' בזמן הבית נמי אמת יכשל בניזה ועבודה ואי' בזמן הבית דשכיחי קדשים היו בקיאים וחכירים במילי דקדושה אבל השתא דלא שכיח לא חכירי. ולפ"ז י"ל הפי' בגמרא שם דרבא דאמר בפר ושעיר של יוה"כ שאבדו דחייסי' לתקלה לפי' בזמן הבית ומייתי ראיה מאין מקדישים בזה"ז דחייסי' לתקלה וע"ז הקשו על רבא מרעיות דלא חייסי' לבוס תקלה בין להקלת הקרבה בין על תקלת ניזה ועבודה וע"כ משום דבזמן הבית לא חייסי' לתקלה ואע"כ אין ראיה מאין מקדישים דבזמן הזה חייסי' להקלה. ומשני דבאמת לעניין הקלת ניזה ועבודה לא חייסי' בזמן הבית ומש"ה לא חשבו ברעיות משא"כ לעניין תקלת הקרבה אדרבה יותר יש חשש בזמן הבית משום דבני הקרבה ניהו:

ועוד יש לומר דבסוגיית הקשה על רבא מרעיות דלא חשבו להקלה וע"כ דהא דאין מקדישים בזמן הזה וחייסי' לתקלה משום דהוי הכוה ומלוי. דאי נימא דאפי' להקדים בזמן הזה יעשו כן רבים וחייסי' למכשול. משא"כ ברעיות דהוי מקרה שאינו מלוי לא חשבו לניזה ועבודה ואע"כ ס"ל בפר ושעיר של יוה"כ שאבדו אין לחוש. ואי' בגמרא דהא דם לחלק בין דבר הבא ומלוי למקרה כל זה רק בחשש ניזה ועבודה דהוי חשש קטן משום דהקדם בדיל מינייהו ולכן תושבים רק בדבר המלוי אבל במקרה ברעיות לא משא"כ בחשש הקרבה דהוי חשש גדול בהקדם שעומד להקרבה חושבים אפי' במקרה שאינו מלוי כפר ושעיר של יוה"כ כיון שעומדים להקרבה ביוה"כ הבא והא דברעיות לא חשבו כיון דלאו להקרבה עומדים. והיולא מזה דדבר ההוה וכבא שפיר חייסי' לניזה ועבודה. ומפורש בכמה דוכתי כמ"ש מדרים (ם ע"ב) נדבה נמי דילמא אתי בה לידי תקלה וכתב המפרש ותוס' ורא"ם וג"י וריטב"א שם ותוס' חולין (ב ע"ב) ד"ה אבל משום ניזה ועבודה. וכן רש"י בכורות (נ ע"ב) ד"ה לידי תקלה ושם (סו ע"ב) ד"ה א"כ לוי (וכה ע"ב) ד"ה וחכמים וד"ה כשהיולו מומחה ומוכח טעם זה בט"ז יו"ד ס"א סק"ב ושם (לג ע"ב) ד"ה שמא. (נג ע"ח) ד"ה משום ום"ח ע"ח ד"ה בזמן הזה ותמורה (יח ע"ח) ד"ה נזרה. וכן מ' דריסה ופ"ז יו"ד סי' ס"ו סק"ו הא דבכור נאכל תוך שמו הוא משום ניזה ועבודה (וקשה לי דבבכורות (נג ע"ח) קאמר דבכור לא חשבו עי"ש) ועי' נם ר"ם תרומות פ"ה מ"ח בהג"ה תוס ר' דבהקדש לא חשבו לתקלה דבדילי מיניה וקשה מאד מאין מקדישים וכו' וכל הני דוכתי דמשמע דחשבים לתקלה ועי' מרחה הפנים תרומות פ"ה ס"ה ד"ה ולא כן:

ובנו"ב קמת יו"ד סי' פ"נ הקשה מיומת (סו ע"ח) דלא תייסינן לתקלת ניזה ועבודה ולמה חשבו נבי תין מקדישים בזה"ז. וכן עי' יד שאול יו"ד סי' ס"ו שהרעים עולם בקושית זו ומיישב בזה ספק רמב"ם פ"ח מבכורות ה"ט דמרנילים בבכור דלא חשבו לניזה ועבודה ותמוה מאד מה עלה על דעתו ואין בשעה זו נפלא ממנו ז"ל כל זה:

ועי' שם בנו"כ שהקשה מתוס' זבחים (ע ע"ב) ד"ה יחוטו וכגהב' (פ ע"ח) ד"ה בשור שבאתו דחשבים לתקלה דניזה ועבודה שהוא נגד סוניא דיומא הנ"ל ומתלק שבמקום שאסור לגמרי לא אם יפול בו מום חשבו לתקלת ניזה ועבודה משא"כ בכל רעיות הולכין אם להם היתר במום לא חשבו לגו"ע וקשה מבכורות (לג ע"ב) רש"י ד"ה שמא ינדל עדרים שכהב ואתי לתקלת גו"ע ובכור הא יש לו היתר במום וכן שם (נג ע"ח) במעשר בהמה דנ"כ מותר במום ומ"מ כתב רש"י תקלת גו"ע וע"כ לריך לומר כמ"ש לעיל לחלק בין דבר מלוי למקרה. ועפ"ז ניחא דביומא (סו ע"ח) ופסחים (כ ע"ב) לאמרי' דאתאי פליגי אי חושבין לתקלה ובכורות (נג ע"ח) במעשר כ"ע חשבו לתקלה וה"ט משום דמעשר דבר הוה ובכית הוא:

ובגוף תירון גמ' בכורות (לג ע"ב) שמא ינדל עדרים וחשבו לתקלה קשה דהא בדף (נג ע"ח) מקשה על בכור דלא יקדם בזמן הזה כמו מעשר שאינו התדנת מחשב תקלה ומשני דים לו עלה כדר' יהודה לעיל בו מום קודם שילא לחוץ העולם וא"כ הא בכל בכור יתד שיך חשש הקלה ומ"מ משני כיון דים לו עלה ל"ת להקלה ולמה הכא נבי להרניל בבכור חייסי' ואולי כיון דמשמרו לעורך המבקשים עורות שלמים לא ישחי כי' מומת שלא להקלקל העור ועי' ע"ב תגיגת יו"ד קפ"ע ומהרי"ע אלגזי בכורות פ"ה אות מ"ת:

(ט) **עי'** מתני' תמורה (לג ע"ב) דחטיב נקבים ונשברים ועי' רמב"ם פי"ע מפסולי המוקדשים ה"ח דחטיב בין הנקבים בהמת הקדש שמתה קודם העריכה דלריכה קבורה כמ"ש מתני' תמורה (לב ע"ח). ול"ל דהא דלא חטיב לה במתני' משום דותלו הן הנקבים מוסיף על מתני' דלעיל. ולך קשה למה לא תטיב מת דבעי קבורה וכן כלים שנהנו בהם בב"ד כמ"ש סנהדרין (קו ע"ב) וכן בשר בכור שנשחט שלא ע"פ חכם לא שמת כמ"ש מהגיתן בכורות (כח ע"ח ולו ע"ח) בכור יקבר ועי' ע"ז יו"ד ס"י סק"נ. והא דהשמיט בנשברין ממון עיר הנדחת דבעי שריפה י"ל משום דכל הנשרפים לפרן מותר ואפר עיר הנדחת אסור כמ"ש חולין (פט ע"ח):

ובהפארת ישראל שם אות ל' הקשה למה השמיט נגד מטונע דנשרף וכן פרה אדומה. וי"ל משום דאפר נגד מטונע אסור כמ"ש בתוספתא ערלה ה"ו אפר בגדים שנתנגעו ואפר בהים שנתנגעו אסורים בהנאה. ועי' מל"מ פי"ב מטו"ל ה"ח דמסופק בזה הדין ונפלא ממנו בהאי שעתא תוס' אות וכיון דאפרן אסור לא תטיב לה בהאי הנשרפים דכל הנשרפים אפרן מותר. ועל אפר פרה י"ל כמ"ש תוס' מנחות (נב ע"ח) ד"ה ואין למה לי קרא שאין מועלים באפרה הא אפר הקדש מותר ואי' דכל הטעם דנשרפים אפרם מותר משום דנעשה מטותם והכא כיון שלא נעשה מלוותה הי' נריך להיות אפרה אסור ולכן בעי קרא דאטעתא היא ע"ל. ומש"ה אינה בכלל כל אלו הנשרפים דנעשה מלותם:

תביעה

(א) **בשכר** שכיר אם לא תבעו השכיר חינו טוכר עליו כמ"ש כ"מ (קיב ע"ח) דכ' לא תלין פשולת שכיר אתך לדעתך:

ובשוחד עי' רמב"ם פכ"ג מסנהדרין ה"ח ותו"מ ט' ס"ח דח"ל להמוכר עד שיתבעט הטוכן והטעם כמ"ש בב"ח שם כיון דנתן לו מדעתו כל כמה דחיט הוכעו אמרי' דמחל לו ומ"מ כשתבעו חח"כ נחמן לומר שלא מחל לו כיון דודאי נהחייב לו ועי' שבות יעקב ח"א סי' קל"ה שכתב דלכ"ם חייב להחזיר אפי' חינו תובעו וכמ"ש בשמואל ס' י"ב ואת מי עשקתי וכו' ומיד מי לקחתי כופר וכו' ותציב לכם אבל בדכי יוסף תו"מ סי' ט' סק"ח תולק דבלי תביעה אפי' לנאת ידי שמים פטור:

ובריבית קטוה כתב ב"ח תו"מ סי' ט' דדמי לשוחד וח"ל להחזיר אם חינו תובעו וכ"כ ט"ו שם וביו"ד קכ"ח סק"נ ומביח ריאי' מרשי"י ב"מ (סה ע"ב) ד"ה ע"כ שכתב וכופין אותו ב"ד להחזיר אם הובעו בחייו וכ"כ בשבו"י ח"ח קל"ב ועיי"ש ריש ח"נ קונטרס לא הביט הון ביעקב אות כ'. אבל ממ"ע שם בק"נ כתב דחייב להחזיר אפי' חינו תובעו וכ"כ בדכי"א שם ומביח ריאי' מהט"ו ב"ק (מד ע"ב) בשם ר' יונתן ורמ"ה שכתבו דהא דגולנים ומלוי בדבית שהחזירו אין מקבלים מהם היינו כשהחזירו מעלמא לבל היכא דלא מהדר לי' עד דהבעי' בדינא מקבלים מהם טב"ד הרי דאפי' בלא תביעה חייבים להחזיר דבית וכוון לריאי' זו בם' קנות החובן שם בק"ח. וכ"כ שם בשם בנה"נ יו"ד קס"ח דאפי' בלא תביעה חייב להחזיר:

(ב) **וכל** זה בדבר שנתן לו מדעתו בשוחד וריבית. אבל בגזל משורש בפרישה חו"מ ט' ס"ב דחייב להחזיר אפי' בלא הביעה וכן משורש בחס"ו ב"ק הנ"ל. ועיקר פשוט דה"ה בהלוחה:

אבל שלטי הגבורים סוף ב"ק אות ח' מוכח ס"ך חו"מ דל"ב סק"ב כתב דגם בהלוחה כל זמן שאין המלוה תובעו חינו חייב די"ל שמח מחל לו וס"ך הניח דין זה בל"ע (ומ"מ אפי' אם זמן רב גלח תבעו ואח"כ תובעו חו אפי' יורשי המלוה תובעים אותו נוכים ממנו בלא תביעה דלא מחל לו כמ"ש תו"מ סי' ס"ח ס"ב ול"ח ס"ח) וכ"כ שבות יעקב ח"ח סי' קל"ה דה"ה בגזל בעי תביעה:

ובנשבע לפרוע לזמן פלוני אע"פ שהמלוה לא הבעו בזמנו דעת רבב"ח בשו"ת ח"ח סי' הר"ם מוכח באחרי כרוך סי' ע"נ דטבר על השבועה אם לא פרע בזמנו דלא בעי תביעה עיי"ש דההגול הנשבע שוגג הוא ושכח זמן השבועה ולא אחרו בו וכאן הוא טעמה דאל"כ אין לך חשוד על השבועה די"ל שכחתי. הרי אף שלא אבעו עובר וכ"כ עוד שם סי' אלף י"ח בנשבע לפרוע לזמן ולא פרע אע"פ שים עדים שלא אתרוך הזמן בגון שלא זה ידם מאיך ידו אינו נפסל די"ל דלא אאמרי לי' זוד ומוכח דאי לאו הכי הי' נפסל אע"פ שלא הבעו וכ"כ ט"ז חו"מ ט"נ ס"ו ואי' מבו"ת רבב"ח מיבח יו"ד ל"ח סי"ח בנשבע לפרוע מנה לפלוני בהדר ונשבע לאחר לפרוע באותו זמן וכאב בשטר הראשון כל זמן שיאבעו וכן בשני ושבעיו בא השני ואובעו שבל זמן שלא אבעו הראשון מייב לפרוע להשני ומשמע דאם לא באב להראשון כל זמן שיאבעו לא אלא שבועה השני' דים חיוב עליו לפרוע להראשון אע"פ

שלא אבעו וכ"כ קלה"ח ט"נ סק"ו בשם שו"ת רשב"א אאל"ב מוכח ביו"ד רכ"ח כל"ע הנשבע לפרוע לאברו לזמן פלוני יכול להחירו שלא ע"פ אבם שיאמר הריני כאלו החקבלתי אבל להאריכו שיעמוד באחובו לאו כל כמיני עב"ל וע"ב דלא בעי תביעה דאל"ב הא זה שמאריך זמנו הא הוי כאילו אובעו (והנה ראי' זו הביא השואל במאנה אפרים ה' שבועות סי' י' ומח"ש דאה אוהה די"ל דרשב"א מיירי אאר שהבעו אברו דאילו השבועה או ל"ל הריני כאלו אאקבלתי) וכן נראה מבו"ת רשב"א המובאה בב"י אה"ע סי' לח שאם כאב לבין מיאון משמע אאר אובבה או בקבה וביון שלא אבעיה לא מקרי ממאבת עיי"ש ומבואר דדוקא בכאב לבון מאון אבל שאם אבעו לקיים אפי' בלא אביעה. וכן דעת ט"ז ע"נ שם וביו"ד ל"ח בקט"ו וב"ב קלה"ח ואאמרי בריך:

אבל בשו"ת הרי"ם מובא ב"י יו"ד רב"ח ובוח"מ ע"נ ס"ו כאב דאם לא הבעו לא עבר על השבועה ואף שע"ז כאב דרי"ם מיירי בשפבר בשבועתו בל זמן שהבעני וכן נראה מלשון ההשובה שם שהי' לבון השבועה לפרוע להמלוה או לבל מי שיוליא השטר והשובה דבל זמן שלא יהי' נאבע מבעל השטר לא נאחייב רק למי שיהבעט עם השטר וכמ"ש בא"ב ע"נ. מ"מ הסמ"ע סקי"ט וב"נ וש"ך סק"ט וב"ו העלו בדעה רא"ם דאף אם נשבע שאם מ"מ אם לא הבעו אינו טובר וב"ב הומים שם בק"ח ואוהים ב"ב ב"ה (ועי' ש"ך סקב"ו דאפי' אין המלוה דר בלוהה העיר מ"מ אם לא הבעו פטור הלוה) וב"ב חוות יאיר סי' קנ"נ לטעין קצם להקדם בל זמן שלא אבעו נבאי לדקה אינו טובר כמו בשכר שכיר:

(נ) **ואם** שנים מאנים זה עם זה לעשות דבר לזמן ידוע וקונסים א"ע אם יעברו. דעת עבודת הגרשוני סי' ו' מוכח בפאחי השובה ע"נ סק"י דנ"ב בעי אביעה ואם לא אבע א' אח אאבו לקיים התנאי לא בטל הקנין דהוי בארחיב לו הזמן ועל אאבו לקבל את השאורה נם אאר הזמן שקבע וב"ב בנשבע פנחם לבטל הפלאה ז"ל סי' ע"ד וע"ז במשודך שלא עשה הנשיאים לזמן הכאוב באנשים דפטור מקנס כיון שאר השני לא אבע אאו לעשות הנשואין. אבל ראיתי בם' מנחת סי סי' י' אאולק על העבודת הגרשוני וכהב דה"מ בעי' הביעה היכא שים מיוב רק על אאד לבד ולא על השני כמו בנשבע לפרוע שפיר י"ל מדלא אבעו מבחמת אאל לו משו"ב אם שניהם מקבלים עליהם חיוב זה נגד זה אין ראי' מדלא הבעו שאאל לו ד"ל דאם"ב לא הבעו מבום דרוצה לבטל הקנין ולפטור אאיבו:

והנה עבודת הגרשוני בהב דינו עפ"י אשובת הרא"ם הנ"ל וכבר בהבאי למשלה שהרשב"א אולק ע"ו וגם מבו"ת רא"ם אין להכריע הדין הזה ד"ל בט"ו וא"ב הרא"ם מיירי דפירש בשבועתו ע"מ שיהבעט אבל אאמת ל"ב אביעה. וגם קבה לי מגלן דדעת הרא"ם דבל מיוב שמקבל אדם על עצמו דעתו בבורר רק בשיהבעט אברו הא ל' דפשוט מפשקא לי' ולבן מהני שבירה זו לפטרו שלא יהי' עובר על השבועה דמספק אינו נפסל אבל מב"ל להעטה"ג נלמוד מרא"ם לאיוב שעל מברו מוטל לקבל השאורה אאר זמנו בשביל שלא אבעו:

ומ"ב לאיות בעל מנאה שי נגד דין עבודת הגרשוני אלושות ויש לאאיאם. מ"ש רא' מאה"ע ל"ח סל"ו מי שהלך

למדינת הים וקידם על תגלי אם בהתי מכהן ועד י"ב חודש וקודם שהלך נתרצו שניהם להתריך הזמן ולא בא קודם י"ב חודש רק קודם זמן האחרון הוי קודמין דכל תגלי יכול לבטל אף להוסיף מיי"ם ומזה הקשה על עבודת הגרשוני דלדעתו אם אם לא נתרצו להתריך הזמן סוף סוף הא לא תביעה תוא קודם י"ב חודש דהא לא בי' בעיר כלל ות"כ בלא"ה לא נתבטלו הקדושין עכ"ד. ולא דמי דודאי לא מליט דעה זו דבעי' שיתבטל תבעו לקיים תגלי אלא בחיוב ממון ש"ל שהי' דעתו לפרוע רק כשיתבטלו ואם לא הבטו התריך זמנו אבל בכל תגלים דעלמא לא ס"ד דבעי תביעה וה שהתנה שאם לא יבא לזמן פלוני יתבטלו הקדושין אין שייכות לתביעה על זה וסוף סוף לא בא. ומה שהק' עליו מהר"ש קמ"ל כ"ג אמר לה על מנת שהתני לי מהתים זו מכהן ועד ל' יום ומת בתוך ל' יום דאיכ יכול לקיים התגלי בטל הבעו ותלגלת אי מהייבמת ואם ת"ל ע"מ שתתני לי ר' זו ולא קבע זמן תולגת וכי ב"ש סקי"ד דבלא קבע לו זמן ת"ל בישול התגלי בשול דהא הוא מה ואין שום אדם יכול לתבעה שהקיים התגלי וע"כ לע"פ שאי אפשר עוד לקיים התגלי מ"מ איכ מבוטל בשול מש"כ בקבע לו זמן דגשלם הזמן הרי מבוטל ההגלי בשול וע"כ דלא בעי' הביעה דאל"כ אפי' כשגשלם הזמן צריך תביעה ואיכ מבוטל בשול עכ"ד. ויש לדחות דמיירי כשתבעה בתוך השלשים יום שתכין לו המחתים זו כדמיקלם זימנא ומש"ה שפיר התגלי מבוטל בשול וכמ"ש בתומים סי' ע"נ סק"ת על קי' הט"ז שם מסעיף ז' בשבע לפרוע בז' בניסן ואיכע בשבת חייב ליתן בשבת משכון אף דמשתמע אין המלוה תובעו בשבת וכתב התומים דמייבי שהמלוה תבעו קודם שבת ואף שהי' התביעה לפני הזמן מ"מ תייב דאל"ת למלם שהי' דוקא ביום ושעה המונגל לפרשון וכיונא בזה כ' בשא"ת ס' שבועות סי' י' כמ"ש לעיל אות ד'. ומ"ש עוד בסי' ק"ה אות ד' מגיטין (עד ע"ב) בראשונה הי' נותן בשתי ערי תומה ההקון הלל הוקן שיהי' תולש מעותיו ללשכה והרי בלא"ה לא עבר זמנו כיון שלא הבעו וע"כ דלא כעבוה"נ דל"ל מש"ה לא תבעו כיון שהלה להחזיק בבית ולא משום דמחל והא"נ ל"ל דלא תבעו משום דרואה לבטל התנאי עכ"ד ולק"מ דרק היכא שהלוי בתגלי אמרי' בדעתו הי' כשיתבעו תבעו משא"כ בזמן שהבעה תורה שיכול לפרוע עד שנה ולא יותר. והתורה לא תלתה הזמן לפי תביעתם ולא נתנה דברי לשטורים:

סוגיא נג

תקוע

ביבמות (קע ע"ב) מתי דכ' וכו' למקבלי נריס ולערבי שלגין ולתוקע עלמו לדבר הלכה בדיינית דאתי דינא קמי' ונמר הלכה ומדמי מלתא לאתיא לי' רבה ולא אזיל משמיל והוכא ד"ז בתו"מ סי' י' ס"ב. ועי' הוספתא כלאים פ"ה ה"ד איכי הבגלי תומר אסור לרכוב ע"ג הפרדה מק"ו וכו' אמרו לו הרי הוא אומר והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והודאתם אינו אל ניחון ת"ל אין מביאים מתקוע ת"ל הרי אומר ויעש דוד היכר בניני ה' והפי' כמ"ש תו"ת רשב"ח סי' הל"ח אין מביאים מהקוע אי' הוקע עלמו לדבר הלכה ודן לעלמו שלא כדעון חכמים אע"פ שהי' לו היב בעירו וכמ"ש ביבמות בסוגיית הגל והביאו לו בת' אפשר לומר כן שהשיד עליו הכתוב שעשה היכר בעיני ה'. ובתוספתא אין שום הגוכה על זה.

סוגיא נד

תנאי שהתנה הנותן עם המקבל שלא ימברנו לאחר ועבר ומכר

ציונים ומראה מקומות

ב"ב (קלג ע"ב) רשב"ם ד"ה בשקלו. חו"מ קי"א סנ"ד. טוח"מ רמ"א סי"ב. רמב"ם פי"א ממכירה ה"י. תוס' גיטין (פג ע"א) ד"ה ועמדה. ט"ז או"ח תמ"ח סק"ו:

ב"ב (קלג ע"ב) מעשה בחד שלא היו בניו נוהגים כשורה עמד וכתב נכסיו ליונתן בן עוזיאל והחזיר י"ש לבניו שלים בת עליו שמתי במקלו והרמילו וכתב רשב"ם שבת להתוכח עמו על שעבר על דברי המת בנהכיון לתת לו ע"מ שלא יהיו בניו מנכסיו דכמתן דמ"ל הריני נותן לך נכסי ע"מ שהמכרם לעורכך ולא ע"מ שהנם לבניי וקמ"ל שמתי דחזרה שהחזיר לבניו לא מהני והוי כמי שהפקיד לך נכסיו ע"מ שלא יהיו בהן בניו וחזר וקח אותם דקי"ל מעה לקיים דברי המת וכיון שעבר על דברי המת המתנה אינה מתנה והחזרה אינה חזרה עכ"ל והנה

והנה לכאורה דברי רשב"ם סותרים זא"ז דמהתלה קתני דרק החזרה שהחזיר לבניו לא מהני ויקח לותם וחת"כ קאמר דכיון שעבר על דברי האב והחזירו לבניו אע"פ שהחזרה היא חזרה מ"מ המתנה בטלה. ועוד קשה דאם המתנה בטלה מ"ש היא בחזקת יורשים ולמה לריכים להחזיר את הבנים. אך ביאור הדברים ע"פ מ"ש בתוס' דחמדי' לדעת הנותן דאם יעבור המקבל על התנאי ויחזיר לבניו המתנה בטלה וישארו המעות המיד פקדון בידו וכשילוו הפקידו בידו של מת שלא יתנהו לבניו ומש"ה כתב רשב"ם דיחזור ויקח את המעות היינו לה שהשאר המתנה קיימת שלא ביטל פקדון בידו. ונלמד מרשב"ם דכיון דהוי כשלוו ההנה הנותן עמו שלא יחזיר לבניו והוא עבר על הנאו והחזיר להם לא אמרי' כיון שהחזרה לא מהני שלא ה' כדין וגריכים להחזיר לזמן בן עוזיאל וממילא לא עבר כלל על הנאו דאין בחזרתו ממש ותני' המתנה קיימת. לא אמרי' הכי אלא אף שעבד לא מהני מה שעבר על הנאו מ"מ כיון שעבר על התנאי המתנה בטלה דכוונתו ה' שלא יעבור על תנאו ויחזיר לבניו אע"פ שלא ה' ממש בחזרתו. וכ"כ טוס"מ ק"ח ס"ג בשם או"ח דאם שהם נהן ח' לזוה על התנאי שלא יחול עליו שום שעבוד שהתנאי מועיל ולא יגבה בעל חוב מהם דאם ה' הבע"ח עורפי א"כ לא נתקיים התנאי ונתבטל המתנה מעיקרא והדרא למרי, ונמלא שהוא לוקח ממון לחרים בחובו הלכך לא יגביהו כ"ד ממנו וישאר ביד המקבל וכ"כ כ"י ס"ס ל"ט בשם או"ח בני הרה"ם ז"ל הכי דאם ה' הבע"ח טורפו נהבטל המתנה אע"פ שע"פ דין א"י לטורפו וכ"כ עוד בשו"ת רא"ם מובא בטוא"מ רמ"ח סי"ב וכמל"מ פ"ג מזכי' ה"ו דאוכן שהן ממוטו לשני בניו וריבה לאחד ומיעט לא' והניח הנאי בתנהגו של מת שלא יעבור אחד מהם על ביתי' לקנן כ' שנה ושתד הנדול ומכר אקודם זה המתנה בטלה ואע"נ דתי אמרי' שהבטל החקח נמלא שהה שמכר לא מהני דאין אדם מוכר דבר שאינו שלו ואין כאן מקח מ"מ כיון שנתנו בדרך מכר נהבטל המקח מעיקרו. וכ"כ הרמב"ם פי"ח ממכירה ה"י מי שהקנה לאחרו והתנה עליו ע"מ שימכרנו לפלוני ולא קיים התנאי ומכרו לאחר לא קנה ולא אמרינן שכיון שלא ה' לו כח למכרו לאחר והמכירה בטלה הוי כאלו לא מכר כלל ויהי' קנין הראשון קיים ויקיים שהה הנאו למכרו לפלוני שהתנה עמו. וע"כ כ"ל דכוונתו ה' כיון שיעבור על דבריו ויעשה כן בדרך מכירה יתבטל הקנין אע"פ שהמכירה לא מהני:

ובן כתבו הרמב"ן והרשב"א ניסין (פג ע"א) בהמנדם את אשתו והתנה עמה ע"מ שלא תנשאי לפלוני וניסת לאחר והיו לה בנים ונתאלמנה ואח"כ ניסת לזה שנאסרה עליו הנם בעל ובני' ממזרים והקשו כיון דהתנה עמה ע"מ שלא תנשאי לפלוני לאבל בזנות הותרה אלו אם עברה וניסאת לו כיון דלאו נשואים הוו דנמלא נם בעל לשחכת זנות בעלמא הוא ולא עברה כלל על תנאו ואמאי בעל הנם ובני' דאף שהנשואין לא מהני מ"מ כיון שנשאת לו בדרך בעל הנם דהכי משמע התנאי ומזה למדו דה"ה בשומר לחברו שדי נהוצה לך ע"מ שלא תתנהו לפלוני ונהן לו בדרך קנין בטלה המתנה והשדה חוזרת לבעלים הראשונים וכ"כ ה"ה פ"ת מניוסין הי"ב. אבל תוס' שם ד"ה ושמדה הקשו נ"כ כן והוסיפו להקשות מ"ם מעל מת שלא תנשאי לאחת ולאחיך ס"ז נם ומשמע אפי' נשאת להם מהני הנם משום דהנשואים לא מהני לא עברה כלל על התנאי ותרעו דהכא מיירי שנשאת לפלוני שנאסרה עליו אחר מיתת המנדם דשפיר מהני הנשואים:

ובב"ש קמ"נ סקל"ח הקשה לדידן דקיי"ל נכעו"ז כרמב"ן דאפי' נשאת לפלוני בחיי בעלה הראשון לא שהנשואין לא מהני מ"מ בעל הנם מעל מת שלא תנשאי ולאחיך דקיי"ל שם סי"ד דהנם מהני ותי' ד"ל ממ"נ אי לא הוי נשואים ע"כ הנם בעל ויהיה לאשה לים דאל"כ הא הוו נשואים ועברה התנאי ל"כ לשום מוכרת אחה לומר דהנם בעל משל"כ בנשואי אבל אין שייך נשואין מצד האיסור ולא מחמת התנאי עכ"ל והם דברי רמב"ן וה"ה הנ"ל ט"ש ס"ם שהדברים לריכים הסבר. ומהרי"ט ח"ח סי' מ"ט הי' לקו' זו דשאני אחה ואחיך דלאו בני נשואין הוו כל עיקר ואפי' עבדי בעין נשואין לאו נשואין מקרי ומש"ה אמרי' דלא עברה על התנאי לבל כשההנה ע"מ שלא תנשאי לפלוני כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי והוי כפלוני לבל כל הדם ולה לבל זה שנאסרה עליו וחיילי בה קדושין שלא שחחר שהוא מקדשה מוחזין הקדושין ונפקעים מחמת התנאי שנתבטל הנם למפרע ונמלאת ל"ל:

ומ"ש הע"פ שהחום' חולקים על רמב"ן י"ל דוקא בישור כהכו כן כיון דאסור לה להנשא לפלוני מצד איסור ל"ל דאפי' נימא דנשואים לבדם בלא ביאה אין איסור דאו' בל"ל ע"מ לאסור מדרבנן נזרה שמא יבעול כמ"ש הום' יבמות (דף י ע"א) ד"ה לר' יהודה מש"ה אמרי' דנשואי איסור אינם נשואים בלל ולא עברה על התנאי ולא בעל הנם לבל במקח וממכר שנהן לו ע"מ שלא ימכרנו לפלוני והלך ומכרו לפלוני י"ל כיון דאין זה איסור למכור בדרך מכירה אע"פ שלא מהני מ"מ כיון שמכר בדרך מכירה עבר על התנאי והמהנה בטלה. ומש"ה הביא ניוח"מ רמ"ח דין שו"ה רא"ם הנ"ל בלי חולק ולא כ' שההום' חולקים. וכ"כ אחני חלושים קמ"נ סט"ז דההום' מודים בדיני ממונות דדוקא נבי נם דאי אפשר שיהי' הנם חל בשעת נשואי פלוני ויופקע אח"כ דנם לא מהני לשעה דהו"ל שור נגם ואין בעי' כריתות ולוכא משל"כ במקח וממכר שפיר מלי חייל התנאו ע"מ שלא ימכרנו לפלוני עיי"ש:

ובקשה על ט"ז או"ח תמ"ח סק"ו שכתב דיוכל למכור את החמן לנכרי בתנאי שלא ימכרנו לאדם אחר ויוציל בזה שאם אדם לא יוכל לקנות מהנכרי אותו חמן כי ע"מ כן לא מכר לו ונמלא חוזר מקח לנכרי ויוכל ישראל בעל החמן לחזור ולקנותו והנה דבריו תמוהים דאם הנכרי יעבור על התנאי וימכרנו לאחר תהבטל המכירה הראשונה ויישראל עבר עליו. ורליתי במקור חיים סק"ז שהקשה כן ומ"ש דמדמה לי' להום' ניסין הנ"ל בע"מ שלא תנשאי לפלוני כיון דנשואים בעלים לא עבר על התנאי וה"נ דכוותי' דכיון שלא היה יכול הנכרי למכרו וא"כ המכירה בטלה ומש"ה מכירה הראשונה של ישראל קיימת. והנה לא העלה תרוכה כלל אחת דהטוא"ע סי' קמ"נ פוסק דלא כהחום' אלא כרמב"ן דהנם בטל וכן פסק בטוא"מ רמ"ח סי"ב. ואו דכתבתי למעלה די"ל דנם ההוס' מודים במקח וממכר דהמתנה או המכירה הראשונה בטלה כיון שעבר על התנאי. וכדי לתרן דברי רבינו הט"ז נ"ל דכוונתו דהכא כיון שהנם לאיסור חמן אמרי' דכוונת התנאי הי' בתנאי שלא ימכרנו היינו שלא ימכרנו מכירה המועלת דאי נימא דכוונתו שלא ימכרנו בדרך מכירה אע"פ שלא הועיל נמלא דאם ימכרנו יתבטל המכירה ויעבור עליו בבל ירחה וע"כ בשביל האיסור מפרשים דכוונתו הי' למכירה המועלת וכיון שהמכירה השני' בטלה שפיר מכירה הראשונה קיימת:

תוך כדי דיבור כדיבור דמי

ציונים ומראה מקומות

ב"ק (עג ע"ח ע"ב). סנהדרין (מ ע"ב). מהני' שבועות (לח ע"ב. לב ע"ח). מכות (ו ע"ח). ב"ב (קכט ע"ב). נדרים (פו ע"ב. פז ע"ח). נזיר (מ ע"ח. כ ע"ב. כח ע"ח). זבחים (ל ע"ח). המורה (כה ע"ב). ירושלמי ברכות פ"ט ה"ב. ירושלמי מגילה פ"א ה"ז עיי"ש בקה"ע. ירושלמי נזיר רפ"ד. רש"י חולין (קמח ע"ח) ד"ה קיימו והום' מכות (טו ע"ח) ד"ה הניחא. רש"י שבועות (לח ע"ב) ד"ה כפרו. תוס' נדרים (כט ע"ב) ד"ה אטר. תוס' נזיר (לד ע"ח) ד"ה מי. ר"ן קדושין מהני' (סד ע"ח). שו"ת הר"ן סט"ג. רמב"ם פ"ז מאישות הכ"ב. ב"מ פ"ז מערכין הי"ט. רמב"ם ספ"ב מתמורה. רמב"ם פי"ג מנדרים הי"ט. או"ח ר"ו ס"ג בהג"ה. ר"ט ס"ב. רכ"ז ס"ג. תפ"ז ס"א. הקפ"ב ס"ב. יו"ד ר"י ס"ג. אה"ע ל"ח סל"ד. שו"ת מיי' אישות סי' א' ורמ"א אה"ע מ"ב ס"א. מ"ז ס"ד. מ"ט ס"ב. וקמ"א סג"ט. חו"מ רע"ט סב"ע סק"ו וש"ך רנ"ה סק"ה:

(א) **דעה** י"ח נחום' כ"ק (עג ע"ב) ד"ה כי וכ"ב (קכט ע"ב) ד"ה והלכתה ונדרים (פז ע"ח) ד"ה והלכתה כתם ר' אליעזר דהא דהכ"ד כדבור הקנת חכמים היא לפי שכשהגדם עושה כתורה עם תברו וירצה את רבו או גדול הימנו לא יתן לו שלום שאם יתן לו שלום לא יוכל למחול לו ממקום לכך תקנו חכמים שכשיעור זה יוכל למחול מכל מקום' לא הי' כו דין חוזה כלל לפי' הכ"ד. וקשה לדעתו לוך יפרנם מ"ם כחוכות (כג ע"ח) מניין להפה שאסר הוא הפה שהתיר מן התורה שנאמר לא יחל דברו וגו' והתם מיירי רק תכ"ד ולאחר כדי דיבור ליכו נאמן כמ"ש תום' ד"ה מניין וכל הראשונים דמיירי בהוסף ולימו נאמן הלא כמנו תכ"ד ואיך מהני לרבי' מן התורה מנו ולימה מלא הכ"ד הא מדאו' לא שייך דין הכ"ד. וע"ל דבימת ר"ת רק לענין שיוכל לחזור בו מדבורו אז לחמרינן דמדאורייתא אין שום חזרה לפי' תכ"ד אבל אם ליכו עוקר דיבורו ולימו אחר בו אלא מפרש דיבורו הראשון שפיר גם מדאו' יכול לפרש תכ"ד ומ"ב יכול לומר שקידם את פיו לאים הזה וכן כל ענייני מנו שפיר מועיל מדאו' כיון שליכו חזרה אלא פירוש דבריו. (ותע"פ שפיטת מרדכי ריש קדושין סי' תע"ה דבקידושין דלא מהני חזרה תכ"ד ר"ה גם פירוש זה מהני דאם קידם לאת מבטיהו שהם ואח"כ תכ"ד פי' פלוניח בהך לא מהני מ"מ י"ל דאר"ח לא ס"ל כן ומחלק כין חזרה לפירוש. או י"ל דאת דבקידושין לא מהני פירוש. הוא רק מדרבנן אבל מדאו' י"ל דאך לחזרה לא לאמרי' תכ"ד כדיבור ולא לפירוש):

אך קשה מה מקשה בב"ק (עג ע"ב) מר' יוסי דס"ל כעדות דתכ"ד כדיבור וכאן עדות אר' יוסי דאמרת עולה דס"ל אם נמלך ר"י למחול בו לפי' תכ"ד הא יש לחלק כן דרק לענין חזרה ס"ל דלא לאמרי' תכ"ד כדבור וכיון שאמר אמורת עולה ר"י לימלך ולומר אמורת שלמים אבל כעדים כיון שלא חזרו בהם לאמרי' שפיר דעדות נגבה ועדות ניכיחה ומכירה אר עדות הוי כיון דתכ"ד העידו. ונראה דנכי עדות אפ"פ שאיט נוגע לענין חזרה מ"מ כיון שעדות ועדות מכיחה אם שני עדיות מיוחדות ואין אחור וקשר בין עדות אחת לאחרת ומ"מ לית לי' לר' יוסי דאם עדות אחת וע"ב אפוס דתכ"ד העידו ה"ה דלענין חזרה לאמרינן דאכ"ד כדבור ואם"ה מקשה דידי' אלידי' ולכן הקשו הום' אם ד"ה כי על סברת ר"ח מקשיה דאסבור שאת וקרע והאכ"ב אח אם אח הכ"ד יש ידי קריעה למה יש לה לא כייך אם שעת החקנה אע"פ דאם לא קאי לענין חזרה וי"ל דמהני תכ"ד מדאורייתא. אלא כיון אחזרה לא מהני תכ"ד מה"ת כ"ה אלין סברת פיהי' נחשב המעשה כעשה בתחלה הכ"ד כאלו עשאה עכשיו. אבל היכא שהדיבור השני הוא פירוש לדיבורו הראשון כמו אח אחי נחמי לאים הזה י"ל דעדיף ולכ"ע כדבור דמי מה"ת:

וי"ל עוד לפמ"ש כ"י הה"ט ל"ח דאע"פ דבקידושין תכ"ד לאו כדיבור דמי ה"מ אם הפסיק כין דיבור הראשון להשני אבל אם כדברים אחרים כלי הפסק אמר לו רחם דבריו אסיפת שמיך ועי"ש בב"ח שחולק על זה ונראה מדברי הב"ח שגם לענין חזרה דעת כ"י כן. וא"כ אף דר"ת ס"ל דתכ"ד היא תקנה דרבנן ה"מ היכא שהפסיק ואח"כ חזר בו כמ"ש תום' שאם יפסיק ויתן שלום לרבו אח"כ לא יוכל עוד לחזור בו אבל אם כדבור אחד אמר הכל בתכ"ד מהני גם מדאו'. ומלאחי במהרי"ט חיו"ד סי' כ"ג שכתב כן לר"ת דאם שמוך לגמר דבריו אזר בו ודאי מהני אלא שכשיו שהשה שמוך לגמר הוא ושבשיו רואה לחזור בו עיי"ש:

וקשה עוד על ר"ח מכחובות (לג ע"ח) דקאמר עדים זוממים לאו בני החרחה ניתנו לומר רבא חדש נהרי כהו לימא נאחרי כהו מעיקרא לאחני לאסחליין וט' מהקף לה לבני ונאחרי כהו בהכ"ד ולא מדאו' תכ"ד לאו כדיבור דמי ואין יכולים עוד לחזור בהם אין אין טבל לאחיכם מלקות ע"י חקנת חכמים. ונראה לישב דבאמת קשה מ"ט דרבא ומה יענה לקו' לבני דאלא טבל להחרות בהם תכ"ד. וי"ל דאבני ורבא פליגי בהא לי תכ"ד דאורייתא לא לא ורבא ס"ל כר"ח דתכ"ד דרבנן ומה"ת לינו יכול לחזור תכ"ד ולכן לא מהני החחרה לבסוף ואבני ס"ל אוך כדי דיבור כדבור דאורייתא. ולי קשה הא רבא בעלמא לאחר כמכות (ו ע"ח) על מאני דאינם נהרגים עד שיהיו כולם זוממים מדכ' עדים והוא שהעידו כולם תכ"ד הא לי מדאורייתא אין חילוק בין תכ"ד לאחר כ"ד ואח"כ ע"כ הא דכ' עדים דלריך להזים אח כולם כייט לפי' העידו כהפסקות ג"כ לינם נהרגים עד שיזימו

טולס. ומ"ש לעיל מפסיר ע"י תקנת הכ"ד דרבנן להחמיר להרוג נפשות אם הפיזו אחר כדי דיבור ופ"ש דרבנן ס"ל תכ"ד דאו' ותקנת דעדים קאי רק אם העידו תכ"ד. י"ל דרק לחזרה ס"ל לרבנן תכ"ד דרבנן הוא אבל החס לענין שיהי' נחשב עדות לאחת י"ל נס מדאו' תכ"ד כדיבור דמי ולפ דבנ"ק (עג ע"ב) לא מפלינן בהכי י"ל משום דהחס קאי לתביי והוא ס"ל תכ"ד כדבור מדאו' ומ"ה אין חילוק בין חזרה לעדות לאחת. אבל לרבנן דס"ל תכ"ד דרבנן י"ל רק חזרה לא הי' כלל מה"ת. אבל לענין שיהי' נחשב עדות לאחת נס מדאו' יש חילוק בין תכ"ד לאחר כ"ד:

ולאורה שומר כנגד דברים אלו סוגית השבועות (לב ע"ב) על מחני' דכפר ה' והודה ה' דמשמי דמיירי בהודה תכ"ד ומקשה דהא שמע' לב מריפה ואינן מהו דחימת ה"מ כפירה וכפירה אבל כפירה והודאה חימת לא קמ"ל ופ"ש משום הפי' דבריפה דלא חזרו בהם אלא שהשוו מדותיהם וכפרו שניהם בנ"ח שפיר לאחרי' תכ"ד כדיבור ומקרי כפירה בבת אחת משא"כ פיפת דאחר בו דבאחלה כפר ואח"כ הודה ופ"ד דלענין חזרה לא לאחרי' תכ"ד כדיבור וקמ"ל דאין חילוק וא"כ למסקנא הגמ' אין חילוק לענין תכ"ד בין אם השוו מדותיהם לחזרה (ופפ"י זה מיושב קו' תוס' שם ד"ה אבל דהלא נס בריפה הטעם דכפר תכ"ד שני חייב משום דרשעון יכול לחזור ולהודות דאי לאו דיכול לחזור ולהודות בני לחמי חייב. ולפי' זה י"ל דבריפה אין הטעם משום חזרה אלא דמקרי כפרו שניהם כאחד). אך עי' לקמן בתוס זה דלשיטת ר"ח דס"ל תכ"ד דרבנן יש לפרש כאופן אחרים בדברי הגמ':

ועל פי הדברים האלה יש לישב שיטת רמב"ם בפפ"ו ממעה"ק ה"ח דאין חזרה בקדשים לאחרי' תכ"ד והקשה עליו ע"ך מ"מ רכ"ה סק"ה מכ"ק (עג ע"ב) מה מקשה מר' יוסי בעדות לר' יוסי דחמורת עולה דלא מהני חזרה תכ"ד ניחא שאני התם דהקדש הוא. ונראה דסברת זו דלא שייך חזרה בהקדש שייכא רק לי ניחא תכ"ד חקנת חכמים היא י"ל דבהקדש העמידו חכמים אדאו' ולא חקנו דין חזרה כמ"ש בקדושין (כמ ע"א) לענין מעות קיטה דהעמידו בהקדש אדאו' משא"כ לי תכ"ד מדאו' י"ל דאין נפ"מ בין הקדש לכל דבר ומ"ה התם בנ"ק דקאי אליבא דאביי דקאמר כ"ע ס"ל כאביי למפרע הוא נפסל ואביי הא ס"ל תכ"ד כדיבור מדאו' ליט מחלק בין הקדש לעדות משא"כ רמב"ם י"ל דפסק כרבה דתכ"ד דרבנן ואפיר מפלינן בהקדש לא לאחרי' הכ"ד כדיבור דמי:

עוד י"ל קו' זו דהנה בהפלאה שם מקשה על הא דקאמר ולא אחזו בהו בתר הכי מה דהוי הוי דקיון שהגיד שוב ליט אחר ומניד אחאי הא קי"ל דעדות שאילה"ז לאו עדות היא נמלא לי ניחא דבשי החזרה ל"ב כל זמן שלא החזו בהם לא עמד העדות דח"א לקיים בהם כאחר זמם וקיון שאין העדות עומד ממילא יכולים לחזור בהם דלא תשובה הגדה עדיין ושפיר תופיל ההחזרה ולא שייך לומר דפירשו ולא מסהדי קיון שכבר העידו ואח' דהכא קאי לעדות ממון וכממון לא בעי' עדות שאחה יכול להזימה כמ"ש סמ"ע ל"ג סקכ"ז ומ"ה קיון שהעידו בבר עמד העדות ומה דהוי הוי פיי"ש והנה הא דכממון ל"ל עדות שאילה"ז הוא רק מדרבנן כדי שלא תגעל דלא בפני לוים כמ"ש שם ובתומים וממילא מיושב הקו' דמדאו' אף דלא מהני חזרה. תכ"ד יכולים לחזור כל זמן שלא החזו בהם דהוי עדות שאילה"ז כקשי' ההפלאה. ומדרבנן דח"ל עדות שאילה"ז שוב מהני הקנת חכמים דהכ"ד יכולים לחזור בהם:

עוד י"ל כמ"ש הס"ז בשם ראב"ד ורא"ה שהקשו למה לי החזרה תכ"ד לפי' אחרו בי' לאחר זמן כמה דיכולים לחזור בהם תכ"ד אל ההחזרה דהא לא עמד חיוב עדותם עד דמחזירים בהם ואי' משום דלאחר כ"ד מט למימר לאחליון מה שהעדו ח"כ לפי' לי מדאו' תכ"ד לאו כדבור דמי הא בחמת העדות לא עמדה אלא דמני למימר שאכתו וכיון שאב"ד לא שבתו שפיר מקשה לבי' דאחרו בהו תכ"ד. ורבא ס"ל כאי' ההפלאה הנ"ל דבממון לא בעי עדות שאחה יכול להזימה וכבר עמד העדות אבל בחמת תכ"ד לא מהני מדאו':

וקשה עוד לשיטת ר"ח משבועות (לב ע"א) על מחניתן דכפרו שניהם כאחד חייבים ומקשה הא ח"ל למלס ומשני ר' יוחנן כגון שכפרו שניהם כאחד תכ"ד ולי מדאו' תכ"ד לאו כדיבור דמי למה חייבים קרבן שבועה הא לא הי הכפירה כאחת. וכ"ל כמ"ש תוס' לעיל (לא ע"א) ד"ה ורבנן דאפי' ר"ש דס"ל למעוטי מלך אבל משחק בקוביא כיון דמדאו' מחי הוי רחוי להפיד ומייב קרבן שבועה הייט דס"ל דאזלי' בתר דאו' בין בתר דרבנן תמיד לחיוב ומשום הכי ס"ג אזלי' לחיוב בתר דרבנן דתכ"ד כדיבור דמי:

אך קשה מה מקשה בגמ' שם ע"ב בכפר באחד והודה באחד דמיירי ג"כ בתוך תכ"ד ומקשה תרתי למה לי. ולפי"ז טובא קמ"ל דמריפה לא גלמד דתכ"ד מהני מדאו' די"ל כמ"ש תוס' דאזלי' תמיד אחר החיוב ומ"ה אפי' תכ"ד דרבנן נמי חייב קרבן שבועה משא"כ בפיפת שע"י תכ"ד כדיבור פוטרים אותו מטעמיהו ע"כ דתכ"ד כדיבור הוא מן התורה:

ונראה דזה פי' הי' הגמ' שם מהו דחימת ה"מ כפירה וכפירה אבל כפירה והודאה חימת לא קמ"ל הייט דמריפה לא שמעינן רק בכפרו שניהם ומהני לחיוב אבל הכא בהודאה דמהני תכ"ד נס לפטור לא שמע' וקמ"ל דתכ"ד מהני אפי' לפטור. ובטעם י"ל כמ"ש המפרשים דר' יוחנן ס"ל מה שהיו רחוי דרבנן לא חשוב רחוי מדאוריי'תא ומ"ה בב"מ (מח ע"א) לא מקשה על ר' יוחנן מבריי'תא דמסיים לר"ל דנחשה לבנן מעל דלא מחסרה משיכה אבל מידי דאחריי'תא דמחסרה משיכה לא מעל עד דמשך משום דס"ל דחכמים שהפקיעו קנין מעות אף מדאו' ליט חשוב הולאה מרשותו ולא מעל ומ"ה הכא נמי אע"פ שתכ"ד רק הקנת חכמים הוא מ"מ מהני מדאו' דאזלי' בתר דרבנן אפי' לפטור דלא כר' פפא. ולר' פפא י"ל הא דפטור בפיפת ע"י תכ"ד משום דס"ל תכ"ד דאו' (ואף שכתבתי לתלה דמ"ד תכ"ד דאוריי'תא לא מפלינן בין תכ"ד דהקדש לשאר דברים ור' פפא הא ס"ל בחמורה (כה ע"ב) דבהקדש לא לאחרי' תכ"ד כדיבור מי' לקמן דהוי מטעם אחר דס"ל לאחרי' לגבוה הוא בקנין המועיל בהדיום). וכן לרבא דכתבתי לתלה בחי' ה' דס"ל תכ"ד דרבנן לא יקשה עליו ממחני' ז דמפורש הודה ה' תכ"ד פטור די"ל נ"כ דס"ל כר' יוחנן דאזלי' תמיד בתר דרבנן לענין קרבן שבועה. ויש לחי' דרבא ס"ל כן דאזלי' בתר דרבנן מזכחים (סא ע"ב) דאחר רבא החחא דאחרי רבנן לא נקריב לי מרבי וכן מי' עירובין (כח ע"ב) דרב רבא אחי דכתיב ויותר מהמה בני הזהב וכו' הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה וכו'. ומ"מ לענין החזרה פסיפת דח"ל שילוקו המדים ע"י תכ"ד דרבנן:

(ב) **קיי"ל** דתכ"ד כדיבור דמי מן מניטין וקדושין ומגדף ושונד ע"ז. ודעת רשב"ם כ"נ (קכב ע"ב)

דמדאו'

דמדאו' נמי נהמי תכ"ד כדיבור חלת שרכן הוא שהחמירו בחלה וכן ל' תשו"ת מיי' לישות סי' ל' כרשב"ם ודעת כל הרשאונים דנהמי מדאו' תכ"ד לאו כדיבור דמי. ועי' ט"ז ה"ט קמ"ל סכ"ם מקשה בניטין (לב ע"ח) אם משהנים גם לידה ליט יטל לבטלו פסיחת למה לה מאחר דקמ"ל לפי' תוך כדי דיבור נמי ל"י לבטלו ופיים בל"ש. וכבר קדמו בקו' זו בתי' רשב"ח שם ותי' הרשב"ח ליט מוכן וכגרשה שיש שם חשרון:

והנה לכאורה לק"מ לפמ"ש ט"ז בשלמו סי' ל"ח סק"ב דלת לחמרי' תכ"ד חלת כדיבור אבל לא במעשה ולכן אם נתן מחנה לחברו ואזר בו תכ"ד לא מהני ל"ש אין רבותא זאת בגט דוקא דהא ה"ה בכל מקום שהוא מעשה לא מהני אזרה תכ"ד דלא לחי דיבור ומבטל מעשה:

אך יש ליישב דשם מקשה לה"ע כ"ז ס"ג ול"ח סל"ד מקשה על הפ"ו ל"ב מה חידוש דמגרש ומקדש ל"ח תכ"ד כדיבור הא לפי' מכר ומתנה נמי ליט יטל לחזור ואי' משום דמכר ומתנה דלא בעי לחירה ודאי לא לחי דיבור ומבטל מעשה חלת בגט וקדושין דבעי' לחירה דידי' והמעשה בלי לחירה ליכא לאוס ס"ד כיון דתכ"ד מבטל דבורו לחי דיבור ומבטל דיבור ואזהרה רק המעשה לבדה וליכא לאוס קמ"ל דבהני לא מהני אזרה. ואף דקשה על המקשה מ"ש דבגט בעי' לחירה הא דעת רמב"ם פ"ח מגירושין ה"ח דנתן לה גט סחם מהני מדאורייתא משום דמה שכתוב בגט הוי לשון הבטל וכדיבר עמה וליכו פסול חלת מדרבנן ול"ב ל"ש לחירה כלל ושוב שייך לא לחי דיבור ומבטל מעשה. אך הכא בתהני' שפיר מקשה הט"ז דמירי שבלת לה גט ע"י שלית ופשיעת דבעי' הבת ד'בורו של השליח שבחבו לה בחורת שליחות ומבטל ול"ב שייך לחי דיבור ומבטל דיבור וקמ"ל דלאו יכול לבטל לפי' הב"ד. אך בלח"ה ק' על המקשה הא בדיבר עמה על עסקי גיטה וקדושי' החלה ונתן לה הגט והקידושין סחם מהני ל"ב ל"ל לחירה רק גלוי דעת שנתן לה לשם קדושין ולשם גט ול"ב מה בין לאו למכר ומתנה דג"ב שריך גלוי דעת. ונם מפורש סיפך דבריו בתהרי"ם קדושין (גם ע"ח) ד"ה חלת שכתב הרב דבני קדושין נמי נהיגה ולחירה בעי' ולא לחרי' יבטל הדיבור שאמר לה הרי את מקודשת לי ונאחר נהיגה בלא לחירה ליחת דכל שבאתפשי דיבור ומעשה כאחד הו"ל מעשה חלישה ולא שייך בזה לומר לחי דיבור ומבטל דיבור:

ובעיבך קשי' הרשב"ח ג"ל דלחי מהני קמ"ל דלאו יכול לחזור בגט מכ"ד יותר הי' לו להחמיבו זאת אם נתן לה גט מעלמו ולא בשלח ע"י שלית דלא נטעה לומר דהכא הטעם כיון דהוא מסרו להשלית זה זמן רב ונשכח בדעתו מכבר מש"ה אף שחזר בו תכ"ד למסירת השלית לידה לא מהני משום דכבר עבר זמן רב ממסירתו לשלית משא"כ אם יתן לה גט בעלמו יוכל לחזור תכ"ד. ונם לדעת רשב"ם הנ"ל דבגט וקדושין הוא רק תומרת דרבנן להקריך ממט נם לחר תכל פשיעת דאסורה להשקה בגט זה לא אפשר לומר דחתני' דקתני דהגט מהני מיירי בהכי:

ובמחנה לוי מטות (עו ע"ב) הקשה על שיטת רשב"ם הנ"ל לפמ"ש תוס' ד"ה הניחח דבלאו הכי יהיה לשמה לא מקרי קיימו חלת דוקא כשמקיים העשה לחר שעבר הלאו בתכ"ד ול"ב דקתני בתונם שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה הייט שמחזירה תוך כ"ד לגירושין ול"ב לחולי קחני בכהן דלוקה הא נם בכהן ליכא הכי הקנחה לחזור תכ"ד מהגירושין ובטל הגט מדאו' ולא עבר למפרע על לאו דלא יוכל לשלחה. וב"ל ע"פ מ"ש מהרי"ט קידושין (גם ע"ח) בפלוגתת דר' יוחנן וריש לקיש לא בא לחר וקידשה וחזרה בה מהו ר"י לחמר מחזרת לחי דיבור ומבטל דיבור ור"ל לחמר אינה מוזרת לא לחי דיבור ומבטל דיבור והקשה ר"ל לר"י מכל הכלים שיורדים לידי טומחתן במחשבה וכו' מחשבה אינה מועילה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה בשלמת מיד מעשה לא מפקה דלא לחי דיבור ומבטל מעשה אלא מיד מחשבה תיפוק והקשה מהרי"ט ותקני לי' ר"ל לנפשי' דהא מודה הוא דלחי דיבור ומבטל דיבור דומיא דנם וחרומה וכי' דלכאורה לפי' לר"י ל"ק בלל שלא המחשבה לבד הורידה להם טומאה אלא המעשה שעשתן בית קיבול אלא שתותו מעשה לבדו לא הסניק מפני שהי' כדעתו לסוף ולבסוף עכשו שמלך שלא לסוף חזרה עשייתן להוריד להם טומאה הואיל ואין כאן מחשבה סותרה ואין לומר ותבא מחשבה לאחרת ותוליא וידי מחשבה ראשונה ונמלא מעשה בלא מחשבה דלא כלום היא. דכל שנשתתפו דיבור ומעשה כאחת הו"ל מעשה חלימת ואין מחשבה לאחרת מוליאה מידו תדע דנבי קדושין נמי נהיגה ולחירה בעיבן ולא לחמרי' יבטל הדיבור שאמר לה הרי את מקודשת לי ונאחר נהיגה בלא לחירה ולאו כלום ומיהו לר' יוחנן דכל מעשה שהיו נגמר עכשיו לאחר ל"ש שנגמר לאחר זמן לאו מעשה מקרי חלת דיבור גם עשייה בית קיבול זה הואיל ואינה מורידה להם טומאה עד שיחשב הו"ל דיבור ובשחיבב לאח"כ הוי מחשבה לבל לר"ל ניחא דעשייה בית קיבול זה כיון דלא מחשר מעשה לאח"כ חלת שיחשב עליהם לבד לבך תשיב שפיר מעשה כאו נהיגת מעות ליד להשה עכ"ל מבואר לפי דבריו לר"ל גם בניטין וקדושין לא מהני חזרה מה"ת לאח"כ משום דלחמרי' לא לחי דיבור ומבטל מעשה דלא דהמעשה בעי ליקוף וסיום לחירה מ"מ מקרי מעשה לדידה חלת לדידן דקיי"ל כר' יוחנן דלחי דבור ומבטל דבור והייט דמעשה דלריך ליקוף של לחירה ליט מעשה ויכול לחזור מדאו' לפי' בניטין וקדושין תכ"ד חלת מדרבנן החמירו דל"ח בהו תכ"ד כדיבור. ולפ"ז ניחא קו' מהגה לוי דבמכות המ"ד דס"ל קיימו ולא קיימו הוא ר"ל ולדידי' כתבו הוס' דבעי' שיקיים תכ"ד ולר"ל שפיר מדאו' לא מלי לחזור תכ"ד לחי דיבור ומבטל מעשה:

(נ) **עוד** פי' המשניות לרמב"ם פ"ה מהמורה דלא לאמר לעשה הרי את מקודשת או ה"ז ניסך ונתן לה ניטה או קדושי' וחזר ואמר תכ"ד לא יהיו הקדושין או הגט חלת על מנת כן ליט מועיל. הרי דדעתו דבעניטים דלא מהני בהו חזרה תכ"ד ה"ה שליט יכול להטיל בהם תנאי ואף שבל פי' הר"ן נדרים (סו ע"ח) דמש"ה ל"י לחזור בניטין וקדושין הכ"ד דכיון דחמירי טולי הלי אין לדם עושה לאחם חלת בהשכמה נמורה ומשחמת שייבב היפב ונמר בדעתו כן זה שייך רק לי חזר בו מדיעה הרחשונה לחמרי' דל"י לחזור משא"כ אם מטיל תנאי בדבר ואינו מבטלם לנמרי לא שייך לומר ש"ז דחמירי טולי הלי. דלעניו התנאי שחתן לו מעות או תנאי אחר אין זה ביטול הקדושין או הגט ולא עדיף מכל עניים שבעולם דשייך חזרה תכ"ד. מ"מ הרמב"ם ליט מחלק בכך ומשוה תנאי לחזרה. והא דמליט בהרבה מקומות בש"ם תנאי בניטין וקדושין פייט דוקא אם בתנה קודם נתינת הגט או הקדושין דקודם הנתינה יוכל גם לחזור בו כמ"ש רשב"ח קדושין (גם ע"ב) ד"ה או שהקשה במעבשו ולאחר ל' דמספקא לן או תנאי או חזרה הא בקדושין לא מהני חזרה תכ"ד ותי' דהא דלא מהני חזרה הייט אחר הנתינה

הגתינה ליט יכול לבטלה לאכל קודם נתינת המעות יכול למחר כו:

ובטור ואה"ע סי' ל"ח הביא מ"ש רמב"ם במעשה קודם לתנאי דאם הקדיש המעשה ואח"כ התנה התנאי בטל מפני הקדמת המעשה אף"פ שהי' תכ"ד משום דתנאי שקדמו מעשה לא מהני והקשה עליו הטור דפשיטא שאם נתן בידה בלא תנאי שמקודשת וכתב הב"ח דרמב"ם וטור פליגי בזה. רמב"ם ס"ל דאף דתכ"ד לאו כדבור בקדושין הייכו לגבי חזרה לכל תנאי יכול להתנות הכ"ד מי לאו דהמעשה קדם לתנאי דהתנאי לא הוי חזרה אלא מפרש דהמעשה שעשה ליט עושה אלא על תנאי כך וכך ודעתו הטור דתנאי וחזרה שוים וכמו דחזרה לא מהני בקדושין ה"ה תנאי עכ"ל. ודבריו תמוהים דהא בפי' המשניות הנ"ל כתב רמב"ם להדיא דהיכו יכול להתנות הכ"ד. (ובחמת שקשה לי לפי דעת רמב"ם דבהקדיש מעשה לתנאי לא מהני בכל מקום. למה הולרך לחדש דתנאי אחר נתינה לא מהני בקידושין בתכ"ד משום דתכ"ד לאו כדבור דמי הא אפי' בכל דוכתי לא מהני) ופ"כ לריך לומר דאף דרמב"ם פרש דין זה במעשה קודם לתנאי בקדושין מ"מ הא קאי על כל דבר כמ"ש רפ"ו מתשות וכל תנאי שבעולם בין בקדושין בין בגירושין בין במקח וממכר בין בשאר דיני ממון לריך להיות בתנאי תרבשה דברים ואחד מהם תנאי קודם למעשה וכ"כ שם בהי"ג ומשה"ה אי לאו החסרון דמעשה קדם לתנאי הי' יכול להתנות דבכ"ד יכול לחזור כו תכ"ד:

וכ"כ רש"י גיטין (עו ע"ח) אמר לה בפני שנים ה"ז גיטך ע"מ שתשמטי לח אלא כ' שנים וחזר והחנם עמה תנאי אחר ע"מ שתהני לי ר' זוז וכן וכתב רש"י דלא מסרו בפניהם דאי מסרו לה אינשה לה בהאי תנאי ומ"מ לא מלי לאתטויי תנאה אחרינא אלא כך אמר בפניהם כשאמרו לה לא אמרו אלא ע"מ כן. הרי דרש"י כתב דאחר נתינה אי אפשר עוד להתנות ושהמח אפי' תכ"ד. ואף שהרמב"ם פ"מ מגירושין הי"ח כתב הנותן גט לאשתו וחזר והתנה עלי' וכו' ומפרש שהי' התנאי אחר הנתינה ומ"מ מהני. הייט משום דמיירי בתנאי דאם כמ"ש שה"ה שם ובתנאי דאם לא נשמר הגט בשעת נתינת הגט לידה אלא כשיתקיים התנאי וכל שוד אלא נתקיים הוי כקודם נתינה שיטל להתנות ולחזור כו:

וכ"כ ד"מ ואה"ע ל"ח אות ה' בשם הרמ"ה שהתקדשי לי בתמרים זו וכזו והיכא דמפסיק בין דבור כזו וכזו אפי' תכ"ד תיבי' שמח חזר ונמלך ובקדושין תכ"ד לאו כדבור דמי הכי שאפי' לא חזר כו מכל הקדושין אלא מפרטי הקדושין שהיט רולה לקדשה בכל התמרות אלא בחמת מ"מ לא מהני תכ"ד בקדושין וגדולה מזו כתב מרדכי רים קדושין סי' הע"ה דמי שים לו כמה בטת ואמר אחד להלב בתך מקודשת לי שתם ולא פירש לאיזה ואח"כ תכ"ד חזר ופירש פלונית בתך אין מועיל משום דבקדושין לא מהני תכ"ד וכ"כ בי' אה"ע סי' ל"ז בשם ר' שמעי' נאון וקי"ל כן אה"ע ל"ז סכ"ג בהג"ה. וקשה ממ"ש בי' בבדק הבית אה"ע ל"ו ס"ט בשאה שהיא שלית לקבל קדושין לאברשה וכשנתן הקדושין אמר לה ואת נמי שם אמר לה תכ"ד מהני אע"ג דבקדושין לאו כדבור דמי הייט דוקא לענין שא"י לחזור בו משא"כ הכא שהיט חוזר וקשה מ"ש מתנאי דא"י להמיל תכ"ד. ואף די"ל שהני תנאי שנ"כ בא לבטל במקלת דבורו הראשון ולגרום ממנו משא"כ הכא ואת נמי דבא להוסיף מהני אפי' תכ"ד מ"מ מ"ש מתרדכי הנ"ל דאפי' פירוש ל"מ תכ"ד. ול"ל דשאני הכא בואת נמי משום דהוה לתומרא להלריך נמ מהני משא"כ בקידם אחת מבטחיו שאם דבולן לריכות נמ והפירוש בא להקל לא מהני:

והא דכתב רא"ם קידושין פ"ח סי' י"ט שהקשה בליפתח דאמאי לא הי' בה ס"פ למה היכה מקודשת ולא תיבי' שמה שוה פרוטה כמדי ותי' שא"א שאחר כו ממה שרלה לקדשה בפחות מס"פ ונם היא לא נאדלית כשאמרה לו שאינה ס"פ. וק' למה מהני חזרה אפי' תכ"ד וע"כ כיון שהיט עוקר את הקדושין אלא שבאחלה רלה לקדשה בפחות מס"פ ואחה רילה לקדשה רק בשוה פרוטה יכול לחזור בו וא"כ למה הדין דא"י להטיל בו תנאי. וי"ל דהפי' כמ"ש בקרבן נתנאל שם אות פ"ט דהוי בקדושי טעות דהוא כשלמו שם הי' יודע מאחלה שהליפתא לא שוית פרוטה לא הי' מקדשה בליפתא ועוד אי' אחר ע"י"ש. ומ"מ מאום כ"ק (עג ע"ב) ד"ה ונמלך ל' שים לחלק בין חזרה לאפרושי דאפי' במקום שאחזרה ל"מ תכ"ד מ"מ יכול לפרש דבריו וכן דעת מאנה אפרים ה' נדקה סי' ט':

ועי' מכס נכי סי' קט"ז דאף דל"ח תכ"ד כדיבור בקדושין הייט לאחר שנמרו הקדושין ורלחה לחזור בה אבל שם לא אמרה ולא מידי אלא הוא אמר ונתן לה קדושי' והיא נשלחן וזרקתן לים או בפניו תכ"ד אין בקדושין כלום משום נלוי דעת דלא נאדלית בהקדושין כלל ועי' מקנה קידושין (ח ע"ב) דכתב דלא כוותי' אלא משום דמעשה הזריקה מוכיח ממעשה הקדושין. אבל מי"ש בקונטרס אחרון סי' ל' סעיף ו' שדחה תי' זס ומסיק כס' תכ"ל:

(ד) **הא** דאין חזרה בקדושין תכ"ד היינו שם בחים לחזור לאחר שעשית מעשה הקדושין אבל שם תוספות-עלמה בדבור שאומרת אחת שים הייתי יכולה לחזור תוך כדי דבור כמ"ש רש"י בכתובות (כב ע"ח) דהא דחזרה ואמרה פנוי' אני אינה נאמנת היינו דוקא לאחר כדי דבור אבל תכ"ד יכולה לחזור ולסתור דברי' הראשונים וכ"כ תוס' שם ד"ה מניין וכ"כ אס"ז שם בשם הרמ"ה דתכ"ד אע"פ שלא נתנה לאחלה לדברי' נאמנת דקיי"ל תכ"ד כדבור אין מעכ"ם ומנדף ומקדש ומגרש. ובקשה הא בגדון זה דא"א הייתי הוא בקדושין דל"א תכ"ד כדבור וע"כ כאלוק זה דבדבור הודאה לבד יכולים לחזור. ועי' פרישה אה"ע מ"ז סק"ו שהקשה קו' זו דאין חזרה בקדושין ותי' דוקא היכא שים מעשה אין דבור מבטל מעשה אבל כאן דלא הוי אלא דבור בעלמא יכול לחזור תכ"ד דאחת דבור ומבטל דבור וכ"ח שם בקונטרס אחרון תמה עליו דבקדושין אפי' לא יהי' אלא דבור בעלמא כגון שכבר מסר בידה פקדון והוא בעין ואמר לה בפני עדים הרי את מקודשת לי בפקדון שלי וחזר תכ"ד ואמר להוי מחנה דלא מלי לחזור ואע"ג דליכא מעשה אלא דבור אלא שהיי הכא באמרה ל"ל ואחזיר ואמרה עכו' תכ"ד נאמנת משום דלא מייתי בגמר ענין הקדושין אלא בנאחטחה מיי"ש. ונראה שם הפרישה נאכוון לאילוק זה בין גמר מעשה הקדושין שגמרו עמה ואפי' בלא מעשה. ובין אמירתה שאחזיר קדושין בחאלה. וכן הוא בהא"ע סי' ל"ו סכ"ה האב שאמר על ביתו קדשתי וגרשתי תוך כ"ד נאמן לפסלה מן הכהונה משום דאין זה גמר המעשה אלא הודאה וכמ"ש ב"ש שם סק"ל. ובזה ניחא מה דאיתא שם סמ"ו בהג"ה אם קידם בתו סחם אפי' תכ"ד חזר ופירש פלונית בתך אינו מועיל ולמ"ש בס"ב שם אם אמר קדשתי את בתי ואיני יודע למי אסורה לכל העולם עד שיאמר בודע לי למי קדשתי וכ' ב"ש

כקמ"נ בסם החום' דמס"ה נתמן לחתר כדי דבור משום דליט סותר דבריו ההשגוים חלה מפרש דבריו הרי דיכול לפרש לפי' לחתר כדי דבור ומ"ם מלעיל סמ"ו . ועי"כ כתלוק הזה דחם לה נגמר עתה הקדושין חלה מודה על למפרש יכול לחזור בו . ועי' ס"ו שם סק"ם שמקשה סתירה זו מבעיף ס"ו לס"כ ומתרץ דשאני בסט"ו שסייס דבורו תחלה שאמר בתך מקודשת לי חלה שאח"כ נח לפרש וכזה לה מהני לחבל כתן שאמר קדשתי לח בתי תין כתן סיוס עדיין חלה הסיוס הוח כמ"ש לתיש הזה ע"כ מהני לם הוח תכ"ד דהיי הכל דבור לחד . וקשה מ"ם דמס"ה יכול לחזור בו תכ"ד דהוי הכל דבור לחד תיך יפרש מ"ש ב"ם סקמ"נ בשם חום' דלפי' לחר כדי דבור נתמן משום דליט חלה מפרש דבריו ופ"כ כתלוק הנ"ל . וכזה לה קשה מ"ש ט"ו סקכ"ב על רמ"ח ס"ם ל"ו דכתב בתך שקידש בתו ותח"כ קדשה לחתר ואמר קדושי רחבון ה' בפסולי עדות נתמן דהייט דוקח תכ"ד והקשה ע"ז הח בקדושין לח תמרינן תכ"ד כדבור . ולח קשה דנ"כ רק הודחה היח ומס"ה יכול לחזור בו תכ"ד :

ועי' ריב"ם רפ"ו מובח במל"מ פ"ו מהישות הכ"ב דעד המעיד תחר בו תכ"ד לפי' בקידושין ועי' ב"ם מ"ו סק"ו ותלקח מתוקן סי' מ"ט סק"כ וב"ם שם סק"נ :

(ה) **ברן** כתוכות (כב ע"ח) כתב בשם הרח"ה דחם חמרה נהקדשתי לפלוני תינה יכולה לחזור ולומר פעו' לגי תע"פ שים לה מנו דכיון שהודית שהקדשה לו לחו כל כמינה לחוב לו ולהפקיע עלמה ממנו ובחלקת מתוקן ס"ם מ"ז מפרש דקחי לפי' תוך כדי דבור ומקשה שהיט יודע טעמו של דבר למה לח לחמרי' דתכ"ד כדבור . ועי' בפתחי תשובה סק"נ בשם יד המלך שכתב בשם דקח בכל התורה הכ"ד כדבור מ"מ כל זה היכח דנוקף הדבר שנמר ע"י דבור מבח"כ היכח דהדבור הוח רק גלוי מלחח של דבר הנעשה כבר דקח חם יבטל הדבור ע"י המזרה תכ"ד מ"מ מה שחנלה לנו על ידי הדבור חין כח בידו לבטלו ומס"ה כיון שהודים להמקדש שהקדשה לו הוי כנחבר לנו בבירור נמור למימת הקדושין וכי חזרה לח"כ תכ"ד נהי דמהחיכה דליסורת שמזוקף עלי' יש כח בידה לחזור ולבטל מ"מ משאר הבירור מכח הודחתה שמענו לחת ט"י"ם :

והנה לדבריו ז"ל בכל הודחת בע"ד לה יוכל לחזור בו לפי' תכ"ד דבבר משאר הבירור ומבואר כשנוי בח"מ פ"ח סכ"ב בהודה בפני ב"ד בין שהודה בעלמו בין שהבפו לחר ח"י לחזור חלה תכ"ד הרי דתכ"ד יכול לחזור . ומה שכ' דהכ"ד דקי' לחודה מעלמו ולה לחבעו לחר זוחק הוח ועוד דעת המפרשים שם ועם לשון תוספתה פ"ק דכ"מ וקדושין (סה ע"ב) הודחת בעל דין כמלה עדים דמי מבואר דלה עדיף מעדים ולדבריו הודחת בע"ד עדיפה מעדים דעדים יכולים לחזור הכ"ד בח"מ סי' כ"ט ובהודחת בע"ד לין חזרה מועלת :

ומצאתי בעז"ה שבשרת יד המלך תלוי בחלוי דברי ומחלוקת הרחשונים היח כי בב"ב (קכז ע"ב) חמר זה בני וחזר ואמר עבדי כתב רשב"ם דחפי' תוך כ"ד חיט יכול לחזור בו וכ"כ בי' בשם ריטב"ח דבירו שהבירו חיט יכול לעקור ירושה ממנו וכהב ב"י תו"מ רע"ט בשעם הדבר דבירו דחין דרך לקרוח לעבדו בנו בירו שלח מפי לקרותו בני חמרי' חזקה שחם הי' עבדו לח הי' קורחו כן וכי הדר בי' לפי תכ"ד ואמר עבדי חיט יכול להוליחו מחזקתו הרחשונה הרי מפורש בב"י ס' זו בד המלך דבירו דשל פי סברח כבר שהברר לן ממיחת הדבר לח תוכל החזרה לעקור

לחת ההוכחה והבירור הזה . וכיון דלח קי"ל כרשב"ם והטוח"מ חולק עליו שם דחכ"ד יכול לחזור בו ממילח נדחה ס' יד המלך . והבדור דרח"ה לח קחי לחכ"ד חלח חם חזרה לחר כדי דיבור ונחזה לחמלח לדבריו כמ"ש ב"ם שם סק"ם וכן מפורש בחם"ז בתוכות שם בדברי הרח"ה דקחי לחמלח לחכל בדין תכ"ד לח חידש כלום :

(ו) **בני** כ"ב (קיד ע"ח וקכט ע"ב) הביח מחלוקת הרחשונים לי נם במעשה תכ"ד יכול לחזור בו כי ים מולקים וכוברים דחע"נ דבהקנחת כסף ושטר יכול לחזור בו תכ"ד ומש"ה הולך להשמיטו דמקדש ומנרש ליט יכול לחזור בו לכל במשיכה וחזקה דהוי מעשה נמור ליט יכול לחזור בו תכ"ד . וריטב"ח כהב דחין חילוק וחפי' במעשה לחרי תכ"ד כדבור וכ"כ רח"ם ב"ב (קיד ע"ח) דבהנחה משיכה ומסירה יכול לחזור הכ"ד וכן קי"ל חו"מ קל"ה ס"ו דחין חילוק בין דיבור למעשה :

ובט"ז לה"ם ל"ח סק"כ כתב מדעת עלמו דחחר מעשה לין חזרה לפי' תכ"ד ודבריו לם נגד ההלכה הנ"ל . ומה שהביח רחי' מכ"מ (י ע"ח) המגבי' מליחה לחברו ואמר לני זכיתי בה תחלה דחמר שם תחלה דסיפח למה לי ופרש"י דמי מני למימר לני זוכה בה עכשיו והלח לינה בידו ולי ס"ד דחכ"ד מהני לפי' לחר הנתינה לח הי' מקשה כלום דודחי הייט חומרים שרוצה לזכות לחר הנתינה הכ"ד חלח ודחי דנם זה פשוט דלח מהני הכ"ד לחר מעשה עכ"ד . עד הרחי' הזחת המהו כל החחרונים די"ל מוכר דבר שהוח שלו יכול לחזור בו חוך כ"ד חבל הכח במליחה שלח היתה שלו משעם מה בכך שחזור בו הח סוף סוף כיון שעתה לינה בידו ליט יכול לזכות בה . וע"ל לדחוק בכוונת רבינו בעל הטו"ח ע"פ מה שכתב רש"י בחני' ד"ה לח דכיון דיהבוה לי' קנוי' ממ"נ לי קנוי' קמח דלח מחכוין להקנות לחברו הח יהבה ניהלי' בחתנה וכו' ולנד זה דהנני' נחמת לנרסו חלח שנחנו לחברו בחתנה יכול לחזור בו תכ"ד חלח מ"מ לח לחר כלום משום שליטו נחמן שהנני' מחחלה לנרסו ודילמח הנני' מיד לחברו ולמה כתב רש"י דמסחמת תחלה קחמר הלח י"ל דמיירי שחזר בו עכשיו ממחנחו ומ"מ לח לחר כלום חע"כ משום זה פשיטח דחחר מעשה לין עוד חזרה ולין לריך להשמיענו זחת :

ובמקנה קדושין (נ ע"ח) כתב נ"כ כדעת ט"ז דחחר מעשה לין חזרה תכ"ד ומביח רחי' מהח דח"ל כנסי סלם זו שהני חייב ליכי ויחזר ויחמר החקדשי לי בו לחחר מתן משות לפי' לנהה לינה מקודשת וקשה כיון שחזר תכ"ד בטל הפרשון והי' בחזקת הלוה ולמה לח יועילו הקדושין חע"כ דחחר מעשה לין חזרה תכ"ד . והנה בשטים לק"מ ד"ל דחכ"ד מקרי בשעת מתן משות והח דקחני לחחר מתן משות היינו לחחר כדי דבור כמ"ש ב"ח לה"ע כ"ם ד"ה לחמרה דשחיקה דחחר מתן משות דלח מהני מייר לחר כדי דבור וכן כתב בשו"ת רעק"ח סי' ל"ז . (ועי' ט"ז כ"ט סק"ו דמקשה על הכ"ח שם שכ' בחמרה לו תן מנה לפלוני ואחקדם לך ונתן לו ואמר לה הרי חת מקודשת וכו' דבעי' שיאמר תוך כ"ד לנהינה וכן בכל החלוקות שם והקשה מקדושין (יב ע"ב) בליפתה דאמר רבח הוי שחיקה לאחר מתן משות וכו' ס"מ דשם היתה חומרת בן היתה מקודשת והח הי' לחר כדי דיבור מן הנתינה לידה דהח הפסיק בנחיים לחבית החבים והח ליח בי' ס"פ חלח ודחי דשם חומרת בן מהני לפי' לחר כ"ד . ולפי"ז מבין הקו' דפ"ט מיירי הכח בשוהקת חז בעי' שיאמר לה הרי חת

מקדשת בתמה מנה שקבלתי מפלוני בשבילך לכל אם לומרת כן ודאי דמהני לפי' לאחר כדי דבור ות"כ מה מקשה מלומרת הן על הכ"ת דמיירי בשותפין. וכן מה שהק' הט"ז על הב"ח מרשב"ם ב"ב (קכט ע"ב) דהכ"ד בקידושין לחולי' לומרת ות"כ ה"ל אם תלני בהכ"ד ניחול לומרת ואם קידשה לאחר תהי' לריבה גם. ל"ע דהת קיי"ל בסי' ל"ח סל"ד דלת כרשב"ם וכמ"ם ב"ם שם סקנ"ו ולדידן רק לענין חזרה לת מהני הכ"ד בקדושין לכל מה שטוען לקיום הקדושין כמו הכת הכ"ד מהני בתורה ודאי):

ועוד נראה דלפי' נימת דהת דלאחר מתן מעות מיירי תוך כ"ד לין רלוה מכלן על כל קניגים. דיל כלל קניגים לת דלת לתי דיבור ומבטל מעשה מ"מ יכול לחזור הכ"ד כיון שלריכים דעת מקנה ודעת קונה לם חזר בו הכ"ד לתרי' שחזר מנלוי דעתו ונשאר מעשה בלת כוונה ולין הקנין כלום משל"ב הכת דנתן לה בתורת פרעון דלפי' נימת דע"י החזרה מסלקים דעת כלוה שנתנו לפרעון ונם מסלקים דעת מקבל שקבלו לפרעון מ"מ כיון דפרעון בע"ב שמי' פרעון ות"ל דעת כלל לת מהני חזרה עוד דלת לתי דבור ומבטל מעשה:

ומ"מ נראה דפשיטת לם עשה מעשה עבירה שלי לפשר לבטלה כהרינת נפש וכדומה ודאי דלת שייך חזרה הכ"ד לבל כדבור לפי' לי לפשר לבטלו מ"מ יכול לחזור בו הכ"ד דלתי דבור ומבטל דבור חון כמנדף ושובד ע"ז. וראיתי בקהלה יעקב לות סי"ד שהקשה למה לו לרמ"י חולין (קמת ע"ל) לומר בלשו הניתן לעשה דלין לוקין עליו דכעי' סיקיים העשה בהכ"ד לעברת הלשו דמשי לשלמי' דלשו הניתן לעשה הלת ה"ה בכל הלשין דינת הכי לם לי ליכת עשה כל שחיקין עברת הלשו בהכ"ד ליש לוקה. ולק"מ דאי בלת הקת הלם על הבנים לת הי' ניחק לעשה"ב הייט לומרים כיון דשיקר הלשו הוא שלת יקת וכיון שכבר לקתם לי לפשר עוד לחקן ואפי' חזר בו תוכ"ד לוקה משל"כ לי ניחק לעשה לתרי' דעוד לת נגמר הלשו כיון שבידו לשלת:

(ז) **דעת** רמב"ם בפ"ב מתמורה ה"ד דלם לאחר תמורת עולה ותמורת שלמים לם נמלך תע"פ שחזר הכ"ד לת מהני וכ"כ בפט"ו ממעשה הקרבנות ה"ת דלם לאחר שהוליח בשפתיו שהתי' שלמים חזר בו ולאחר ולדה עולה לט"פ שחזר בו בהכ"ד הרי ולדה שלמים שלין חזרה בהקדם לפי' הכ"ד. והנה הש"ך בחו"מ רנ"ה סק"ה הקשה עליו מב"ק (טנ ע"ב) דמקשה מר' יוסי דעדות לר' יוסי דהקדם ולת מעמי דהקדם שלמי דלת לתרי' כי' הכ"ד כדבור. ונ"ל דבאחתי' מיר (לב ע"ב) מחלוקת ב"ש וב"ה לומרים ליט נזיר לשל מי שלת נתקיימו דבריו ומקשה מי שלת נתקיימו דבריו לאחי הוי נזיר ל"ב יהודה לימת מי שנתקיימו דבריו לכיי לאחר כגון דלאחר מי נמי לשו פלוני הוא לתהי נזיר וכאתו שם היום דלכיי מיירי בחזר בו הכ"ד ולשב תורתי קיל"ל דהכ"ד כדבור. והנה ודאי דהקדם ונזירות שים וכמ"ש בנזיר (ט' ע"ל) ובבילה (כ ע"ל). והרמב"ם בפ"ב מנזירות ה"ת מביא דר' יהודה דליט נזיר לשל מי שנתקיימו דבריו ולל מביא תוקימתה דלכיי טיי"ם משום דס"ל דבהקדם ונזירות לל מהני חזרה לפי' הכ"ד ומש"ה ל"ק מבוליא דכ"ק (טנ ע"ב) דהשם קלי ללכיי דס"ל למפרע הוא נפסל ולכיי הת ס"ל דיכול לחזור בו הכ"ד משל"כ הרמב"ם דפסק כר' יהודה:

וראי לדעת רמב"ם מנזיר (ט ע"ל) דקלאר משום דב"ם ס"ל לין שלה בהקדם לבן ליט יכול לחזור בו

הכ"ד כמ"ם חום' ומש"ם בהמורת עולה תמורת שלמים דלין שלה בתמורה לין בה חזרה וכ"כ חום' נזיר (לד ע"ל) ד"ה מי דלב"ם לין חזרה בהקדם וכ"כ חום' מנחות (קב ע"ב) ד"ה הת דכיון דלין שלה לת מלי מיהדר לף הכ"ד וכן הוא בירושלמי דמתי פ"ו ה"ו לתר ר"ו תמורה לפי' בהכ"ד ליט תוך משום דלין לדם בשאל על התורתו והת דרמב"ם כתב שלין חזרה לפי' בהקדם דמהני שלה מי' קטת התשבן סימן רנ"ה סק"ב:

והנה בזבחים (ל ע"ב) דקלתר ר"מ סבר מדהוי ליה למימר התורת עולה ושלמים ולתר התורת עולה תמורת שלמים ש"מ מיהדר הדר ביה ור' יוסי סבר וכו' הרי דלי נימת דמהדר הדר ביה לין חזרה בהקדם וכל טעמו של ר' יוסי שתולק משום דלת חזר בו. וכן משורש ירושלמי מגילה פ"ל ה"ו ר' תמת חבריו דרבנן בשבי לתר הרי עלי וחזר ולתר הרי זו ר' מינת בעי לת מהברית ידה לתר ר"ו וחזר ולתר הרי עלי ליסור תמור חל על ליסור קל לין ליסור קל חל על ליסור תמור ועי"ש בקה"ע דר' תמת מסופק לי הכ"ד יכול לחזור והשיב דליט יכול והוא כשי' הרמב"ם. לף פירוש של קה"ע דתוק דל"ב מה הקשה לו ר' חינת דזה פשום ות"ל לפנים. הת טובת קמ"ל דלת לתרי' בהקדם הכ"ד כדבור לת"ב דמיירי שחזר בו לאחר כדי דבור:

ובדברי הרמב"ם כ"ב חום' מנחות (פח ע"ב) ד"ה תודה דלת מלי הדר דלמירה לנבוה כמשירתו להדיוט (והחולקים של שי' רמב"ם יפרשו דמתני' שם דתודה מן החולין ולחמה מן המעשר מיירי לאחר כדי דבור). והנה לכאורה נראה דכן הוא שיטת רש"י וחום' בילה (יט ע"ב) בהת דכתי ר"ל מר"י הלומר הרי עלי תודה ולגלג בה ידי תגינה הריני נזיר ותגלח ממעות מעשר שני ת"ל נדור וליט יולת נזיר וליט מגלח וכ' רש"י וחום' משום כיון דלמר עלי נתחייב לשירה לנבוה כמשירה וכי הדר לומר על מנת לתו מלחת היל. והייט כיון דלמל"ג תו לת מלי להחטות וכ"ם שליט יכול לחזור בו לשע"נ דהי' הכ"ד:

ולכאורה קשה מה שאל ר"ל מר' יוחנן דין זה הלת מתני' היל במנחות (פח ע"ב) תודה מן החולין ולחמה מעשר יביל היל ולחמה מן החולין דדבר שבחובה ליט בה לגלח מן החולין. ונראה דמתני' ר"ל משום דחזר בו מלמירה לחשובה כמ"ם רש"י וחום' שם דכיון דלמר תודה מן החולין תודה ולחמה קלמר ונחחייב הכל מן החולין וכי הדר לומר לחמה מן המעשר הדר ביה וליט יכול לחזור בו לכל י"ל דיכול להחנות תנלי דכבל מיירי דלמר על מנת שילת בה ידי תגינה כמ"ם רש"י בבילה ורמב"ם פ"ב מתגינה והשיב ר' יוחנן דגם תנלי לת מהני לו י"ל דמתני' מנחות לין הכרת דמיירי חוך כדי דבור וי"ל דמיירי לחר כדי דבור:

אך ת"ל לפרש כן בבילה דת"כ למה מהני כל תנלים בהקדם ונזירות מימת נ"כ למירה לנבוה כמשירה וליט יכול להחנות תנלי. תלת נראה מש"ה לין תנלי זה הרי עלי תודה ולגלג בה ידי תגינה משיל דהוי מהגה ע"מ שכתוב בתורה דכיון דהדין הוא דלין דבר שבחובה בת חלת מן התולין ליט יכול להחנות שילת בה ידי תגינה לו שיבית קרבנות נזיר ממעות מעשר שני. והת דבעי מיני ר"ל ומה נשתנה בדבר הת מתגה ע"מ שכתוב בתורה הוא. ונראה דחום' נזיר (יח ע"ל) ד"ה על הקשו למה מהני תנלי בנזירות הת ת"ל לקיים נזירת ע"ה שלית ותי' הרמב"ן דבעניים תלויים בדיבור ת"ל למשעי החמלים ולף שת"ל לקיים ע"ה שלית יוכל להעיל תנלי דמ"מ לתי דבור ומבטל דבור ובזה

נסתפק ר"ל דלמא הכא לא שמיה עשה"כ מ"ח מהני התנאי דאחי דכור ומכטל דכור והביא לו ר' יוחנן דאין לו אחי' כהקדש וגזירות כמי' נ"כ דיבי הגלי ומש"ה אם התנה עשה"כ בטל והא דגזירות ח"ל לקיים ט"י שליח הוא כתי' חום' שם דמ"מ יכול להביא הקרבנות פ"י שליח. ואולי זה כוונת רש"י וחום' שכתבו מצד תמירה לגבוה הייט דר' יוחנן הביא דמש"ה לא שייך לומר כרמב"ן דה"ל למשפטי חנשים משום דאחי דכור ומכטל דכור. דאחל"נ כמסירה והוי כמעשה. ומש"ה י"ל דרמב"ן כמלחמות לא פי' כרש"י וחום' דאולי לעיטתו דס"ל אחי דכור ומכטל דכור. וכ"ז שייך בגילה לכל במחי' מנחות כנ"ל דאי נימא דמהני חזרה חכ"ד לא שייך לומר דהוי משעשה"כ דדבר שבחוב ליט בה אלא מן התולין. דאי תוזר בו לא נחשיב כלל להביא והוי כאלו אחר הרי עלי תודה מן המעשר דיבית מן המעשר כמו שאיתא במהני' שם:

ובצאתי בריטב"א ר"ה (ו ע"א) ד"ה אמר רבא משכחת לה דאמר הרי עלי עולה ע"מ שלא להתייב בחתיכותה והקשה מ"ש מביכה (כ ע"א) דהוי מתנה עשה"כ הרי דנם הוא מפרש כן מלד משעשה"כ וכ"כ מתנה לפרים ה' לדקה סי' ס'. והא דבר"ה ליט משעשה"כ עי' בריטב"א מה שחי':

ובתום' נדרים (כט ע"ב) ד"ה אמר כהבו דבהקדש נ"כ חכ"ד כדכור ועי' כ"מ פ"ז מערכין היט"ם דכתב לשיטת הרמב"ם דבריה שהקדיש ואמר חכ"ד מנה לפלוני כיד נאמן והקשה הא לרמב"ם אין חזרה בהקדש ול"ל דהחם עדיף שאינה חזרה ממש ומ"מ ל"ש:

(ח) **לא** אמרי' מנו שלא חכ"ד לגבל"אחר כדי דכור לא מהני כמ"ש ר"ן קדושין (סד ע"א) דהא דאב נאמן קדשתי' ונרשתי' דוקא בהכ"ד וכ"כ חום' כתובות (כב ע"א) ד"ה מניין וכ"כ רא"ם כתובות פי"נ סי"ב דמנו למפרע לא אמרי' וכ"כ תם"ו ורא"ם כתובות פ"ב סי' כ"ד דהא דא"ל תני וחזרה ואמרה פטו' תני דאינה נאמנת הייט דוקא אחר כדי דכור אבל בהכ"ד יכולה לחזור ומשמע לי' מדקאמר והזרה ואמרה לעון חזרה משמע אחר כדי דכור שעבר זמן כין דיבור הראשון לאחרון וכמ"ש לא"מ פי"ב מנדרים ה"ח. וע' חלקת מחוקק ס"ס ל"ז שהקשה עם אם המעם מכח מנו דאי כמי שתיק מנו זה שייך אפי' אחר כדי דכור ומניח דכאב נגד כל הראשונים כנ"ל ומי' סוגיא בירור סק"ח:

(ט) **ויש** עוד ענין חוך כדי דיבור שאינו לחזרה אלא שהמעשה שעשה בתחלה תבי' לה כאלו נעשית עתה אם הוא בחכ"ד כמ"ש נדרים (פו ע"א) לענין קריאה אמרו לו מת אביו וקרא ואח"כ נמלא שהוא בנו אם חכ"ד יצא וכן מחני' שם (שו ע"ב) נדרה אשתו וסבור שנדרה בהו והפר לה אם היה חכ"ד מהני ההפרה וכן בירושלמי ברכות פ"ם ה"ב היה יושב בבה"כ ושמע קול רעם אם יכול לענות ולברך חכ"ד יצא:

וראיתי בתשובות שור סי' ד' סק"ה שכתב דהא דאמרו בחולין (לא ע"ב) שחטה ואח"כ חיפש בה דאינה מספקא לן פירושו דחכ"ד חיפש דהא לא הוי מספקא להו דהוי שותפ על מנת לזרוק ממש דכלל החורה כולה חכ"ד כדבור. והנה אף שלכאורה רציה לדבריו מדין קריאה הנ"ל דאמרי' דהמעשה עודנה נמשכת ונגררת כל חכ"ד והוי כאלו עתה נעשה המעשה וה"נ כיון דחיפש חכ"ד לזרוק לעבודת בו"ם הוי כאלו שחט ע"מ כן. ומ"מ יש לחלק דלא מלאתי מפורש בקריאה רק אם קרע עכ"פ על מת אלא שמעשה שסבור שחניו ומצא בו דמ"מ הי' בקריאה מעגינא לן אמרי' דילמא אבל אם קרע את הכנד שתש אלא על מת כלל ושמע חכ"ד שמת אביו י"ל אלא יפה ולא אמרי' דהוי כאלו קרע עכשיו על מת. וכן בהפרה שאני דאפי' שמע חכ"ד שביה אשתו מ"מ עדיין עומד בדעתו ובמחשבתו להפר לה ואם היינו רואה בהפרת אשתו הא בידו לחזור בו מהפרתו ולבטלה ומש"ה כיון אלא ביטל את ההפרה חכ"ד מהני. מאח"כ בשחט ואח"כ חיפש לענין כיון דמעשה בשחיטה בבר עברה ולי אפשר עוד לבטלה אף אם ירצה ח"כ מה ענין לגרפה ולומר דהוי כאלו נעשית עתה. ודמי לזורה עם חבה והכ"ד יאמר שרוצה שיהי' לשם קדושין דודאי דלא מהני כיון דהמעשה בבר עברה ואין בידו לבטלה ולחזור בו. ולא דמי למדרים (ו ע"ב) ואח נמי דמהני חכ"ד. דאח"ה דהכסף עדיין יש בשולם ויכול לקחתו ממנה. ועפ"ז פשוט לאי' דלא מהני חכ"ד ממה שהביא החב"ם שם מזבחים (עו ע"א) היכא דשכחן מחבה דפסלה וכו' ולי נאר דנפיק דם ליחעבד ליה מעותו דנ' אפי' חכ"ד לא מהני מחשבתו וכן מפסחים (סב ע"א) למ"ד יש בו לשחיטה מחללה ועד סוף ולא הספיק לומר למולים עד שנמרה שחיטה. לעון לא הספיק פשוט דמיירי חכ"ד. ועי' שו"ת דברי מלכיאל ח"א סי' פ"ד סק"ם שהקשה על החב"ם מב"ק (עח ע"ב) דמק' ור' מאיר אחאי מחייב שוחט לעכו"ם כיון דשחט בב פורתא אסרה לידך תיסורי הנאה היא ולא אמרי' קטבח. נימא דמיירי שאחר השחיטה חכ"ד אבל לפ"ז ובשעת שחיטה הי' דמי'. ויש לייבב ע"פ מ"ש כ"מ פ"ב דשבועות הי"ז דר"מ בחמורה (כה ע"ב) בחמורת שלה ס"ל חכ"ד-לאו כדבור דמי והכא קאי לר' מאיר. ועפ"ז עוד שהק' מחולין (מ ע"א) מה מקשה מטוחט חטאת לעכו"ם נחון לחטוחי חון לא לחייב מחמת בשפר הוא נימא שאבל אחר שחיטה חכ"ד. ועפ"י הנ"ל ניחא דבאחת בבה"נ שהמעשה ה"א לבטל לא אמרי' הכ"ד כדבור. ואחנם בלא"ה יש לייבב קו' ס"ל שבללל בתי' הגמ' דמיירי בחומר בנמר זביחה הוא עובדה. ועי' עוד ע"ז תו"ת רכ"ז סק"כ ומחלית השקל סק"כ ולע"ם מסי' ר"ז ס"נ:

ועי' רשב"ם ב"ב (קכט ע"ב) בשני דברים סותרים זה את זה יש מי שאומר חפוס לעון רחמון ויש שאומר חפוס לעון אחרון ואינו תלוי בחכ"ד וכ"כ בהג"ה מרדכי פ"ה דב"ב. ועפ"ז מיושב ב"ח תו"ם רפ"ם דכרי רשב"ם ב"ב (קכו ע"ב) בבני ועבדי דה"ל לחזור חכ"ד:

(י) **בסנהדרין** (מ ע"ב) שאולים את העדים חב במיתת בחכ"ד וכ' רש"י דאם שהה לאחר החרחה יותר מבדי דבור י"ל שבבר שבת בהתרחה וכ"כ חום' מבות (כ ע"ב) ד"ה לא לריבת ובהשגות רמב"ן על ס' המצות שורש ט' ועי' עוד בם' דברי חמת קונטרס ב'. וכ' דאפי' למ"ד חכ"ד לאו כדבור דמי מ"מ בשברת זו מודה:

ושיעור בדי דבור הוא שאילת שלום חלמיד לרב ג' תיבות שלום עליך רבי בתי"ם רמב"ם פ"ב מבבות הי"ז ועי' כ"מ שם ודבריו ל"מ בתי"ם עליו במל"מ וכ"כ רמב"ם פ"ב מעבות ה"ג ועי' ב"י תו"מ ל"ח ומ"ז תו"ח רי"ז סק"ג ומג"א סק"ד:

שו"ת חבלים בנעימים

סימן א

לכבוד הרב החריף ובקי מו"ה מיכל שפיר"א נ"י

אשר עלה ונסתפק ב"ת בהא דאמרי' דבל ברכות המצות צריכים שיהיו בעמידה והקשה מנ"א ר"ס ח' מסתגי' דאשה יושבת וקוצה חלתה וסברכת מיושב ותי' דהפרשת חלה אינה מצוה כל כך שאינו עושה אלא להקן כאבלו יהוי ברכת הנהנין. ועפ"ז מסופק ב"ת בברכת נטילת ידים לאכילה אי הוי נ"כ ברכת הנהנין וא"צ לברך מעומד:

ונ"ל דהנה ברכת מנה וקידוש נחשבים כר"ה (כט ע"ח) לברכות המצות ואף שיצא יכול להוליא. ומ"מ לענין חיוב עמידה הם ברכות הנהנין ות"ל לעמוד כמ"ש בחשכול לרחב"ד ח"ח דף נ"ח דברכות הנהנין כמלה וסוכה וקדוש ומוליא וברהמ"ז לא רחינו מימיו מי שמברך מעומד מכ"ש ברכת נט"י דלענין לי יצא ודאי רחינו מוליא עפמ"ש רמ"י ר"ה (כט ע"ח) בטעם הדבר דלא שייך ערבות בחידי דלאו חובה דלא ליהבגי ולא לברוך וזה הטעם ודאי דשייך נמ בברכת נטילת ידים ומי' רמב"ם פי"ח מברלות ה"ג דגט"י הוא מברכות שאינם חובה. עחב"ב דלענין מעומד הוי ברכת הנהנין:

ומה שהקשה על מי' מג"ח הנ"ל מה החילוק בין חלה ושחיטה דח"ל לברך מעומד לברכת נטילת ידיך לברך מעומד אף שג"כ חינה חובת נברת אלא ברשות לאכול בגד בת ד' כנפות. הח ודאי דכמו דבלילית נכון שיבוא ח"ע לידי חיוב וכמ"ש במנחות (מא ע"ח) דמלחכת משכני' לרב קטינא דמכסי סדינך ואחמר לו קטינא קטינא וכו' נטית מה תהא עלי ות"ל בעידן דיחחא עשי' עלה וכמ"ש חום' פסחים (קיג ע"ב) ד"ה ואין דאפי' אין לו בגד יש לאחר ולהביא עלמו לידי חיוב ומביאים ראי' מסוטה (יד ע"ח) ממרע"ה שחמץ לכנום לח"י ולהכנים ח"ע בחיוב מנות שבאהן. וה"ה בחלה שחייב להכנים ח"ע בחיוב דהא נכלל במנות החלויות באהן שרלה מרע"ה לקיים וכמ"ש בירושלמי פ"נ דחלה ה"ח הדא אמרה שחסור לעשות עיסתו קנים לפטרה מחלה וקי"ל כן יו"ד שכ"ד ס"ד. ועי' מנחות (סז ע"ב) נזרה משום בעלי בתים ח"ה אפי' חלה ממ אפשר דאפי' לה פחות מחמשת לבעים קמח ושוד וכ' רש"י דלהבי לה נזרי' בחלה דאי הוה בעי לעדומי בחלה מי לעדומי בהחירא ותמוה דהוה נגד הירושלמי והדין הנ"ל דאסור להעדים לפטור מחלה. וגולא פי' רש"י אי' נדלה לפרש דאפ"נ דאסור להעדים מ"מ הוי בידו ואפשר לו לעשות כן כמו דמליט בכמה דוכתי דאמרי' בידו אף באיסור:

אך עי' הנ"ה אמרי ספ"נ דר"ה מובא במג"א סי' ח' סק"ח דלילית הוי ברכת המנות ואפ"פ שיצא מוליא. ומ"מ בשחיטה כתב הנ"ה אמרי פ"ק דחולין סי' נ' דאחר שחיט בוחש לא יברך והטעם כמ"ש פרי חדש יו"ד סי' ח'

סק"נ דהוי ברכת הנהנין. ונראה החילוק דברכות הנהנין הוי נרכה על האיסור שאסור ליהנות בלי לזה תיקון הנרך וכמ"ש חוספחא וירושלמי ברכות רפ"ו הנהנה כלום מן העולם מעל עד שיאכלו לו המנות והייט שהמנות שעושה כהפרשת חלה ושחיטה וברכת המאכל הם מחיריס לו הנאת המאכל. (עי' לנרא דפרקא מהנאלן הק' כ' נבי לאימלך ז"ל מדיוסב לות רכ"ח שנדאהק בפי' הירושלמי והדבריס פשומים). אבל ברכות המנות הייט שאין איסור עליו אף בלי המנוס שיעשה אלא שמוסל מנוה וחיוב עליו לעשות. ולכן הוי לילית מברכות המנות עפמ"ס מרדכי ה' לילית מובא כ"י ומג"א סי' י"ג סק"ח דאין איסור ללכוס בגד בלי לילית ואין המנוה בזה להכשיר את הבגד רק שמוסל ורמי אקרקפתא דנברא. וכן במווזה ומעקה כמ"ש מרדכי שם אבל אסור לכנוס לבית שאין בו מווזה ומעקה מי"ש. ועי' חוב' כ"נ (פח ע"ח) ד"ה ההוא דאע"פ דאינו חייב לקנות טלית כשאף לו מ"מ חשיב לילית חובת הגוף:

ומ"ש כ"ת על שו"ת רמ"ע סי' ק"נ שאלה ז' שמנה שחיטה בכלל ברכות שבעמידה מ"ש מחלה דניחיבה הא שניהם ברכות הנהנים. לק"מ דלא קאמר מדינא אלא שהמנהג כן כמ"ש ולט חכילות נדולות של מנות שנהגו העם לברך עליהם מעומד וכו' וי"ל שגם בחלה היה המנהג כן:

ומ"ש כ"ת קוסי' ברכי יוסף לא"ח סי' ח' מכנהדרין (מב ע"ח) נקדום לנוה דאחמר אחני דנרוך שיהי' בעמידה משום דהוי כמקבל פני שכינה משמע דאי לאו הכי כל ברכות המנות ח"ע בעמידה. כ"ל לייבב דס"ד דברכת הלבנה הוי מברכות הנהנין כמו שמברכים יוצר אור על הנאת אור החמה ע"ז אמר אחני דכיון דמקבל נה פני השכינה נפיק מכלל ברכות הנהנין והוי ברכת המנות:

ובאשבול שם וכ"י לא"ח ח' נשם הא"ח מביאים ירושלמי כל הברכות בעמידה ולא נודע מקומו אי' כמ"ש בנחל אשכול שם. ולולי הוא ירושלמי רפ"ד דמגילה ותוספחא פ"ב משנה בר"מ שקרא המגילה מיושב בנהב"ם במצפין ונחט לאחר לברך. הרי דמיחר לקרות את המגילה מיושב ולא חשש לכבוד נבור ומ"מ ביכך אחר מכוס דברכות המנות לריך משומד ועי' מג"א חר"ל סק"ח שיין דברכה בעמידה לבי' ת' ומפורש בירו' במקומו, ועפ"ז יש קלת עיון מה שמניח בחשכול שם רחי' דכל הברכות בעמידה מסלמה המלך דכ' ויעמוד ויברך הא י"ל שאני התם דעמד משום כבוד נבור ואולי י"ל משום דכבוד מלך עדיף מכבוד רבים וכמ"ש ר"ה (ח ע"ב) מלך ונבור מלך נכנס אחלה בעאמר מבפני שבדו ומשפט עמו וג"ע:

(ב) **ואשר** הקשה כבודו בחולין (יח ע"ח) דילוף דחזלי' בחר רוצח מעבירת עגם בפסח לפמ"ס תוס' מנחות (מח ע"ח) ד"ה חטת דבחקנת קרבן לחמרי' חטת כדי שיזכה וא"כ י"ל דלא חזלי' בחר רוצח ומ"מ שוברים עגם לבדוק את הפסח כיון דאין עלה לחרת והוי תקנת קרבן. הגה למותר להביא סיוע מדברי התוס' דפסחים דף נימח דהתורה טוחה לכבור תמיד עגם הגלגולת ולי לפשר בחוקן לחר לינו חטת ועבירה כלל. לך הקושיא פשוטה נימח לן לפשר שחני ומוכרחים לבדוק ע"י עבירה. וג"ל לייבב דעל מה שדחי הגמ' דמנת גומרתת עלי' קשה דילמת פקע וכמ"ש פסחים (פד ע"ב) ומי' רמ"י שם (פה ע"ח) ד"ה ומה לחי מקיים דלח מלריך קרא מלחת דחתי כה לידי תקלה דלמת פקע. חלח ג"ל שהכוונה דם עגה ע"י גומרתת דהוכת דחפשר לקיים שניהם לבדוק ולח לעבור על עבירת עגם ודלי עדיף ולכן יותר נכון להגיה גומרתת דחולי לח יפקע. ואפי' לם יפקע לח ליכפת לן דלח לפשר שחני:

סימן ב

לכבוד הרב המאה"ג מהר"י נ"י אבר"ק פ'.

אשר הקשה אותי ב"ת לשיטת ראשונים דפסקו לחוסרא באיבעי' סוגיא דמגילה (כו ע"ח) דאסור למכור ס"ת ישן ליקח בו חדש דאע"ג דליכא לעלויי יותר ס"ם כיון דלא מעלי לי' אסור איך יפרנסו במנחות (פ ע"ב) דשני שלחנות היו אחד של שיש וא' של זהב על של שיש לחם הפנים בבניסתו ועל של זהב ביציאתו שמעלים בקודש ואחד של זהב מבפנים שעליו מונח לחם הפנים חמיד הרי דלא הי' העלאה בלום דסלקוהו משל זהב והניחוהו על של זהב:

הנה ודלי דלק"מ כמ"ש מגילה שם דמ"ב מניחים ס"ת על גבי תורה ילין מעלים משום דלח לפשר בעגין לחר דלמ"ה מיכרך היכי כרכי' הח יתיב דפח לחברי' חלח כיון דלח לפשר שרי וה"נ לח לפשר בעגין לחר דהולרך להיות מונח על שלחן של זהב כמות התורה. לו כמ"ש כ"מ פ"י מפ"ת ה"ב דרך החס משום חומר קדושת ס"ת קי"ל לחומרת בשוים דלחבור לחבל לח בעגין לחר. ועוי"ל עפמ"ם בעורי לחבן שם ד"ה לחבל דהיכח שבבר העלה מקדושה נבוהה ממנה לו מוחר לח"כ לכ"ע בשוים ל"ב ה"נ כיון שמחחלה העלה משלחן של שיש לשל זהב ל"ל לח"ב עוד לשלויי:

אך כל זלה החירוצים נכונים היכח דליכח לשלויי. חבל יקשה מחמיד (לח ע"ב) שהן' מכדי לין עניות במקום עשירות למה הניחו על של שיש נעבדי' דזהב והח החס לפשר לשלויי משל כסף על של זהב ומ"מ הקשו דיפשו גם שלחן לחד של זהב ולח יהיה שום העלאה עוד. ותבתי לומר דהח דלין עניות במקום עשירות דוחה מעלת מעלין בקודש דלינו חלח מדרבנן כמ"ש ב"ח יו"ד ס"ר ד"ה וכ"ם וכן מוכח מהי' כ"מ פ"י מפ"ת הל"ל דחי נימח דמעלים בקודש דחי' ל"ב ספק זה בליכח לשלויי לי שרי הוי סר"ח ולחומרת ולמה לו לכ"מ לומר דמשום קדושת ס"ת פסקה לחומרת הע"ב דרך דרבנן הוח. ומ"ה מקשה בנמ' דיוחר טוב לעשות גם שלחן לחד של זהב משום לין עניות וכו' חע"ם שידחה חת ההעלאה בקודם:

אבל החמת יורה דרכו דכל שיטת רלשונים ז"ל לחסור בשוים הוח רק לם מעגים ממטה לחת למטה לחרת לו לפשר בשוים ויותר טוב להניחה כמשפטה לבל בנונע להדור מנוה עגמה כמו החס בלחס הפנים דרק החלוק הוח בהנחתו בלזה מקום לבל המנוה לל נחלפה כ"ע מודים דשוים שרי ולבני מקשה ונעבדי' דוהב:

ועי' בחמב"ם פ"נ מבית הבחירה הט"ז שבתב ולחד של זהב נותנים עליו לחם הפנים ביליחתו שמעלין בקודש ולין מורידין ולינו מפרש בפרש"י דמעלים קלי על השלחן השני של זהב שהעלו משל שים לשל זהב לבל קלי על השלחן השלישי שסלקוהו משל זהב והניחוהו ג"כ על של זהב. והפי' דמש"ה לל הניחוהו על של כסף משום שלין מורידין. וכן מפורש בחמיד שם נעבדי' דזהב ומשני משום שחרינה הל לי לשו הבי שרי לקף שלח לל יהי' שום העלאה וש"ב משום דעיקר קפידת שלח יהי' הורדה. והך דמעלים וכו' שבמתני' קלי על השלחן השלישי בפשוטה לשון המתני' דהבית שלחן הפנימי לחר הלי דמעלים וכו'. ופשת ליתי כי מנדולי רלשונים רגמ"ה ורלב"ד פירשו קו' גמ' תמיד לל על לחם הפנים דק על לבני הבהמה שהניתו על של שים. וגם בירושלמי שקלים פ"ו ה"ג ה' נירסת לחרת שמקשה ע"ז והל לל הסריח בשר הקודש מעולם:

ובעיקר דבני רס"י מנחות (נט ע"ב) ד"ה של פהת שבתב שלכך הניחוהו על של שים להרחות שמעלים בקודש דשבשיו מניתו על של שים ומיד נוסלו בהיכל ומכדרו על של זהב של משה. ל"י בשת מנלי' שלריכים להעלות בחוסה מנוה עגמה. ומי סני לם עוסה חיקה המנוה בהידור היוחר נלה. ורלי' מיומת (מד ע"ב) בכל יום הי' חוסה בשל כסף ומטרה בשל זהב מ"ט התורה חסה על ממונם של ישרלל לימת דשבית הכי משום מעלין בקודש וע"ב דמ"ל להעלות רק לם מחליף ומשנה ממנוה זו למנוה לחרת לבל בחוסה מנוה לית לרין להעלות. ולחולי י"ל דשדיק לגמ' טעם התורה חסה וכו' שהית מן התורה מעלים בקודש שהית מדרבנן ול"ע:

סימן ג

לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם מוה יוסף נ"י אבר"ק סיראצק.

ענותו הרבני לשאול חוות דעתי ע"ד צנורות המים (ווראמשאנגען) שהנהרי מדליק אש בבל לילה ומכח האש נמשכים המים מהבאר לקנים וצנורות שבבתים אם מותר לשתות המים האלו בש"ק במקום שרוב הדרים בחצר הם ישראל:

נ"ל שאם היה פקודת המחלה ותקון העיר שבכל בית יהיו מכונה וקנים לגה. ועל בעל הבית לגלם שכוס יודע בין לם ישתמש בהמים בשבת בין לם לל ישתמש. פשיטא דשרי כי אז המלחה היא נעשית כלל בשביל הישרלל. ואלי אם אין זאת פקודת המחלה רק בדעת בעל בית, ואו אי נימא שלין בזה חשש שמא ירבה בשביל המלחה היא נאסף אשר אין חילוק בין רב למעט ונם לפרך המישוט נריכים בת אם כל בך כמו בעד הרוב ולבן נם לפרך מישוט הנכרים היה שוה ההבערה הוי בעל

שהדליק נכרי לעורך עצמו דשרי להישראל ליהנות ממנו כמ"ש הפתרים ישראל בכלכלה שבת מלאכה שבת תוה"ע ד"ה תו גרליה דבזה כ"ע מודים דשרי :

אך אם נאמת לית סי' נעשית לעורך נכרים לבד תלת לעורך שניהם אסור לית לבד בגידון דידן דהוי רוב ישראל . תלת לתי' במאכל על מחצה כמ"ש שבת (קכב ע"ח) נגר הדלוק במסבה במחצה על מחצה אסור עיי"ש ובריה"ש פכ"ג ס"ם ס' דהטעם במע"מ לית משום ספק בשביל מי הודלק דאיכא למימר עיקר דעתו בשביל ישראל הדליק תלת משום דתמרי דהודלק לשם כולם וכ"כ רשב"ח שבת (קנא ע"ח) וכ"כ טוח"ח שכ"ה וכן אם לד וליקט בשביל ישראל ונכרים אסור ועיי"ש בב"י דזה דעת סמ"ג וסה"ת . ומשורש כיהו שבת פט"ז ה"ט נגר שהדליק לנרכו ולעורך ישראל אסור ורתי משובדת דשמואל שהובת בשבלי שבת (קכב ע"ב) דאתי נכרי ואדלק שרגא ואהדריהו שמואל לאפי' אף דודאי לית דיכה שמואל שהנכרי הדליק אם הגר לעורך שמואל לבדו אלא לעורך שניהם . ועי' ב"י שכ"ה בשם רשב"ח מה שמפרש בירושלמי . ועי' גירסת רשב"ח בירושלמי מובא ב"י ס"ם רע"ו . וכ"כ במג"א רע"ו סק"ו בקצרה לעניו דיבה ובאמת הדבר מפורש בגמ' דידן וירושלמי הנ"ל :

וראיתי גם' תפארת ישראל הנ"ל שחולק על מג"א ודעתו דאם הנכרי עושה לעורך שניהם שרי .

ובמחב"ח כי רב הוא דבריו תמוהים והלא לית המג"א הוא בעל דין זה אלא מקורו ירושלמי ולהקת הרשתוגים . ומ"ש שם דלדעת מג"א גם בדוב נכרים אסור אם עושה גם לעורך משום ישראל . זה אינו דהלא הרשתוגים ז"ל מפרשים במאכה על מחצה דאסור משום דהוי לעורך שניהם ומ"מ מפורש שם בגמ' בדוב עכו"ם מותר וכ"כ ב"י תו"ח סקט"ו ד"ה ולעניו הלכה וב"ח סי' שכ"ה ד"ה ומ"ש וכן נמי אם לד :

ומה שהקשה על מג"א ולמד כן מסי' תקט"ו ס"ו בהג"ה דניזוק שליקט לעורך שניהם אסור ואיכא לאלק דשא"ה דשייך שמא ירבה בשבילו משו"כ נגר . תמהני הלא בירושלמי הנ"ל אסור גם נגר שהדליק לעורך שניהם וכן ברא"ם הנ"ל מפרש כן במרחן וכן מקור דברי סמ"ג הוא ממרחן כמ"ש ב"י שכ"ה ובמרחן חמוס לאחד חמוס למאה כמ"ש שבת (קכב ע"ח) ורש"י ד"ה נכדי . ומה שהקשה דא"כ מה רתי' בשבת (קנא ע"ח) לרב דמפקי אסור ממאכה על מחצה שאסור . הא במע"מ לית משום ספק אסור אלא משום דלעורך שניהם נעשה . אחמהה אין לו עיין בהתי שעשתי ברי"ף וחום' ורא"ם ורשב"א שכתבו דהרתי' היא מר' יהודה שמואל ום"ל אם יש בה רשות רותן בה מיד ושמואל קתי . ועי' ברא"ם שם שמקשה כן . ומ"ש רתי' משבת (קכב ע"ח) מר"ג שירד על כבשו וע"כ דעשאו לעורך שניהם מותר . י"ל פשוט משום שידע שעשאו רק לעורך עצמו . ותדבה לדעתו דאם עושה לעורך שניהם מותר יקשה למה מחצה ע"מ לאסור הא הוי ס"ם שמא הדליק רק בשבילו נכרי לאוד ושמא בשבילו שניהם אח"כ דבשבילו שניהם אסור . ומ"ש שם בד"ה אלא שבמאכ"ח משבת (קכב ע"ב) משמואל דאזיל דאייתי שער וקא קרי אמר אדעתא דנפשי' קעביד מניין ידע שמואל שהדליק לעורך עצמו דילמא ה' לעורך שניהם. זה אינו ע' ירושלמי שם דאדרבה מטובדא זו רתי' לעורך שניהם אסור :

וגם קשה לשמוך על דעת ר"ח שבתום' שבת (קכב ע"ח) ד"ה משקה דכיון דיכול לכנום לאוך הכור ולאחוז לף שמילא נכרי לעורך ישראל מותר וה"ג דכוותה . דנראה מרמ"ח ואחרונים שכ"ה ס"י ורק בכרמלית סומכים ע"ז לבל לא במלאכה דאו' :

ומ"מ נקנב להכרי שכר מלאכתו על שבה לו הודם לו שבוע ב"ל להאיר ע"פ מרדכי שבת פ"ח סי' ר"ג והנ"ה לשבי סי' ל"ז דמחלקים בין שלוה לגרות דקלן מואר ובין מלאכה לאדם משום דבאנרות אין הישראל נהנה מנוף המלאכה . וי"ל דמים שבלטורות דמי לאגרת דג"כ הנכרי רק נורם לו ההנאה ובקבולה מואר דאדעתה דנפשי' עביד . אך לפי חלוק הר"ן שבת (יו ע"ב) ד"ה וכולן ולפי מה שמסיק דבריו במג"א רב"ב סק"ח נראה דהפי' מש"ה במלבוש שרי דאף שאם ידע הנכרי שהישראל לא ילבשו בשבת מ"מ ינמור מלאכתו דאדעתה דנפשי' עביד משא"כ נגר שעושה רק בשביל הישראל ול"ב ה"ג במים דמצוי רק כדי שהישראל יהנה היום דמי לגר שאסור . וולתי אם נדחוק בכוונת הר"ן דמש"ה מלבוש שרי דאם ירצה הישראל לא ילבשו משא"כ נגר שההנאה בשבת תיקף ומיד בשעת המלאכה . ת"ב י"ל דה"ה במים דמי למלבוש דהנכרי רק מכין לו ואם ירצה הישראל לא ישתמש . אך לא ראיתי למפרשים שיפרשו כוונתו כן :

(ב) **ואשר** שלח לי כ"ח מכתב שכתב שליו הרב הגאון ר' אברהם יואל נ"י אבלפתהן מחדשפת בשובדת דשני שותפים שותף אחד מכר לאברו מחצית חזקת שותפתו ושתה אחד מהקונים ממלן למקום אחל השותף החדש אשר קנה החזקה אם מותר להשותף השני לבדו לשתות אחלו . תיני יודע אין לפשר לדון בזה אם אין אחו יודעים מעשות האדדים ושעשה הקונ מה היא . אולי הריעותא מהשו"ב . והעיקר צריך לדעת אין עשה דעתו של הרב מרא דאתרא ואין אחנו יודע אם המכירה נעשית בהסכמתו . ואף דיכולים למכור חזקת השתיפה ולא הוי דבר שאין בה ממש כמ"ש שו"ת הרש"ם כלל י"ג סי' כ' בתכירת היין אף שהוא דבר שלא בא לעולם מ"מ מהני מדי סעומחת וכיו"ב כתב בשו"ת מהרש"ל סי' ל"ד בתורבדים ועי' מל"מ פכ"ג מהלכות ה"ח ד"ה מעשה . מ"מ כל זה יעדק אם היתה בהסכמת האב"ד ועוכי העיר :

ובדבר הספק אי מכר לו כל החזקה או מחציה פשיטא דיד בעל השטר על התחתונה ועי' תו"מ מ"ב ס"ה וס"י ותתרונים . ואי נימא דהם שותפים . פשיטא דאם הקונ ממאן לשתות אלא האב"ד החדש יוכל האב"ד היאן לשתות אלא דבמקום פסידא שותף חולק שלא מדעת חבכו כמ"ש בתו"מ קט"ו סכ"ח ובהג"ה . ועי' ב"י תו"מ של"ג מתי' מש"ח הר"ם בשו"ב שהקונים ליכם מניחים לותו לבדוק מפני שטועה יותר מדאי בבדיקה דמפסיד שכרו אבל אם מקפידים בדבר שאין דרך הבנתים להקפיד לריכים לשלם לו שכרו כפועל בטל . ה"ג בב"ד אם הקונ עודק בטענתו ידאי אין על האב"ב היאן טענה ויוכל לשתות אלא בלא חברו . ואף אם אין הבדק עמו . מ"מ אי לית לייח דיעת ניחתים לו שכרו כפועל בטל ועי' רמ"א קצ"ו ס"ם בגילתם שאין הדין שראחר יכוים ויתן לו :

סימן ד

להרב הגאון הנ"ל .

בענין שנולד בשבת ילד לשמונה חדשים ויתים ואחדים אם מותר למולו בשבת :

מקור הדבר שבת (קלה ע"ב) תניא רשב"ג אומר כל שעשה ל' יום אינו נפל שנאמר ופדויו מבן חודש

תפדה הא לא שהה ספיקא הוי מימהל היכי מהלינן לי' וכו' מלין לותו ממ"נ אי אי הוא שפיר קא מהיל ואם לאו מחתך כבשר בעלמא הוא וכן פסק הרמב"ם פ"ח ממילה ס"ד דספק בן ז' בן ח' מלים לותו ממ"נ. והכא יפלא מה מקשה נמי הא לא שהה ספיקא הוי וכו' הא ודאי אין רשב"ג חולק על רוב דאי ורוב ולדות בני קיימא הם ומ"ה מלים לותו ע"פ הכיב והא דבמי' שלשים יום להוליחו מחזקת גפל ניחו כמה שהגריכה תורה דבר ברור ולא סמכה על הרוב ואולי מ"ש בפדיון הבן לא מהני רוב משום ד"ל דמדאי' אין הולכים בממון אחר הרוב וכמ"ש תה"ד דבממון המוליא מחברו ע"ה ורוב לא הוי ראי' גמורה משה"כ במילה דסומכים אחזקת. ואין לחדן דכמו דבפדיון הבן ל"מ רוב ה"נ במילה רוב לא מהני משום דהוי דיל"מ דיכול להמתין עד שיהי' בר קיימא ודאי. ז"א דהא מ"מ למול ביום השמיני ואי"ה להמתין. וכ"ל לי"ב דאמרינן לעיל (קלד ע"ב) ערלתו ודאי דוחה שבת ולא ספק ולכן י"ל דגם במילה לא מהני רוב ע"פ מ"ש התס"ז כ"מ (ו ע"ב) ד"ה קפן דכמקום דבמי' ודאי גמור גם רוב לא מהני וה"נ דבמי' דוקא ערלתו ודאי ל"מ רובא. ואין הוי ס"ל דכימני שערו ולפרניו שנגמרו הם סימנים מובהקים מדאו'. אך לרשב"ג דס"ל דאינו ודאי בר קיימא עד שהה שלשים יום מקשה שפיר מימהל היכי מהלינן. ובזה ל"ל לי"ב קו' תוס' שם (קלה ע"ב) ד"ה ולא שהקשו למה לי קרא למעט ספק שאינו דוחה שבת והיכא ס"ד לחלל שבת על הספק. ולפמ"ש ניחא דלריך קרא על רוב דלא מהני ובעינן ודאי גמור:

ולולא דכרי הלה ל"ל לי"ב קו' תוס' הנ"ל, דלקמן (קלו ע"ב) מסיק דערלתו ודאי, ולא ספק לא נלרכה הלא למכשירי מילה ואליבא דר' אליעזר. ובעירובין (ק ע"ב) ס"ל לר"ח בנתערבו מתן לרבע במתן לחת דינהו במתן ד' משום דקום ועשה עדיף מיי"ב. ולכן לדידי' ספק עשה הלים והיה ס"ד דמספק ידחה ולריך קרא לאיש דוחה לח השבת:

ואם כנים תאחו בזה. אין לחלק ולומר דגמ' נקט דוקא בספק בן ז' בן ח' דלא שייך לומר אולי' בחר רוב ולדות בני קיימא כיון דרוב נשים יולדות לפ' וז אינרע לה רובא כמ"ש יבמות (לו ע"ח) אבל בספק בן ח' בן ט' דמסייע רוב ולדות בני קיימא לא מקרי ספק כלל ומהני לו רוב למולו בשבת. ז"א דס"ס הוי בכלל ערלתו ודאי. וע"ל דנקט ספק בן ז' בן ח' לאו דוקא וכ"כ תוס' (קלה ע"ח) ד"ה בן ח' דנקטו ג"כ ספק בן ח' בן ט' וכ"כ רע"ב שבת פי"ט מ"ג ד"ה ספק וכן מי' מפרשי הירושלמי יבמות פי"ח ה"ז ד"ה אלו מניקות ספיקות דכתבו ספק בן ח' בן ט'. ומי' תוס' יבמות (לו ע"ב) ד"ה הא לא שהה:

ובתי' גמ' מלין לותו ממ"נ וכו'. קשה לדעת רמב"ם פ"ח מהלכות מילה דמקלקל בחבורה פסור נימא מי הוי בר קיימא מקלקל הוא. וכן קשה בהגדרוניטס שאין מלין לותו בשבת כמ"ש במחני' (קלד ע"ב) ימולו לותו ממ"נ דאי בר מילה הוא שפיר ואי לאו בר מילה מקלקל בחבורה הוא. ונראה פשוט דבכלל מילה נכלל גם מלילה ומלילה היא לאסור דאוריי'תא שעשה חבורה כמ"ש (קלב ע"ב) ובמלילה ל"ש מקלקל דודאי מתקן הוא דניחא לי' שיהי' הילד ומ"ה ל"ש בהגדרוניטס ממ"נ. ואפי' בספק בר קיימא מ"מ משעת דהוי במילה מתקן דשוה כל מילדי דאפשר שיהי'. ובפרם לפי' רש"י וכ"י יבמות (פ ע"ב) ד"ה מפני הסכנה דמפרשים דבן ח' לחמו שוחה עליו ומניקתו

נשבת מפני הסכנה הייט סכנת הבן לא שהוא בן ח' מ"מ תושבים לסכנה דידי' (ועי' תידושי הגאי שם שם ותג"ה ג"ל סקט"ו) וס"ל לאמר משום מחתך בשבר וחה ח' גם על מלילה דלא שייך חבורה ונטילה נשמה רק כמי:

ובירושלמי יבמות פי"ח ה"ז ח"ר יוסי בי ר' בון ויהוח ממ"נ בן השעה הוא ימול בן ח' נעשה כמהתך בשר שלא לעורך דבנן דקסרי לאחרי וכו' מי לאמר שמוהר לחתוך בשר שלא לעורך ופליג על חי' ממ"נ הנ"ל. ולריך להבין מעמא מאי דאפי' לאסור לחתוך בשבר בעלמא מ"מ חיטו שלא לאסור דרבנן ופסקא דרבנן לקולא. וכ"ל דנמ' דיהן ס"ל דלם דודאי לאסור דרבנן בקום ועשה דוחה מלוה דאורייתא בשוא"ת כמ"ש שבת (קל ע"ב) בלאחזל ודאיית שופר ולולב מגזרה שמא יעבירנו ד"א ברה"ר וכן מי' ריטב"א שבועות (כט ע"ח) ד"ה נשבע שלאחב מותר יבטל שבועתו בשוא"ת משעבור על לאסור דרבנן בקום ועשה מ"מ כל זה בודאי דרבנן אבל בספק לאסור דרבנן שאני דאמרים לא נזרו כלל על הספק כמ"ש תשב"ן בשורה הרקיע שורש ח' ד"ה המין הא' ומצלא לאהבר שם. ומ"ה ספק קיום מ"ע דאורייתא עדיף מספק לאסור דרבנן דלא נזרו עליו ולכן מלין ממ"נ. ורבנן דקסרי שבירושלמי ס"ל כמ"ש בודאי דרבנן בקום ועשה דוחה מ"ע דאורייתא כן ספק דרבנן דוחה ספק מלוה דאורייתא ומ"ה לאסור לחתוך בשר שלא לעורך בספק. או ש"ל טעם האוסר בירושלמי. דאף דספק דרבנן לקולא מ"מ אין עושים ספק דרבנן לכחלה כמ"ש ע"ז תו"ח תפ"ש סק"ה ומצ"ח סי' י' סק"ח ופ"ח סי' פ"ג סק"כ. ומ"ש דלן ס"ל כמ"ש רשב"ח יבמות (פ ע"ח) ד"ה ואקשי' דמשום מלוה מילה כדיעבד דמי:

ורעבן נרסת מילה ודאי דמספק ליט מכרך כמ"ש ביו"ד רס"ה ס"ג בעולד מהול ואגדרוניטס אין מכרכים. והא דכתב ב"י יו"ד רס"ה בשם רוקח דאין מכרכים שהחייט משום ספק שמא נפל הוא ורשב"ח חולק דאם אפי' לענין שבת החמורה מלין ודומים שבת מכ"ש דמכרכים. שם מייי בספח ולדות בני תשעה כמ"ש שם ואין המילה מספק משום ממ"נ רק מחורת ודאי מש"ה מכרכים. ודעת רוקח דמ"מ שהחייטו אין מכרכים דלא שייך שמחה כל כך:

והנה בעידון דידן אי נגמרו שערו ולפרניו פשוט בש"ח שלא ס"נ ויו"ד רס"ו סי"ח דמלין לותו בשבת דבן ז' הוא אלא שבשהה כמי' רבי ביבמות (פ ע"ב) ואם לא נגמרו שערו ולפרניו דעת ב"י וכ"ח ומ"ו ביו"ד שם דאין מלין מכח ממ"נ ומעמם י"ל כמ"ש לעיל בפי' דברי ירושלמי האוסר. ודעת תוס' שבת (קלה ע"ב) ד"ה בן ח' ותגודה וטוא"ח שלא ויו"ד רס"ו וסמ"ח וש"ך שם דמלים. ומ' מ"ו יו"ד רס"ו סק"ו שכתב בטעם הדבר דאין מלים מכח ספק משום דהוי ספק הבא מחסרון ידיעה וקשה הא הוי ספק לכל העולם. ואולי לטעמו לחיל ביו"ד סי' ל"ת סק"ו דהיכא דיש שנה לנאת מן הספק גם ספק חסרון ידיעה לכל העולם לא הוי ספק אך ל"ע לומר דזה דיכול להמתין למול למחר מקרי שנה דסוף סוף לא יקיים מלוה בזמנה וכמ"ש למעלה בשם רשב"ח:

ובל זה בספק בן ז' בן ח' ולא נמרו שערו ולפרניו אף דמלחת דרבנן הוא מ"מ מלין ספין להכריע בין הסרים הרמים הנ"ל. אבל בנידון זה שטלד ליום ימים בחודש התשיעי. מחלוקת נשנה (כז ע"ח ולא ע"ח) ר' יהודה ס"ל דגם להשעה יולדת למקומות וכן בריתא שם דקתני ואפי'

בתחלת ט' ילדה מטורש דיולדת למקוטעים כמ"ש ריטב"ה סס . ושמואל והסידים הרחשונים פליגי ע"ז . וכל זה בזמן הגמ' אבל בזמן הזה כ' ב"י בה"ט קג"ו ורמ"א סעיף ד' נסס רשב"ם דנשחט הטבעים ויולדת למקוטעים ומפורש ברשב"ם לפי' נכנס יום ח' בחודש הט' ומלחתי מקור לדבריו בריטב"א גדה (לח ע"ח) ד"ה הסידים שכחב וחמהני על דעת החסידים הללו שהרי הטבע מכחיש לגמרי ונס המעשים ואולי לפי מקומם דברו ע"ל . וכן דעת טו"ד ס"ס סע"ד סי"ם וכב"ג שכח (קלה) ד"ה לפי דברי מרדכי . ועי' פחחי השובה ה"ע קג"ו סק"ט נסס רדב"ז שהחום מעיד על זה ומוסכם להחשבונים ולספרדים . ועי' ב"ח ה"ע כ' ד' סק"ט . ומפורש ברשב"ם לפי' לח עמר שערו ולפרניו גמי בן ע' הוח ח"כ חין ספק לענ"ד דמלים בשבח מגד ודלחי ומברכים ושוב מלחתי במחירי שכח (קלה ע"ח) ד"ה ספק שכחב פלוגחת בזה לענין מילה בטולד לט' מקוטעים ומסיק דמלים לחותו בשבח . ויש להסיף ולומר ח' שמח בן ז' הוח ונשההה ושמח בן ט' הוח ולח דחין זה ס"ס דספק ח' הוח לי בר קיימח הוח לו לח . בכ"ז יש שני לדדי היחר ועי' מחירי שבח (קלה ע"ב) ד"ה כל שהה :

(ב) **ואשר** הק' כ"ג על הב"ח ה"ע סי' קם"ג ור"ס קם"ד דחע"ג דימחה לריכה להמחין ג' חדשים הייט דלכחחלה חלי' לחומרח לבל מדינח כגי בב' חדשים ויום ח' ומניח רחיה מיבחות (מג ע"ח) דהי' מעשה ברוטו של רחשון ורוטו של שלישי וחמלטי שלם דהייט ג' חדשים ויום ח' . ותמה עליו מיבחות (מב ע"ב) דמטוחר דלריכה להמחין ג' חדשים וברש"י שם ע"ח ד"ה וכי מלו כהב דרך ג' חדשים שלמים בעינן ומש"ה ח' בר בחרח הוח לחכחי לח הוי מנכר דלח מלו ג' חדשים לגמוחי' דחסר לי' הלי משהו שהמחינה . הגה פשוט ל"ק דרש"י כחב זחת חליבח דמ"ד דבעי' ג' חדשים שלמים . ומקור דברי ב"ח הוח דעת רבי חגינח הגדול (שם מג ע"ח) שרוטו של ח' ורוטו של ג' וחלטי שלם . חך זה שלמד הב"ח מר' חגינח דסגי ב' חדשים ויום ח' מחדש שליש דחמרי' שפורח נריס קשה מגליה דילמח דוקח רוטו של ג' . וי"ל שלמד מירושלמי יבמות פ"ד ה"ח דחלי מחלוקח זחח במחלוקח ח' שפורח נריס גם עי' מחנות כהונה ושב פ"ה שכחב נ"כ ברוטו של רחשון וכו' דשפורח נריס . ועי' שו"ת רעק"ח סי' פ"ט ד"ה מ"ש מעב"ח ונחלח יעקב שו"ח סי' ח' ושו"ח הרי"ס ה"ה"ע סי' מ"נ :

סימן ה

לכבוד הרב הגאון המפורסם מו"ה דוד שלמה
סלאמטש נ"י רוס"ץ בארעמא

תשובות חן לב"ת על אשר כבדני בקונטרסו היקר תקון שלמה וראיתי כי ב"ת חוכך איך מטלטלים ע"י עירוב בש"ק בערים הגדולות שיש בהם הרבה מחללי שבת בפרהסיא ואינם מודים בעירוב . ואף ששוכרים הרשות משר העיר י"ל דלא מהני דק לנבי נברי דדירתו דירת בהמה אבל לא נגר העבריינים שאוסרים ע"פ דין ודירתם דידה, והאריך ב"ת בדברי שבל וטוב טעם ותילי' לאודייתא ;

הנה ודאי הסכירות משכירו ולקיטו לח מהני דין נגברי (עי' רש"י ערובין (סד ע"ח ותוס' פ' ע"ח ד"ה לחט דקחי לגברי ועי' חוס' (ע ע"ב) סד"ה יורם שב' דלמח ה"מ נגברי לחבל בישראל לח) כמ"ש ב"ח בשם שו"ח ריב"ם חב"ז וכן משמע במקומו בב"י שם"ב שבחב ומעמח דשרי רבנ בבה"ג משום דבין דדירת נברי בדירה בהמה חמ"ם שהגריטהו לשבור מ"מ לח רלו להחמיר בו בל בך והחירו לשבור משבירו משום דמלריכח חקנחח חרבנן שב"ל ומ"מ ב"ח בישראל נמור לח מהני שבירו ולקיטו לבל במומר לחלל שבחות בפרהסיח ודלי דהוי בנברי לענין זה דהח דחמרינן דירת נברי בדיר בהמה לח בבבל דוכחי יש לשט"ם קנין ודירה וט"ב דרך לענין ערוב ליח להו דירה והייט דלח חקנו בו עירוב שיהודו ועיקרו שותפות החנשים בדירה לחחת ועי' מ"ש רמב"ם פ"ח מערובין ה"ו ולח רלו שיחחפו עם נברים. ועשם זה י"ל נם במומר שחיטו שייך בעירוב בין שחיטו מודה בזה ודירתו לענין עירוב ל"ם דירה . ולולי נם במי שחיטו מחלל שבח חלח שחיטו מודה בעירוב נ"ב שייך שפם זה דדירתו בדיר בהמה :

ואפי' חם נאמר דחיטו מודה בעירוב דירתו דירה ולח מהני שבירו ולקיטו בישראל מ"מ הח לשיטת רש"י חין לנו בלל דין לחבר בחי שחיטו מודה בעירוב שחין מערבים עמו וכמ"ש בחולין (ו ע"ח) ד"ה משמר דמומר לחלל שבח בלנטה יכול לערב ולח מחלק בין חם מודה בעירוב חו לח ולח לשחמיט בשום הוכחח להודיענו דבר זה וכן נראה מחו' ערוכין (סב ע"ח) ד"ה ועכו"ם שהקשו לם"ד דדירת נברי שמה דירה למה לח מהני עירוב וחי' משום שחין הנברי מכיר בעירוב . ולח כחבו דלהבי לח מהני משום שחיטו מודה בעירוב וע"ב דזה חיטו מוריד בלל וכן כחב החשבול לרחב"ד ח"נ דף ו' דמומר משמר שבחו בשוק הוח בישראל לבל דבריו וע"ב דיבול לערב ולח מפלינ בין מודה בעירוב חו לח . ועי' רוקח ה' אשובה סי' ב"ח שב' דחפי' מחלל שבח בפרהסיח מהני עירוב עמו חלח חם לח עירב לח סגי בביטול רשות ובעי' שבירות :

אלא משמע רמב"ם סס"ב מערובין דמי שחיטו מודה בעירוב חע"ג דלח בעי' שבירות בנברי מ"מ חין מערבים עמו ונריך ביטול רשות וב"ב הב"ה חשרי עירובין פ"ו סי"ד ומעשה הדבר י"ל במ"ם ערובין (עב ע"ח) בבי רב דמשחי' להו מבי רב דחנן סהדי דלי מייתי להו ריפחח לבי רב ניחח להו טפי הבי חם בעירוב נריך להיות במקום חכילה מ"מ חמדי' לדעחם שרולים יותר בבהמ"ד ה"ב נחלו חמרי' להשך דבין שחין מודים בעירוב חם שערבו חמדי' לדעחם שחין דירחם חשובה שם במקום העירוב בין דיש חומדת דמוכח שחינם רולים בעירוב וכל טעם עירוב משום דירה במ"ם ערובין (מח ע"ח) והם חין דעחם לחור שם וכמ"ש ניסין (יד ע"ח) הטוהב כל נכסיו לחשחו לח עשחה חלח חפטרופי' שחמדי' לדעחו שלח רלה להקנות לה הרי שחומדת דמוכח מבטלח מעשהו וקיימ"ל ה"נ חומדת שחיטו חפן בעירוב מבטלח ערובו :

אך יפלח מחד מחין הולית הרמב"ם דין זה דחיטו מודה בעירוב לח מהני שירוטו דהח מחני' ריש הדר דחיטו מודה בעירוב חוסר קחי רק חכותי במ"ם שם (לח ע"ב) מחן חיטו מודה בעירוב ח"ב חסדח כוחחי . ותו דח"ב דיט בנברי דמחני' משוה לה וחני לה ביחד ובמב"ם כחב דביטול רשות מהני וח"ל שבירות בנברי ועי' ה"ה סס"ב מערובין שבחב שלמד מר"ם הדר ותמוה מחד דח"ב למה מהני ביטול רשות . וע"ל הדוחק נראה דרמב"ם ס"ל דח"ק שם ס"ל דחיטו מודה בעירוב דיט בנברי ולח מהני ביטול רשות ור' נמליחל דס"ל לחוק מבטל רשות (וה"ה בל מי שחיטו מודה בעירוב) ס"ל דוקח ביטול רשות מהני ולח

עירוב ורמב"ם פוסק כר"ג. לך קצה דל"ב מה מקצה שם סח ע"ב) לדוקי מתן דכר שמיה סח הוא בכלל ליט מודה בעירוב לדידיה ושפיר דכר שמיה. ועי' ריטב"ח שמקצה כן ותי' דלדוקי מודה בעירוב אבל לרמב"ם דס"ל לדוקי ליט מודה בעירוב קצה. וי"ל דהמקצן הקצה הא ליט מודה בעירוב קאי רק לכותי ומגלן דגם לדוקי לאסר ותי' דס"ק ס"ל דגם לדוקי בנכרי. והכלל דעיקר תלוי אם ליט מודה בעירוב (דהייט לדוקי) ואז לריך שכירות. ור"ג חולק דלחוקי ליט בנכרי. ודייק רמב"ם מדקאמר ליט בנכרי ולא קאמר דדיש כישראל ע"כ דרק ליט בנכרי ואיט לריך שיסכור אבל לא מהני עירוב כישראל ולריך ביטול רשות:

ובזה י"ל דבפ"ז מעירובין הכ"ב כתב השולח עירובו ביד מי שאיט מודה בעירוב ליט עירוב אפ"פ שגמ' מוקי רק בכותי. אלא דרמב"ם ס"ל דר' חסדא קאי לכ"ד דגמ' דמקצה לדוקי מתן דכר שמיי מתני' מיירי רק בכותי אבל לאחר תי' הגמ' דת"ק ס"ל לדוקי בנכרי ול"ב פי' ליט מודה בעירוב כפשטה ולא דוקא כותי. ה"ה בשליח אף שאיט כותי אלא שאיט מודה בעירוב לא מהני:

ומ"מ יפלא דס"ם אין מפורש בגמ' הדין דעירוב לא מהני בלדוק. דהא י"ל עובדא הכי הוי בר"ג שהלדוקי מיתן לערב עמהם ואחרלה רק לבטל להם רשותו. ויותר נראה דרמב"ם הולית שיטתו מבריימא ע"ז (סד ע"ב) ומפרש דבריימא מקצה שלא חילוקים. (ה) ישראל טתן רשות (פי' מערב עמם כמ"ש בפי' המשניות לרמב"ם עירובין רפ"ז) ומבטל רשות. (ב) נכרי עד שישכור וכן מומר בפרהסיא. (ג) ומומר לחלל שבת בלעגך מבטל רשות לבד (אבל ליט טתן רשות לערב כישראל) וכ"כ כ"ת י"י ובדבר זה נתכוונתי לו. ותפ"ם שם בירושלמי לחולין (ו ע"ח) ועירובין (סם ע"ב) מ"מ כיון שבכל מקום ומקום הגירסא שוה י"ל דרמב"ם סמיך אגירסא של ע"ז:

ואיב הלא יש לנו שיטות דאסורים דאף שאיט מודה בעירוב יכול לערב. ונם י"ל דאפי' רמב"ם שחולק עכ"פ מודה דשכירו ולקיטו של ליט מודה בעירוב מהני כי מ"ם רמב"ם שפ"ב מעירובין דאין מערבים עמו לפי שאיט מודה בעירוב ואין שוכרים ממט לפי שאיט בנכרי י"ל כי הוא כמ"ם בגמ' דלדוקי ליט בנכרי הייט דאין עירוב מועיל ומ"מ ליט בנכרי שיעשרך שכירות אלא שרי בביטול רשות אבל לא ס"ל דשכירות לא מהני. ונם בפ"ע שפ"ב לא הוכרע שכירות לא מהני בישראל. ונם באמת קצה להבין טעמת דמלחת למה לא מהני שכירות בישראל ועי' קר"ע פ"ז ה"ג מעירובין דכתב דגזרו שמא ישכור ממט בפחות מפ"פ בנכרי ול"ע ליפה מליט גזרה כזו ופירושו בירושלמי שם ליט מוכרת ד"ל כפי' פי' משה:

ויש להעיר דהנה גזרה שמא ילמוד ממעשיו במומרים ועבריינים הוא רק לגבי גזרת הנכרים וכמ"ש תוס' עירובין (סח ע"ב) סד"ה הדר. ותע"ג דבשבת (קטו ע"ח) מצאנו שיש יותר חשש ללמוד מהם משמא ילמד ממעשי הנכרים כמ"ש נכנס לבית נכרים ואיט נכנס לבתיהם של הלו. מ"מ כוונת תוס' דלא גזרו רק בנכרים שהם רבים ושכיחת מלחת לדור עמהם משא"כ בעבריינים ולדוקים שהם מועטים לא גזרו משום דהוי מלחת דלא שכיחת שידור עמהם אלא כיון שגזרו על נכרים דשכיחת גזרו אגב גזרת נס עליהם וכמ"ש תוס' שבת (יד ע"ב) ד"ה כיון דמלחת דל"ם שיגע בספר אחר נטילה אלא השחת דגזרו ידים מחמת ספר גזירת אפי' טוגע שמוך לנטילה גזרו עלי' אלא חלקו וכ"כ

תוס' ריש כתובות כיון שחקנו בחצר כהן ופתוחה מבת ג' חקנו בכל הגפים שיגשלו בגדיהי וכ"כ תוס' שם (כד ע"ח) ד"ה אבל מאחר שהגדיכו לבדוק יתום החב משום חללות אגב חללות הולרכו לבדוק כל פסול שבה. ות"כ כיון שבחבו תוס' ב"מ (ע ע"ב) ד"ה תשיך לעגין רבית עכו"ם דאין לחסור בזה"ז משום שמא ילמוד ממעשיו יותר משאר משא ומתן דבני כיון דאי אפשר בלא"ה וקי"ל כן יו"ד קנ"ט ס"ח ס"כ לכאורה גם בגדון דידן י"ל שבדת זו של ר"ת דבזה"ז ל"ש גזרה שמא ילמוד ממעשיו בנכרים יותר משאר משא ומתן דבשחים ובותגים עמהם וגזרת מומרים היא רק אטו גזרת נכרים. אך גראה דגזרה זו שלא לדור עם עכו"ם תמור יותר כיון שדר עמו ביתד קבוע החשש שמא ילמוד ממעשיו משא"כ אם דרך נוסע ובוחן עמו ובעבידתי' טריד ולכן אף בזה"ז אע"פ שא"א להזהר ממו"מ עמם מ"מ לדור עמם אסרו ואפשו יותר. וראי' דברבית עכו"ם הקילו בתלמיד חכם ולא חשבו בו שילמד ממעשיו כמ"ש בב"מ שם ובעירוב לא חלקו בין ת"ח לאחר וע"כ דדירה חמור יותר:

ונם גראה דיסולים לכמוך על מ"ש הגאון ר' חיים בערלין ז"ל להיתר ע"פ מ"ש שם בשי' שלמונים סי' שלי"ח סק"ג להתיר קנין רשות מצר העיר ע"פ סוגיא דב"ב (נה ע"ח) הני זהרורי דוכין לערעת לעבקא זכייתו זכיי ואתריכן שם ת"ב בעלת ירושת בנו הבכור דהו"ל רשו ואין הבכור נוטל ברשו בכמותן ועי"ש בתוס' ד"ה אם ובייס שם דבכל המקומות שמשלמים מס מהבתים די להם בקנין הרשות מצר העיר דהוי האי לרעת לבסקת דידי' משועבדת כמו לעגין ירושת בכורה וכ"כ בם' שואל ומשיב מהדורא תליתאי ח"א סי' ר"נ. ובכלל דעתי מסכמת בן להיתר. ואחד שבעתי רגון מדברי מר הטועים ונכוחים למולתי דעת:

סי' ו

כ"ו אלול הרמ"ו.

לכבוד הרבני החריף מו"ה ח"ש נ"י.

בבודו העירני על קו' שאנת ארי' סי' מ"א על רש"י עירובין (לה ע"כ) ד"ה ת"ק שבהב דכיון דשבת זמן תפילין הוא ואיבא כל הוסיף אתי איסור כל הוסיף ומשוי' עליה כמשאוי והקשה ממנחות (לו ע"ב) במחלוקה ת"ק יר' ישמעאל בר' ציציות אי מצוה א' או ר' מצות הם וקאמר ראיבא בינייהו דר' הונא היוצא בטלית שאינה מצוייצת בהלבתה בשבת חייב חטאת ולר' ישמעאל ליבא חיוב חטאת דהויל מצוייצת בהלבתה משום ג' ציציות ולרש"י הא ס"ם יש איסור בל תגרע ומשוי לי' למשאוי אע"ב ראיסור בל תגרע והא כל הוסיף אינו עושה משאוי:

ונראה לי דכתן לא שייך כלל בל תגרע אלא בחצוה לאחת שמגרע ומחסר חלק ממנה. אבל הכא לר' ישמעאל דס"ל שחרבעתן תרבע מצות אין שוכר על כל הגרע שכל אחד מצוה בפני עלמו ואין חסרון האחד מזיק להשאר:

ומ"ש כבודו לתרן קו' שאנת ארי' ע"פ מ"ם תוס' עירובין (ק ע"ח) ד"ה מתן דליתי עשה דמתן ד' וידחה לאו דכל הוסיף ותי' משום דבא ע"י פעיעה לא דחי משא"כ הכא שם אין לו לגיעת ד' ליכא כלל איסור בל הגרע

דעשה של לילית הנשתרים דומה ל"ת . לה נראה כלל דה"מ צ"ל להק' שעשה ידחה ל"ת רק בנתערבו מתן ד' במתן ה' אבל לית צ"ל לומר בלשון דבר עלמו שהזהירה תורה על תגרע עדל"ת כיון שהתורה לוותה שלה יעשה את המלוה אם נגרע והוי ממילא מלוה הבאה בעבירה . ונם פשיטא דאם נגרע וחסר מחלקי המלוה שאין כאן מלוה כלל :

ונ"ש כנודו דאפי' אם עובר על כל תיקוף וכל תגרע מ"מ המלוה כשרה . מריאם נדבר על כל תגרע ולוכית שלה כן הדבר . הנה אפי' לה כתבה התורה כל תגרע ג"כ ידענו דאלי המלוה לינה נחשבת למלוה כמו שאמרו דבר ולה אלי דבר . ואין שום דמיון לאלי שיעור שאסור מה"ת דשח"ה כמ"ש תום' יומא (עד ע"ח) ד"ה כיון דיש קרא דכל חלב . והא דקאמר משום אד לאנטרופי היינו דכברא זו מגלה לנו על הפסוק שדרשה נמורה היא . אבל היכא שאין לנו נלוי מפסוק אין שייכות דאלי מלוה נחשב כמלוה (ועי' תוס' יבמים יומא (לם ע"א) ד"ה שמניעו כפול) . ואף דבכתובות (כב ע"א) קאמר למה לי קרא בברה היא עי' תוס' שבועות (כב ע"ב) ד"ה אבע"א דיש דברים שאין הבברה פשוטה כל כך ולריך קרא . ונם לפמ"ש תבס לבי סי' פ"ו דת"ס אסור מן התורה משום שעושה מעשה ומחשיבו לאותו פתות משיעור וכן הוא פ"ד של הר"ם בשבול יום פ"ב מ"ג וכן נראה דעת מהרש"ל פסחים מ"ד לה שייך ס' זו במלוה . וע"ב שהתורה יודשה בכל הנרע במלבד שאינו מקיים שום מלוה אם יעשה אלי מלוה עוד עובר כלה תעשה . ולכאורה הי' מקום לומר דשייך בכל תגרע אם עשה אלי מלוה דעביד לה מהני . אך יש לחלק דה"מ שייך על"מ רק אם האיסור היה בקום ועשה .ובפשטל לז אמרי' דמסלקים מעשהו מה שעשה עשה כדין אלה שהי' לו מידי משא"כ הכא דמה שעשה עשה כדין אלה שהי' לו להוסיף עוד מעשה ואיכר מן הלריך וכל האיסור בשלילה ל"ש לומר דעביד לה מהני כיון דמה דעביד אין בו איסורא :

ומזה שהביא מסוגיא דעירובין (ק ע"א) במתנות דאמרינן דעובר על כל תגרע ומ"מ אמרי' בזבחים (לו ע"ב) דניתנין על מזבח התילון שנתנן במתנה ה' כיפי הרי דאף דעבר על כל תגרע מ"מ המלוה כשרה . ל"ק דשאני דנלי קרא ודס זבחיך יאכל . ומ"מ שייך בל תגרע משום דגרע מהמלוה לכתחילה דבעי ד' מתנות . ואדרבה אי נימא דבכל דוכתי לף שעובר על בל תגרע מ"מ המלוה כשרה למה לי הכא קרא מיוחד לפ"ב דבכה"ת אם חסר מהמלוה לא עבד מידי :

ואשר כתב בנודו דטעין זה לומר עשה דוחה ל"ת דבל תגרע אלי במחלוקת הבוזי אבן עם הלל"ת .

דהלל"ת פסחים (מב ע"א) ד"ה ההולך כתב דלא שייך לומר דעשה דפסח ידחה ל"ת דלא השתח על תמן דם זבחי כיון שעל דבר זה עלמו הזהירה תורה שלא ישחוט הפסח על החמץ ואין זה דומה לשחר מקומות דעשה דוחה ל"ת שלא נאמר הל"ת על דבר זה עלמו רק שהירע שמזדמנים יחד העשה ול"ת ולדבריו ח"כ ה"ב בבל תגרע ל"ם עדל"ת כמו שכתבתי לחעלה . אבל הטו"א תגיגה (ד ע"א) כתב בראשי' פנים בעזרה בלא קרבן דשייך לומר עשה דראייה פנים יראה ל"ת דלא יראו פני ריקם אע"פ שעל דבר זה עלמו הוהירה תורה וה"ב שייך בבל תגרע עדל"ת עב"ד . לה נראה לי דהטו"א תולק על הלל"ת . דאחרי בהבאת הקרבן דים לו זמן כל שבשה כמ"ש רמב"ם פ"ח מהגיגה ה"ד ומה"ה הראשי' והבאת הקרבן ב' עניינים המה . וראשי' מרמב"ם פ"ח מק"פ ה"ה שב' בשוחט הפסח על החמץ ולא אמרי' דמה

שלא הולית התמץ מרשותו הוי לאו שאין בו מעשה אע"ב משום דהקפידה תורה על השחיטה לא תשחט על תמץ וכו' וכיון דהשחיטה היא באיסור ל"ם לומר עשה דפסח ידחה ל"ת דהמץ . וכה' תגיגה פ"ח ה"ח כתב מי שבח לעזרה ולא הביא קרבן אין לוקה דהוי לאו שאין בו מעשה ולא אמרי' דזה שבח לעזרה הוי מעשה וע"ב משום דים לו תשלומין אין עוד הראי' מעשה של איסור . וכל זה איו ענין לבל תגרע שאם נוגע אין בזה מלוה :

וראי' לזה ממנחות (מד ע"ח) תפלה של יד איזה מעכבת ע"ב מכיון דאפי' אין לו אלא א' איזה מעכבת דאלא מאן דלית לי' תרי מלות אד מלוה נמי לא לעביד . ודייק מכאן הרמב"ם בספר המלות מ"ע י"ג שתפילין ע"י וס"ב ב' מלות הם . וממילא מוכח דדוקא הבא משום דתרי מלות ניתנו חייב לעשות א' אבל בחדא מלוה באמת לף אם א"א לא יעשה מאליהם וע"ב משום דעובר על בל תגרע אין שום מלוה . וכיון דלר' ישמעאל ד' ליליות אינם מעכבים זא"ו ע"ב אאין בזה לא תגרע דאל"ב למה מותר לו ללבוש בלים לא הטיל כל אלבעותם . ולף שאכלת ולבן שבליות ג"ב מלוה א' כמ"ש רמב"ם פ"ח מליליות ה"ד ומ"מ אין אכלת מעכב ללבן שא"ה שים קרא כמ"ש מנחות (לח ע"א) ורחיתם אותו כל אד לחודי' :

ויעוד ראי' מסנהדרין (פח ע"ב) דמקשה והאיכא לולב דעיקרו מדברי תורה ופי' מד"ם ויש בו להוסיף ואם הוסיף נוגע ומשני אי ס"ל דלולב לריך לגד נגוע ועומד הוא ומפורש בנגוע ועומד מחאלתו שלא הי' עליו שם מלוה כלל שבול לגיבה דכ"ב וא"ב אם בבל תוסיף הוי נגוע ועומד מכ"ם בבל תגרע . וזה הפי' בגמ' בבל תוסיף הוי לנגוע מחאלתו פי' בבל תגרע דלא התחילה המלוה כלל . וזה באמת הטעם דלא קאמר במתני' שם דנעשה זקן ממרא בבל תגרע בחומר נ' טוטפות דנ"ב הוי עיקרא מדברי תורה ופי' מדברי סופרים . ולמה דוקא בה' טוטפות . ואין לומר דבעי' דוקא הוראה בקום ועשה . זה אינו דבריאת בחומר אין תפילין בלל קאמר דמש"ה לא הוי זקן ממרא דמשום דאין זו הוראה דזיל קרי בי רב הוא משמע דאי לאו משום הכי אין זה חסרון מה שההוראה בדבר שאין בו מעשה . אלא מש"ה ליט נעשה זקן ממרא בבל תגרע כיון דבעי' ואם הוסיף נוגע ולא נגוע ועומד מחאלתו (לבל הראשונים דלא כראב"ד פ"ד ממחרים ס"ב) ובבל תגרע נגוע ועומד הוא ולא התחילה שום מלוה בלל :

ומזה שהק' בבודו ת"ב נימא במנחות (לז ע"ב) נפ"מ בין מ"ק לר' ישמעאל לענין בל תגרע . דלרבנן בב' לילית עובר על בח"נ ולר' ישמעאל אינו עובר . אחחבה דנס לדבריו יקשה בן לר' ישמעאל שייך עשה דג' לילית דוחה לאו דבל תגרע ולרבנן ל"ש עדל"ת . אך נראה דאפשר קשה מאי פריך אם מאי ביניהו הא מפורש במתני' הנפ"מ דלרבנן מעכבין זא"ו והייט אפי' אין לו רק ג' לילית לא יובל את הבגד ואם לובשו מבטל מ"ע דושבו וכו' ולר' ישמעאל מותר ללבשו ומלוה לעבד . ונראה דחזלה למלוה נפ"מ לענין מלקות וכזה שמבטל מ"ע דלילית אין נפ"מ דאין שום שלי בב"ד של מטה ומש"ה קאמר נפ"מ לענין לישור שעטנז ובבח דים מלקות וסקילה . ולכן לא קאמר נפ"מ לענין בל תגרע דאין לוקים עליו דהוי לאו שאין בו מעשה כמפורש במשנה זבחים (פ ע"א) עבודת בל תגרע ולא עשית מעשה בידך :

ועוד יש לומר לפי' ר"י שבמדבי בה' לילית לא הפרה תורה ללבוש בגד בלי לילית אלא שחל מ"ע להטיל שו

ליות ומ"ה כשכח שאסור להעיל מותר ללבוש נגד כלי ליות משום כבוד הברייות ועי' מג"א סי' י"ג ספק"ח דה"ה כחול כשאין ליות נמלחים כעיר דמותר ללבשו. ומ"כ לפ"ז אפי' לרבנן דמעכבים וא"מ כשאין לו כל הליות מותר ללבוש הבגד. והא דקאמר מעכבים היינו ע"כ בים לו. וכים ל הא גם ר' יאמעאל מודה שמוטל עליו מ"ע להטיל כל התרבע ומ"ה לא הני ר' יאמעאל לומר לימם מעכבים דכאמת ע"ז ליט חולק דודאי לכתחלה מוטל עליו לקיים כל המ"ע הלא אמר לרבעתן ד' מנות. ול"כ שפיר כעי מאי ניעייהו דאם ים ל בגד אחר עם ד' ליות פסיטת דגם לר' יאמעאל אסור לבטל מ"ע בגדי ואם אין לו בגד אחר מותר גם לרבנן. ולי דנפ"מ אם ים לו בגד אחר דעובר לרבנן גם עד לי' כל תגרע ולר' יאמעאל אין כאן כל תגרע אלא כמבטל מ"ע. זה אין שום חילוק כיון דס"ם לתרוייהו לא לקי ומ"ה מחפש נפ"מ אחרות:

ומ"ש דהיכא דעובר על כל תוסיף מ"מ אין המצוה נפסלת. לא כן יראה. והנה ע"פ סברת נראה דלא שייך כאן לומר עניד לא מהני דמה בכך דמסלקים מעשה ההוספה אבל לא מעשה המצוה עלמו. והי' מקום לדון כזה מגד יתר כגטול דמי כמ"ש זבחים (יח ע"א) לבש שני מכנסים שני לבנטים וכו' ועבד עבודתו פסולה ושם (ע"ב) מ"ד יתר כמאן דליתי' ומ"ד כמאן דליתי'. ועי' פרי מגדים או"ח סי' י' מ"ז סק"ח וכי קמ"ג סק"כ ד"ה עוד נרע. גם יש לדון ע"פ ירושלמי פ"ח דחלה ר' חילא אמר חלה המצות אם עשיהן כמלותן הן מצות וכו' וה"ג כיון אלא עשה כהלכה והוסיף עלי' אינה מצוה אך בחמת הדבר מפורש ודעת רוב הפוסקים דבל תוסיף פוסל את המצוה:

הרמב"ם פ"ח מליות הע"ו כתב הטיל ליות על ליות וכו' אם נתכוין להוסיף הע"פ שחתך תחת משתיהן ה"ז פסולה שהרי כשהוסיף פסל את הכל וכ' הכ"מ דמפרש דבזה פליגי במנחות (מ ע"ב) רבא ור"פ דרבא אמר השתא בבל תוסיף קאי מעשה לא הוי היינו בלשון בחמיה דשפיר חשיב מעשה ולא קרי' בי' מן המעבר ור"פ פליג ממאי דנקרית להוספי מכון דילמא לבטולי מכון ובל תוסיף ליכא וכו' היינו דאלו נחטין להוסיף כיון דעבר בב"ח ליכא מעשה בכשרות ושאי הליות פסולים ופסק רמב"ם כר' פפא וב"ב בפ"ז מלובב ה"ז ואם הוסיף לו נרע פסול וכ"כ ה"ה שם. וכ"כ תוס' סנהדרין (פח ע"ב) ד"ה לי דהפי' נהאי לתודא קאי שאין לו בל תוסיף בלל ומוכח דאי הי' לו בל תוסיף הי' פסול ולא אמרי' הא לתודא קאי דא"א שיהי' איסור בל תוסיף ולא יהי' לו פסול וכ"כ ריטב"א סוכה (לא ע"ב) ד"ה מאי בשם רמב"ן דנהאי לתודא קאי אין לו בל תוסיף בלל וכ"כ ב"מ לא"א סי' י' נבי הטיל למוטלת בשם רש"י דהיכא דעבר בבל תוסיף נפסל לגמרי (ובחמת שמרש"י מנחות (מח ע"א) ד"ה חדא זימנא לא משמע כן) וכ"כ ט"ז או"ח סי' ל"ד סק"ב בתי' תוס' סנהדרין הנ"ל. ובחמת שחלוקו של המעדני מלך בראש"ם פ' תפילין סי' ה' שהביא הט"ז שבתב לחדש בחירות הסוניות פוגיא דמיחזקין (לה ע"ב) במניח ב' זוגות הפילין עובר על ב"ת ובסנהדרין (פח ע"ב) משמע דלא הוי בל תוסיף דהאי לתודי' קאי ותי' דבסנהדרין לא אמר רק שחיט בעשה זקן ממרת משום זה דהאי לתודי' קאי אבל אי' בל תוסיף ים וע"ז הק' הט"ז דחיט מרגים בעשה בחילוק זה דמ"מ אי' זה ילא יתרה פי ב"ד מחיסור בל תוסיף. ופלא שנרחה נדור שהמעדני מלך ניחן בחירוטו למ"ם הוס' סוכה (לא ע"ב) ד"ה הוחיל דהאי לתודי' קאי

הייט לענין זה דחיט נורע דלעולם ידי מלוה יצא אבל בל תוסיף וכ"כ פמ"ג או"ח סרנ"ח אבל כ"ח דבבל ספק בל תוסיף יעול אחר דבל המוסיף נורע. ולפיהם ל"ל הפי' בסנהדרין שם חיט חייב אלא וכי' ויש לו להוסיף ואם הוסיף נורע היינו שמחמיעו לאחוק נרוע מחחלתו אבל בחמת בל המוסיף נורע:

והחולקים ע"ז המה רש"י במנחות (מח ע"א) ד"ה חדא זימנא ורא"ש ס"א מליות הש"ו בפי' במנחות (מ ע"ב) השתא בב"ח קאי מעשה לא הוי בהלב הלבן תעשה קרי' בי' וכן כ' רא"ש בפ"ד ממחרים ה"ג ע"ש ותוס' סוכה (לא ע"ב) ד"ה הוחיל דילא ידי המצוה אע"פ שעבר על בל תוסיף. ועי' תוס' מנחות (לח ע"א) ד"ה ההלה דמספקא להו:

ועי' פמ"ג או"ח ל"ד מ"ז סק"ב דמקשה על ט"ז שבתב דבבל הוזה אפי' שלא בכוונה הוי בל תוסיף בשהם אבל אי מפרש שעשה בן משום ספק ליבא בל תוסיף וכדמוכח במתן ד' שנתערבו במתן ה' דנתן במתן ד' דהשאר לשם מיס. ולבאורה תמוה קושייתו דהא זה פליגי ר' אליעזר ור' יהושע בש"ם זבחים (פח ע"א) ר' אליעזר אית ליה רואים וב"כ רש"י שם (פ ע"א) ד"ה ר"א דרואה המחטת היתרות הניהנת מדם הבזור כאלו הם מיס ואין זה בל תוסיף וב"כ תוס' (עמ ע"ב) ד"ה אמר (ופח ע"א) ד"ה מאי קמ"ל וד"ה הנאי היא. וי"ל דזה הפי' לא נאמר בל הוסיף אלא בשהוא בעלמו משום דעובר בוודאי אבל בהערובות בשנתן מלד ספק ליט עובר על בל תוסיף. אבל הא ר' יהושע חולק וב"ל אפי' בשה"נשייך בל תוסיף ואתן הא קי"ל בר' יהושע. וב"ל דגם אלו מודים לר"א דהיכא דעשה מספק לא שייך בי"א אלא משה"ה קי"ל בר' יהושע דינתנו בחתן ה' משום דבל הניתנים ע"ג מזבח החילון שנתנם בחתנה ה' ליפר וכש"ם רש"י זבחים (פ ע"א) ד"ה בהנה ותוס' עירובין (ק ע"א) ד"ה יצתו ומ"ה לא נחתי' בספק. ואולי זה הפי' לא נאמר בל הנרע אלא בעלמו דאף דלוהה הורה מליה לכתחלה מהן ד' ואם נתן פחות נורע מהמצוה בל זה בשהוא בעלמו אבל בתערובות יותר טוב לבל לכתוב בספק בל תוסיף דהא דיעבד יצא:

סימן ז

לכבוד הרב הגי' מו"ה מאיר דן נ"י אבר"ק דוואהרם.

אשר הגיד לי בי"ת נ"י בהיתר שמן מאהן הנעשה לשני פסח להשתמש בו בפסח ואין בו נזרת קטניות משום דקי"ל בר' יהושע בחולין (קב ע"ב) דמשקים היוצאים בזיעות אינם במותן רק בזיעים ועובים בלבד ומ"ה לא שייך הנזרה רק במאהן עלמו ולא בשמן היוצא ממנו.

הנה מפורש להפוך בד"מ או"ח תנ"ג סק"ב ורמ"א שם ע"ש שבתב דמותר להדליק בשמנים הנעשים מקטניות ואינם חוכרים אם נפלו לתוך החבשיל. ומילי בשמן הנעשה לפני פסח דהא יהיב טעמא להיתר משום שחיט בלי רחשון ונם שהוא נוזן. ומ"מ לא התיר השמן עלמו אלא שבתב דאם נטף ממנו לתוך החבשיל אין חשש וכן עי' מהרי"ל בשם מהר"מ החסידים הרחשונים שבניהשתש לא הדליקו שמן פסחים משום דקטנים אסור בפסח והאי נמי אין קטנית היא. וב"ל דאפי' שמן הנעשה קודם פסח בבלל

הגזרה לתכילה אלא שהחסידים התמירו גם בהדלקה. וכן מפורש רמ"א תס"ד ס"ח שהמנהג שלא לתכול תרדל בפסח אפי' נתערב קודם פסח ונעשה משקה כמ"ש תק יעקב סק"נ בשם מהרי"ל. ותין לתלק דשאני התם משום דנשאר ממשות תרדל בתוך המשקה לכן הוי ככעין משק"כ במשקה היולת מפרי דשרי. ז"ת דהת בחולין (קכ ע"ת) בהמחה החלב הוה ממשות חלב עלמו ומ"מ לריך קרת גפן לאסור ומשום דהוי משקה וה"נ כן הות. וא"כ כיון דמשקה עם תרדל אסור כ"ה משקה היולת מפרי. ועי' תכם לבי סי' כ' דמקשה למה לי קרת דהתמתים לאסור לירן ורוטבן נילוף מהמחה תת החלב דרוטב אסור. הרי תף דנחלב המחה תת נוף החמם מ"מ יכולים ללמוד משם בשרלים דהיו רק רוטב בעלמת וע"כ דתין נפ"מ ובניהם שום (ועי' תום' חולין (קכ ע"כ) ד"ה היכת בשם רבי שמואל דמחלק כן דנבי חלב שהמחהו אי לת הוי כ' כו תכילה הי' חייב כיון שהות נוף החלב חלת שנמוח תכל משקה היולת מכלתים תפי' לת כ' כו תכילה כמתן דכתיב כו דמי שתין זה נוף הפרי וע"ש):

וטעם הדבר נראה פשום משום דתמרו חולין (קכ ע"ת) דכתמן כתיב נפש לרבות תת השוחה. לכן כיון דנזרו על קטניות השוו תוחם לחמן נמור לענין זה דגם המשקה יהי' כמותם וכעין מ"ש רש"י שם ד"ה תף תרומה דכמו דכתרומה דאי' המשקים כמותו ה"נ בתרומה דרבנן כעין דאי' הקט. ועוד נראה דכתבו חו' פסחים (כד ע"כ) ד"ה תלת דמש"ה משקין תינם כמותם דזיעה בעלמת היה. וריב"ם רש"י כתב דמשקה היולת ע"י חום תם הוי כמותו ותיט זיעה בעלמת וה"נ בשמנים תלו הנעשים ע"י ניסול. וידעתי שים לבתור תי' זה פ"פ"מ פמ"נ בפתיחה לאי"ת דרק זיעת משקין כמותן ולת זיעת תוכלים ותש"ב תין רתיה מריב"ם דמיירי בזיעת יין לזיעת קטניות דתוכל הות. תך לענ"ד דיש המוה כמו שהוכחתי בריתות בסוגיית זיעה. משם ידרשנו המעיין:

ועוד נראה דשום' פסחים (כד ע"כ) סד"ה תלת הקשו למה קתמר זיעה בעלמת היה הת טעם בעיקר דאי' ותי' בשום' חולין (קיב ע"כ) ד"ה ורוטבן דס"ד דתפי' טעם בעיקר מ"מ נשתי' לת מחייב כיון דתכילה כהיכת בי'. ולפלת שכן תי' תכם לבי בם"מ כ' ולת רתה לו שקדמוהו בשום'. וזה ודאי טעמו של הרמב"ם פ"י מהמ"ת הכ"כ שכתב דגם בשאר משקים תן מין ושמן משקים לשורים ותין לוקים עליהם. והייט דלשורים משום טעם בעיקר דהוי ממשו ומ"מ תין לוקים כתי' שום' הל"ל דלת הוי תכילה וה"נ בנ"ד יש בו טכ"ע וכתי כממשו. ונם דעת תכם לבי שם דסוגיית דפסחים (כד ע"כ) דזיעה בעלמת היא נסתר מסוגיית דחולין (קכ ע"כ) ומסקנת דכל דבר משקה היולת הוא כמותו:

וראיתי בפמ"נ לת"ת ר"כ לשל י"ם מקשה סתירת דברי רמב"ם שה' ברכות פ"ת ה"כ דסותט פירות והוציא מהם משקים מברך שהכל נהי' נדבדו דלת הוי כפרי עלמו דזיעה בעלמת היא וכמ"ש כ"מ שם וכפי' מהמ"ת הכ"כ פוסק דכל המשקין מפירות כיוצתן לענין תיסור ול"ק ע"פ מ"ש תכם לבי. לתלק דזוקת לענין ברכה מקרי משקה זיעה ולת מקרי פרי עלמו תבל לענין תסורת דבהר סטמת תלוי' פסיעת דתסור כנוף התיסור:

וקשה לי ברש"י חולין (קכ ע"כ) ד"ה ושתר שכתב דמש"ה רק בזיתים ובענים משקים כמותם לפי שדרכם בכך להוליא משקה מהם. וא"כ מלי' לרש"י טעם

זה דכנמ' שם נראה דהטעם משום מעלת הרומה היא דתין תרומה במשקה רק בתירוש ויולהר ומש"ה תוקי בתהרה ופי' רשב"ת בכרכות (לת ע"ת) ד"ה דבש:

אלא תף שג"ל דלעמין נזרת קטנית נם המשקין לסורים מ"מ ג"ל דלת שייך במתהן נזרת קטניות כלל תף שבכלל קטנית נזכר שומשמין בתה"ד קי"נ ובש"ע הרב מלתי ז"ל סי' תנ"ב. מ"מ ודאי דמתהן ליט שומשמין. עי' מהרי"ל ה' פסח שכתב העופות שתוכלים שומשמים שקורים נוחו"ם ומתהן הלת ליט מתכל עופות ונראה משם ששומשמין הם נרעיני קנבוס שדומים ממש לקטנית ויש עליהם קליפה והם מתכל עופות (ועי' מג"ת סי' ר"ה סק"ט בשם תבודרהם שכב"י ס"ם ר"ד השומשמין מברך בפה"ת ועתון מברך שהכל והק' מג"ת למה מברך שהכל תם הות עתון ותי' דנעשתו כל כך שתין עוחם עליהם. ותמוה דבתבודרהם מפורש דקתי על השמן של שומשמין ולת על השומשמין הפשונים). ומתהן ודאי שהות פרנין כמ"ש ערוך ועושים ממט שמן וכ"כ ר"ש ורע"ב שביעית פ"ב מ"ז פרנין הוה רמון מלת זרע ובו' ותף שפרנין הות ממין קטניות כמ"ש בר"ה (יג ע"כ) התורז והדוחן והפרנין והשומשמין שהבריכו לפני ר"ה מתעברין לשעבר ורש"י שם ד"ה הני קטניות כמתן שוינהו רבנן. וג"ל דפרנין פירושו קטניות דבריס קטנים ונם עופות קטנים נקראים פרניות עי' ערוך. מ"מ לענין נזרת קטניות ל"ש בפרנין כל הטעמים שנתמרו. דלת שייך לתלופי במעשה קדרה דתין הדרך לבשל פרנין ונם תין עושים ממט פת. נם לת שכיח שמיני דנן יתערבו כם ודמי לענים ותלתמר שכ' ט"ז הנ"נ סק"ת דלריך בדיקה שלת יתערב בו מין דנן ומ"מ תינם בכלל נזרת קטניות. ועי' מג"ת סק"נ סק"כ ודנמ"ר משמע דכל חשם של השמן הות רק משום שנעשה בכלי חמן ולת מנזרת קטניות:

סימן ח

לכבוד ידידי הרב הגדול מו"ה ירמיה נ"י דום"ץ בק"ק אסטראלענקא.

הנני להשיבו על יקרתו מעש"ק העבר. מ"ש כ"ת ניסוב דברי הרמב"ם פ"כ מחמן ה"כ לחד גירסת דתין ניסול מועיל לחמן יתום והקשו עליו מפסחים (ו ע"כ) נזרה שמת ימלת גלוסקת יפה ומקשה וכי מסכחת לה לבטלה. הרי דמהני ניסול לח"י. ותי' כ"ת דדעת רמב"ם פ"ת מחמן ה"נ דקשה חמן בפסח לוקה ומהני קנין בחמן מש"ה לת מהני בטול בחמן יתום די"ל הוחיל ותי בטי זכי בי' משא"כ בנמ' דהי' ס"ד דלבתר תיסורת מלי מבטל לי' ושוב תין נפ"מ בין חמן יתום לשתיטו יתום. תי תפשר לש"ד לומר כן ושלש השובות בדבר. תדת דת"כ כל ת' יעבור בב"י של חמן של הפקר הוחיל ותי בטי זכי בי' וס"כ דלת לחריך רק הוחיל ותי לחשל דשייך רק בחמן שלו שהות יכול לשעול עליו ולת לחר חבל לת לחרי הוחיל וכו' בדבר שתין לו יתרון מתים לחר והכל שוים בו וכמ"ש תוס' פסחים (מז ע"כ) ד"ה הוחיל דחמו נתשוב חמן של נכרי כשלו הוחיל ותי בטי קנה לי' וכייט מטעם זה דבדבר דהכל שוים ל"ת הוחיל. וחו עי' כ"מ שם שהקשה מפסחים (ז ע"ת) בחלמיד יושב לפני רבו דמבטלה נלטו לחמן יתום. ושם בבר ידעי' דבחר

אחורי לא מלי מבטל לי'. וגם אין ברור דרמב"ם ס"ל דמהני בפסח זכי' בחמץ של הפקר די"ל רק אם קנה מהני קניט מטום דדעת אחרת מקנה לוחו וכטין מ"ם רשב"ם ניטין (כ ע"ב) ד"ה וכח דאף דעודר בכסבי הגר וסבור דשלו הם לא קנה מ"מ היכא דדעת אחרת מקנה לוחו שתי וכ"כ ר"י ב"ב (נג ע"ב) בשם ר"י מגא"ם. (כמכתב שני חזר הרב הג' ר"י להעמיד אם דבריו על מכונם. ולא נפניתי להעתיקם):

ונ"ל לייטב דברי הרמב"ם. דידוע מחלוקת רש"י ותוס' פסחים (ד ע"ב) בביטול אי מטום השביתו או מטום הפקר. ועי"ש תוד"ה מדאו' שהקשה על רש"י מר"ע דאמר הרי הוא לומר השביתו ומליט להצערה שהוא אב מלאכה הרי ההשבתה הצערה היא ולא ביטול. וג"ל דאלי בזה דאי ביטול מטום הפקר מהני אפי' לחמץ ידוע כמו דמהני הפקר לכל דבר שברשותו משא"כ אי ביטול גלמד מהשביתו לאמרי' דהשביתו כולל כל דבר השבתה מה שאפשר לו לעשות הן ביטור הן ביטול. ומש"ה בחמץ ידוע דאפשר בביטור מהיב לבער רק בחמץ שאיט ידוע שא"א לבער כני בביטול. ומיושב לרמב"ם קושי' הוס' הנ"ל מר"ע דבאמת לחמץ ידוע בעי הבערה. והנה הר"ן ריש פסחים כתב דמש"ה מהני ביטול מלד הפקר מטום דחמץ בלא"ה היגו ברשותו של אדם נגלו דעתא בעלמא בני. וג"ל דהא דחמץ היגו ברשותו הוא רק לר' יהודה דס"ל חמץ אסור בהנאה לעולם. משא"כ לר"ש דאחר זמנו שרי לא תציב חמץ היטו ברשותו דאע"פ דאסור להשהותו מ"מ אם ישבטו שרי מדאו' ואע"ג לר"ש ל"ש לומר ביטול מטעם הפקר דהדרת קו' הר"ן הנ"ל. ולפ"ז מיושב הקו' הנ"ל דבפסחים (ו ע"ב) דמקשה וכי מסכחת לה לבעלה קאי לר"י אמר רב הטודק לריך ביבטל. ורב ס"ל שם (כט ע"ב) (ול' ע"א) כר' יהודה דאסור בהנאה וא"כ ס"ל דביטול מטעם הפקר ושפיר לא שני לי' בין חמץ ידוע לשאיט ידוע משא"כ הרמב"ם דפסק כר"ש לא שייך אי' הר"ן דאיט ברשותו דאף דמדרבנן אסור בהנאה אחר הפסח מ"מ לא מהני אי' דרבנן להקל על אי' דאו' שיועיל ביטול לחמץ ידוע וכמ"ש רמב"ם פט"ו מהמ"א ה"ט דחמץ הוי דשיל"מ וכתב ר"ן פסחים (כט ע"ב) דאף דמדרבנן אסור להשהותו

ע"ח) מכדי שמעי' לר"ם דמחיטה שחינה רלוי' לח שמה שחיטה קדשים גמי שחיטה שחינה רלוי' היח הכי שחפי' לר"ז דגורס לממון כממון מ"מ לח גפיק עוד מרשות מקדש. הגה ודלח ס"פה תמה כ"ת ונכנית ותיובתח מחזינח:

ונ"ל דהגה בגל"ח שם מקשה למה נמד ההיתר פחת בחרתי דלהה רוחה של לחרים ושל נבוה ובמד החיסור לחז של לחרים ושניך לשל נבוה והו"ל לומר יכול יטמין ויקבל פקדונות מנכרים ומנבוה דהכי ולחי דנם מנוכר של הקדש לחסור לקבל פקדון חס מקבל עליו לחריות ותירן ד"ל דכל העשם דחייב לנשר בקיבל עליו לחריות כמ"ש נרים המפקיד דהוי כילו לחר לו סמוך לנגבה יהי' קנוי לך ח"כ נם החמן חס יונגב סמוך לנגבה קנוי הוח להסומר והוח שלו לחבל בשל הקדש לחינו יולח מרשות הקדש כלי פרזון וכלי זומח ומי מקוה להפקד ולח משכחת שיהי' שלו לכך לפי' קיבל עליו לחריות לחיט עובר עליו ולחכ"ח דחה זה מכמה טעמים ולחד מן הקשיות שהק' ע"ז דח"כ היכח לחרי' הניחח למ"ד נורס לממון כממון וכו' והכי כשיונגב ממון ממש הוח שלמפרע הי' שלו ש"מ. הכי נמי שנם הגל"ח עלה של דעהו סברת מק"ח והקשה עלי' ממש כקו' כ"ת הנ"ל:

אך מה שנשחפק הגל"ח לם שייך לחריות בהקדש פשיטח לי' להחומים סי' ס"ו סקט"ח דל"ש קנין מהקדש ומניח לוחה רלי' של הגל"ח מסונית זו מדלח קלמר יכול יקבל פקדונות מן הנכרים ומן ההקדש ומ"ש דבהקדש לית דין שומרים כלל ונם קט מידו ק"ח בהקדש ולכן ליט במילות קבלת לחריות. ומלח יפלח של שני התריות הללו לין נפלם מעשם הבחלת דבני ירושלמי' פסחים פ"ב ה"ב לית חטיי חני לה ירחה לך שלך מי לחה רוחה וכו' לית תניי הכי לחפי' לנבוה לחסור ח"כ בן חיפחר בקדשים שחייב בלחריותן כר"ם. הכי נמי דר"ם דנורס לממון כממון דמי לחם בשל נבוה הכי הוח כשלו ועובר עליו חם קיבל עליו לחריות:

ונראה דהגה הלמת מדק סי' ל"ח כתב דבחורה הקנוי' לרשות חש"פ בשמשון קיבל עלי' לחריות מ"מ הכי היח של רשות ולח מבעיח למ"ד נורס לממון לחו כממון דמי חלח לחפי' למ"ד כממון דמי חפ"ה לח מקרי שלו ע"י קבלת לחריות ומניח רלי' מרח"ם פסחים פ"ח סי' ד' שכתב לחע"ג שהנפקד קיבל עליו לחריות מ"מ עיקר הממון של נעלים הוח ושוד רלי' מסונית דפסחים הנ"ל כחיכח דלחמרי דלמ"ד נורס כממון דמי למה לי לח ימנח ולחי' דלאביריך סד"ח הולל וכי לימי' הדר בעיני' לחו כרשוני' רקי קמ"ל הכי לחפי' למ"ד כממון דמי ליט חלח היכח שחיט בעין חבל היכח דלחי' והדר בעיני' לחו כרשוני' הוח חלח נחמן דכ' לח ימנח דלחפי' כי לימי' והדר בעיני' לי קע"ח הוי כרשוני' חבל לח בעלמח עכ"ל ומקשה הדדייק הנ"ל מלישה דלחמרי דהיכח שהדבר בעין חף שקט"ח לח מקרי שלו ידייק מלישנח קמח להישך דמקשה הניחח למ"ד נורל"ם כממון דמי הכי דלי נורל"ם כממון דמי לחפי' לימח בעיני' מ"מ הוי שלו ומש"ה עובר עליו דבל"ק לח בס"ד חידוש בחמן יותר מבכל מקום:

אך נרחה דבסנהדרין (קיב ע"ח) ח"ר חסדח פקדונות של חבמי עיר הנדחת מוחרים ומיירי בשל עיר לחרת דמפקדי בהוכה וקבלו עלי' לחריות מהו דחימח כיון דקיבל עלי' לחריות כדידי' דמי הקמ"ל. והכה קשה הניחח לר"ם דס"ל נורל"ם כממון שפיר הולרך ר"ת לחדש דמוחרים חבל לדידן דלח קי"ל כר"ם לח ס"ד כלל דהקבלת לחריות הוי כשלו ומה קמ"ל:

ולכאורה משמי לחרן דר' חסדח ס"ל כר"ם דנורס לממון כממון ע"פ מ"ם כשה"ת מוכח בפ"ך ת"מ שפ"ו סק"י דדינח דנרמי שם נורס לממון הס לחדים ותלויים זה בזה ועי' פ"ך מ"ח כ"ה סקי"ד לוח ח' דר' חסדח לחע"ג דמשני בסנהדרין (לג ע"ח) כשנשח ונתן ביד מ"מ ס"ל כר"מ דדחין דינח דנרמי ומש"ה הוח לשיטתו משמיטנו דין זה. לך הלח רוב רלשונים מוכח פ"ך שפ"ו ס"ל דנ"ר לח חלי נדין דבר הנורס לממון והם דברים נפרדים עיי"ם. ונם הקשה דרמב"ם שפסק נפ"ב מנזקה ה"ח דנורל"ם לחו כממון למה הניח נפ"ד מטבו"ם ה"י דין זה. ונם הקשה לפמ"ם ג"ל דחפי' למ"ד נורל"ם כממון הייט דוקח כשחיט עוד נעין חבל היכח דחיתי' לכ"ע לח הוי כדידי' ח"כ מה ס"ד דהוי ממון של בעלי עיר הנדחת כיון דהממון הוח פדיין בעין:

ונראה דהגה במחני' יבמות (סו ע"ח) עבדי לתן ברזל לח מתו ממנו ו ולחם הוחילו הוחילו לו הולל והוח חייב בלחריותן הכי חלו יחכלו בתרומה ושם בגמ' המכנסת שום לבעלה היח חומרת כלי חני נוטלת והוח חומר דמים חני טחן ר' יהודה חמר הדין עמה משום שבח בית חבי' ור' לחי חמר הדין עמו הולל והוח חייב בלחריותן ח"כ ספרח מי קחני והן שלו הולל וחייב בלחריותן קחני ולעולם לחו דידי' ניהו ומקשה שם וכל היכח דחייב בלחריותן לחכלי בתרומה והחמן כהן שבכר פרה מישרחל לחפ"ם שמוטחי' עליו לח יחכילנה בכשיני תרומה ודחי וחסברח נהי נמי דמחייב בגנבה ולחבדה בלחונסי' בכחשה ובנפחח דמי' מי מחייב. ומיי"ם דרי"ף נורס נהי דמחייב בלחונסי' בכחשה וביחרות דמי' מי מחייב ומשורש דעת למח לדק הנ"ל דנהי דחייב בלחריות לענין גנבה ולחבדה כשחיט בעין. מ"מ כיון דכל זמן שהוח בעין חיט חייב בלחריות כחשת וזול להכי לח הוי שלו ולחפי' לגירסח רש"י הנ"ל דנרים בלחונסי' וכו' מי מחייב מ"מ י"ל דלח פליג ע"ז ומודה דעיקר הלוי בכחשת וזולת משום דבשוד שהבהמה בעין היח בלחריותו ועי' בפי' רש"י במחני' ד"ה הכניסה שכתב שחפי' מתו כולן לחריותן עליו ומש"ה דכחשת מהני ולח פליג חלח לענין הגירסח:

וקשה בלחת למה בנכסי לתן ברזל חוכלים בהתומה כיון שחייב בלחריותן מה בכך שחייב בלחריות הח לרבנן נורל"ם לחו כממון דמי. וג"ל דשלם תילוקים בדבר. (ח) חם כל זמן שהדבר בעין חיט חייב בלחריות חלח כל הלחריות כשלח יהי' הדבר בעולם. חו חפי' לר"ם לח מקרי שלו כשנה שיטו בעולם וכמ"ש ג"ל הנ"ל. (ב) חבל בשנה שנלחבד וחיט בעולם מקרי שלו לר"ם ע"י הלחריות ורבנן פליני דלח לחמרי נורם כממון דמי. ולין קנין נחפס בדבר שלין בו קנין בשנה שיטו בעולם. (נ) חבל חם קיבל עליו לחריות נם כשיטו בעולם כנון לענין כחשת וזולת לז נם רבנן מודו דנורל"ם כממון ע"י קבלת לחריות ומש"ה בנכסי לתן ברזל חוכלים בתרומה כיון שחייב בלחריותן נם בשודם בעולם הוי של כהן חפי' לרבנן:

ואיני מבין מ"ם שם במכנסת שום דהדין עמה משום שבח בית חבי'. למה לי טעם זה הל בנמ' מסיק דלקח דחייב בלחריותן מ"מ לתו חדי' הוח והייט דלקח דיש נם לו זכות מ"מ ליט מפקיע זכותה שהי' לה. נם חמוה מ"ם רמב"ם פ"ו מתרומות ה"כ דעבדי לתן ברזל יחכלו מפני שהן של בעל ובנמ' מסיק להישך דחע"ג דחייב בלחריותן מ"מ לתו דידי' ניהו. נם הקשה למה לחמר שם בלחונסה דמלחת דעילה מלחת לבעלה בקונחה ושביב ופרסה לחיסנח לחמר

רבה קניי' מיבעיא למה ליתסר בהנאה כיון דמכתי' למעלה דהדין עמה והוה שלה ול"ע :

ועפ"י הדברים האלה דאם מקבל עליו לחריות כחצה וחולה גם רבנן מודו דנורל"מ כממון דמי י"ל דר' חסדא (בסנהדרין דף ט"ו) מיירי שקיבל עליו לחריות יוקרה וחולה גם כל זמן שיטב בעולם וחז גם לרבנן נורל"מ כממון דמי ומ"מ מוהריס דתין זכות הנפקד בעל עיר הנדחת מועיל לגרש כח המפקיד שהוא בעליו התמיתי :

ובזה מיושב מ"ש ב"י ת"ח ס"ס רמ"ו בשם תשובת רמ"י ישראל שהביאו שורים לעכו"ם לחרוש בהם והעכו"ם תורם בהם בשבת יש מחירים אם העכו"ם קיבל עליו לחריות מיתה ונזלה ונגנבה ויוקרא וחולה כי עתה הם עליו נכסי נתן בדול ויש הוכרים עיי"ש . ועי' בת"ס ת"ח סי' ס"ב שהנ"ל ולמן מרנליות ז"ל הקשה על המחירים הא קי"ל נורל"מ לאו כממון דמי ולא מהני קבלת לחריות הלא נבי חמן דרבי קרא לה ימלא . ועפ"י הנ"ל ניחא דמפורש ביבמות דאם קבל עליו לחריות יוקרא וחולה אז גם לרבנן כממון דמי ומש"ה פרש בדיוק בחצו רמ"י שקיבל עליו לחריות יוקרא וחולה) :

והנה ודאי דל"ש מה שהפק בנ"ל לי תשוב כשלו ע"י קבלת לחריות דהא מפורש ביבמות הנ"ל . ונם עי' תוס' עירובין (פח ע"ב) ד"ה אמת דהי' ס"ד דמוכר בתשוה הוי שומר שכר על החפץ ומ"מ נקנה ללוקח הכי דתין לחריות מבשל את הקנין ואפי' לר"ש דס"ל נורל"מ כממון דהא בב"מ (מז ע"ב) ס"ל לר"ש דמעות קונות וע"ש דתין לחריות מגרע כח של הבעלים :

אך קשה מר"ל דס"ל בסנהדרין (קיב ע"ב) דמש"ה קדמי מזבח יפותו דמיירי בקדשים שחייב בחריותן ור"ש הוא דממון בעלים הוא וחשיב שלהם . והי"ל לגמ' לפרש דר"ל חולק על ר' חסדא דקדושת עיר הנדחת מוהדים אפי' בקט"ח . ולאיתי בקלה"ח שפ"ו סק"ז שהביא בשם פ"י ב"ק ס"ו דלר"ש דנורל"מ כממון הוי ברשותו ויכול למכרו והקלה"ח חלק עליו דלא דחייב בחריותן מ"מ אינו יכול למכרם דהנע עלמך המקבל פקדון מחבירו בחריות היעלה על הדעת שיוכל הנפקד למכור דבר שאינו שלו ודאי ס"ה בקדשים שחייב בחריותן ודאי ליתנהו במכירה ומקשה שם בשם נמו הנאתן ז"ל מר"ל דבסנהדרין דאפי' יאנו בעין הוי כממון עיי"ש ולפלא שלא הביא הא דר' חסדא שפלינ . ונם לא הביא דאפי' לדבריו מסוגיא דיבמות הנ"ל דמכנסת שוס דהדין עמה והש"ס שחייב בחריות מ"מ לאו דידי הוא :

ונ"ל ע"פ מ"ש תוס' פסחים (מו ע"ב) ד"ה הואיל דלא אמרי' הואיל ולא בעי קנה לי' ואפי' דלא אמרי' הואיל ודא"ב מיהבל דידי' דק בדבר שהי' מחלה שלו ויש שהה מרשותו אז מהני ס' הואיל דעי"ז אמרי' שמחשב עוד כאלו לא יצא מרשותו משא"כ בחמן של נכרי שלא היי שלו משולם לא מהני ס' אז דהואיל להכניסו לרשותו ע"י . וא"ש בפקדונות של אחרים שפיר ס"ל לר"ת דמוחרים כיון שלא היו שלהם משולם לא מהני קבלת החריות שיהיו נחשבים עי"ז כשלהם אבל בקדשים שחייב בחריותן כיון שהיו של הבעלים מחלה אינה מרשותן ע"י הקדם ס"ל לר"ל דמהני אחריות שנחשבו עי"ז שלהם ומש"ה יאמרו . ולכן הט"ו שכל זמן שהן בעין ולא יצאו הם של הקדם מ"מ כיון שים להם מעלה זו שהי' מחלה שלהם לא פקע ואותם . אך לפ"ז קשה בפסחים

שאני כיון שהיו של בעלים מחלה מש"ה כממון דמי . משא"כ הכא בחמירא דבני חילא שלא הי' של ישראל משולם לא מהני קבל עליו לחריות להיות נחשב שלו . אך נראה ע"פ דברי המקור חיים הנ"ל דהכא בחמן ים לו מעלה דשייך לומר לכשחנגב ותשלמני וכו' ובקדשים שחייב בחריותן שוב ים מעלה שהי' מחלה של בעלים ולכן אם חייב בחריות לא יצא עדיין הדבר מרשותו . ומש"ה קשה הניחא למ"ד נורל"מ כממון דמי חייב לבער חמירא דבני חילא דשניהם שוים במעלתם ויכולים ללמוד חמן מקדשים . אבל לרבנן דס"ל בקדשים נורל"מ לאו כממון דמי אם ים לו מעלה זו דהי' מחלה שלו א"כ ה"נ בחמן למה חייב לבער דאם"ע דשייך לומר כשחנגב ותשלמני וכו' מ"מ לא עדיפא מעלה זו ממעלת קדשים שהיו מחלה שלו . ואי"כ לק"מ קו' כ"ת על המק"ח דכנגד מעלה זו של חמן ים לקדשים מעלה אחרת ועפ"ז מיושב מה שהקשיתי על הלחם לדק למה לא דייק מלישנא קמא דאפי' בלישנא אחרי' נורם לחמן כממון דמי . די"ל דנם בלישנא קמא ידע ס' זו דהכא בחמן כיון שעדיין יש בעולם נרע ולא אמרי' נורל"מ כממון . אך ס"ל דכנגד חסרון זה יש לו מעלה של לכשחנגב ותשלמני וכו' וכמ"ש ממק"ח ומחלקו לישנא קמא עם היכא דאמרי' לזה מעלה עדיף :

סימן ט

לכבוד ידידי יקירי הרב הגאון המפורסם פאר מקדושים

מוה"ר צבי יחזקאל נ"י אבד"ק פלונסק :

שמחתי במדברותיו היקרים המפיקים זיו וחכמה והנני בזה בעו"ה להשיבו בדבר הלכה אשר ענותו תרבני לשטוע חות דעתי :

(א) **עד** דבר מה שנסתפק כ"ת ז' מי שים לו חזקה לחקוע בנבור ונעשה תיגר והוה קיטע היולת נקב שלו אם מותר לו להיות בעל תוקע בנבור כיון שהיט יכול לעמוד בלי סמיכה על מקעתו ומבואר כמנן תבריהם תקפ"ה סק"ח דתין לסמוך על דבר שאם יעמל לאותו דבר יפול עיי"ש :

הנה יאוש דמת ריב"ש סי' רס"ו דבעדים כיון דרק מדרבנן בעי שמידה מהני סמיכה ואפי' סמיכה כזו שאם יעמל לאותו דבר יפול עיי"ש וכן כתב רמ"ח תו"מ י"ז ס"ח ועיי"ש בהגהות הט"ז לחכם לבי שתירן דברי רמ"ח מקו' הט"ז . ועי' מנ"ח קמ"ח סק"ב שהקשה על דבריהם מה שנת מקריאת התורה דאסור לסמוך את עלמו לכותל אף דידעבד מהני כישיבה כמו שב' מנ"ח שם סק"ח ועיי"ש דמבית ראי' ע"ז מרש"י מגילה (כח ע"ח) ד"ה משא"כ שב' שאין קורין מיושב בנבור . וב' מחלית השקל בכוונתו דהא דנקט רש"י בנבור אף דמיותר הוא דפשיטא דבנבור מיירי דאין קריאת התורה ביחיד אלא בא לרמז הטעם דמשום כבוד נבור יקרא בעמידה וכיון דאיט אלא מפני כבוד נבור מהברא דילא בדיעבד כישיבה עכ"ד . ודבריו תמוהים דמפורש להיפך בירושלמי מגילה פ"ד ה"א זה שהוא עומד לקרות בתורה מפני מה הוא עומד מפני כבודה לו מפני כבוד רבים ומסיק משום כבודה ומ"מ ביחיד קורא מיושב

הכי דאין הטעם משום כבוד לבור ומ"מ ביחיד מותר לקבות כיסיה משום ביטול תלמוד תורה :

ומה שהקשה מע"ח עליהם מקריאת התורה . לק"מ דהא מפורש בירושלמי שם הטעם דאסור לסמוך משום כשם שניתנה תורה בחימה ובירחה אכל ככל דוכתי בחמת במידי דרבנן שרי לסמוך ומש"ה ניחא דלא קאמר בירושלמי מקרית המוצח בבבלי מצילה ואתה פה עמוד עמדי . אלא משום דבדרבנן סמיכה שרי להכי קאמר טעם מיוחד משום חימה וירחת התורה ואפי' סמיכה אסור . ובזה מיושב מה שהק' הומים סי' י"ז סק"ב על הריב"ם ורמ"ח ממגילה (כח ע"ח) דמקשה סחיית קרקי כחוב ואנכי עומדתי בהר וכתיב ואתב בהר ומבני שהי' שוחה ולמה לא מבני שהי' סומך ותע"כ דסמיכה לינה כעמידה ולק"מ דבקריאת התורה כ"ע מודו דאסור לסמוך . וא"כ לדעתם מכ"ם בתקיעת שופר דליתא בנמ' כלל מקור הדין דלריך לעמוד ודאי דמוחר בסמיכה ומש"ה רמ"ח לשיטתו לא הביא כלל הא בתקיעת שופר דין מהרי"ל דאין לסמוך וכן כ' בכבי יוסף תו"מ סי' י"ז עיי"ש . ולפ שהמע"ח כאן הביא דברי מהרי"ל י"ל דייט רק היכא דאפשר לכתחלה ובסיעת שאין מבטלים משום זה חזקתו של החוקע דכדיעבד דמי . ורלוי' מבואר חשובה תקפ"ח סק"ז שהביא בשם פ"מ דלפ שכתב בכל בו שהש"ץ יהי' נשוי מ"מ אם הי' מוחזק להתפלל ונתחלמן גדולה חזקה ואין מסלקים לאחו וה"ה בנדון זה דאין מסלקים לאחו :

(ב) **ואודות** רחילת כהנים לדוכן ביוה"כ שדחה כ"ח דברי הגדול מרכבה חו"ח תרי"נ ס"ג

שכתב דכיון שביוה"כ שחרית היו עסל אלא עד סוף קדרי התפטוחיו והכהן לריך ליטול עד הזרוע הי' לריך לברך על נטילת ידים ולכן יטול גם שחרית עד הזרוע . וכ"ת לא כן דעתו דכיון שים ליסור רחילה ביוה"כ גם הכהנים לא ירחלו רק עד קדרי התפטוחיהם וכתב דלפ דרמב"ם פט"ו מהשיטת כפיס מדמה דוכן לקידוש ידים ורגליס דבעי עד הפרק הוא רק לדמיון בעלמא ורלוי' דבסוטה (לט ע"ח) יליף דבעי' נט"י מקרא דשלח ידיכס קודש ולא משום עבודת מקדש . וגם הביא רלוי' מהט"י שחרית דבכל יום בעי' עד הזרוע כמ"ש בלו"ח קס"ח ס"ד ומ"מ ביוה"כ די עד קדר התפטוח וה"ה בנט"י לדוכן והלריך עוד בדברי פי חכס תן ושכל טוב :

ולענ"ד דברי הגדול מרכבה נכונים ומוסכים . דזה נכור דלפ לי שבי תמיד בעט"י שחרית עד קדרי התפטוח מ"מ אם הכהן טעל ידיו ביוה"כ עד הזרוע כדי שלא לגרום ברכה שנית אין בזה שום חיסור רחילה כיון דלא הוי רחילה של תפטוח ולפ שבש"ע כתב שלא ליטול ביוה"כ רק עד קדרי התפטוח . פשיטא דקאי לכל ישרחל ולא לכהנים . ואפי' לפי מה שהביא כ"מ בשם הע"ת קס"ח שכתב דהא דרמב"ם מלריך בדוכן עד הפרק הייט לכתחלה אבל בדיעבד ושעת הדחק מודה דדי רק עד קדרי התפטוח . מ"מ לא נרע מלילך להקביל פני מי שגדול ממנו דנ"כ אין מעכב בדיעבד וכבל זאת מוחר לעבור במים ביוה"כ כמ"ש ביומח (עז ע"ב) והכח נמי ודאי דלריך לעשות לכתחלה כרחוי ליטול עד הזרוע :

ומה שמביח כ"ח רלוי' מבע"י שחרית דבעי' נ"כ לכתחלה עד הפרק כמ"ש חו"ח קס"ח ס"ד ומ"מ אסור ביוה"כ רק עד קדרי התפטוח . לא דמי כלל דפסיטא אלו

ס"ל למילף מלשרתו ולברך בשמו ולא הוי עבודה לדידי' ומ"ה לא יהיב שיעור לנט"י משום דלא דמי לקידום ידים ורגלים וסני בחיזה נטילה שהוא. משל"ח רמב"ם דס"ל דהוי עבודה וכמ"ש פט"ו מנחלות כפים ה"ג נבי כהן שעבד ע"ז פ"י ופ"ב דס"ל דלשרתו ולברך בשמו ילפותא גמורה היא ומ"ה שפיר בעי נט"י עד הפרק. וזה הכוונה מ"ש רמב"ם דטעל ידיו עד הפרק כדרך שמקדשים לעבודה לף דכמה נטילות בעי לדידי' עד הפרק. אלא כתב זה כאן לפשט הדבר דמ"ה בעי עד הפרק דעבודה היא. ומ"מ מבית נם ליתוד דשלו ידיכם דמפורש בגמ':

סימן י'

לבבוד ידידי וכו':

אשר דפקת על פתחי להודיעך מה שנראה לי בישוב דעת רמב"ם פ"ת משחיטה ה"ז דאומר קמם בריאה ולהצילו מקור חום' חולין (פו ע"ב) ד"ה אבל שהקשו למה לא משני דריאה שחסרה מיירי בקמם וכרבדי הכל ולמה צריך לומר בגמ' דלא נזרכא אלא לר"ש וכו':

לבאורה נ"ל לפיסב דהנה הפמ"נ יו"ד ל"ז מ"ז סק"נ על מ"ם הט"ז בתקרין כקף כפופה דחם רוחים שלד לחד תרוך יותר ממברו לתרי' כיון שלולו לד התמיל להחרפות נם לד הבמי יחרפת הקשה הא לין טריפת חוזר להכשירו וה"ו דחלן דמטריף חסרון קף כפופה לא מטעמו של רמב"ם בקמם אלא קבלה בידו ואפשר שהיא ספק טריפה שמא יפלום יותר ומ"ה חם רוחים שהחיל להתרפות לין כך כלום. ודבריו ל"ע דפשוט נ' דלין להמהרי"ו בקף כפופה מקר לחר אלא דיש של הרמב"ם אלא שהרמב"ם מטריף בכל שהוא והמהרי"ו מחלק ויהיב שעורא לכל יפוד לחד הם. והפשט כמ"ש הב"י שם מפשט קלקול הסמפוטת ומ"ש שהרמב"ם מטריף שחמת ומשמע לפי' קמם בהולדה ואף הא לא שייך חשש קלקול סמפוטת. כבר כתב לבוסי שרד סי' ל"ו ס"ק ס"ד ד"ל דלין בקיחים כל כך לידע שהוא מחחלת בריייתו ואפשר הוא מחמת חולי וכמ"ש הב"י סי' מ"ב לענין נקב בטחול. ול"ב ל"ק קו' פמ"נ הנ"ל דלין טריפה חוזר להכשירו דכיון שלין טרפות הקמם מלד עלמו אלא משום קלקול סמפוטת לא שייך לין טריפה חוזר להכשירו כמ"ש ט"ז סי' מ"ח סק"ט וס"ך שם סק"ד דמ"ה מהני קרום מחמת מכה בטרפס הכבד:

והנה בטעם טריפות ניקב הסמפון דעת פלחי ל"ו סק"ז דסוף הקרומים להחקלקל ועי"ש שהביא קו' מהרש"ל חולין (מח ע"ב) על הא דמקשה והחר"נ סמפוטת דריאה דאקיב טריפה דהי' מ"ד דר"נ ס"ל דלין הבשר מגין הא קחני בחחלי' ר"ם לחמר עד שחיקב לבית הסמפוטת דמשמע דוקא בניקבה מחון לסמפון הגדול אבל אם ניקב מסמפון לבשר הריאה כשר ורבנן לא פליני עלי' בהא וחי' הכו"פ דנקיבת סמפון מרפה משום דניקב הקרום חו שופו לנקוב וא"כ הך דפליני ר"ם ורבנן בניקב קרום שייך בהחי פלוגתא דניקב סמפון וחדא פלוגתא בחבריהא שייכא דרבנן דלחמרי בנקב הקרום לף בנקב סמפון לחמרי ור"ם דמכשיר בקרום מכשיר בסמפון ולכך כמי עד שפיקוב לבית הסמפוטת ולק"מ ומהמהרש"ל ל"ל דס"ל דנקיבת סמפון מרפה בעלמותו ולא

בנעימים

ונ"ל דנם מהרש"ל מודה לזה. דכם' לב חרי' חולין (מז ע"ב) ד"ה לא לעולם הקשה למה מק' מהרש"ל שם מ"ם רק לס"ד דנמ' הא נם לפי חי' הנמ' דסמפון שניקב לבשר כשר דהבשר סותם מ"מ למה קחמר ר"ם בניקב קרום הריאה עד שחנקב לבית הסמפוטת דהא בניקב הסמפון והבשר כנגדו טרפה לפי' בלא נקיבת קרום הריאה חע"כ דס"ל לר"ם דחם הקרומים לא נקטו לפי' ניקב הסמפון ולין סתימת בשר כשר ופ"ז מה שממרם שם:

ונראה דהפמ"נ סי' ל"ו מ"ז סק"מ מקשה לין מליטו מחט בריאה כשר הא מיד כשעברה בסמפון מעל"ע ונקבתו הי' טריפה ושוב לף שחמ"כ בשר סותם הא לין טריפות חוזר להכשירו ותירן ברחם לפרים דכיון שלין טריפות סמפון חלא מסום קרומין מס"ה מהני סתימה כנ"ל בכל טריפות שהיו מלד עלמו. וממילא מיושב קו' לב חרי' למסקנא דבשר סותם וע"כ דלין הטריפות מלד עלמו לק"מ קו' מהרש"ל די"ל כמ"ל פלחי דסמפון וקרום חלוים זה בזה ורבנן דפליני חר"ם בקרומים חולקים ע"כ נם בסמפון. ורק נם"ד הנמ' שהי' דעת המקשן דלין בשר סותם וע"כ דניקב הסמפון מלד עלמו טרפה ולא חלי סמפון בקרום שהיו מקשה מהרש"ל מר"ם. וממילא לין רחי' דמהרש"ל חולק ע"ז ולשולם למסקנא מודה דסמפון מסום קרום. ומ"ה כיון דלמסקנא ניקב סמפון מריפה מסום קרום לו לפשר להטריף קמם דכל טעם קמם מסום סמפוטת כמ"ש הב"י. וסמפון מסום הקרום והו"ל חרי רוחים ולא חמרי' כמ"ש המ"ב סי' ס"ח לענין שני כיסי הורדח ומקורו מטירוגין (יט ע"ב). משל"פ הרמב"ם לשיטתו דס"ל בפ"ו מה"ם ה"ב דניקב סמפון לין הבשר סותם כמ"ש רשב"ח וכ"מ וב"ח בדעת הרמב"ם וח"כ לדידי' טריפות סמפון הוח מלד עלמו ומ"ה לא מהני סתימת בשר דלין טריפות חוזר להכשירו ול"ל דקמם טרפה דלא הו"ל חרי רוחים:

אן ל"ל דר' יוחנן (חולין מז ע"ב) לא מלי מחרץ למחני' דמיירי בקמם. כיון דלית לי' חשש קלקול סמפוטת ומ"ה ליט מלריך בדיקה דלא ס"ל דין דר' מחמן בנקבו סמפוטת. דלפי מ"ם ניס"ם פמ"ם סמ"ח ומ"ך ל"ו סקכ"ח ומב"ם ס"ק ל"ו דריאה שנמוקה נרע מנפפכה כקיחון דנפפכה ליט חסרון לחמיד מייי"ם ח"כ קפה ר' יוחנן דס"ל דנפפכה חסרון נפנים לה שמי' חסרון למה לחמר ריאה שנפפכה כקיחון כשרה הו"ל למימר יותר רנוחה דלפי' נימוקה כשר ולין לומר דמטריף נלחמת לם נמיקה. דל"ב קפה קו' חב"ם ל"ו סקמ"ב דהו"ל לנמ' להרן דמחני' מיירי בנמוקה דהוה חסרון לחמיד. ונם ק' קו' ס"ו ל"ו סקי"ד על דין לוהל מועד דחסרה יותר מרביעית טריפה הו"ל לחרן מחני' בחסרה יותר מרביעית. ונ' דהב"ח כתב בטעם דין לוהל מועד דיותר מרביעית טרפה משום דחפשר שנחקלקלו הסמפוטות. ובפי"ז כיון דר' יוחנן מכשיר בנפפכה כקיחון ולין מלריך בדיקת הסמפוטת ע"כ לדעתו נם נמוקה כשרה דחלן דמטריף בנמוקה הוה משום חשש סמפוטת ומיושב קו' חב"ם וקו' ס"ו דלא מי' יכול לחוקמי בכה"ג כיון דמפורש דר' יוחנן לית לי' טריפות חלו. וזה הפי' לחמת קשבר חסרון נפנים ל"ש חסרון כיון דקחמר כשרה בלא בדיקה ע"כ דמכשיר בכל חסרון נפנים ולפי' בנמוקה ולפי' ביותר מרביעית:

ובזה מיושב קו' מהרש"ל (מח ע"ב) ד"ה טעמא דמקשה על ר' לחמי דמטריף בסחט בחוכח דריאה טעמא

דריהה דחינוק טרפה וחמה מהרש"ל למה הולרך לדיוק ולא מקשה פשוט מר"נ לרבנן דמכשרי וע"פ הנ"ל ניחא דכיון דר' יוחנן הוא מרבנן דמכשרי ואיהו ס"ב ל"ל הא דר"נ דהא מבשיר נלא נדיקת בסמפוטת. ות"כ מיושב קו' הנ"ל על רמב"ם דר' יוחנן ס"ב ליה לי' דין קמט. דטרפה רק משום סמפוטת משו"כ לדידן דקיי"ל כר' נחמן שפיר י"ל דקמט טרפה משום סמפוטת. אלא שיש לדחות שאף שדעת מהרי"ו כן דטרפות קמט משום סמפוטת מ"מ לשון רמב"ם שכ' דחסר נוף הריאה הרי הוא כמו שחסר מיץ החוטין לא משמע דטעם הטרפות משום הסחפון:

ונ"ל לייישב ע"פ קו' מהרש"ל הנ"ל למה מקשה אר' לחמי מר"נ ולא לרבנן דמכשרי. ונראה דהא דחפשו כל הריאתוים בטרפות דסופו לנקוב כנקוב דמי כמו שכתוב מניין להם ולחי' נזכר זה מפורש בגמ'. ולחי משום כל העומד לנזוק כנזוק דמי הוא מחלוקת ר"ש ורבנן ב"ק (עו ע"ב) וקיי"ל כרבנן כמ"ש הה"ע קכ"ד ס"ח וחלקת מחוקק שם סק"ח וב"ש סק"ב ופר"ח בחריפות. ואף שיש לחלק ולומר דבמחלוקת ר"ש ורבנן מחוסר מעשה הזריקה משו"כ הכא שמחליו יקרע מש"ה לחתי' כל העומד וכו' מ"מ ליפה המקור לזה. גם עי' שך חו"מ ל"ה סק"ט שהביא דברי ב"ח שפוסק כבעל העטור דאף דמחובר לקרקע כקרקע ה"מ עובים וכל דמחובר מעשה משו"כ בחתרי דמנפשייהו קנהרן וש"ך חולק עליו דאפי' היכא שחיו מחוסר מעשה לא לחתי' כל העומד וכו':

ונ"ל פשוט טפח"ם רמב"ם בפ"ד מהמ"א הוזח"ם דהמרפה החמורה בחורה פי' חולי שסופה לשחמות ממנו ועיקר טעם ויסוד המרפה על שם סופו שחמות לח"כ מחולי זה. ולכן נראה דגם סיפו לנקוב טרפה דהא אפי' שם הנקב כבר יש ג"כ טעם המרפות רק על שם סופו שלא יחי' מחלי זה ומה נפ"מ שם כבר ניקב או סופו לנקוב. סוף סוף כל זה נגלל בכלל ובשר בשדה טרפה. וכ"ז לגירסת דמ"ד טרפה חיה אי' שייך לומר טעם למרפות על שם סופו לבל לח"ד טרפה חי' וגזה"כ היא שפיר י"ל דוקא בשבשר יש להטרפות לבל להטריף על שם סופו לנקוב אין לנו ומלחתי לח"כ כדבריה החלה נסוף שו"ת הרי"ם בחי' תולין וכ"ה שנחכוונתי לדעתו. וי"ל דמחלוקת רש"י ותוס' תולין (מו ע"ב) לגירסת דרבה בשרבה שלא בסדרן אי בבר ניקב או סופו לנקוב בלוי ג"כ במחלוקת הנ"ל דלפי ש"ל לרבה טרפה חיה וי"ל דשרבה טרפה משום סופו לנקוב משו"כ אי ס"ל טרפה חי' לייך לומר דבבר ניקב דלמי' ל"ת עתיד לנקוב כנקוב דמי. ובתמורה (יח ע"ב) ס"ל לרבה טרפה חי' ועי"ש תוד"ה ר' חסדא שזה מסוגיות ההפוכות. ועי' תוס' ב"ק (מו ע"ב) ד"ה מ"ט שחי' לגירסת דרבה דחט"ג דעובר ירך לחתו מ"מ הכא בטרפות שחלי בחזות עובר לאו ירך לחתו ועי' חי' רמב"ן ורשב"א ור"ן תולין ב"מ שהוסיפו ע"ז משום דטרפה חיה חי' חט"ג דלרבה הוא ועי"ש דלדמחס רבה ס"ל טרפה חיה חי'. ומש"ה שפיר ס"ל דטעם רבה בשרבה שלא בסדרן משום סופו לנקוב:

ולפ"ז לק"מ על רמב"ם דהכ"מ בפ"ח מה' שחיטה בתב טעם רמב"ם בקמט משום סופו לנקוב וכ"ז ניחא לגירסת דס"ל טרפה חיה חי' שפיר קמט טרפה על שם סופו אבל לר' יוחנן בנדה (כד ע"ב) בהמפלת נוף לחתום ס"ל עד מקום שעוברו וע"כ דס"ל טרפה חי' כמ"ש שם ולגירסי' לא שייך להטריף על שם סופו ולהכי חיטו יכול לחתן מחני' בקמט. ולחט"ג דשם בנדה קחמר לה משום ר' יוסי בן יהודה דס"ל בהמפלת נוף לחתום אינו עובר ירך לחתו ולא שייך לומר דבבר ניקב לגמי' ל"ת עתיד לנקוב כנקוב דמי. ולפ"ז ניחא דלא קחמר לה משום ר' יוחנן דס"ל עובר ירך לחתו ולא שייך לומר דבבר ניקב לגמי' ל"ת עתיד לנקוב כנקוב דמי. ולפ"ז ניחא דלא קחמר לה משום ר' יוחנן דס"ל עובר ירך לחתו ולא שייך לומר דבבר ניקב לגמי' ל"ת עתיד לנקוב כנקוב דמי.

וי"ל הא דידי' הא דרבי' ולי' לא ס"ל זה. נראה דכ"ז רק אם יש בהיכה מדידי' או מחברים דהא דרבי' אבל בסחמא מ"ם משום רבו ס"ל כן. ונם אפי' אם יש בהיכה. יש בגמ' חי' לחברים כדי להשוותם עי' חולין (קיג ע"ב) דמק' וסבר שמואל לישור אל על אי' והאמר שמואל משום ר"ח וכו' ומשני כ' חילוקים להשוותם ואח"כ אמר ואבע"א הא דידיה הא דרבי':

ומילא מיושב קו' מהרש"ל הנ"ל עפמ"ש פלחי ליז סק"ז דאפי' בפ"ד הנמ' הי' ס"ל טריפות כמפון ע"ם סופו וא"כ מש"ה לא מקשה על רבנן דמכשרי מר"נ דהם ר' יוחנן ור' אלעזר ור"מ. ור' יוחנן הא אינו מבריף ע"ם סופו דהא ס"ל טרפה חי' כנ"ל וע"כ דלא מלי ס"ל כר"נ דניקב סחפון טרפה ע"ם סופו וכן ר' אלעזר מוכח בע"ז (ו ע"ב) דיל"ל דס"ל טרפה יולדת וממילא מכ"ם דס"ל דטרפה חי' כמ"ם חוס' שם ד"ה אלא ונ"ל ט"כ לא ס"ל דטרפה על שם סופו. ומש"ה מקשה רק על ר' לחמי דיל"ל דס"ל טרפה אינה חי':

ועפי"ז מיושב קו' גליון הש"ם להנ' דטק"ח מכות (מז ע"א) דל"ל יוחנן אין לנו אלא ואח ועוד לאחרת דס"ל בטלו ולא בטלו ומק' בנמ' אין משכחת בטלו ולא בטלו נאונס אי דקטלה קלב"מ והק' בגליון הש"ם הא משכחת דהיתה טרפה דאינו חייב מיתה ולק"מ דר' יוחנן לשיטתו בנדה דטרפה חי' ולמ"ד טרפה חי' חייב מיתה כמסקנת חוס' סנהדרין (עח ע"א) ד"ה ההורג:

וקשה לי כעת לפמ"ש פ"ו יו"ד מ"נ סק"ח דנקב בבולדה לא הוי נקב אלא חסרון א"כ בהא דמקשה מאי חסרה לילימא בחזן הייט ניקבה למה לא חשני דמיירי בנקב בבולדה דהוי חסרון. ואפשר כיון שנראה מהפוסקים דניקב בבולדה קיל מע"י חולי א"כ קשה למה פליג ר"ש בניקבה ומודה בחסרה דטרפה ובאמת היפוך הילי' דנקבה ע"י חולי חמיר טפי. ויש לדחות דח"ק דמטריף קאמר רבותא אפי' חסרה אבל ר"ש דמכשיר פליג אפי' בנקבה ומחיר ומכ"ש בחסרה ול"ע:

סימן יא

לכבוד ידידי הרב החריף וכו'.

ע"ד שאלה ר"מ ששכית בעירו נקב ברקין של בר אווזות ולדמיונו הנקב הוא בהוריד הנפשך מן הכבד שבתב בס' כל בו מובא ב"י יו"ד ס"ז שבורקים אומרים שבכל בהמה יש נקב ברקין אל הכבד. ולכן דעת כ"ת להכשיר:

הנה נס לי יהיבנה לי' כן דהנקב הוא בהוריד הזה מ"מ ליפה מלא כ"ת שאף שניקב הוריד מחיים שכשר הוא. אחת שהט"ב תניא יו"ד סי' כ"ח רואה לומר כן שכך טבעו של נקב זה הנעשה בתחלת הילירה מעולנת היא ליה להוך הבני מעים להבנים לשם טיפת מרה אבל מפקנא ליה לי' ואין טבעו להוליה רעי מבני מעים התולה. ומ"מ כתב אע"פ שאט מדמים לא נעשה מעשה להחירו. ונם עי' בשו"ת רדב"ז ח"ג הס"ט ופר"ח סי' מ"ז שאע"פ שכ' נ"ל לפשיטות שאין בו רעי ולא יפול לנוף מ"מ לא כתב להיהר אפי' בפחות בראשו. ומ"ש הפר"ח שם אין בו רעי אע"פ

בחוכו וגרחה כמעי יהר מ"מ כשר דהכי רבוהייהו עיי"ש:

ונ"ל רלי' דאם ניקב מחיים לאשר. דהא הב"י והי"ם פמ"ש סי' ק"ז והפר"ח מביאים להלכה דין הלבו הנ"ל ומ"מ הניחו (ב"י ופר"ח סי' מ"ו. י"ם פמ"ש סי' כ"ה) נ"כ דכרי רשב"א סי' שפ"נ שניקב שנמלא בדקין והולך בשפוע וגרחה מעטיו שנשרה כן שהוא טרפה ואין חוששים להאומרים שכן דרכן של רוב בהמות. וע"כ דשני דינים הללו אין סותרים זא"ז. דאף שידוע שאיני מעי יתר אלא ורידי נמצך מהכבד מ"מ אם ניקב מחיים לאשר כיון שדרכו להיות שחום ודבוק להדקין והוי כשלל ניקבו הדקין:

ומזה שכתב דטעם טריפות ניקבו הדקין לאו רק משום שהרעי טפל לנוף כמ"ש רש"י חולין (ג ע"א) נגי תלחולת ד"ה נרוטו דמש"ה תלחולת שניקבה עד רובו כשרה אלא דרך הרעי היולת דרך הניקב לחזור לאחוריו ולפול לתוך חלל הנוף. דהא מעי זה כתב רדב"ז ופר"ח אלא נו רעי ומ"מ לאשר אם ניקב מחיים וע"כ אלא טעם זה עיקר:

ובם' דשם קדושים במקדש משם סי' מ"ז אות י"ח הקשה על רמ"א ס"ה שכתב ביהרת דפחות נרחבו טרפה מפני שהרעי יורד לנוף ועוד דהוה נקיבת הדקין. מה ועוד הא הוה הוה. דנקיבת דקין טרפה משום זה ומביא רלי' מש"ך מ"ז שכ"נ דהקשה על לו"ה דכתב דדכר שגרך שיעור לנקיבתו אינו מועיל שהימה מחלחולת דאע"נ דים שיעור לאחרוט מ"מ כשרה אבין הירכים משום דכשר פוחם ותי' דהתם שאני דכל טעם הטרפות מפני שהרעי יורד לנוף וכשירכים מעמידים תוהה שוב אינו יורד לחלל. ובאמת כי לאחין קו' ש"ך על לו"ה אינ להו' ש"ך שכ"מ כתי' רעק"א דשאני חלחולת דבעי חכרון כשיעי הכשר כמפולם מש"ה אע"נ דים שיעור לאחרוט מ"מ כיון דהכשר כיהב הוי אינו מפולם ולא דמי למחול דאפי' אינו מפולם מ"מ ים שיעור לשיעי דאם לא נאחיר כשיעי דיעד שהב טריפה. אך הטעם מפורש בדש"י הנ"ל. ופ"ם דכריו אין הדכר ברור ואין טעם זה עיקר. ונם הרא"ן שהביא בד"מ מ"ז ה' שכתב ישפשר דאם היה פחות נרחבו שטרפה נרחה נ"כ שם"ל שאין עיקר הטרפות משום שהרעי יורד לנוף דאל"כ מה מפקפק ליה:

והנ"ב דמחיר הוא רק משום שחולים דהניקב נעשה אחי שחיטה. ובזה פשיטא דנם הרשב"א שפ"נ מודה דאם ים להלות שנעשה ע"י משחום חולים רק דבדומו של הרשב"א שלא ידעו שהוריד נמצך מהכבד וסברו שהוא מבני מעים א"כ היו מקום דממשמשת בי' ידא דמצחא מצא"כ עכשיו שיודעים שנמצך מהכבד חולים. אז ש"ל שהרשב"א שקל ומרי אם טודע ודאי שהוא מחיים ועי"ז מסיק לאשור וע"ש למה השמיט המחבר נש"ע דין זה:

אך כל זה לפי מה שעלה בדמיוטו של כ"א אבל שנה בזה במחב"א כי אחת שבבהמות נרחה הוריד כמעי חלול אבל בעופות אין לו טורת מעי כלל והוא ניד קב כחוש. רחבו אחד בסוף הכבד ורחבו השני בכבד לבנה שעל הדקין ואין שלה על הדעת לספק על נפשך ניד שבמעט תמיד הוא נפסק ע"י הולחה אבדים הפנימים:

ושאלת כ"א לפי מה שנייר הוא בדקין הנקרחים בלע"ז מריפעטע קישקלין. והם שים יולחים מהדקין אב' מדיש מעילנא אית להו ומפקנא לית להו והם שחומים

רמ"א ס"ם מ"ז אפי' כיהרת. אבל אין ספק אללי שאין זה נקב מחיים דלא שביה כלל אלא שבפתיחה הבטן ע"י מזמום בכח נקרע ופשיטא שחולים בזה אם אין רקבון וזה מלי. ופעמים רבות נאחר ראם הסרית דיבי בפנים שהוף וע' בס' בית יאחן מבעהמח"ם לאהל יאחק סי' מ"ו בעמודי זהב אות י"ז שמביא בשם נדול ח' שודעת זו שהוכח לפניו בני מעים על טוף ואחר מהם הבניה דיבי ובמקום שרואי להיות אותן ב' הדקין נמלא ב' נקבים והכיר שנעשה אחר שחיטה והבשיר:

סימן יב

פורים קטן הרנ"א

להרב התריף ובקי מו"ה חיים שמעי' נ"י דום"ץ בק"ק מלאוי.

אשר כתב אלי כ"ת תודות הני בילים שנמלת בם תחיבת בשר תחדשם הנמלאים על התלבון אם דינם כקורט דם. וכתב כ"ת להרן קו' ש"ז ומ"ך על הסהירה מיו"ד סי' ס"ו ס"ב שאם הוא מריקום התפרות חייבים עליו למ"ם בסי' פ"ו ס"ח בילת טוף טהור שהתחיל הטוף להתרקם בה מכין תוהו מכוה מרדות. ותי' כ"ת דבסי' ס"ו קאי על נוף הדם והדם אחור אחור מדאי' אבל בסי' פ"ו מיירי לענין איסור הבילה והבילה אסורה רק מדרבנן דלא חמיר מדם שבשלו ואף למ"ד דם שבשלו אחור מדאי' כתב בשו"ת רי"ם יו"ד סי' ז' דהוא משום איסור יולא מטמא דיולא מאיסור דם משא"כ הכא בבילה ליכא איסור יולא מטמא. ואין לומר משום דשרת הבלה בכולה ואחור משום שרץ ז"א דבחולין (שד ע"ב) קאמר דריקום בילה טהורה מדרבנן. והבית מ"ם הב"ח דים איסור דאי' בבילה והמה עליו אינה איסור ראמור בהורם. כל זה תורף דבריו:

הנה החילוק בין הדם עלמו להבילה נודע בין החיים ובכתוב בפלתי ס"ו סק"ח לתרן קן בחירת דבדי רמב"ם הנ"ל. אך הדברים תמוהים דדעת רמב"ם בפ"נ מהמ"א ה"ו דעל איסור יולא מטמא אין לוקים ואל"כ ע"כ הא דכתב שם ה"ח בבילת טוף טמא שריקמה לוקה הייט רק על הריקום לבדו ולא על הבילה אל"כ ע"כ סיפא שם דבילת טוף טהור שהתחיל התפרות להתריקם מה מכין לאחו מכת מרדות הוי דומיא דריטא דאפי' על הריקום אינו רק איסור דרבנן. ואם תאמר דאע"נ דרמב"ם ס"ל דאינו לוקה על יולא מטמא מ"מ בריקמה לוקה על כל הבילה משום דאסיבה כולה שרץ אל"כ נימא כן נם בבילת תפרות טהור נ"כ. וע"כ פשוט דדעת הרמב"ם דדם בלים שוחר אפי' מדרבנן ול"נ עליו כלל כמ"ש תוס' חולין (שד ע"ב) ד"ה והוא לחד תי'. והא דקאמר בחוספתא זורק את הדם לא משום איסור דם רק משום ריקום שרץ דרבנן כמ"ש בנמ' מדרבנן. ומש"ה לא הביא הרמב"ם דינים אלו מדם בלים בפ"ו מהמ"א שאם מביא כל דיני דם רק בפ"נ בדיני שוף טמא משום דכל איסור זה רק משום שרץ. ומ"ש בפ"ו ה"ד דם בלים בתוך דיני דם הייט בלי זכר כמ"ש ה"ה שם וכמ"ש רש"י בריחות (כ ע"ב) ד"ה דם בלים. ומ"ש חב"ם סי' ט"ו סק"ח להוכית דעת רמב"ם דים איסור דאי' בריקום התפרות ממ"ש רמב"ם בפט"ו מהאמ"א ה"ט

כגי ס' כמ"ם נהי"ח נגי כחל דהקילו בשיעורו מפני שהוא מדבריהם. יש לומר דלא דכל אי דרבנן כגי ל"ט מ"מ משום דגילה נרי' בפ"ע הוסיפו ג' ולריך ס"ל:

ובזה מיושב מה דקשה לי בחולין (לח ע"א) בהאי פלגא דזיתא דתרומת דקאמר ר' אבי לא חזלל בשיעורין דרבנן ועוד הא"ר יוחנן אלי שיעור אכור מה"ת. למה לא מייתי ראי' מתוספתא שם דקתני גילת לפרום אם יש בנו"ם לאכורה והייט דבעי' שעים ומפורש דאפי' איסור דרבנן בעי שעים. אך לדעת רמב"ם דייהיב טעמא משום דבריי בפני עלמה ניחא די"ל דמקילים בשיעורין אלי דרבנן וגילה שאני דבריי בפני עלמה היא. אך לשיטת רמב"ן וראשונים דלא ס"ל ס' יבריי בפני עלמה וס"ל דריקום איסור דרבנן קשה. ויש לייישב עפי"ז קו' תוס' חולין (נז ע"ב) ד"ה גילה שהק' למה נקט דוקא גילה. וי"ל דקמ"ל אע"נ דכל אי דרבנן בגי בג"ע מ"מ גילה משום דבריי בפ"ע צריך ס'. ולכל הראשונים דל"ל סברת רמב"ם דבריה בפני עלמה י"ל דקמ"ל דאפי' אי דרבנן בעי ס' ואע"נ דכחל בפ' וכחל מן המנין מ"מ אין גילה מן המנין דכחל שאני דהתירה הוא. ולשיטת בעה"ת סי' ל"ג שיש בריקום איסור גגלה מדאו' וכ"כ פר"ח סי' פ"ו בקב"ח וחב"ש ט"ו סק"ח לדעת רש"י. יתרלו כאי' תוס' שם:

ומה שכתב כ"ת דאפי' לשיטת ראשונים דדם ריקום מדאו' מ"מ הגילה אסורה רק מדרבנן. אה ליט ומפורש להפוך בשו"ת רא"ם כלל כ' סי' כ"ה מובא בעור וב"י סי' ס"ו בגגלים הטרופות בקערה ונחלה דם על חלמון א' מהם וזרק את החלמון וכ' דבגגלים טרופות אין ניכר אם היה הדם על החלבון או על החלמון שמא הי' חון לקבר דבדאי תיכלה בכולה וסד"א לתיתרת עכ"ל הרי לף שזרקו הקורט דם מ"מ כל הגילה אסורה מה"ת וכ"כ בשו"ת רבב"ח סי' מ"ו אבל נהרקמה דמה אסור דאו' וזה הוא שמבפק עליו את הכל לפי שאין אט בקיאים בדבר ואף הגילה כולה אסורה בגילת הערן דבדאי אכולה עכ"ל ומ"ש רבב"ח בגילת הערן אין כוונתו דהכא האיסור משום ערן (ועי' בגה"ג בשם ס"ד שגילה לפרש כן ועי' יד אפריים יו"ד ל"ב בד"ה האחרון וכ' בשו"ת בית יהודה ול"ע) דזה רק איסור דרבנן. אלא הפי' כמו שבגילת הערן אמרי' דבדאי אכולה בכולה ה"ג לענין אי' דם אמרי' בדאי אכולה בכולה וכולה דם וכ"כ בש"ך יו"ד סי' ס"ו בסק"י עי"ש:

ומה שכ' כ"ת דאי אפשר לומר דהאיסור הוא משום דם מדאו' דהא אינו ראוי לזריקה. לא קשה דהא רא"ם ורשב"א ס"ל דם שבשלו אינו עובר ומ"מ הכא ס"ל דכל הגילה אסורה מדאו'. וג"ל דהלא בדם ממאים ודם שליל ודם מגרים שאינם ראוים לזריקה ומ"מ לקי עליהם משום דם וע"ש דדוקא בדם שבשלו שנשתנה ע"י פעולה ומעשה שעשה אז אינו עובר ולא בנשתנה ע"י מעשה המבע עלמה. וראי' ברורה מבכורות (ה ע"ב) דקאמר חלב חידוש הוא דדם נעכר ונעשה חלב וקשה מה חדושו הא אינו ראוי לזריקה וע"כ דבנשתנה מלד עלמו לא נפיק מתורת דם. ושוב ראיתי שהט"ז הגיעה יו"ד ל"ו בהג"ה ובית מאיר יו"ד ר"ם ס"ט ושו"ת הרי"ם יו"ד סי' ז' הקשו מכוגיא זו על דם שבשלו בקו' הג"ל. ואולי י"ל הפי' בגמ' דלעגדיך גמל לאסור חלבו שלא נעשה לומר כן דחלב בהמה טהורה חידוש הוא דלא כזעיר דס"ל דם שבשלו אינו עובר עליו

רע"ז סק"נ על סי' ר' יוסה דאיסור שנשתנה שרי ל"ל מה חדושו דחלב. די"ל דכדי שלא נעשה לעגרך גמל לכל הבחת דכ' גמל י"ל בחמת דנשתנה מותר:

ובפרישה וז"ך סי' פ"ו בסק"נ תירלו שחיטה זו דם"ע. דהכא מיירי שבשר נהתפך הדם ונעשה גבלה ונעפרה בעלמא היא ואינו לאכור מדאו'. והנה זה ילדק לפרש כן דברי רמב"ם. דרמב"ם לשיטתו בפ"ח מכלי המקדש ה"ב שהוא מור מכוחני הקטורת והוא מוסק שהוא מדם חי'. ולהא"ד הניג עליו שם דאף יבגם דבר טמא במלאכת הקודש ואי' כ"מ משום דנשתנה ונעשה עפרא בעלמא. ומש"ה הכא נמי מהני מה דנעשה עפרא אבל להעוה"ח סי' רע"ז שמסיק כדעת אבי הרא"ם והמ"ה ורו"ה דלית לי' פירכא בעלמא ואסור במוסק ה"ב לאורה לא שיך אי' הפרישה דנהתפך הדם ונעשה גבלה דהא העור ס"ל דהאיסור במקומו עומד אע"פ שנשתנה:

ונראה דבאמת יפלא על הרא"ם והרו"ה האומרים ולא חשבו פירכא בעלמא מ"ש מקיבה דקאמר בחולין (קמז ע"ב) דפירכא בעלמא היא. ועי' בעל המאור שם שגורס כן ומחלק בין קרום לגלול כר"ת. וכן דעת הרא"ם כמ"ש עוי"ד ס"ם פ"ז. ואין לומר דהם מפרשים בקיבה לא משום דנשתנה אלא משום דטוען טעם לפנם ומבש"כ במוסק דטוען טעם לשבח כמ"ש רה"ם בברכות פ"ו סי' ל"ה. זה ליט חדא דלמה קאמר בגמ' פירכא בעלמא ולא לאמר דטוען טעם לפנם. גם אי נימא דהוי ט"ט לפנם למה בע"ז (כט ע"ב) השיב ר' יהושע לר' ישמעאל דבגיגת עכו"ם אסורים מפני שמעמידים לוחה בקיבת גבלה נהי גמי דלפני חזרה הוא כמ"ש שם (לה ע"ב) מ"מ למה לאסור הא הוי טוען טעם לפנם. גם מפורש במלחמות להרמב"ן ס"פ כל הבשר דקיבה לא נפסל מאכילת אדם:

וצ"ל דדעתם דאף דקיבה לאחרי' פירכא בעלמא היא מ"מ אין למדים ממנה לכל איסורים דבשאט שרי דדוקא בקיבה דמפורש כן ולא בכל איסורים. או דוקא התם בקיבה שלא כך קרום ממעי הבהמה הוי פירכא מבש"כ במוסק שיולא מגרון הבהמה דם בעין אלא שחש"כ נשחנה לאסור. ולריך לומר ג"כ דמוסק דרך בני אדם לאכלו והוי כדרך הגאתו. ועי' פחחי תשובה יו"ד קנ"ה סק"ה בשם שבות יעקב שהאיר דם תיש מפני שנתייבש כל כך עד שנעשה כעץ ואין בו לחלוחית ועוד כיון דהוי שלא כדרך הגאתו ולא הניח דעת האוסרים במוסק שחולקים ואוסרים גם שם. אע"כ דשם כיון דהוי שלא כדרך הגאתו כ"ע מודו להיתר ולכן הכא בדם ריקום גם רו"ה ורא"ם ורא"ש. ועור מודו דמיתר משום דשפרא בעלמא היא זשלא כדרך אכילה:

וקשה על שיטתם מרמב"ם פ"ב מה' טומאת אוכלים הי"ח אוכל שיבש כחרס אינו אוכל עוד לעניין טומאת אוכלים הרי דנשתנה נפיק מכלל מה שהי' מחלה ואין לומר דרמב"ם לשיטתו אזיל דמתיר במור. דהא מקור הדין מנדה (נה ע"א) ואין חולק ע"ז. ולריך לומר דהכא במוסק מש"ה אכרו דלא נהייבש עוד כחרס. ומדברי רמב"ם אלו מקור נאחן למ"ש ש"ך יו"ד קי"ד בקב"ח נבי בשר נגלה שיבש כעץ דמותר וכמ"ש בי"ד סי' פ"ז ס"י בהג"ה בשם שבלי הלקט בעור הקיבה. אם לא נאחך דאיסור מטומאה לא ילפינן כמ"ש תוס' בכורות (ז ע"ב)

נו"כ קמח יו"ד סי' כ"ו ד"ה ודע דלכתורה שהביא מר"ם להלות פי"ח מ"ז בשם רה"ג דחיסור מטומאה לא ילפי' ולפלא שנעלם ממנו לז שכן כתבו תוס' מנחות הנ"ל:

ודברי תוס' שם ע"ש דלמה הולרכו לתירוץ דחיסור מטומאה לא ילפי' דהא מתחלה הקשו מי גרע מחטין שבגללי בהמה דליקטם לאכילה מטומאת טומאת אוכלים ולא אמרי' דנתעכל ותילו שחני טומאת אוכל דתלי בראוי לגר אז לבלב וכיון דשוב ראוי שם לגר לא הוי עיכול ות"כ מה מקשו מדג טהור שבלע דג טמא למה לא אמרי' דנתעכל הא כמו דלענין טו"מ הלי בראוי לגר כמו כן לענין חיסורי מאכלות וכיון דשוב לגר אסור. וביותר קשה שהקשו אח"כ מכמה תשחה במעיו בשופות ובדגים וכו' ותי' בתירון האחרון נהי דחיסכל מתורת אוכל לעומתת אוכלין מ"מ לענין חיסור לא הוי עיכול. וקשה מ"ש דהא כהבו דלענין טו"מ כיון דתלי בראוי לגר ולבלב לא מהני עיכול כל זמן שחוי להו. וביחיסורי מאכלות תלי רק בגר ולא בבלב. ות"כ שם דחיסכל מתורת אוכל לענין טומאת אוכלין מ"ג דכאי שם ראוי לבלב מ"מ דהוי עיכול לחי' מאכלות דאמי' ראוי לגר דוקא ולמה יהי' חיסורי מאכל תמור מטומאת אוכלים:

ומ"ש כ"ת דלפמ"ם הפלחי בסי' ס"ו סק"ג דמהיר בבילה שנתבשלה אף נוף הבילה דספיקא דרבנן לקולא ה"ל בהני טיפות ספק דם יש לההיר והקשה עליו מנה"כ סי' ס"ט על ט"ז סק"ד בספק אי נמלת דל"ת סד"ר לקולא מבוש דהוי ספק ס"ס נלנול. ה"נ עיקר הספק על הדם הוי דתורייתא ואף דעתה נתבשל לא אמרינן סד"ר לקולא על ידי נלנול. הנה לא הי' לריכין להבית זאת אסי' כ"ט כי גם בט"ז בסי' זה סק"ה וש"ך סק"י הביאו דבר זה דספק הבא ס"ס נלנול. אך לק"מ על הפלחי דהוכיח מסוס דהבילה יש לה חזקת היתר ושוב דשם בסי' כ"ט במחלוקת הט"ז עם נה"כ דעת הכרתי בקל"ב כט"ז דמהיר וחולק על נה"כ. ובאמת אי' בריך כאן בד"ה נמלת שכתב לדעת הרי"ף דכ"ל דם בלים דרבנן דשם נמלאת בתלמוד ואפי' תוך לקבר טולה לחומרה דחיישינן דלמא דם ריקוט הוא הרי דמחמיר בספק ולא אמרי' ספיקא דרבנן לקולא ואולי משה"כ היינו ספק דהוי ספק הבא מחמרון ידיעה דר"ן לשיטתו בחולין (יח ע"א) דאסור נבילות מבהמה שנטרפה ע"י סרכא ואינו מהיר מטעם ספק ספיקא כמו שכתבו תוס' חולין (יח ע"א) ד"ה לחיות ורא"ם שם וע"ל דאפי' ספק לבל העולם הוי נמי ספק חסרון ידיעה כמ"ש ט"ז יו"ד ל"ת סק"ו:

וכן מה שכתב להקשות מנה"כ הנ"ל על תבואת שור סי' י"ד סק"ו דכתב בספק הבא ס"י נלנול דנולד בתערובות מותר. לא דמי כלל דהתם קודם המליחה הי' נפקא מינה לאיסור דאו' כמו לענין כביסה וכמ"ש בחולין (קיח ע"א) דם דאורייתא וכמו שכתוב במסורת הבית לרשב"ח נבי כבד ובפרט לפמ"ם תוס' שם ד"ה דם דאו' עיי"ש:

ומה שהקשה מנה"כ הנ"ל על שו"ת רעק"א סי' מ"ט מה שדן על דין מהריב"ל בכלים שחוים בני יומן שנתבשל בהם בשר בפק טריפה דאסר הספק נולד בדרבנן ואין מליחות להדאורייתא מותר. לק"מ חדא דהא מסיק שם וכן בסוף סי' ס"ד דאפי' אם אין עוד נפ"מ על הדאורייתא מ"מ אין להקל בספק הבא על ידי נלנול. וגם דהשו"ת רעק"א אינו מפלפל שם לדעת הש"ך אלא לדעת מהריב"ל ומהריב"ל למד דין זה ממחלוקת כ"ת ור"י בילה (דף ג ע"ב) בספק אחד בנוף וספק אי בתערובות. ולכן כיון דבספק אחד בנוף מקילים בהפסד מרובה בלא נודע מחירים האחרונים גם בספק הבא

ס"ם אות ה' ד"ה והנה וכ"כ בשו"ת רעק"א סי' ס"ם ע"ש לחל הש"ך שבללי ס"ם אות י"ט אינו מזכיר בשם מהריב"ל מחמיר גם בלא נודע. ומה שהביא כ"ת משו"ת הרי"ם דמ"ד דם שבשלו דאורייתא העשם משום דהוי יולא מעמ. זה אינו דהוא כתב להיפוך דאפי' למ"ד דם שבשלו אינו עובר מ"מ אסור משום דיולא מעמ ומש"ה אסור ואינו לוקה אבל למ"ד דם שבשלו עובר עליו אי"ל לזה העשם:

ובעיקר השאלה. אמרי' בגמרא (יט ע"א) מניין לדם שהוא אדום וכו' ורמב"ם פ"ה מהל"מ ה"ת פוסק אבל הדין גם בגמרא דבעי' אדום דוקא ואף דמחמירים בגמרא בכל מראה העושה לאדימות י"ל שאני התם משום תומרת דאי' כרת כמ"ש הבותת שור ל"ת סק"ו ואפי' לפמ"ם סדרי טהרות ס"ס קפ"ת שחולק עליו דכל בדאורייתא מה לי איכול לאו מה לי אי' כרת. מ"מ עי' נודע ביהודה קמא או"ח סי' כ"א והגינת סי' נ"ד דאפי' איסור עשה קל ומכ"ם הכא דלדעת כמה דאסורים כל דם בלים מדרבנן בודאי דבעי' דם חמם ולא אם נושה רקה לאדימות ובאמת מלוי הרבה פעמים ברואים מראה אדום על הבילה ומ"מ אינו אדימות דם רק לבע בעלמא ועיכר לבקיאים. והני תהיכות בשר רובן בכולן לף שבשלן ביחוך הבילה נראים אדומים לבל בסחכירים לוהן מבש על הלובע דואים בהן בהים מאד ואינם אדומים בלל. והמיד הני מבחין בן ומהירם אולהי אם יקרה לפעמים שהן אדומים ממש. אין שוה להחירן בלי הערובות. ובהערובות מין במינו מקילים בין בתלבון בין בחלמון והופסיד דהש"ך סי' ס"ו בסק"י לא חזר בו ומהיר:

סימן יג

לכבוד הרבני החריף נטע נעמן מנוע קודש טו"ה חניך העניך נ"י מאסטרלינקא.

מה שהקשה כ"ה על הדין ביו"ד סי' ל"ו ס"ד מי לימונים ותחיכות דגים מליחים שחביאים נכרים מוהרים דעשם הכבין נהבטל ברחשונים ולכן נתבטלו ברוב והקשה מסו"ת רדב"ז סי' הקמ"ז דאסור לקנות לכתחילה דבר שנהבטל ביד נכרי דהוי מבטל איסור לכתחלה ואם כן הכא נמי למה נותר לקנות לה מי לימונים הא כל ההיתר מטעם ביטול ברוב הוא. והתלוך כ"ת:

הנה ע"פ פשוט דעשם רדב"ז משום דהקני' מנכרי הוי לכתחלה וא"כ נם דבר שנתבשל בכתם כלים שחינם בני יומן נ"כ אסור לקנות מיד נכרי דהוי בנשחתם בו לכתחלה. ועפ"ז יתייבב לכאורה קו' תוס' ע"ז (סו ע"ב) ד"ה מכלל שהקשו מאי מספקא לי' לי לימא מ"ד דנותן טעם לפגם אסור הא רבי ס"ל כן מדאוסר שמן של נכרים דליפתן של כלים חוסרתן תע"נ דאתם כלים חינם בני יומן. ועפ"ז ניחא די"ל דס"ל נותן טעם לפגם מותר והא דאסור לקנות שמן של נכרים משום דאין מבטלים אי' לכתחלה. אך אי אפשר לומר כן דבע"ז פרק ב' בדברים של נכרים אמרי' בכמה דוכתי למאי ניחום לה אי משום נעולי נכרים נטלפ"נ הוא קרי דאפי' לכתחלה מותר:

ואפי' ניחא דעשם רדב"ז הוא כמ"ש בשו"ת הר"ן סי' נ"ז

כי' היתר רק ביד ישראל כח הביטול שוב שייך לומר מבטלים ליכור לכתחלה ותע"ג שהרי"ן מסיק דהיתר בהיתר בטל ומביא רתי' מכלאים פ"ט משנה ח' למר נמלים ולמר רחלים שטרפן זה בזה וכו' גרסה דדוקא התם יש ביטול משום דאסיפ שלמר נמלים עם למר רחלים תרווייהו היתר המה מ"מ כיון דיש נפ"מ לחכ"ק לעניין כלאים אם יערבום עם פשתים י"ל דמקרי ליכור ושייך בהו ביטול וכן כתב רחב"ד בספר תמים דעים סי' ל"ז דלמר נמלים ולמר רחלים הוי ליכור בלאו כיון שזה לאוין תורה עם פשתן וזה למר נמלים התירה תורה משח"כ בביטול ביד נכרי דלעין שום נפ"מ בכך לטולם ולעין טוען לו כלל הוי היתר בהיתר ולא שייך ביטול:

מ"מ קשה לשיטת רשב"ם בחורת הבית שכתב דכל כלי שלימו בן יומו השעם בשלמיתו לסור חלא שבטבול בחבשיל וח"כ בכל טותן טעם לפגם לריך לבא מגד ביטול ושוב הדרת קו' למה מותר לקנות תבשילי נכריס ה"ג ביד נכרי לא בתבטלו. וכן סי' ע"ז (לח ע"ב) בכוסמין של נכריס ביורה גדולה לסור והתניא לחד יורה גדולה וח' יורה קשנה מותר הא כמ"ד טוטלפ"ג לסור וכו' למה לי' לחוקמה דלא כהלכתא דהא קי"ל נטלפ"ג מותר נימא תרווייהו ס"ל נטלפ"ג מותר ומלן דלמר יורה גדולה לסור ס"ל כרשב"ם דנטלפ"ג הוא מגד ביטול ולכן לסור לקנותו מידם משום דלעין מבטלים ליסור לכתחלה ומ"ד מותר ס"ל כסיטת הרמ"ה בבדק הבית דטעם טעם לפגם בטלמותו שרי ולא מטעם ביטול דנמרי' מגבלה והליסור הבלוע בקדרה נפסל מלכילת כלב:

והנה כן הוא דעת התגור דקני'אמיד נכרי הוי לכתחלה כמ"ש כ"י בשמו יו"ד ס"ס ל"ז והב"י חולק ומתיר וכ"כ ד"מ סי' ק"ח וחף שברמ"א שם החמיר סי' ט"ז שם סק"ד בשם ת"ח דהקני' הוי דיעבד וכ"כ רמ"א יו"ד קי"ג ס"ב בחפושים וערבשין של נכריס וש"ך שם סק"נ וכ"כ רמ"א יו"ד קכ"ב ס"ו וכ"כ עקרי הד"ט יו"ד סי' י"ב אות ט"ו בשם מים רבים:

ובן מפורש דים ביטול ביד נכרי כמ"ש ב"ח יו"ד קי"ב וט"ז שם סק"ם בשם מהרש"ל חם בשאר נפיוני דחלבח בטל במטעמו לגבי הנכרי. וכ"כ מרדכי ט"ז פ"ב סי' תחל"ז מנחת ב"י יו"ד קי"ד חם יש בו ס' מותר לקנות וכן הוא בהג"ה ס"ו וכ"כ רמ"א קב"ו ס"ג בחמלה שבשלה נכרי וכ"כ מהר"ם לובלין ס"ם ק"ד בדרושות שנחערבו עם שאר בהמות לגבי הנכרי דבתבטלו:

ועוד ב"י יו"ד סי' ל"ם. דמש"ה לסור דיעבד למי שבתבטל בביטול מנזרה שמא יאמר לנכרי לבטלו. וקשה מה לכפת לן חם יאמר לנכרי לבטלו הא ביטול הוי לכתחלה היט לגבי לי' דרבנן ובפ' לגבי אמרי' לעיל נכרי ובדרב"י ניחא דמ"מ הא כל זמן שיהי' ביד נכרי לא יבטל כלל והוי כמבטל חב האיסור בעלמו. אך בלאמה אין לחי' מכלן דהפי' פשום כמ"ם טו"ד קכ"ב ס"ו בשם רשב"ם בשוה לנכרי לבשל בכלי שלו לסור דהוי כמבטל בעלמו ומביא לחי' מחולין (ו ע"ב) כיון דלמר עשי לי מבלכי כמלן דעריב בידים דמי ולא"כ חם יאמר לנכרי יפי' כשוה בעלמו ומיי"ם דב"י ל"ט פי' כן לדעת רשב"ם. ולא קשה דכיון שאין מובדים לוחו לעובר עבירה דלא"כ יעשה בעלמו לת היסור הביטול ולא"כ למה מושמין לנו שיאמר לנכרי הא לינו משוד לעבור. דים לומר דליסור ביטול בעלמו יודע ועי' נכרי לא בריאה לאבדי לסורה. לך נוף רחי' רשב"ם מחולין (ו ע"ב) ל"ע דהשם בניין לשכנתו ישראלים לאפות ואומר לה עשי לי מבלכי ודאי דכמלן דעריב בידים דמי מגד שליאות כמ"ם רש"י שם דבל פיו עשחה ועשיית שליאו אבל מכל לרשב"ם בשלה לנכרי דהוי כעושה בעלמו הא אין שליאות לנכרי:

אך המעיין בדרב"י יראה דמתחלה כתב לאסור מטעם דהלקיחה מן הנכרי הוי לכתחלה וח"כ חזר בו משום דנכרי רשב"ם בנותן טעם לפגם דמותר לקנות מבל נכרי ומביא טעם אחר לאיסור מגזרה שמא יאמר לנכרי לבטלו. וגראה דלק"מ מכל הדיעס הנ"ל דאע"ג דפסיטת דאם ביטל נכרי אח האיסור אין חילוק בקנה דיעבד בין איסור בעין לפליטה כלים וכמו שמפורש בב"י יו"ד קכ"ב בשם רשב"ם דאם ביטל לו הנכרי בכלי שאב"י ט"פ ליווי ישראל לאסור דיעבד למי שבתבטל בביטלו. ודברי הט"ז סי' ל"ט סק"ד שכתב דבבלוע בכלי לא אביב ביטול איסור תמוה מאד. מ"מ ה"מ אם טוא אח הנכרי לבטל. אבל זה שמוכיח רדב"ז דאפי' אם בתבטל מעלמו ביד נכרי אסור מגזרה שמא יאמר לבטלו. כל זה רק באיסור בעין שבטלו הנכרי שים לישראל הנאה מביטולו לא גזרו ב"ב אפי' אסור לישראל לבתחלה מה שביטל הנכרי והבו דלא לוסיף עלה:

(ב) **ובזה** שהקשה ב"ח על תוס' חולין (לו ע"ב) ד"ה אבל שהק' מאי קמ"ל דבללי סגי בקליפה פשיטא דאי נימא דנללה לסור וה"ה מליחה דדינה כללי ח"כ למה לי בתבטל דהא משטח מליחה נאסר היבף ואין לומר דמיירי בבתבטל בלא מליחה דח"כ לסור משום דם ותמה בבודו דלמה לא ביארו דלשיטת רש"י שהביאו שם בד"ה אם דמקלחה ברוטב אין השאר מלטרף לא קשה בלל קושייתם די"ל דמיירי בלא נמלח ויש שעים במים נגד החביבה ולדעת רש"י דאיירי הכא בלא ניטר כמ"ש תוס' ולבן מגד ליסור גיד לריך שיהי' ביבך שלמו שעים ואם יש בו בע"פ לסור ואין השאר מלטרף. אבל לעניין ליסור דם שפיר הבל מלטרף וממ"נ מותר דאם לא יהא מותר דהא לא פירש בלל ואם יהא בתבטל בבל"ד. קושייתו מוסבלת ובטוי' של אדני הדעת לך בחמת לק"מ דיוסף מחלוקת ט"ז וש"ך סי' ל"ב בבי' דעת רש"י ומ"ם הבל מודים דהחביבה שב"פ לסורה בולה ול"ל דגאסרה חלק האחרון מהשלין וח"כ לא מדיק לי' דם מבל ליסורים שבתורה דוקא האחרון מהחביבה לסורה מחלק העליון דהדם שבו נשאר ולא פירש. ושוד גראה דהא דמהיכים לוחה מחיכה בים ס' ולא לאמרי' דהדם פי' ממקום למקום הייט משום דלאמרי' ממ"ב דאי פירש פירש לגמרי לאון ואי לא פירש נשאר במקומו ולא פי' בלל במ"ם יו"ד ס"ם סי"ח סי"ם במפרשים. אבל לפי' רש"י הל"ל לא שייך ממ"ב זה דשפיר י"ל אם מקלחה ברוטב לא יבול לפלום לאון אבל נפרים פלט ממקום למקום ומשאיר בליסורה גם לעניין דם. ושפיר בחבו תוס' דח"ח לומר בלי מליחה דא"ב לסור משום דם. ולפי מה שעלה ע"ד בבודו דרש"י מודה באי' דם אם מקלחה ברוטב הבל מותר ח"ב הט"ז דפוסק בפי' ל"ב ברש"י הי"ל בפי' ס"ט סי"ח בחביבה שנתבשלה בלא מליחה דאפי' מקלחה ברוטב מותרת לפי רש"י. אע"ב בתן חולק ואפי' באי' דם לסורה לרש"י:

סימן יד

ר"א בין תרח"ם

לכבוד הרב החריף מ' חיים שמעי' נ"י בטלאווי

על דבר הקושיא על מ"ש ס"ך יו"ד קפ"ה סק"ה דלפי' לרמב"ן ורשב"א בחורת הבית בית שביעי שער כ' ומוכח בטור שם דאם לבשה בגדי נדות לא מהני לחחלה דמודאי נדה משוינן לה מ"מ כ"ז אם טוענת לחחלה פשוטה דמהני גבי טמאה לאי לך לא מהני. אבל אם טוענת לחחלה טובה למה עשתה ולבשה בגדי נדות מהני ח"כ הדרת קו' לדוכתה דכל דאי רמב"ן ורשב"א דלחחלה לא מהני מדמ"ר יהודה בקדושין (פ ע"ח) דהוחזקה נדה בשכטתי' בעלה לוקה עלי' מדלקי עלה תלמא כודאי משוינן לה ולא מהני לחחלה דאלו מהני לחחלה לא הוי ליסור ברור לנקות עליו לו כמ"ש תוס' בשבי סי' י"ז דאי הוי מהני לחחלה הו"ל להרחת ספק (ועי' חס"ו בכתובות (עב ע"ח) ד"ה הוחזקה בשם רש"י מהדורת קמא דלאו החרחת ספק הוא כיון דהוחזקה נדה בשכטתי' כודאי נדה חשבינן לה ומוכח דהפי' ברשב"א משום החרחת ספק) ולפמ"ש הס"ך דאם טוענת לחחלה על המעשה מהני ק' למה בעלה לוקה עלי' שמא תהן לחחלה טובה. והקושיא זו כחובה בם' תבואת שור סי' ח' ס"ק ע"ת ועוד ספרים:

והנה מ"ש כ"ת להקשות מה אחי' רשב"א מבעלה לוקה עלי' דלא מהני לחחלה דילמא מחתיגים עד שחמות בלא לחחלה ולא בעלה לוקה. הנה לפי דבריו הי' מקום לחרן מה שהק' בשו"ת רמ"א סי' ג' למה קאמר רק דבעלה לוקה ולא ליחא דיש בעלמה לוקה. אך משום שהיש בלחמת ליכה לוקה כל חיי' שמא תהן לחחלה אלא בעלה לוקה לחר שחחה בלי נחינת לחחלה. אבל דוחק עצום לומר כן וגם לי הפי' ברמב"ן ורשב"א כמ"ש חוט השני דלי מהני לחחלה הוי החרחת ספק מה מהני שחחה בלי לחחלה סוף סוף בשעת ההחרחה הי' הדבר בספק שמא תהן לחחלה. ולא שייך לומר כיון דלא נחנה לחחלה אנלאי מלחה למפרע שהיתה נדה נח:ת וכל היכא דשייך אנלמ"ל לא הוי החרחת ספק כמו שבחבו חוס' יבמות (פ ע"ח) ד"ה נעשה. וזה נרחה כוונת סוגית סנהדרין (עז ע"ב) ורק לרור בטחל וחזרה לחחורי' והרגה חייב וכו' פשיטא מהו דחימת החרחת ספק היא מי יימר דהדרה קמ"ל ולקשה למה בחמת ליכה החרחת ספק דלמא לא יחזור הכדור חע"כ משום כיון דהדר לחחריו אנלמ"ל דהי' מוכן ושומד לכך מהחלה. אך הכא לא שייך לומר כן דכיון דחלוי בדעתה ליתן לחחלה לא אלא ליתן ל"ם לומר אנלמ"ל מדלא נחנה לחחלה ש"מ שהיתה בחמת נדה. די"ל שמא לח"כ נשחנה דעתה לא שמא שבחה ליתן לחחלה:

ואיב אם הפי' משום החרחת ספק אין לחרן הקושיא זו על הס"ך ע"פ מ"ש הום' ניטין (לג ע"ח) ד"ה ולפקניהו דמ"ה נזיר שטותה יין לוקה ואינו הס"ם שמא ישאל על נזירותו דמעמידים לאחו אחזקת נזיר וה"נ מקמינן לאחה בחזקת נדה כיון דהוחזקה נדה ולבשה בגדי נדות ואין חוששים שמא תהן לחחלה. דהא ע"כ הרמב"ן לא ס"ל כהי' התום' דאל"כ אין לחייחו מבעלה לוקה רהי' לאלק בין דיבור טמאה לאי דמהני לחחלה וכין מעשה דלבשה בגדי נדות דלא מהני לחחלה דהא י"ל אף דמהני לחחלה נם על

מעשה מ"מ לוקה משום חזקת נדה. ואם נימא דאי' חו' שבניטין יש לו כוונה אחת עם מ"ש חוס' שבת (ד ע"ח) ד"ה קודם ומכות (טו ע"ב) ד"ה כמאי דמש"ה כמדביק פת בחנור חייב סקילה ול"ה החרחת ספק שמא הי' בדעתו לדדוחה קודם שיבא לידי ספי' משום דאין החפי' מחוסרת מעשה ולא הוי הח"ם אלא כשלד המיוב אלו עוד במעשה לוקה אם על הבניס דשמא לא יבשר כנפי' או לא יחטנה אבל היכא שכתו שהות עכשיו יחייב אלא אם רואה לפניו עליו לעשות מעשה לא הוי הח"ם ואייב ומש"ה נזיר לוקה כיון דעתה נזיר הוא ורק צריך למעשה חדש לשחול על נזירותו לפבור וה"ה לא הוי הח"ם וה הפי' שמטמידים לאחו על חזקת נזיר היינו שלא יהחדש מעשה חדש. וי"ל שרמב"ן מודה לסברת ז' שם חוס' ומ"מ בהוחזקה נדה אי הי' מהני לחחלה לא הי' לוקה כיון שאין החחלה אלו כלל בעשיית מעשה חדש ונם החוס' מודים שהוי החרחת ספק. אבל בחמת נרחה דבחוס' ניטין הכוונה משום חזקת נזירות וכן בחשה משום חזקת אשת איש וא"כ נם הכא בהוחזקה יש ח' נדה ולא הוי הח"ם אף שמהני לחחלה. וע"כ נרחה דרמב"ן חולק על חוס' ניטין ומ"ל דכיון דמהני שאלה אין כאן חזקת נזירות וכן בא"א אם יש לוקין לסהור החזקה היכא חזקה כלל וכן הכא בנדה אי נימא דמהני כל לחחלה אז חזקת נדה הוי חזקה העשוי' להשחנות ולהשחכח ולא הי' משולם שם חזקה עלה משא"כ אי נעי רק לחחלה טובה וחזקה שחושיל כנגד המעשה שעשתה דלא שכיחא לחחלה כזו שפיר י"ל דמעמידים לחזקה:

ואי קשה לרמב"ן דלית לי' חי' חוס' בניטין למה נזיר עקה הא הוי הח"ם. כבר כחב הא"ז בחובות (ג ע"ח) ד"ה כל דרמב"ן חי' דלא הוי הח"ם אלא היכא שיש בידו המוחרה עלמו לחקן אבל הכא דלריך ג' שיחירו לו לאמרי' מי יימר דמודקקו לי' הני חלחה וכ"כ ריטב"א שבועות (ד ע"ח) דמש"ה לוקה אם עבר על שבועתו ול"ה הח"ם כיון דמחוסר מעשה דמי יימר דמודקקו לי' וכיוצא בזה כחבו חוס' סוטה (כה ע"ב) ד"ה ולא וכ"ב מודו בשטר שלא כנבוי דמי משום שלריך דיעים להנבותו ולאו בידו דמי יימר וכו'. ויש לומר דזה מחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע בפסחים (מו ע"ב) דר"ח ס"ל דאמרי' הואיל ואי"ב מיחבל ממונ' הוא אע"פ שלריך ב"ד ור' יהושע ס"ל כשיטת הרחבונים החלו דכיון שלריך נ' אמרי' מי יימר וכו' ועי' מלחמות שם שכ' כן דאף דשני בשלשה הדיומות מ"מ אמרי' מי יימר וכו':

וקשה לי לשיטת הרמב"ם פ"נ מיו"ט ה"ט שפסק כר' אליעזר דלא יקרא לה שם עד שחחפה ומ"כ אין הטעם כם"ד דנמ' שם משום דטובת הנאה ממון דהא הרמב"ם ס"ל דטוי"ב אינה ממון כמ"ש פ"ה מחיסות ה"ו ופ"ב מנזקין ה"ה אלא הטעם משום הואיל ואי בעי מיחבל ממונ' הוא וכמ"ש מפורש הרי"ף שם ח"כ אין יפרנס משנה ערוכה נדרים (פנ ע"ב) קונם כהנים ולוים נהנים לי יעלו על כרחו וכדמסיק רבא שם (פה ע"ח) משום דחרומה לא חזיא אלא לכהנים וכיון דקאתי למיסרא עלייהו שויא עפרא בעלמא והיינו כיון דלא הי' לו בה אלא טוי"ב ואתה אפקרה לטוי"ב ואינו עוד בעלים עלי' וכן פוסק רמב"ם פ"ו מנדרים פי"ח. וקוף סוף נימא הואיל ואי בעי מיחבל ממונ' הוא. ויש שני חופנים בשאלה. דהיינו אי שישאל על מדרו שאסרה על כל הכהנים ויאמר קונם כהנים אלו שנשלה וממילא עברו על ליסור נזל ואי' נדר. או נם שישאל על החרומה וגמלה אלנו בגבל למפרע (אחר ימים רבים ראיתי בשער המלך פ"ו

מחמן ה"ח שבניח מס' הכתים בכ"י לרשב"ח ז"ל שהקשה
קו' זו עיי"ש). ואפשר שהרמב"ם ס"ל כדעת הר"ן שם דפליג
ברשב"ח וס"ל שכיון שמשעה שחשבו על עלמו הפקידו תע"פ
שיסור שבו הלך ע"י שלוה מ"מ לענין ממון לית מהני עוד
שלוה. ולדעה זו נרחה דליכו יכול לשלול גם על התרומה
דהוי תרומה ביד כהן לף שלוה ביד כהן מכחו כמ"ש
בריטב"ח כאן דהוי כתרומה ביד כהן. ולפי זה ר"ל מכאן
דלית כמו שכ' כ"מ פ"ד מתרומות הי"ז בשם הר"ח ממין
דישראל המפרים מני מיחשל עלה לפי' היה ביד כהן שלוה כתי'
לחרון שם עיי"ש:

ויותר נרחה לומר כמ"ש במקום לחר דענין הוחל וכי
בני מהשל הוח סוג לחד עם נורם לממון ולחרי'
פסחים (ה ע"ב) דחני' למ"ד נורם לממון לאו כממון דמי
מ"מ בחמן מודה דחני' נורם לחסור דכחיב לית ימלא ומש"ה
י"ל דזקא בחמן חמרי' הוחיל וח"כ מיהשל דידי' הוח ולא
במקום לחר:

אך קשה על מ' ר"ב"ן דלא הוי בסיר ההש"ם משום מי
יימר דמזדקקו לי' חלחה להחיר לו הח בשבת (מו
ע"ב) פריך מנשחלים לנדרים שלטורך השבת בשבת ולחמי
לימח מי יימר וכו' ומשני ההם מי לית מזדקק לי' חכם
כניח לי' בג' הדיוטות הרי היכח דשני הדיוטות לח חמרי'
מי יימר וכו'. לך הלח לכחורה ק' דבקידושין (סב ע"ב)
חמרי' להיפוך דהרי לח מקודשת להחר שחתניך הוי דשלב"ל
ולית ליה משום דלריך שלשה ומי יימר דמזדקקו לי' לף דשני
בהדיוטות ומ' משנה למלך פ"ד מאכורות ה"ח, ובשטה"מ
פ"ג מהש"ב ה"ו כתב לתרן בשם נמ"ץ כהוה דבשבת נבי
מוקלה הוה דחמרי' הכי דחתינן שלה מדעת הנודר דחקלי'
ויש לומר דהוה שבר דמזדקקו לי' וכיון דחיכור מוקלה דרבנן
כל דחיכח למימר דיהב דעתי' לח חכפת לן חבל נבי קידושין
נהי דלית שבר הכי חבל הח ס"ם ליט בידו עיי"ש וממילח
מיושבים גם דברי הרחשונים הנ"ל לענין ה"ם ושטר דלף
דשני בהדיוטות מ"מ חמרי' בכ"ד מי יימר וכו' תון במוקלה:

אבל ק' דהח דשת מהרש"ל פכ"ה ס"ם פ"ו דלח הוי
דשיל"מ חלח חם ההיחר בח ממילה ע"י זמן כגילה
שנולדה ביו"ט. וש"ך יו"ד ק"כ סק"ח מקשה עליו מנדרים
דהוי דשיל"מ כיון דיכול להשחל עליהם לף דההיחר ליט
בח בזמן ותירן המנחת יעקב בלל ל"ט דנדרים עדיפי משום
דמלוה לחחשולי עליהם ומעלה זו משוכה ככח ההיחר ע"י
זמן וכ"כ שבה"מ פט"ו מהמ"ח ה"י דהח דלריכים בקנמות
משמת דמלוה לחחשולי משום דהיחר דשלה בח ע"י עורת
ובשלמח קי"ל כשההיחר בח ע"י עורת לח הוי דשיל"מ וכמ"ש
רשב"ח לענין הנשלה ומש"ה בנדרים כיון דמלוה היח הוי ככח
ההיחר ממילה משמ"כ בחרומה לחבל גבי הקדם דשיל"מ
ע"י פדיון ולח בח ע"י עורת לף דליכח מלוה הוי דשיל"מ.
וזה מיושב קשני' ע"ז יו"ד שכ"ב סק"כ שהקשה למה לחמרו
בנדרים (נם ע"ח) דחרומה לח הוי דשיל"מ משום דחין מלוה
לחחשולי ס"ם הח בידו ליחשל וכל שכיון לאו כמחוסר מעשה
דמי ולפ"ז ניחח דשיל"מ בעי דוקח שיהי' בח ההיחר ע"י
זמן לא שיהי' מלוה. ומליט כיולח בו בחוס' כ"ק (עו ע"כ)
ד"ה והלח זריקה ותולין (פ ע"ב) ד"ה דכמה שהביחו ממנחות
(קח ע"ב) דלר"ם דס"ל כל העומד וכו' הייט דוקח שם
הוח מלוה לזרוק לח כזרוק דמי ושם ליט מלוה הוי מחוסר
מעשה ולח הוי כעשוי. ועכ"פ מבואר דשלוה הוי בידו ושכוב
כזמן דממילה קלחי ולמה כתב הרמב"ן דבגזיר לח הוי הש"ם
משום מי יימר וכו'. ולין לחלק דהח דשלוה הוי דשיל"מ דוקח
בנדרים משום דמלוה לחחשולי ולח בגזירות. זה ליט דקו'
חוס' ניטין הנ"ל למ"ד נזיר לוקה קשה גם על כל נדר
ושבועה דלוקים עליהם היכי משכחת לה שמח יחלל על נדרו
וגם הריטב"ח שבועות (ד ע"ח) מקשה נחמת כן על שבועה
וגם ק' מיבמות (פח ע"ח) דחמרי' הקדם מש"ה ע"ח נחמן
להחיר כיון דבידו לחחשולי עלי' הרי דחפי' הקדם דחין מלוה
לשחל ומ"מ הוי בידו:

ומהא דחמרי' בקידושין (סב ע"ב) דבידו לנרשה לח ק'
הח לריך עדים ומי יימר וכו' די"ל כיון דקיי"ל
כר' חלעזר דעדי מסירה כרתי וחין העדים מוהמין על הגט
חלח מפני תיקון השולם ומש"ה ליט מחוסר כלום וככל מקום
שימלח שני עדים כשרים יתן לה הגט בפניהם:

ונראה לייסב כל זה ע"פ מ"ם חי' רשב"ח יבמות (פח
ע"ח) דכל שחחה בח לומר כמה שלח נעשה שהוח
כחלו נעשה מפני שבידו להקנו חיכח למיחם דלמח לח
מזדקקו לי' דפעמים שחין מזקקין חכל כמה שחין יהוש שם
מזקקו ל כגר שם לח כיון שרובן של בני חדם מזקקים לכך
ברוב הפעמים וזה מעיד שמזקקו לו נחמן עכ"ל והייטו דלף
דעל פי דוב יזדקקו לו מ"מ היכח שהספק להבח לח מהני
רוב זה להבח וח"כ זה הכלל. לענין מוקלה הוי בידו חש"פ
שלריך שלשה דמ"מ הוח לח חקניי' כמ"ש לעיל. וכן לענין
ע"ח נחמן בחיסורים לחמרי' דמהמני' לי' שבבר מזדקקו כיון
דהספק הוח של זמן שבבר מהני רוב דרוב פעמים מזדקקים
כמ"ש רשב"ח. וכן לענין דשיל"מ לחומרח לחמרי' דקנמות לח
בטיל ומקרי בידו משום לירוף טעם דמלוה לחחשולי. חבל
לענין התלחח ספק לחמרי' דס"ם חין זה ספק שקול שיהיו
לו ולריך שיהי' ביד המוחרה בשלמו בבירור ולחמרי' מי יימר
וכו' ולית ה"ם. והח שכ' חוס' בשושה לענין שטר דלית
כנבוי הייט נ"כ משום דהוח להבח וגם דלח כל חדם רוצה
להיות דיין והחושך עלמו מן הדין וכו' ושמח יטטה ויהי'
עליו דו"ד:

ובזה מיושב מ"ש ש"ך חו"מ ל"ה סק"ז דבחשוסים לעכו"ם
החוזרים לדת ישרחל שרשו עדות לח הוי תחלתם
כפסול משום דכיון לגייר וקשה הח הוח עד סונית דקידושין
הנ"ל דגר לאו בידו. לך לם' רשב"ח ניחח דדוקח לענין
דשלב"ל שיהי' כחלו כבר נעשה זה לח לחמרי' דשמח לח
יזדקקו לו. חבל לענין דבר חחר כ"ה דשני הדיוטות לח
לחמרי' מי יימר וכו'. ו"ל עוד ע"פ מ"ש בשו"ת חתם סופר
ח' חו"ח ס"ם קט"ז בשם הרחשונים דמש"ה לחמרי' בגר מי
יימר וכו' משום דקשים גרים לישרחל כספחת כמ"ש קידושין
(ע ע"ב) ולכן לח יזדקקו לו ומש"ה בחשוסים שהם בני
ישרחל שפיר בידו לחזור לדת יהודית. ונם עי' יו"ד
רס"ח סי"ב בהג"ה דמ"ל נ' בחשוסים רק למעלה בשלמח
ועי' פחחי תשובה שם בשם מג"ח שכ"ו סק"מ:

ועי' נם' חלי עזר המחובר למשניות הפלרת ישרחל נשים
סי' מ' שכחב מדעת עלמו כן דמש"ה לח הוי בסיר
ה"ם משום מי יימר דמזדקקו לי' וכוון להרמב"ן הנ"ל.
ועיי"ש שבשו מחבר הפלרת ישרחל ז"ל מקשה עליו משכת
במוקלה ומחרן דשחלי נזיר כיון שבבר על נזירותו לח יכירו
לו וכחב נם לייסב כהיבה משכת לקידושין הנ"ל. דגר לאו
בידו משום קשים גרים כספחת וכוון להרחשונים הנ"ל. לך
מ"ם דכיון שבבר לח ירלו להכירו חש"פ שמכוון לדעת
המהרש"ל ניטין (לג ע"ח) על תוד"ה הנ"ל. מ"ת לבד מה
שחמה עליו בשעה"מ סש"ו משבועות קשה לי עליו מסיני

דשבועות (כח ע"ח) דחפי' כפהוהו על העמוד להלקותו נמלים לו :

ובל זה להרמב"ן לחכל הרשב"ח לי לפשר לומר שחולק על ס' תוס' ניטין דמליט לו שכתב להדיח כן בחי' נדרים (פה ע"ח) בתוכר הגחת פירות עליו יכולים לחרים ליטול על כרחו חע"פ שיכול לשחול על נדרו מ"מ השהח מיהו הח לח לחיחשב וכל לימת דלח לחשב לח חיישי' להכי עיי"ש וכר"ן משמו הכי דחזלי' כחר חזקה. וקשה כל"ל מנין לו דכהוחזקה נדה ל"מ לחהלה דילמח לחף דמהני לחחלה מ"מ לח הוי ה"ס דחזלי' כחר חזקה נדה. ול"ל דשחני כח"ח שפיר כ' תוס' ניטין דמהני חזקה דחפי' חם יפלח לה נט ויבטל מ"מ עתה היח כחמת ח"ח וכן בזמיר לח לחר שיפחל על מזיכותו מ"מ מחחלה הי' מזיר בחמת ולכן שפיר מעמידים לחזקה משח"כ הכח בהוחזקה נדה לי לימח דמועיל לחחלה הייט בעשוש מהחלה ולח היתה לו נדה כלל ומש"ה ל"ש להעמיד לחזקה דהוי חזקה בעשות. ובזה חיכי מנין מה שכתב כ"ת להקשות למה הק' תוס' ניטין רק למ"ד ה"ס ל"ש החרחה הח לחפי' לי שמה החרחה יקשה דמ"מ חיכו לישור ברור ללקות. וי"ל כלל דכל זמן שלח נפחל מיר נמור הוח ולין לנו נפ"מ עחידות מה שיוכל להחהוות ולפחול על מיכותו דלח פיים חדשות כלו. ועכשיו כדין חנו מלקים לוחו :

ונדולה מזו כתב פמ"ג לו"ח שכ"ט לפל סק"ד כמי שנמר דיט למיתה בש"ד ובשבח לין עושים וגפל עליו הגל בשבח מפקפ"ם ממנו לח הגל דמ"מ השהח חיט נברח קטילה לפ"פ שיודעים לפו שמחר טליחתו להורג מ"מ לין לך חלה שעתו ועי' ח"ם יו"ד סי' רנ"ג :

ויש רלי' כרוכה לזה מירושלמי נדרים פ"ו ה"ח חלו נדרים מלי לח עביד להון כדשיל"מ לי כדבר שלין לו מתירין מכחברת כדשיל"מ התני חתן שחכס עוקר לח הנדר מעיקרו ופי' רש"י נדרים (נג ע"ב) דכיון שעוקר לחוהו מעיקרו כמלה שלח נחסר מעולם ולח הוי דשיל"מ מחרי לין עוקרו חלה מכלן ולהבח כלומר עיקר העיקור לינו חלה מכלן ולהבח שהרי הי' לחסור עד עתה ולפ"פ שעוקרו מעיקרו מ"מ הי' לחסור עד היום הלכך חשוב דבר שים לו מתירין עכ"ל הרי שחלי' בחר השחח וידוע שים מפרשים בירושלמי להיפוך. ולחן מזה פשוט כמ"ש הג' רעק"ח בחי' ניטין (נג ע"ח) שלחר שלקה לין שוד מקום לשחלה דכיון שלקה הרי הוח כלחיך וגסחלק מעליו העושם לח חלה החרח חכס כלל עיי"ש ומפורש כשבועות (כח ע"ח) שהי' ס"ד דחפי' רק כפחוהו על העמוד לח מהני שחלה חבל חם לקה כ"ע לח פליני :

ובציון חולקים על ס' תוס' שבח הג"ל וחפי' כמחוסר מעשה נמי הוי החרחת ספק. דבגמ' מכות (טו ע"ב) חמרי דר' יוחנן ור"ל דפליני בבעלו ולח בעלו וקיימו ולח קיימו פליני בהח"ם. דר' יוחנן ס"ל שמה החרחה ור"ל ס"ל דלח שמה החרחה ונירסת רי"ף שם דר' יוחנן ס"ל קיימו ולח קיימו ותחריס כר"ן שבסוף חולין דמפרשים קיימו כגון שעשה מעשה ושלח חח הלס לו פטור חבל חם לח קיימו ולח בעלו חייב והרמב"ם פ"ז מסנהדרין ה"ד כחב חע"פ שהחרחה בספק היח שחם יקיים יפטור ה"ס החרחה היח. הרי דלדידהו חמרו במכות דר' יוחנן דס"ל קיימו לפיטחם דה"ס שמי החרחה חף שהפטור הלוי במעשה הקיום וחם לח יקיים חייב מ"מ הוי החרחת ספק. ומ"מ לח קשה לפיטחם למה נזיר לוקה די"ל כמ"ש הו' ניטין משום חזקת נזירות. חך החטור והרמב"ם פוסק דחייב בפ"ט משנת ס"ה. ולכחורה פי' מקום בזה ליישב מה שמוקי הרמב"ם הח דר' ביבי בשונג ובנמ' מכיק לה במזיד חך י"ל משום דהוי ס"ם מס"ה מוקי בשונג דח"ל חנחי החרחה דכל שבמזיד כרת (חף שלח החרו בו) בשונג חייב חטחת. ור' ביבי דקחמר במזיד י"ל דס"ל החם שמי' החרחה. חך ק' דה"ה כחב בדעת הרמב"ם דכ"ם הדביק במזיד. ולומר דהרמב"ם לפיטחו דס"ל בה' סנהדרין פט"ו ה"ד דה"ם שמי' החרחה. ליט חי' מספיק כי טודע שים מכוכה בדבריו ובפ"ה מפשועות ה"כ כהב שלין לוקים על החרחת ספק חל"כ הי' לחו שבו משורש בחורה :

והי' נ"ל לייסב סחירת דבריו ונפ פי' הדבריס של לחו משורש בחורה כך. דהח דהח"ם לי חשיב החרחה י"ל דחלוי בסד"ח לי מה"ת לחומרח. עפמ"ש בשו"ת הר"ן סי' נ"ל דלי סד"ח מה"ת לחומרח מקרי חל הנדר בין הסמשות של יום נדרו וה"ל לי ס' ליסור לחסור מדחו' לי ה"ם שמי' החרחה דחע"פ דם"ם לש"ם העושם בספק הוח מ"מ מקרי החרחה (ועי' מל"מ פ"ח מנירושין הי"ח) משח"כ לי ספק שרי מן החורה לין הח"ם חשוב כלום. והנה הפרי חדש יו"ד בכללי ס"ם כחב דר' יוחנן ור"ל פליני לי סד"ח מה"ת לחומרח ולחי' ליומח (עד ע"ח) דר"י דס"ל כל חלב לכוי וחלי שישור דחו' ס"ל מדחי' לחומרח דכל חלי נפ לכוי וכוי ספק הוח ור"ל דחמר כל חממכחת בעלמח היח ע"כ נפ כוי מוחר מדחו' חע"פ דספק הוח וכל הספיקות מדבריהם. ול"כ לחלי לפיטחם דר"י ס"ל הח"ם שמה החרחה ור"ל לפיטחו דכל הספיקות מה"ת שרי וה"ם ל"ש החרחה. ולכן הרמב"ם דס"ל ספיקות מדחו' מוחר פוסק כפ"ה מכשועות דחיכו לוקה בהח"ם ומ"ש בפ"ז מסנהדרין ה"ד דהה"ם שמה החרחה החם הח קלי כלחו הייחק לעשה ועודע מ"ש החחרונים דדעת רמב"ם ספק עשה לחומרח ומש"ה בשלות הקן ודומחה שים נפ עשה ספק לחומרח וממילה הח"ם שמי' החרחה. וזה הפי' שכ' בה' שכועות שחין לוקים על החרחת ספק חל"כ הי' לחו שבו משורש בחורה. פי' שבכל ל"ת חין לך לד הספק של עבירת הלחו משורש בחורה דלח דברה חורה בספיקות. חלח בעשה דספק לחומרח לי נפ לך הספק של הלחו משורש בחורה דנפ ספק לפשור וזה שכחב כמו שיחבחר בה' סנהדרין שפס קלי כלחו ועשה וחו נפ הח"ם שמי' החרחה. וממילה עפי"ז יש לייסב הח דהדביק פח בחטור כיון דכ' רמב"ם פ"ם מטומחח מח לני' הכ"מ דבחיסורי שבח כיון דזדונו כרת סד"ח מה"ת לחומרח וממילה הח"ם שמי' החרחה ומש"ה לי לח ידנה חייב סקילה. חך כ"ז לפלפולח בעלמח. ועוד חין זה נספיק לייסב דברי רמב"ם פ"ד משבועות הי"ז י"ח דכחב נפ בשבועות דהח"ם מהני :

ובעיקר קו' החב"ם מל הש"ך יו"ד קפ"ה הג"ל למה לוקה עלי' שמח חתן תחלה טובה החירון פשום כמו שהנדחי לכ"ח בשם חחי הגחון סי' עפמ"ש תוס' ניטין (נג ע"ח) דל"ח שמח ישלח לה נפ ויבטלנו שלח בפני השלית דרוב לינס מנרשים נשותיהם ומבטלים הנפ. ה"נ ע"פ רוב לח שכיחח לחחלה טובה כל כך שחומל על המעשה נגד מה שהוחזקה לבל לי הי' מהני כל לחלה פשוטה לין כחן רוב דילמח חתן לחחלה. וכוונת רמב"ן ורשב"ח רק דחין לחירה ומעשה שיש כמדרגה ולח כל לחלה שמהני לדיכור מהני למעשה. וזה ל"ל לייסב

הת"ם שמא יכאו לתורמים. ולדידהו ליכא לתרץ דמעמידים לחזקה דהשתא שלא יתחדש מעשה חדש כמ"ש לעיל. תלה משום דע"פ רוב ל"ש שיכאו לתורמים כיו"ש:

וראי' כתובה לדעת הס"ך דיש לחתלה שמהני גם על מעשה מכתובות (יח ע"ב) דהק' דכתי למה נתמנים בתוכים מחמת נפשות הא כיון שהגיד שוב ליט חוזר ומגיד וכי תימא ה"מ בשל פה אבל בשטר לא והתחר ר"ל עדים החתומים שה"ם וכו' הרי דדחה רק מש"ה ליש יכולים לחזור לפי' על חתימתן שבשטר משום כיון שהגיד ליט חוזר ומגיד אבל שלא כן היו יכולים לחזור מחתימתן משום שתומרים לתוכים היינו מחמת נפשות והוי לחתלה שוכה הרי דחתלה טובה מהני לפי' נגד מעשה החתימה. ועוד דלפי' דמהרי"ם ת"ח כי' קמ"ע וח"כ לה"ע כי' ל' מניח לפי' לחלק בין דיבור למעשה מכ"ב (ל ע"ב) דיבורא עדיף ליש דמקרי והתר ההס עדיף לי' מעשה עיי"ש. ומ"מ מפורש בשנין זה בתוכות (קע ע"ב) דעשה ביתן לעשות לפי' בשטר הפי' לרבנן לא חבד הת וכוהו תע"פ שעשה מעשה משום דיכול לומר לי לא עבדי לי' הכי לא הוי מוכין לה נהלי וכו' הרי שחתלה טובה מהני גם נגד מעשה. ולדעת טוי"ד קפ"ה שליט מחלק בין דיבור למעשה לכאורה קשה מבוגיא זו דכ"ב דדיבורא מקרי והתר וכו'. וי"ל דס"ל כבי' הרא"ש מוכח בר"ן בתוכות (כב ע"א) דאם תתרה נתקדשתי לפלוני לא מהני החתלה ונרחה הטעם משום דלעונן ממון לא מהני החתלה כמ"ש חלקת מחוקק ה"ש קפ"ו סקל"ב וכ"ש שם בקל"ד, דבמתון לא מהני החתלה אולתי החתלה גלוי לכל העולם כמו שלא להבניע ומעשה ומש"ה תתרי דאם תחום עלי' בעל ליכד הת זכוהו ול"מ החתלה דטוגע לממון חברו. ול"ל לפ"ז דדיבור לבד שיעלו לקטת הבדה ליט חבוב כלום ול"ל ע"ז החתלה כלל. ול"ע דלכאורה זו למה בעשאו כי' לעלמו מהני החתלה הא ג"כ לממון הוא:

והנה לדעת רמב"ן ורשב"א דהיכא דמהני החתלה ליט לוקה יפלא למה ליסור כש"ך יוחק ולוקים על ידו כמ"ש בירושלמי נזיר פ"ח ה"ח תתר לו תחד תלב הוא והחזרו בו שניט לוקה וכמ"ש רמב"ם פ"ט מנזירות סוף הי"ז ופ"נ משגגות ה"ב ופפ"ח מסנהדרין ה"ו הא הוי הס"ם שמא יתן העד לחתלה על עדותו. ונרחה לתוס' קידושין (סה ע"ב) בשם ר"י ור"ת דהא דע"ח נתמן בתיסורים הוא רק להחיר. תבל לתסור ליט נתמן רק בשתיקת הבע"ד דהוי כהודאה. י"ל דהס תעיד לתיסור לה מהני החתלה דדוקא הס התיסור מכחו ועל ידו תתרי' דהס נהן החתלה נתמן דהפה שתסר הפה שהחיר תבל מה שנתמן משום שתיקת הבע"ד דהוי כהודאה מה מועיל לחתלה דידי' סוף סוף הא הבע"ד הודה שהעיד תמת. וכל זה בע"ח דעלמא תבל בהדה ללא ה"ל לבעלה לידע וע"כ ליז נתמטחה מתורת שתיקה כהודאה ללא משום נתמנת דידה ומש"ה מהני לחתלה:

אך ח"ח לומר כן דבי' רמב"ן ורשב"א בקדושין שם דנתמנת ע"ח תלד עלמו ולא משום הודאת בעל דין ולפי' הס הבע"ד מסופק נ"כ ע"ח נתמן ומסחמא נדה נמי דמי כתל ע"ח נתמן בתיסורים ולם בנדה מהני החתלה מסחמת מהני בכל ע"ח וק' למה לוקים ע"י ע"ח. וי"ל זה פי' כתובות (כב ע"ח) בעח מימי' שמואל מרב תמרם טמחה לחי וחזרה ותמרם עטורה לחי מטו לא נתמנת ע"י החתלה. היינו דמסחפק לי בכל ע"ח נתמן בחי' הטעם משום שתיקה כהודאה כר"ח ובנדה לא שייך זה דלין בעלה יודע ובין דלין נתמנתה

כתל עדות ע"ח לגלה משום שוי' נפשה חד"ח מהני לחתלה לא כבי' לתשונים הנ"ל דע"ח נתמן בחי' ליט מפני שתיקה כהודאה וממילא הוי נדה כתל ע"ח וכיון שים בה דין עדות לא מהני לחתלה. והשיב לו רב דחפי' לי נתמנת מתורת עדות מ"מ כיון דח"ל עדות בב"ד מהני לחתלה. (ועי' ט"ז יו"ד ל"ח סק"ב שכתב דע"ח בתיסורים ליט מתורת עדות ועי' ת"ד שם שכתב בטוגתו דח"ל עדות בב"ד):

ובאמת שמב"ג (קצו ע"ב) נתומר בבית המכס בני ויתכ"ל תמר עבדי נתמן דמה שתמר בני הייט להבריחו ממכס תין רתי' דתחתלה מהני כמ"ם ס"ם ס"ו פ"ם דשה"ה שעדיף מחחתלה דעלמא דהוי לומדנת דמוכח והערמה גלוי לכל העולם לפטור ח"ם. ממכס וכמ"ם תוס' קדושין (מט ע"ב) ד"ה דבריס וכב"ד דכל כה"ג ח"ל להתנות כלל והוי כתנאי כפול. ורתי' מביאים רש"ה דבממון ל"ם לחתלה ומ"ם לחתלה גלוי כמעשה ושלא להכניס מועיל לכ"ם. וכן נרחה שתין רתי' מתוס' יבמות (קיח ע"ח) ד"ה הד"ח שהקשו בתמרה לא מת תין ב"ד להחיר כיון דשוי' חד"ח ותי' דחפי' תודה ונהנה לחתלה לדברי' ליכא נתמנת ב"ל הרי דהיכא שנתמנת מדינא לא מהני לחתלה. דבתי החס דהא דנתמנת לומר מת בעלי הוא מדרבנן וכה"ג שמיקרי מהחלה לא תקנו חכמים. וכן נרחה שתין רתי' מהום' יבמות שם ע"ב ד"ה תמר לי' שהק' הא דתינה מהייבמת משום שחד"ח והי' כהרי דמשמע דחולתה חפי' נתנה לחתלה לדברי' ומזה דייק ס"ם ס"ו פ"ם דדוקא הס נתמנת מהורת שחד"ח מהני לחתלה לבל היכא דנתמנת ע"פ דין לא מהני לחתלה. דבתמת דברי הום' קשים להלום ונריכים פי' דמה שהקשו תום' דילמא"ה הא דתינה מהייבמת הוא משום שויח חד"ח. מה קו' ה"ג דמשום שחד"ח ומ"ם לחתלה מהני וזה בעלמו לחתלה כמ"ם בגמ' דכניח לי' או דרחמת לי'. וכן תי' תום' דנתמנת מגד הדין קשה דתי לתו משום חד"ח ליזה נתמנה מגד הדין שייך בה ועי' פרש"י שם בתתני':

ונ"ל לייטב עפמ"ם חס"ז בתוכות דף ע"ב בשם י"ח שתין התשה נתמנת בתיסורי דתו' תלה בתי' נדה לבד התמינתה תורה דב' וספרה לה דח"ח בלה"ה כי ח"ח לו לבעל לידע מתי ובתה ושלמו ימי ספורין שלה תלה על פי וב"ב רמב"ן ריש ניסין ד"ה ע"ח בתי' בתרת דהא דנתמנת בתי' נדה תע"נ דתתחזק תי' משום שח"ח בלה"ה ותין דתין לפסר משתי לפסר וב"ב ב"ם תה"ע סי' ד' סקלם ולפסר דס"ל תשה שתני ותינה נתמנת לפי' בדבר שתין לו חזקה תלה במלתא דשבידא לעלויי וכן כתב לבושי שרד בתי' דיניס תוס' ס"נ שתשה תינה נתמנת בתי' ח"ב י"ל דהא דנתמנת בתי' נדה לתסור בתומרת טמתה תני הוא משום שוי' לפסה חד"ח. ויש לדתך גם דעת תום' ניסין (סד ע"ח) ד"ה תסור דתומר לשלותו לא וקדם לי תשה סתם ומת שלותו דתסור בכל הנשים שמא קידם לו לחת מקדושתי' ולפי' בתות הקדושות ותומרות שלא נתקדשו לא שמכי' לחדיורא בעלמא. ונרחה משום דנשים תשודות על לפני עור כמ"ם דריסה יו"ד סי' ח' וב"ב ר"ן יומא (פד ע"ב) גבי תין תומרים ישבו דבריס תלו לא ע"י נשים וכו' וכיון שבל ע"ח נתמן בתי' הוא משום תזקה כשרות שלא יכשיל ובנשים ל"ם ח' כשרות דתניזי לעבור על לפ"ע לכן תינה בתורת עדות ורק בתי' נדה נתמנת לתסור משום שוי' חד"ח ונתמנת להחיר משום דח"ח בלה"ה בע"ל. תו דנם לתיסור נתמנת משום דח"ח בלה"ה דבב"פ יודעים בבירור שים זמן שתרתה ומש"ה כיון

בע"ח דעלמא שהמן בתי' י"ל דלת מהני לחתלת פשוטה רק לחתלת גדולה לחתלת שמוטיל נגד מעשה. ולכן ליסור בע"ח יותר מפום דהולכים לחר הרוב שלת יתן העד לחתלת כזו דלת שכיחת. ולפ"ז שלם חילוקים בדבר. (ח) לומרת ממלה לני לך דחינה בחורת עדות. וכן לחיירה לבד מהני לחתלת פשוטה. (ב) בכל ט"ח נחמן בתי' שהות נחמן מדינת בתי' לחתלת גדולה. וכן לם עשתה מעשה שלבשה בגדי גדות מהני לחתלת גדולה כעין שלחתו כ"ב (קכו ט"ב) ומ"מ לתי' בע"ח יותר למלקות וכן הוחזקה בעלה לוקה דלת שכיח לחתלת כי לתי והולכים לחר הרוב. (נ) ועדים שמעידים בב"ד לת מהני כל לחתלת שבעולם דכיון שהגיד לתיט תוזר ומגיד כמ"ש בתו"מ סי' כ"ט:

סימן טו

לכבוד ידידי הרב המאה"ג סרי"ה יחזיה נ"י רום"ץ בק"ק אסטראלענקא,

על דבר שאלת כ"ת בנשים שיש להם שינים חלולים והרופאים סותמים את הנקבים במהכות הנקרא פלאמבירען אי חוצץ בטבילה. והביא דברי בינה אדם סי' י"ב שנשאל על זה ועל שינים תותבות. והלה בשינים תותבות להיתר משום דכל לנני אינו חוצץ וכשהוסרו את נקבי השינים (פלאמבירען) כתב דחוצץ משום דכל דבר הנעשה לרפואה חוצץ, והביא ראי' משי"ך יו"ד קצי"ח סקי"ד בשם בהי"ג דגורם בגדה (סו ע"ח) בכוחלת לרפואה הוצץ ואם בשביל שתראה עיני פורחות אין חוצץ הרי שיש הילוק בין רפואה לנני. ועוד ראי' מרהוצרך המרכי שבועות מפ"ב בשערות המסוככות לומר שיש מבנה להסירם משי"ה אינם חוצצים מכלל דאם אין מבנה להסירו אע"פ שיש כאב בהסרתו חוצץ ולכן מתיבות הנקבים אע"פ שכואב לה הסרה חוצץ. והביא ראי' משבה (סה ע"ח) דמוהרת לצאת בשבת לדה"ד בשן של כסף וקי"ל דכל דבר החוצץ בטבילה אסור לצאת בו לדה"ד כמ"ש שבת (נו ע"ח) וע"ב דשן הותבת אינה חוצצת בטבילה והא דאסור בשן מבין אחר משום דמחכי עלה ובשן של כסף כיון שאינו ניכר לא שיך מחכי עלה זה המציה דבריו. וב"ת האריך בדברי שכל ומעם. ואנכי לא כן ארמה:

(א) **מ"ש** דכל לנני תיט חוצץ. זה ברור ומפורש בסוכה (לז ע"ח) כל לנחותו תיט חוצץ וזה ודאי דשן הותבת הרי לנני. ונם י"ל דשן הותבת הוי כפיה נכריה הקשורה בשערה דאמרי' בערכין (ז ע"ב) דנופת היא ולסור בהנאה אם בהרנה. ועי' בכור שור ס"ז (כט ע"ב) ד"ה מה מת שהקשה על יו"ד שמ"ט דנוי המת המחוברים בנופו אסורים וכאב דלת שמעי' מספ"ק דערכין לאסור שלת פליה נכריה וכדומה דהייט שן הותבת דדומים לנופה ממש ועיקר עשייתן שיהי' נראה שנעשו מנופה אבל לת מבטיחין אחריה אע"פ שמחוברים לנופה. וכן עי' שו"ת פ"מ ח"נ ל"ז מוכח בברכי יוסף יו"ד ס"ם שמ"ם דשן הותבת מעלם נבלה נריך קבורה עם המת דכנוף הוא ושמת יבא לידי הקלה ליהנות ממנו. ואע"ב נראה ברור דשן הותבת אם יבולה להסירו בנהל שלת לדעת אחרונים שבתב ה"ח ז"ל

שלת יפול לתוך נרונה ונם לריכה לנקותו מב"ה תולן:

ומה שהביא הבינת אדם רחי' משבת (ס"ה ע"ח) דמותרת לנחת בשן של כסף תינה רחי'. די"ל דאריכה להסירו משום שתולן והת דלת נזרו שמת מחרמי לה טבילה ושרי' לה ברה"ר משום דנחי הוא לה שחסר לה שן בפי' ואף דרק רבי ס"ל דכל מידי דמנניא לת לחי לחתויי ורבנן פליני עלי' שם בשן של זהב. עי' רש"י בשם רבותיו דנם רבנן מודו לכברת זו שלת מב"ה לחברו בשן של זהב דכיון דמשונה במראה משאר שינים חשבו דילמת מבזו לה ושקלת לה בידה וממטת וכ"כ בחידושי ר"ן ומהירי שם וכ"כ בשי"ע ת"ח ס"ג סי"ב טעם זה. לו כמ"ש ירושלמי שם פ"ו ה"ה ת"ר יוסי מסתברת בשן של זהב שעמדה לה ביוקר לת חלת די נפלה ומחזרה לי'. ולת חלי כלל בטבילה שלת דנזרו שמת יפול מפי' ואחי לאחויי וכ"כ ברשב"ח ור"ן ול"ע שלת בביולו ואח בשם הירושלמי. ומ"ש הר"ן דבירושלמי כתב תשם שמת שלפה ומחוייה תמה עליו בקה"ע בד"ה שן דלת נמלת שם כן:

ואפי' לדעת רש"י התולן על רבותיו וכתב דדעת חכמים דאפי' בדבר שמנניא מ"מ שלפת ומחוייה נ"כ אין רחי'. די"ל כמ"ש רשב"ת שם דטעמם דאוסרים בשל זהב משום דכיון דניכר מומה דכל הרואה אותה יולאת בשן של זהב כבר הוא יודע שעינה חסר וכיון שאינה יכולה להעלים מומה אף היא אינה מקפדת ובלפה ומחוויי. ולדעתו י"ל דמ"ה בשל כסף שרי משום דאין נוטה ניכר לת שלפה דנלאי הוא לה. ועכ"פ בשן תותבת בזמן הזה דאין נוטה ניכר שפיר י"ל כיון דנלאי הוא לה לת תייתינהו לרה"ר:

ועוד י"ל דלת נזרו בשן ע"פ מ"ם תוס' שבת (מ ע"ח) ד"ה כמה דבדברים שהם עיקר מלבוש לת נזרו דאפי' בתול אין דרך בלבת בלעדם אלא דוקא בדברים קטנים יש לתוש שאין מקפיד אם אינם עליו ורגילות הוא שלטאן בידו עד ביתו ולכן בשינים תותבות דאין דרכה לנחת בלעדם בתול לת נזרו:

(ב) **ובנידון** השינים הנההמים במחכות. מתני' סוף מקוואות תן שתוב בתדם בזמן שנרחה תולן ופי' ר"ם שם הביא תוספתא הנכנם לו תן ר' לומר לינו תולן וחכ"א הרי זה תולן כמה דברים תמורים בשל מחכות פי"ם וכתב הר"ם לתד פי' דטעם רבי משום דבמחכות היכא שכנה טפי כשמוליאו ודבר שהיו מקפיד לינו תולן ורבנן פליני עלה וקי"ל יו"ד קל"ח סי"ח כחכמים. ומ"מ נרחה דאפי' לדידן בשכנה לינו תולן דהנ"ה שם סעיף ו' מביא רחבי"ה בשערות היכא שים שכנה להסירם לת חייני. וע"ב דם"ל כפי' לחר בר"ם שם שלת פליני בשכנה רק מטעם לחר:

וראיתי בשו"ת זכרון יוסף סי' ט' וכי' י' במעשה דטבטת נרחמה מביאים רחי' דשכנה לינו תולן מפי' ר"ם הנ"ל בתן החתוב. וק' דלחדרבה משם מוכח להיפוך דהת חכמים חולקים וס"ל דתולן ויותר הי"ל להביא דין מרדכי בשערות הנ"ל דמשרש בשכנה לינו תולן. וכן ל"ע דברי מחם סופר יו"ד ר"ם קנ"ב וסוף סי' קנ"ג שהביא נ"ב מפי' ר"ם הנ"ל:

ונ"ר בתן ונסמוך על נדול החחרונים הנתון דעק"ת ז"ל

וסה"ת מוכח כ"י קל"ת ד"ה וריר שכתוכה וכ"כ מג"ח קס"ת סק"ט דאם מלטער בנטילת נלדי מכה אין חוכן וכ"כ עפי לבושה קל"ח כ"ע ד"ה לפיכך אסה עיי"ש:

וביותר נראה דאפי' לדעת הפוסקים דדוקא בסבנה שרי ואם לאו הוא חוכן הייט רק בדבר שאיט רואה שיאחר עם ומלפה להסירו כמו בתך התאב וכשערות סבוכות וכן כחול לרפואה דמלפה שיתרפאו עיניו ויסיר הכחול (או עכ"פ לא יעטרך כחול חדש) וכן בדעי' שע"ג המכה דמקריב דהא רואה שיאחר נופו נקי ולא יהי' עליו דבר זר וכן בלאבר ובשר המדולדלים חוצים משום דעומדים לקלון ולא יאחר כן משא"כ דבר שעושה בכוונה לקביעות ורואה בקיומו כסחיית נקבי הגן פשיטא דאיט חוכן דכל אדם שים לו שיעים חלושים איט מקפיד על סחיתם הגן אדרבה משחדל ושוחה פעולות שיאחר כן. ופשיטא דאין לנו להביט על נשי דשלמת שאין להם שיעים מכותמות רק על נשים שים להם שיעים חלושים כאלו וכמ"ש ס"ט קל"ת סק"ט נבי קליעות השערות. ודבר זה הוא כמ"ש רשב"א מוכח כ"י קל"ת ד"ה נשע עיי"ש שכתב דתחדות ומחדשות לותם תמיד לעולם וכן כאן איט מקפדת ורוצים שיהי' שם:

ועוד נראה דמציט ביטול בטומאה בהלוות פע"ז מ"ז בית שמלאו עפר לא לרודות ובטלו וכן בסוכה (ד ע"א) תכן ובטלו כוי מיעוט וכ"ש עפר ובטלו עיי"ש. ומפורש בערובין (קד ע"א) וחולין (פג ע"ב) לחתני' בוקקן מלא ע"ג הכבש הלי מלא ה"ד לא דמבטלה מוסיף לבנין ולא דלא מבטלה הוי חלילה כרי דלא מבטל המלא ע"ג הכבש לא הוי חלילה וה"נ כיון דסחיתם הגן מבטלה נגופה איט חלילה וכן בסוכה (לז ע"א) לחזוב קלר מספקו בחוב ובכוס וכו' לף דלקיחה על ידי דבר לחר לא מהני כיון דחבדי כגופי' דמי וכן ביומא (נת ע"א) נבי מין במיט לי חוכן ודאי שהני רגל חבדו דלא מבטל לי' ומ"ש חוכן. הרי דאם מבטל לי' לייט חוכן וה"נ בסחיתם אי דמבטל לה לגבי הגן איט חוצלת:

וראיתי בחפארת ישרלל זבחים פי"נ אות ל"ה שהקשה לפי מה דקי"ל מין במיט לייט חוכן עי' רמב"ם פי"ט ממעשה הקרבנות ה"ה ובכסף משנה. למה במקוואות ס"ח מ"ה בקמלה פי' איט טבילה הא הוי מין במיט. (ועיי"ש שהקשה נ"כ מיבמות (עח ע"א) בנכרית מעוברת שילדה בנה חין לריך טבילה וט"כ משום דמין במיט לייט חוכן וחילק דהתם שהני דהוולד הייט רביחא ושובר ירך לאמו. וזה לייט כמ"ש תוס' שם ד"ה אלא דאין הטעם משום דשובר ירך לאמו וכ"כ מרדכי בפ"ב דשבועות בבי השערות המסובכות) ואיכא דהא דמין במיט לייט חוכן אין הפי' שפי"ו נחבבים כ' בחיצונים כאלו הם נוגעים זה בזה אלא דהחלילה הוי כליחת וכאלו כ' החיצונים עומדים מרוחקים זה מזה בלי החלילה ואין דבר מפסיק ביניהם וכבל דוכתי בבי נהבי מבמ"כ בטבילה דבעי' שיגעו המים ממש בהגוף שמובל להבי אפי' בשר שלמו חוכן. והנה סברתו טובה מאד ודפח"ח. ונראה לי ראי' לדבריו מזבחים (יט ע"א) הבגים יש לחוך חיקו מהו נופו מי חיץ או לא וקאמר למה נאחר בספק ולחומרא הא קי"ל מין במיט לייט חוכן. אך על פי דברי ניחא. דהמשנה למלך פ"ב מעבודת יוכ"כ ה"ב כחב דהא דחמרינן בכל דוכתי בבבן גדול עלה ונסחפא חיובא הוא דבעי כיפוי משום דהמים פוללים בין הבגד לבשרו וכה"ג בשרבי יוסף ת"ח סי' כ"ז דהקשו עליו מפסחים (סה ע"ב) למה פוקקים את העורה לחזרו שבת הוא לבני לחהן שילבו עד תרבוטחיהם בדם והא קחיין לח הוא ואיט חוכן. ואי' ברבי יוסף דבגדי כהונה שאני כיון דחבבי' בזבחים שם בבגסה לו רוח בבגדו מהו על בשרו בעי' והא ליכא לא דילמא וכו' וקי"ל לחומרא ח"כ לא מטעם תלילה היא חלא משום דכחיב על בשרו בעי' שיהי' הבגד על בשרו ממש ואף מידי דלא חיין בשלמא מ"מ לייט על בשרו דהרוח לא המים מבדילים עכ"ל ולבן הוי דומיא דטבילה בשים דלריך בגיעה ממש ומש"ה נס מין במיט חוכן:

אך למנ"ד נראה לפרש קושי' חפארת ישרלל דבטבילת נדה בלמד מקרא דמין במיט חוכן. דבחורת כהנים מפורש פרשה ב' ס"ד לומד מוידוי לא שמף מה ידוי בנראה פרש לבית הסחריס וכן בקדושין (כה ע"א) ורחץ בשרו מה בשרו מלברלי וכו' ואי נימא דמין במיט לייט חוכן קשה הלא בית הסחריס הוא חמיד במים דהא המים עולים על נופה מלמעלה. ומ"מ מיעשה תורה רק בית הסחריס דלין לריך לביחת מים לחבל מקומות הנלוים כה"נ לא שלהה לה טבילה לף דמין במיט הוא ומפורש דמין במיט חוכן בטבילה:

(ג) **מה** שהקשה כ"ת על בינת לחדש מה בין שן הוכבת לשן חבול הנסחם. ליני מבין דפשוט שן חוכבת אין לה כלב- ולא נעשה אלא לנוי. וכשן חבול יש לה כלב והוי לרפואה. ומ"ש כ"ת אם סחיתת הגן חוכן תהי' חמורה לגלות בו לרשות הרבים. זה ליט דלא שייך משם ממני לה משום דאינה יכולה להסירו בלא חומן וכמ"ש מחני' שבת (סד ע"ב) יולחת אשה בחוטי שער ובטוטפות ובסרבילין בזמן שהם חפורים ושם (ס"ה ע"א) ובמוך שבאזנה והוא שקשור בחזנה. וסיומת דמלחת לענ"ד בשן חוחבת אם יכולה בעלמה לפרקה בנקל ולפרקים מולילה חוחו לו ודלא חוכן. אבל אם יושב על מלחת הדק היטב וכן בשן הנסחם במחבת ליט חוכן וכן העלה בנחל חשכול על ס' חשכול לרחב"ד ח"א (דף קט ע"א). ויחוש דכאן הוי חרי דרבנן דמיעוטו המקיד הוא מדרבנן ובית הסחריס דבעי' רחוי לביחת מים נ"כ דרבנן לסיפת רמב"ן ורשב"א בשם י"מ וריטב"א קחוסן (כה ע"א) (ועי' ריטב"א שם מפורש ס' ע"ז חו"ת חקפ"ת סק"ה דבדבר המפורש בחורה לא נזרו רבנן):

וקשה לי בפת בקידושין (כה ע"א) דמקשה ומבר רבי לעניו טבילה בטמון דמי והחמר רבין וט' מעשה בשפחה של בית רבי שטבלה ועלתה ונמלח עלס בין שיני והגריכה רבי טבילה לחחת. ואי' ס"ד דבית הסהריס בעי ביחת מים חין לחפשר לומר כן דהא מפורש בחני' ספ"ח דמקוואות דבית הסהריס ח"ל ביחת מים. ונס ק' לי בנדה (סו ע"ב) דחמר רבח שלריכה להדיח בית קמטי' במים ומקשה על רבח ממחני' דבית"ח ח"ל לביחת מים ושייט מחני' הנ"ל ואי ס"ד דח"ל שיהי' רחוי לביחת מים ושם הלא מפורש דבית"ח בעינן רחוי לביחת מים פיי"ם נדה שחתנה משות בפי' שהורה מטומחתה והיינו משום דלא מיהדק משמע בדבר דמיהדק חוכן וע"ש לפ"ש:

סימן טז

להרב הג"ל. בענין הג"ל.

אשר הרלתי במכתבי הנ"ל קו' תפארת ישראל ממין במינו שחיטו חולן. וכתבתי דנלמד מהא דהתורה מיעטה רק בית הסתרים לחל מקומות הנלוים כה"נ לריך ביאת מים לט"פ שהות מין במינו. והקשה כ"ת דאין רלוי משם דיכולים לומר דמכ"מ חיטו חולן ויהי' רקי מיעוטו של בית הסתרים וחלוק דיבם ממקומות הנלוים לענין חלילת מין בשחיטו מינו. דמקומות הנלוים דדרשי' מכל בשרו שלא יהי' דבר חולן ליטו מן בשחיטו מינו פרט לבית הסתרים דלא שיהי' מכשה"מ נמי חיטו חולן לחל מכ"מ לא נגלוי חיטו חולן ט"ד. ת"ל ליתר כן דהא מסקנת הגמ' דלענין חלילה אין חילוק בין ביהם"ת לשאר הגוף וכל שים דבר החולן לפי בנית הסתרים לא מהני הטבילה וכמ"ש הוס' קידושין (כה ע"ח) ד"ה כל דים תרי קראי הסותרים זח"ז ורחן לח כל בשרו דמשמע לפי ביהם"ה וכתיב וידיו מה ידיו מלברלי וממעטי' ביהם"ת לכן לחמרי' דקרא לחח דבעי' רלוי לביאת מים וע"כ דקרא לא מל חלילה קאי אלא דביהם"ת ל"ל ביאת מים:

ובעת ג"ל לסוף ט"פ מסקנת גמ' סוטה (מה ע"ב) בשני חלוים זב"ג זה דמין במינו טמון הוי וכן פסק רמב"ם פ"ע מרוצח ה"י. והכא בטבילה קפיד קרא מה בשרו מלברלי דבעי' שיהי' גלוי אלא מין במינו חולן כיון דמכ"מ טמון הוי ולינו גלוי. ומשם לחיכה לחי' תפארת ישראל הנ"ל דכתב דמין במינו לחמרי' שחין דבר מפסיק והרי מפורש שם דמפסיק וטמון הוי:

וב"ל עוד לפמ"ש ר"ן סוכה (לו ע"ח) ד"ה לא לנקום שהקשה כיון דלא הוי לנחותו להוי חלילה אם טחל הלובב ט"י סודר ותי' דהא דפסלי' בלובב היינו משום דהוי כחלילה לחבל לא משום חלילה ממש לחיכן שלה דלא פסלי' משום חלילה שלא היכא דליכא קרא בטבילה ובתפילין וכ"כ ריטב"ח בשם רמב"ן שם. ת"ב י"ל דהא דמין במינו לינו חולן הוא רק בדוכתי דלינו פוסל משום חלילה נמורה משה"כ בטבילה דהוי חלילה נמורה לפי מב"מ חולן:

ומ"ש כ"ת רלי' דמין במינו חולן בטבילה מהלמ"ם דנימא לחת הקשוה תוללת תע"נ דהוי מין במינו עם שחר השערות. הנה לבי' הום' מירוצין (ד ע"ב) ד"ה דבר חין רלי' דהלמ"ם הקי על בשרה ולפי' לביעת רש"י שם דהקי על שערה י"ל דכתב כן לדידן דלינה דחמת. חבל מ"מ חין להביח רלי' מזה דיש לדחות דהלמ"ם בשערה דחולן לא הקי במימת הקורה חלא לם נדבק עליהם נמי לו דבר לחר המפסיק וכמ"ש רש"י שם ד"ה רוחו:

ומ"ש כ"ת לייחב קו' תפארת ישראל דשחטי נדה דחלי בקפידת דידה ומ"ה לא מין במינו חולן ומשה"כ בנדי כהונה דחין חלי בקפידא. ז"ל רלי' מין במינו ליטו חולן חמוב טיילי כי' מיל וחין מזיק קפידת דידה כמ"ש לבושי שרד מי' דיטים סי' פ"ח ובביאורו נחריכות שם סי"ק קי"ו וסדרי טהרות קי"ח סקי"ג. ונם יפוד זה שכתב כ"ת דבכל חוכחי לא חלי בקפידא זה ליטו כמ"ש זבחים (יט ע"ח) בין דקפיד טלה חיללא ושם (לה ע"ח) לא הוה ולא הוי חלילה והמעם בלא משום דלא קפיד כמ"ש ב"י יו"ד קי"ח

בשם מרדכי שבועות עיי"ש. וכן שם (לח ע"ב) וחם בבית הוה ליטו חולן ועיי"ש לחדא לא קפיד:

ועל מה שהחבתי דבן חותבת הוי כפלה נכרית דהמרי' בערכין דנופה היא הקשה כ"ת דחין רלי' משם דליטו חולן. דכוונה הינה' דהוי כחכריכי המת דחסורים בהנלה דהא ליתא בסנהדרין (קיב ע"ח) דחין סורפים מלבושים של נזקניות משום דכנופה לע"פ שודחי חולים בטבילה. לק"מ דחין לומר דהוי המת חסורים משום הכריכים. דבחי חכריכים דנעשו לשם מת משה"כ הוי המת דנעשו לשם חי לע"כ הנעשה רק משום דמחוברים לנופה ומה רלי' בסנהדרין דשם ת"ל שיהיו כנופה דהא נם מלבושים חסורים. חבל בהוי המת לא שני שיהיו כמלבוש. דהא מלבוש חי מיהר וע"כ דממש כנופה דמי:

ועל מ"ש לקי דמש"ה שרי' לנחת בין כסף ולא נזרי' שמת מחוויא דנעלי הוא לה וע"ו הקשה כ"ת ניחום שמת לחר הטבילה תיהי לרשות הרבים. פשוט נראה לי דכנעלי לא נזרו לא בהליכה ולא בחזרה מהטבילה ועי"ל דלא נזרו רק על הטבילה כדה"ר ולא על הולחה מרשות היחיד לרה"ר משום דליכא הכירה וכמ"ש הום' ר"ה (כט ע"ב) ד"ה שמת נבי נזרה דשמת יעבירנו:

עי מה שהקשיתי בסוף מכתבי בקידושין (כה ע"ח) ובדה (כו ע"ב) ממתני' דסט"ח דמקוואות דביהם"ת ליטו בריך ביאת מים. תי' כ"ת דהי' דעת המקנן דהא דהלריכה רבי טבילה משום דלשון ובין הבינים הוי נלוי ולא בית הסתרים. מי' פי' רמב"ם ורח"ם מקוואות שם ביהם"ת מקום פנימי של לף ואחון ופה ואין ס"ד דלף ואחון הוי יותר טמון ובית הסתרים מבין הבינים. ונם לפי' לדברי כ"ת אין מיובח הקשית מנדה (כו ע"ב) דהי' ס"ד דריבת דממתני' דנדה שאתה מעות בפי' אין רלי' משום דבתוך הפה הוי מקום נלוי. דהא בבר נודע מעולה בקידושין (כה ע"ח) (שהי' ימים רבים לפני רבת) דפה ולשון טמון הוי:

ואשר הקשה כ"ת קושית נדולה על סוגית הקידושין ובדה הנ"ל דא מפורש פ"ע דמקוואות מ"ב אלו חולים קלקי הלב והזקן ובית הסתרים בחשה וע"ב משום דבעי' שיהי' רלוי לביאת מים ומלי ס"ד נמ' שם דא"ל שיהי' רלוי. בפשוט הייתי מפרש דלא קאי שם על בית הסתרים עלמו אלא על קלקי השערות שע"נ מקום השרוה דהוי מקום נלוי וכמו שפי' רמב"ם ורא"ם שם וש"ע קל"ת ס"ו. חבל מה חשבה ורבותינו לא פי' כן והדברים עתיקים פי' תוס' נדה (סו ע"ח) ד"ה פתחה שתי' דהאי לטהרות וכ"כ כ"י קל"ת בשם סמ"נ נד"ה וא"ת הרא"ם (דפוס ווחרשא דף פה ע"ב). ומה שהקשה כ"י על סמ"נ דאם יש דבר חולן בבית הסתרים ליטו רלוי לביאת מים ולבעלה נמי משכב כבר תמהו על הכ"י אלא הזכיר דברי הום' הנ"ל שב' נ"כ כן דלטהרות קאי:

סימן יז

לכבוד הרב הגדול סוזה נשהלי יוסף נ"י אבר"ק ראזאן.

על דבר מה שהקשה כ"ת על רמב"ם דפוסק בפ"ח ממילה ה"ז דטלד מהול לריך להטיף דם בריח ת"ב למה פוסק פ"י מתרומות ה"ח דטלד מהול לוכל בתרומה הא הוי תרתי דסתרי כמ"ש ביבמות (עח ע"ח) דר' אליעזר דס"ל דלוכל בתרומה לטמאי' לחזל משום דס"ל אין לריך להטיף דם בריח:

נ"ל לייסד ס"פ דקסהכם בת (קנו ע"ח) דלמרי' דמלין לותו ממ"נ נימח דלא ליט בר קיימת מקלקל הוא ומרלמי דמשום דכמילה נכלל גם מלילה וכמלילה ל"ש דמקלקל דודאי ניחא ליה ליחי' בט כמ"ש לעיל סי' ד' בתריכות מיי"ם וכל זה נסחס מילה אבל אם נולד מהול דלריך רק הטפת דם בריח אבל גרלה דמלילה ליכא לריכה שוב הדרת קו' הג"ל דהא שייך ממ"נ דלא ליט בר קיימת מקלקל הוא ולמה פוסק רמב"ם פ"ח ממילה הי"ח דטולד מהול ליט דוחה שבת:

ועי"ב נרלה לי דס"ל לרמב"ם דטולד מהול ליט ספק ערלה כטושה דודאי אין לו ערלה. וסמיך לסהגות דהוספחא סביבמות (טב ע"א) דס"ל עמטוש ליט תוכל מספק ונולד מהול תוכל וע"ב דטולד מהול אין שום ספק. והא דמלריך הטפה הוא רק מדרבנן כמ"ש מהרש"ל שבת (קלה ע"א) לב"ש על תוס' ד"ה ולא ספק וכמו שמסיק יב"ם יבמות פ"ח ס' ה' דהטפת דם בריח הוא רק ממנהגא בעלמא. והטעם נרלה כמו בנר מהול דלריך לעשות לזה מעשה להכניסו בבריח ומש"ה כיון דהוא רק מדרבנן ליט דוחה שבת:

וה"א דקאמר ביבמות (פח ע"א) דר' אלישוע לשיטתו דליט דלריך להטיף ומש"ה תוכל בתרומה. הפי' כלפי מה דס"ל לי"ש דהוכב ובכיר אחי לעבל וע"ב דעהו דודאי מלילה בכוכה היא. ע"ז קאמר דר' אלישוע חולק וס"ל דא"ל להטיף מלד ודאי. ותש"פ בספק לריך הטפה וא"ב אסור מספק לאכול בתרומה כמו בטמוש מ"מ לי אפשר לומר דקרא דחוכב ובכיר להכי אחת דהא לא אלטריך קרא לאחויי ספיקא. והרמב"ם דפוסק דלא כר' מקיבא בפ"ז מתרומות ה"י מביא למוד על ר' אלישוע מתוספתא בכיר. ומ"מ לא פסק כר"א דלריך מספק הטפת דם משום סחמא דיבמות הנ"ל:

סימן יח

להרב הנ"ל. בענין הנ"ל.

(א) **עד** קושיתי בשבת (קלו ע"א) דניחא ממ"נ אי ליט בר קיימת מקלקל הוא תיכן כ"ת דאף דמקלקל הוא פטור מ"מ אסור מדרבנן וא"ב י"ל דגם בזה העמידו דבריהם במקום ספק כרת כמו בחומל בודאי כרת. במחב"ת לא אמר כלום כי גם במחתך בשבר בעלמא יש איסור דרבנן כמ"ש ס"ח ממילה הי"ד ד"ה ספק ובב"י אי"ת על ד"ה ואפי'. ורלוי דבן ח' לאסור למול בשבת ואפי' בשלטול אסור ולא אמרי' מתתך בשבר בעלמא וע"ב דבספק לא העמידו דבריהם וא"ב מה לי איסור מוקלה או מקלקל. ועי' ברש"י שבת (קמו ע"א) ד"ה שובר דכתב דאין במקלקל שום איסור ואמה עליו הר"ן דגיר דכל המקלקלים פטורים איסורא מיהו איכא וכתב די"ל דמשום טורח שבת שרי לכתחלה ואולי גם כוונת רש"י בהג"ה ועי' לעיל בסי' ד':

(ב) **ומה** שהקשה כ"ת דהא מילה הוי מלאכה שאינה לריכה לגופה והי' כ"ת עפמ"ש בפי' הר"ת הנדפס מחדש בש"ם ווילנא בשבת (קלו ע"א) דמילה מלאכה היא דבתיכת הערלה הוי מתקנו להמול בתרומה ופשת ולכך ל"ש מקלקל דאף שספק הוא אי בר קיימת הוא מ"מ כיון דאסור לאכול בקדשים וע"י המילה מותר הוי תיקון גמור. במחב"ת נזה לא נתישבה קושיתי כלל. דזה שי' רש"י שבת (קו ע"א) ד"ה מה לי דהא נמי מתקן נברא שטושה תיקון נברא שלם. אך כל זה אם הוא בר קיימת אבל אם ליט בר קיימת אין זה תיקון נברא כלל דהא לא יגדל ולא יאכל בתרומה. וגם בתגדרונימם שייך תיקון זה רק אם הוא בן כהן שמתקנו לאכול בתרומה אז שפי' שבת ע"פ שמתקנו בקרבן פסח אבל כל תגדרונימם דעלמא יכולים למולם דהוי מקלקל. ולעי' תוס' שם דהתיקון הוא נוף מטות מילה שהמוהל מקיים ג"כ אי ליט בר קיימת אין זה מטוה כלל. ואיני יודע מה הביא תשובות מפי' ר"ת הלא רשב"ם שבת (קו ע"א) ד"ה כל כתב ג"כ דמתקנו לתרומה וקדשים ומ"מ תשיב לי למילה מלאכה שאינה לריכה לגופה וכ"כ אי' ר"ן שם בשם רמב"ן שאע"פ שמתקנו לכמה דברים מ"מ הוי מלאכה שאצל"ג: **ועל** הקושיא דמילה הוי מלשאצל"ג. הנה לרש"י שבת (קו ע"א) ד"ה ובבייתא דעיקר הלימוד דר"ש ס"ל מקלקל חייב מדס"ל מלאכה שאינה לריכה לגופה פטור ולא מצי לאוקמה בלריך לכלבו דהוי ג"כ אצל"ג וא"כ לדשהו ע"כ ר"ש דס"ל מקלקל בחבורה חייב אפי' אינה לריכה לגופה חייב וא"כ בין לר"י בין לר"ת במילה אע"ג דאין לריך לגופו חייב. ולב' תוס' סנהדרין (פד ע"ב) ד"ה אלן דמקשה עליו דאפי' במקלקל בע' שיהי' לריכה לגופה ע"כ ס"ל דמילה הוי לריכה לגופה משום תיקון מלוה דמקיים מלות מילה. ואף דלעיל מקלקל לא מהני תיקון מלוה לר"ש מ"מ חשוב לריך לגופה כמ"ש תוס' שבת (קו ע"א) ד"ה בשובל לר' אבהו וכ"כ תוס' ב"ק (לד ע"ב) סד"ה תוכל דלוכך מלוה לא הוי תיקון ומ"מ הוי לריך לגופה:

ועי' ירושלמי שבת פ"ז ה"ב על שחתה מבדילו מחיוהו חייב משום קוצר וא"כ במילה יש מלאכת קוצר. אבל תוס' ע"ז (כו ע"א) ד"ה סבר כתבו דהוסיפו ידו למעי בהמה ודלדל שאבר שבמעי' חייב משום שוקר דבר מגדולו דהוי תולדה דגוז וגרלה שיטתם דלא שייך מלאכת קלירה אלא בגדולי קרקע וכ"כ רמב"ן ה' בכורות דף כ"ה דעוקר דבר מגדולו דהוי תולדה דקוצר היינו אלא בחוצם מן הקרקע אבל כל דאלים מבעלי חיים משום גוז בלאוד חייב וכ"כ רשב"ם שבת (קו ע"ב) דגמ' דידן חולק על ירושלמי הנ"ל ואין עוקר דבר מגדולו אלא בגדולי קרקע. ועי' בתי' ר"ן שבת (לד ע"א) גבי נטילת לפרנים דכתב דם"י משום גוז וכתב וי"מ דחייב משום עוקר דבר מגדולו ולא מאוד דהיה תולדה דקוצר ואין קלירה אלא בגדולי קרקע ע"כ. ול"ע דהוא עגד דברי הראשונים הנ"ל דהיה תולדה דגוז:

אבל מהרי"ט חלגז בשורות שם כתב דגם ש"ם דילן ס"ל כירושלמי דחייב משום קוצר וכ"כ פ"מ וקה"ע שם דהא דאמרי' שבת (קו ע"ב) הושיט ידו ולדלל מוכר חייב היינו משום קוצר. וכ"כ ירושלמי להלן דחוכב חייב משום קוצר ועי' בקה"ע דמפריד דבר מחיוהו הוא קוצר. והא דאמר בירושלמי שם פסקא הגוז את הלמר דהולם כנף מפוף חייב משום גוז מיירי במתה כמ"ש שם אבל בחיים חייב משום קוצר. וכן כ' תפארת ישראל בלבלת שבת אות נ' ד"ה הקוצר דהולם בשר מבעלי חיים חייב משום קוצר ולפ"ז לפשוט ירושלמי בכל מילה חייב משום קוצר. ולפמ"ש תוס' שבת (עג ע"ב) ד"ה ונרלך דבמלאכת קוצר גם ר' יהודה ס"ל דמלאכה שאינה לריכה לגופה פטור מ"כ ע"כ דירושלמי ס"ל דמילה הוי מלאכה הלריכה לגופה: **ואפי'** אי נימא דירושלמי לא ס"ל כשיטת תוס'. מ"מ לפי' תוס' ע"ז הנ"ל דשוקר דבר מגידולו תולדת גוז וא"כ במילה הוי מלאכת גוז. עי' תי' רמב"ן שבת (קו ע"א) ד"ה מ"ט ותי' ר"ן שבת (לד ע"א) ד"ה

מחלוקת וכ"כ תלמידו הריב"ם סי' ש"ד מוכח מג"ה ס"ג סק"ב וכ"ח סק"ה דנזיזה שבמצקן לא היתה לצורך השער רק לצורך השור שיעמד בלא שער כדי שיהי' רואי לעבוד וע"כ תע"פ שח"ל להשער מ"מ הוי מלאכה גריכה לגופה כנחו וכ"כ חידושי נור תרי' שבת (מד ע"ח) ולפ"ז במילה הוי תמיד מלאכה הגריכה לגופה תע"פ שח"ל לגוף השור הנחלט:

ועי' תס"ז בתוכות (ה ע"ב) דעל המילה חייב משום תולש וגרסה כוותה ע"כ משום נוזז דהא מביא רחי' משבת (נד ע"ב) בעובל לפרניו והתם משורש נוזז. ולכאורה קשה לדעתו מה מייתי בשבת (קו ע"ח) ר' שמעון רחי' דמקלקל בחבורה חייב מדלאטריך קרא למסרי מילה הא י"ל דלא משום חבורה הוא אלא מקלקל בחליפה או בנזיזה חייב. ונ"ל דהפי' בגמ' כל מלאכות שבשבר וכלל בחבורה כתולש נוזז ומפרק וגטילה נשמה בכולם מקלקל חייב. ולפ שהוס שבת (נד ע"ב) ד"ה לבל כתבו דלר' שמעון בשי מלאכה לגריכה לגופה גם בנוזז. לבל עי' חכם נבי סי' פ"ב דרוב הפוסקים ומוס"ע ס"ל כריב"ם:

וכן לפי' רמב"ם פ"ח משבת ה"ז דמוכל חייב משום מפרק ומפרק תולדות דש. עי' תוס' שבת (עג ע"ב) ד"ה וצריך שבתבו לפי' לר' יהודה דמחייב במלאכה שאין גריכה לגופה מ"מ בסחיטה דתולדה דדם היא בעי' שהי' גריכה לגופה לפי שאין דרך דישה בכך וכ"כ ר"ן שבת ס"פ י"ד דבעי' שהי' צריך למשקים הנסחטים דומיא דדם. ות"כ כיון דבדישה לא לר' יהודה בעינן שהי' גריכה לגופה ואיבל תולדה דדם וא"כ במילה דמשום חבלה היא לא לר' יהודה מי ניחא. ובכלל לכ"ע במילה הוי מלאכה שגריכה לגופה:

והאמת כן הוא כמ"ש בחי' ר"ן שבת (קו ע"ח) והוקף דבריו במילה הוי מלאכה גריכה לגופה שהרי צריך הוא לחול לחותו היטק אלא שהחקון שמחקן בהיטוק הוא חון לגופה ולכן ר' יהודה דמחייב במלאכה שאינה גריכה לגופה ס"ל ג"כ דתיקון שחון לגופו הוי תיקון ולא הוי מקלקל וכ"ם דס"ל מלאכה שאינ"ג פטור לא חבש החם תיקון מפני שהוא תיקון חון לגופו לבל מלאכת המילה גריכה לגופה הוי. ועם להסביר דמילה הוי גריכה לגופה כיון דצריך לנוף הדם כמ"ש ר"ן שבת (קלד ע"ח) גבי ר' נתן שאמר רחיתו שהוא ירוק הגלתי בו ולא רחיתי בו דם בריח וכהב הר"ן תרתי לגרישותא חדא דאי מהלינן לי' לא מציפנא מיני' דם בריח והטפת דם הבריח מצוה דכ' גם את בדם בריתך וכו' ושוב דמסוכן הוא וכ"כ ר"ן ס"פ כ"ח דמילה ד"ה החל לפי שדם המילה בריחן של ישראל ועל הבריח חט מבריכים:

וגם נ"ל דהא כתב רמב"ם פ"ח משבת ה"ח דדוקא בחובל בבע"ח בפי' שהי' צריך לדם אבל בחובל בחבירו הע"פ שאין צריך לדם חייב שהרי בתקריבה דעתו בחבלה זו ח"כ נראה דהוא הדין במילה הע"פ שאינו צריך לדם כלל חייב דלא גרע מלות מילה מחובל בחבירו בכעסו וכן מלאחי בתוס' יוה"כ יומא (פה ע"ב) ד"ה ולענין הלכה דחובל בחבירו הוי תמיד מלאכה שגריכה לגופה והביאה כן בשם יש של שלמה כ"ק פ"ח סי' כ"ג:

ובזה מיושב קו' הגאון ר' מרדכי בנעט ז"ל בס' מנן תבות שהקשה למה צריך קרא להחיר מילה בשבת משום דהוי חבלה הא בחובל צריך שילא דם בגרוגרת במ"ש רמב"ם שם ה"ז וכדם המילה הא ליכא שיעור. ולהנ"ל ניחא דבמילה הוי חד דינא עם חובל בחבירו ואע"פ שאינו צריך לדם כלל חייב:

(ג) **ועי'** ר"ף פרק ר"ח דמילה שהביא בריית דערלתו ודלי דוחה את השבת ולא ספק וחמהו עליו הראשונים למה לין ספק דוחה שבת הא שייך ממ"נ הל"ל. ועל הבריתא לא קשה דמקמי' לה בגמ' במכשירי מילה ותליבא דר' אלישוב. וגרלה לי דהסמ"ג סוף פתיחה לשבת ד"ה ואנב גרסי כתב דממ"נ הל"ל דאי לאו מחתך בשבר בעלמא הוא שייך רק אי חובל חייב משום נטילת נשמה דאז בשבר שחיטה היא וכמת דמי מצ"ל אי משום מפרק אפי' תחיכה בעלמא שמפרק הדם ממנו הוי מפרק דבר מחברו וקשה לשיטת רמב"ם דחובל משום מפרק למה כוסק דמוהלים את הספיקות הא לא שייך ממ"נ הל"ל. וגרלה דהרמב"ם מפרש דמ"ש בגמ' מחתך בשבר בעלמא היינו דמקלקל הוא ומ"ה מוחר ואי קשה ממילה הא מחקן הוא כנ"ל ולמה מוחר. י"ל ע"פ קו' מנן תבות הנ"ל דהא ליכא שיעור בדם. ואי' שם דהמוה מחשב לה מלאכה ואע"פ שאין שיעור בגרוגרת מ"מ ע"י המוה חשוב שיעור ודפח"ח והוא כעין מה שבחב רש"י בגילה (כז ע"ב) ד"ה חלה דאסור לבער קדשים ביו"ם ואפי' להאכילם לבהמה משום דרחמנא אחשבה להבערתה וחשיב מלאכה כהבערה. אך כל זה שייך אם בר קיימא הוא ומקיים המוה אז אע"פ שאין בדם בגרוגרות מ"מ ע"י המוה חשיב שיעור אבל אם אינו בר קיימא שוב אינו עושה מוה כלל ופשוט אף על המילה דהא אין בו שיעור אכלה. ודוחק מ"ש רש"י ור"ן שבת (קו ע"ח) דמקלקל בחבורה אלו במלאכה שאינה גריכה לגופה ומ"ד מלאכה שאינ"ג פשוט כמ"ש ר"ן שבת (מד ע"ב) ד"ה ולענין פלוגתא דדעת ריב"ם כר' שמעון וכ"כ רשב"ם שם בשם רמב"ן וממילא י"ל דס"ל דמקלקל חייב כר"ש. ולכן לא שייך ס' ממ"נ בקו' פמ"ג דמשום מפרק אפי' בשר שחיטה גמי חייב ולכן שפיר מביא בריתא דספק אינו דוחה שבת. מבה"כ הרמב"ם לשיטתו דמקלקל פשוט י"ל דפי' מחתך בשבר בעלמא היינו דמקלקל הוא:

(ד) **ועל** מה שהרלתי במכתבי דמש"ה לא לחמרי' בגמ' מקלקל הוא דאין זה אי' של מילה דהא במילה אינו מקלקל ויהי' אסור אי לאו הטעם דמחתך בשבר וכו' והקשה כ"ת די"ל כיון דעשם במילה מותרת ממילא גם המילה מותרת אח"כ משום סכנה ומותר להכנים ח"ש לכתחלה בסכנה לצורך מצוה לפ שילטרך אח"כ לחלל את השבת כמ"ש תו"ח רמ"ח מ"ד בשם הריב"ם. ותש"ב דשם תירי קודם השבת דמותר להפליג מ"מ לדעת כ"ת גם בשבת עלמו מותר להכנים עלמו בסכנה לצורך מצוה:

הנה מקור הדין שכתבי רמ"ח סעיף ד' דהיולדים בשירה כמדבר מותרים להפליג שלשה ימים קודם השבת אע"פ שיודעים שאחר כך יתיע להם סכנה וילטרכו לחלל שבת מפני פקוח נפש הוא משו"ח ריב"ם סי' י"ז י"ח. ויסודו בטי של שיטת רז"ה שבת (יח ע"ח) דמש"ה אין מפליגים בספינה ג' ימים קודם שבת משום דהוי כמחנה לחלל את השבת וממילא גלמד דקודם לכן מותר אף שיודע שילטרך לחלל שבת. והנה קשה לי דידוע מחלוקת רז"ה ורמב"ן שבת קל"ד ע"ב היכא דאשתפך חמימי דאחר מילה אי מלים לותו בשבת דשת רז"ה דאסור מפני שיודעים אט שילטרך אח"כ לחלל את השבת הוי מכשירי מילה שאפשר לעשותן מערב שבת שאינם דומים שבת ורמב"ן חולק ומתיר מפני שאין למוה אלא שעתה ואחר כמילה פקוח נפש הוא דלמי שבת ולא מכשירי מילה. וא"כ קשה

לכאורה דהרי"ם סובר שלמו דכספינה מותר להפליג לדבר מצוה לפי' תוך שלשה ימים וכמילה לאסור וחזין לית המנהג על ידי זה:

ונראה דהא דמותר להפליג בספינה לפי' בערב שבת לדבר מצוה הוא רק בפוסק עמו שיבוא משום דחין החלול שבת ברור וכמ"ש תו"ח רמ"ח ס"ח וכ"כ שם ס"ד בעולה לחרן ישראל וכמ"ש מג"א שם סק"ח דבשבת לאסור דהא לא יוכל לפסוק עמו שיבוא מש"כ בתמימי דודאי יחלל שבת לאסור ומי' נדה (לח ע"ח) חסידים הראשונים וכו' כדי שלא יבוא נשותיהם לידי חילול שבת ושייט משום שהי' ברור בשיהם החשבון כן תשבו לחלול שבת. וה"ה במילה דהחלול שבת הוא ברור לאסור:

אך נ"ל לפמ"ש תשב"ץ מובא בבדק הבית יו"ד רס"ב ורס"ח דמילה שלא בזמנה לא ימול ביום ה' דיכול מי' לחלול שבת ביום השלישי ולמד כן מפי' הרז"ה בסוגיא דחין מפלינים בספינה והקשה עליו ש"ך יו"ד ס"ס רס"ו דהא לחמרי' שם בתוספ' סוגיא דלדבר מצוה שרי וכ"ג חין לך מצוה גדולה מזו. וכ' לתרץ קושיא חזקה זו דשאני ספינה כיון דשוף שוף לא יבוא לחלול שבת דשוף שם לא יפליג היום יפליג ביום לחר דהא לא לחסרה תורה שלא להפליג בספינה לגמרי ולכן מותר לדבר מצוה גם פחות מג' ימים לפני שבת. משל"ח במילה שלא בזמנה שאם ימול ביום ה' לא יבא לחלול שבת כלל ודלי דמוכח להמתין. ופפי"ז יש לייסב קושיא הנ"ל מסחירת הרז"ה. דשאני בתמימי כיון דיש לו מקצה להגיע לגמרי מחלול שבת לאסור וה"ה במילה:

אך נ"ל דבתמימי דהוא בשבת עלמו לאסור שם לדבר מצוה משל"ח בספינה שם דהוא תוך ג' ימים מ"מ כיון דלכתי לא מצי זמן התיסור מוכר לדבר מצוה כמ"ש בסוכה (כה ע"ב) גבי שוסק במצוה לריכה דלי לחסעינן החם דלא מצי זמן חיובא דפסח. וכן בשאר גם בסקצא דבמצי זימני לאסור לעסוק במילה קלה לפסול עי"ז ממצוה שיש בה כרת כמ"ש תוס' שם ד"ה משום. וכן כתב רמב"ם פ"ו מקרבן פסח ה"ו דמ"ה העמידו דבריהם בהוא משום דיום שלאסור בהוא עוד לית זמן מקרבן ואע"פ שנוהג לו דמי מקרבן פסח מ"מ לא מצי זמט עדיין:

ואולי יש לפרש עפי"ז הא דבירושלמי פ"ח דשבת ה"ח מובא חוס' ערובין (מג ע"ח) ד"ה הלכה פליגי ב"ש וב"ה בחין מפלינין בספינה ומי' גליון הש"ס שם חוס' ג' בשם רשב"ן סי' ס' דנוהם בפליגי בשבת ב"ש לוסרים. ולפי"ז נרחה דב"ש לסרו תמיד לפי' ביום ל' שם יודע שיעורך לחלל שבת דמה נפ"מ בין יום ל' ליום ג' וב"ה מתירים ולוסרים רק תוך ג' ימים לפני השבת. וע"ל דחזלי לשיטתם כמ"ש בילה (מו ע"ח) לחמרו עליו על שמחי הזקן כל ימיו הי' לוכל לכבוד השבת וכו' לכל הלל הזקן מרה מחדת היתה לו שכל מעשיו בשם שנים שכוך ה' יום יום תב"ה בע"ח מחד בשבחח לשבחח ובה"ח בכוך ה' יום יום. הרי דלב"ש מוטל עליו חיוב שמירת שבת כל ימי השבוע ומש"ה לסור להפליג לפני' ביום ל' שם יודע שיבא לחלול שבת דהרי ממי זימני' וב"ה דס"ל בכוך ה' יום יום רק גבול שלחתרו בניתין (עז ע"ח) מיום ד' מקרי מקמי שבחח לכל קודם לכן שרי:

והנה לענין דינא ודאי שפתירוץ שלי נכון דלסור במילה להכניס עלמו לספקא בכך דהא ק"ל בהרז"ה בתמימי וכן דעת רמב"ם בפ"י מי"ד ה"ו. לך לפי' לשיטת רמב"ן המובא בתמימי מ"מ י"ל דבמילה מודה דלסור. ודוקא שם מקיים מלה בזודאי לא ס"ל דלין למלה שלא שבחה ומוטל עליו לקיימה עמה ולין מבניחים על מה שיעבור חילול שבת. לבל בספק מלה בי"ד גם הוא מודה דלסור להכנים לת עלמו לודאי שבת ובעבור עקום נפש. ובפרט לפי מה שכ' חתם סופר ח"ס סי' ח' דרמב"ן מפיר רק שם לין החלול שבת ברור לבל לא שם בזודאי יחלל שבת דהלי נקים בכוונתי' לשמלי' בגלימת הוא בזודאי לאסור מילה דהחילול ברור שיעמוד למנן:

(ה) **ומה** שהקשה ב"י למה מותר להפליג בספינה בתחלת השבוע הא"ב שחי"ב יחלל שבת מ"ש מסנהדרין (יב ע"ב) דלמ"ד מומחה דמי' בלבד מעברים השנה מפני המומחה כדי לעשות הפסח בטהרה ולא לחריבן מה לנו לדלוג בסוף לחדר של הפסח שיהי' לחי"ב:

הנה רק ר' שמעון ס"ל דמעברים לכתחלה מפני המומחה כמ"ש רבח שם לבל ח"ק ס"ל לין מעברים אלא שאם עברוה מעוברת וב"ש רמב"ם פ"ד מקדוש החודש ה"ו ופ"ד מביחת מקדש ה"ו. ועמעו של ח"ק יש לומר דס"ל מומחה סותרה בלבד לבן לכתחלה לין מעברים מפני המומחה ומ"מ בדיעבד מעוברת בליעבד קמת דיומת (ו ע"ב) היכא דלינה טמחים ומהוחים בסבית בית לב עבדי טהוחים וכיון דעיבור נמסר לב"ד. לפי' על מה שלין לריך לעבר מ"מ אם עברוה מהני דלחם לפי' שונגים וכו' כמ"ש תי' ר"ן שם (יח ע"ח) ד"ה לין והא דס"ל לר' יהודה דלילה מעוברת כתב ר"ן שם (יב ע"ב) דלפ"ז ניש בית חכמים לעבר אע"פ שלין שם הסימנים הידועים ס"ל לר' יהודה שחכמים נזכו בעומחה שלא יועיל העיבור כדי שלא יבלו להרבה על דין מומחה הוחרה בלבד וח"ק ליה ליה נזרה זו:

ויותר נרחה דחנא קמח ס"ל דעומחה דמי' ולחים לדבר דהא הרמב"ם פוסק כח"ק והוא ס"ל בפ"ד מביחת מקדש הע"ו דמי'. ומ"מ לכתחלה לין מעברים לע"נ דבעומחא לחמרי' דלמ"ד דמי' מהדרי' לחר בית חב לחמרינן למיעבד בטהרה. י"ל הייט דוקא לפסר למעבד העבודה חיכף ולא סדחה המלה עי"ז. משל"ח לעבר השנה לא מקרי לפסר ולית עמה נכונה להוסיף חודש ימים ולדחות עי"ז לת המועדות ולא שביר דמי לבחות עי"ז מלות הפסח זמן מרובה לפ"ם שיהי' מלה מן המובחר לעשותו בטהרה ופ"ל כמ"ם רדב"ז סי' י"ג דיותר טוב לעשות מלה קלה היום ולא ימתין על מלוה ממורה לח"ב וכן כתב מנן לבהם סי' כ"ה סק"ב חה ימ"ם רבים הבחתי רחי' לדבריהם מר"ם (לב ע"ב) השובר לפני המיבה ביו"ם של ר"ה הבני מחקיע וכו' מ"ם שני מחקיע משום ברוב עם הדרת מלך הלל נמי וכו' חלח מ"ם הלל דברחשון משום דזריזין מקדימין למלות וכו' לע"ם דיוצ דשיך לומר ברוב עם הדרת מלך מ"מ דעת הגמ' דזריזים עדיף ודחה משלח ברוב עם וכו' לח דהוי מלוה מן המובחר. וח"כ לא קשה מהפלגת בבינה דשרי דבחתת גם החם קי"ל דעבדי בטומחה לכתחלה וחין מעברים וחין מבניחים על בעחיד:

אלא לפי' לר' שמעון דס"ל לכתחלה מעברים לא ק' מידי ולא דמי בלל. דודאי בשיטת היכא דחשבר בטהרה לין טומחה נדחים בלבור כמ"ש יומח (ו ע"ב) וכן בפקוח נפש היכא דחשבר בהיחר לין דוחים שבת וכן בלילה בלרעת בהחירה תיכה לחמרי' בשבת (קלג ע"ח) חם חבי הבן חיחר

לקן כהרת דבטו מחכוין ולו ליכא לאחר ליעבד לאחר. והיה דמילה כשבת רק דהתי' וכמ"ש טוי"ד רס"ו בשם הר"ן הלוי ועי' שער המלך פ"ח מע"ז ה"ח ד"ה עוד דמילה כשבת רק דהתי'. ומש"ה כיון דאפשר לעשות הפסח כטהרה ע"י עיכור מיבל עליט לתקן. אבל בספינה הא לי אפשר לתקן דאיתמי שיפלינ יבא לידי חלול דאי אפשר לאכור הפלגת ספינות תמיד ורש כתנ"ך כמה פסוקים להיתר ולכן די שאסרו

ג' ימים מקמי שבתא:

ומ"ש כ"ת דהטפת דם ברית צריך מליזה. לא נ' לי עי' מהרי"ל הלכות מילה כטלד מהול שהי' חופך מעט בלפורן כדי להטיף ממנו דם ברית ותו לא מידי עכ"ל ופשוט הכוונה דהוא כלפי מ"ש במהני' עושים כל צרכי מילה מוהלים ופורעים ומוללים כתב דהכא אין צריך לכל הלה והטעם כיון דדי בטיפה א' אין חיוב מליזה:

(ו) **ועוד** מה שדברט ברש"י שבת (קלג עב) בתחת בין השמשות דשבת ותמרו לי' לא מספקא ותמר להו מספקינא ועבד ולא אסהפק והשתא דאמרה עביד ועוטם כרת וכתב רש"י דמיתה ליכא דלא אתרו בי' למיתה ולא קיבל עליו התרהה אבל אם התרו בו חייב. וצריך לבאורה ביאור מה שנת משבועות (כח ע"ב) בשועה שאוכל ככר זו היום ועבר היום ולא אכלה ר"ל אמר איט לוקה דהוי התראת ספק ועי' רש"י ספק אם יעבור על ההתרהה אם לאו איכול לומר עדיין יש שהות ביום ואין ההתרה יכול לכוון שיעבור היום בתוך כדי דיבור של התרהה ולבאורה הפי' דמש"ה הוי התראת ספק משום דיכול לומר מספיקנא לאכול טרם כלות היום, וא"כ ה"נ במילה למה הו"ל התרהה הא אמר מספיקנא:

אך עיקר הפי' בשבועות דהוי התראת ספק כמ"ש רמ"ה סנהדרין (עח ע"ב) ד"ה הי' ר' דלא שייך למימר התראת ספק אלא בשבועה שאוכל ככר זה היום ועבר היום ולא אכלה דמי אתרו בי' שהרי שלא יעבור היום ויתחייב מלקות התראת ספק היא דמי ייתר דאי לא אכיל לה השתא מיתחייב מלקות דילמא אכיל לי' בתר הכי אמוך לשקיעת החמה ולא מיתחייב מלקות ואי דמתרו בי' אמוך לשקיעת החמה נמי התראת ספק היא דאי אפשר לומם לידע דאתחייב מיותא כדי אכילת ככר זו לא פתות ולא יתר אי דלמא לא אתחייב כולי האי וככר שברי לאיסורי שכ"ל ת"כ אין הטעם בשבועות משום דאומר מספיקנא. וגם ת"ל לומר דמיירי שם כאומר מספיקנא דת"כ לא קיבל התרהה כלל דגם במלקות בעינן שיהיר עלמו כמ"ש רש"י סנהדרין (פח ע"ב) ד"ה התרו בו ומפורש שבועות (יז ע"ב) בשלמא אכניסה לחייב קשבר יכולי לכעול הכי דאמר מספיקנא שוגג הוא וחייב. אלא הטעם משום דת"ל לומם כיון דיש זמן להתרהה רק רגע א'. דרגע שלפני' מוקדם ואיט זמן להתרהה דהא איט תוכ"ד. ורגע שאחרי' בת"ת שוד לאכול הכבר ת"ת עוד להתרות בכבר עבר זמן. ומשת"כ במילה מהחילת הזמן שאט רואים שאין שוד זמן לגמור המילה עד סוף היום יכולים להתרותו. והפי' ברש"י ולא קיבל עליו התרהה הייט משום שאמר מספיקנא כנ"ל. אבל אלו לא הי' אומר מספיקנא הי' חייב מיתה לדעת רש"י:

ועיין הפלתה ישראל סנהדרין פ"ט אות כ"ב ד"ה מין ספק הנני שביאר הא דבכבר הוי התראת ספק בחופן אחר ואני אפרש היטב אח דבריו. הוא ז"ל כתב להקשות דיכולים להתרות בו ברגע קודם התחלת

שיעור זמן אכילתו. כגון בבכר שצריך לאכילתו אלי שעה יוכל להתרות בו אלי שעה קודם שקיעת החמה ויהי' התרהת ודאי. והביא זה מקושית רש"י מכות (טו ע"ב) ד"ה ור"ל בלא תעשה שניתק לעשה דאתרי' דה"ם היא דנמר הלאו אלוי בביטול העשה וכשאחרין בו שלא יעבור ספק הוא שמא לא יבטל אח העשה והקשה רש"י יתרו בו בשבת לבטל אח העשה שהיא עקירת הלאו והירן דלעולם בעינן התרהה בשעה שעובר על אזהרתו וה"נ בבכר בני התרהה בשעת התחלת האיסור הייט בשעת שבועה ואו היה התרהת ספק. ול"ק בשבת שלא יאכל ואכל למה הוי התרהה ודאי. דהיכא דהאי הוא בקום ועשה שעת הפעולה מקרי שעת האיסור כמ"ש רש"י שבועות (כח ע"א) ד"ה אמר רבא. אבל בשב ואל תעשה הוי התרהת ספק דאין שעת מעשה אחרת רק שעת השבועה. משת"כ הכא במילה ההתרהה בשעת המילה:

וראי' לשיטת רש"י מירושלמי פ"ג משבועות ה"ז שבועה שאוכל בבר זה היום וכו' טעמא דר' יוחנן משום שאיט יאוי לקבל התרהה טעמא דר"ל משום דהוא לא אתין בו מעשה מה מפקה מביניהן שרפה והשליכה לים אין תימר משום שאיט יאוי לקבל התרהה פעור ועי"ש בפני משה דמשום הכי פעור דאם תאמר יתרו בו בשעה שעורפה ומשליכה לים התרהה בשעה שעובר על איסורו בעינן ולא בשעת בעולו ועי' מרהה"פ שם:

(ז) **אלא** שהשואים דברי רש"י שב' דמיד הוא וחייב כרת והק' בנחל אשבול ח"ב קכ"ח משבועות (יז ע"ב) הנ"ל דאם אמר יכולני לבעול שוגג הוא ולא מיד וכן פירש רמב"ם פ"ב משגנות ה"ט בדין זה דמילה דאמר מספיקנא דחייב תטאת אם התרו בו. ואולי דס"ל לרש"י דהכא כיון דהתרו בו נרע ומיד הוא. וקשה לי לרמב"ם דב' דשוגג הוא למה צריך התרו בו. הא בסמוך לוסחה תע"פ שלא התרו בו חייב תטאת. ואולי משום דהכא בא לעשות מלוה למול נרע די"ל דהוי לאטם מש"ה בעי התרהה לחטאת ול"ע דנרהה פשוט דלא נרע מבל לומר מוהר דשוגג הוא. ואולי י"ל דאין כוונת רמב"ם שהי' התרהה נמורה אלא שהזהירו אותו שלא יהחיל במילה והייטו מ"ם בנמ' ואמרו לי' לא מספקא וכמו שמלינו במהני' סנהדרין (עח ע"ב) בבן סורר ומורה דמתרין בו בפני ג' ומלקין אותו שב' רש"י שם דאיטה התרהה נמורה וכו' אלא הפי' דמוכיחין אותו דבעינן ויכרו אותו:

וראיתי בשו"ת רעק"א סי' קע"ד שהק' בשבת שם דאחת בין השמשות ע"כ לא דוקא בין השמשות דאו אין חיוב כרת דהוי ספק ליה אלא דאחת שמוך לבין השמשות. ות"כ קשה הא בזמן בין השמשות שהות ג' רבעי מיל בודאי יש שהות לגמור מילתו ואמאי חייב כרת דילמא בין השמשות יום ושפיר עבד דהתחיל למול שמוך לבין השמשות דיכול לגמרו ואיכא דאף דקמי שמיא גליא דבין השמשות יום. מ"מ אין לנו לדעת ומוכרח להפסיק בין השמשות דשמא היא ליליה ואיט יכול למול בליליה דמילה אלא בזמנה איט אלא ביום ואם כן עשה אלא כדין שהתחיל שמוך לבין השמשות וכל זה אם הפסיק ולא גמר אבל אם גמר המילה בליליה יקשה היאך חייב כרת דילמא הוא יום ומל בכל בשבת ומזה הוציא דשם מיירי אלא גמר בליליה דבשרהה שלא שבת פסק למולו. ונפלאתי עליו כי רמב"ם פ"ב משגנות ה"ת כ' להפוך דאם לא הפלים עד שיאת השבת חייב והייטו דהתחיל ביום וגמר בליליה

כשלה

כשלה שבת. ובמיקר קשייהו ח"י למה תשיב לתי תפשר שהה המילה ערך י"ג מטט ותני שהוח שיעור ג' רבעי מיל על כין השמשות כמ"ש שבת (לד ע"ב) (ומ"ש בשו"ת רעק"א ג' רבעי שטה בודאי הוח טעות הדפוס). ושפיר התחיל קודם כין השמשות ונמר בלילה ודאי:

סימן יט

לכבוד הרב הגאון מוה"ר יעקב דענישאהן נ"י אבד"ק ליבויא בעהמח"ס „שא"ה יעקב".

נתכבדתי בספרו היקר תשר קבלתי בעונג ובשמחה. ורחיתי כי ידיו רב לו לפלפל בהכרות ישרות ובדברי פי חכם חן ירחש יסריס ויסמחו וכזה רחה וקדם. והגני מגיד לכ"ת ייפר כח ותשוחה חן חן לו. ואברכהו כי יזכה להפיץ מעיטת חכמתו ע"פ חבל. יחילו דבריו וינדל שמו בקם הנדולים. ולמעז חחי חוח כי עיינתי בספרו הנהיר. לעיר ולתשום שים שלבה נרגרים נרחם לחיר. לשר מלחתי בחפזי להעיר:

(א) **בסימן** ט' מפלפל כ"ת בענין שיסק בחלוה וכ' דשוסק בחלוה קלה פטור מחשורה ורחיותיו ז' דחי דוקח ממלוה קלה פטור פשיטח ולח לריך לקרח על זה דודחי לימה מלוה לשר יבחר יעשה ונם מביח רחי' מרש"י כוכה (כה ע"ב) ד"ה שחל שכחב מיניה שמעינן דשוסק בחלוה פטור ממלוה וכו' חלמח' מלוה קלה הבחה לידך לימך לריך לדחוקה מפני חמורה שעתידה לבח עכ"ל ועוד רחי' מרש"י שם (כה ע"ח) ד"ה שלוחי מלוה דחשיב רש"י להקביל פני רבו בין שלוחי מלוה דפטורין מן הכוכה לף דקבלת פני רבו לימה חלת מלוה דרבנן מכל מקום פטור מסוכה שהית דחורייתח:

הנה לין הדבר ברור. ומפורש להיפוך בפני יהושע ולי"ח ברכות רפ"נ דחפי' עוסק בחלוה שהימה שוה בכל לימו פטור ממלוה השוה בכל ובודחי שחלוה דרבנן חשובה קלה נגד מלוה דחורייתח. ורחי' מר"ה (לד ע"ב) שחי עיירות נחחת תוקעין ובחחת מברכין הולכין למקום שחוקעין ולין הולכים למקום שמברכים פשיטח הח דחורייתח הח דרבנן וכו' ועי' נודע ביהודה קמח חו"ח ל"ט דחלוורייתח הוי מקודם נגד דרבנן ועי' ירושלמי פ"ז נזיר סוף ה"ח הנע עלמך שהקדימו לעיו מרחם זו חורה וזו לינה חורה. ועי' ממש המלך פ"ח מלולב סוף הדבור מ"ם לחלק לענין טמה בדבר חלוה בין דחורייתח לדרבנן. ועי' שו"ת יהודח יעלה יו"ד סי' ס"ו בכ' להיפוך דשוסק בחלוה דרבנן ליטו פטור ממלוה דחורייתח ומביח הרבה רחיות ולבסוף מסיק די"ל דחלי במחלוקת ר' יהודה ורבנן בסוטה (מד ע"ב) במלחמה שהית למשטי כותים דלח ליתי עלייהו דת"ק קרי ליה רשיח ור' יהודה קרי ליה חלוה וקלמר נפקח מינה לעוסק בחלוה זו לי פטור ממלוה. ומ"ש כ"ת בדחי' ת' ים לדחות דים לומר דפטור רק ממלוה דכוותה וקמשמע לן שחפילו יכול לקיים שניהם מ"מ פטור כמ"ש ר"ן כוכה שם ורמב"ם פ"ו. מסוכה ה"ד כמ"ש הרב המניד שם. ולהחולקים דניכול לקיים שניהם חייב ים לומר דקמ"ל דחסור להניח חלוה זו שהחיל בה לף שם רועה. ומ"ש כ"ת רחי' ב' מכוכה (כה ע"ב) בגמ"י ד"ה שחל. לחמהה הח החס

שחני משום דלח חני זמן חיוכח כמ"ש בגמ' וכן המסקנח. ורחי' מקועים חוס' שם ד"ה משום. לרבנח דלחמר זכחים (ק ע"ח) לידי ולידי לחכר חלוה דלחמח דמטמח לקרובים לפי' היכח דמני זמן חיוכח והכיחו בקועית הרי דס"ל דכן נשמר בסוגיח חלוק בין מני לו לח מני זמן חיוכח. ומ"ש רחי' מרש"י להקביל פני רבו י"ל דקרח דדברי קבלה חמיר טפי ודמי לד"ח. ואני מסהפק בזה די"ל דלהקביל פני רבו הוי בכלל כבוד רבו שהוח ד"ח ועשה דכבוד החורה עי' מכוה כריהות (כח ע"ח) רבו קודם לחביו ויו"ד רמ"ב בעיף ל'. וכיון שבלמד ממדוע לח הולכח וכו' שהדרך הוח להקביל פני רבו. י"ל דבלל בכלל כבוד רבו שהוח מה"ח:

וראיתי בס' שדי חמד לוח ת' כלל ק' בשם שער לפריס כי' ל"ח דלהקביל פני רבו לינו חלת מלוה דרבנן. ועיינתי בנוף כ' שער לפריס וליחח שם כן על הקבלה פני רבו חלת על פני חבירו ע"ש והדרכה מוכח דעתו דהקבלה פני רבו מלוה דחורייתח היח דמניח שם דברי רמב"ם פ"ו מטירוין ה"ו לין מערבים על חנתי חלת לדבר מלוה וכו' לו להקביל פני רבו לו חבירו שבח מן הדרך. ודייק מעברו דלפי' במלוה דרבנן לחו ליהנות נהנו דלח כשיטת הרו"ה בר"ה כיון דהמרינן טירופין (לח ע"ח) דיין דחין מערבים חלת לדבר מלוה מלות לחו ליהנות נהנו. וע"ב דמדלח דייק מרבו הכי משום דס"ל דרבו ד"ח. ומ"מ מלחתי מפורש לרשב"ח כוכה שם ד"ה מהני' דכ' לפי' רוצה להניח מלוה זו ולעשות מלוה גדולה ממנה מ"מ לסיר:

ועיין שם' שטח חיים להגר"ם קלונר ז"ל מביח רחי' דשוסק במלוה דרבנן פטור ממלוה דחורייתח משום לבנה דפטור מפרוטה לנדקה ולמחן דס"ל סימנים דרבנן מקיים רק מלוה דרבנן ומ"מ פטור מנדקה דחי'. ויש לדחות דהפקר כ"ד הפקר והוי של מי שמחזיר לו בסימנים תה"ח ונס דבעל החבדה נהיתם ומחל כמ"ש בב"מ (כו ע"ב) ניחח לי' לבעל חבדה וכו':

ומזה שהקשה כ"ת למה שומר חבדה פטור מנדקה הח בנדקה לימה נס לחוין דלח חחמן ולח חקפון כמ"ש חוס' בב"ב (ח ע"ב) ד"ה חלפי' דמש"ה כופין על הנדקה לף דמלוה עשה משום שכרה בנדה לין כופים עלי' ודין עוסק במלוה פטור ממלוה לח נלמד חלת מק"ם וים לומר דיקת כק"ם דליכח חלת עשה לחוד חבל היכח דחיכח נס לחו מנלן דפטור וחירן כ"ת כיון דפטור ממלוה לנדקה ממילח ליכח לללחוין כלל כיון דחוכח הנהיוה פקע לח חלו עליו הלחוין. לחת ברור דכן הוח ומפורש בירמב"ן קדושין (לד ע"ח) ד"ה והח דקחני מעקה עי"ש שכחב ולי נרלה שעיקר מלוחו עשה שחין לחו חלת ליקיים עשה דכחבה ברחמנח ומשום מעקה חחלה והדר לח חכיים דמיס בביחך וכו' ולחו שחין בו מעשה לחר חלת קיום עשה שבו הוח ושין הלחו חלת קיום העשה עכ"ל:

(ב) **בסימן** י"ב הביח כ"ת קושית בית הלוי כי' ל"ז על חוס' פסחים (מד ע"ב) ד"ה חלת שהקשה לין יליף ר"ע טעם כעיקר בנזיר מנטולי נכרים וכו' ותירלו דבמדין נמי היו בליהם בלועות מיין והסוריס לנזיר מכ"ל והקשה מע"ז (לג ע"ח) דשכר בקנקנים של יין של נכרים מוחר משום דפליטת יין בשכר טוחן טעם לפגם וכ' חוס' דה"ה מים ובשר מבקים דמוחרין ות"ב לפי זה למה לן להנעיל כלי יין במדין למברי לנזירים. חס לבטל יין

נלע"ד הכי לחכור להם לשתות יין. ואם להשתמש בהם מיס לו שאר משקים הלא טחני טעם לפנס הם ות"ל הגעלה ותירן כ"ת ע"פ נוב"י מה"ת יו"ד ס"ח דהא דמשקין כיין נטלפ"ג הוא בנשתמש בהון לאכל לא בכיסול ולכן היה לריך הגעלה דלמא בשלו במדין ייכס בכלי היין. והוא יסוב טוב מאד. אך לי ל' בפסוק די"ל דרבינו יוסף שכתוב' פסחים לא בכירת ליה כרמ"ם וטור יו"ד קל"ז דהיתר השכר בכלי יין משום טחן טעם לפנס הלא כרש"י ורשב"ם דהטעם דשיכרת מבטל טעמא דחמרת לא דמקלי קלי לחמרת ועי' כנה"ג שם שכתב דלטעמים הלה שרי רק בשכר ולא שאר משקים דלא מבטלי ליין ולא שייך מקלי קלי והולרכו הגעלה לשאר משקים. אך ת"ל לפיטת רש"ם וטור שם הדרת קו' ר' יוסף מג"ל לר"ע טעם כעיקר בגיר דהא גיר הל בתין לאכורו לאיסור עולם. וי"ל דנטולי נכרים נם כן מקרי ים היתר לאיסורו כיון דלא לאכרה תורה אלא קדירה בת יומא בלבד ואינו לאיסור עולם. וי"ל דנע"ג אי חשוב לאיסור עולם אלי כמחלוקת רשבוים אי הטעם הפנוס בעלמו מוהר אז תביב ים היהר לאיסורו. או שבעלמותו לאכור הטעם לעולם אלא שאינו אוסר התבשיל ואז הוי אי' עולב:

(נ) **בסימן** י"ד הביא כ"ת קושית שאלת אריה על רש"ם ה' ס"ת דעיקר מלות כתיבת ס"ת משום ליתוד (וכיונה נו כ' רש"ם בחוכות פ"ב ס"ח נבי ספר שאינו מונה דפרש"י תג"ך. שפי' כך משום דבימי ר' אמי לא היו להם ספרים לאחריהם מה שאין כן בזמן הזה דנם בטעות בנמ' ופוסקים עובר משום לא תשבון כאהלך עולה) מסנהדרין (כא ע"ב) דאע"פ שהליחו לו לחבותיו ס"ת מלוה לכתוב משלו הרי דעיקר מלוה הכתיבה. ולק"מ דאף דעיקר הכוונה הוא הלימוד מ"מ אם כל אחד יסתוך על של אחיו ולא יכתבו ס"ת אדשים יהייבט הס"ת ולא יוכלו ללמוד נם ונם לא יספיקו לרבים. ומפורש כן בחוך מלוה תרי"נ ואע"פ שהניח לו לאבותיו למען ירבו הספרים ביניט ונוכל להשחיל מהם לאחר לא תשיג ידו לקנות ונם למען יקראו בספרים אדשים כל אחד ואחד מבני ישראל פן אקון נפשם בקראם בספרים ישנים שהניחו להם אבותיהם. ומ"ם כ"ת דאלי במחלוקת ר' יהודה ור' שמעון אי דרש' טעמא דקרא. זה לינו דבינן דמפורש בקרא בהדיא למדה אח בני"ם שיהא נפיהם נם ר' יהודה מודה דדרשינן טעמא דקרא בס"ם כ"מ (קמו ע"ח):

(ד) **בסימן** כ"ד בתב כ"ת לדחות קושית נחלת צבי יו"ד פ"ח על חנוך בית יהודה בפרה שילת ממנה דם עם החלב דהחמחה שיעשה מזה החלב יאכור לנכרי והקשה נח"ל מבכורות (ו ע"ב) דאי לאו דנלי קרא ד' חלב אסור משום אבר מן החי וא"כ בענין זה דים דם בחלב דלא החירה תורה הוי כאבמה"ח ואסור למכור לנכרי ומירן הנח"ל דבאיסור דם לא שייך בבן נח אסור אבר מן החי בס"ם רמב"ם פ"ט מהלכים ה"י. והקשה כ"ת דמהא נופא דקי"ל דדם מן החי מותר לבני נח אף שנם כן יולא מן החי מוכח דנם חלב שרי לב"ב. תירני מודה זה. דאף דקי"ל בן בדם מ"מ אמרי' בכורות (ו ע"ב) דם"ד לאסור חלב משום אבמה"ח ומסיק דאדום הוא וקשה מה אדמו מ"ם מדם דל"ם כי' אי' אבמה"ח וע"כ דשאני דם שאינו אלא כטם ושומד בפני עלמו מש"ה אין בו איסור אבמה"ח משא"כ חלב שהוא נאחזים מהאברים (ועי' רש"י שבת לה ע"א ד"ה מפרק):

בנעימים

סימן כ

בדין חלה

בפרי בנדים או"ח תנ"ז ס"ו סק"א כתב דדין יו"ד שב"ה ס"א דאם אבסה השה בבשה חשיב בבו כלי לצרפס היינו אס כורך השה בבשה סעלה ומשה אבל אס השה סונח ע"ג שבלא שאין לה לבובו אי אם הוא בשל היוצא נורש למעלה כרושניו אף אם אבסהו בבשה למעלה לא מהני. וכן העתיק דבריו הנאון מליסא בשקור חיים שם ובשרור דרך החיים דיני חלה. והשקור לדין זה הוא משך יוד שב"ה סק"ה:

ובעיני יפלא דין זה. כי פשטות דברי הטוש"ע שב"ה שב' שאם מנרפן בכלי לא יהא שום דבר מדופני הכלי ואם מבשה השה בשפה חשוב בשו בלי לנרפס עכ"ל נראה דקאי על מה שלפניו אם מוהן על נבי טבלא או אם נודם יולא למעלה מדופני הכלי אז מהני אם יבשהו מלמעלה בשפה. משום דהשה מוהן בחוך אויר כלי ודק דספק בגמרא שמא בעיגן נם חוך כלי לזה מהני בשהו בשפה ומקרי נם חוך כלי. דאי נאחר דהטור לא קאי אלמעלה רק בהב דין אדם ומייתי בברייתא בשפה לבד בלי אחר בדבריהם. תון מה שהוא דוחק מאד המשך לשון הטור. לבד זה קשה מה אדום יש בדבר ופשיטא שאשה חשיבה כלי דאין חילוק בין בלי עץ לבלי פשתן ושק ומקרא מלא (במיני) מבל בלי עץ או בגד או טור או שק לבל בלי וכו' וברמב"ם רים הל' בלים שבשה מיני בלים הם וכו'. ומ"ם מהרי"ל מובא בש"ך סק"ה דאם אין לו בלי שאחזיק את כולה יניחנה בשפה ויבשה השפה נם בן עליהם ונקרא לירוף הנון. מ"מ י"ל דלא נאבון לאדם דין זה דבבוי שפה על הנודם שיולא חון לפל לא מהני. רק אמר שאם אין לו פל שאחזיק את כולה יעשה בן. ונם נראה דלא נאבון הש"ך לומר דדעת מהרי"ל בדעת הטור ופמ"ק ונם דעת טור ופמ"ק בן הוא. ואם בן הי' בותב וב"ב מהרי"ל ופ"ב דמלחת בתפי נפשי' הוא ודעת טור ופמ"ק לא נשמע בלל בן. ועי' בתר טיעב שאינו מעתיק בלל דברי מהרי"ל רק בתב הדין בטוש"ע בשם סמ"ק:

ומצאתי מפורש דמהני בשרי בפל בבלבו ה' פבח שב' ואם שוברות למעלה מן המחילות יפרום שליהן שפה או סדין ומבשה אותן דאין לך בלי נדול מזה. ופשוט דקאי למעלה שמונחים בפל ושליהן יפרום השפה וב"ב בתשב"ן ח"ב סי' רל"ח פ"ה סעיף נ' וז"ל לאבל מה שעומד תון לבלי בעודם אינו מלטרף עד שיבבטו וב"ב בתחילת השקל תנ"ז סק"נ אם יולא חון לדפנות אם מבטן בשפה או בדבן מהני:

ועיש יו"ד שב"ה ס"ח בסנ"ה ויהבר שלא יהא שום דבר למעלה מדופני הבלי. ולבאורה מה בבך הא יבול להפרים חלה ממה שבאוך הפל ואם בן ממ"נ מותר נם הנודם. דאי פטור לנמרי מ"ט בלום ואי יש לירוף נם למה שלמעלה ת"ב נפטור בהפרשה שבאוך הפל דהו"ל מן החיוב על החיוב. ואין לומר דאינו יבול להפרים מחיוב עליו ושל ספק פטור (דדין זה ספק הוא בש"ם ש"ך סק"ב). זה אינו בש"ם ש"ך שב"ט סק"ט בעיסה שלושה במי פירות כיון דספק הוא ע"ב יפרים מעיסת חיוב נם על זו שלושה במי פירות. ורליתי בלבושי שרד מי' דינים ה' חלה אות בל"ט מקשה על הש"ך מהמ"ב שהניח ב"י בפי' שב"ד בחופה

פסבירא ולא הפרים חלה יוכל להפרים עלי' ואין זה כמפרים מחיוב על הפטור דטכ"ע דאורייתא. מדהולרך לומר דטעם כעיקר וזולת זה לא היו לי' תקנה היה לחפשר להפרים מעיקה החיובת עלי' ועל הכשר. חלה ע"כ דאסור להפרים מן החיוב על הפטור. וע"ע על קושייתו דודאי ס"ך מודה דאין להפרים מהחיוב על הפטור חלה הכא שהני מסוס דהוה ספק תיוב. ועי' מל"מ פ"ה מתרומות הי"ז דמסיק לפי' מכסק על ודאי מותר להפרים כחלת ח"ל ומזה רחי' לדעת פמ"ג תנ"ז מ"ז סק"ח דאם הפרים מנודם על הכל מהני דם' דינבן לקולא די"ל שמא טבלה. שאין לו לבזבז מלרף הכל ומחיוב על חיוב לקח:

וצ"ל דמש"ה לא מהני עלה זו. משום שמא הלחם שבנודם יניח ח"כ בכל מו בכלי אחר וייחייב בודאי. והפרשה הילחונה לא עלתה לו כיון דאז הי' פטור והיה מחלוקת ר"ע וחכמים חלה פ"ד מ"ד ומ"ה הנוטל חלה מן הקב וקי"ל יו"ד סי' שכ"ו ס"ה כחכמים דאינה חלה. ומשורש כ"ח הי"ח ר"ה הנ"ז. וכע"ז סק"כ בשם רמ"ם כיולה פ"ח ס"ם י"ג. דלא מהני ההפרשה בפטור אם יהחייב אח"כ:

ובן נ' דאפי' אי הייט לומרים דמספק יוכל להפרים מן הנודם על מה שבחוך הכל (מה שנאמת אינו כן כמ"ש) מ"מ אינו מברך ברכת חלה. ולא מבעיא בנידון דיק דהוי מדרבנן דאסור לו להחזיר ולברך מספק משום חומר לא השא. חלה לפי' גם' דאורייתא הדין כן כמ"ש הכ"מ כאן בסי' שכ"ה ד"ה ואם נהנם דם' ברכות להקל. ומפורש בא"ח סי"ז ס"ב טומטום ואנדרוגינום אין מברכים: וכן מנ"ח תקפ"ה סק"ג בספק לו אם שמא תקיעות אי נעל לוגב אינו מברך. וכן הוא בחנ"ח הרנ"ב סק"ח דאם לא נעל לוגב עד בין השמשות נעלו בין השמשות בלא ברכה. וכן יו"ד סי' כ"ח ס"ב טו אין מברך על הבשר. ושם רס"ה ס"ג גולד מהול ואנדרוגינוס אין מברכים. והטעם כמ"ש ר"ן שבה (כג ע"א) ד"ה ומכאן נתם רבא מודה דספק לא בעי ברוכי ומאי דאלטרך לי' לומר בדמאי רוב ע"ה מעשרין הן. דאי לאו הכי הו"ל בדמאי ודאי דבריהם כיון דהקנה כולה היא. וזה שיטת רמב"ם פ"ג מחנוכה ה"ה. וזלחי בא"ח סי' ס"ו ס"ח בספק אם קרא ק"ש קודא עם הברכות והטעם כמ"ש שו"ה רשב"א סי' ס"ך דכל שהוא חייב לקרות קורא הוא כעיקר ההקנה:

וצ"ע דבחי ע"ז יו"ד שכ"ט סק"ה שכ' דדעה רבא דס"ל לחפי' ספק דדבריהם בעי ברוכי וכאמת נתכאר לעיל דלא ק"ל כן בדעה רבא. וכן הס"ך בסיסה שעשאה ע"ד לכיסול ולפה מחנה מעט שאין בו כשיעור כולה מחחייבת על ידו כ' בשם הכ"ח דלריך לברך דמברכים על ספק דבריהם. וע"ע דהא הכ"ח כתב להדיא בסי' שכ"ה להיפוך. ומהעיין בכ"ח שם יראה דכ' דכאן ודאי דבריהם הוא דתקנת חכמים הוא להפרים חלה אע"ג דלא חקנו אלא משום חשש בעלמא עי"ש:

ועי' בפמ"ג א"ח הנ"ז הנ"ל שחכם א' חלק עליו ול"מ להפרים מהנודם על מה שבכל כי מה שבחוך הכל תייב בודאי ונודם ספק ואין ספק מוליא מידי ודאי. ומחלוקתם חלוי בסני הי' חום' פסחים (מ ע"א) ד"ה כדי. ובע"ז (מח ע"ב) סד"ה ומכניסה אי בדרבנן אמרי' ספק מוליא מידי ודאי. ונם הלוי במחלוקת ס"ך ופר"ח בכללי ס"ם (אות כ) אי בחחזיק איסורא לחמרי' פד"ר לקולא דהא הכא לחחזיק איסור טבל. ורלחי לבאר המלך פ"י ממקוואות הי"ה בלל א' שהקבה של סד"ם דחל"ל דאחי' לחמרי' בחחזיק איסורא לקולא ולא לחומרא. ולפ"ז בנדון דידן דהוי ספק דאורייתא לחומרא ואסור לו לברך ולהפריש מספק. ולפ"ז אפי' אי נימא דהוי ספק דרבנן לקולא מ"מ לא יוכל להפרים

ע"ח) ויכא שלמה לבמה תשר בגבעון וכו' מקום יציאתו מגבעון לביאתו מירושלים מה ביאתו מירושלים פניו כלפי כמה כדרך ביאתו תף יציאתו מגבעון פניו כלפי כמה כדרך ביאתו. ות"כ עיקר לימוד דיציאה דרך לחוריו במקדם מביאה בקודם דהוה רק דרך פנים:

וי"ל מס"ה לת נקיט בסבוטות בהיכל דרך לחוריו רק נכנס דרך גגים. כדי שנוכל ללמוד משם נכנס לביה המנוגע דרך גגים טהור. ותי הי' נקט דרך לחוריו לת היינו למדים ביה מנוגע. דים לדחוה דוקת בהיכל פטור מפני שחיט דרך כבוד. ופסיטת ודתי דתם נכנס דרך לחוריו שגרע מגגים דהוה דרך בזיון. ועי' ירושלמי בהוה פ"ה סוף ה"ת רבי לכין של קמי מלכותת כי נפק הפך קדל לחון בעיקן מקטליניה משום דכל היולתים מלפני המלך יולתים דרך לחוריהם ועי' עוד ירושלמי שבת פ"ח ה"ת רחב"ת בעי קמי ר' מנת וזו לת דרך הולתה היה (בשהוית דרך לחוריו) ת"ל שכן כהפיה תומנית עבדין כן. כל טשתי שכל בכתף הולכים לחוריהם כדי שהלת המטת החלה ומס"ה הוי דרך הולתה:

והנה דין זה בביאה שלת כדרך העולם שיך בשהוי יין ופרועי רחם וברומי בגדים שנכנסו למקדש לפמ"ש רנוב"ס פ"ח מביאת מקדש הט"ו דלוקה לכניסה לבדה (וידוע דרחב"ד ורמב"ן חולקים) וכן בביאה ריקנית הגלמד מולת יבת בכל טה וכמ"ש רמב"ם פרק ב' מביאת מקדש ה"ג וכן בביאה טמת למחנה לוי' שגלמד מולת יבת לל המחנה וכמ"ש רמב"ם פ"ג שם ה"ת. וכן בבעל מום שחזרהו מוחך לל הפרוכת לת יבת וכמ"ש רמב"ם בספר המולות לחון ס"ט ופ"ו שם ה"ת. וכבל תלו לת הוכת ברמב"ם דפטור בבת לדך גגים תי מחחוריו: וע"כ דרמב"ם סמך לתה שהביאת דינים תלו בביה המנוגע ושמת שנכנס לתקדש. ועי' מל"מ פ"כ מביאת מקדש ה"ג שהמה למה השמיט רמב"ם מ"ש מנחות (כו ע"כ) לל פני הכשורת למטושי דרך מסופם. ופשוט שרמב"ם סמך תת עלמו תהג"ל וממילת גלמד גם דרך מסופם מפני שחיטו דרך ביאה וכמו שהקשו הוס' שם ד"ה למטושי ולית ליה הירושם שם וחכמים (פב ע"כ) סד"ה לת:

וראיתי גם' מנחת חינוך ל"ת קפ"ד שמקשה מיומת (נג ע"ח) תם חיסר ת' מכל סמניה חייב חיב מיתה ומקשה ותיפוק ליה משום ביאה דיקנית הת תפשר דעייל דרך גגים דחינה ביאה. והנה תי נימת דתף תם נכנם שלת כדרך כניסה מ"מ תם שהה תח"כ חייב ניתת דשם הת שהה בהיכו הקטורת על התם. תך המל"מ פ"ג מביאת מקדש הי"ם מכיך דבביאה ריקנית תפי' שהה פטור ועי"ש דמביאת דחיה מרמב"ם פ"כ מביאת"ק ה"ג דכ"ג שנכנם פעם ה' ביוה"כ חייב וע"כ דתם שהה לתחר שכלתה עבודתו דפטור ודוקת תם נכנם בפעם ה' דתיכת ביאה בחיסור. וכן מיומת (נב ע"כ) שהקנו חכמים להתפלל תפלה קלרה וע"כ דמוחר לשהות שם כל היכת דלת מחייב משום ביאה. וכן שם (נג ע"ת) כגון דעייל שני הקטורות לחת שלמה ותחת תסרה תביאה לת מחייב דהת שייל לי' שלמה ומשמע שם דתפי' לת הקפיד השלמה כ"ת החסירה לת מחייב משום ביאה דיקנית כיון דהביאה היתה בהיתר עכ"ד. ויש לדון בזה די"ל תם נכנם שלת לעורך כלל תף ביאתו ביאה מפני שנכנם שלת כדרך העולם כגון דרך לחוריו וכדומה מ"מ בשהי' תח"כ תביאה ביאה וחייב עליה משח"כ תם נכנם לעורך תינו חייב על הביאה וכמ"ש יומת (סט ע"ת) כבגדי כהונה במקדש תפי' שלת בבעת עבודה מוחר וכמ"ש קדושין (נד ע"ת) דלת נהנה חור' למלתי הבית והי"ה חיסור שהי' במקדש כיון דחחילתו היה לעורך. ותפי' הרמב"ם בסוף ה' כלתים ובפ"ח מכלי המקדש הי"ת ו"כ דס"ל בחיסור כלתים דחשור שלת בבעת עבודה מ"מ בחיסור בגדי כהונה שלת בבעת עבודה שודה כמ"ש כ"מ שם. ותם כן תין רחיה מכל המקומות התלו דהיה הביאה לעורך:

וחשבתי לומר דר' יוסטית ורבת דס"ל בזבחים (לב ע"כ ולג ע"ת) דביאה במקלת ל"ם ביאה לביטהם חזלי בבבושת (יו ע"כ) בנכנם דרך לחוריו וגגים דל"ם ביאה. תבל מתן דס"ל ביאה במקלת הוי ביאה י"ל דלת הקיד הדרך ביאה. דהת גם ביאה בזקלת תין דרך העולם לבנוס כך. ולדידן בחמת קיי"ל דביאה במקלת ל"ם ביאה ומס"ה ביאה דרך לחוריו ל"ת. ויש לדון בזה:

סימן כב

בענין הבראה ר"ל.

ביום בר ד' כ"ה אלול סתש"ז לפ"ק אשר קדר עלי היום ועל רוב עוני נלקחה מבני בעודה באבה ונלחה השמימה אשתי היקרה הצדקת אשה חיל מרת התדא הנצב"ה בת בבור חוהני הרבני השנון איש חסורות כוזה צבי נ"ו. נסהפקתי אם סוהר לישב בתענית ביום טירה וקבורה ביון דילפי מקרא דיחזקאל כ"ד ולחם אנשים לא תאכל האחרים צריכים להברות את האבל אי"כ לכאורה מחויב דיקא לאבל מעורה ההבראה ולא להתענות:

והנה רחיתי בהג"ה מיי' כפ"ו מה' תבל שמניח רבי' דחסור להתענות. מנדרים (ט ע"ת) דחתרי' שם מידי דהוי תכשר ויין דכולי בהת לי בעי תכיל ותי בעי לת תכיל ההוא יומת תנן יהבינן לי' ומשמע דתפי' לינו רוצה מחויב להכול. תבל ביו"ד שע"ת פ"ג קיי"ל דתם רצה התבל שלת לתכול כלל רשתי ומקור הדין בטור שם מירושלמי ברכות פ"ג ה"ת ר' זעירת מידתך פקיד לת תקבלון עלי יומת דין תכילה ולמחר מדילי'. וכן מירושלמי מ"ק פ"ג ה"ז ת"ר תכהו יבת עלי תם טעמתי כלום לוחו היום. ובקשה לשיטה זו מה יעטו לרבי' הגה"מ מנדרים הנ"ל דמוכת דתין הלוי בדעתו. וי"ל דהם מפרשים התם דבכל יומת השנה תי בעי תכיל מבל תחרים תם נותנים לו ותי בעי לת תכיל מבלהם ותדרבה מדה טובה היה שלת לינטות מבל תחרים כמ"ש שומת מחנות יחי' והיית יומת תם רוצה לתכול מחויב לתכול מבל תחרים תבל לעולם י"ל דתם רוצה להתענות הרשות בידו:

אך קשה לי לפי מה שכתב ב"י שע"ת בשם ר' יוחנן דטעם ההבראה מפני שהבל נחנה ודוחק על מתו ותיט תשש לתכול כי רוצה הוה למות ג"כ ע"כ נותנו לתכול מבל תחרים ת"כ למה מוחר להתענות דהת מפני זה עלמו נחתן שלת יתענה וזה שמתענה עוקר עיקר המטה ושורשה ומבטל יסודה:

וביותר קשה לפי מה שכתב רש"י בסנהדרין (סג ע"ת) דמס"ה תין מבריס על הרוני ב"ד שלת יעשו כהם כבוד ומוכח דטעם ההבראה היה מפני כבוד המת ולפ"ז הוי כהספד דחמרי' שם (מו ע"ב) דכיון דהוה משום יקרת דשכבי מוליתים מיודעים. בע"כ וה"ג לחמי מוחר להתבל להתענות ולבטל יקרת דשכבי. ולפ"ז תין רחי'

מירושלמי דר' ועירא פקיד דמותר להתעטות דשמ"ה דר' ועירא טוה שלא יעשו בו כבוד זה ודאי דשומעים לו כמו בהספד אבל לכ"ע אסור לבטל כבודו של מת. ודאי' שני' מר' אבהו ודאי דל"ע דר' אבהו לית ליה קרוטו של ח"ח שמה ומש"ה הוסר לו להתעטות אבל קרובים המתעיבים בהבדלה י"ל דאסור:

וראיתי בהג"ה מיי' ספ"ד מאבל שר' נחמיה הי' יושב בתעניית יום הרחמון וסתר לדבריו דכתיב לא תאכלו על הדם ולפ דודאי אין כוונתו רק לאסמכתא בעלמא מ"מ תמוה דמסנהדרין (סג ע"ח) מוכח להיפך דגלמד שם שלין מבנין על הרוגי ב"ד מדכתיב לא תאכלו על הדם ונ"כ לאסמכתא היא ולאחריני מצוה להבדות. וע"ע:

ומסופק אני עוד לי מוסר לאכול דבר מועט בלי קביעת סעודה קודם סעודת ההבדלה דבמ"ק (כז ע"ב) איתא דאסור לאכול לאם מדב' לאם תעשים לא תאכל ואמעט סעודה דוקא דסעודה נקראת על שם הלאם במ"ש רש"י חולין (ו ע"ב) ד"ה ויש דלאם לשון סעודה כדב' לא בא אל הלאם ועוד בכמה דוכתי וכ"כ ביו"ד סע"א ס"ח אסור לאכול סעודה ראשונה ומשמע דבר מועט מותר וכן נראה לפי הטעמים הנ"ל דלטעם ר' יוחנן דאסור מפני לערו שמא יבוא ח"ע ודאי דלא אכפת לן אם תאכל מעט ולפי' לטעם רש"י הנ"ל משום יקרא דשבתי לא נזרו רק על אכילה סעודה מעט דעי"כ אתבטל סעודת ההבדלה אבל אם יעשה מידי ליה לן בה. ומ"ש בירושלמי בדבות הנ"ל לא תקבלון* יומא דין תאכלו י"ל. דכוונתו על סעודה ממש או תולי בלאם אלי' לעט שיאעט דוקא ביום מיאתו. אך בדמב"ם פ"ד מאבל ה"ט כתב סאם שאסור לאכול ומשמע לפי' אכילה ערבי לאסור. וכן מלאתי בס' קיצור ש"ע סי' קל"ו ס"י בלאם הפנים משם לשון חכמים ויוסף לומן ובין יהושע לאפי' שחייב טיי לאסור ואין הספרים אלו תחת ידי לדעת על מה לדבריהם הטבעו. ומ"מ נראה דבזה"ז שהמנהג שמבדין רק בסעודת מרעי כי"ם ופת הבאה בכסנין ובדומה ודאי דאסור לאכול מאכלא לפי' דבר מועט משלו כיון דגם סעודת ההבדלה אינה של קבע. ה' יגדור פרעותיו ברחמים ולא נוסיף עוד לדאגה. תאל שנה וברכות'. אמן:

סימן בג

לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם מוה יוסף לעווינשטיין נ"י אבד"ק סיראצק.

עיד אשר שאילנא מקמי אודות האשה קשה רות ולאבא בת ליבר מווארשא שזה י"א שנה שהיתה לאיש מענריל בן מאיר. ווה י"ם שנים נלקה בבפלים בח"נ ובשגעון חליפות. דהיינו בומן שהוא נכפה בין בציה לבפי הוא שפוי ברעתו. אך בימים אשר מחלתו ח"נ סרה ממנו או בשגעון ינהג מבה אמו ומשבר חלונות. אם יש תרופה למבתה ויובל בעלה לפטרה בנ"ם בימים שהוא שפוי:

(א) **הנה** זה מ"ל לפנים אמי שמהנהג בשגעון משבר כלים וחורק אבנים הוא שופה גמור כמ"ש הרמב"ם בפ"ם מעדות ה"ט ולא שופה שהוא מהלך ערום ומשבר כלים וחורק אבנים בלבד וכו'. והבריאה בחניגה (ג ע"ב) שאחלה ליזה שוטה לא מיירי במשונע זאת פשיטא. אלא מיירי במי שמדבר ושואל בענין ומהנהג בכל דבריו בבני דעת אלא שבאיזה דבר פרטי דעתו מטורפת. ונם בזה כזה נחלקו הראשונים ז"ל ודעת הרמב"ם שם דהני סימנים שבחניגה לאו דוקא אלא כל מי שטרפה דעתו ומלאה דעתו משובשת תמיד בדבר א' מן הדברים בכלל שוטה יחשב. וכ"ל דיש מוכרח מהגמ' דמק' שם בפשיטות לי דעביד דרך שטות לפי' חדא נמי. הרי שסברת פשוטה דעושה מעשה שטות הוא שוטה. והא דר"ה ס"ל דצעיק שיהיה בו כל ג' סימני שטות הייט מפני שים על כתי"ת אמאלה ואי' לתלות שליט עושה מפני שטות. כמ"ש שם הלן בניה הקבות לימור כדי שהשרה עליו רוח טומאה וכו'. אבל אם אין על המעשה שום אמאלה וסבה לתלות ודודאי היא שטות גם ר"ה מודה שטוטה הוא. ופשיטא שעדיף טוד מכל אלו המפורשים שם שים עכ"פ מה לתלות על לד רמוק. ולהכי פרטה בבריאה הני שאין חולים לאמאלה בדבר שליט מלי. ולר' הונא משמיענו הבריאה דהני כיון שים לתלות לאמאלה בהם בעינן דוקא כולם. ונם מפורש ברמב"ם בנ"ב (הנה ע"ב) בשמי קשייאת לי רבא שהחזיק על ידי זה לשוטה לף על פי שלא היה בו אלו האמורים בבריית א. ומ"מ נראה לי שאין קושיא אשם על דעת האולקים על הרמב"ם וס"ל דהני ג' סימנים דוקא ניאהו. כי הלא ק' בלאו הכי למה לן לותו רבא לשוטה בשעה מכירה. מה לזיה משכשיו שעאה עושה מעשה שטות על לאפרע שעת המכירה שהיה נם לו שוטה. ולמה לא ניזול בתר ריוב בני אדם שהם בני דעת והשאה הוא דאתרע אלא ע"כ משום דשם היה פתוח מבן כ' שליט עוד בר דעת שלם לכן הוא יולא מחזקתו ע"י תומדות כל דהו וכמ"ש שם בשם"ו ד"ה חוא דמשאר ו"ל כי לפשר שלא ילא מדרך הילדות ומש"ה י"ל לע"ג דבעלמא בעינן דוקא מהני ג' סימני שטות מכל מקום הכא שאני. ונלאאת שקושיא זו למה לא ניזול בתר רובא קאה נ"כ בבהוטות (כ ע"ח) בבר שטיח דהיה ס' שוטה דקקק בחזקת בעליה עומדת ואין הולכים בממון אחר הרוב:

(ב) **אך** הלא האים זה הוא עתים אלים עתים שוטה ובשעה שאלים הוא כפקח לכל דבר וכמ"ש בר"ה (כח ע"ח) וברמב"ם פכ"ע ממכירה ה"ה ובפ"ע מעדות ה"ם ובאה"ע קכ"ח ס"ג (ועין משפט ר"ה שם השמים ליון דברי רמב"ם שלו). שלא שעומד לנעדט דברי הב"ם סי' קכ"ח סק"ד שמידם דהא כשהוא אלים בפקח לכל דבר הייט כשים לו ושת קבוע לאלימותו. אבל אם הזמנים מחאלפים שלא בושת קבוע נם כשהוא אלים אינו בפקח. ויען שהב"ם כתב כן למלחת דפשיטא ולא הביא שום ראיה לדיט מוטל עליט לראות מקור מקאתו מהור מאיזה מקום הוליא כן:

ונ"ל ראיה ברורה לדבריו מיבמות (קיג ע"ח) דבעי ר' אבי לר"ח דס"ל תרומת חרש ספק הוי מ"ט דר"ח פשיטא ליה דחרש דעתח קלישתא הוא וכו' ואיכא דאמרי פשיטא לי' דדעתי קלישתא וכו' והכא ה"ט משום דעתים אלים עתים שוטה למאי נ"מ להוליא לאת ממנו בנם אי אמרת עתים אלים עתים שוטה קדושי מלי מקדש נידושי לא מלי מקדש. וק' למה לא מלי מקדש מה בכך דהוא עתים אלים ועתים שוטה על כל פנים מאי שעה שהוא אלים ואז הרי הוא כפקח לכל דבריו. וע"כ דזה הטעם כיון דאין

לו וסת קבוע לה מני מגרש לטולם . ולפ"ז נכון דפליגי וסבירא להו במתני' שם דחרש כשם שכנם כרמיזה כך מוליד כרמיזה י"ל דלא פליגי על סברת זו והא דס"ל דמגרש משום דדעתם דחרש ליט ע"ח וע"ש :

וני"ל לפ"ז אי נימא דגם נכון ס"ל דחרש עתים חלים ועתים שוטה וכן מוכח לשון הגמ' והכא ה"ט כיון דעתים חלים עתים שוטה משמע שהדבר פשוט כן . מכל מקום י"ל ד' הכ"ם דבחמת קצה מ"ט דר"ח דחרש ליט מגרש הא הוי ס"ם . ספק שמא הוא שהה פקח ואח"ל שהוא עתה שוטה דלמא גם בשעת הקדושין היה שוטה וכשם שכנם כך יוליד . והס"ם מתפך . ואין לומר משום דאחזוק ל"מ ס"ם . ז"א דאם היה שוטה בשעת הקדושין לא אחזוק איסורא כלל . אך ל"ל דידוע מ"ם האתרונים דהא דמהני ס"ם לכהאלה דוקא למ"ד סד"א מדאורייתא לקולא . אבל למ"ד סד"א לאומרא מן התורה לא מהני ס"ם לכהאלה . ומש"ה ר"ח לשיטתו דס"ל שם כוי תיבים על חלבו אשם הלוי ולא בעי הביאה אחת מב' תביאות וספיקא דאורייתא מן התורה לאומרא לא מהני ס"ם משו"כ חכמים י"ל דס"ל כשיטת רמב"ם בפיקא דאורייתא מן התורה לקולא שפיר הוי ס"ם ומשום הכי מוליד כרמיזה וכ"ת אם היה עתים חלים ועתים שוטה בשעת קידושין דאיך ס"ם . אבל מי שהיה פקח מחלה ואחר הנשואין נעשה עתים חלים ועתים שוטה מודים לר"ח דאם אין לו וסת קבוע אף כשהוא חלים ליט כפקח וכסברת בית שמואל הנ"ל :

ולבאורה נראה דלא כוותי' מירושלמי גיטין פ"ו ה"ח עתים חלים עתים שוטה אמר שמואל כד דהוא חלים יתן גט מה דשמואל כר"ל דאמר בקורדייקוס לכשישתפה ומבי רובא דשמואל מר"ל דהוא אמר חלים יתן גט (ואינו צריך לחכות עד שישתפה לגמרי) והנה כפי' הפשוט דשמואל דאומר בעתים חלים עתים שוטה דמגרש כשהלים אף שעדיין לא נשתפה לגמרי חולק על ר"ל דס"ל בקורדייקוס לכשישתפה . אי נימא כסברת בית שמואל מה ראי' דשמואל ור"ל פליגי הא י"ל בקורדייקוס שאני כיון שאין וסתו קבוע ומשום הכי חלים לא מהני ובעינן שישתפה לגמרי . מה שאין כן הכא בעתים חלים ועתים שוטה כיון דבוסת קבוע מיירי משום הכי סגי כשהוא חלים חלא ע"כ דלא כבית שמואל ונם הכא בעתים חלים ועתים שוטה אפי' כשהוא חלים וא"ל פליגי כלל . ומשום הכי לשמואל גם לו וסת קבוע ומשום הכי רובא דשמואל מר"ל . ובזה מתורץ קושית מרינה הפנים שמקשה למה קי"ל בעתים חלים ועתים שוטה כשמואל וקי"ל בקורדייקוס כשישתפה הלא שמואל ור"ל פליגי ולדבריו לא פליגי כלל . ואולי זה פי' בשו"ת רשב"ם תשמ"ה מובא ב"י דה"ט קר"ח שנשתל אי קי"ל בעתים חלים ועתים שוטה כשהוא חלים הוא כפקח משום דנרחה דר' יוחנן בקורדייקוס דאמר לכשישתפה פליג עלה והביא דקי"ל כן ודר' יוחנן לא פליג וכדבעינן למכתב ואין מפורש שם החילוק וי"ל דזה הכוונה משום דהכא שאני דים לו וסת קבוע מדיף :

(ג) **וקשה** לי על הבית שמואל מתוס' יבמות (לא ע"ב) ד"ה ותרעא וכתובות (כ ע"ח) ד"ה ותוקי שהקשו נכר בעיא למה לא תלינן בהר השתא כמ"ש בקדושין (עט ע"ב) אם שביב מרא הוא עליהם להבית רחי' שכריח

שהוא עכשיו ולא נימא דעתים חלים ועתים שוטה מיירי דוקא בים לו קביעות . יום א' חלים יום ב' שוטה וכו' אם כן הני תרי והרי שנחלקו אי כשהוא שוטה או כשחלים זכין נחלקו בחזקה זמן מכר אי ביום א' לחודא או ביום ב' . ואיך ס"ד להקשות כיון דעתה חלים מסתמא מכר ביום א' לחודא (שהי' או חלים) או כיון דעתה שוטה מכר ביום ב' (שהי' או שוטה) הא לא תלוי כלל זה בזה וע"כ דעתים חלים ועתים שוטה מיירי אפי' בלא קביעות וסת . והעדים אינם חולקים אם מכר ביום א' או ביום ב' אלא שפיר ים מקום להקשות דניזול בתר השתא דהא זה הוא הספק בעדים ועל זה תירצו משום דהוי חזקה העשוי' להשתנות לא שייך למיזל בתר השתא :

ונראה לי דדברי הבית שמואל מפורשים בב"י הא"ע קכ"ח ד"ה ודוקא שכ' אם דעתים חלים ועתים שוטה אפי' כדקיהו לא מהני דשמא חזר ואח"כ לשטותו . וקשה דב"י בתוספו סי' מביא בשם או"ז ושב"ח הנ"ה דהוא כפקח נמור ואינו צריך בדיקה . וע"כ דב"י מיירי בלין לו וסת קבוע . וגם אי נימא כמו שכתבתי למעלה דגם רבנן ס"ל דחרש עתים חלים ועתים שוטה . מפורש כן בגיטין (עח ע"ב) נתחרש לה יוליד טולמית דאע"נ דחזי לי' דחריף לא מהני ונלמד דבב"ח וע"ש ל"מ בדיקה :

והנה במשנה רפ"ז דגיטין מליט בדיקה לנשתתק בהרכנת ראשו ג' פעמים ובשוטה נמור לא מהני בדיקה כמ"ש שם (עח ע"ב) אע"נ דחזי דחריף לא מהני . וזה שכתב רמב"ם פ"ב מגירושין ה"ז לאין כותבים על רמיזת החרש ולא על כתבו אע"פ שדעתו נכונה ומיושבת עליו וכן כתב ב"י אה"ע קכ"ח ד"ה וכשהע"ם דשוטה בבדיקה מי יהיב גיטא וכן כהב בב"י שם ד"ה מוליד כרמיזה דגבי חרש לאין הבדיקה מועילתו משטותו ודעתא סניחתא דילי' . ובאמת שהים של שלמה גיטין פ"ז סי' ח' חולק על בית יוסף ומשמע מדבריו דעתים חלים ועתים שוטה מהני בדיקה נמורה . ויש לדחות דכוונתו רק על נשתתק ט"ש :

(ד) **ומכל** מקום נראה דבחים זה נם הבית שמואל מודה דהוי כפקח דהא ים לו וסת קבוע מתי שים לו ח"נ אי הוא שפי והוי כוסת המקרים כפיהוק ועטוש שביו"ד סי' קפ"ט . ואין קו' על הבית שמואל מסו"ת רח"ם שכשותה"ע קכ"ד ס"ה אים המשתה יום יום וכו' אין כופין אותו לגרש שאין כופין אלא באותן שאמרו חכמים הרי שיטל לגרש אף שהי' משתה יום יום וע"כ מפני שהי' עתים חלים ועתים שוטה . די"ל דכיון שגם בשעת קדושין היה משתה דיעו כחרש דאמרינן ביבמות (קיב ע"ב) כשם שכנם כך מוליד . אי"ל דמיירי שהי' לו וסת קבוע לשעות בכל יום ולא נחית התם לפרושי כי לא עסיק בדין זה :

ועיין בית יוסף שה"ע מ"ד וקכ"ח מביא מרי"ו בשם הרמ"ה מי שדעתו לילה תע"פ שדלה וחלושה קדושין קדושין ואם עתים לילה עתים משוכשת ולא ידעינן השתא שהוא עומד בדעתו הרי זה ספק עכ"ל וי"ל דהפירוש בבית שמואל אף שעתים חלים עתים שוטה מכל מקום כיון שלא ידעינן זמנו ווסתו תמיד ספק הוי . ויש לדחות שהפירוש פשוט כמו נכר שעיה שהייט משפקים על זמן שלעבר מה הי' בחותה שעה :

(ה) **ועכ"פ** לריך בחים הזה בשעת חלומו שהוא לא חולה נכפה דקדוק נדול כמ"ש רמב"ם בפ"ט

דעדות דנרך להחייב בעדות הנכפין הרבה ועי' קה"ע ניטין פ"ז ה"ל ד"ה לחמר דעתים חלים ועתים שופה לח דמי לנכפה דחפי' בשעת חלוחו לח מהני ודבריו תמ"ים דהח עתים חלים ועתים שוטה מפרש רמב"ם פכ"ט ממכירה ופ"ט מעדות דקחי לנכפה ומכל מקום כשהות חלים הוח כפקח לכל דבריו:

ועיין מהרי"ט בשניות חלה"ע סי' ט"ז שכ' דמ"ש רמב"ם פ"ט מעדות ה"ט דשוטה בדבר לחד חע"פ שהות מדבר יפוחל כשחר דבריס בכלל שוטה יחשב הייט דוקח לענין עדות שנריך להעיד ע"ל מה שעבר בבר ויש לחוש שמח נדמה לו בחוחה השעה שהדבר כן ולימו כן ולריך יעיד עכשו על מה שרחה בחחלה חבל כשחלו בחים לקיים דבר עמו כמו"מ חו בניטין וקדושין ומסברי לי' וסבר ולמו מכיריס שהבין הדבריס כהוגן לחו שוטה הוח והרי הוח כפקח לכל מה שעשה ורחי' מב"ב (קנה ע"ב) שמכר נכסיס ולחפיהו דניכל חמרי ונשדי קסייחת בי רבח דמסיק דכיון דמסברו ליה וסבר זביני זבינח עכ"ל. נודחי לין כוונת מהרי"ט על כל השוטים שבעולם שמועיל בדיקה בחותו ענין שחלו נריכים להם חם רוחים שמבינים לחותו ענין דלריך יחלוק על כ"ע וקדמונים הנ"ל. דנם בלח זה חמוה מה מייחי רחי' מב"ב (קנה ע"ב) הח שחני החס דשנדח זו דמסברח לי' וסבר הי' לרחי' שלח הי' שוטה כלל מעיקרח כמו שסייס רבח והחי דעביד הכי שבדח קסייחת חולפה יחירה הוח ומשמ"כ מי שהוח שוטה בשנין לחר חע"נ דמסברי לי' וסבר לין זה מוליחו מחזקת שוטה. חלח ע"כ דכוונת מהרי"ט דמשם מוכח דמסברי וסברי מלחת היח וחף שמחחלה הי' ס"ד דרבחי דשוטה הוח. ומ"ת ע"י מסברי לי' וסבר ילח מכלל זה. כן כעוסקת דילי' מהני מסברי לי' וסבר בשניל שלח הי' שוטה נמור והי' כעין הפחחים שהניח רמב"ם פ"ע מעדות ה"י. ועי' כדה (יג ע"ב) החרשת והשוטה ושנוערפה דעתה דמקשה הייט שוטה ומשני שנוערפה דעתה על ידי חולי ושיטה (כד ע"ח) חשת שוטה ואשת שעשוע ופירש"י לקוי בחמהון לב:

ושה שכתב כ"ת לומדנת דחדעתח דהכי לח נחקדשה. זה ליט דהח נם קודם הנשוחין הי' בשוטו בחופן זה וידעה וסברה וקבלה כמ"ש קנ"ד ס"ח בהנ"ה דחם ידעה כשומו קודם קידושין לין טופס להוליח דסברה וקבלה. ואם לח"כ נשחטה ח"כ היו הקדושין טוחים:

(ו) **ועל** דבר חשר שחל כ"ת כי יש לעת שפויו הוח רק שני שעות ומחלה משעה עשית לחר חלות היום עד שמיות וחלי ולריך להיות ע"פ דין רבע שעה לסוף שעותו ורבע שעה לחחלת שעותו וכשחי שעות לי לפשר לעמוד סדור הנט. לכן ההכרח לכחוב הנט בסרוגין בחרבעה לו חמשה ימים ולכחוב בו זמן הנחיצה. והניח כ"ת דעת כ"ה פ"ח מנרושין הנ"ד דהח דמלחר פסול הייט שנכחב ומחסם בחסרי וכחב בו זמן מרחשון שלחחריו לבל לם שומד בחסרי וכחב לו הנט וכחב זמן מרחשון ולחמו העדים במרחשון ביום שכחוב בו כשר דלח הוי מלחר הוחיל והחחימה היחה בזמן הכחוב בו. לך שער המלך שם הכ"ה משינ עליו וכמו שמובח בפחחי חשובה קכ"ו סקי"ד עיי"ש:

דנה לכחורה לשיטת רמב"ם בפ"נ מנרושין ה"ו דמחיר לכחוב טופס מפני חקנת סופרים הי' עשה כלן לכחוב בחחלה הטופס של הנט. וכחיבת חורף ומחימה ומחיבה יכולים להיות ביום ל' בשני שעות. ולף דהכח לח בייך חקנת סופרים מכל מקום נרחה כיון דהוה חקנת החשה שלח חחענן ודחי דעדיף מחקנת סופרים דחקנת עגונות מלח בשים בכמה דוכחי והקילו משום חקנת עגונות כמה ת"סורים. מה שחין כן חקנת סופרים דלח מליט רק כלן:

ואך יש לדחות. דבחחת חמרו בניטין (כו ע"ב) ר' חסדח חמר לביתי משום חק"ע חמרי לה ר' חלעזר היח דע"מ כרחי דכוחבין טופס משום שמח ילך למדינת הים ומענן ומוחיב לה. ה"ב יש לומר דוקח היכח שים שייכח חקנת סופרים וחקנת עגונות חז החיבו לכחוב טופס חבל היכח שים רק חקנת עגונות לבד לח החיבו. ולפי זה קשה על הרמב"ם למה שביק טעם חקנת עגונות דהוה טעם חזק וכניח ונקט רק חקנת סופרים בלבד. ונרחה שדעת רמב"ם דלף דחקנת עגונות עדיף מחקנת סופרים מכל מקום שם דנימח דהחיבו חמיד לכחוב טופסי ניטין משום דמיישין שיקרה פעם חחת שעל ידי לחתר שעה קלה לחת דלח ימלח סופר חוכן יניחנה על ידי זה עגונה על כל ימי' זה לח שכיחח. ועיקר הטעם רק משום חקנת סופרים שעכיפ סופרים לכן נקט רמב"ם רק חקנת סופרים. וכל זה בשחס כחיבת טופסים שלין ענון לפניהם חבל היכח דבחחת ים חשש ענון כנדון דידן שפיר מודה רמב"ם דמותר לכחוב טופס לף שלח שייך חקנת סופרים דחקנת עגונות ודחי עדיף מחק"ם:

ובפרט דהכח בנדון זה קיל טפי. דבנמ' דר' יהודה ור' חלעזר דחסרו לכחוב טופס דנזרו טיפס חמו חוכף דיבי' פסול דחוריימח דשלח לשמה וכמ"ש רמ"י (כו ע"ח) ד"ה חלח. מה שלין כן הכח לם מנה בבריחתו לכחוב כל הנט והסופר יכחוב רק חת הטופס לח שייך נזרה חמו חוכף דחפי' לם יכחוב נם חת החוכף יבי' כשר -מדחוריימח לשיטת רמב"ם פ"נ מנרושין הט"ו דבריח שנוה לכחוב ונכחב בעת שטוחו פסול רק מדרבנן וחפי' לשיטת רח"ש ניטין פ"נ סי' נ' דחוסר לכחוב טופס מכל מקום יש לומר דהכח בנדון דידן שעת הדחק וענון כזה כדיעבד דמי:

אך מכל מקום למעשה ודחי לחשכר לסמוך על זה. דהרבה נדולי רחשונים פסקו כר' חלעזר דפסול דנזר טופס חמו חוכף כמוכח ברח"ש ורשב"ח וביח שמואל קל"ח סק"נ. ונס ברמב"ם יש טכחח דפכול כמ"ש בכסף משנה שם. וכודחי שכן הי' נירסח הרב המניד עייש שמשיב דקרי רב עלי' דר"ח מוכיחה דחכימי וזה הלח יסוד ורחיה על פוסקים הפוסלים:

(ז) **אך** לפי דעת הרחשונים חלו דנזרים טופס חמו חוכף חפי' דיעבד יקשה בלח זה בנדון דידן. דהח מוכרחים לומר שלח נחכיבה רק בשעה קטנה ולם יכחוב רבע לח"כ בעת שטוחו פסול. ולם כן קשה עזור נם כן שמח יוסיף לכחוב נם בעת שטוחו. ונזרה זו קדובה יותר מנזרת טופס חמו חוכף. דטופס וחוכף הס כ' עניים ולח מיהלפי כל כך זה בזה. חבל הכח לין היכר בטופח המוכר והחסור רק יש חילוק בזמן שבבעב זו מוכר לכחוב ובבעב לחר כך לחסור וניחוש שמח יפבח ויכחוב נם לח"כ בזמן החיסור:

ויש לומר על פי מה שכתב בר"ן ניטין (כח ע"ב) דהקשה מה שלח דבמוכר שרי טופס בדיעבד וכפ' כל הנט נבי כותב טופסי ניטין פסלי' חפי' דיעבד וכתב"ה שרי' חפי' לכחחלה לכחוב על ידם טופס. ותירן דיש ג' חלוקים בדבר. בסופרים דהיח מלחת דשביחת כוחת שטוחים כן

להסתכר אסרו טופס לפי' דיעבד ומחובר דלא שכיח כל כך לאסור לכתחלה ודיעבד מותר. ותמ"ו דלא שכיח כלל שיכתבנו לפי' לכתחלה מותר לכתוב טופס. ות"כ הכא נמי דמי לחרם שוטה וקטן דכמו דלא שכיח שיטה לשוטה לכתוב גט הכי נמי הוי מלתא דלא שכיחא כלל שיקרה כן שוטה כזה שיהי' לו וסת לבריאתו רק שעה קטנה ולא נזרו בכהאי גוונא:

אך קשה לשיטת רמב"ם פ"ג מנירושין הי"ח דאינו מהיר בחרם שוטה וקטן לכתוב טופס רק בשומד פקח על גבן הכי דלפי' במלתא דלא שכיחא גזר. ויש לומר דסבירא לי' להרמב"ם כמ"ש ב"ח ה"ט קכ"ג דכתיבת חרם שוטה וקטן שכיחא. וס"ל דחרם שוטה וקטן ומחובר שוים ומשום הכי מוהר רק שם שומד על גבן אבל במלתא דלא שכיח כלל כעדון דידן מודה רמב"ם דכשר לכתחלה:

און יש לומר דכשר כתבתי דרמב"ם דמהיר משום תקנת סופרים מכל שכן דמהיר מפני תקנת עגונות ומשום הכי יש לומר בחרם שוטה וקטן ובמחובר דלא שייך תקנת עגונות דהא יותר שכיח שיכתוב בר דעת מחרם שוטה וקטן וכן הא יכול לכתוב בתלוש לכן נזרו לכתחלה. משל"ל הכא דשייך תקנת עגונות מודה דמותר גם לכתחלה. ולהתולקים עליו בתקנת סופרים לא קשה דהם ס"ל דחרם שוטה וקטן לפי' לכתחלה כותבים משום דלא שכיח והכא נמי כיון דלא שכיח שרי:

ובזה יש ליישב גם שיטת הר"י (ברמ"ה הה"ע הקי"ג סעיף ג') דפוסל לפי' דיעבד בחרם שוטה וקטן ופ"כ דס"ל דלא דמחובר כשר דיעבד משום דלא שכיח כלל כמ"ש ב"ח. וחרם שוטה וקטן כיון דיוכל לקרה כן דחרם שוטה וקטן יכתוב פסול. ומכל מקום לפי' במחובר דלא שכיח כלל לאסור לכתחלה. אם כן ה"ג בגדון דידן לא דלא שכיח שיקרה שוטה כזה שיהי' רק שעה א' ביום חלים מכל מקום יאסר לכתחלה וי"ל גם כן כמ"ש לעיל דס"ל דכל זה רק היכא שים עליה לאחרת ולא שייך תקנת עגונות. אבל במקום תקנת עגונות מודה דבמלתא דלא שכיחא לפי' לכתחלה מותר. אף כמ"ש לעיל דשעת הדחק כדיעבד דמי. ועי' פר"ח שם דחולק על פי' ב"י בדעת ר"י ודעתו דגם ר"י סובר דחרם שוטה וקטן כשר דיעבד:

(ח) **ונראה** לי עוד כמו דאמריק בכתב (יב ע"ב) דאסרו לקרות לאור הנר נזרה שמא יטה ובשמי בני חדש קורים בענין אחד לא נזרו דאבנו יזכירנו שלא להסות הכא גמי יש שלה שיעמוד אחד על גבי הספר ויעניק בשעת כתיבה דלפני ההחלת שטותו של המנרש יפסיק הכתיבה:

ויש לדון בזה דבמשנה שבת (קמז ע"א) איתא לכל עשרה בני חדש מפחפנים בחלונות אחת ומביאים בידם ועי"ש בגמ' משום דדבים ניהו מדברי תהדדי ומשמע דוקא עשרה שרי אבל בשני ג"א לא מהני אבאנו יזכירנו וקשה מ"ש משמת יפה דבעיר דמי בחרי. וגראה לי לחלק דרק בדבר שבכית שבני אנשים עושים המעשה הזאת ניחא לאמרינן שפיר דאחלת הנזרה לא היתה כלל עליהם אבל בדבר שהדרך רק לעשות ביחידות ונזרו עלי' ביחיד אז לפי' אבנו שומד על גבן ושומרו לא מהני דלא פלינ כמ"ש בשבת (יב ע"ב) לפי' נשוה כ' קיומות אסור אלא אז שרי רק בעשרה דהוי רבים ופרסום גדול וכהא"נ לא נזרו כלל. ולכן דוקא בקריאה בספרים דהי' שכיח שילמדו שנים ביחד וכמ"ש בשוטה (סג ע"ב) אבל בדברים שאין שכיח שילמדו שנים ביחד לכן לפי' לאחד קורא והשני עומד על גבו שרי כמ"ש אא"ת סי"ג דגם זה נכלל בכלל שנים דלא נזרו מה שאין כן בסיפוג בחלונות דהדרך שכל אחד ואחד מסחפג בחלונות מיוחדה בפני עלמו לפי' הוי שנים שנים שסחפנו ניחד לא מהני ולריך דוקא רבים לגבי גדול. וזה י"ל כוונת תילוק הב"ח ור"ה ד"ה דוקא שכ' בלא יפלה את כליו לפי' שנים אסור וה"ם משום דדוקא קריאה שכיחא בשנים לא נזרו משא"כ פילוי כלים דלא שכיחא בשנים אמרינן לא פלינ. ובזה מיושב קושית מהרי"ל מובא מג"א שם סק"ה למה אסורים שנים לכתוב ניחד הא לא שייך לגזור שמא יתחוך זמורה דאבנו יזכירנו ולהנ"ל ניחא כיון דדרך לכתוב יחידי הוי כפלוי כלים דלא פלינ. ובזה מיושב בכל הני דאמרי בשבת (לו ע"ב) דאין מקדשין ולא תולין ולא מיבמין מגזרה דשמא יכתוב ולא מליט היתר בשנים ופ"ב משום דכל אלו נעשים ניחיד אמרינן לא פלינ. והא דגזרו שמא יכתוב באין דנין לקח דדיני ממונות בשלשה פי' הידושי הרי"ם תא"מ סי' ה' שפלפל בזה:

ולפי זה יש לומר דהכא בגט דמדינא יכול הסופר לכתבו ניחיד ואין לריך שיהיו עדי החתימה בשעת הכתיבה כמ"ש בית שמואל קל"ח סק"ם ובפתחי תשובה סדר הגט סקט"ו בשם הלבוש משום הכי לקח שאחד עומד על גבו ומשגיח עליו לא מהני:

אך יש ליישב קושית הג"ל מה בין קריאה לאור הנר דלא נזרינן בשנים ובחלונות לריך דוקא רבים אבאר על פי מה שכתב מגן אברהם סי"ה סק"ב בפי' דברי הג"ת דרק בקריאה דמלוה הוא התירו בהאי ולא בפלוי כלים ומשום הכי הוא הדין בחלונות דדבר הרשות הוא לריך רבים דוקא. ולפי זה בגט זה שהוא תקנת עגון ומלוה הוא שרי אם יהי' לו משגיח:

אך טוב ראיתי בחום' שבת (קמז ע"ב) ד"ה דתניא בהא דאמרו שם בגמ' דרבי ס"ל דמותר ליחד להכיא חלונות בידו ולא גזר שמא יסחוב דאמר רבי כשהייט למדים תורה אצל ר' שמעון בחקוע הייט מעלים שמן וחלונות מאחר לגג וכו' וכתבו חום' מאחמת הי' רבי יחידי כשעשה החלונות אבר שמעון לא הי' טשה עמו דהא סבירא לי' שיחיד מותר להכיאה ולא חיים לכאורה. ומשנים שדעתם דאלו הי' ר' שמעון עמו הי' מותר לקח לדעת שאחמת דאחמי' ולא הי' רצי' דרבי מולק על דינא דאחמי' דהא דאמרי' באחמי' דעשרה מסחפנין לאו דוקא וגם בשנים מותר כמו בקריאה לאור הנר. ולקח דבגמ' אמרו כיון דרבים ניהו מדברי תהדדי גם לשנים קרי רבים וכמ"ש חוס' ניסין (מו ע"א) ד"ה רבנ"י ואם כן גדאה תלוק הג"ל ואפי' בדבר שאין הדרך לעשות ברבים מכל מקום לא גזרו בשנים. לקח הוי תיובתא משם גם על מה שכתב מגן אברהם הג"ל בפי' דברי ב"ח דבדבר הרשות לא מהני הכי. וכאן משורש דאפי' בדבר הרשות שרי בשנים וכדעת ס"ז ער"ה סק"ג דלית לי' חלוק זה. ולכאורה קשה מהיש השנה (כט ע"ב) בשופר ולולב בשבת דגזרו שמא יעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים למה עקרו חכמים מלוה דאורייתא יהקנו שיהי' אחר עומד על גביו ויזהירנו שלא ילא לרשות הרבים ומשורש דלא מהני אפי' בשנים דדוקא במקדש היו תוקעים ובניח דין הגחל ולא בשהם בית דין ופי' רמב"ם פ"ב משופר ה"ם שב' הטעם דהוחר במקום בית דין משום דבית דין זריזים ומודיעים את העם ומכל מקום לא אמרינן על זה דק בבית דין שמוד. ויש לומר כמ"ש ב"ח שם מלוק בין שופר ולולב

למילה בשבת דלא גזרינן שמא יעבירנו משום דשופר ולולב כל טרודים ולא מדכר תד לחברי' וכן בהזאה. מה שאין כן במילה דתמרי' שחברו יזכירנו. ומשום הכי לא תמכי' על עומד על נכיו מפני הטרדה:

וגם מלתתי בתחם סופר הו"ח סי' קמ"ה שכ' דלתף שכתב ר"ן בילה (לו ע"ב) דאין מגרשין בשבת משום שמא יכתוב דעיקר גרושין על ידי כתיבה מכל מקום הוס' שם סד"ה והא שכתבו דאין מגרשים לפי שגרושה בקונה קנין הולקים עליו ומכירה להו כיון דרוב פעמים אין כותבים נט אלא כשהעדים עומדים בשעת הכתיבה. לא גזרינן שמא יכתוב כמו דלא גזרינן שמא ינה לם ים לחר עמו ומשום הכי הוצרכו רק משום קנין:

ויותר גראה לומר דלתף דגזרה זו קרובה שיכתוב גם בשת שעותו של המגרש מכל מקום כיון דלא מליט בגמ' גזרה זו אין לנו לגזור גזרות מדעתנו וכעין מ"ש ביבמות (קטז ע"ב) לא לתמרו אלא ירדן ובכפינה וכמעשה בכי' וכן כתב מגן לברהם ס"ק כ"ח בשם בית יוסף הו"ח ס"ס י"ג ד"ה ולפשר לומר דלתף דהא דתמרי' בזונתות (לו ע"ב) בנפשק לן ליליה לינו לריך לפשוט לת הבגד משום בבוד הבריות לא שייך בעליחות דיבן שאין לובשים לותו משום מלבוש מכל מקום כיון דבטליהות דידהו הי' אזול בפשיטתן ולא גזרו רבנן בברמלית לא פלינ לפי' לדידן · וים לדחות דשאני התם שהותר בפי' בגמ' י"ל לא פלוג מה שאין בן הכא. לך עי' כ"ה פ"ה מתתן כוף ה"ב דאין לנו לגזור גזרות מדעתנו לחר דורות הגאונים ז"ל וכיולא בו כתב רש"ם יבמות פי"ג ס"ס ז' דאין לתדם לקם מדעתנו אם לא שנמלא שקבלו כיולא בו וכן מהב מרי חדש יו"ד סי' ל"ה סקט"ג שאין לנו לחדש גזרות מדעתנו וכן כתב מצוה למלך פ"ב מסוטה סוף סי"ב והדבר לריך תלמוד שהרב ז"ל יחדש גזרה שלא נזכרה בתלמוד טיי"ם וים לחלק בדבריהם ותב"ת להתריך:

(ם) **ונבא** לל העיון. הנה אם נשתנה בתמלת הכתיבה אם מה שנכתב בבר לא נהבטל. מחלוקה בית יוסף הא"ע קל"ח וט"ז שם סק"ד בפי' דברי תוס' ניטין (ע ע"ב) ד"ה התם שכ' בנע שביב מרע לריך ליזהר שלא יהקלקל בין בתיבה לנתינה. דדעה בית יוסף דרק בשת הקלקול אין מותבים אבל מה שנכתב בשעת שיפויו לא נהבטל על ידי השטות של אח"ב וט"ז חולק דאם כתב מקלת הגט ואח"ב נשתנה בטל ונהקלקל גם מה שבתב מהתלה:

ונדון על דברי המורי זהב. ידוע מחלוקת הרחשונים אי בעינן שליחות בכתיבה הגט, דעת הוס' ניטין (ט ע"ב) ד"ה אם"ם ויבמות (נב ע"ב) ד"ה ולאשה וטוחה"ט ק"כ ס"ח ורמ"ה מוכח בטוחה"ט הקנ"נ דבעינן שליחות בכתיבה וכן נראה פשטות דברי רמב"ם רפ"ב מגירושין מ"ם לא, הכותב גיטו אע"פ שאמר לאחר לכתוב לו ולאחד הנותן בידו לא שאמר לאחר ליתן לה מוכח דגם בכתיבת סופר הוא מבעי שליחות דידי' כמו נתינת שלוחו וכמ"ש הרב המגיד שם משום שלוחו של אדם כמותו וכן פירש מאגה לפרים בתידושיו על רמב"ם פ"ג מגירושין הט"ו · לכל דעת הוס' מירושין (נ ע"ח) ד"ה לכל ודעה לחשונה בתוס' ניטין (נב ע"ב) ד"ה והא ורמב"ן ורשב"ח ור"ן שם וניטין (סו ע"ב) דח"ל שליחות בכתיבה והא דבעינן שיהה לסופר לכתוב משום דאי לא בתב בעוי הבעל אינו לשמה וכן נהב בית שמואל הק"ג סק"ה בדעת הרמב"ם. וכן נראה ממ"ש רמב"ם פ"ח ה"ח הנאי י' ושיהי' הבעל לו שלוחו הוא שנותנ לה וכתיבה לא הזכיר מזה כלום שיהי' הבעל לו שלוחו הכותב. ואולי יש לומר דגם דעת רש"י יבמות (נב ע"ב) ד"ה ולאשה שלא כתב כהום' משום שליחות אלא משום שאין הגט רלוי לגרושין משום דסבירא לי' דלא בעינן שליחות בכתיבה. ואינו מוכרח:

והנה לדעת הפוסקים דבעי שליחות בכתיבה מובן למה אם נשתנה המהלת אח"ב פסול · דלתף דגראה בנזיר (יב ע"ח) דלא לתמרי' דבשעה שעשה השליח מעשה השליחות אז היי מעשה השלית כמעשה המשלח אלא לתמרין דמוכר לן המשלח כתו היכף בשעה הניווי ומשום הכי כל מילתא דלא מני עביד השתא לא מני מצוי שליח לתף דבשעה שנומר השלית לה השליחות אז מני המשלח לעשותו. מכל מקום יש לומר דבעינן הרווייהו שיהי' המשלח רלוי היכף בשעת הניווי וגם בשעה עשיית השליחות. אבל לשיטת הסוברים דא"ל בתיבה שליחות רק הא דגריך לנוות לסופר לכתוב הוא משום לשמה. לריך ביאור אם מה הבעל לכתוב לשמה מה תכפה לן אם נשתנה אח"ב הא בבר יודע הסופר לכתוב לשמה. לך עי' מרדכי יבמות כפ"ה דכתב דלתף דלא בעי' שליחות בכתיבה מכל מקום בעי' שיהי' הבעל רלוי לשליחות והפני יהושע ניטין (ע ע"ב) מחדש ודורש משום דכ' וכתב ונתן בעינן שיהי' בשעת בתיבה רלוי לנתינה וזה דבר חדש ובבר המה עליו בשושנת העמקים בלל כ"נ בשם הגר"ת בהן ז"ל מנת לי' מעלמו לדרוש בן:

והנה נראה לי נימא בא"ם מרדכי דבעינן שיהי' רלוי לשליחות לא ים מקום לדברי ט"ז דאם נשתנה אח"ב בטל דהא אינו רלוי עוד לשליחות. אבל לפי מה שבתב הפני יהושע נראה דאם נשתנה אח"ב אין זה חסרון לבל מה שבתב מהתלה. ואין לומר דלעשם פני יהושע בעי' וכתב ונתן אלא יפסיק בין בתיבה לנתינה שום דבר המבטל את הגט ומשום הכי אם נשתנה בתמלת פסול. זה ליט דמפורש בחום' ניטין (ד ע"ח) ד"ה עד דאם בתב גם על תלוש וגעטו והבעים ותלבו וחתמו בסר הרי אף דבשהה שעה שהי' מחובר לא הי' רלוי לגרושין לא אמרי בן:

ועוד גראה דהרי ניטין (פח ע"ח) מביא בשם רמב"ן שאם אמר לסופר בתוב גם וכתב אינו ומלך בטל וחזר בו ומנעו מלהשלים הגט ונהבטל שליחותו ובשחזר אח"ב וא"ל להשלימו לא מהני דלא עשאו שליח אלא לאחי הגט והר"ן חלק עליו וכתב בשם שהבטל יבול לבתוב ולהמלך ולחזור ולבתוב שהרי לא שמעט פסול בבך למה לא יהי' רשאי למטה שליח לתלתן. והנה לבאורה מוכח מהר"ן דלא בש"ז בשם שהבימול אינו מדק למה שבתב. בן ליט מזיק אם נשתנה. אך נראה דאין רא' מבש דדעת רמב"ן ור"ן ניטין (נב ע"ב) דאף אם רולה אינו יבול לבטל בוף הגט וע"ב דמיירי דבימל רק את השליחות ומשום הבי בוף הגט לא נהבטל. אך לפי זה יהי' מקום לדברי הש"ז דק לשיטת רמב"ם פ"ו מגירושין הב"ח דיבול לבטל בם את בוף הגט אז י"ל דנשתנה הוי בביטלו בפי' אבל לדעת רוב הרחשונים דסבירא להו דאין מועיל ביטול בלל לבוף הגט אם בן למה גרע נשתנה מביטלו בפירוש. וים לומר על פי מה שבתבו הוס' ניטין (פח ע"ח) ד"ה ולמחת בשם הר' עזרא הבבית דבל זמן שלא בתב יבול לבטלו הבי נמי אם יומר בנשתנה בתמלת בתיבה הוי בביטול מבלתו. אך על בל פנים זה ת' דק על נשתנה בתמלת הבתיבה אבל בנשתנה בין בתיבה לנתינה גם בן דעת ט"ז דפסול קשה למה יגרע מביטול בפירוש דתינגי בטל:

ועוד קשה מאין למד הט"ז דכשוה הוי כביטל את הגט בפירוש ועי' ר"ן גיטין (פח ע"ח) הנ"ל דמקשה על רמב"ן וכתב דלא מליט פסול בנמלך במחשבתו הכי גמי יש לומר דלא מליט פסול בנשתנה במחשבתו . ועוד קשה דלט"ז דכשירא לי' כשתנה מבטל הכתיבה שלמפרע אלא שהם עדיין לא הגיחל לכתוב ל"ל למיהדר ולאמלוכי ל"ל דס"ל דלא אמרינן שלוחו של אדם כמותו חיקף כשעת הלוי רק כשעת השליחות אז נעשה כמותו ומשום הכי אין מזיק אם נשתנה טרם שהתחיל השליח לעשות שליחותו . וקשה דבנזיר (יב ע"ח) דאמרי' הי' לה לחזות ונתגרשה לאחר מכאן כל מלחא דלא מני עביד השתא לא מצוי שליח לא משמע כן . דאם כן כמו הכא אף שנשתנה המשלח וכטל השליחות מכל מקום אמרי' שאין זה חסרון משום דכשעה שיעשה השליח שליחותו רק אז נעשה כמותו ואז המשלח הוי רחוי . ויתיש גם היהם בגזיר מה תלבית לי' דעהה היא הבא אים מכל מקום כשעה שיקדשנה השליח שאז יהי' כמותו אז הוא רחוי . וע"כ דהא דשלוחו כמותו היינו כשעת לוי השליחות לכן אם היתה אז תבת אים מ"מ השליח לקדשה אף שעתה כשעת עשיית השליחות היא פצוי' . ואם כן יתיש גם בנשתנה המשלח אח"כ דכטל השליחה ולמה ל"ל לאמלוכי לי' . וע"כ ל"ל דשלוחו לוי מבטל כלל את השליחות אלא שלשעתה מ"מ לכתוב לכל תוכן וניעור משלמו כיו אם חזר לבריתו . אם כן ה"נ בנתקלקל בחמנע הכתיבה לא נתבטלה הכתיבה :

והנה לענין דינא ד"מ קל"ח סק"ח כתב טוב להחמיר ולחוש לדברי סדה"ג שיהי' שפוי מהתילת הכתיבה עד לאחר הנתינה ומוכח דרך לכתלה יש לחוש לכל דיעבד כשר וכן כתב בית שמואל קל"ח סק"ה דדיעבד כשר וכן מהרש"ל גיטין (ע ע"ב) מבואר בבית יוסף שאם שכתב לא ידענא מגלי' לפסול בנתקלקל בינתיים כיון שאות שפוי בשעת כתיבה ובשעת נתינה וכן כתב פני יהושע שם . ובפרט דים לנרף דעת רמב"ם דאם לוה כשהיא בריא ונשתנה הוי רק פסול דרבנן כמ"ש תלקת מחוקק קל"ח סק"כ ובית שמואל סק"ג וסק"ה ופרי חדש ס"ב והגר"א לות ד' :

(י) **עתה** נדבר מענין זמן הגט . הנה במאחר יש ג' שיטות . דעת רמב"ם פ"ה מגירושין הכ"ה דפסול ועי' ר"ה שכתב בשעתו דנזרה אטו מוקדם . ועי' הוס' גיטין (ז ע"ח) ד"ה ר"ל דיש במאחר חשש פירות ועי' ר"ן שם דשייך גם חשש שמא יחפה . ודעת ראב"ד שם דמאחר כשר אלא שלענין פירות וכהוגה הוי כהגה עמה שיאכל פירות ולא הנכה כהוכחה עד זמן הכתוב בו . וביתה תום' כתובות (ב ע"ב) סד"ה דלמא וגיטין (ז ע"ח) ד"ה ר"ל ושם (פ ע"ח) ד"ה וכי דמאחר כשר אלא שכתבו שם (ז ע"ח) ד"ה ר"ל שאינה מנורשת רק כשניע זמנו דהוי כהגה עמה ולאחר ל' יום . והגה הרשבוים ז"ל הקשו על הרמב"ם מכנה בחרא (קם ע"ח) דמקשר יכול לעשותו בפום אף שמאחר כשר (קסד ע"ב) דמקשר מלך אגה מוגים לו שתים :

ונראה לי דהגה הרמב"ם פ"ב מגירושין ה"ב כתב לאחר לספור כתוב לי גט לאשתי ואחר לעדים לתחום כותבים ומחתמים ונותנים לו והוא מגרש בו בכל מת שירצה אף דמוקדם הוא וע"כ דעתו דמוקדם הוי רק כשהכתיבה והחתימה היו בפסול אבל אם היו בזמן הרחוי אף שהנתינה לא היתה אז כשר וכן כתב פ"ג שם ה"ה מי שכתב לגרש את אשתו ונתלך ולא גרשה ונתייחד עמה אח"כ לא יגרשנה בלאותו הגט עצמו אחרת כשירצה לגרשה וכו' ולמה לא יגרשנה בו לכתחלה נזרה שמא יאמרו ניטה קודם לכנה הרי דלולת כן הי' כשר לכתחלה ולא הוי מוקדם כיון שהכתיבה והחתימה היו כראוי בזמנם . וכן כתב בית שמואל קכ"ז סק"ז וקמ"ח סק"א דשיטת רמב"ם הם נאחרה הנתינה כשר וע"ל רחי' ממחני' גיטין (ז ע"ח) נכתב ביום ונחתם ביום בלילה ונחתם בלילה בלילה ונחתם ביום כשר דקשה מה קמשמע לן הא פשיטא וע"כ דהכוונה אם רק הכתיבה והחתימה היו בזמנם אף שהנתינה היתה אח"כ כשר ואלו רק בלחתימה והחתימה . ועי' לחם משנה פ"ג מגירושין ה"ה שנשאר בקושית בעל יבן למה לימו פסול מקום מוקדם ולא קשה מידי דלשיטת רמב"ם זה לימו מוקדם כלל . ונראה שמה שכתב בעור אה"ע קכ"ז על פסק ר"י דכל גט שלא נמסר ביום כתיבה אין תקנה להכשירו אלא על ידי שליח . וכתב העור שאין נראה כן מדברי הרמב"ם . ועי"ש בבית יוסף שהמה דמדברי רמב"ם שהביא העור אין רחי' שתוק על ר"י דרמב"ם מיירי בשלח שכתב עדיין הגט ודאי שאין כותבין זמן התחירה לכולי עלמא ועיין בית שמואל סק"ז בשם ש"ך שהקשה גם כן על העור . ונראה שעיקר כוונת העור על דברי רמב"ם רפ"ב הנ"ל דמבואר שחולק על דברי ר"י וכשכירא לי' שהם נכתב ונחתם בזמנו יכול אפי' בשלמו למסרו מיד שרוצה ואיט מוקדם כלל ועי' ס"ז סק"ד בשפי' גם כן כן אך לא הבית דברי רמב"ם המפורשים כן . ומשום הכי לביטחו פשיטא כמו שמוקדם פסול רק אם הי' בשעת התימה מוקדם אבל אם היו הכתיבה והחתימה בהכשר שוב אינו נפסל ע"י הנתינה אם כן הוא הדין מאחר ודאי לא נדע מתוקדם ופסול רק כשהי' החתימה בפסול אבל אם אחר החתימה נעשה מאחר כשר ומשום הכי מקשר כיון שנתכב בהכשר אף שנתפשט אחרי כן כשר :

או יש לומר דלפי מה שכתבו המפרשים דרמב"ם מודה דאם בנתינה היתה בזמן הכתוב בגט אף הכתיבה והחתימה היו מקודם לא הוי מאחר וכשר . יש לומר דרמב"ם מפרש דמקשר יכול לעשותו פשוט הייט שיכול ליתנו אז בזמנו . ואף שנראה דוחק לפרש כן דאם כן אין דומה לפשוט שיכול ליתנו היקף ובמקשר לריך לחכות עד זמן הכתוב בו מכל מקום הכי גם לתוס' גיטין (ז ע"ח) ד"ה ר"ל שכתבו דמאחר אף שנהנו לה עכשיו מכל מקום אין הגירושין חלים עד שיגיע הזמן ואם כן גם כן לא דמי לגט פשוט שרוצה לגרש בו מעכשיו וע"כ לריך לומר דהפירוש רק דר' תניא בן גמליאל (במחני' כ"ב קס ע"ח) בא לתקוני מתנת קטן דקאחר שפסול לגמרי . כמו כן יש לומר לשיטת רמב"ם דמכל מקום הייט פסול לגמרי ויכשר ליתנו בזמנו :

או יש לומר דחשש חפוי לא שייך במאחר כמ"ש רחב"ד הנ"ל דמאחר מוחרת להנשא מיד לפי שחיט יכול להקלקל פי' שאין חשש שמא יחפה וכן כאב הרב המגיד שם וכן כתב רמב"ן גיטין (ז ע"ב) וכן כתבו תום' ד"ה ר"ל ע"ש וכן כתב בית יוסף סי' קכ"ז . אלא שים חשש פירות . והגה רחב"ד כתב דאין חשש פירות דהוי כהתנה עמה שיאכל פירותי' עד לאותו זמן ובדין הקלכל . ונראה דמשום הכי לא ניחא לרמב"ם טעם זה דתנאי . משום דכשירא לי' פ"ו מאיסורי ה"ב כר' מאיר דבעינן תנאי בפול ואם לא כפלו בטל התנאי ואם כן מדינא יש לה פירות ותפסידם אלא כדין . מה שאין כן ר' תניא בן גמליאל ב"ב (קם ע"ח) לשיטת בתחני' קידושין (סח ע"ח) דסבירא לי' דאי"ל תנאי בפול אפיר לא

שייך תשם פירוש דהוי כתלו התנה וכמ"ש הרמב"ד . ושוב מצאתי כן בשם מלואים קב"ז ושמחתי שכוונתי לדעתו נ"ה :

או יש לומר דדעת רמב"ם מתאחר פסול ולא תאחרי כמ"ש תוס' הנ"ל דהוי כמתנה שלא תתגרש בו תלת בזמט . משום דקיי"ל כר' אלעזר עדי מכירה כרתי . ולכן כיון דבשעת מסירה לא היתה . מגורשת מהיום . ומשום הכי פסול מדרבנן מחשם חיפוי ופירות . מה שאין כן אי נימא עדי תחימה כרתי לאחרי' דהם עשו הכריתות על זמן שכתוב בגט שלא תתגרש רק אז ולכן לא שמשו לה קודם זמן הכתוב בגט כשר דהכריתות הוי רק על הזמן . ויש לומר דר' חנינא בן גמליאל סבירא לי' כר' אלעזר דעדי תחימה כרתי ולכן מקושר יכול לעשותו פשוט :

(יא) **עוד** הקשו עליו מיבמות (נב ע"א) אמר לגבלר כתוב גט לאחרוכתי ולכשתכנסי לגרשתך כשר הרי דמאוחר כשר . ויש לומר דמייתי שבו ביום בנפה וגרשה כתו שהי' ס"ד תוס' ניטין (ם ע"א) ד"ה וכי . אז גרשה כמ"ש למעלה דשיעת רמב"ם אם נתאחרה הנתינה אינו מזקדם יש לומר דמייתי דר' זמן של שבשיו וכמ"ש רש"י יבמות (נב ע"א) וכן גרשה מסדור דין זה שהביאו פ"נ מגירושין ה"ו אחר דין גט ישן ומייתי ככל גט ישן שומנו עכשיו . אז יש לומר כמ"ש הבית שמואל קל"ב סק"א דכתב זמן של אח"כ כשר לשיטת המפרשים דמאוחר שהי' הנתינה בזמן הכתוב בו כשר :

ולא קשה לשיטת הרמב"ם אין אחרי' ביבמות דבידו לגרשה הא אין בידו לגרשה בגט זה שעשיו דהי' מאוחר ופסול . דגרשה דאין הפירוש בידו לגרשה עתה בגט זה אלא אין בכל גט שכתוב בו תנאי יהי' פסול משום דאין בידו לגרש בגט זה שעשיו והוי של אח"כ דבר שלא בא לעולם . ועי' רמב"ם פ"ת מגירושין ה"ד דשכר וע"ש משום דבידו לגרשה עתה בגט אחר ואל"ל שיהי' בידו לגרשה בגט זה והכא אמי כן . ולקושיה מרש"י יבמות (נב ע"ב) ד"ה ולאשה מוכח דבשי' שיהי' זה הגט בשעתו ולאו שבשיו לגירושין . ומכל מקום יש לומר שאין מוכרת לפרש כן וע"ש :

וקשה לשיטתו למה לא הנן במתני' ניטין (יז ע"א) מאוחר פסול כמו דתנן מוקדם . ויש לומר כמ"ש תוי' ד"ה ור"ם דבמתני' לא מייתי רק בגט שנכתב בזמנו שלא שנתחם אח"כ אבל בזמן שנכתב בשקר לא מייתי משום שהעדים היום מותחים שלא על גט שיודעים שומנו לחת ולא שבית שיחתמו על גט שומנו שקר ומשום הכי לא הנן מאוחר :

(יב) **והנה** הרב המגיד בפ"ם מגירושין הל"ה כתב דגם רמב"ם הפוסל במאוחר מכל מקום אם התחימה היתה בזמן הנתינה מודה . והיינו דמוקדם ומאוחר הוי רק אם התחימה והזמן מתגנדים זה לזה אבל בשם שיש אין זה לא מוקדם ולא מאוחר ועי' בלשוט אם כתב בשבי זמן מרחטון ונחתם במרחטון אינו לא מוקדם (בתיבה לזמן התחימה) ולא מאוחר (תחימה לבתיבה) ובשר . ובשבי ביום ונחתם בלילה היינו גם כן בשהזמן הוא של יום אבל אם יהי' זמן של לילה בשר ועי' בגדול הבית הל"ז שמביא שיטת ה"ה דק נבי מוקדם ול"ע . ושעם ה"ה מובן דלא שייכי לא תשם פירות ולא תשם תפוי ושם לא שייך לגזור אינו מוקדם כיון דמוקדם אי אפשר להיות רק בשהזמן והתחימה מתגנדים :

ועיין בית שמואל קל"ב סק"א בשי' דמתוס' ניטין (ם ע"א) ד"ה וכי משמע דגם אם בתב זמן הנתינה היו

מאוחר מדמביאים רבי' מאחר לסופר לבשאבנסנה לגרשנה דהוי גם דמאוחר בשר אף דסחמא לא נתן עד זמן הבתוב בו . ויש לדחות דהום' מודים דמאוחר בזה בשר . אלא שדעתם אפי' אם אחאר דסחם מאוחר פסול ורק מאוחר בזה בשר גם בן יקשה על הי' במורא ובתב במעשה למה פסול הא יש להלות שהי' מאוחר בזה דהנתינה נתאחרה עד זמנו ואם אחאר דגם מאוחר בזה פסול זה לא מליט . דלא נאמנו הום' שם לדון בדין מאוחר רק להקשות על דין הי' במורא ויש לומר דזה כוונת בית שמואל במה שבתב ויש לחתן :

(יג) **ומה** שהקשה השער המלך פ"ח מגרושין הל"ה על ה"ה דעומד בשערי ובתב זמן מרחטון וחתמו העדים במרחטון בשר מיבמות (קנז ע"א) הביא ניטא דאחתבא בסורא וכו' אמר רבא חייבי דילמא בגמלא פריחא אי נמי בקפילה אי נמי מילי מבר ומביאים הרמב"ן ובסף משנה דאי' משם דמאוחר פסול דאי לאו הכי ליחום שמא אחרוהו וכתבוהו והבעל ביומא דאכתוב ניטא בסורא הוי ולדעת ה"ה הדק"ל ניחום לכהאי גוונא דכולי עלמא מודו דבשר . ונראה לי לישב דהר"ן ניטין (יז ע"ב) דוחה דאי' מבן משם דים לומר דהיא בכלל מ"ם בגמ' אי נמי מילי מבר עיי"ש . וע"ב דהרמב"ן אמבית דאי' משם דמאוחר פסול בבירא לי' שקודם שדחה רבא אי נמי מילי מבר . היינו משמידים דמייתי דוקא בשופן שהי' בעלמו שם ומשום הכי אי מאוחר בשר ים לומר שהי' בעלמו בסורא אינו ימים קודם ואו הי' בהיבה חתימה ונתינה ואם בן אין הקושיא על דעת ה"ה דאי אפשר לומר שהיתה התחימה בזמן הבתוב בגט ובבעל הי' במעמד העדים בשתחמו דהא הי' בנהדעא . ואם תאמר שלוה להם בשהי' בסורא בשעת הבתיבה לתום לא"ב ובשעת התחימה לא הי' שם . זה ביב הוי בכלל מילי מבר דמקשה רבא . ועוד שהקשה רבא זאת היינו מעמידים דמייתי שהבעל הי' שם בשעת בתיבה ותחימה :

וראיתי לרמב"ן ורשב"א יבמות (נב ע"ב) דמוקי להא לבשאבנסנה לגרשנה לדעת רמב"ם דשאל מאוחר בבהב חודש ושבוע משמע דהם בתב יום מיוחד אף שהיתה הנתינה אח"כ הוי מאוחר דלא בה"ה ועי"ש ברמב"ן בתי' ג'. וכן מרשב"א ניטין (בו ע"ב) ד"ה א"ר עמרם שבתב דביום הגרושין בותב הגם ורק אז אין חשם מאוחר בותב גם בן דלא סבירא לי' בה"ה :

ועובד לנגדט דברי ט"ב תנינא אח"ע ק"ת מובא בשחי השובה קל"ב סק"א שבתב רק דיעבד סומבים על סברא זו דהי' הנתינה בזמנה . אך תדא יש לומר דאם נם התחימה היתה בזמנה גם עדט ביהודא מודה דבשר . וגם בלחת תמוהים דבריו . דרק הרמב"ם הוא הפוסל במאוחר והרמב"ם בעלמו בתב בפ"נ מגירושין ה"ה ולמה לא יגרשנה להתחלה בגם יש . מגזרה דגיטה קודם לבנה . הרי דדעתו דאם הנתינה בהשער בשר אפי' להתחלה אע"ם לעיל : **וגם** רבי' ברורה דבשעת הדחק סומבים על נתינה בזמנה אפי' להתחלה אע"ם הבית שמואל קל"ו סק"ז בהאי שביב מרע דניטין (עז ע"ב) דבתב ניטא בפניו דמצלי שבתא ולמחר תקף לי' עלמא וכו' דע"ב בתב זמן על שבת דאי לאו הכי מוקדם הוא . ומכל מקום אינו מאוחר משום דהנתינה היתה בזמן הבתוב בו ונתנו לה להתלה . ופשיטא דמקום ענוו כמדון דידן לא גרע מגט שביב מרע שלא הפול קמי יבם . ועי' ים"ם ניטין פ"ב סי' ו' פוסק נ"ב דמאוחר בשר :

(יד) **ויש** לעיין כיון דכשעה שפויו לי' לאפשר לסייס כל הנט אם כן נימא כל דלא מלי עביד שליח לא מלי מצוי כמ"ש נזיר (יב ע"ב) ולדעת ר"ן שהבאתי לעיל דמלי מצוי שליח לחלקין י"ל דמצוי שליח רק על מחליטו כמה שיכול עשה לכאורה אבל לדעת רמב"ן אם דמ"ל דאינו יכול לעשות שליח על מחליטו קשה. ואפי' לפיטת ר"ן ים לומר דהאם שמלי כיון דהוי רצוי לגילה ויכול לעשות שליח על כולו יכול נמי לעשות שליח על מקלחו אבל הכא דא"י לעשות שליח על כולו גם ר"ן מודה דה"י לעשות שליח על מקלחו. יראה כיון דודאי ים סופר מהיר בעולם שיכול לגמור הנט בשעה זו שיהי' עוד זמן לחתימה ונהיכה מקרי מלי עביד אף שהסופר הזה ח"י לכתוב הנט בשעה זו. דאם לא כן יצילנו למפלינהו לכולהי ניפי דעלמא דהבעל ח"י לכתוב בעלמו ונימא דלא מלי עביד וע"כ דלא מלי עביד הוה רק כשעל פי הדין ח"י לעשות. אבל אם מלי על פי דין אע"פ שמחוסר ידיעה ובקיאות מקרי מלי עביד וכמ"ש יבמות (קד ע"ב) חלם ושלמת בני דיעה ניהו ופיטייהו הוה דכתיב להו, ודיע שהוס' יבמים שיריבין וכ ע"ש) כהבו רחי' דלא בעיכן שליחות לכתיבה דהם לא כן מי שידיו קיוטות לית יכול לנדם אח לאבחו הרי דדעתם דאפי' מי דלא מלי עביד מלד חסרון כח מקרי לא מלי עביד וכן כהב מהנה לפרים בחי' על הרמב"ם פ"ג מגרושין הט"ו והדברים מהמיהים. ולכאורה מפורש כדבר הם בנבעא הקמ (קי ע"ח) דלי זקן לו חולה היכא דמי לי דלא מלי עביד עבודה שליח היכא מלוי. הרי דאף שמלי על פי הדין מכל מקום מפני שהוא חולה מקרי לא מלי עביד. אף נראה בחין מבם רחי'. דהאולא מיסור נזיר (יב ע"ב) מקשה בפירוש הסוגיא דנזיר דכל מלחא דלא מלי עביד לא מצוי שליח למ"ם בקדושין (כג ע"ב) דעבד אף דלא מלי לקבל בעלמו אח ניצו מכל מקום מצוי שליח משום דאיתי' בחורת ניצין ועי"ש שנשאר בקושיא ואם כן גם נב"ק שם קשה קושייתו מ"ם זקן וחולה דלא מלי מצוי שליח מעבד:

ועיב נראה לי לחלק החילוק הנ"ל. דלא אמרינן לא מלי עביד דלא מלי מצוי שליח אלא אם אין לו כח על פי דין לאכל אם ע"פ דין יכול לעשות דבר זה אלא שא"י לעשות מגד חולי או נקטעה ידו וכדומה לא הוי חסרון ומלי מצוי שליח. ומשום הכי כעבד דאיתי' בחורת ניצין דהא יכול לגזות כעד אחר יהא דאין יכול לקבל גט של עלמו מפני שאין לו יד והוי כנקטעה ידו וכחלם דפומי' הוא דכתיב לי'. וזה פירוש דבבי נמ' עבד איתי' בחורת ניצין הייט כיון שמקבל גט כעד אבבו ומה שאינו מקבל גט עלמו אינו אלא מגד שהדין מעבבו אלא שנקטעה ידו. והא דב"ק בזקן או חולה שמי דהא חזי' דאף דבלומו של אדם כמוהו מבל מקום ים חילוק ביניהם ואין להשליח כל כחו של משלחו ורחי' מחילי לא ממברי לשליח היינו דאין כח לשליח ל' לעשות שליח ג' הרי דבעל דבר עלמו עושה שליח למילי והשליח אינו יכול. ואם כן גם הכא גמי אף שהיא בעלמו אם ח"י לעשות מפני רפיון כח יכול לעשות שליח אבל שלומו אלא מלי עביד מחמת חסרון כח ח"י לעשות שליח אחר. ומבים הכי כיון דהכהנים שלוחים הם אם הם זקנים וחולים ח"י לעשות שליח:

עוד נראה לי לייבב כתירה הנ"ל. דלא אמרינן לא מלי עביד וכו' אלא אם כן שהשליח אינו יכול לעשות אבל אם השליח יכול לעשות אפי' בעל דבר הוא אם אבל אם המשלח יכול אפי' השליחות דאמרי' השליח יש לו כחו של המשלח וגם כח עלמו. ומשום הכי דוקא בנזיר אם שלחו לקדש לו אשה אים דשום אדם אין לו כח לקדשה אז לא מלי מצוי שליח. מה שאין כן בקדושין בעבד דרך העבד אפי' לבבל אבל השליח מלי עביד לבן שפיר דמי ומב"ק לא קשה כנ"ל דהבהן עלמו הוי רק שליח:

עוד ים לומר דהא חזינן דשם בקדושין (כג ע"ב) דבעי רבה עבד בעשני מה שיעשה שליח וכו' ידע מיד שברח זאת דבל מלחא דלא מלי עביד וכו' אלא שנסתפק בין דים נזרה שוה לה לא מהבה מבעלה הנזרה שוה אח שברח זאת דלא מלי עביד וכו' ואמרי' דדינו כאשה. ואח"ב פשט לה דבאמת בן הוא לף דבאמה דוקאה אמרי' בל מלחא דלא מלי עביד וכו' אבל מקום הבא שאני מצוי דים נזרה שוה דעבד אתקום לאשה בבל פרעים. והא המקשה מ"ה ברי' דר"י דבהנים שלוחי דרחמנא דאי שלוחי דידן מי אינה מידי וכו' והא עבדא דמלי מצוי שליח הא ים לומר הבא שאני מצוי שוה נזרה שוה לה. ים לומר דבל הקושיא רק על לשון ר"ה ברי' דר"י דקאמר מי אינה מידי וכו' על זה מקשה דלאו בלל הוא זה דהא ים יוצא מן הבלל. ומתרן דבוונת ר"ה ברי' דר"י רק במי שאינו בהורת ענין אה:

(טו) **וראיתי** בס' נע מקובב (דף בח ע"ב) שהקשה מגדרים (לו ע"ח) דאמר ר' יוחנן הפרים קרבן ונשחטה כיון שנודמה ידמה וקשה לשיטת רמב"ם פ"ב מגרושין הט"ו דבריה שעשה שליח ונשחטה אחר בך המשלח מבל מקום מהני השליחות מדאורייתא ואינו פשוט הלא מדברבן מנזרה שיאמרו שוטה בר ניצוצין. אם בן הבא הפרים קרבן ונשחטה לא נזרה בלל דבשעה שעשאו להבהן שליח להקריב בי' רחוי ואפי' לדעת הטור אה"ע קכ"ח דבעינן בי' המשלח רחוי גם אח"ב בשעה שהשליח עושה מעשה השליחות מבל מקום הא בהנים שלוחי דרחמנא ניצוצו ומה אכפת לן שנשחטה בעל הקרבן. ונראה לי דלבאורה קשה עוד יותר מה שבא מהא דאמרי' קידושין (יג ע"ב) האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשים שולחה ת"י ח"ם והוא שהפרישה מחיים למה מהני הקרבן הא מה ודאי לאו בר הקרבה הוא וכי עדיף מיחה משנשחטה דמבטל ודומה אח הפרשה ופ"ב ג"ל שעיקר החסרון בנשחטה לא משום דהשליחות נתבטל אלא משום דבעינן סמיכה בשלים ולסמיכה שליח לא מהני כמ"ש משנה מנחות (לג ע"ח) ושמה ח"י לסמוך כמ"ש בחתי' שם. ועל כן מחה הקרבן. ולכן במיתה לא אכפת לן דהא היורש סומך כמ"ש מחתי' מנחית (לג ע"ח). ואף דמירושלמי רפ"ז דנינן לא נראה כן דהא תלי דין זה דהפרים קרבן ונשחטה בחלוקת ר"י ור"ל בקרדיקוס ונראה דאין הנדיונת מפני הסמיכה. מבל מקום ים לומר דתלמודא דידן לא סבירא לי' כן דבלאו הכי נראה מירושלמי דלא בתלמודא דידן מי' מראה הפנים שם סר"ה ר' יוחנן:

(טז) **מ"ש** כ"ת לתרן קושית הבעה המלך הנ"ל על הרב המגיד מיבמית (קטז ע"ח) בהיה ניצוצ דאשהבח בסורת. מבום דה"ה בהב טעם פסול מאחר מנזרה אינו מוקדש. וזה טעם חלום עפ"י מ"ם חום' ניצין (יז ע"ח) ד"ה ור"ם דלעולם אין תותמין העדים בשרואים הזמן מוקדם והוי לא בכיאת. דק שייך במאחר טעם חפוי ופירוש. וזה לא שייך ביבמות דלמה לו לעשות בן לפני הזמן במ"ם ניצין (יח ע"ח) דלא מקדיש אינם פרטיותא לנפשי'. לא אוכל

להכין דבריו. תדע דכ"ת בא לתרץ שיטת ה"ה וה"ה בשלמו לא כתב מקום חפוי ופירות רק נזרה אטו מקודם. ומו דאין רצוי מתום' הכ"ל שכתבו דעדים חיסם תותמים על זמן שקר לכל מוקדם שנכתב בזמנו כגון נכתב ביום ונחתם בלילה תותמים. ואם כן יש לומר דנזרו מאוחר אטו שיחתמו על מוקדם לחייבי שנכתב בזמנו. ומו מ"ש דסם לא שייך חסם מאוחר דלא מקדים חיסם פרעטותא לנפשי'. זה ליט דהחם מיירי בנט שנפל ובנפילה כיון דלחרע חייסין. ומפורש בכנה מציעה (יט ע"ח) בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה וליחום שמא כתב ליתן בניסן וכו' ובקשה למה ניחום כן הא לא מקדים חיסם פרעטותא לנפשי' וע"כ דבנפילה חייסין ועי' חום' סם כד"ה ולימום וד"ה לימת. וכ"כ חום' גיטין (יז ע"ב) ד"ה עד שעת ורא"ם סם ורמב"ן ור"ן סם ד"ה קסבר ועוזה"ע ורמ"א קכ"ו סעיף ה':

ומ"ש כ"ת דבמאוחר לא שייך חפוי על פי חום' גיטין (יז ע"ח) ד"ה מסוס דכתבו דיש חזקה לשם לשם ועל פי דברי הרמ"ם סי' ל' סק"ח. נודאי דלפום רייטוח כתב כן דדברי הרמ"ם לישם טעין לכאן. ומפורש בשמ' גזית לומן ויהבי' נהלה דלא קטלי' לה וכן בחום' (יח ע"ח) ד"ה הכא דגם במוקדם יכול לחפות אף דלא נתנרשה היום בבירור דלא בא לידה ביום הכתיבה מכל מקום מספק לא קטלינן לה:

סוף דבר גם דעתי מסכמת לסדר לו גט ויכתבו זמן החתימה והנתינה. ובחופן שיהי' ברי עומד על נכי הסופר שיעניא עליו שיכתוב רק בשעת בריאת המגרש:

סימן כד

להרב הגאון הג"ל (בענין הג"ל).

מ"ש כ"ת על דברי במכתבי דתקנת סופרים היו מלוי בס"ם מה שאין כן תקנת עגונות. והנני על זה ממגילה (ד ע"ב) דמסוס הכי לין קורין בשבת מפני שעיניהם של עגיים בשורות למקרא מגילה וסחם סופרים עגיים. נודאי מליו בכל דוכתי תקנת עגיים כמ"ש בדמאי פ"נ מ"ח מלכילים את העגיים דמאי מפני תקנה עגיים וכן תניגה (ג ע"ב) עמון ומואב מעשרים מעשר עני בשביעית כדי שיסמכו עליהם עגיים בשביעית וכן בב"מ (סז ע"ב) משום כדי חיי ונימין (לו ע"ב) תר"ת פרוזבלי ופרוזבוטי דסחם לוים הם עגיים. אבל סחם תומנים כסופרים היום עגיים ורא' ממחני' מ"ק (יח ע"ב) אין כותבים שטרי חוב במועד אלא אם אין לו מה יאכל מותר הכי דסחם סופרים לא אמרינן דעגיים הם וכן שם (יג ע"ח) בכל פועל שרי דוקא בחנאי אם אין לו מה יאכל. וכן בחום' תניגה (כח ע"ב) ד"ה מכאן כתבו בחכילות דסחם פועל אסור דק פועל עני מאוד ופי' סנהדרין (כט ע"ח) שב שני הוי כפנה ואבדה דאומנא לא אומנא:

ומ"ש כ"ת על מה שהקשיתי בגזור שמא יכתוב נם בשת שמותו וחי' כמ"ם פסחים (יח ע"ח) הוא עצמו מחזיר עליו לשרפו מיכל קאכיל מיני' וה"נ כל מה שכתב זמן שלאח"כ משום דאי אפשר לכתוב כולו היום מפני שמותו ועל ידי כן יזכור ולא יכתוב בזמן שמיהו ועוד כתב דסחם ספרי דייני מגמר גמירי. לא דמי דשם פושה פעולת השרישה כדי שלא לאכלו מה שאין כן הכא שאינו עושה פעולה מיוחדה על ידי כן. ומ"ש סחם ספרי

דדייני וכו' היינו דיודעים הדינים הלריכים לכל מכל מקום חיישינן לטעות כמו דנזרו שמא ימה לף דודאי יודע כל אחד את האיסור ומכל מקום חיישינן שיטעה. ורא' דנזרו בסופרים לכתוב טופס אטו חוכף לף דסחם ספרי מגמר גמירי. ובפרט בזמן הזה דשרו ספריה לחזיק ולחזיק כעמא דארעא וכו' אין טכל לסמוך על כתם ספרי מגמר גמירי. ולפי מ"ש רמב"ן ריש גיטין דבתקנה כוללת תשמו נם למיעוט. יש לומר דנזרת טופס אטו חוכף הוא ענין כללי ותשמו למיעוט שאינם בקיאים משא"כ הכא בנט שוטה דמקרא פרטי הוא לא נזרינן שמא יסבת ויכתוב בשבועתו:

מזה שהקשה כ"ת למה נזרו בל המגילה בשבת הא, יוכל לקרותה בע"ם מפלג המנחה על פי מה שכתב החרומת הדשן בשו"ת תרל"ב ס"ד מי שהוא לחום וליט יכול ליכך לבית הכנסת יכול לשמוע קריאתה מבעוד יום מפלג המנחה. וכיון שבבר קראה פ"ח יהיה נקי כיום וכמו שכתבו חוספות מגילה (ד ע"ב) דמשום הכי לא נזרינן בחילה דאין אדם מל אלא אם כן הוא נקי. לא קשה מידי דבשם תרומת הדשן הוא משום דמפלג המנחה ואינך שייך בלילה טי"ם ובפרי חדש תרל"ב סק"ח ואם כן שוב שייך נזרה שמא יעבירנה ועי' מחלוקת רש"ל ומ"ז תרס"ת ט"ז סק"ח. ונם מה שכתב דאם קראה פעם אחת יהי' נקי ולא נזרינן שמא יעבירנה. זה ליט ומשנה מפורשת סוכה (מב ע"ב) לולב שבשה כילד יום טוב הראשון של תג וכו' לולב שבשה ואחר כל הימים שבה ואסור לילטי בשבת מנזרה שמא יעבירנו לף שבבר נטל לולב אחר פעמים. ועי"ש דרק מילה שאני כמ"ש חסס לבי מי' ס"ם משום דמחלל שבת ונם שים בה שבנת נפשות אמרינן דודאי הוא נקי דאי לאו הכי לא הי' מעייל נפשי' לספיקא. מה שאין כן בלולב. ובפרט במגילה דהוא מעשה אחרך אינני נקי בקראה פעם אחת. ועי' ערובין (נד ע"ב) חייב אדם לשנות לתלמידו ד' פעמים וב"ר פכ"ד ושמות רבה ג' מ'. ותשומת יקרו ויקבל וחום' מגילה (לא ע"ב) סד"ה מצה ושו"ת קל"ט ס"ח:

סימן כה

להרב הגאון הג"ל.

הנני בזה להשיבו מצני הכבוד על יקרתו מעשית העבר אודות נט ששלח מחו"ל קלמן בן חיים יעקב לאשתו לאה בת ענוך ובשה אותיות נקבצו ונשחקו על ידי ליחות מי הים. והוא מקום ענון נדול כי הבעל חלף הדך לו ולא נודע איהו ונם הוא עומד באי' חדם ר"ג עקב היתה עמו רוח אחרת לקחה לו אחרת. ואכתוב חוות דעתי בעז"ה ואבא על סדר אותיות הנשחקים:

(א) **ביף** ימת. כף נמחק ונשומו ניכר בדוחק. הנה אם הוא בכיף הבני מבוחר בכמ"ח אה"ע קכ"ת ס"ב דשינה מקום עמידת הבעל במקום רחק יש להקל. אך לפי בכיף הרחשון של מקום עמידת העדים דשינה פשוט כמ"ש בס"ע שם ס"ח מכל מקום נרחה להקל מכמה טעמים. חדא מי' פחתי תשובה שם סק"נ בשם כמה פוסקים דוקא בשינה מקום עמידת העדים למקום לחר פשוט לכל שינה מקום עמידה להיכה שאינו מקום לחר הוי כאלו לא נכתב כלל דבשר ומחילה כיון דשינה הכא מכיף להכרת "קי" הוי מקום

מקום לחתר לה לחפות לן. ותו דפשיטא כיון דנפלה הברית יף מכיף הוי כמ"ש הב"ע קכ"ז ס"כ משו"ת הרמ"ע (וכן כתב בית יוסף בשם ריב"ש ר"ה על לותיות יתרות) דאם מכירים סנטן הדבר לין לפוסלו מטום תסרון לות ועי' בית יוסף שם בנון ס"ן של שבי ורי"ם של רביעי והכא נמי מכירים עוד לת הסנטן. ותו דשינוי מקום נהר כשר כמ"ש רמ"ח קכ"ת ס"ד. ונם נרחה דתיבת כיף רק מנהג לכתיב כמ"ש בית יוסף ום"ע קכ"ת ס"ד ולפי' לה כתב רק דיהבת על ימת פשיטא דשפיר דמי ולפי לפסר לפרש כוונה לתרת רק שובבת סמוך להים ולה עליו וכמו שכותבים על מי בתרות ועל מי מעיונת. ולשונו של מקרא הוא והנה עומד על היאור ולח"כ כלשכר סיפר פרעה ליוסף כ' הנני עומד על שפת היאור הרי דעל היאור פי' על שפתו וכן ויצב על הבאר. ונכתו תחתו על הים. תוים על הים. ועי' תום' פסחים (פא ע"ב) ד"ה לה דהיכא דשברת הוא דעל סמוך לה לתריכן דעל ממש וכן כתב תכם לבי סי' קס"ת דהיכא דלי לשכר לומר על ממש כולי עלמא סבירא להו דעל סמוך:

(ב) **והרוביית**. כף נמתק. הנה תרוכית הוי טופס לכולי עלמא. ואם תשר הוה לו לפי' תיבה מהטופס כשר כמ"ש שו"ת רשב"ש חלף קס"נ ובית יוסף ר"ס קכ"ו כד"ה הנט ובש"ע שם מ"ט ותלקת מחוקק קכ"ה סקכ"ט ול"ט ועי"ז קכ"ו סקכ"ח לם מכירים לת הסנטן לפי' בתוך כשר ובטופס לפי' לין מכירים סנטן כשר ועי' פרי תדש קכ"ה סעיף כ' בתריכות וקכ"ו מ"ט ומסיק במקום ענון להקל חף לכתחלה בחשר מהטופס. ומה שכתב בית שמואל קכ"ו סק"ל בשם רש"י מכתות (לב ע"ב) ד"ה כתיבה שפ"י פי' ה' דכתבה לנרת ולה דקדק בתשבות ויתירות פסולה מטום דנמר מנט ולם כן תשר לות ה' מהנט פסול עי' תוס' שם ד"ה כתבה שהקשו עליו דכמה חסרות ויתירות יש בנט ועי' דברי חמת קונטרס ניטין (דפוס הלובערשטאדט ל"ו ע"נ) דיל רש"י קלי רק לתוקף ולה לטופס:

(ג) **תרוביין**. הנו מהט"ן נמשך להיו"ד ונונע בו. יהוע מחלוקת הרלשונים. תוס' ניטין (כ ע"ב) ד"ה ל"ג ורמב"ן ורשב"ה ור"ן שם ורמב"ם פ"ד מנירושין ה"י כמ"ש ה"ה שם מכשירים נגיעה כל שהיטק קורת יפה. ולפי' להמרדכי שם סי' שמ"ה וסה"ת דמחמירים וכתבו דדעת ר"י בתוס' להקל רק בדיעבד שכשר ניתן לבל לכתחלה נמי מוקף נויל מכל מקום הסכימו הפוסקים דבמקום ענון מותר לגרור לף לתר החתימה ול"ל דעת הבעל כמ"ש תלקת מחוקק קכ"ה ס"ט וכן נרחה מבית שמואל שם סק"ט וכתב דיותר טוב לתקן מטום מרחית עין וכן מסקנת פר"ת: **והנה** לי נימת דטעם המחמירים כמ"ש ב"י קכ"ה בשם סה"ת וסמ"נ ובית שמואל סק"ז מטום שלין המום נרחית יפה (והייט שהיה נקרחת פיטב על ידי הנגיעה. דלין לומר כפי' מטום דבניון ולטהו דנגע ל"ל פידור כמ"ש ניטין כ' ע"ח). יש לומר גם בהדבק לתר שכתיבה לחשר מטום דבשעת נתינה חיטה נרחית יפה ולפי זה מיושב קושית בית שמואל שם סקכ"ט שהקשה מ"ש מתי"ת סי' ל"ב דאם תתר שכתיבה תירש שנפסק לו שליט מוקף נויל כשר דים לומר בבח שלני בשעת נתינה לין החות נרחית יפה. לך לפי מה שכתב מרדכי בל"ל וב"ח קכ"ה דטעמם מטום דילפי מס"ת ובפי כתיבה ממה לם בן לם נעשה תח"כ לין חשם בש"ם ב"י לי"ח ד"ה וח"ת כתי' שי דאם היתה בכתיבה בהשכר לין שייך פסול שליט מוקף נויל. וממכתבו דמר משמע דבמדן

ונם נרחה דהמחמירים בנגיעה הייט רק בתוקף ולה בטופס דלה נרע מנחסר בל התיבה דכשר בש"ם לעיל. ויש לומר דהרוכין טופס הוה בש"ם לקמן. ולין להקשות לם בן מה מייתי ריב"ם בהוד"ה לה לריכה רלי' דח"ל מוקף נויל מדמוקי במשורה הת יש לומר דמשורה מיירי בנוגע בלותיות בל טופס וע"ב ל"ל דהמחמירים ובפי מוקף נויל מחמרי לפי' בטופס. דבלחת יש לומר שהי' יכול לדחות בן ועדיפא מבני ר"י שם דמיירי במשורה בחלל של התיבות:

(ד) **כתב** במכתבו וי"ו לה נרחה בלל. ל"י על לחה וי"ו קלי לם על ו' דתרוכין לו על ו' דוחברת והכי ודלי בתו לם בתב הריטין בי"ד פסול דקלי על נסיס דעלמל בש"ם ניטין (פה ע"ב) ולה"ע קכ"ו סב"ב ה"ה לם בתב הריטין בלה יו"ד ובלה וי"ו ומי פסול דוי"ו דוקל בעי. לך נרחה דבל זה לם מהחלה נבתב בן פסול דלה נתכוין לנרש לוהה רק ישים דעלמל לבל הבל כיון שבתב מהחלה בהונן ונתכוין לנרשה לין בלן רק חשם מרחית עין בעלמל. ולין לומר דשהה בשעת הנתיבה שנחסר וי"ו דתרוכין לין מוכת מחוכו שמרשה דים לומר דקלי לנשים דעלמל. זה לינו תדה דדוקל לר"מ דעדי תהימה כרתי בעי מוכת מחוכו לבל לדידן דקיי"ל כר"ת דעדי מסירה כרתי לה בעינן מוכת מחוכו בש"ם תוס' ניטין (ב ע"ב) ד"ה ורבנן (ויז ע"ל) ד"ה מפני ודף (בד ע"ב) ד"ה בעדי מסירה. ולפי' לפי מה שכתב בית שמואל סי' קל"ל סק"ל מתרומת הדשן בל"ב דלכתחלה לריך שיהי' נם בשר נם לר"ת (ולה דמי לם"ם סי' ק"ל ס"ו דבל הפסולים בשר על ידי עדי מסירה. דהתם שאני מפני שנרחה שלין בלן עדי תתימה ועי"ב לריך להביל עדי מסירה בש"ם שם המפרשים) ויותר מזה בתב בדברי לחת ה' ניטין סי' י"ת בשם מהרי"ם להלן סי' ל"ו דים לומר דהא דלמרינן עדי מסירה בלתי ורק מפני תקון העולם בעי' עדי תתימה הייט בשלל טה לעדים לחתום לבל אם טה לעדים לחתום החתימה הוי מן הדין וכן בהבו הום' ניטין (פב ע"ל) בד"ה לה בשם ר' אלחנן דאם לאחר שהחתים ב' עדים אמר לשליחי שיחתום לריך שיחתמו זה בפני זה שנילה דעתו שלא יהי' נם אלא אם יחתמו בולם ומבל מקום נרחה דעיבר קפידת דמוכת מהוכו הוה רק בשעת תתימה וכיון דהבא בשעת תתימה לין מבורר. ותו דידוע דעת ר"ה נאון ורלב"ד פ"ד מנירושין הי"ד וש"ע לה"ע קכ"ו סב"ב דבל הני דקדוקים שאמר לבי' לא לבתוב ודין וכו' בניטין (פה ע"ב) הם דוקא כשהבעל מעיבר ובתב בדי שדם שם דבתריי לטיבותא שלא בתב הנעל לת הנט ונם לינו מעיבר מלילים במקום ענון (ויש שם בדבריו טעות הדפוס) ופשיטא דבל מ"ם בזה שולה נם לי"ו דוחברת דנם בן מדקדוקי לבי הוה לדעת הום' שם ד"ה ולה:

וניט"ל דוחברת נפסקה בין נן ליך מפורש רמ"ח קכ"ה סב"ז דאם לינו נוגע מה שליך לינע במקום ענון ים להבשיר ועי' בית שמואל סקל"ו לפי' קרוב לאחר הלות בשלינו קרע ב"ו לפי' מתוקף בשר בשעת הדחק:

(ה) **פטורין** נחשר הע"ת והרי"ם. לת מותרת וכן וכו' דאם כיון שים הרי בנ"ד לה נחשר ויו מתרוכין) לו לם נחשר ים "ספר שבוקין" תו בפל נט פטורין הוי טופס כמ"ש בית שמואל קכ"ו סקכ"ז דלי בתב ספר תרוכין לו ב' לשונות הנותרים לינם מעכבים. ומשמע מדבריו דדי בלינה מלשה הלשונות של ספר ונט וחברת. דעיקר חלוי בנודן דבעי' שמנרש בנט ולה בדיבור. ועי' פרי תדש שם ס"ת בשם רשב"ל ור"ן דלפי' ספר

נגע שנכתב מעיקרא כהוגן אלא שאח"כ נתקלקל ח"כ נכר לעז רואים אלא שייר לה הבעל ואלא הסופר לא היו נחשב לכ"ע אלא כטופס :

(ו) **וע"ד** חפס מחק נגע . עי' בית שמואל סק"ה סק"נ מסיק להיתר במחק לפי' בחוק במקום ענין וכן כתב שם סקכ"ב ועי' חלקה מחוקה שם סק"מ במקום ענין מקיימים המחקים ותפסר דת"ל לקיים מצום שיש עדי מסירה וכן כתב בית שמואל שם סקל"ה דלפי' ליט מקיים כשר . ועי' עודע ביהודה קמא סי' הל"ל דלין חפס שמא הי' כתוב חלפי על המחק כיון שלא נכתב בהרשאה דכל חנאים לריכים שיהיו מפורשים בה כמ"ש לה"ע קמ"ח ס"ל בהג"ה לחשובה :

והנה על דבר חפס תיקון על ידי סופר לחר . וידוע מה שכתב החלקת מחוקק ק"כ סקע"ו דהם שנים כותבים לת הגט פסול דוכתב לשון יחיד הוא . נראה דהכא ליכא למיחש . כיון דלפי' כלא תיקון כשר מדינא לא הוי שנים שכתבו וגם הא בית שמואל סק"ע חולק עליו בסופס . ופרי חדש סיתר דבריו לגמרי ועי' לפי עזר שכתם הפחרת ישראל נסיס סי' ק"כ העלה גם כן דלא כהחלקת מחוקק וכון בכל רלחוחיו ודבריו לדברי הפרי חדש :

ובודאי שהמוה מכ"ל להחלקת מחוקק לחדש דרשה כולח מדעתו . וגם לפי' לי בעלמח דרשי' לשון יחיד דשנים פסול מכל מקום הכא כיון שהסופרים כותבים בשליחות הבעל ושלוחו של חדם כמותו הוי כאלו הבעל בעלמו כותב ועי' ב"ן קדושין רק"ב ד"ה הניח שכתב בפי' הגמ' וכי הכל שוחטים ואלא אין שוחט אלא אחד דנפקא לן בחולין (כב ע"ח) מדכ" חזבח שלא יהיו שנים שוחטים זבח ל' ואפילו הכי אמר רחמנא ושחטו דמשמע שכולם שחטו והיינו מפני שהוא שוחט בשביל כולם ובשליחותם ושלוחו של חדם כמותו עכ"ל ולדבריו שליח אחד נעשה לכמה משלחים וחשוב ושחטו כאלו הם עשו דנקרא על שם המשלחים הכא נמי בגט דכ' וכתב שרי בכמה שלוחים דהם כמוהו ונקרא על שמו דיחיד כתב :

ועי' מנחות (סה ע"ח) שהיו לחוקים חומרים יחיד מתנדב ומביח חמיד מלי דרוש לת הכבש לחד תעשה בבוקר לשון יחיד ומכל מקום בחמת מיירי בדברים הרבי לקח דכ' לשון יחיד אין הכוונה דוקא ביחיד וכן עי' מנחות (קד ע"ב) וזבחים (ה ע"ב) אין שנים מתנדבים עשרון ל' מ"ט לילמת מצום דכחיב תקריב עולה ומי הא כ' יקריב ומכל מקום כאה בשותפות רק הטעם כמנחה דכ' נפש או קרבנו ומשמע שם דהך נפש מיותר וכן קרבנו הוי"ו מיותר לכל לא דריש משמעות הפסוק דלקח דכ' לשון יחיד ים לומר שלקי על רבים . וכן באיה מפסחים (לח ע"ח) לרי יהודה דס"ל אין שוחטים הפסח על היחיד דכ' לא תוכל לזבוח הפסח באחד לקח דסיפא דקרא שם חזבח לשון יחיד מכל מקום לדעתו קלי על רבים ועי' יומח (יח ע"ב) . ולכאורה קשה מיומח (נו ע"ב) לי כ' רחמנא וכשר הו"ל חד לין תרי לא קמ"ל דמשמע דהיכא דכ' לשון יחיד קלי רק על ל' . לק נראה דהתם הפי' דהו"ל דגם חד כשר . ותרי לא היינו דת"ל שנים הוקל ובאמת הדין דלריך שנים דוקא וחד פסול ולכן כתב לשון רבים להורות דחד פסול :

וכן נראה שאין חפס מה שיהי' נכתב שלא בכוונה . כיון דמדינא כשר בלא תיקון . וגם עי' עבודת הגרשוני סי' כ"ד דלפי' תוקף שבל שלא בכוונה כשר ובח"ל ע"ז שום רלוי :

(ז) **והנה** שוחה"ע ס"ס קכ"ו בשם שו"ת הרח"ם כהג [illegible]

נגע שנכתב מעיקרא כהוגן אלא שאח"כ נתקלקל ח"כ נכר לעז רואים אלא שייר לה הבעל ואלא הסופר לא היו נחשב לכ"ע אלא כטופס :

(ו) **ועי"ד** חפס מחק נגע . עי' בית שמואל סק"ה סק"נ מסיק להיתר במחק לפי' בחוק במקום ענין וכן כתב שם סקכ"ב ועי' חלקה מחוקה שם סק"מ במקום ענין מקיימים המחקים ותפסר דת"ל לקיים מצום שיש עדי מסירה וכן כתב בית שמואל שם סקל"ה דלפי' ליט מקיים כשר . ועי' עודע ביהודה קמא סי' הל"ל דלין חפס שמא הי' כתוב חלפי על המחק כיון שלא נכתב בהרשאה דכל חנאים לריכים שיהיו מפורשים בה כמ"ש לה"ע קמ"ח ס"ל בהג"ה לחשובה :

והנה על דבר חפס תיקון על ידי סופר לחר . וידוע מה שכתב החלקת מחוקק ק"כ סקע"ו דהם שנים כותבים לת הגט פסול דוכתב לשון יחיד הוא . נראה דהכא ליכא למיחש . כיון דלפי' כלא תיקון כשר מדינא לא הוי שנים שכתבו וגם הא בית שמואל סק"ע חולק עליו בסופס . ופרי חדש סיתר דבריו לגמרי ועי' לפי עזר שכתם הפחרת ישראל נסיס סי' ק"כ העלה גם כן דלא כהחלקת מחוקק וכון בכל רלחוחיו ודבריו לדברי הפרי חדש :

ובודאי שהמוה מכ"ל להחלקת מחוקק לחדש דרשה כולח מדעתו . וגם לפי' לי בעלמח דרשי' לשון יחיד דשנים פסול מכל מקום הכא כיון שהסופרים כותבים בשליחות הבעל ושלוחו של חדם כמותו הוי כאלו הבעל בעלמו כותב ועי' ב"ן קדושין רק"ב ד"ה הניח שכתב בפי' הגמ' וכי הכל שוחטים ואלא אין שוחט אלא אחד דנפקא לן בחולין (כב ע"ח) מדכ" חזבח שלא יהיו שנים שוחטים זבח ל' ואפילו הכי אמר רחמנא ושחטו דמשמע שכולם שחטו והיינו מפני שהוא שוחט בשביל כולם ובשליחותם ושלוחו של חדם כמותו עכ"ל ולדבריו שליח אחד נעשה לכמה משלחים וחשוב ושחטו כאלו הם עשו דנקרא על שם המשלחים הכא נמי בגט דכ' וכתב שרי בכמה שלוחים דהם כמוהו ונקרא על שמו דיחיד כתב :

ועי' מנחות (סה ע"ח) שהיו לחוקים חומרים יחיד מתנדב ומביח חמיד מלי דרוש לת הכבש לחד תעשה בבוקר לשון יחיד ומכל מקום בחמת מיירי בדברים הרבי לקח דכ' לשון יחיד אין הכוונה דוקא ביחיד וכן עי' מנחות (קד ע"ב) וזבחים (ה ע"ב) אין שנים מתנדבים עשרון ל' מ"ט לילמת מצום דכחיב תקריב עולה ומי הא כ' יקריב ומכל מקום כאה בשותפות רק הטעם כמנחה דכ' נפש או קרבנו ומשמע שם דהך נפש מיותר וכן קרבנו הוי"ו מיותר לכל לא דריש משמעות הפסוק דלקח דכ' לשון יחיד ים לומר שלקי על רבים . וכן באיה מפסחים (לח ע"ח) לרי יהודה דס"ל אין שוחטים הפסח על היחיד דכ' לא תוכל לזבוח הפסח באחד לקח דסיפא דקרא שם חזבח לשון יחיד מכל מקום לדעתו קלי על רבים ועי' יומח (יח ע"ב) . ולכאורה קשה מיומח (נו ע"ב) לי כ' רחמנא וכשר הו"ל חד לין תרי לא קמ"ל דמשמע דהיכא דכ' לשון יחיד קלי רק על ל' . לק נראה דהתם הפי' דהו"ל דגם חד כשר . ותרי לא היינו דת"ל שנים הוקל ובאמת הדין דלריך שנים דוקא וחד פסול ולכן כתב לשון רבים להורות דחד פסול :

וכן נראה שאין חפס מה שיהי' נכתב שלא בכוונה . כיון דמדינא כשר בלא תיקון . וגם עי' עבודת הגרשוני סי' כ"ד דלפי' תוקף שבל שלא בכוונה כשר ובח"ל ע"ז שום רלוי :

(ז) **והנה** שוחה"ע ס"ס קכ"ו בשם שו"ת הרח"ם כהג [illegible]

וכו' ואם לא כתב הסופר כראוי ניחא לי' לבטל שיהקנוהו ועל זה יש לסמוך בשעת הדחק ועי' ביח יוסף שם בשם ריב"ם ס"ד שחולק על זה כי אם נימא דלריך חיקון חיך יוכל להקן מי שלוט שליח הבעל ולכאורה עלה כדעתי דלעיני כמחלוקת הרשבוים לי בעי' שליחות בכחיבה דרח"ם ס"ל דל"ב שליחות לכן מהני היקון . והא דמסיים רח"ם דודאי ניחא לי' לבטל שיהקנוהו לין הפי' דמשום הכי הוי המהקן שליח הבעל רק הכוונה למעשיי דלא נימא דלא ניחא לי' כלל לבטל שיהקן והוא נגד רלונו על זה כתב דמהמת ניחא לי' . וריב"ם ס"ל בהפוסקים דבעי' שליחות לכן לין להקן כלא דעתו . אך לי לפשר לומר כן דלפ שברח"ם ניטין פ"ב סי' כ"ה מבית כ' הדעות לי בעי' שליחות בכחיבה מכל מקום בסדר כחיבת הגט לרח"ם מוכח דמסקנת דעתו דבעי' שליחות לכחיבה עיי"ש :

אך לפ"ז דנימא דבעי' שליחות לכחיבה לדעתו מכל מקום לפשר לכאורה לומר לפי מה שכתב רח"ם בקידושין (מה ע"ב) נבי לרלוני לרני דשם גלה דעתו לסדכן שהוא חצן כחבה פלונית וקידבה לו בלא מינוי שליחות דמקודשת מצום זכי' כיון דגילה דעתו מסתמא ניחא לי' מה שעושים רלונו שם כן הכא נמי בגט יש לומר כן כיון דגילה דעתו שרולה לגרשה שפיר זכות הוא לו ויכולים לחקן הגט בלי דעתו :

ולבאורה קשה על זה מחוס' ניטין (כו ע"ח) ד"ה כל השומע שהקשו למה כחבי שם חמר כל השומע לת קולו יכחוב גט לאשתו מהני ובגדרים (לו ע"ב) במודר הנאה מחבירו חורם לו הרומתו כחומר כל הרולה להחוס יבא ויחרוס ומשמע דלא הוי שליחות דשם לא כן למה מוחר כמודר הנאה . ולי נימא דבגט לא בעינן שליחות ומהני גלוי דעת מה קושית דים לומר דהכא מהני מצום זכי' כיון דגילה דעתו דניחא לי' לכחוב גט לאשתו וכמודר הנאה לא אכפת לן זכי' דסוף סוף לא מקרי הנאה אם אינו עושה מגד שליחות . ויש לומר כמ"ש בפי' הרח"ם גדרים שם ד"ה אלא דה"מ לא מקרי הנאה רק לי לי"ל דעתו בעל בית כלל אבל היכא דלריך על כל פנים גלוי דעתו ובלא זה אין להמעשה קיום הוי הנאה שעושה רלונו . ומצום הכי הולרכו חוס' לומר דשאני הכא דלא ייחד הדיבור אליו :

אך נחמת לי לפשר לומר כן ומפורש להיפוך דלא מהני בגט גלוי דעת דקיי"ל בפי' ק"כ ס"ה דבעינן דוקא שיאמרו מפי הבעל ואפי' כהב לסופר שיכחוב ולעדים שיחחמו לא מהני וכן ס"ם קכ"ב בהג"ה נתן לשליח גט ונמלא פסול אין יכולים לכחוב אחר בלא רשות אף דידעינן דניחא לי' וע"ב דהחלון שעוט דוקא בקדושין דשם הקדושין זכות היא לו לכך לא ידעינן לי ניחא לי' כאשה זו על זה מהני גלוי דעתו שהוא חצן כאשה פלונית . אבל בגט דעלמות הגירושין אינו זכות לא מהני גלוי דעתו שיכחב על ידי זה זכות ועי' לקמ"ח שפ"ב סק"כ :

(ח) **אך** נראה דכ"ז בכל ניטי דעלמא . אבל בגט זה שהבעל עובר כלי חר"ג כל זמן שאינו מגרש לאשה מבזיו וממילא שלם הגירושין זכות היא לו שוב הוי מצום כגידון רח"ם קידושין הנ"ל והוי כעושה שליח בפירוש לכחוב גט כשר ויכולים לחקן הגט דודאי ניחא לי' ולפ דהעדים לא חחמו על זה הא קי"ל דעדי מסירה כרחי וכמ"ש ט"ז קכ"ו סק"ק כ"ו בשם רש"ל . ועי' רח"ם ניטין ס"פ המוכר סי' כ' ועי' חרומה הדשן לל"ז מבית לחי' מרח"ם הנ"ל בלאלי

ואמנם יש לומר לפי מה שכתב בתשו' בית יוסף סי' י"ד גלח נזר דנמ"ה אם נשח ג' נשים שיגרש אחת גלח על אחת הנשואין. ולפי זה עתה שכבר נשח ים לומר ד'אין לו נפקא מינה אם הגט כשר או לא, ועי' טדש ביהודה מהד"ת הה"ע ל' וקכ"ו שכתב שדעת אחרונים היו כן ומביא רמי' מדהלריכו חכמי הדורות להשלים גט בנשהניות שיהי' מוכן לגרש תיכף כשחתרפא. ויש לדחות דאין הטעם מפני חכ"נ הרובץ עליו גלח משום הקנס אלא גלח התענן גלח שהניח שמואל סי' ח' סקכ"ג כתב דהטעם כדי שלא יכשל בחי' שתי נשים ועי' היטב מבודת הגרשוני סי' ג':

ואין לדחות כיון שהוא נזרת אבה על השהו והיו חושש לחכ"נ לית ליה זכות אלא דזכות הלי רק כדעתו כמ"ש ניטין (נ ע"ח) לכ' מחיר דשחרור חוב הוא לעבד משום דאשור בשפחה ובהפקירה ניחא לי' ולא דרבנן פליגי עלי' ומבירא להו דשחרור זכות הוא לו לא משום דסבירא להו דאם אנו רואים שהוא זכות אמינא לן אין משגיחים על דעתו המשונשת. אלא טעם רבנן דזכות החירות ואחפציית גדול ומלריע את רצון ההפקרות אלו כמ"ש חוס' שם ד"ה עבדא וכן כתבו ראשונים כתובות (יח ע"ח) בשבו"ס:

אבל זה אינו דהא בתה"ע סי' ל' ס"י בסוף הגי"ה ומ' ק"מ ס"ה בהג"ה במומרים מזכים לה גט וכמ"ש בתה"ד רל"ז מוטב שחזנה פנוי' מבתאי' הבת אים. הרי הע"ג דהיא אינה חושבת על זה כלל מכל מקום לחכי' זכות הוא לה לפי שעל פי אמיתות הוא זכות. וע"כ דהא דשחרור חוב הוא לע"פ שבעצם זכות הוא. היינו דוקא בעבד ובבי' אינו מחויב במצות וזנות שפחה אינו עבידה לגלו ולכן אזלינן בתר דעתו. אבל בישראל שעושה לאשור עביר זכותו הוא להגילו מעבידה ואין משגיחים לדעתו ורצונו (עש"ו ע"ז ח"ת תכ"ע פסק"נ בשם רש"י חלת גדול המחבוא לא החדש יותר מהשורנו) ולכן בנידון דידן לע"פ שהוא אינו חושש לאי תכ"נ מכל מקום על דעתנו זכות הוא לו אלא שעבור לחכי' זכי' מבעשה אליחות להקן הגט:

ועוד יש תילוק פשוט. דהתם בעבד כיון דעל ידי זכות החכיתי שהוא השחרור יומשך לו חוב על פי דעתו שיתאר בשפחה לחכינן דחוב הוא לו. מה שאין כן הכא דעל ידי הגט לא יתגלגל לו שום חוב אף לפי דעתו ולא יפסיד מלומה מהגאתו. דמסקינן בסוף נדרים דלא לחכי' מים נטבים ימחקו וכמ"ש בחולין (ד ע"ח) דמומר לחיתבון לא שביק החירא ואכיל טיסורא ודאי זכות נמור הוא לו:

(ט) ונראה עוד לדמות דבר זה למ"ש ס"מ (כב ע"ח) דקאמר רבא בתרומה מהני כלך אגל יפות משום דמלוה הוא ויחא לי' ואף דלא שוי' שליח כמ"ש רמב"ם פ"ד מהרומות ה"נ ובטוי"ד שלי"ח סל"ח וב"י וב"ח וע"ז סקט"ו הרי דבמלוה מהני גלוי דעתו מעכשיו ואחכי' הוכית כופו על התלתו בחידי דבעי שליחות הכי נמי בגט זה דמלוה הוא שלא יעבור על חכ"נ והי' נם כן גלוי דעת מחחלה שרלה לגרש ושלח גט ודאי לחכינן דמהני גלוי דעתו דמחחלה על עכשיו ואחכינן שאחר בדעתו הראשונה:

ואין לדחות דדוקא בתרומה מהני גלוי דעת כמ"ש רש"י קידושין (נב ע"ב) ד"ה לא משום דלחרום הן שומדות מה שאין כן הכא דשחרור לחו לנרושין עומדת כמ"ש זבחים (ב ע"ב) זה אינו חדא דקאמר בחחת בין דמפורש ב"מ (כב ע"ח) טעם נחותה דמלוה לאה לו לרש"י לחדש טעם לאר ולא שני לי' בטעם הנמ' וע"כ י"ל דנם בוונה רש"י שבאמת דשומדות להרוס היינו משום מלוה. ולא לפמ"ש בסף מצוה כ"ד מהרימוה ה"נ דשומד להרוס מעם לאר הוא מכל מקום

ים לומר דכבירת לי' לרש"י דטעם מלוה לאוד לא שני משום דעומד בנגדו סברת לומר דמלוה דלי' הוא ונחת לי' למעבדי' בעלמו לכן תידם רש"י טעם עומד לחרוס. אבל בגט זה לית בו חסרון זה דנימא מלוה בו יותר מבשלוחו. משום דהדרך רחוק ואי אפשר לו לגרש בעלמו. שני בטעם מלוה לאוד. ועוד אפשר לומר לא דשחם אמה לא לגירושין עומדת מכל מקום אמה זו שלוה פעם אחת לבתוב לה גט ים לומר דעומדת לגרושין ובפרט דחייב לגרש אחת מהן מפני חכ"נ וים לדחות:

(י) ונ"ל דיותר פשוט לומר דלא אזר בו ושומד בדעתו דהחשובה מבניאתר הוכית סופו על התלתו. ואם הוכיח סופו על תחלתו מהני סברת מלוה מכל שכן דמהני סברת מניה להעמידו אדעת החשובה. ואמידה לי על זה עדים ונאמנים. אינעית אימת סברת אינעית אימת נמרא:

ח) על פי שכל הוכית סופו על תחלתו אינו בירור דים לומר מהחלה לא ה' דבר זה בדעתו כלל לא להימין ולא להסמילו ורק שעכשיו נהחדש לו הגון זה. אבל אם יהוש דים מהחלה ה' דעתו כן אין סברת לומר דאזר בו מדעתו ושוית נפש' הדרגת ואין דרך בני אדם לאזר כך:

ג) כל חזקות לפי' מעש חולין (י ע"ב) דאין מוליאין דבר מחזקה לחשובה. אבל אין מחזיקים מעכשיו על למפרע. והא דכל העימאות כשעת מניאתם אינו אלא לאמר תרומה וקדשים כמ"ש חוס' נדה (ב ע"ח) ד"ה מעל"ע ושם (ד ע"ח) ד"ה שכל:

ג) ומפורש הדבר בזבחים (ב ע"ב) דמביא ראי' דשחטן כלשמן דמי מכיון דלשמן ושלא לשמן לשם פסח ולשם שלמים הא לשם פסח ושחטה כשר לגמרי דשחטה לשם שלמים ולשם פסח הא שחטה ולשם פסח כשר הכי דחי' ס"ל לס"ד דאף דאמרי' כל העושה על דעה לחשובה עושה מכל מקום לא אמרינן הוכית סופו על תחלתו ועי"ש דוחקי בחי' בתרא אי נמי אידי דקתני לשמן ושלא לשמן וכו' וחזר למה דהוי סבירא לי' בס"ד וכן הוא במחות (טו ע"ח) אמר רב מחלוקת שנתן את הקומן בשחיקה ואת הלבונה בשחיבה דרבנן לית להו הוכית סופו על התלתו לבל נתן הקומן במחיבה ואת הלבונה בשחיקה ד"ה פוגל שכל העושה ע"ד לחשובה עושה. והא דשמואל ס"ל שם דרבנן פליגי נם בכל העושה על דעת לחשובה וכו' וכן ס"ל לר"ל בזבחים (מח ע"ב) ועי"ש (מב ע"ח) מסקנת ר' אם כן כגון שפיגל לחשובה וכשני' ובפליגים מ"ד מהדר פגולי בכל חדא וחדא למ"ל הקמ"ל. אין לומר דשמואל ס"ל דל"ח בכל מקום כל העושה על דעת לחשובה עושה דבהוגור (עב ע"ב) פליגי רב ושמואל בקדשה על תנאי וכנשה שהב ודעת שמואל דל"ל נט משום דכל העושה ע"ד לחשובה עושה כמ"ש רשב"ח שם ואם כן יקשה מדידי' אדידי'. וע"כ נראי שאני פיגול דאיסורא הוא וגבד חזקה קמייתא דכל העושי וכו' ים חזקת כשרות ולא מחזק' לי' בדשם ואמרינן דחזי בו ושב מרשעתו:

ועיין עוחו"מ ס"ס רמ"ה דרמב"ם ס"ל ספק לי הוכית סופ וכו' ורח"ם ס"ל כרבנן בחולין (לם ע"ב) דל"י הוכית סופו. ומכל מקום בכל העושה וכו' עי' ד"מ תה"ג קמ"ג ס"ב מצו"ת רמ"ם דאמרינן על דעת לחשובה וכו וע"ב דכל העושה וכו' עדיף. ועי' עוד שבת (לח ע"ח) כ השושה וכו' וד"מ חו"מ ר"ז ס"ד ושם בהג"ה ח' התע וחת"ג בהגו שער סהם ודלי ע"ד לחשובה עושה. ולא קשה מקידוש

(נט ע"ח) דאמר רב ספק חנאי ספק חזרה ולא אמרינן דיותר סברית אלא חזר בו משום כל העושה וכו' דשם ב זכ"ד מירי ומביד לאחור בו דשוד לא נתייאב בדעתו היאב וכמ"ם ר"ן נדרים (פו ע"ח) :

ואין (יא) להשיב על זה דכיון שעשה הבעל שלית ושה לסופר לכתוב בתורת שליחות . לפיכך לא מהני לתקן אח הגט מלד זכי' של פי מ"ם תום' קדושין (כג ע"ב) ד"ה מהו שכתבו דאמ"נ דעבד זוכה לחבירו בקבלת ניש כמ"ם ובשבר של ידי אחרים מכל מקום כיון שאמר לי' העבד לך וקבל ניסי גרע לפי שבח מעשה שליחות ות"י לזכות . ושל פי דבריהם נראה לי לייאב קושית נודע ביהודה שם' דורש ליון דרוש י"ג בניסין (לב ע"ח) אי שאלת אחריו שליח למה להו מהו דחיסת לא תלימא שליחותי' דבתרת מבליחותי' דקמא דלבעלי' והקשה לרבא דשבירא לי' שם (לד ע"ח) נלוי דעתא בעיסת מלחא היא מה ס"ד דגמ' דאפי' דלא מהני הביטול מלד שליחות מכל מקום הא סוף סוף גילה הבעל דעתו שרוצה שיתבטל ונלוי דעת מהני . ויש לומר משום דשלת אחריו שלית ובא בתורת שליחות לא מהני מלד נלוי דעת כמו דלא מהני זכי' :

אבל נראה דהכא אין זה חסרון . אחד דיש לומר כוונת תום' שם דהאדון אינו רוצה שהשליח יזכה בשד העבד רק שתתו לו בתורת שהות שלית ומשום הכי לא מהני זכי' . מה שאין כן הכא אין רצי' על זה דאינו רוצה בתורת זכי' מדעשה שלית דהא לא עלה על דעתו שיתקלקל הגט . ועוד דאפשר עיקר הטעם משום דבזכי' בעינן שילה ויהבון לזכות לאחרו והעשר אינו מתכוון לזכות, לאחרו ובא רק מטעם שליחות אבל הכא אדרבה הא רוצה הסופר של הב"ד לזכות לבעל . ואו דפשיטא דתום' כאבו רק דהשליח אינו יכול לזכות כמו אבל הכא אין השליח מתקנו רק אים אחר :

ומכל מקום כיון שלא מלאתי הדבר :ופורם דיבי' מועיל זכי' בגט לא אקבע יתד בזה אך מכל מקום הגט כשר על פי הדברים הראשונים . ומבואר בעודע ביהודה תשובה אה"ע ק"ג דשתים לה הגט כמו שהות ואח"כ מתקנים אותו ויחזור השליח ויהגט לה פעים :

והנה כ"ת ני' המחיק לי מ"ם לו בעין זה הגאה"ק מ' אברהם שליט"א ונם הוא כתב להחיר לתקן משום זכות הוא לו שלא יעבור על אי' חי"נ ושמחתי שכוונתי בזה לדעתו הגדולה . ואח"כ דאה זאת שלא מהני זכי' לכתיבת הגט משום דבעל יכול אח"כ לומר לא בעינא לזכי' ולא אביב מבורר לשמה דשמא יאמר אח"כ לא בעינא לזכי' וכמ"ם תום' ניסין (כד ע"ב) ד"ה לאוז דבעינן מבורר לעין לשמה בשעת כתיבה הכא נמי איט מבורר שמא יאמה בשמעו ועל פי מה שכתב ר"ן ב"ב (קטו ע"ח) מוכח בחס"ו שם במוכה על ידי אחר שדה לאחרו וקודם שנתודע למקבל נמתו הסירוה . הסירוה לטהן כיון שעתה עדיין אינו מבורר :

עד דברי כבוד נאוני נדון ונהשעשע . עי' ניסין (כח ע"ב) על מנת שלא תשתי יין לי' יום הרי זה כריתות ולא פסלינן משום שמא תשתה יין ואינו מבורר לשמה . וכן בכל ימי סייך פשוט רק משום דאין זה כריתות ולא משום לשמה וע"כ דאין זה שייכות כלל ללשמה כיון שנכתב בבירור לשם האשה . אי דחוקא כלאזה שחרלה לגרש שפיר כתבו תום' דאין זה מבורר מה שאין כן הכא כיון דהדבר זכות לו . אם נחרלה אח"כ לאחרי' אגלאי מלחא למפרע והוי מבורר דכל היכא דשייך אגלאי מלחא למפרע הוי ודאי כמ"ם תום' יבמות (פ ע"ח) ד"ה נעשה . ומפורש ניסין (סו ע"ח) הברית שאמר כתבו ונתנו לה (כמ"ם רש"י חולין

(עט ע"ב) ד"ה ונפל ורמב"ם פ"ב מגירושין הי"ג ואה"ע קמ"ח ס"ז) ואח"כ מעצמו נפל והוכית סופו על התלתו מהני אף שבשעת הנתינה לא הי' מבורר אם יפיל אח עלמו מן הגג וע"כ כיון דאגלאי מלחא למפרע הוי מבורר :

ועיין מעשה למלך פ"ו מגירושין סוף ה"ג דנסתפק בקדשה על תנאי ונירשה טרם שנתקיים התנאי אי מהני ואי אגלאי מלחא למפרע ועי' שער המלך פ"ז מאיסורי הי"ב ד"ה ודע שהוכית ברחיות דיכול לגרש לפני קיום התנאי דכל שנתקיים התנאי אח"כ אמרי' אגלאי מלחא למפרע :

וידעת הגאון הקדוש ס' קשה לי מרח"ם קידושין (מה ע"ב) דגילה דעתו לשדכן שחפץ לקדש אשה פלונית מהני אם קדשה בשבילו משום זכי' וקי"ל כן ה"ה ס"ד ושתמה לפי' נקידושי שער אף דבעי' לשמה ולא אמרינן דאיט מבורר שמא ימחה אח"כ וע"כ כמ"ם כיון דזכות הוא שהמא ניחא לי' וכיון שלא מחה אגלאי מלחא למפרע וכמ"ם רמב"ן ור"ן ניסין (כה ע"ב) דעל מנה שילה אבא לך' יוסף בקדושין (כג ע"ב) שלא ימחה הוא . ול"ל לבא לבריה הכא נמי כיון דגרוש רק שלא ימחה הוי מבורר :

ומה שהניח רבי' מר"ן ב"ב דפירות לנותן נראה לי דבאמת דברי ר"ן צעמא בעי כיון דבבל זכי' מהני למפרע משעת הזכי' למה הפירות לנותן . ול"ל דדעתו כיון שידע הנותן שאלו עוד בדעת המקבל ויכול למחות לבן אמרי' שהחיר לעלמו זכות בפירות וכל זה שייך בשהנה אבל בגט ליכא למימר הכי דאם יאחר להמגרש שום שיור יבי' בעל הגט דלאו כרות ניטא הוא אמרי' ודאי דרלונו שיוציל הגט וע"כ לא האחיר לעלמו שום זכות ונמר הכל משעה ראשונה . ומפורש אלוק זה בירושלמי ניסין פ"ו ה"ג מובא בראב"ד שם (מב ע"ב) במהנה כיון שאמר מיהיום מתנה נמורה היא לאיזו דבר כתב בה לאחר מיתה לשייר לו אכילת פירות ובניסין מכיון שכתב מהיום בגט כרות הוא לאיזה דבר כתב בה לאחר מיתה וכו' לשייר לו מעשה ידיה לא מליט אלא בשותה לזה ומעשה ידי' של זה וע"כ כיון דאי אפשר לשייר אמרי' דאזר בו כמה שאמר לאחר מיתה :

ותו ים לומר על פי מה שכתב ר"ן קידושין (מה ע"ב) ד"ה ודאמרי' ומיהו טעמא דאחרלה הוא כשמעט הא לא אחרלה לא הוי קדושין לפי שאיט זכות נמור וכו' אבל כל שאחרלה נלי אדעתיה דזכות הוא לו ומהני מעשה ראשונה ע"כ מפורש דבזכות נמור אף שלא אחרלה הא"כ מהני וכן כתב רשב"א שם (כג ע"ח) ד"ה ולעניז פסק הלכה דזכות נמור אפי' שומד ולות מהני ואף דעל מה שכתב דאחרור עבד הוי זכות נמור תלקו עליו הראשונים הייט דכבירא להו דאחרור דעבד אינו זכות נמור משום דאשור בשפחה כנעניח אבל בזכות נמור מודו דא"י למחות וכן כתב מאנה אפרים ה' זכי' סי' ו' דמאנה אין דאיט זכות נמור (כמ"ם רשב"ם ב"ב (קלא ע"ח) ד"ה כאן דשונא מחניח יתי וכמ"ם ב"ב (יג ע"ב) במאנה לא ניחא לי') לכן בעי' אחרלה כשמעט אבל בזכות נמור אפי' לות לא משנחי' בי' ולפי זה יש לומר דרק במאנה דאינו זכות נמור כתב ר"ן דפירות לאטהן משום דיטל עוד למחות אבל בנידון דידן דזכות נמור הוא כדי שלא יעבור אר"נ ונחותא דמטה ח"ל עוד לדעתו . ונם עי' נה"מ רע"ח סק"ח שהקשה נס כן טעמא מאי כ' הר"ן כן ואפי' דהכי"ק ס"ל נבי אחרור אתומר תן דניעח לא הוי עד דמטי לידי' ועי"ש ברמב"ם ובלחם משנה דאן הוי אחנאי נחינה אף כמ"ש בהו"נ דהוי שיור וסובר הר"ן דמזכה לו על ידי

לאחר הוי בחנגי נחינה וכשיור בחתנתו וכתומר מהיום ולאחר
שניע לידך. ולדבריו אין רחי' מר"ן כלל:

עוד תירם הגה"ק שליט"א שלא ליתן לה הנט קודם התיקון דים לחוש לענין תר"נ דרבנן הולכים לאחר המיקל דפוסקי כרבנן דל"ב ודן ואף המחמירים הוא רק מספק דלא לפשטה בנמ' ובדרבנן הולכים להקל ואוב לא הוי זכי' להקן לא"כ והיא תשאר בחי' לאת לים דספיקא דאורייתא לתומרא ע"כ נראה להקן מהחלה ולא"כ ליתן לה:

ויש חדא לפמ"ם שו"ת ר"ן ס"ם מ"א דאר"נ שלא ליקח כ' נשים נהקן רק לתקנת התשה ואף שאל"כ חוכך תולי הי' ההקנה נם בשבילו אבל על כל פנים ברור דנהקן בשבילה וכן כתב הנמ"ר כהוכוה רנ"ח מוכח בבית שמואל סי' ס' סקכ"ח דמשום קטטה נהקן אם כן ים לומר דכ"ז שהיא תניידה בו ואסורה להנשא לא נפטר הוא מאר"נ ושי' שטר המלן פ"ח מנרושין הי"ח דאם תניידה בו מדרבנן לית נט כלל מדאורייתא:

ועוד נראה ע"פ מה שכתב רמ"ח אא"ע קנ"ד סכ"ח דאם יתן לה נט וילא לעז עליו כופים אותו לנרשה בעית ומקרו מירושלמי ניטין פ"ח ה"ח תבאוניה נט בפסול כפוני ויהיב לה תורין כמ"ש בקרבן העדה שם ואם כן כיון שהיא אסורה להנשא בו שוב יכולים לתקן הנט מטעם זכי' כדי שיפטר מכפי' ליתן לה נט לאחר כיון שלית לה עמה:

ועוד נראה על פי מה שכתב מנן תבריאם קפ"ד סק"ד בשם מהר"ם חיון בספק אי צריך נרכת המזון דלריך לנרך נם נרכה רביעית תע"נ שהיא דרבנן משום דבטשת מ' לקלע ספיקא דאורייתא וספיקא דרבנן ביחד אז נם ספיקא דרבנן לחומרא דאם ניקל בדרבנן יהי' זלזול לו עי"ש אם כן בכה נמי דהכלית נט זה בא לפטרה- מחי' אתת לים דאורייתא ולהסיר ממנו תר"נ דרבנן אם כן כיון שלית לית מוחרת משום ספיקא דאורייתא נם הוא בספק תר"נ עומד:

ובילדותי הסברתי בזה מחלוקת תבי ורבא ב"מ (סה ע"א) היאך אמן דמסיק זוזא דרביתא בתברי' ותאולי תיבי ד' נרירוי בזוזא ויהיב לי' ר' תבי אמר ד' מפקינן מיני' ורבא אמר ה' מפקינן מיני' דמסיקנא בתורת רביתא אתא לידי' דקאי דעת רבא מה נכך שבתורת רביתא אתא לידי' סוף סוף נרירות חמשי אבל רבית הוא דהא לא קלן רק זוז אחד. ונראה לי דבתוספתא (ו ע"ב) ס"ד לתלות פלוגתא אי רבית קטנה יולאה בדיינים בפלוגתא דכל מלתא דאמר רחמנא ל"ת אי עביד מהני או לא מהני דפליגי בה תבי ורבא ודתי דתבי תוזה דרבית קטנה יולאה בדיינים משום דכ' ותי אתיך עמך להדר לי' כ"ה דניתי ואם כן יש לרבא ב' טעמים דרבית קטנה יולאה בדיינים א' משום עביד ותי. ב' משום ותי ולתבי רק משום ותי. והנה בתבא רביה לא שייך לתן משום ותי אלא קלן עמו והוי ככל המתנות ונם עביד לא מהני לא שייך בדרבנן כמ"ש שו"ת רעק"א קכ"ט וקנ"ד וז"ס יו"ד ו' וש"ת הרי"ם תה"ט ל"ו. ומכל מקום לרבא דתבא רבית אינו חייב להחזיר משום דבדרבנן עביד מהני מכל מקום אם לקח רבית קטנה ותבא רבית ביחד וצא להחזיר חייב נם תבא רבית על פי דברי מנן תבריאם הנ"ל דדרבנן שתקלע ביחד עם דאו' מחמירים בו. אבל לתבי דמחזיר רבית קטנה משום ותי ולא משום עביד לא מהני וכיון דבתבא רבית לא שייך ותי אין נפ"מ אפי' אם נאו ביחד נם כן אין תבא רבית יולאה בדיינים. ומשום הכי סבירא לי' לתבי לפיטתו תרבעה מפקינן מיני' ורבא

לפיטתו קאמר ה' מפקינן מיני' משום דמעיקרא בתורת רביתא אתא לידי'. פי' כיון שבא לידו עם רבית נמורה נם אבא רבית צריך להחזיר:

ומזה שכתב הגה"ק סי' דאין עושין מממעות תדם שלא הי' בשעת כתיבת הנט ולכן אם נמתא תרוכין אין מלרפים ספר לשבוקין כי שבוקין לא הי' מלטרף בשעת כתיבת הנט לספר רק לתגרת. ואח"כ הוסיף דאף אם היו נמלאים כסדרן ספר תרוכין לבד ואחר תגרת שבוקין אבוקין אלו מקום ים חשם פסול דכוונת המנרש היתה לנרשה רק בנט שלם שים בו כל הלשונות ככל ניטי דעלמא והבית רחי' משו"ת רשב"א אלף רל"נ דלמ"ד במחובר אינה מקודשה הוא הדין במקודשה במחובר ובהלום ביחד נמי לא מהני הכא נמי כיון שעשיית שלית להולכה הי' לנרשה בנט שים בו ספר תרוכין ונם תגרת שבוקין ונשאר רק ה' מהם לא מהני. ושוב ראה זה דים לומר דהכא שאני דמה נפ"מ לבעל אם יגרשנה בשניהם או בא' מהם וכתב רחי' להתיר ממתני' דפ"ב דבילה נבי טירוד תבשילין דאם שייר ממט כל שהוא סומך עליו לשפה הרי דאף בשעה שהנית ואמר בדין יהא שרוי לכשולי כיוון לשיעור נדול מכל מקום נם שיעור קטן מהיר. ושוב ראה הרחי' דים לומר דוקא טירוד הבשילין דרבנן מקילים מה שאין כן בחיסור אשה אים עב"ד:

והנה הרשב"א הוציא לת דינו מקדושין (מח ע"ב) במקדם במלוה ופרוטה למ"ד דעתה לף אמלוה הינה מקודשה לפי שדעתה לף על מה שאין אשה מתקדשת בו ומתו נשתע בכל מקדם בדבר הרשי לקדושין ובשאינו רשי. והא דקיי"ל במלוה ופרוטה מקודשת היינו משום דאמרי' דעתה רק לפרוטה לבד שהית בעין ולא על המלוה אלא שקבלה פרוטה לקדושין וע"מ שתהא מחולה המלוה וכמ"ש התומר לאשה התקדשי לי במנה ונתן לה דינר אבל אם מקודשה במחובר ובהלום נוחנת דעתה על הכל ולפיכך הינה מקודשת עכ"ל. והנה בפשוט קשה למה במלוה ופרוטה למ"ד דדעתה לשניהם הינה מקודשת משום דמעורב בקדושין נם דבר הפסול. מ"ם מהא דאיתא שם (מח ע"א) ההקדשי לי בשבר וכו' וחכ"א שמין לת הניירת אם יש בו ש"פ מקודשת ומוקי בשקדשה בשבר שהי' פסול שלא הי' עליו עדים או שכתב שלא לשמה או שלא מדעתה ומ"מ שמין לת הניירת ומקודשת מהורת כסף כיון דדעתה נמי לגייר. הרי לף שהי' דעתה בהורת שניהם שבר וכסף. ופסול מהורת שבר מ"מ מועיל מהורת כסף:

ונראה דבאמת אם יש קנין המועיל לקדושין לא מנרעי הקדושין מי"ו שמעורב נם דבר שאינו רשי ולכן אף שקדשה בשבר פסול מ"מ כיון שדעתי' נם מהורת כסף אם יש בניירת ש"פ מקודשת אלא הא דבמלוה ופרוטה למ"ד דעתה לאתוויהו הינה מקודשת. משום דכיון דנתן לה נם המלוה לשם קדושין וכיון שהדין שבמלוה אין מקדשים. אף אם אתקדם הכא בפרוטה לבד. לריכה להגיה ו' אח המלוה דלא נתן לה לשם מתנה בשלמא רק לשם קדושין. ומ"ה באמת הינה מקודשת דהוי קדושי טעות כיון דדעתה אשניהם ובאמת לא יהי' לה רק הפרוטה ולא מעות המלוה. והא דכ' הרשב"א במלוה ופרוטה דהוי בתנאי ע"מ שתהא מחלוה המלוה היינו למ"ד דדעתה רק (אמלוה) אבל למ"ד דדעתה אתוויהו י"ל דאין המלוה נמחל לה אלא שודאי נתן לה לשם קדושין. וה"ה במקדם במחובר ובהלום אי נימא אין מקדשין במחובר אין המחובר נקנה לה רק לשם קדושין ולא לשם מתנה ולריכה להחזירו ומ"ה הינה מקודשת. ות"ל אין רחי' כלל מרשב"א לל"ד דשא"ה כיון דרוחא דידה הוא אמרי' דלא

נחרלמה להתקדם רק בסניפים ולא כאחד מהם. מש"כ בדבר בתין לה שום חכרון לאחרי' דלא לחכפת לה ולא שם ת' מהקניטים פסול מקודשת בשני ומש"ה שמין את הכייר. ות"כ הכא נמי דאין להמנרש כל היתק בזה שחסר בהגע חיזו חיטוח פסיעת דלא גרע מהא דשמין את הכייר. וודאי לינו מקפיד בדבר כיון שע"פ דין כשר. וכן לפמ"ש לחכני מלוסים סי' כ"ח סקל"ז לחלק בדעת הרשב"ש דדוקא היכא דהכל הוא לחורת כסף אלא דמקלת כסף רלוי ומקלת כסף לינו רלוי שו לא מהני דהו"ל כקני את וחמור. מש"כ שם מקדש בכסף ושטר לאחרי' לדעתי' להיות לרכבי' לאחרי ריכבי ואם קנין שטר לא מהני יהי' לה בחורת קדושי כסף. ות"כ הכא דכ' הלשוטת המה טוענים פסיעת דאין רלוי' מרשב"ש כלל

דלא מהני אם חסר ת' מן הלשוטת:

וראי' מניטין (עד ע"ב) דקאמר הכא לעטוני המכוון ומש"ה לא מהני אם נשחנה מדעתו. הת אם ידעי' שאין לו נפ"מ והועלה לא לאחרי' דמ"מ הוא נהן הגט רק בשופן זה ושהה הת נשחנה מדעתו אלא אין בכך כלום. ועוד רלוי' מהוקפחת ושוחה"ע וב"ח סי' קמ"ח וב"ש שם ס"ק ס"נ אם אמר לשליח הנהו לה ביום פלוני אינו יכול להקדים ליהנו לה מפני שרוצה שחהי' עוד אשתו עד זמן שקבע אבל יכול לאחרו. והיינו מפני שאין לו שום נפ"מ לא אבשח בן אע"פ שנשחנה מדעתו:

ולבאורה יש להביא ג"כ רלוי' מקידושין (מז ע"ח) המקדשי לי בפקדון והלכה ומלאתו שנונב או שאבד אם נשחייר שוה פרוטה מקודשת ולא אמרינן שדעתו הי' לקדשה בכל הפקדון דוקא ולא בש"פ וע"כ כיון שאין לו נפ"מ לא אמרי' דקפיד בכך. וכן יש רלוי' מקידושין הנ"ל שחקדשי לי בשטר וחכמים אומרים שמין את הכייר אם כן ש"פ מקודשת וכן כהב ריש"פ ריש קידושין בשם ירושלמי הדא דחימא בשטר שאין בו ש"פ אבל יש בו ש"פ כסף הוא וכחב הר"ן דנפ"מ דאי מקדם בשטר ופסול מחורת שטר שאם הוא ש"פ מהני מדין כסף וקי"ל כן אע"פ ל"ב ס"ב ולא אמרי' הת הוא קידשה רק בחורת שטר וע"כ דאמרי' לדעתו דניחא לי' לקדשה בכל אופן המועיל אפי' דין וכל שכן הכא שמחנרשת בגט זה שצלא לה וכשר על פי דין מה מזיק לו אם אסרו חיבות שאינם מעכבים וממילא יש לומר דיכולים לנרף גם כן ספר עם שבוקין אף שבשעה הכחיבה לא הי' המשמעות כן דלא גרע משטר הפסול ומכל מקום מהני מהורה כסף:

אך נחיישבחי דאין רלוי' מקידושין (מז ע"ח) בנאחייר ש"פ דמקודשת דשם הי' החכרון חיבף בשעת הקידושין שבשעה שקדשה בפקדון אז הי' לאוד ולא נשאר רק ש"פ אע"פ שהמקדם לא ידע מכל מקום לאחרי' לדעתו דניחא לי' שחקדשם בכל מה שיש. וכן אם אאין לה הכייר יש לומר דדעתו בקדושי שטר גם על ביוי הכייר והוי כפי' להיות שמקדשה בשטר ובחורת ככף מה שאין כן הכא שנחקדש לח"כ החסרון שלא הי' בשעה שמינה לח בשליח יש לומר שקפיד שיהי' דוקא בהופן זה:

והנה לדעת הגה"ק שי' לף לא נהקלקל לוח מן העופש נמי שייך לומר כן ברלון הבעל דוקא בגט שלא אאין חסר ממש כלום ומפורש להיפוך בגודע ביהודע קמח לה"ש פ"ב ד"ה ועוד לגי לימר:

ומצאתי שמפורש כדברי הרשב"ש הקידושין (מח ע"ב) ד"ה כגון דאמר שהעלה ברלונו שדבר שאינו מפסיד בכך לף אם נשחנה מדעתו לא אמרינן דקפיד וכן כחב שם (ס ע"ב) ד"ה מהו דחימא וכן כחב מחנה אפרים ה' שלוחין סי' ג' ושם בחי' רמב"ם פ"ט מניחסין הל"ג בכו"ח. ובפרט דהכא שהבעל שאינו כוחב לח הגט מעלמו

וגם ליט קרוב לומר רק שאשה לכחוב גט כשר על פי דין לח כן כשהגט כשר נעשה רלוי ואין זה שמי כשליחות:

ובית העחיק לי עוד מ"ש הגאון שליט"א דאחר החיקון של הגט והנחינה לה הגשה עד שיודישיה להבעל על ידי כי דואר שנחקלקל הגט והקטיו ויאחר שחרוצה שחי לו על כל פנים שיאחוק ויה' רלוי' משחיקתו שחרוצה וכל זמן שלא הודישיה לאשה להגשה על פי דברי הרב המגיד פ"ח מגירושין הב"ב שכחב בדעת הרמב"ם פ"ט הי"ח כאומר ה"ז גיטך לם לא בחחי מכאן ועד יב"ח ומת בחוך יב"ח לף שודאי לא יבא מכל מקום לאשה להגשה משום דההגלו עיד לא נחקיים בפועל וה"ב כיון שחלוי ברלונו ובגלוי דעתו שחחרלה כל זמן שלא הי' בפועל לאשה להגשה לף לם ידוע שיחרלה לסוף עכ"ד. הגה לגמלא דברי הגה"ק שי' ודאי מהיות טוב שם לפשר להודיע נהון שאין לעשות כן לבל לם לא לפשר להודיעהו כנון שאין יודעים מקומו יש לדון דשוחרת להגשה כמ"ש למעלה דבזוות נמור ת"י למחות שוד. ואו יש לדון דלא מלינו סברא זו רק היכא שהאשה חגלי דעתי' ביקרים בפועל מה שאין כן בעלמא:

ועוד הביא הגאון הקדוש שליט"א דברי הפרי חדש שדחה דברי החלקת מחוקק ק"כ סקט"ז שהחמיר דאנים לא יכחבו והמה עליו הפרי חדש דהא לר' מאיר עדי חיימה כרלי וע"כ דוכחב לקי נם על החיימה והוי בשנים וכי חיימא מסום דלא לפשר ביחיד הא לפשר בבחיבת הבעל. ודחה קושיחו דבסום' יאנים עיריכין (יג ע"ח) כחבו דל"ב שליחות בכחיבה מסום דיקרא בחמת חיירי אאי' בבעל בידיו קבוצה ואי לפשר בעלמא רק בעדים. וכחב רלוי' מחי' ר"ן ניטין (נ ע"ב) ד"ה אי ר"ח כהא דחחיימא שלא לשמה פסול מסום מזוף מחוכו ופי' הר"ן דהיכי דליכא עדי מסירה מהני עדי חיימה במקום עדי מסירה לף בזה שוב בעינן חיימא לשמה דבזה החיימה נקראה כחיבת הגט כיון שהבעל על ידי עדי חיימה ויקבה בזה אין מועיל כחיבה בשנים דלפשר ביחיד בעדי מסירה שלא ודאי דאין וכחב מורה ע"ז שאחד דוקא יכחוב:

והנה מ"ש מסום' יבמות י"ל שהיכא דידוע קבושת ניאת דכשר בעדי חיימה דהא לא לפשר בשופן אחר אבל היכא דלפשר לכחוב בעלמו למה מוחר לר' מאיר לחסום כ' עדים שע"כ דוכחב לה קפיד דוקא ביחיד. ומ"ש רלוי' מחי' ר"ן ניטין (וכן הוא גם בחי' רמב"ן שם) דלייט הגאון הק' שי' טובה מאד ודלוי' שלו. אף שיגני מבין שטעת מלי בעי חיימה לשמה לדעת ר"ן ניטין (שם ע"ח) דעדי חיימה לר' אליעזר מהני אפי' שהם עדים על עיקר הדבר והעיקר הוא המסירה ת"כ ע"כ אין החיימה נכלל בכלל וכחב רק דסוי במסירה ת"כ למה עדיפא חיימה ממסירה שלמה דמסיק אבי שם (שם ע"ב) דלא בעי לשמה ובבי קי"ל:

ועוד כחב הגאון שליט"א מחולין (כט ע"ח) חזכה שלא יהיו בנים שוחפים זכה אחד הזכיחהו שלא יהי' אחד שוחף שני זכיות ונרשם בגליון "דברים יב" והגר"י פיק ז"ל הקשה דהא שם בפסולי המוקדשים רלוי. וכ' הגאון שי' שלא רלה פי' רלב"ד לח"כ אקבן אחרן שאני הדרשות דרשו מחזכיחהו והפי' שלנו הי' כחוב חזכה היו דורשים שלא יהיו ב' שוחפים וכו' עכשיו דכ' חזכיחהו דרשו נמי שלא יהי' אחד שוחף שני זכיות ועי' בק"ח דחגיגה דכרייחת ס"ל יש לם למכורח בלשון יחיד. ואין רלוי' מכאן על כל דוכחי ואחדרבה מדלא דרשי' נמי חזכה דנני פסולי המוקדשים ת' ולא ב' ש"מ דרק הכא דרשי' ולא בעלמא:

ואיני יודע למה הניח בשם רמב"ד ויקרבן לחברו מה שמפורש בגמ' ורש"י. דודאי ח"ל לפניהם שמה שנרשם בגליון דברים י"ב הוא ט"ס והוי הדרשות למדים מחזיחתו שכ' בפ' קדושים ומפורש בגמ' ת"כ ת"ל כהנת תזנחתו כתיב דקאי ט"כ רק לרישא שמניע לה יבחנו וזבח ת'. הסיפא שלא יבחנו ת' כ' וכחים מפורש בקרא לשון יחיד (דלא כ' תזבחום) ות"ל ע"ז מכורת וכ"כ רש"י ד"ה תזנח דלמד הכל מחזיחתו ולכן שם ע"ב ת"ל יוסף הרי נגרי בחד זבחא בר מיני' דהאי דתניא וכו' ומסיק לכל הבריית קאי שהולרך רק לרישא דכתיב ליעם שוחטים זבח ת' וע"כ משום סרולה להניח דברי ר' כהנא דקאי על הריסא:

סימן כו

להרב הגאון הנ"ל

מ"ש כ"ת דמביא מרע שמגרש את אשתו יכול להחזיר את שלח לה ימות עד כאן לשונו. יהי' כיון מז להרחיב את הזמן יותר. תיכו נכון לשנ"ד דהש"ג דמליט כה"ג בשו"ת הרשב"ח מוכח יו"ד רכ"ח סל"ט נבי שבועה לפרוע לחבירו לזמן פלוני שלא היתה יוכל להאריך הזמן לח"כ מ"מ שאני התם דלא שייך חבם בריירא משו"ה הכא בנע"ל בשעת נישואין לא ה' דעתו על זמן במגביל וקובע טבעיו וכמ"ש רמב"ן ור"ן ניסין (כה ע"ב) נבי ע"מ שיראה תבא משום דהלוי ברצון החב ומסור ללב שייך בבריירא ולא' דמי לכל התנאים שבעולם ועי"ש דלא דוקא היכא דהלוי ברצון לחבירו אלא אפי' הלוי ברצון שלמו נמי. לא מהני:

ומ"ש כ"ת שייתן נפ' שיחול שבועה ת' קודם מותו והנע יהי' כידו ויעכו יחד ואין חבם נע יכן כיון שהתנה עמה מהיום אם מתי יחול הנע לפני מותו והרי היא כאבא אם לכל דברי כך יהודה בניסין (עג ע"ב). הנה מ"ש דהנע יהי' כידו בודאי ט"ס הוא במכתבו ול"ל שיהי' כידה. דפשיטא דכיון שלא נתגרשה מעכשיו ת"כ בשעה שרלוי הנע לחול לריך להיות בידה ואפי' במעכשיו אם מתי לריך להיות בידה לפי ר"ת ור"ה בחוס' ניסין (עג ע"ב) ד"ה לאר כיון שדעתו לאחר את הנע כל מה שיוכל וכמ"ש בשו"ת מי' חיטות סי' ל' דלד"ת ור"י אם הנע מונח ברשות אחרים בלוחה שעה הסמוכה למיתה הנעל ליה מנורשת וכן הוא בב"מ הקמ"ה סק"נ. ומ"ש כ"ת דישבו יחד ומוחר להחייחד עמה. לחמיהה הנה במגרש את אשתו ונחייחד עמה לח"כ יש שם חשש (ו) שמא קדשה מחדש כמ"ש ניסין (עג ע"ב) חושבין משום קידושין ורש"י שם ע"ל במתני' ד"ה לא. (ב) שמא פיים וביטל לח הנע כמ"ש שם (עו ע"ב) וליחוש שמא פיים ובחום' (יח ע"ב) ד"ה שמא לפי' ר"ה שמא פיים וביטל ואחר נע שנחתי לך בטל הוא עי"ש. (ג) חשש נע יש שיאחרו ניסה קודם לבנה כמ"ש שם (עם ע"ב):

והנה חשש רחמנן לא שייך אלא אם הגירושין חלוים מעכשיו וכמ"ש רש"י וחום' (עג ע"ל) ד"ה לא התייחד דלר' יהודה דהרי היא כא"א לא שייך חשש קידושין דהא עדיין אינה מנורשת. ולכן הכא דהנע יחול באחר למיתה יש חשש קידושין כיון דעדיין לאשתו היא. חשש ב' שייך כיון אם ה' ההנאי באם והנע יחול לא"כ וכמ"ש רמב"ם פ"ח מגירושין ה"ב כל המגרש על תנאי כיון שאחר מעכשיו כיון אם יהי' וכו' לא יתייחד עם אשתו כל זמן שלא נתקיים התנאי אחת בעלה וביטל הנע וכ"כ בשו"ת מי' הל"ל וש"ע

רמ"ח ס"ב דהוי ספק מגורשת (דלא כטור שם דלא חשש לביטול רק לנע יכן ש"ש וזה דעת חוס' (עג ע"ל) ד"ה לא שכחתו לר' יהודה שייך רק נע יכן) כיון אם הי' הנע במעכשיו. דאף דאינו יכול לבטל תנאי במעכשיו וכמ"ש רמב"ם פ"ח מגירושין ה"ל מ"מ שייך ביטול כשנתרלו שניהם כמ"ש ב"ש הקמ"ד סקט"ז. חשש ג' שייך נ"ב בכל לופן. הייט אם עדיין לא חל הנע והרי היא כא"א שייך נזרת נע יכן וכמ"ש חוס' (עג ע"ל) ד"ה לא תליבא דר' יהודה. ומפורש בגמ' (עו ע"ב) ה"ז נע קחני דלא הוי נע יכן ורש"י שם ד"ה ה"ז כתב משום דלא נתייחד עמה אבל אם נתייחד הוי נע יכן אם נתנו על אחר ל' ועי"ש עוד ולנע יכן אין חשש וכ"כ טוה"ע ס"ם הק"ת בטתן נע על תנאי שיחול סמוך לחיחה וכן בנע על תנאי שייך נע יכן. ואם הנע מעכשיו אף דלא שייך נע יכן כמ"ש רש"י (עג ע"ב) ד"ה חשש אבל ודאי דים לחשור יחוד עם פנוי' וכמ"ש רש"י (עג ע"ל) ד"ה לא ור"ן שם:

והנה בנ"ד אע"ג דגרסה דעדיף שיחול הנע אח"כ מבחול עכשיו. דבמעכשיו אם יחיה עמה יהי' חשש קידושין ובהבטל הנע כמ"ש הה"ע הק"ת פ"ב ובי' הק"ע. מבח"כ אם יחול הנע שנה א' קודם מיתה אין חשש ביטול הנע כמ"ש ב"י ס"ם הק"ד בשם תשב"ץ מ"מ בשהה חשש נע יכן. ואין לחלק ולומר כיון שמגרשה רק כדי שלא תזיק לחליצה לא שייך נזרה שמא יחמרו ניטה קודם לנישה כיון שאם יהי' לה בן א"צ חליצה. אך זה היה דודאי לאך שלא שייך החשש מ"מ לא פלוג רבנן וכ"ש בימות (מב ע"ב) דאפי' לילונית לריכה להמתין שלשה חדשים משום הבחנה. ומפורש בחשב"ן שם דבאמ דבאמ מהי אין חוששין לביטול דאם ימות נתפרדה חבילה יהי לקי דידי' היא אלא שחוששים שמא יבא עלי' אב"ל והיינו נזרת נע יכן. ונם כל עיקר טעם החשב"ן דאין חוששין לביטול הוא משום זה דקאי לשיטת ר"ת ור"ת דסבירא להו מתי מתגרשת היכ כמוך למיהה ומש"ה אמרי' דלמה לו לבטל את הנע דאם ימות מה נפ"מ לו ואם יהי' דידי' היא. ואין לומר דמבטל את הנע כדי לנהוג עמה לישות. ז"א דהא נם מעכשיו מדיין הבהו היא. והי' דיהי' חשש על הנע משום נע יכן ב"פ יוהר עדיף לו חשש נע יכן דאינו פוסל בדיעבד מבטל את הנע ויפלנו וע"כ אמרי' דלא בטלו. וטעם זה דאין חוששין לביטול היא הנותן וגורס לחשים לנע יכן:

ובן עי' מהרי"ט ח"ב סי' י"ט שכתב נ"כ בנ"ד אין חוששין לביטול מפני ד' טעמים וכלל ד' טעמים אלו שהזכיר אין עולה עד חשש נע יכן. והא דלא הזכיר שם חשש נע יכן היינו משום דקאי לענין דיעבד ובדיעבד אינו פוסל חשש נע יכן. וכן לענין נע יכן אין מועיל אם נתן לה נאמנות כשהאמר בלא בא עלי' כמ"ש בב"ש הקמ"ד סק"נ וע' כדר הנע ל"ם וק'. ובפשוט נראה דים עולה להחטה על זמן אריך אם ימות עד אחי שנה מהיום. אחי שימות יחול הנע מעכשיו ולא יחייחד עמה בנחים:

ונפלאתי על הטין משפט בניסין דלא ליין מקרי דיניס בימים שבנחיים. לענין הפרט נדרי' בראמב"ם פי"ח נדרים ה"ח. ולענין ירושה פ"ח מנחלות ה"ם ורא"ד שם. ולענין טומאה פ"ק מאבל הי"נ. ולענין מליאה ומעשר ידי' לא מלאתי לע"ע זולתי מ"ם רמב"ם פי"ח מחיטות הכ"ה ספק מגורשת יש לה מזונות בחי בעלה:

ואעיר הוסיף כ"ת שנית ידו דהכא לא שייך חשש נע יכן דאף יהי' לה בן לא תלטרך חליצה. ושל מה

שכתבתי דלא פלוג רבנן דהה כ"ת דלא שייך בכה"ג לא פלוג והביא רש' מלחם משנה פ"ג מיו"ט ס"ב דלא נאסר כלי לגורך משום כלי שלא לגורך דהם שני ענינים תלוקים לא שייך לומר לא פלוג רבנן וכן הביא תוס' נדה (ג ע"ח) ד"ה מרגלא דהא דקאמר מודה שמאי בשוטה וכמוך משום דהוה תלוקות משאר נשים ולא שייך למימר בהו לא פלוג רבנן וכן ממל"מ פי"ב מגרושין הט"ז ד"ה וכתיבי שכתב דלא אמרי' לא פלוג רבנן אלא היכא דאתמר ולא נכתב מקום:

יש לדחות הראיות התלב. מ"ש מלת"מ פ"ג מיו"ט ים לומר שאני התם שאסרה תורה ביום טוב רק מלאכה שהיה לצורך אוכל נפש והתירה מלאכת אוכל נפש לא שייך לומר כשם שאוכל נפש מותר כך מותר הכל דהא זה כל יסוד ותילוק האיסור שאלו באוכל נפש מש"כ הכא דחכמים נזרו משום נט ים ש"ל דלא פלוג אפי' היכא דל"ש ניטה קודם לנטה. וכן מ"ש מתוס' נדה ש"ל שאני התם סוג נשים מיוחד משא"כ הכא. ומ"ש ממל"מ פי"ב מגרושין שכ' דיבמתה דהיה מעידה לה שמת בעלה דוקא היכא שאין לה נשים שיש תשש נרה אבל נשים לה נשים מעידה ולא אמרי' לא פלוג רבנן. ש"ל התם שאני שכל התקנה שתקנו חכמים שע"א נאמן אי' משום ענוגה ולכן מקילים בדבר:

וראי' כנורה לדברי לפרש"י דפי' דפיים היינו נט ים אם כן מה מקשה ניטין (סו ע"ב) אמתני' מעכשיו אם לא נאמי מכאן עד ש"ב תודם וליחום שמא פיים וקשה לים דים לומר במקום ענון כי האי דמת וזקוקה ליבם לא נזרו וכן בכ"ד יתרן כן. או בלא מיירי דאין להם נשים זקוקה ליבם ולא שייך תשש שמא יאמרו ניטה קודם לנטה. ומי' עוד דש"י יבמות (יד ע"ב) ד"ה וכספק דכתיב מרע שמגרש את אשתו כדי שלא תזקק ליבום ים נזרת נט ים ש"ם והלא תמיד נמי שכיב מרע הוי ענון וע"כ דלא שייך לומר במקום ענון לא נזרו דהא אין אוסרים את הנט אלא שאוסרים להתייחד עמה ואיסור יחוד אינו ענון דלמה להם להתייחד:

ומה שכתב כ"ת כיון דנט ים הוא רק תשש לכתחלה ש"כ יוכל לגרשה נט זה בתופן שאם ממוך למיתתו יהי' נכסו לגרש מהדש יגרשנה ואם לא יוכל לגרשה אח"כ אין לך דיעבד נדול מזה. ומביא ראיות דמותר לגרוש לכתחלה את הדיעבד. ים להביא על ראיותיו דמה שהביא מאו"ת רמ"א דקדש נ"י לשבת מפלינין אף דאח"כ יחלל שבת אי' מ"א שם סק"ח וסק"ד דביודע בודאי שיחלל שבת אסור. ומה שהביא רש' מרמב"ן שבת בחמימי דאחשפוך דמותר למול אף שאחר המילה יצטרך לחלל שבת. ש"ם דמעמו משום דאין למנוה אלא שעתה ועתה נריכים למול. נם הלא קי"ל כרו"ה התולק ואוסר ש"ם. ומ"ש רש' מרי"ן בתוספות (פו ע"א) ד"ה האי כדיני' דכיון שאלו קדם ובא הבע"א לב"ד והנזהו רשאין נבה מן הדין לכן מצינן לאו לבע"א תאלה מטעמא דיותר ממה שהאים רואה ליעא האשה רואה להנשא ולאחר נשייתו זכה בו מן הדין. ש"ל התם בחמת מוטיל הוי טעמא דיותר ממה שהאים וכו' על לכתחלה כיון דדיעבד אין זה נזל. נם ש"ל מתון שאני. ומלאתי לאסור לכתחלה לגרוש את הדיעבד כרשב"ם פסחים (קו ע"ב) ד"ה סוף סוף שכ' דאפי' ר' יוסי דס"ל שאין מפסיקין הכא מודה דאסור דמפיקרא לדעת כן הי' אוכל בט' שעות וכמתחיל לאכול אחר זמן איסורו דמי וכן עי' ט"ז או"ח תקמ"ה סקי"ג שכ' ולכאורה הי' נראה דאין היתר זה אלא בשכבר שמע אבל לא ישמע לכתחלה כדי לכתבו דזה הוי כמו שעושה לכתחלה דבר שיהי' אבוד. ומ"ש כ"ת מירושלמי שהביאו תוס' ניטין (עט ע"ב) ד"ה ר"ש ב"ש ואו"ה לשיטתם אי יכול לגרש אלא במקום ערות דבר. ובשביב מרע במקום יבם כה"נ לכולי עלמא יכול לגרש ונם ב"ה דאסרי נט ים לא חיישי בהכי. עי' רש"י יבמות הנ"ל מוכח דגמ' דידן לא ס"ל כירושלמי דהלי בערות דבר דאם לא כן מ"ש דב"ש דמתירים נט ים בשביב מרע הא שייך תשש שמא יבא עליה אלא נראה מקום ערות דבר:

סימן כז

להגאון הנ"ל.

(א) **אשר** נסתפק כ"ת אם לריך הבעל בעלמו להשתדל תחינות מלה רבנים בשתיות לשמו לא יכול לשלות להם מכתבים ע"י השלטנ. והביא כ"ת ממהרי"ל ה' ניטין דאפי' בגרושי אשה שהיא מדעתה החמיר על הבעל להשתדל בעלמו ולטרות להביא ההסכמות מקהלות ב"מ ע"ש. לא מלאתי מקום לתומרא זו ומבבירא מה לי הוא מה לי אחר ואפי' על ידי פתסב דש"ל לזה שליחות ומעשה קוף בעלמא ולא נרע מנע שמולתים ע"י פתסב ועי' רש"ם ניטין פ"ב סי' כו. וממהרי"ל לין רש' דהתם סי' תקנת ש"מ להחמיר עליו בהולאות כדי שלא להפריד הזוג ולעשות שלום בין איש לאשתו וכעין מ"ש ב"ב (קם ע"ב) במקשר עבדי רבנן תקנתא לדהכי והכי מיתנא-דמתייהו מה שאין כן הכא דאי אפשר לדור עמה כודאי מטה לסייע להבעל להקדים ההיתר שלא יהי' שרוי בלא אשה ולא ס"ד להחמיר עליו להחמין דיוו:

(ב) **ומה** שתוכ כ"ת לי ספרדי מלמרף להיתר מהה רבנים די"ל מפני שחרם ר"ג קל בעיניהם יסכים בהיתר אפי' שלא כדין. הנה ודאי לא נחשדו יצרהל על כך להכשיל נאי' דרבנן דאף שלדעתו הדבר מותר מ"מ עובר על לפני עור אם מכשיל את חברו ס"ל לאיסור כמ"ש תור זרוע ה' יבום מר"ג והנמ"ר רים יבמות. ואפי' נאי' דרבנן יש לפני עור כמ"ש מאני' דמלי פ"ב מ"ד האנוים לינם רשאים למכור את הדמלי:

(נ) **ועד** הספק דהמתירים נריכים להיות מנ' אנשים אם יש כאן אחד מאלו אחרת ודאתו לחזור לי יכול להנרף בתורת בן אלן אחרת. עי' מחם סופר אה"ע ח"א סי' ד' דהמתירים נריכים להיות במקומן ממש דבלשון החקנה בסוף שו"ת מהר"ם מר"ב כתב נ' קהלות ונ' אנשי קהלות וקשה כיון דבעי' נ' אנשי קהלות פ"ב יהיו נ' קהלות ובסל"ל דהטוזה דאין די אם יתוספו חכמים מנ' אנשי קהלות לקהלה א' רק נריכים להתיר במוסבותיהם למקומותם:

(ד) **ואם** אב ובנו נתבעים לבנים. הנה בסנהדרין (לו ע"א) הסהרות והממאות האב ובנו מונים להם בנים דיני ממונות וד"ב דיני מכוס קב"ת ועבור שנה אב ובנו רב ותלמידו אין מונים להם אלא א'. ולנירסא זו דבדיני ממונות אין מונים להם בנים רק בסהרות וממאות כיון שהורתן ביחוד ואין בהם מכין כמ"ש רש"י שם ד"ה בתר"ג אין מלטרפים כיון דבעי' מכין קבוע. אלא שלפי' רמב"ם פי"ח מסנהדרין ה"ז בדיני ממונות מונים בנים ועי"ש

בלחם משנה בטעמו משום דמלתוריית בתר פני ולא בבי' מוזמים הקילו ה"ג בתר"ג כיון דמלחת דרבנן הוא מונים שנים וכן לפמ"ש רדב"ז לקמן תמ"ד בטעם רמב"ם משום דדיני ממונות מ"ל דקדוק גדול כדיני נפשות. י"ל ה"ה בתר"ג היו תמיר מדיני ממונות. וכיון שהסכימו כל הפוסקים דלא כני' רמב"ם אם כן נראה דהכא אין מלטרפים:

אך נראה דה"מ אין מונים רק לחד. דוקא במינין שונין שיתוכמו יחד בשקלה וטריא והדוב יכריע את המיעוט לו תמרי' דהחלמיד לו הבן לא יאמרו ביעם מיוחד ויסמכו על הרב והלב. מה שאין כן הכא שא"ל שיעלו ויתנו יחד והקנו מלה רבנים אע"פ שאין ב"ד שקוב ופ"כ בשרוך רק לפושי נגרי מונים שנים לכ"ע. ונם נראה דהיתר תר"ג הוי כהיתר נדרים אלא שנם די שלשה כמ"ש בטורות (לו ע"ב) והכא שרוך מלה. ע"כ כמו שנם קרובים כשרים כמ"ש נדרים (עז ע"א). ה"ג בתר"ג:

(ה) **ועיד** הטעל שכר אם מלטרף. כוונתי נם הכא שיוך ההיתר המפורסם ומה שכתבתי מ"ש בחו"מ סי' ס"ה ולה"ע סדר הנט קל"ד ס"ד בהג"ה וט"ז שם סק"ב:

(ו) **ואשר** נסתפק אם הבריאה לחר ההיתר ודר עמה וחזרה ונסתיית לי בעל ההיתר הרחטון. הנה פשוט אם נשא לחרת בהיתר ולח"כ נסתפית הרחשונה דנשאר בהתירו. דהא כל הפוסקים הנריטו השלשת נט כדי שאם תחזור לבריאתה יגרשנה. ומשמע אף אם לא תרלה לקבל הנט מ"מ הוא כבר הוכר וכן מפורש בח"מ הל"ע ח"א סי' ד' ל"ה והנה. ועי' שו"ת חכם צבי סי' מ"ח ד"ה ורלוני בשבשב ליעל תשה ושלא לגרשה ולח"כ נמלא בה מומים לט"ג דלחר לח"כ שלא לכפת לי' מ"מ אין חיוב שבועה עליו כיון שכבר הותרה שבועתו כשמלאו בה המומים שוב היו מחר ושלשר ומביא רלי' מוכחים (כמ ע"א) אף היו שלא בשוכל מזכתו כיום השלישי הל' מדבר לחרת אחר שהות כבר יחזור ויפשל ואף לר"ע שחולק היינו משום דנלי קרא:

ואם סוברין לא נשא לחרת והבריאה נראה דשתבטל ההיתר וג"ל למ"ש בחיבות (כג ע"א) לא נשאת ממש אלא כיון שההיתרה להשא לא חלא מהחיבה. דשאני הכא שלא היתרו לו רק משום דאי לפשר לו לדור עמה וכיון דהבריאה חזר לחיסור למקומו. ולא דמי לכתובות (עד ע"ב) התנה עמה על מנת שאין בה מומים והלכה אלל רופא ורפאה אותה אינה מקודשת דשאני התם כיון שהתנה ע"מ שאין בה מומים וכבר נתבטלו הקדושין מה שאין כן הכא דע"ד כן לא היתרו לו. וכן נראה דל"ל למ"ש הגמ"ר שבועות פ"ב תשפ"ח וט"ג אלל מרדכי יבמות פ"ד כ' ויו"ל רכ"מ ממ"ג בהג"ה נשבע להת בתו לפלוני ונלנל מעשיו והוחר בב"ד תע"פ שחזר ותנן מעשיו לתמרי' דכבר הותר. דשאני התם דהוי סומדנת דמוכת דאדעתא דהכי שיתנלנל מעשיו לא נשבע מה שאין כן הכא דדעת המחיריס לא היו להתיר לו מר"ג רק אם לא תבריח טרם יצא לחרת וכן כתב בפתחי תשובה תה"ע סי' ל' סקט"ו דאסור ליעל לחרת:

ואין רצי' להיתר מב"מ תה"ע ק"מ ס"ו וט"ז סק"ב ד"ה ובשבן מתים חלים עתים שוטה וכ' ריטל ליעל לחרת לתי' בעם חלומה דהתם שאני שרוכה בכך עתים חלומה ועתים שומה לכן אף דעתה היא חלומה עומדת לחזור לשטותם מה שאין כן בנשתיית נמורה אם הבריאה

תאור ליעל לחרת דחמרינן שנתרפאה לנמרי וכעין מ"ש רמב"ם פ"נ מנגנות ה"ת בטולד בו מום עובר ונתרפא שחוזר לכשרותו:

ואם חזרה ונשתניית י"ל דדמי למ"ש רמב"ם בפ"נ מנגנות הפרים קרבן ונשהטה וחזר ונשתנה דחוזר ונראה הכי נמי הנלא מלחת למפרע שעדיין לא נתרפאה ותולי רלחון בה. או נם י"ל דדעת המחיריס הי' כ"ז שתהי' בשעוה יועיל ההיתר ולא תכפת לן הא דהבריאה בנתים וא"כ נם מה שדר עמה בנתים לינו מנרע כת ההיתר הרלחון. ונם י"ל דמה שדר עמה מפני שעשה בתינה תולי יוכל לבטל ולדור עמה ושהה רלה שהי לפשר לדור עמה כיון שחזרה לשעוה. ונם נראה לפי' נימת דלא שייך הוחל והותרה הותרה כיון שבטל ודמה לח ההיתר מכל מקום מהחל עתה שהיתר לחול. ע"כ יש מקום לומר שהפי' דר עמה בנתים מ"מ אם חזרה ונשתניית לא נתבטל ההיתר:

(ז) **ועיד** הספק אם אחר שהחיבו לו מלה רבנים ליעל לאחרת מחה הנשתניית לי יורשה ומתחנל עלי'. ביבמות (כב ע"ב) לינו מצמת לאשתו פסולה ול"ד לאחיו פסול משום דלמיפק קיימה (ועי"ש בגמ' דאחני דאחיו הוא לכל דבר אלטריך דלא תימא נילוף מאשה דאינו מצמת לפסולה. ול"ע דבה"כ אמור פ"ח לא יצמת בעל מה ת"ל לפי שנאמר לאשתו ולאביו וכו' בין פסולים בין כשרים יכול אף לאשתו יצמת לפסולה ת"ל בעמיו אינו מצמת לפסולה הכי דעיקר דלריך קרא על אשתו פסולה דלא נלמד מקרובים) וכ' רא"ם מ"ק פ"ג סי' פ"ב וכן קי"ל יו"ד שע"ד ס"ד דה"ה לאחנות דאינו מתחנל על אשה פסולה. ולכאורה לטעם הגמ' כיון דלמיפק קיימה היא הדין הכא בהיתר תר"ג כיון דהבעלים לה נם ולמיפק קיימה פשוט מחנלות:

אך לי אפשר לומר כן דאיתא בתוספתא יבמות פ"ב סניות יורש ומצמת (ועי"ש ובמס' שמחות פ"ב ה"ד דאלונה לכהן אינו מצמת אף אלונה נם כן רק לישוב דרבנן ג"ל אלונה חמיר מסניה) אף נמס כן למיפק קיימה ומ"ש ג"ל דדוקא לי תייב מה"ת להוליאה לא אינו מצמת ואינו מתחנל ויש לומר כמ"ש תום' סוטה (כה ע"ב) ד"ה לי לא דוקא במקום שמלוה לעשות כן אז אית לי' לר"ש כל העומד וכו' ולדידן ודאי דנזרת הכתוב היא לעומתה) אבל אם מוליאה כרלונו תשובה עוד תשתו אף למיפק קיימה דלא נרע משניות דרבנן:

ופשיטא דשניות יורשה דאפי' כתי' דאי' למיפק קיימה מכל מקום יורשה כמ"ש בתום' יבמות הנ"ל תלמוד לו"נ נרושה וחלוצה לכהן הדיוט ושניות יורשה ול"ע למה לא כתב ביו"ד סי' שע"ג שע"ד דין שניות דרבנן לענין טומאה ואבלות. ופ"פ תום' זו פשיטא דשניות כיון דמצמת הוא הדין דמתחנל:

אלא שרשב"ם ב"ב (קמו ע"ב) בתוספיות ד"ה נפל כ' דלמ"ד כיון שנתן עיניו לנרשה אין לו פירות הוה הדין דאינו יורשה. ולקשה לי להבין דעתו ז"ל מ"ש מאי' דלמיפק קאי וכ' רש"י דאינה אשתו ומכל מקום יורשה כמ"ש בתום' הנ"ל מכ"ש הכא דאלי בדלוט. ואין לומר דאין כוונתו משום למיפק קאי אלא משום הכי אינו יורשה משום שנתן עיניו לנרשה סילק את עלמו מירושתה. או אפשר

לומר כן דהא מ"ד דקותניתין הוא ר"י לחמר ריב ורב ס"ל כחזקות (פג ע"ב) דהלכה כרשב"ג דל"מ סלוק בירושה ואף דס"ל יחזקת הבעל דרבנן עשו חזוק לדבריהם כבל תורה ומה שחין כן בפירות דלא עשו חזוק כמ"ש תוס' שם ד"ה וקשבר ומכ"ש בנחזקה דגם אט ס"ל להלכה אה"ע ס"ב ס"ז דכלוק לא מהני:

והנה כל הרחשונים תלקו על רשב"ם וכתבו דלא הפסיד ירושתה אע"פ שנתן עיניו לגרשה וגם רשב"ם לא ראמר אלא למ"ד דהפסיד הפירות אם נתן עיניו לגרשה אבל לדידן דלא קיי"ל כן בפירות י"ל גם רשב"ם מודה דלא הפסיד ירושה וכן כתב ריי"ף בחזקות (סד ע"א) ומרדכי ס"ב תרי"ב דלא מפקע ירושת הבעל אלא בנרושין גמורים וכן קיי"ל אה"ע סי' ל' ס"ה ועי' אלקח מחוקק שם סקי"ז וב"ש שם סקכ"ג:

ועי' משנה למלך פכ"ח ממלוה ה"ח ד"ה ועוד יש לחקור כי בשם פ"מ ח"א כ"ד נתן עיניו לגרשה כיון דמדאורייתא הבעל יורש את אשתו ומ"ד נתן עיניו לגרשה דאיט יורש היא רק אקנה לו אחי שפק אקנה ומוליא מודאי דאי' ועי"ש מ"ש מל"מ פ"ז. ועי' מהרשד"ם אה"ע סקכ"ה דאפי' לרמב"ם דירושת הבעל מדרבנן הוי כדאורייתא וכל שפק שיסתפק בה הבעל מיחזק:

ונראה דאי נימא דיורשה מעמת לה גם כן דהוי כמת מלוה כמ"ש יבמות (פט ע"ב) בקטנה דמשום הכי בעל מעמת לה כיון שקרובי היא יורשים אותה הא"ל מת מלוה דקריא ולא עט לה וכמ"ש שו"ת רשב"א מובא בי"ד סע"ג סס"ד בשומרת יבם דמשום דיורשה מעמת לה מהאי טעמא. ולדברי תוס' שם ד"ה כיון החולקים וס"ל דלא חלי טומאה בירושה לגלי דוקא בקטנה אקנו כן אין רא':

ועיין שו"ת ב"ח סי' כ"ד דכ' דוקא בנתן עיניו לגרשה חולקים על רשב"ם דיורשה אבל אם עשה מעשה והבלים גט כ"ע מודו לרשב"ם דאיט יורשה ואם כן לדבריו בשחציות דחמיד משלים לה גט אינו יורשה. אבל חמוה דלא נראה כן מדי"ק בחזקות הנ"ל דלא מפקע אלא בנרושין גמורין. וכן מהא"ע סי' ק"נ ס"ח בהמ"ח היכא שגרשה בגט פסול בעלה הרחמן יורשה אע"פ שעשה מעשה:

ולענין אבלות כ' יש"ש ניבין פ"ב סי' ד' דים לסמוך על רשב"ם דהלכה כהמיקל בחבל ועוד טעמים עי"ש. וגם דבריו ז"ל ל"ע עי' כ"י יו"ד שע"ד בשם מרדכי מ"ק סי' תתק"י ממש' שמחות פ"ד גרושה וחלוצה לכהן מחחבל ולא מעמת ואף דלא קיי"ל כן אלא כרמב"ן ורא"ם דאבלות שוה לשומחה מכל מקום בשניות כיון דמעמת ה"ה דמחחבל אף דחייב ע"פ דין להוליחה. מב"ש בנתן עיניו לגרשה דמחחבל. ועי' שבו"י ח"א סי' כ"ט דכ' כמי שבחציות אשתו ונשא אחרת דלא יהי' ס"ל בימים טרחים דחבור להיות לו שתי נשים כמו בב"נ:

(ח) **ומה** שחוכך כ"ת אי בקדושי דרבנן כחרשת שייך חר"ג שלא לישא ב' נשים. הנה אם אשתו השני' היא חרשת י"ל במקום שיבור חר"ג לא תקינו רבנן קדושין כלל וחייב להוליאה וכמ"ש ביבמות (כט ע"ב) מאחר דהחירא קני דאסורא לא קני וב"מ (ט ע"א) כי עביד רבנן חקנתא להחירא לאיסורא לא עביד רבנן חקנתא וכן כחבו תוס' קדושין (ז ע"ב) ד"ה אלא מדרבנן וכ"כ שו"ת ר"ן סי' מ"ו במקום אי' לא תקון רבנן ה"נ כיון דאסורה עליו מדס שניכם הרחמנא י"ל דבמלים הקדושין. אך גם אם קידושי אשתו היו קידושי דרבנן נראה דשייך חר"ג כיון שבעצם דחר"ג משום קטנה כמ"ש שו"ת כ"ן מה נפ"מ בין דאוריתא לדרבנן סוף סוף שייך קטנה וכיון דאשתו היא ותייב בשאר כשות ושונה לאסור לנשרה:

סימן כח

להרב הגאון הכפורסם הנ"ל.

(א) **אשר** נסתפק כ"ת בנשחטית ובעלה עבריין אי עשו חקנה לרביע להחירו ליבא לחתית ע"י אלה רבנים. ושוד מסופק כ"ת אם יש לסמוך על תעודת רופאים נכרים מבית התולים שמעידים שאין תרופה לשמוהה. לא לוכל הפשט לבא בחלונה ולומר בקולר מילים כי פשיטא שאין שום נפ"מ והי' כלדיק כרשב"ם. דאלא וכי זו חקנה חדשה היא שנימא לא חקנו לרשעים הא מדינא טובא אלא חדש כמה פעים. ורק רגמ"ה גזר ובמקום מלוה לא גזר והשחיר על דין הגמ' אם כן מה בין טוב לחוטא. ותו וכי מי שאכל שום וכו' מה ס"ד בשביל שהוא עבריין הוא פטור משו"ר והלא מלוה עליו רמיא. וגם בנוף הענין אף שהוא מחלוקת רשב"ם וגיטין כ"ק (כט ע"א) דהלכיעים עשו חקנה לרשעים ורשב"ג ס"ל דאם נוחל בשאר שני שבוע אין מניחים ועושים חקנה אלא לפשיטו לרשע ויתות. מכל מקום כ"ז היכא שבדבר זה עלמו פשע או י"ל דאין מחקנים לטובתו כמו אם שבדבר שהוא נוחן אין עושים לו חקנה להילו מאי ערלה וכבי. וזה עשה רמ"א אה"ע קס"ה ס"ב בשם רשב"א בימה שנחקדשה לאחר אין כופים אותו לחזון כיון שהיא נרמה ופשעה בדבר זה מה שאין כן הכא שבדבר זה אינו פושע מה אכפת לן מה שהוא פושע בדברים אחרים ועדיף עוד ממ"ש קדושין (כ ע"ב) אלא ידחה אצל אחר הטופל שאחר בנמכר לעיקר:

(ב) **ואודות** נחמטת רופאים עכו"ס. יש לפקפק דאף דאי' חר"ג בזמן הזה אינו אלא דרבנן עי' כ"ם ס' ו' סקכ"ו ומניט נחמטת ערכאות גם לעניין חיכור כמ"ש יו"ד קס"ה בהג"ה נבי רבית דרבנן היכי שעשו מעשה חדשה ולא ידעט אם הוסיפו או פחתו חוששים סמכי' אחומנים עכו"ס דנקיטים בכך כמפל"ת או הערכאות המומנים על כך. מכל מקום נראה דלא שייך לומר ערכאות לא מרעי נפשיי' רק בדבר ברור שיש חלוי בשקול הדעת או ירחים שיחנלה שקרם אבל בעניו מנ' המחלה אע"פ שיחבדר שאינה שוטה כל כך או שיכולה להחרפאות יוכל הרופא להחנגל שעשה בדעתו או שנשחנה מלבה אח"כ ע"י חיזה סבה ומעשים בכל יום שמוכי רופאים מחולקים בדעותיהם ומכל מקום אין זה להם להעדר ופמיטות בבוד אף שמחבדר אח"כ עד החלטתם ועי' חום' ניטין (כח ע"ב) ד"ה וקחני בשם ר"י דהא דשכו"ס מפל"ת נאמן הייט בשמעיד שבבר מת דלא טעי אין מת אבל יולא למות או ליהרג אינו נאמן. ובוד שישלא אנשים כשרים שיאמרו ודרשו בבית התולים מפי הרופאים והמחומים על מלבה ואולי יוכלו בפלמס לדבר עמה ואם יתודעו שבבר ישנה שם זמן רב על כל פנים שנה אחת ועידנה בשעושה ולא הועילו לה רפואות אז יש להחירו:

(ג) **ומה** שהקשה כ"ת במנחות (פד ע"ב) דאמר שלא אם הניח בנורים מחמרים שבהרים ומפירות

שנעמקים לא קידם ומקשה מכרייתא מניין לרבות שבגג ושבחורבה ת"ל בכורי כל אשר בארצם ומשני דקאי למנחות ומק' אי הכי דכ' בהאי קרא כל טהור בביתך וכו' ומנחות רק לזכרי כהונה מיתאכלן ומשני ר' אשי כולי במנחות וסיפא דקרא כל טהור קאי ללחמי תודה. ותמה כ"ת אין לפשר לומר דקאי רק ללחמי תודה הא כ' בכורי כל אשר בארצם הרי דמיירי בבכורים ותו' ד"ל בכורי פי' מובחר ומיטב כמו בכור לחמנו:

הקן חזקה. ותירוצו לא יתכן דהא קאי על גג וחורבה שנרועים לפי' מהרי"ם ועמקים עיי"ש וא"כ לא מייתי כמילי דמיטב. ולי נראה פשוט דקאי על שתי הלחם דנקראו מנחה כמ"ש מנחות (מו ע"ב) דכ' בהקריבכם מנחה חדשה לה' ומחני' (נב ע"ב) כל המנחות בחוט מלה חוץ מתמן שבתודה ושתי הלחם וכמ"ש תוס' שם ד"ה כל וכן בשבועות (מו ע"ב) דשתי הלחם המה מנחת חמץ. ופי' דברי ר' אשי דנקרא שלמו מפורש ששתי הלחם קודמין לכל המנחות. בכורי (שתי הלחם) קודם לכל אשר בארצם (כל המנחות. שבארצם לפי' שבגג ושבחורבה וכו') וכל הפסוק במנחות מייתי. תך קאמר ר' אשי דממתן בתי' ר' משרשיא דתני קרא כתיבי משום שחיט רוצה להטמיד בב' מינים כתן בבכורים כתן במנחות למה מוקי במנחות ולחמי תודה דנפ כן שני מינים דלחמי תודה לא לקרי מנחה כמ"ש שם (מו ע"ב) ובעין משפט אין מעיין והוא ברמב"ם פ"ט ממעה"ק הי"ד. ונראה דמש"ה לא לקרי לחמי תודה מנחה משום דמשונה מכל המנחות דנאכל בכל העיר ולפי' לנקבות. וה שהלך ומצאר בפסוק זה כל החלוקים: בכורי (שתי הלחם) כל אשר בארצם (יפר המנחות) לך יהי' נאכל רק לכהנים. וים עוד ל' שמשונה מכם (לחמי תודה) שכל טהור בביתך יאכלנו. וזה נחלת הטעם דלא לקרי מנחה:

ומה שמוחל בגמ' מניין שקודמת לנסכים קאי ע"כ על נסכי גדבה דמתנדב יין בפ"ע כמ"ש מנחות (קד ע"ח) דאי מנחת נסכים הא קיי"ל שם (מד ע"ב) דמנחות קודמים לנסכים לפי' בתים בפ"ע א"כ כיון דשתי הלחם קודמים למנחות ממילא ידעי' שקודמים לנסכים:

(ד) **מה** שהקשה כ"ת נפש הרב מחדשתי במנחות (מה ע"ח) סד"ח מדשתחרי מליקה לנסכים תשחרי נמי נגלה. שם כן למה נותנה תורה ליתן נגלה לגר תו לנכרי ולא נותנה ליתנה לכהן. לא קשה מידי כי גם לפ"ד ידעט פכ"פ דנטמא בשלית נגלה המ"ש בפ' אמור נגלה ומרפה לא יאכל לטמאה בה ואף פ"ד שניתן לו תמיד נגלות כדי לטמאו וגם דבעי' וקדשתו לכבדו וכזיון הוא לו ליתן לו דבר גרוע כזה שאסור לנו. ולא דמי לתרומה ואלה שהפרשתו מקדשתו ושלויה היא לו:

ותלמידי החכם החריף כמר משה בן הרב המו"ץ כ"י תירץ לפמ"ש תוס' חולין (כ ע"ח) ד"ה לא דלמ"ד אין שחיטה לשוף מן התורה הא דנקט במנחות (מה ע"ח) מדשתחרי מליקה נביי' לשתחרי נמי נגלה וטריפה לאו דוקא נגלה דמליקה לא הוי נגלה דמליקה מטהר לה מנגלה אלא עיקר הכוונה טריפה ונקט נגלה לגב טריפה. והנה רבינא ס"ל אין שחיטה לשוף מן התורה כמ"ש שו"ת ברית אברהם יו"ד כ"נ ובס' דורש ליון דרוש ח' וא"כ לדידי' לא הוי ס"ד דכהנים מותרים בנבלה כנ"ל וא"כ ל"ק מקרא דלא תאכלו כל נבלה למה לא כ' שיחט לכהן דהא"כ דאסורה. ונם בטריפה לא קשה למה כ' לכלב תמליכון אותו ולא אמר לחתו לכהן חדא לפמ"ש חולין (סח ע"ב) דקרא דנבר בשדה טריפה קאי לקדשים שיהו חון למחילתם וזה לא הוי ס"ד דמוחר לכהן ותו ו"ל דבעי' דוקא להשליכו לכלב כדי שלא לקפח שכר כל גרי' כדאיתא במכילתא מובא בתש"י מספטים ובתש"י פסחים (כב ע"ח) ובכריו נכונים:

סימן כט

בתום' בחולין (ט ע"ב) ד"ה לי הקשו למאי נאמר פ"פ מפסידה בהוצאה והא הוי ס"ם ספק חם הוא ניקי בפ"פ ואם המלא לומר פ"פ הוי ספק בחוצה לא ברשן דאפי' אמת כהן בחוצה לא מפסדה בחוצה והקשה בת' הרי"ם דהא לקמן (עב ע"ח) אלו יולאות שלא בכוונה מאכילתו שחיטו משוכר ומשמשתו נדה ול"ב הכא נמי אם דינה בחוצה אסורה עליו כיון שהיא אמת כהן וכיון שהכשילתו לא הודיעתו והא עלי' עברה על דת משה כיון שהכשילתו והוי כמשמשתו נדה ואין לה בחובה וכן בהב תי' רעק"א בחוספות (יב ע"ב) ולפלא שלא הקשה כן על תוס':

ונ"ל לתרץ ע"פ מ"ש רש"ם מכות פ"ח סי' ג' במלוה את חברו לעבר שנים דים כ' ליפני נגמ' לי שביעית משמיטתו וכ' רש"ם דאין שביעית משמיטתו כיון דשביעית בזה"ז דרבנן ואולי' לקולא ותייב לשלם והקשה ב"י תו"מ סי' ס"ז הא בכל ספיקא דמתונת קי"ל דקולא להנכש ואין מוליאים והא הוי ליפוקי קולא להוצא ועיי"ש מ"ש. והמהרי"ט ח"ב יו"ד סי' מ' כתב בשם הרש"ם כיון דשביעית בזה"ז דרבנן ותיובו של הלוה דאו' נהי דליפוק שביעית דרבנן מפקיע תיוב של הלוה היינו בזמן שהוא ודאי בכל זמן שהוא ספק אינו מפקיע דומיא דאמרי' נבי דינא דבר מלרא שאם הדבר ספק כ' הרמב"ם דמעמידים ביד הלוקח לפי שהוא לוקח ודאי והמלוה הא מכח תקנת חכמים לא אתי ספק דרבנן ומפקיע תיוב ודאי של תורה ועיי"ש שהניח דאיות לזה וכ"כ ה"ה פ"ד מנזלה ה"ז סי' שם בשירו ולקיטו של בעה"ב אין נשבעין וטעלין ולא כ' רמב"ם שאם הפם הנזל אין מוליאין מידו כדרכו לפי שכל זה מן התקנה הוא ומה שלא התקינו בפירוש אפי' חפם מוליאין מכ"ל והייט כל"ל דספק בתקנה מעמידים אדין תורה ולא אמרי' ספק ממון לקולא וכן הוא בחשו' הרש"ם מובא בתה"ש קי"ת כ"ו דבר שחיט מפורש בתקנה נעמידט על דין תורה ועי' ב"ם שם סק"ה ועי' מל"מ פכ"ח ממלוה ה"ח ד"ה ושוד ים לחקור. וכ"כ מהרי"ט ח"ח סי' כ"ם משום ירושלמי ניטין פ"ה ה"ז הבעלים לומרים בידיט ליקח והלקוחות אומרים לא בי' בידכם ליקח ל"ל יוסי לשולם הבדה בחזקת לקוחות שהמוכ"ה הרי דלא אמרי' אחרעא בחזקת בעלים עומדת כיון דאין דין תורה קבה שקריקין קנין נמור ויש ספק בחקנתא דרבנן אי הי' ביד בעלים ליקח. ספק תקנה מעמידים אחין דאו' (ועיי"ם בסוף הסי' שנוסח הירו' בדפום הבדה בחזקת בעלים). והטעם י"ל כמ"ש בזוהר הרקיע דרבנן לא חקנו על הספק וממילא נשאר בחיובו מן התורה. והנה עדע מ"ש הב"ח יו"ד ק"י סי"ם ט"ז דליר דנים היכא שם שמטנית אסור מה"ת ודנים מלוחים מותרים מטעם סי"ם ספק אם נמלחו עם דנים טמאים ואח"ל נמלאו שמא לא הי' בהם שומן ואז ליכא איט אסור אלא מדרבנן ואז די בספק אי שמא לא נמלחו שמהם והיינו סי"ם בתי' דאו' וספק אי' בדרבנן. ובשיטת הוס' בחובה דאו' כמ"ש בחוספות (י ע"ח)

ר"ה מ"ר נתמן ויכמות (ס ע"ח) ד"ה שחיט ובס (פט ע"ח) ד"ה מ"ט. ומ"ה שפיר כתבו דלענין תפס מקח טעות יש ס"ס לחוב דחפי' הכסילתו בחיסור שבח עלי' אחר שזנחה בחוגם מ"מ מה"מ יש לה כתובה. ולענין מה שתקנו חכמים שטע"ד הפסידה כתובתה שוב די בספק ר' שמא ליט בקי בס"פ ופפקא בקנס דרבנן מעמידים לחיוב כתובה דתו':

סימן ל

ענינים שונים בס' בנסת חכמי ישראל

(א) **ראיתי** בס' בנסת חכמי ישראל הנדפס בחדשה סי' ל"ו תות ח' חקר אם עד אחד נאמן בדבר שים בו בכנה כמו שנאמן בחיסורין או חולי תמירא סכנתא מחיסורא. ומביא רבי' דיליף נאמנות בחיסורין מוספרא לה לטמא ומסס גלמד גם גבי סכנה דלפ"ד התוך מלוה קס"ו יש סכנה בבועל נדה:

הנה מ"ם מנדה ז"ל דהתוך כחב רק שהוא חולי לבל לא כהב שהיא סכנה. לך בחמת גרלה ברור שאין חילוק לפמ"ם רס"י יבמות (פח ע"ח) ד"ה ואחר דע"ח נאמן בחיסורין דאם לא כן אין לך אדם שאוכל אצל חברו וסומך על בני ביתו וזה הטעם שייך גם בסכנה בגלוי מיס ויין בימי חז"ל שהי' מלוי וסכיח. וכן שוס ובגל ובילה קלופים שאמרו נדה (ז ע"ח) שמי שאוכל תוחס דמו ברחשו ועוד כהגה וכהגה בס"ם הרבה סכנה בחילות ואין אדם אוכל אצל חברו מיום אלו ופ"כ שע"ח נאמן בסכנה. וכן רבי' מרס"י חולין (ו ע"ח) גבי כלכית בשלפם הוי שהשלפם הי' בל בשר ולדעת רמב"ם הובא יו"ד סי' פ"ג כלכית הוא דג טהור ואם כן הי' השחלה רק לענין סכנה ומכל מקום אחרי' למעמי' קפילה אחרתי מקום לא מרבי לומנותו ופפיטא דוקאי דעד אחד יפרילל נאמן:

והנה לפיטא הרחבונים דסר"ח מה"ת לחומרא ומכל מקום עד אחד נאמן בחיסורים אם כן מאי נפ"מ בין חיסור לסכנה כמ"ש רבא חולין (ט ע"ב) מ"ס בפק סכנה לחומרא ספק חיסור נמי לחומרא. וכן נרלה רבי' מטוי"ד דג"ה דחסור להמרפאות מנכרי רק בחנאים המבוארים בס לבל רוצה יפרילל נאמן תמיד וסומכים עליו לע"פ סכנה היא. ורבי' ברוך מחום' מגילה (ד ע"ב) ד"ה ויעבירנה שאקבו למה לה גזרו על מילה בשבת שמא יעבירנו וחי' בין דאין אדם מל לאו"ב הוא נקי דסכנה יש בדבר וכ"כ חכם צבי בי' ס"ב ולא בבית דברי החום'. הרי דע"ח נאמן במקום סכנה:

(ב) **עוד** שם בסי' זה חות ע' הקשה המחבר על מ"ם חכם לבי סי' ס"ח ברחובן וחמעון שוהפים עם פקיד ר' וכשעה שמעון את הפקיד בחשבון. ועיבב הפקיד משוח רחובן שבידו בשר הטעות שהטעהו שמעון ופסק דאין לרחובן על שמעון כלום ותמה עליו דהא רחובן משועבד להפקיד מדי' נתן דהא הפקיד יש לו חוב על שמעון מה שמעון מחייב להחזיר לו את המעות ול"ב הפקיד חייב לרחובן ושמעון חייב להפקיד ויכול רחובן לגבות חובו משמעון מדי' נתן. ונפלאתי למה הניח לו למטרה את החכ"ל הלא כל יסוד דבי' החכ"ן שם הוא מירושלמי ב"ק פ"י ה"ו דאין אדם נחשד על חברו וחייב ליתן לו ואפי' כשחברו חייב

להעיד ס"ח כ"ח בשם המלך. וק' זו קשה על נוסח דין הירושלמי למה לא יחחייב מדר"נ. לך הלא הדברים עתיקים והקשו כן בה"מ קכ"ח סק"ד ושער משפט שם ושניהם נחכוונו לחי' ר' דשח"ה דכשזה חופס עבור החאר אחי פטור אח החאר מחוכו ח"כ מטולם לא נחחייבו בבח אחת דהא החופס לא נחחייב להנחפס אלא בשעת חפיסה ובאותו עת נפטר החאר ממט כמ"ש ס"ך סי' ס"ו ס"ק כ"ח וס"ק פ"ט. וידוע דעת מהרי"ט ח"א קכ"ד דסייך בזה שיעבודא דר"נ. ודין חכ"ל ברור כמ"ש ס"ך קכ"ח סק"י דאפי' היכא שחייב הלה להחופס מ"מ פטור לשלם לו:

(ג) **שם** חות כ' שי"ם מ"ם על רמ"ח חו"מ קפ"ט דנדבר שהוא בעין לא שייך לשון מחילה כאב דאלי במחלוקת ר' יוחנן ור"ל בירושלמי תרומות פ"ו ה"ח לי מהני מחילה בחרומה. דבריו חמוהים כי טעם ר' יוחנן דלא מהני מחילה בחרומה הוא מפני גזל הבעב ולא משום דהוי בעין ולית ענין כלל לדין זה ושם הפי' שמחל לו את התלומין בשיחכל החרומה והוי כמחילת כל הוב שבעולם. וגם י"ל שלשון מחל לאו דוקא ומיירי שאמר לשון מחנה. ובנוף ירושלמי שם ק' לי לך חלה מחלוקת רבי ור"ח בר' שמעון בר' יוחנן ור"ל בגזל תרומה מבל לבי לאו כהן. הא ר"י ור"ל פליגי בהפרשה לחשונה ורבי וריאבר"ם מוח בהפרשה ג' ופליגי רק בחבלומי תרומה כמ"ש מל"מ פ"י מחרומות פ"ח דלא כקרבן לחהן ע"ש:

(ד) **שם** י"ב חות ח' מקשה על רמב"ם פ"ב מבלי המקדש ה"ח שבחב דבעיית הקטורת מ"ע שנאמר ואחה קח לך ולמה בחחלת ההלבה מנה רק בעיית שמן המשחה ולא מעשה הקטורת וכן לא חבבה בס' המלות. ולק"מ בס"ם בספר המלות שורש י' דחע"פ דבעיית הקטורת היא מלוה מ"מ כיון שהיא רק הקדמה להקטרת הקטורת וביאור לוך מעשה המלוה הזחה לא נמנית במנין. ואחר מנה בעיית השמן ג"כ לוך כוונתו רק להמשיחה לא"ב בס"ם שם קח לך בשמים רחם לא ימנה ואחנם ימנה הלוי שנמשח בהניח נדולים ומלכים וכלי הקודש בשמן המשחה:

(ה) **שם** סי' ל"ו חות ח' חקר לוך הוא הדין אם עד טוען בדבר שהוא מעיד לא ממון ממש רק אם יעיד יחחייבו לו לחת מעות לנאת ידי שמים. אם הוי טוען ומודוחו פסול או לא והביא רבי' מחי"מ סי' ל"ו בגזל פרה וטלית בהניח מטלטלין שמעיד לקח דמים בחובות (פו ע"ח) ד"ה פריעת בחבו דמלוה על היודעים לפרוע חוב לביהם מחמת בבוד אלא שלוך ב"ד בופים ואפ"ה עדותו בשרה לקח שפי' עדותו יחחייבו היורשים לשלם לו לגי"ם: **וליי** נרלה דלעיטא הפוסקים דבל היכא דחייב לגי"ם מהני חפיסה פעיטא דהוי טוען נאמר לא מבפי' לפי' רמב"ם פב"ח מפלוח כ"ד העידו שמיחת את פין עבדו ואח"ב הפיל את טו והוציאו וגזלו להשך שהפיל טו ואח"ב סימת את פיטו מבלמין דמי פין לעבד לקח שב' בפ"ד מחוכל הי"ח דהמפיל בן עבדו ואח"ב סימת פיטו היטו טהן לו דמי פיטו אח"ב הפס הרי דפ"ל דים דין דומה בעדים שרטו להפסידו ממון שיכול לחפוש וכמ"ם כ"מ שם מקום דהדבר קרוב לחפוש וכן שימת רשב"ח שבועות (לח ע"ח) ד"ה מ"ד מלך דחפיסה חשיבא ממון לענין קרבן שבועה. חלח חפי' לרחב"ד שם החולק ופ"ל דכיון שהאחון היטו מפלט אח"כ הפס העבד אין העדים מפלמים אם החמו. מ"מ כיון

שכתב רמב"ם פט"ז מעדות ה"ד דאם יש להעד הנאה לפי' בדרך רחוקה וכפלאה הוא פסול ורמב"ד שקיק לי' ואיט חולק עליו ת"כ ה"נ הוי נוגע. ועי' ב"ך חו"מ ל"ז סק"י ומהרי"ן לב דלפי' הנאה לאחרת שהיא של ממון הוי נגיעה (ויעוש דמהרי"ט חו"מ סי' פ' ועוד פוסקים חולקים ע"ז וס"ל דבעי' רק נגיעת ממון):

ואף לפמ"ש תוס' כ"ב (מה ע"ח) ד"ה מאי דכיון שאין לו נפ"מ עכשיו רק לכשיתעשר היינו נוגע בעדות י"ל משום דעשירות לא שכיחא כמ"ש ניטין (ל ע"ב) משה"כ הפיסה דקל לתפוס כמ"ש כ"מ הל' שפיר הוי נוגע. וי"ל עוד לפמ"ש תא"ז ב"ק (ט ע"ח) ד"ה הלא בשם המיירי דמי שחייב לי"ש פסול לעדות עד שישלם ודאי דהוי נוגע דמכחמת ישלם כדי שלא יפסול לעדות. הלא שמכל הפוסקים לא נראה כן. ומה שהביא רמי' מתו"מ סי' ל"ז. פשוט דמש"ה מעיד כיון דלא מהני תפיסה במטלטלי דיהמי כיפורס במחני' כתובות (פד ע"ח) ובנמ' שם:

וקשה לי לפי' רחב"ד מובא בראש"ח ב"ק (קיד ע"ח) דלפי' ניחום ושיטו דשור דקהני הרי הלו שלו דייט דלא מיקרי מיני' בעלים בחנם אבל בדמים מחזיר החפץ להנגזל (כן מפורש שם ולא כמו שפי' הקה"ח שם ב"נ כק"ד דנוף החפץ שלו הלא שחייב להחזיר דמי החפץ להנגזל ומש"ה מקשה על רשב"א למה המה על רחב"ד מתוכרי דקתמר דמהני יאוש ושיטו דשור הא מ"מ לא יקנה קנין הנוף דאיט הלא כעין מכתן והק' הקה"ח כיון דנוף החפץ שלו אע"פ שאריך ליתן הדמים לאחי לא הוי לכם ולק"מ דבאחת כוונת רחב"ד שהחפץ חייב להחזיר ושפיר הוי רק כעין מכתן עד שישלם לו הנגזל דמיו) ת"כ הכא ב"ב (מד ע"ח) במכר לו פרה שולית לאחי מיד עלי' הא הוא נוגע בעדות כדי שיחזיר לו החפץ וכמ"ש ב"מ (לח ע"ח) אחד רואה בקב שלו ושם (לד ע"ב) דמשביעים אותו שבועה שהיא בשוה לו ע"פ שמשלם דמי וע"ש לע"ע:

סימן לא

לכבוד הרב הגאון מ' יוסף לעווינשטיין נ"י אבד"ק סעראצק.

ע"ד אשר שאילנא בקמי. בגוי שיש לו שני חנויות בביתו. וחנות אחת השכיר לישראל וחנות השני' מחזיק לעצמו, אם טוהר לשכור חנות הנכרי וידוע שעל ידי זה יכח הנכרי לעצמו חנות היהודי הראשון. אם נבלל זה בהקנת רגמ"ה המובא בחו"מ רל"ז ס"א בהג"ה שלא להשיג גבול בשכירות:

(א) **הנה** פשוט דלפ שכבל השנת נגזל יש דיעת הנכר מלרת כמו שכתב ט"ז חו"מ כ"ם קע"ה ונתיבות המשפט רל"ז ס'. מ"מ כל זה בהוחה דיכה עלמה שיצב כה לישראל. אבל בדין דידן בדיכה הסמוכה לא שייך זה. דב"ך קע"ה ס"ק ס"ח מכיח כרמב"ם דאין בשכירות דין מלרטת:

אלא שמלד הקנת רגמ"ה יש לדון ולומר דאם שכר חנות הנכרי ושל ידי זה הנכרי מכלה את ישראל מחטתו הוי כאילו שכר חנות ישראל כמו שמלינו בב"מ (י ע"ח) דאיט יכול לומר לאח בעל הבריס דידי את דאמר לי' לי מפקת מיני עלי' דידי הדר. ומ"מ יש לומר דלא עדיף הקנת רגמ"ה מנזרות חז"ל. וגם הם לא הוסיפו בהקנתם כמ"ש שכח (ם ע"ב) בסגדל המסומר מעצ: כי הוי בכטפיה דחיסורא. ועוד שם דלא אסרו אלא בירדן וספינה וכמעשה שהי':

ויש לדחות. דהתם בסגדל המסומר שכשיו לא שייך תשם סכנה אלא שהגזרה היתה מפני שחיכף פשם אחת סכנה בדבר וכן במי חטאת שכשיו אין עומדה בספינה ואינה אלא נזרה. לכך אין לך בו אלא כמעשה שהי' חוקה. מה שאין כן הכא שהיתה התקנה מעשה שלא להשמיד לישראל ואותו טעם בעלמו שייך גם בשוכר חנות הנכרי יש לומר דמוסיפים ודורשים לאסור גם חנות הנכרי. ועי' נמח למק סי' מ"ד שכתב דבהקנה חולקין בחר הכוזה ולא אחר הלשון. ומביא ראיה ממתיתין נדרים (נה ע"ב) היה טעון והזיע והיה ריחו קשה ואמר קונם למר עולה עלי מותר להתכבות. וכן כתב כם בשם שו"ת הד"ך בית ל"ב דבהקנות חולקין בהר לומדיה לפי' להוכיח מה שלא פורש. ומ"מ עיין זכור לאברהם חו"מ חלק ג' ערך חזקה שהביא בשם שחרית יהודה דאין בהקנות החזקות אלא מה שאמרו בהם והבו דלא לוסיף:

(ב) **ויש** לומר כמו שמלינו ב"מ (קח ע"ח) גבי בר מלרא חזקן לי עידית לי זיבורית וכו' ואי לא לימרומי קא מעריס וכן קי"ל דאיט יכול להעריס ולבטל דיעת בכר מלרא כמו שכתב בחו"מ קע"ה סי"ח וכב"ד וסכ"ת וכנ"ד וסנ"ז בנה"ב וכב"ח. וה"ה נמי בהקנת ר"נ איט יכול להעריס ולהסיג גבול ישראל על ידי שכוכר הנות הנכרי:

ועוי"ש בב"י קע"ה שפ"ו ד"ה הנותן בשם בעה"ע שהביא דעת רש"י כתובות (מד ע"ח) דכיון דדיעת בכר מלרא ליהא אלא משום ועשית הישר והטוב מני לאטרומי לקבל שטר מהנה ולהלניע שטר מכר. והדבריס נפלאים שהם נגד בכרי נמ' ב"מ (קח ע"ב) מהנה לי כתב לו לאחריות יש בה דיעת בכר מלרא. אבל מלאתי שכתב כדבריו בריב"ש שם"ע בשם תשובת ר' נמרונאי נאון ז"ל ועי"ש בשם רשב"א שטוען טעם לדבריו שכוונתו שלאריכין שהאט כך שאם יערער בן המלר הבי' באחת במהנה ולא יטול ממט דמים כלל ואם כן לא הי' הערמה כלל. וקשה לי על בש"ם פסחים (כא ע"ח) דהערמה בדרבנן מותר והא כאן בכר מלרא היט אלא מדרבנן משום ועשית הישר והטוב וכמ"ש ב"מ (קח ע"ח) ורמב"ם פי"ב מהכנים ה"ה ומ"מ לאמרינן דערמה אסור. ונראה לי לחלק דרק בדבר דאיסור שאיט נוגע לממון הערמה בדרבנן מותר מה שאין כן בדיני ממוטת דחשבו יותר לערמות וקטניות:

(ג) **והנה** אם יש ספק במשמעות התקנה. נראה דספק תקנה לקולא. והשוכר הוי מוחזק. דלא עדיף מחקנת חכמים בבר מלרא דקי"ל קע"ה מ"ה בהג"ה בכל ספק הלוקח מוחזק. והסברא כמ"ש שו"ת רשב"א מובא כ"י תא"מ ס"ם י"ב דספק תקנה מעמידים אדון תורה. וכ"כ מגנה למלך פכ"ח מהלוה ה"ח ד"ה ועוד יש לחקור בשם רחשונים. ומכל שכן הכא בהקנת רגמ"ה דכתבו המפרשים דרק לאסור רכיש עליו אבל לא קלי בעמו. והחזר ואין מוליאין מידו פשיטא דקיל מחלרטת:

והנה מיינתי בנוף תקנת רגמ"ה המובאים בסוף שו"ת מהר"ם מר"ב ז"ל ומפורש שם דאיט מרס ר תקנה לבד. ואולי זה הפירוש ברמ"א חו"מ רל"ז ויש שכתב דיש חל"ג בשכירות בתים. והקשה בח"ם חו'

ק"ד למה כתב ים מי שכתב הא לין שום תולק על זה. וים לומר דהכוונה דים מי שכתב שחיטה תקנה לבד רק תרס. ותמי' לדישה זו דים תרס בזה מ"מ גם ספק תרס לקולא כמ"ש דרכי משה יו"ד ס' ו' וכן כתב ט"ב תניגא היו"ד קמ"ו שחפילו ספק דברי קבלה לקולא וכן כתב בו"מ ריש תה"ע כי' ל"ו:

(ד) **ונראה** לי דאם ישלח נכרי להביא נבול ישראל ולשכור חנותי בשר הנכרי עלמו מותר ולא שייך לאיסורא לנכרי שנות. תע"ב דמסקינן ג"מ (ל ע"ה) דים לישור לאיסורא לנכרי בלישור לו במ"ם בחו"מ סל"ם ו' ויו"ד רל"ו ד' וכים במוחל להב"ח ה' סוף ס"ק ס"ו מ"מ לא שייך לאיסורא לנכרי בהקנת רגמ"ה דאיכא חלת מדרבנן והוי שנות דשנות. ולקי דבאיסור שנה לפילו בדרבנן אינו לאיסורא לעכו"ם כמ"ש שנת (קנח ע"ה) נכרי הבא לשנות לין חומרים לו שנה לקי דכיבוי מדרבנן וכמ"ש הוס' שם ד"ה לין. וכן בעירובין (סח ע"ה) ולא שני לך בין שנות דאיכא כי' מעשה בין שנות דליכא כי' מעשה דמפרש ר"ק שם ובשנת פרק ר"ח דמילה הכוונה משום דאיסור לאיסורא לנכרי לא שייך באיסור דרבנן והייטו רק במקום מלוה וכמ"ש רמב"ם פ"ו מהלכות ס"ט וכן כתבו הוס' ניטין (ת ע"ב) ד"ה הע"נ. [ועי' ב"י או"ח רמ"ד גבי קנין המכס דהי' חוכך בדבר ומסיק דבלא במקום מלוה גם בדרבנן יש לאיסורא לנכרי. ועי' תשובה לחלך פ"ח מהלכות ס"ט שהחה עליו לוך עלה על דעתו דלא שייך לאיסורא לנוי בדרבנן. יבודאי שהדבר יפלא. לק הני מילתי לאחד מקדמוני האחרונים שחלקו בהא בן עי' בשו"ת רלבי"ח הנדפסה בשו"ה מהר"ם מלובלין סי' הקל"ט מביא דמוקלה דרבנן מותר לומר לנוי לעשותו ומביא ראי' מב"מ (ל ע"ה) דהפי' לאיסור לאו שהפקן בגמ' והבי דלא לוכיח. ולריך עיון גדול דאע"ג דשבי' רע"ו ס"ג ומנן לשרפה גם י"ל הביא בשם ר"ה להיתר מוקלה ע"י נכרי. ייטו משום דשרי גם ליברהל ע"י שלטול מן הגד. אבל בשם רלבי"ה הוא נגד הגמרא. דלקי דמנכרי בלין חומרים לו בשה לא קשה דים לומר דכבירא לי' כרי יהודה דמלאכה שלינה לריכה לגופה חייב אע"ג דלא כמו שכתב ר"ן שבת פל"ב ד"ה ובמקום פסידה. דבאמי בבי כיון דאם אי לריך לגופה אי אפשר מדאוריי"תא לפיכך לשכי דרבנן אפי' במקום פסידה והוא מנן שבשבת פ"ג ז'. ויש הסברת שבתבו הוס' שבת (מז ע"ב) ד"ה דכל שהוא דחוק. מ"מ קשה לרלבי"ה מבת (קנ ע"ה) בשבידות פיטלים דרבנן ולמירה לנכרי שבות ול"ע. ומ"מ כל זה באיסור שבת. אבל בכל דוכתי יש לומר דלא נזרו בדרבנן. ולפי' דשבת תמיר. דאם לא כן קשה בב"מ (ל ע"ה) דהאמר שבת דאיסור בקילה וכו' הא בשבת נמי איסור דרבנן בכיבוי ובשריפת פוטיים אשור ולריך לומר דשבה כיון דשיקרו בקילה גם איסור דרבנן דידי' תמיר וכמ"ש בוכח (מז ע"ב) אבל שבת דאיסור בקילה ורב"י שם דגם איסור דרבנן תמור ואם כן אין לפי' מבת על שאר איסורין. ועוד לפי' מתוס' ע"ז (מג ע"ב) ד"ה שאני דכתבו בר"ן שאחרים עשו לו משום מלוה התירו למירה לנכרי באיסור דאוריי"תא ותוס' ניטין (ת ע"ב) כתבו דרה שבות דשבות מותר במקום מלוה ועל כרחך דאיסורי שבה חמירי:

וראיתי שהדבר מפורש בס"ע לורת חיים תפ"ח ס"ח לענין למירה לנכרי במלאכת ערב פסח.

שדעת מרדכי פסחים (ג ע"ח) לאיסור ורוקח ס"י מהיר ורמ"ח שם מכריע כהרוקח. וע"ב נעשו דלא שייך למירה לנכרי בדרבנן וכמ"ש פרי חדש שם ע"י"ש. ולין לומר דשעם רוקח משום דסבירא לי' כמ"ש הרלשונים ב"מ (ל ע"ה) בשם רלב"ד דגם באיסור לאו לא המרינן למירה לנכרי שבות. זה ליט דאם כן לריך הגיה הב"ע דעתו והא הס"ע פוסק למירה לנכרי באיסור לאו אסור ועל כרחך כוונתו רק באיסור דרבנן. ועי' שרי מנדים שם מבבות זהב ג' וס' ס"ו מ"ו ד' ד"ה לאחר הכותב ורים הלבוה ור"ע דמסיק נ"ב כן. ולפילו באיסור עשה תוכן להחיר. ועי' נרבי יוסף תקנ"ח הוא ד' על דין מהרי"ל מובא שם בס"ג דהסור על ידי כיבב נכרי. דלא שייך למירה לנכרי שבות בדרבנן רק משום הומרת דהשתה בלאב דגרמה דמבלן ממנו הבילות:

(ה) **והנה** לבאורה מבבת (קלט ע"ח) רש"י ד"ה יהיב ור"ן שם משמע דדעתם להיסור. דאם לא כן מבת להם לרש"י ור"ן דר' משרשיה סבירא לי' כשהת בכרמא שרי דלמת ס"ל דאסור רק כיון דבלאי הכרם בחון להדן דרבנן כמ"ם בקידושין (לט ע"ח) ליה בה איסור למירה לנכרי. והרוקח בלאת יפרש שם דר' משרשיה סבירא לי' דאסור. ויש לדחות על פי מ"ש מת"ח הלבות שלומים ס"ח דבאבר יש בליתה לנכרי וכמ"ש ש"ך ק"ה ח'. והבי נמי דבבשר מיירי כמ"ש יהיב לי' פרומה ומבום הבי אסור איסור למירה לנכרי. ובראב"ם פ"ת מהלכים הלבה י"ג משמע דס"ל כהרוקח דאסיק לאיסור ומ"מ בהב דעל ידי נכרי נחול האור משום דלא לאחלופי. הא לא בן לא שייך למירה לנכרי באיסור דרבנן. וכן כתב ע"ז יו"ד רל"ו ס"ק כ"ח. ורמב"ם שם פ"ח ה"ג בבתב ומוהר לומר לנכרי לזרוע לו בלאי זרעים ידוע בהמוה מאד. אם לא אחלי על שדה הנכרי וכו"ם אע"ם שם בשם מהר"י קורקוס וכן בהב רדב"ז חלק הקב"ד וכ"ב ע"ז יו"ד רל"ו סק"ח:

ולא קשיא מבבורות (לה ע"ח) דאמרינן שם בתלן דאמר לי' זיל עביד בי' מומא דמי. והבה ניחא לשיטת רמב"ם פ"ח מאיסורי מזבח ס"ו דמטיל יומם בקדשים אסור מן התורה. אבל לשיטת רש"י שבודה זרה (יג ע"ב) ד"ה בזמן וכן בהבו תוס' שבועות (לג ע"ב) ד"ה בעל דהטלה מום בקדשים דרבנן למה אסור למירה לנכרי. דים לומר משום חומר קדשים כמ"ש רא"ם ס"ם (ל ע"ח) בשם הראב"ד:

ועוד י"ל דרק בדבר דבעינן מעשה נחור לו לא אסרו למירה לנכרי. מה שאין בן היבח דגם גרמת אסור מן התורה לו גם למירה לנכרי דאורייתא דעל כל פנים לא גרע מגרמת. וכמטיל מום לפילו גרמת אסור כמו שיתת בבורות (לד ע"ח) שלא יביא דבלה ובלק ויניחה על האתון ולבן רמב"ם פרק ב' מבבור הלבה ח' מביא דיני גרמת ולמירה לנכרי ביחד דמטעם אחד הם. וכן כתב בספר בשמים ראש בימן של"ד דבאסימה דאסור למירה לנכרי היינו משום גרמת אסור אם בישב לה קשן וכו':

לבד ראה זה מלאתי לאחד הקדום מדבר חיים בורר בביתו בית חדש לורת חיים הקל"ח בעיף י' נבי נחירת הישיש בתב למירה לנכרי גם בדרבנן אסור. ודעתו דעה יחיד. וכל הדברים והרחות החמורים למעלה הם בגד ז. ועי' לורת חיים הקל"ד בעיף כ"ב ומנן לשרפה פי' תמל"ו סק"ח:

(ו) **ותו** פשיטא דאם תומר לנכרי שישכור בעד עצמו תנות ישראל לית שיך כלל ליסור למירה לנכרי. דעודע מחלוקת רש"י ותוס' ב"מ (ל ע"א) דדעת רש"י אפי' בדבר שאין הישראל נהנה מכל מקום אם החפץ הוא של ישראל לסור למירה לנכרי. והוס' גם בד"ה חסוס מסופקים בדבר ועיי"ם בחידושי ר"ן ונימוקי יוסף דכל זה בפרה של ישראל. אבל אם אין שום דבר של ישראל ואומר לנכרי לעשות דבר כולי עלמא מודו דלא שיך ליסור למירה לנכרי. וכן מסקנת ש"ך יורה דעה רל"ז סק"ד וכן קיימת לן תורת חיים ס"ו כ"ח עיי"ם:

ובל זה לי לומר לנכרי לשכור תנות ישראל. אבל בעידון דידן דשוכר של נכרי והנכרי יפלק את הישראל. אף על גב דהישראל נהנה בזה. מכל מקום נראה ל' דהוא ממש דין המביאר באבן העזר ס"ם ס' בביא יוסף ורמ"א כי"ד על דין השוכח מיימוני לי מוהר ליתן שור לנכרי למחלית שכר ויודע שהנכרי יפרסנו וכהב בית יוסף דשרי דנכרי לדעתה דנפשי' עביד הרי אף דהדבר של ישראל וישראל נהנה גם כן מכל מקום כיון דנכרי נהנה ועביד לדעתה דנפשי' שרי להעריס כיון דאינו מלוהו בפירוש ועיי"ם בהגר"א שלמד מהוף פרק קמא דעבודה זרה בשדה דאריס תריסותו עביד. וס"ל דשוחה שנכרי שלוקח תנות ישראל לדעתה דנפשי' עביד:

(ז) **ואין** לומר דאף דבכל דוכהי אין שליחות לנכרי מכל מקום בשיכור השנת נגוד שתני. דאפילו אי אין שליחות לנכרי מכל מקום סוף סוף על ידו הוסג גבול הישראל ויזיק בממונו. ודמי למ"ם. מעילה (כח ע"א) שילח ביד חרש שוטה וקטן וכהו' והא לאו בני שליחות ומצני דהוי כעירוב על הקוף והכא נמי לישעביד שליחותי' וכן בגיטין (פת ע"ב) ובכותים תובעים אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך וכתב שם הר"ן דהנכרי שלית ביה דין ואין מדקדקים בשלית שחובע אם הוא ישראל או נכרי. וכן כתב שו"ת רשב"א שי"ו שמיתת בית דין יכולה להתקיים על ידי נכרי שאין הנכרי אלא שלית ביה דין ומבית ראיה זו מביאין. וביולא בו בשו"ת רשד"ם שע"ו דחזקה על ידי תופרים נכרים מהני ועי' תתס סופר תורת חיים ר"ת הרי דבכל דוכהי אלו העשם משום דסוף סוף נעשה המעשה והוא הדין הכא שכל הטעם שלא להזיק את הישראל. מה לי ע"י ישראל מה לי ע"י שליחות נכרי:

אך הא נו"כא. דבשלמא בכל מקומות אלו לא הי' הקפידא על נוף ישראל רק שהמעשה תהי' נעשית וסיין לומר הא לישעביד שליחותי'. מה שאין כן הכא שהי' ההקנה שהישראל לא יסיג גבול רשהו וכיון שאין ליסור למירה ושליחות לא עשה הישראל כל מלומה. ורלי' מב"מ (ל ע"א) בתבוס פרתי ודוס בה נימא נם כן אפילו אין שליחות לנכרי מכל מקום מה נפקא מינה לנהמה אם ישראל או נכרי חסמה סוף סוף לה לטר בעלי חיים. ועל כרחך דלא אינפא לן רק במעשה הישראל. והכא נמי בחקנת רבינו נרשום מלוה הגולה עיקר הקפידא רק על הישראל שלא יעשה כן והוא הא לא עשה מעשה. סוף דבר לפי עניות דעתי לינני רולה ליסוך בזה אם יסכימו רבותי סי' עמי:

בנעימים

סימן לב

בדין אונאה וירידת השער.

עובדא הוי לפני באחר שמכר לחברו עצים בכסף ארנוף וישער מכירה בלשון הסרינה, והקונה הגיד בשעת הקנין שיוביל את העצים לחוי"ד לראנציג ובעת ירד שער העצים שם ע"י שהי' רוח סערה והפיל אלפי עצים ביערות מרינת אשכנז:

הנה לכאורה מפורש הדבר בב"י חו"מ סי' ר"ז מתו' ל"ב מוכר שום דבר ונלה דעתו שרולה להוליכו למקום פלוני שסוב יותר וזל קודם שהוליכה יכול לחזור בו כמו מוכר נכסיו לטלות לא"י ומבית ראיה מב"ב (נח ע"ח) הא מתן דקביל תמרת לדעתה דממטי לה לפרוחה דזולפתם ולדמטי ההס זל דינא הוא דמקבל ליה. ונראה דב"י כתן מפרש לה דמירי במוכר היין לחברו ומ"מ כיון שהזכיר הלוקח שיוליכו לפרוחת דזולפתם וזל יכול לבטל המקח. אבל הלא רשב"ם שם מפרש לה במקבל היין למחלית שכר והקונקיס של מוכר אז להפסד על בעל היין ולא במוכר וכ"כ רמב"ם פי"ז ממכירה ה"ה דמירי במקבל וה"ז ברשות המוכר מפני שהחבית והיין שלו וכן מסקנת תב"ז ור' יונה מובא בטוח"מ סי' ר"ל ס"ע והחמת דב"ע. ועי' בטור דעת רמ"ה שמחלק דוקא בהתנה שלא יהן המעות עד שיוליכנו למקום פלוני יכול לחזור בו מטעי"כ הכא. ועי' בה"מ ר"ל סק"ח שביאר לדעה ר"ת ורלב"ד וכן מסכים עמו בשו"ת בית אפרים חו"מ סי' ל'. ומ"מ אין רלוה לידון דידן שסס היה המחיר בעד הפסהן נדול מאד שלא היה שוה לשום אדם מקח כזה רק בעד המלך ומש"ה הדמים מודיעים ואומדנא דמוכח שלולא בעד נרכי המלחמה לא היה קונה במקח זה אבל בב"ד י"ל שנם במדינתו היו העלים שוים כן. ונם מוסיף שם בנה"מ דנתברר שבשר בשעת הקנין לא היה המלך רולה בהפסהן ולכל השולם אפי' החני אינו שוה והוי כנתברר האונאה למפרע. ועיי"ם בנה"מ שבהב בחלה מעשים בכל יום שקונים סחורות להוליכם למקום אחר ולית דין ולית דיין בשהוא בלתו מקום בשבת לשם שיוכל לחזור בו:

ועיב נבא לדון רק מצד תונאה. אם ודאי היה ירידת השער כתו"ל אחר שמשך הלוקח מקלת העלים הוא ברשות לוקח בש"ם חו"מ רכ"ז ס"ע בשם שו"ת רלב"ם דבשחנה השער ל"י לטעון טענת תונאה. ולא שכתב פתחי תשובה סק"ו בשם שו"ת פנים מאירות שאם לא נתן מעות יכול לחזור בו. שאני התם משום שהמוכר לא היה בלוחה עה הבחורה ברשותו והקנין נגמר רק בשעה שקבה המוכר ואז ככר היה תונאה אבל היכא שהיה קנין נמור בפשיטא דאפי' לא נתן מעות שע"י לחזור בו ואם כן אפי' היה ירידת השער לפני המשיכה רק אחר כתיבת הקונטראקט שפיר דמי. השער זה הוא קנין נמור ממנהג הסוחרים כשטומהא שבסי' ר"ל. ועי' דבבי לחמת סי' י"ב דאולינן בקנינים אחר דינא דמלכותא והכי רלוה מב"ב (נד ע"ב) נכסי שט"ם כמדבר וכו' ת"ל לחבי לר' יוסף מי לחמר שחולל הכי והלחמר שחולל דינא דמלכותא דינא ומלכא לחמר לא ליקני לרשעה אלא בלינרחא הרי לש"ם שישראל המחזיק הרלחון זכה בד"ת אפילו הכי מהני דינא דמלכותא להפקיע ממנו עי"ש:

אלא אם יש ספק מתי היה ירידת השער והמוכר דיקן מפיקן ולוקח טוען בבי שירד השער לפני הקנין, לבאירה

לכאורה הוא דין מרדכי כשם רביעו לחבינדור סוף המדיר מובא כרמ"א רכ"ז ס"ט לאחר המלחמה שנשחתה השער ומחתנה לאחר שלא נשחתה על המחתנה להביא רחיה דדרך השערים להשחתה חמיד וכ"כ על הלוקח להביא רחיה שלא נשחתה לאחר הקנין. לך י"ל שאני התם שטענת מוכר ודאי שירד השער לח"כ ושלח ליתנו משל"כ הכא דמוכר מיתן שמא י"ל כרי ושמא כרי עדיף דהברי של הלוקח הוא להחזיק שליט רוצה לשלם מחיר נכוה כ"כ:

ויש לדון עוד דהכא יתוש לרבים שהשער היה ליזה שניס נכוה. שלא משכנת הרוח שערה יפ השער וכזה שניהם מודים. שלא הספק הוא מחי היה המכירה אם לפני הרוח או לאחריו וח"כ לא דמי למעשה דקנין המעיל שבמרדכי. דהתם היה טענת הלוקח שלא נשחנה השער כלל והיה בו תוגלה וע"ז השיב ר' לבינדור שדרך השערים להשחנות. אבל הכא גם הלוקח מודה שנשחנה השער רק שהיה השינוי לפני המכירה. וח"כ לי נימא שחין זה נלמד מדין המרדכי. הדין פשום דהמוליא מחבירו עליו הרחיה דהם התוגלה כ"כ עד כדי ביטול מקח פשימא דהמוכר הוא המוליא מחבירו. שלא שהם התוגלה עד שחוח הלוקח הוא מודה במקלת כיון דנקנה המקח שלא שחיו חייב לשלם כל דמי המקח רק פחות ועכ"פ מודה שחייב לו דמי עלים ט"פ השער של עכשיו. שלא שכיון שטענת מוכר ספק אין הלוקח חייב שבועה:

ואין לומר דהלוקח לריך להביא רחיה מחי היה ירידת השער מפני שעולד הספק ברשותו כמ"ש חי"מ רכ"ד ס"ח וס"כ דכל מי שעולד הספק ברשותו עליו להביא רחיה דבבר כ' קנות החשן שם סק"כ דהם ענינ לו נאבד המקח לחר נמר הקנין וח"י מחי ננעב הם קודם הקנין לו לה"כ לא לחרי דלוקח לריך להביא רחיה שלא לחרי כל מי שעולד הספק ברשותו שלא היכא דהיכא חזקה הנוף כמו בספק טריפה וחזקת הנוף שלים טובא ואין מחזיקין מרכות לרשות ולחרי ברשותא דהבהמ לשחני נופא וכן נבי מוגין וכדומה לכל בנייהו והבידה דלא לשחני חזקת הנוף אין מוליאים מהמוחזק ורחיוחיו ברורים ועי' בח"מ רכ"ז סעיף ט' שכתב דמש"ה על המחלוה להביא רחיה משום דלעולם אין מבטלים קנין ברור משום ספק ומביא רחיה מש"ה רסב"ל סימן תקמ"ב דהם יש ספק בחנאי מעמידים המקח בחזקת לוקח וג"ם שלא דמי. דבש"ח רסב"ל לדברי כולם לוקח זה קנה הקרקע ואפי' הכי שאומרים שהיה חנאי מ"מ מודים שהיה קנין מחלה משל"כ הכא דלדברי האומר שהיה תוגלה היה מקח טעות ולא ההחיל כלל הקנין. ומה שכתב בש"מ דמספק אין מבטלים קנין. זה מה שלמרו בש"מ כל מי שעולד הספק ברשותו עליו להביא רחיה וכאן שלא כאן היה אבל בבר כ' דל"ח הכי רק היכא ש"ם חזקת הנוף בנגדו:

ובצד רוב. נרחה דהכא ע"פ רוב היה השער נכוה כדרכו תמיד ואף שעשה הוזל חזקה דהשחה נגד חזקה דמעיקרא לא מהני. ואפי' אי לא הי' כנגדה חזקה דנעיקרא כ' קל"ח נסי' קנ"ז סק"ח ובאחני מלוחים סי' ל"ח סק"נ ושב שמשחחה ס"נ פי"ח דחזקה דהשחה לא חביא חזקה דלא כמהרי"ם. גם יש לומר דהכא אף שירד השער ליזה חזקה דשחה כלל כיון שדרך השערים להשהנוה הוי חזקה העשויה להשהנות:

ובעינן שהה יותר מבדי שירחה לחגר ולא נתן מעות עי' פחחי השובה רכ"ז סק"כ בשם שער מספט דלוקח יטול לחזור בו כיון שהות מוחזק במעות יכול לומר דלכך לא חשם לחקור על חוגלחו עיד ומביא רחיה מבטוחות

(יג ע"כ) נבי הלוקח נרועלות והוס' בחובות (נח ע"ח) כד"ה הגהו דכל היכא דלא נתן מעות לא שייך לומר דהוי לבדוק עכ"ד וכ"כ מל"ם פט"ו ממכירה ה"נ. ומ"מ אין הדבר ברור כי במחנה לפרים ה' חוגלה סי' נ' בלוקח בהמה וגמלא בה מריפות סרכא מליין על סוגיא דבכורות וחוס' הנ"ל שהם פקפי הרחיות שכם שער מספט ומ"מ בסי' י"ב מבופק המח"ח בדין זה במי שלקח חפץ ומבכו ועדיין לא נחן הדמים וגמלא בו חוגלה ושהה יותר מבדי שירחה להבר אי יכול לחזור מפני שלא נחן מעות והניח ד"ז בל"ם ולא פשעי' מרחיות הנ"ל וע"כ שיב לחלק בישוב:

סימן לג

בצוואת שבים

עובדא הוי אחד בת בלא בנים וכתב בצוואתו ליתן חמשים דוב להראשין מפשחתו שיולד לו בן ויקראהו על שמו. והנה אחר שהוא מפשחה אבו וקרוב עמו שני בשלישי קרא אה בנו על שבו.

הנה ע"פ ד"ח מפשחה הוי רק מפשחה לב ולא מפשחה חם כמ"ש כ"כ (קנ ע"כ) ואפי' במקום שאין מפשחה לב אין מפשחה חם מפשחה כמ"ש רמ"א חו"מ רע"ו ס"ד בשם חה"ד ואפי' שאיקי שאין לו יורשים מן החשן שאין לו יורשים מן החב אין מפשחה אלא יורשים אותו. שלא שיש לחלק מנד לשון בני אדם שדרך העולם לקרות גם למפשחה חם מפשחה וי"ל שהכוון בשוחתו גם לאי מפשחה אלא. אך יש לומר ע"פ מ"ש ר' יהוחם מובא בבדק הבית ושו"ע יו"ד ריי"ז סק"ח ור"ן נדרים בבי הזהר מן החירום מובא בב"י שם דהם מדבר בלשון הקודם ובאותו מקום אין מדברים בלשון הקודם אין הולכים אלא אחר לשון הורה וח"כ כיון שהשוחה נכחבה בלשון הקודם אין לנו לילך אחר לשון בני אדם. אך יש לחחות דאיכא מפשחה מדברים כן בלשון ההמון נ"כ ולא נרע מפני שכחוב בשוחה בלה"ק ומ"מ כוונחו הי' כפי לשון בע"ח גם למפשחה חם ופשום דבשוחות חלוי' אחר כוונחו וכמ"ש שו"ע יו"ד רע"ח סק"ם:

והנה כאומר לקרובי לו לקרובותי כחב נ"י בשם ריטב"ח ב"ב (קמנ ע"ב) נבי בר ברח דכל פשולי עדות בכלל וח"כ גם קרובי התם נכללים כמו שק"ל חו"מ סי' ל"נ ועי' ש"ך שם סק"ח ועי' רי"ף בחובות סוף פ"ד. וח"כ הכא שהות כשר לו לעדות חיט בכלל קרובים. ומ"מ י"ל דבלשון בני אדם נקראו קרובים גם הבשרים לעדות. ועי' חחם סופר חו"מ קכ"ז שהביא רחי' מסדר הגט דגם רביעי ברביעי נקרא קרוב בלשון בני אדם:

ומסופק לי נ"כ אם מת הילד בחוך שלשים יום דלא יצא מכלל נפל לי חייב האפטרופוס ליתן לו הסך הנ"ל דלכאורה י"ל סוף סוף הרי ניתקיים התנאי וניתן לו שם ועי' י"ם יבמות פ"ם סי' י' שאפי' עד שלא טלד מקרי בן ומביא רחי' מויתרונו הבנים בקרבה ועי' מגילה (יג ע"א) וכמוח אבי' עיברתה מת אבי' וכתב רש"י שלא הי' לה לב משעה שנרחה להקרא לב הרי דים לו שם לב על עובר (ותילוק לב לאם שלא נקרחה אם עד הלידה נרחה משום דהוה ככר נמר פעולתו משל"כ היא דאם המוה לפני הלידה יופסק חיוחו ולא יצא לחויר העולם לכך לא נקרחה אם כמשך ימי העיבור). ועי' מחלוקת

רמב"ם ורה"ד פ"ד ממחוסל ומזיק ה"כ אם נגף אשה הרה תחת מיתת הבעל דדעת רמב"ם דמי וולדות לאשה ורא"ד ורש"י והום' ורא"ם חולקים. ונראה דעת רמב"ם דאין העובר חשוב של אב רק כאבל בחייו גלי רחמנא כאשר ישית בעל האשה. ולכאורה ממנילה הנ"ל ל' דלא כרמב"ם דהא נקרא אב בימי העיבור ול"ל דנפ רמב"ם מודה דחשיב אבי העובר אלא דלא זכה בו מלד קנין וכמ"ש בב"ק (מב ע"א) לאו ולדוה לרבי נינהו וזכיה בהו. ומ"מ בנ"ד י"ל דכוונת המורים הי' רק לבן קיימת שיקרא על שמו ול"ע:

סי' לד

בנודר ומת או יורשים חייבים.

אשה אחת מצאה גרדה זה שנים רבות סך הגון על מצוה תי"ת וזה נוסח הכתב הנמצא אחר פטירתה בהכריך כתבי והוא נכתב ע"י ספרא דלא דוקנא "הכתב זאת לדור אחרון שהאשה פב"ת נדבה על קרן קיימה להי"ה סך ... והרווח יעלה סהיום להי"ה והקרן יהי' התת ידה ואחר ק"ב שנה המסור את הקרן לה באים למען יעמוד ימים רבים" ועדים מעידים כי בשעתה נכתב כן ואנם יודעים ברור באיזה לשון נדרה. ועתה נפשרה בלא בנים והיורש והגבאים שואלים דת של הורה.

(א) **ברי"ה** (ו ע"ח) ליתת כפיך זו נדקה ומחויב לאלתר בכל תאלתר. וכן בירושלמי ב"מ פ"ד ה"ב מובא בר"ף ורא"ם שם לב מפקיד למתני' ליתת דניתת לך חן מתנה לבר נם לי מכאן הב לי' מיד וכו' והפי' הפשוט דהוי נדר ואינו יכול לחזור בו. וקשה מב"ק (לו ע"ב) דלא מני למיהדר משום דא"ר יוסף חנן יד ענייט חנן והוי כמתנה שלאחר מיתה דאינו יכול לחזור ותי' ר"ף ותום' שם ד"ה יד משום דלא הי' המעות ברשותו לא מהני הקדש לנדקה אבל בכל דוכתי בדבור לחוד חייב. ועי' מהרי"ט ח"א סי' כ"ב דכוונת ר"ף רק דאסור לו לחזור בו אבל לא לאחרי בנדקה לאחרה לנבוה כמשירה שיהי' קנין אבל בשו"ת רמ"ע סי' ק"נ ומתנה לאחרים ה' נדקה סי' כ' מפרשים דדעת ר"ף ותום' ורא"ם דאחרה לנבוה בנדקה הוי קנין נמור וכן דעת ר"ן קדושין (כט ע"א) דאחרי אחלי בנדקה וכ"כ רשב"א ור"ן נדרים (כט ע"ב) וכ"כ ריטב"א מובא בש"ך סי' ס"ו סק"נ וכ"כ טוי"ד סי' רנ"ח וש"ע ס"ו וסי"נ וכ"כ טוח"מ קכ"ה ורמ"נ ופי' נ"י שם שחולק על לשונו. וכ"כ בשו"ת רא"ם כלל נ"ח סי' ה' וכ"כ סמ"ע סי' ר"נ סק"י בדעת הרא"ם ובסי' קכ"ה סק"ה ומיי"ם בהנ"ה הנ"ל כתוב פרעגקל ז"ל שליין דבשו"ת רשב"א דאחרי אחלי בנדקה אחרי אחלי בנדקה מחלים דלא אחרי אחלי בנדקה דומיא דמעשה דאחרי אחלי בנדקה שנייט. ואינו יודע כוונתו דזה יודע דרשב"א חולק אכל המור לשיטתו ביו"ד דאחרי אחלי בנדקה:

אבל דעת ר' הלי נתן מובא בר"ף ב"ק ובתרומות ברז"ה שם דלא דנפיך זו נדקה היינו רק דאסור לו לחזור ולא אחר בו עביד איסור אבל אין ב"ד כופים אותו דאינו קנין ול"ח אחלי בחמן ענייט. וכ"ל דפליגי בטעם הדבר דאחרי אחלי בנבוה דבירושלמי קדושין פ"ח סוף ה"ו כתב משום דכ' לה' הארץ ומלואה (וזה נראה כמ"ש תוליו (קלט ע"ח) דכל היכא דאיתא בי נזח דרחמנא ותום' מרזבין (פח ע"ב) ד"ה ד"ת וכ"כ חס"ו כהוכות (ל ע"ח) ד"ה

ולכאו' לענין קנין הנראה דאינו יוצא מרשות הקדש) ולענין זה דוקא בהקדש אחירה לנבוה ולא בנדקה אבל השוקים הנ"ל דס"ל נם בנדקה אחרי' אחלי' טעמם כמ"ש רא"ם נדרים (כט ע"ב) ד"ה אח"ה דהוי משום נדר ומ"ה נם בעודר לענייט דינא הכי:

ועי' רמב"ן שם שחולק על רז"ה בפי' דברי ר' הלי נתן דא"א לפרש כן דהא בר"ה (ו ע"ב) אחרי' ועשית אחירה לב"ד שיעשוך ובהלי קרא לנדקה כתיב הכי דכיפים אותו ולכן כתב ד"ל בכוונתו דרק אחין ב"ד מוכרים נכסיו אבל נבאי לנדקה ממכרים אותו. אבל עי' ר"ן כתובות מ"ם מבית דעת ר' הלי נתן דאחרי' נודר דקאי אבל אחאר מ"מ אין ב"ד כופים אותו וכ"ן חולק עליו מסוניא זו דר"ה ומשורש בר"ן שפי' נם הוא בדעת ר' הלי נתן כפי' רז"ה:

ונראה שמה שכתב בשו"ת רשב"א תקס"נ מובא בבדק הבית וד"מ יו"ד רכ"ח דנודר לנדקה יכול לחזור בו שהעניים אינם אלא כמקבלי מתנה ולכאורה קשה מר"ה וירושלמי הנ"ל. אך רשב"א אזל בש' ר' הלי נתן והא שכתב דיכול לחזור בו הייט מדר הקנין אבל ים עליו שיו נודר ואינו מקיים. אלא שקשה למה בסי' תרכ"ו כתב דאין יכול לחזור בו ודוחק לומר דכוונתו מדר איסור לבד ותו דנדרים (כט ע"ב) כתב רשב"א דאחרי' אחלי' בנדקה. ע"כ נראה יותר בדעתו דאע"נ שהביא ר' הלי נתן דאין חילוק בין הקדש דבר מכויש ואחר ה"ז בין אחר הרי עלי ובכל נווני אינו קנין רק נדר ולדעת רמב"ן בחלחות שם אף נאומר הרי עלי כופים אותו לקיים מ"מ י"ל דדעת הרשב"א כדעת השואל לר' הלי נתן שחילק בין הקדש דבר מכויש לאומר הרי עלי ובר"ה (ו ע"ב) מיירי בהרי זו ולכן בסי' תרכ"ו שהשלים דבר מכויש אינו יכול לחזור בו וסי' הקס"ג מיירי באומר הרי עלי ולכן יכול לחזור בו. ואי קשה מירושלמי ב"מ דנראה דלא מיירי דרב השלים ביד שמתי' מעות מכויש ומ"מ א"י לחזור. י"ל דרשב"א מפרש כמ"ש ב"מ פ"ד שהאי רב רק לענין דהוי מחוסר אחנה דאף דס"ל לרב דבריט אין בהם חסרון אחנה מ"מ בנודר לצדי ים חסרון אחנה אבל מ"מ אין כופים אותו לקיים מדת. וכאלוק זה בין הרי זה להרי עלי דאחרי שב' בשו"ת הר"ן סי' ח' ד"ה ומיהו דרכן פיי"ם וכ"כ בדק הבית יו"ד ס"ם רל"ם דרק בהקדים דבר מכויש אחרי' אחלי' בנדקה וכ"כ אחנה אחרים ה' נדקה סי' כ'. אך מ"ש כן לדעת ר' הלי נתן אחיה דמפורש בחשובתו דאין חילוק וכ"כ תומים סי' פ"ז סק"ח ועי' קאי"ח שחולק עליו והנה לא עליו תלונתו כי היה דעת רחשונים:

(ב) **וכל** זה אחיים. אבל בנודר לנדקה ואת"ל יורשים חייבים נראה דאלי בשלוחת הנ"ל דלדעת השוקים דלא אחרי' אחלי' בנדקה היורשים פטורים ולהסוברים דשיך אחלי' חייבים לשלם דהא הוי הקין. ואיתא בשו"ת רמ"א סי' ק"נ דאחרי' להשוקים דאחרי' אחלי' בנדקה ה"מ אחיים אבל לא לאחייב את היורשים ודברי ז"ל שנשנו ממני דאם הי קנין למה היורשים פטורים ומ"ש ממ"ש בקדושין (נ ע"ב) הרי עלי עולה דיניהו יורשים שלאחה. ועי' קאי"ח סי' ר"נ סק"נ וכ"כ סק"ה דדעתו לפטור את היורשים ותבית רחי' מרמ"ח חא"ח ס"ם רנ"ב נטדר ואת דיורשיו פטורים. ולפי"ד דאין רחי' משם דהא שם הוא דעת ריטב"א והוא ס"ל דאחרי' אחלי' בנדקה כמ"ש ש"ך סי' סז ולמה יורשיו פטורים אפ"כ דשם לא מיירי כלל בנדקה וכמ"ש בב"י בשמו דמיירי בנדר לבתו אבל בעודר לענייט י"ל דיורשים חייבים וכ"כ חח"ם תו"ם ק"ד:

ועי' שו"ת תבקה כוכל סי' פ"ג שדעתו לחיוב היורשים וכשו"ת רמ"ח סי' מ"ת חולק עליו והככ"ם עמו מהר"ם מפדווהה וכן דעת מהרי"ם ח"ח סי' ל"ם וח"ב סי' ל' וכ"כ כשו"ת ר' בנלאל תשכנו סי' ס"ו. והיתי נחתם סופר מ"מ קי"ד וקע"ו דחכ נדר בלשון תתן כ"ע מודו דחייבים. ותקה דכשו"ת רמ"א מפורש לפי' לחר לתן מחיים מ"מ פטורים וכ"כ נה"מ סי' ר"נ סק"ד ועי"ש שכתב דלחם לחר הרי זו חייבים והיא כדעת רלשונים הנ"ל וא"כ כלן שלא הנריעה מעות מסוימים ולא לחרה הרי זו נרלה מרוב הדעות דהיורש פטור:

(נ) **ונראה** דלפי' לי דין זה דנדר ותת ספק הוא מספק לין מוליחים מיורש דגם ספק נדקה לקולא כמ"ש ר"ן נדרים (ו ע"ח) ותו"מ ר"נ ס"נ וכ"כ ס"ך יו"ד ס"ס קט"ו ורכ"ס סק"ד וח"כ קכ"ז ומהרי"ם ח"ח סי' כ"נ ול"ם וח"נ מ"מ קכ"ד חלח שחני תוכך עפמ"ם תום' כ"נ (לנ ע"נ) ד"ה והלכתח דספק נדין לין מעמידים לחזקה וה"נ ספק נדין הוא ולא מהני חזקת ממון ומ"מ נרלה בהשוקפים הסכימו נכ"ד שלפי' ספק נדין נמתונה לין מוליחים. ועי' תומים קילור ח"כ קכ"ז שלף שפקפק על ס"ך נספק ליסור ומחמיר להוליח ממון מ"מ ביורשים מסכים לנסור לי נדר המורים משום דעליהם לין ליסור נדר רק בספק נזל לחוד כנל ספק ממון ומ' ר"ה (ו ע"נ) יורם מלי נכל תלחר וכן פשוטים נרמ"א יו"ד רנ"ם ס"ה וכ"כ נכללי תפיסה לנה"מ סק"נ:

(ד) **ועוד** נרלה לי דיכול היורש לפטור עלמו נשלוה של נדרה דלף דנדרי תמוה לין נשלים חלא מדוחק וכמ"ש יו"ד ר"נ ס"נ מ"מ נדיעד שהני ויש לומר דטוענים ליורש כן ע"פ הכרעת ס"ך מ"מ ק"ת סק"ד ופס"ח סק"ד כרי"ף ורמנ"ן דמוסיפים לפי' מלחת דלא שכיחת ולע"פ שכתב ס"ך סי' ס"נ סקט"ו דמלחת דלא שכיחת כלל לא מעניני' להו מ"מ מסופק לני לי שלוה הוי לה שכית כלל. ועי' יבמות (פח ע"ח) בקדש וקנמות בידו לחשולי וכן כריתות (יב ע"נ) נמיר עמח מנו די"ל נשלתי של נזרי מוכח לכאורה דהוי שכית. ויש לדחות ע"פ מ"ש ס"ך נכללי מנו תות כ"נ דלף מנו דלא שכית לחרי'. ולפ"פ שכתבו תום' נ"ק (סז ע"ח) ד"ה משוקדת דשלוה לה שכיחא. י"ל דלינו מנוי כל כך ני' שטי המור לנרייתו לנל י"ל דשכית קלת ולינו נגדר ליט מנוי כלל והוי כמעמת נחמי דמעניק להו. ולף שכתבו תום' ניטין (לנ ע"ח) דמעמידים לחזקה שלא שחל של נזרתו ומ"ה מיר לוקה מ"מ י"ל דלא מדיף מרוב ולין מוליחין ממון מהיורש ע"י חזקה זו שלא שלוה של נדרה. ולף שאם שלוה נפני נ' קלח לית לי' דשלשה מפקי לקלח כמ"ש ניטין (לנ ע"ח) וב"ק (לם ע"ח) והכח כיון שאין קול ע"נ שלח נשלוה וכמ"ש כתוכות (סז ע"נ) ז הוחיל ואין לה קול לחברע לה רוכח. לך כוף סוף לח נרע מנחמו דכתבו תו' נ"נ (ע ע"נ) ד"ה מ"ד דלא שכית וקלא לית לה ומכל מקום פוסק הס"ך דמעני' להו ושו"ל דנקשה מהמחיריס להטלים הדנר מפני לחזה טעם וכמ"ש נ"נ (מנ ע"ח) נהלוחה דמתן דיוף נגמשה יוף לית לה קלא:

ויש סנרח לומר דנשלוה תנדרה. דהל"נ לישרח עבדה מה שלח שילמה הרוחים מהמעות עד כה דלף דלח שייך כל יחל נמדרי נדקה כמ"ש מהרי"ט נח"נ יו"ד סי' כ"ח ותו"מ קכ"ד מ"מ לי' כל מחחר שייך ולפי' תשה עוברת וכמ"ש רמנ"ם פי"ד ממעה"ק ה"י"ד.

וכפרע נמדרי נדקה דנ"ע מודים דחשה יפנה נכל תחחר כמ"ש ריטנ"ח ר"ה (ו ע"נ) ומסיים ח' כשרות דידה שדחי נשלוה על נדרה. מכל הלין מעמי נרחה לטע"ד שהיורש פטור לנלוס הסכים לנדקה והסכימו עמי נדין זה כנוד הגלון הנ' הק' מ' לנכיהם שליט"א מסחכשנוב וכנוד לחד הגלון הנדול מ' יעכר נעריס שליט"א לנד"ק נעמדין וכנוד הגלון הנדול מ' מלכיחל הלוי שליט"א לנד"ק לחמוה מחנר ס' דנרי מלכיחל:

סימן לה

לכבוד ידידי החריף בהרי"ח נ"י.

אשר הקשית לותי כמחני' שבועות (לנ ע"ח) מסכיע לני עליכם וכו' ושהדליק לח נדיעי ביוה"כ חייבים וקלחר נגמ' שם לחפוקי מדר' נחוניח בן הקנה שהיה טועה יוה"כ כשבת לחשלומין. וק' לפי מ"ש רש"י פסחים (כם ע"ח) ד"ה לח נבי המוכל חתן של הקדש כמועד מעל וי"ח לח מעל ל"ל יוחנן מתן י"ח ר' נחוניח בן הקנה היה וכ' יש טועים דקשיח להו כי פטר ר"נ כמיד דנר כרת היה והכח כשוגג עסקי' מדקחני מעל ושוגג לחו נר כרת ופשוח הוח זה דנבי חמן מיד הוח שכ"ל ום"ל לרש"י דלרנב"ה חייבי כריתות שוגנים חייבים. והנה בירושלמי כחוכות פ"נ ה"ח מקשה למה הדליק לח הנדים בשבת פטור מחשלומין ניחח על שבועת רחשון חייב מיחה מכחן ולילך בחשלומין וחי' דעל כל שבועת ושבועת יש החרחת מיחה והפי' דלף דלח עבדי' המומרת משום דהרי קטלי לח קטלי' מ"מ יש בה עניו מיחה וכ"ז שייך במיחה דלפי' לח עבדי' המומרת ולפי' שוגנין פטורים מחשלומין. לנל בכרת דשוגג חייב בחשלומין בעי' דיקח עבדי' המומרת שיהיה עליו במעשה זו כרת. וא"כ במדליק נדיעו ביום הכפורים הדרח קו' הירושלמי. והחי' דעל כל שבועת יש עניו כרת לח שייך דבכרת לח מהני עניו כרת רק שיהיה עבדי' המומרת וא"כ למה לחמרו בנמ' לחפוקי מדרנב"ה ולמה בלחת ר"נ פוסר מחשלומין הח כיון דסוף סוף חרי כריתות לין מחייבים לוחו לח מדיף משוגג ועימח של שבועת רחשון חייב כרת ומכחן ולילך בחשלומין:

הנה לפמ"ש נקלה"ח סי' כ"ח סק"ח דגם רש"י מודה להום' דכמו דחייבי מיחה פוטרים. כן שוגג כן מזיד כן לרנב"ה דשוקה יוה"כ כשבת גם בשוגג פוסר חלא מב"ה לח מוקי לה בשוגג דחמ"נ דפוסר מחשלומין לינו פוסר חלא בדיני חדם לכל חיובא רמי עלי' בדיני שמים ומב"ה לח מכשחת דלח מעל דכל חייבי לכפרות לין מחכנרים לוהן בידי חדם וע"כ הכוונה דלח מעל לפי' בדיני שמים ובלחמת בדיני שמים חייב ולהכי ל"ל דמייבי במזיד ח"כ לק"מ כלל. לך הלל"ח גם טל תוד"ה רנבה"ק כ' דלרנב"ק בחייבי כריתות פטור לפי' בדיני שמים דלחמו כרת ב"ד מחייבי ליה הרי לין מנהו מסור לב"ד כלל וא"כ לח שייך לומר דכדי רשעתו לב"ד קלחר רחמנח שהם לח יחייבוהו שתי רשעיות ול"ל לדידי' שגם רחמנח לח חייבי שתי רשעיות ולם כן לפי' לני"ם פטור:

ונ"ל דהנה בירושלמי ב"ק פ"ב ה"ה מקשה גם כן על שבועת רחשון חייב מיחה מכחן ולילך בחשלומין וממרן לר' יוחנן דס"ל ב"ק (כב ע"ח) דלחמו משום חלין הכל מעשה לחד הוח ומקשה מזה טל ר"ל דס"ל לחמו משום ממונו.

וקשה למה הכא בירושלמי כתובות והרומות פ"ו ה"ח מחרן
תי' לחד מסוס דעל כל שבולה ושבולת יש התראת מיתה.
אך נחמת לן סוס סהירה דמטורם בירו' תרומות וכתובות
דהת דהתיב ר' זעירא הרי המליה לח הנדים וכו' קתי
לגיבא דר"ל עיי"ש דכל השקלה ומרי' לחלת לגיבי'. ומש"ה
ר"ל לשיטתו שפיר מחרן מסוס התראת מיתה. אבל לר'
יוחנן מ"ל לזה הת' רק כמ"ש בירו' כ"ק מסוס דאורק החן
והכל מעשה לחת:

ובכתובות (לה ע"ח) פליגי ר' יוחנן ור"ל בחייבי מכות
טוננים ר"י מחייב בהשלומין ור"ל פוטר
והנה מלד הסברת לגיבא דר"י דס"ל דוקא מיהה פוטר
טונג מסוס דיש ע"ז לימוד ממכה בהמה ומכה לדם וכו'
עיי"ש ולא מכות ס"ה כרת אין פוטר טונג אבל לר"ל דס"ל
דלאו דוקא מיהה ונס מכות פוטר טוננין נראה דמכ"ש
דכרת פוטר טונג לרגבה"ק. וכ"כ פכ"י כתובות (לה ע"ב)
ד"ה ואי עיי"ש:

וממילא מיושב והכל טולה בקנה אחד. דבפסחים (כמ
ע"ח) ר' יוחנן הוא דאמר מתן י"ח רגבה"ק
היא. ולדעתו שפיר כתב רש"י כן דיש חילוק בין מזיד
לטונג דהת הוא ס"ל דרק חייבי מיהה פוטרים טונג ולא
מכות. ולדידי' לא ק' נימא על שבולת רהטון חייב מיתה
וכו' דהת ס"ל לחו מסוס תליו והכל נמשך לחר מעשה
ההדלקה כמ"ש ירו' כ"ק הנ"ל. ור"ל דמתרן לגיבי' בירושלמי
הרומות מסוס ההרחת מיתה לדידי' שוב אין חילוק בין טונג
למזיד ואפי' טונג פוטר רגבה"ק מהשלומין ות"כ שפיר שייך
נס לרגבה"ק חי' ירושלמי על כל שבולת ושבולת יש ההרחת
כרת:

וזולא פי' פני משה הייתי מפרש בירו' על כל שבולת יש
ההרחת מיתה כמ"ש בירו' כ"ק הנ"ל דהכל מעשה
ח' ונגרר לחר ההתחלה דלחו מסוס תליו ות"כ שפיר עבדי'
נחמת החשרת. וממילא לק"מ מה שהקשה בשער המלך פ"נ
מנגנה כוח ה"ב על תלמידי הרשב"ח שכ' בשבד בפוח לנדים
פטור דקלב"מ לפי' נשרף העבד מקמי נדים פטור מירושלמי
זה דפי' מסוס דעל כל שבולת יש ההרחת מיתה ולדעתם
לפי' בלחו ה"מ פטור מסוס שבח לו מכח מעשה לחת.
ולהנ"ל ל"ק דבאמת הכוונה בירושלמי דמעשה ח' היא. לך
לפ"ז יקשה הת שם קתי לגיבא דר"ל כמ"ש לעיל ולך מחרן
דלחו מסוס תליו. וי"ל דירושלמי ס"ל כמ"ש חס"ו כ"ק (כב
ע"ב) ד"ה קרח ומתני' דר"ל מודה בהדליק בעלמו בכיוצא
דלחו מסוס תליו עיי"ש:

(ב) **ומה** שהעיר לחתי על הרמב"ם פ"ח ממכירה ה"ז דפוסק
כר' המונח בקידושין (כו ע"ח) דמוקי לבריית
דכתב לו שדי מכורה לך כמוכר שדהו מפני רעתה אע"ג
דר' אמי דבתרית הוא פליג עלה ומוקי לה בהגה שכ' לשון
מכר כדי לייפות את כתו. יזוע שהיא קו' ה"ה וכ"מ שם.
וגרלה לי דבב"ב (קסג ע"ב) ס"ל לר' אמי לחריות לאו מעות
כופר וכן ס"ל בב"מ (יד ע"ח) לשמואל בשטרי מקח וממכר
דמניד לימים דוכין תרעא ליומי' ות"כ קשה לין מחרן הכא
ר' אמי לגיבא דשמואל דכתב לו לשון מכר כדי לייפות את
כתו לענין לחריות הת לימו יפוי כח כלל דאם לא יפרע
בהדיא לחריות לאו ט"ם. ואם יפרע נם בשטר מתנה יכול
לפרע. וכ"ל כמ"ש בב"ב (קלת ע"ב) הת מני ר"ש דדייק
ליטנא יתירא וכו' בזמן שאתר לו חוץ מאלו אא"כ ליקח לו
דרך כיון דלא צריך ואתר לטשויי מלחא קאתי ה"ב ס"ל לר'
אמי לף דבכל שטר מכר לחריות לאו ט"ם מ"מ הכא כיון שהי'
בחמת שטר מתנה וכתב לו ליטנא יתירא לשון מכר כדי
לייפות כתו ט"כ שנתכוון שיהי' לחריות טליו דאל"כ למה
כתב לשון מכר. וזה חדושו של הבריית דאף דבטלמא אין
לחריות ט"ם מ"מ הכא שאני מסוס ליטנא יתירא וכ"ז ניחא
לר' אמי ושמואל. משא"כ הרמב"ם דפוסק בפ"ט ממכירה
ה"נ דלחריות בכל שטר ט"ם הוא א"א לפרש כן בהבריית
דאין כאן סוס מיוחס דודאי תייב בלחריות כיון שכ' לשון מכר
משה"ה מפרש בבריית כר' המונח:

והתני המברך החריף מ' אברהם נ"י הקשה לותי
מגלי' לרש"י ותוס' דכתב לשון מכר לייפות את
כתו לענין לחריות דילמא קאי לענין לאחטי דינא בהדי'
כמ"ש בכתובות (נב ע"ב) ת"ד אפי' שלא בלחריות נמי דא"ל
לא ניחא לי' דתהוי לי תרשומת טלי וכ"ז שייך רק במכך
ולא במתנה דלא הפסיד כלום וכ"כ ב"י חו"מ רכ"ו בשם
הרשב"א ומש"ה כתב לשון מכר וממילא אפי' לר' אמי ושמואל
דלא ס"ל לחריות ט"ם מה נפ"מ טיטטן עמו המוכר ולא
הלוקח ותי' בתוס' שם ותקומתו ול"ע לע"ע:

(ג) **ואשר** הביא כ"ח קו' קלה"ח סי' שפ"ה סק"ח שחמה
על קמי' ב"י יו"ד סי' ד' במ"ש בחלין (מח
ע"ח) שאין לדם לוסר דבר שחיט שלו והק' ממנסך למה
מזיד חייב ותי' דנמ' דמייתי במומר וחמה ב"י למה לא מוקי
בעכו"ם ותי' דבעכו"ם לא שייך פטור ותייב דאת לא ליית
דינא. והמה קלה"ח טליו דהת דמנסך חייב ול"ת קלב"מ
משום כיון דאגבי' קני' כמ"ש ניטין (נב ע"ב) והכא בעכו"ם
כיון דהבא של הגזל במ"ש טירוכין (סב ע"ח) וקלב"מ ת"כ
ת"ח שיהי' חייב לשלם כמדד. ולטע"ד ל"ש בב פסיטות דברי
מרן הב"י דבחים' חלין (מח ע"ח) ד"ה ח"ם כתבו דהת
דפריך ממנסך הייט למ"ד מנסך ממש והוא רב. ובסנהדרין
(נז ע"ח) לחמרי בי רב דב"ג רק טל ד' מלות נהרג ולא
טל הנזל ופי' הוס' סנהדרין (יז ע"ב) ד"ה חלא דסחט
לחמרי בי רב הוא מממ' דרב. ות"כ ל"ש לרב כלל קלב"מ
בנזל דאין בו חיוב מיתה לב"ג ושפיר הק' ב"י דפי' יכול
לחוקמי בעכו"ם:

סימן לו

לכבוד האברך החריף ובקי מו"ה מיכל נ"י.

עד שהקשה לותי כ"ת טל ריטב"ח מכות (כב ע"ח) בשם
הרמ"ה שכ' לתרן קו' תוס' ד"ה חלא שהקשו בנעלו
בעלי הקדש לילך נמי משום מטילה ותי' כיון דלא' הגלה
הוא שבטל בהם בשר בחלב ולא מלי לאחטויי מיני' בהיתרא
ליח לי' משום מטילה דאע"נ דכל הקדש חיסור הגלה מ"מ
לא חייבו הכ' משום מטילה חלא דבר דמלי לייהוב בלי חיסור
ההקדש. ותמה כ"ת מפסחים (כב ע"ח) דפריך טל ר' אחבו
והרי דם דכ' כל נפש מכם לא תחכל דם ותנן חלו ואלו
מתערבים בחמה וכו' ולדעת הרמ"ה מה קו' הא ביומא (נמ
ע"ב) מבית כמה קלאי למעט דם מחיסור מטילה וע"כ
דמותר בהגלה דאי נימא דחסור בהגלה לא חלטרכי קלאי
למעט ממטילה דדבר החסור בהגלה אין בו מטילה חלא
ודאי דמוכח מכאן דדם מותר בהגלה. בחמה שקשייהו
טובא ותריפת סביני':

ונראה לי. דהנה קשה לי כמו דילפי' ביומא (נמ ע"ב)
דדם אין בו מטילה מדכתיב ואתי נחתי לכם
שלכם יהא ה"נ למה לא מהרן בפסחים דמקרא זה ילפי'
דדם

הדם מיהר בהגהה דהוה שלכם. והיה קו' עצומה. וגרסה דהגל"ח שם מק' לדעת הפוסקים דדם שבשלו לית עובר עליו י"ל מש"ה דם מותר בהגהה דילפי' ק"ו מחלב שהיו היהר להכורו ומותר בהגהה דם שם היתר לחשורו ע"י ניבול היו דין שמותר בהגהה. ויש לומר דבמנחות (כח ע"ח) מסיק דהא דאיצרי לחמר דם שבשלו לית עובר היינו דוקא בחלות הפנימיות ולא בחיצוניות וכ' דכ"ם בחולין דעובר דלא גרע מחלות החיצוניות וזה שיטת העיטור הובא בראב"ח חולין (קיח ע"ח) ד"ה כ' דימי דהא דלית עובר רק בקדשים וחולין מקדשים לא בחרין עי"ש. וא"כ כ' דמוקרא דלכם הוא"ח דקאי להבחיה הפנימיות דמותרים בהגהה וקו' הגל"ח מסוס ק"ו מחלב לחל בחיצוניות וחולין י"ל דאסורים בהגהה לכך מקשה ממתני' דחלו וחלו מהערבים בחיצה דקאי גם על חיצוניות ומ"מ מוהרים בהגהה. ובזה מיושב גם קו' כ"ת דהו"ח דקרא לכם מלמדינן לחבלות הפנימיות דמותרים בהגהה כנ"ל ויכול להיות בהם חיסור מעילה ע"ז מלמדינן קראי דחין בדם מעילה. חבל בדם חיצוניות וחולין י"ל בהמה דחין מעילה בגל"ח מסוס דאסורים בהגהה:

אלא סק' לי על דעת הרמ"ה ממהגי כריהות (יג ע"ב) ים לוכל חבילה חחת וחייבים עלי' ד' חטלות וחבם ח' והחבם הוא חבם מעילה וביון דמיירי בנוהר שאסור בהגהה כמ"ש פסחים (כז ע"ב) למה חייב חבם מעילה והרב הנחון בעהמ"ח ס' דברי מלכיחל סי' כ"ב לי בזה קו' חוס' ישנים בכריהות שם ד"ה וחבם שהק' למה חייב חבם מעילה בנותר חע"ג דלא שוה מידי ותי' דדוקא בקדושת דמים כשנאסר בהגהה חין כו מעילה מסוס דלא נהנה מהקדש ס"ם חבל הכא בקדושת הגוף חע"ם שלא שוה. כלום מ"מ חייב מעילה. ותין דבריו מכפיקים חלני דתי' הוס' ישנים לא יועיל כחן. דגרחה דעני הקדש קדושים קדושה הגוף. דאם הם של בנין משורש בחוספתא מגילה ספ"ב מובא בר"ן ר"פ בני העיר חבני היכל ועזרות חין להם פדיון. ואם הם של כלים חלי במחלוקת רמב"ם ורחב"ד פ"ו ממעילה ה"ד ועי' ריטב"ח מגילה ר"פ בני העיר שכתב דבר הרחוי לגופו חין לו פדיון ועי' מחנה חפרים נדקה סי' י"ב על הרמונים דכל זמן שרחויים לקדושה קדושת הגוף. הרי דהרמ"ה דמיירי בעלי הקדש דעתו דאפי' בדבר שקדושת קדושת הגוף לא חסור בהגהה חין בו מעילה:

אך בחמת שיטת רמ"ה וקו' הוס' ישנים חינם דברים לחדים כלל. דהוס' ישנים מקשים מכח השיווי מחמן של הקדש כמופד דלא מעל משום דלא שוה מידי וע"ז שפיר חלקו דכל זה רק בקדושת דמים דלא חזי עוד להקדש ולכן חינו מועל מבח"כ בעוד דחזי עוד למלחי' וכמ"ש רש"י בריהות (כג ע"ח) ד"ה בנהה. חו דכוותם כמ"ש בנה"מ סי' כ"ת סה"ב משם חוס' כחובות (ל ע"ב) ד"ה זר דקדן וחומם של הקדש חינו משום כפרה דלא משום גזל הקדש וכ"ז בקדושת דמים ולכן אם לא שוו מידי חין בו מעילה מבח"כ בקדושת הגוף דחינו הלוי בדמים. וכ"ז לא שייך בעלי הקדש דהוי עוד למלחי' וגם שוה לכל העולם לבריפה. חלא שברמ"ה מחדש דלא מעל משום שהוח לא נהנה מפני שנישל מהם בשר בחלב. ולפעם זה חין שום מלוק בין קה"נ לקדושת דמים. וגרחה לי דלא קאי הרמ"ה רק בדבר החסור בהגהה לף חם הי' חולין בכב"ת חז לא העילה הורה מעילה מבח"כ בנותר לף שחסור בהגהה מ"מ כל חיסורו רק משום דקדש הוא ומש"ה יש בו מעילה:

והנה בעין ס' הרמ"ה כתב בכ"מ פ"י מתדומות הי"ח במחלוקת הרמב"ם ורחב"ד בני' תוספתה דפ"ו

מהרומות דרמב"ם נורם נזיר משוהה יין של תרומה משלם קרן ויש משלם תומם ורחב"ד נורם דמשלם קרן ותומם וכ' הכ"מ בטעם רמב"ם דכיון שנזיר חסור כיון לף חם הי' חולין לחו שהיו היו. והח דכ' רמב"ם שם בה"ז דחכל הרומה ביוה"כ משלם קרן ותומם וכן הוא בהום' שם ולח לחמרי' דלחו חכילה היה כיון שחפי' היוה חולין חסור לחכול היום ל"ל דבח"ה דהחכילה בעלמוה מוהרת ורק יומח קבים וכמ"ש ב"ח חו"ח סי' ר"ד ד"ה כתב הר"י. חו חולי י"ל משום דיוה"כ בכוהנת ומש"ה חם חכל כדת הרומה חביב עוד חכילה דחין בה חיסור חכילת היסור יוה"כ וכעין מ"ש ריטב"ח קידושין (עז ע"ב) ד"ה חני חנח. ולף דגם חני חיסור היסור מה"ת מ"מ מקרי עוד חכילה וכעין מ"ש רמב"ם פ"ה מבכורות ה"ז שבועה שלח יוכל כל בהוח מעבלות ולכל פחות חכזית חייב שבועה שחע"פ שהיסור מ"מ לינו מוסבע עליו מהר סיני. ומבח"כ נזיר ותרומה י"ל דחביב שוו בשיעוריהו דרבינית של נזיר הם יקרום יעמוד על כזית וכמ"ש בשבה (עז ע"ח):

ונ"ל דהמב"ם ורחב"ד הבח לחלי לשיטתם בפ"ח מה' נדרים דיט דדעת רמב"ם דכל האוכל דבר חיסור חינו מכרח עליו והרחב"ד חולק שלח חמרו חלח שחין מזמנים עליהם לומר שחין להם חביות קביעות לכל ברכה החלה ובוה מברכים יהיינו דרמב"ם לשיטתו דלח חביב לכילת חיסור לכלל ומש"ה חינו מכרח משמ"כ רחב"ד דנורם בנזיר משהה יין הרומה דמשלם תומם ומקרי שהיי' ומש"ה ס"ל שם דמכרח (ועי' רמב"ם פי"ב מטוען הי"ב חכלה ערלה שביעית וכלחים חע"פ שנהנה בעבירה ה"ז חוקה ורחב"ד שם דעתו כדעת כל הרחסונים דחכילה חיסור ל"מ לחוקה וק' דהחליפו חת שיטתם. וכן קשה מב"מ (לו ע"ח) בעי רב"ח סלעה וכו' בדשילי חינסי בעי' וכו' ולכחורה הוח ממש כחכילת ערלה וכלחים ונ"ע:

סימן לז

מכתב מהרב הגאון כ' צבי יהזקאל מיכלזאהן נ"י אבד"ק פלונסק.

לכבוד ידידי הרב הגאון מ' יהודא ליב נ"י אבד"ק מאקאוי.

הנה ש"ב נ"י בנסעו מבית עבר דרך עירי והי' בצל קורתי והראה לי ספרו של כ"ה אשר ספר לידו להה ברשום, וקראתי בהם עונג ונחה נדול וכו' ואנב ארשום איזה הערות כמה שראיתי בספרו בהחפזו:

ראיתי בסי' ע"ו בכללים בחריך כ"ה בענין קלב"מ בב"ב (הפני משה שחיפה חלוי' בהרב המחבר ולח במדפים נשחשפה סוגיח ז בדשום) ולענ"ד לומר בהח דב"ם ע"ז (עח ע"ב) בהום' ד"ה כן נח ורש"י פי' משום דקלב"מ וחם כן לח יהחייב עכו"ם לשלם נזלו בכל ענין עכ"ל. בחמת לח כתב רש"י כחן משום קלב"מ ועיין ביבמות (מ"ז) עירובין (ס"ב) חך בחמה יקשה לחתי לח נימח קלב"מ ולח יהחייב עכו"ם לשלם נזלו חך יותר מפרוטה. ולפשר לומר דהנה בחום' ב"ק (דף ד ע"ח) ד"ה כרחוי כהנו דהח דפטור מהטופר חין משום קלב"מ וכו' וכתב שם זקיני מהר"ם לובלין ז"ל להסביר דלח שייך קלב"מ בחיוב מיהה ומחון על דבר חחד. ובחמה רש"י ב"ק (י ע"ח) כתב דכופר פטור משום קלב"מ ועי"ש במהר"ם לובלין דף י' דהש"ך חולק בסברח זחת על חום' וח"כ לפי"ז כחן דהוי גם כן על דבר חחד דהמיקה והחבלומין

בב"ק הכל עבור שגגל אם כן לרש"י לשיטתו הוי שפיר משום קל"מ. לכל התום' לשיטתם ל"ל זה משום קל"מ כמו בכופר ולכך ביותר מפרוטה חייב בשבו"ס לשיטת התום' ז"ל ופשוט:

(ב) **וראיתי** לכ"ת בגליון סי' מ' בגידון בפרהסיא כמה הוי ואגבי כתבתי בזה בחידושי בגיטין (דף לה ע"ב) ברש"י ד"ה ברבים טדרת בפני עשרה הקשה הגאון בפ"י ז"ל הא לקמן (דף מו ע"א) סובר ר"נ דגדר שידעו בו רבים הייט שלשה ור' יוחנן אמר עשרה וכאן קאי לרב נחמן פ"י ורליתי בכתי"ק לבני זקיני הגאון רשבבה"ג מ"ה בני הירם ז"ל תבד"ק ברלין שכתב ז"ל מה שפירש רש"י ז"ל רבים עשרה לפשר משום דקשיא ליה דמאי מקשה הגמ' הא ודאי כיון דמדרבון לה בבית דין סתם ב"ד חלתא מסתם ולכן פירש"י המקשה סבור דהא לא מיקרי רבים ומשני בלאת דמדריק ברבים היינו עשרה עכל"ק ופי"ב בפ"י ויש להסביר דבריו משום דעד כאן לאמריק דגדר ברבים תלוים טפי הוי רק משום דלמה טדר ברבים והא יכול לנחור בפני עלמו. וע"כ שקיבל ע"ש עלה יחזור מגדרו ולכך אין לו התירה ברבים כדי שהי' כוס מלהתיר לת נדרו ולכך אין לו התירה משום דאם עושה ברבים הוא עושה בהכאמה נמורה וכודאי כי' דעתו מעיקרא שלא להתיר לותו אמנם הכא בני לשה שטדרת בב"ד דבלאו הכי מוכרחים שם הב"ד להיות ואם כן על ידי מה שטדרת בב"ד לא חלים טפי הגדר משום הכי כיון דלא שבי לי' בלא"ה דבאופן לאחר לא יבטו לה הב"ד ולכך פרש"י דבעינן עשרה ונעשה הגדר חלים טפי וכאן לא שבי נ' כיון דבלאו הכי לריכים להיות שם בשלשה שהם ב"ד ועין בס' תבואות השדה מאמר מיב נימין שער ד' תות ז. ולתומר הטשח בלעז"ד לאחן קשים אפ"י ז"ל דהנה בעין רבים מבואר בש"ם שבועות (כא ע"א) לאמר טולא והוא שביכר לשלשה בני אדם ופ"ש ברש"י שבועות (כה ע"ב) דמידי דידשו בי' תלתא בא"ח הוי פרסום. וכן בש"ם נדרים (מה ע"א) הפקר בפני שלשה הוי הפקר וכתב שם הר"ן דכל דאיכא תלתא לושתי מילתא לאן בסנהדרין (עד ע"ב) בעבירות דבפרהסיא יהרג ואל יעבור וכתה בפרהסיא אין בפרהסיא פחות מעשרה וכן הקשה ידי"ב הנ' בשו"ת דברי יעקב סי' ע"א. ואגבי כי' לי בימי ילדותי בזה דו"ד עם הרש"ג הנ"ל בחבה מהשובותי אלין והטירותי מירושלמי הובא בשבו"ת ניטין (נה ע"א) בחטאת נזולה שנדטה לרבים פ"ש ובמדרש רבה וירא פנ"ד דאיתא שם נזלן בפרהסיא נגד בסתר בפני ט' הוי נגד בפני עשרה הוי נזלן פ"ש ועין תענית (יב ע"א ועש ע"א) ובתש"י בריטת (ג ע"א) ד"ה שמע ועין בתחות (מ ע"א) לירמי בי עשרה וכו' ובכתובות (ז ע"ב) בבא בהרה (קמב ע"א) פוק וחייבי לי בי עשרה ולימת לך בהפייהו המזכה למוכר וכו' ועין רלב"ג שופטים י' תוספת השני. וכש' הניח רבתי סי' ע"ט לבקש מחילה בעשרה ועין בהליכו רבתי ה' יוה"כ סי' תרי"ו. ועיין בני קילית העומר בתחות (סד ע"א סה ע"א) ועין בהנהות תשרי ריש פ' שבועת הדיינים דשבועה בתין עשרה ובש"ע חו"מ סי' פ"ז. והיטב לשר דיבר בזה ידי"ב בשו"ת דברי יעקב שם לחלק רחה לחת דנם בשלשה לריכי פרסום לחנם לין בפרהסיא בתת שטשה דבר זה בפניהם חלת דאמרי' דכל דידשו בי' תלתא שוב יתפרסם הדבר טל ידם לכ"ע ולזה בהתי דשבועות ונדרים נבי הפקר כיון דידשו נ' בנ"א יפרסתו הדבר לרבים מה שלין כן היכא דבעינן שהפרסום יהי' בשטת עשיית נוף הדבר בזה לין בפרהסיא פחות מעשרה ולזה נבי קידוש השם דכתיב ונקדשתי בתוך בי"י ש"מ דבעינן בעת שמוסר נפשו בפרהסיא לכן בעינן עשרה ועיין בטרוכין (מז ע"א) כל מילתא דמתאמרא בלחי חלתא ליה בי' משום ליטנא בישא. לכן לכתי בסברא זאת לין מיושב בכל המקומות שרשמתי למעלה ועיין למעין מחלל שבת בפרהסיא לי לריך חקה עשרה בש"ך יו"ד סי' קל"ז סק"ד ובתב"ש סי' ב' סט"ז ובשו"ת לורי ויטטי סי' ק' ובשו"ת הרי בשמים סי' קכ"ג ועיין בשו"ת בנין ליון ח"ח סי' ס"ד למעין לי בעיק שיטשה העבדה בפני עשרה משרחל ביחד לו נם זה שלא בפני זה ובבניין ליון שם סי' קע"ב ועיין להגאון פרמ"ג נם' תיבת נומת חקירה ה' למעין המלבין פני חבירו ברבים ו"ל ומסתברא דרבים הוי כל שים שלשה וכו' שוב בסומלה דרה"ר שפק טהור הייטו נ' ויש רבים עשרה מכל מקום כתן בב' נמי טכ"ל:

ודרה"ג בשל שו"ת דברי יעקב השיב לי ביום ח' לך שנת תרמ"ב וזה"ל ומה שהקשה על מה שכתבתי בספרי דברי יעקב סי' ע"ת בעין לי בב' הוי פרסום לו בעשרה וכתבתי לחלק בחילוק נכון ורו"מ הקשה דשוב לא יעלה סברתו לחרן הא דכתובות (ז ע"ב) וכו' וכו'. יחמין לי כי בלחת משחר ספרי הרנשתי בשלמי מש"ם הנ"ל וכתבתי בזה"ל ונהי דהתם הי' שני נם בשלשה וכו' נתפרסם לרבים הדבר לח"ב לא קשה מידי דשוחל טביד הכי לרוחת דמילתא שיתפרסם הדבר בשטת לחירה דלו ודלו הוי פרסום טפי וכו' וכן יתפרש במנחות (מ ע"א) וכו' ולריך לי עיין ביבמות (קא ע"ב) דחלילה בב' וכו' שב"ל:

עב"ם י"ל דשם קלחר ר' נחמן בעין נדר שידשו כי רבים די בשלשה דשל ידי שידשו שלשה ידשו כלם ויתפרסם. לכן הא דנדר ברבים הייטו היכי רבים בשטת הגדר דלאימת מילתא של ידי שבי' הגדר ברבים בפרסום. לז לריך שיהי' עשרה יחד כמו בקידוש השם בסברת ידי"ב הדברי יטקב הנ"ל. ועיין בפי' המשנה להרמב"ם בניטין (מו ע"א) נדר שידשו לו רבים לא מסום חומר הנדר אלא מסום פרסומו ברבים ועיין מש"כ על דברי פירום המשניות בחי' חטם סופר ניטין דף (מו ע"א) ואם כן אם ידשו שלשה שפיר יתפרסם של ידם להחרים כנ"ל. ובלחת מהשובותי כתבתי לרב נחל שהקשה לותי של שטת המרדכי יבמות דלטת תומר לא מתייבמת ולין מעט בעות ללפחד תחייבם לאמו הא תומר לאחל שבת הוי תומר לכל התורה ומלבד שהלכתי שפ"י התום' ב"ב ק"מ. ממדרש דלשם שמים נחטין ועיין בש"ת מבושת הגרשוני בזה סי' ל'. י"ל עוד שפ"י מירושי התום' חולין דף (יד ע"א) ד"ה בפרהסיא הייט עשרה ושם י"ל דרק הי המולחים לותו שני עדים. ובפרהסיא הייט עשרה. ועי' בש"ע יו"ד סי' י"ח סק"ב ונ"ע לי בשם"ב הלב תרי' חולין (יד ע"א) דנם בפני לחד הוי בפרהסיא מהא דמקשם. ד"ב הוי עדים ולכמ"ל.

ועתה שלום למר ולתורתו. תשרי יזדתו והורתו. והעליון ומיטו אל ירחיו ישלים בעדו ומטרת חפלו למובה. יתן לו כלבבו וכל מלחו יחלל. להפין מטיטתו תוצה ויהיו נסירין שמחתי ויחבדון בחלמה. וינדיל טורם ויחדיר. כברכת לוהבו בלב ונפש חפילה **צבי יחזקאל מיכלזאהן** מגדפ"ק **פלונסק** והגליל:

בריך רחמנא דסייען